

OPERAATIOAITO

Operaatiotaidon kehittyminen neljässä suurvallassa

Nils Marius Rekkedal et al.

OPERAATIOTAITO

Operaatiotaidon kehittyminen neljässä suurvallassa

Oppikirja

Kirjoittajat

Nils Marius Rekkedal
Milan Vego
Claes Bergström
Lars Ulfving
Lars Wedin
Hervé Coutau-Bégarie
Roald Gjelsten
Stig-Göran Grönberg

Toimittajat

Nils Marius Rekkedal
Stig-Göran Grönberg
Pasi Kesseli

Maanpuolustuskorkeakoulu
Taktiikan laitos
Julkaisusarja 1
N:o 1/2013

Kansikuvan lähde: Günter R. Roth: ”Operational Thought from Schlieffen to Manstein”.
Development, Planning and Realization of Operational Conceptions in World Wars I and II,
Military Historical Research Office, Freiburg, 1989.

© Kirjoittajat ja Maanpuolustuskorkeakoulu 2013

ISBN 978-951-25-2494-5

ISSN 1238-2744

Edita Prima Oy, Helsinki 2013

LUKIJALLE

Ajatus tämän kirjan kirjoittamisesta sai alkunsa norjalaisen professori Nils Marius Rekkedal in työskennellessä vierailevana professorina Suomen maanpuolustuskorkeakoulussa kevästä 2010 vuoden 2011 loppuun. Operaatiotaito on kiinnostanut sotataidon tutkijoita ja eri maiden asevoimia jo 1800-luvulta alkaen. Sen olemassa olosta ja tarpeellisuudesta on oltu eri mieltä. Yhtenä syynä siihen lienee ollut – ja on edelleenkin – operaatiotaidon käsitteellisyys. Operaatiotaidossa kysymys on sodankäyntiin liittyvästä kokonaisuudesta, jota on vaikea konkretisoida, toisin kuin operaatiotaitoon liittyviä kahta muuta sotataidon käsitettä, strategiaa ja taktiikkaa.

Suomalaiset sotilaat ovat oppineet ymmärtämään operaatiotaidon opiksi ja taidoksi suunnitella, valmistella ja johtaa taktisten taistelujen muodostama sarja. Operaatiotaitoa ei pidä kuitenkaan ymmärtää mekaaniseksi prosessiksi, joka tuottaa operaatiosuunnitelman, jolla saavutetaan asevoiman käytölle asetetut tavoitteet. Operaatiotaito on paljon muutakin. Sanan loppuosa *taito* ilmaisee tämän. Vieraskielisissä operaatiotaito-sanan vastineissa se näkyy selvimmin. Englanniksi sana on *operational art*, saksaksi *Kriegskunst*, ruotsiksi *krigskonst* ja venäjäksi *operatika* (*onepamuka*). Venäjänkielistä sanaa lukuun ottamatta ilmausten loppuosa voidaan kääntää myös *taiteeksi*, ja itse asiassa siitä operaatiotaidossa onkin kysymys.

Operaatiotaito on luovuutta, kykyä rakentaa asetelmaa, joka johtaa päämäärän saavuttamiseen. Se on kuin shakkipeliä: päämääränä on lopettaa peli kustannustehokkaasti uhkaamalla kuningasta. Sitä varten on suunniteltava vastustajan toiminta ennakoiden erinäinen määrä siirtoja ja tarvittaessa uhrattavakin jotain jotta päästään tavoitteeseen. Samalla tavalla operaatiotaitokin on pyrkimystä murtaa vastustajan suunnitelma. Taistelut ovat keino saavuttaa asetelma, joka johtaa päämäärään. Taistelut ja niissä sovellettava taktiikka liittyvät siis kiinteästi operaatiotaitoon, ja taistelut ovat operaatiotaidon etureuna, kuten tässä teoksessa todetaan.

Tämän päivän sodan kuvasta saattaa saada sellaisen käsityksen, että operaatiotaidon tarve vähenee, kun joukkojen määrä taistelukentällä vähenee. Asian voi kuitenkin nähdä myös toisin. Voisi jopa ajatella, että operaatiotaidon tarve kasvaa, koska sodat ovat muuttuneet hyvin monimutkaisiksi. Operaatiotaito on siis monimutkaisuuden tilanteenmukaista hallintaa.

Tämä kirja on tehty oppikirjaksi, kuten kirjan professori Rekkedal esipuheessaan toteaa. Tekijöiden tavoitteena on ollut antaa lukijalle kuva siitä, mitä erilaisia asioita operaatiotaitoon liittyy. Niin sanottuja oikeita vastauksia, toimintaohjeita, kirjasta ei löydä, koska operaatiotaitoa voidaan mieltää eri tavoin, ja näin eri maissa on tehtykin. Oikeita vastauksia olennaisempaa on antaa lukijalle mielikuva siitä, miten asioista on ajateltu ja millä perusteilla. Operaatiotaito on tilannesidonnaista tiedon soveltamista käytäntöön.

Kirjan päätoimittaja ja yksi kirjoittajista on professori Nils Marius Rekkedal (s. 1951). Hän on taustaltaan sotilas, joka aktiiviaikanaan palveli Norjan maavoimien ratsuväessä. Professori Rekkedal on sotilasarvoltaan everstiluutnantti. Akateemisella urallaan hän on työskennellyt tutkijana useissa norjalaisissa asevoimien tutkimuslaitoksissa ja toiminut opettajana ja luennoitsijana sotilasopetuslaitoksissa sekä Norjassa että muissa maissa. Hän on julkaissut lukuisia teoksia ja artikkeleita Norjassa, Ruotsissa, Suomessa ja Indonesiassa keskeisimpänä teemana sotataidon teoria ja operaatiotaito.

Kirjan on kääntänyt ruotsin/norjan/englannin kielestä suomeksi kommodori (evp.) Stig-Göran Grönberg, ja kieliasun ovat tarkastaneet kieliasiantuntija, filosofian maisteri Sara Hännikäinen ja professori Pasi Kesseli.

Kiitän professori Rekkedalia ja kaikkia muita kirjan tekemiseen osallistuneita henkilöitä arvokkaasta työstä.

Kirjan julkaisua on tukenut Maanpuolustuskorkeakoulun tukisäätiö. Parhaat kiitokset myös tukisäätiölle myötämielisestä suhtautumisesta tähän julkaisuprojektiin.

Sotilasprofessori, yleisesikuntaeversti, filosofian tohtori

Pasi Kesseli

ESIPUHE

Operaatiotaito-teos esittelee valikoituja osia sellaisista historiallisista ja teoreettisista sodankäynnin perusteista, joita nykyisin kutsutaan operaatiotaidoksi. Tarkoituksena on, että kirja toimisi operaatiotaidon opetuksen perustana. Näin ollen se on kirjoitettu upseerien opetuksessa käytettäväksi oppikirjaksi. Sitä voidaan pitää johdantoteoksena niin sanotun tavanomaisen sodankäynnin operaatiotaitoon.

Oppikirjalta edellytetään, että siinä otetaan toisaalta huomioon opiskelijoiden tiedon taso ja kokemus ja toisaalta se, että se on kirjoitettu pedagogisesti. Se on ollut tavoitteena käsillä olevaa teosta laadittaessa. Oppikirjat eivät myöskään yleensä pyri esittelemään radikaaleja uusia ajatuksia tai kirjoittajan omia tutkimustuloksia. Siihen on olemassa muita julkaisumuotoja. Tämä kirja esittelee olemassa olevaa tietoa upseereille, jotka opiskelevat sotatieteitä painopisteenään operaatiotaito. Se on tarkoitettu käytettäväksi ensisijaisesti upseerien jatko-tutkinto-opinnoissa Maanpuolustuskorkeakoulussa.

Kirja sisältää yleiskuvauksen operaatiotaidon kehityksestä, ja siinä tarkastellaan erityisesti venäläisen, amerikkalaisen, saksalaisen ja ranskalaisen operaatiotaidon kehittymistä. Samalla kun kirjassa syvennytään neljän suurvallan operaatiotaitoon, siihen on otettu mukaan myös kokemuksia sekä sissisodankäynnistä että ei-tavanomaisesta sodankäynnistä mainittuja suurvaltoja vastaan käydyissä sodissa. Niin sotaa, sotataitoa kuin operaatiotaitoakin koskevia teorioita on monia, eikä sotahistorian tarjoamista sodankäynnin esimerkeistä ole pulaa. Kirjassa on kuitenkin pyritty teorian ja käytännön esimerkkien tasapainoon.

Oppikirjan painopisteeksi on valittu operaatiotaito tavanomaisessa sodankäynnissä. Huomioon on otettu myös se, että nykyisistä aseellisista konflikteista ja sodista useimmat ovat luonnehdittavissa niin sanotuiksi ei-tavanomaisiksi sodiksi. Tähän mennessä on julkaistu varsin vähän ammattikirjallisuutta, joka kertoo siitä, millä tavalla toimintaa tällaisissa suhteellisen pitkäkestoisissa konflikteissa suunnitellaan ja johdetaan. Yhdysvallat on nostanut esiin joitakin periaatteita uusimmissa doktriineissaan. Myös Nato on kehittänyt sarjan uusia doktriiniasiakirjoja, joissa tavoitteena on muun muassa kehittää menettelytapoja ja toimintamalleja, jotka on aiempaa paremmin sopeutettu nykyaikaisiin sotilasoperaatioihin kolmannessa maailmassa.

Kirjan lähdeaineisto koostuu muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta englanninkielisistä lähteistä. Eräänä johtoajatuksena on ollut esitellä sellaista aineistoa, joka voisi olla tukena myös aiheen laajemmissa opinnoissa. Uskoakseni lähdeviitteissä mainitut lähteet voivat olla hyödyksi myös tällä tavalla. Kirjassa on keskitytty sellaisiin tekijöihin, jotka ovat toimineet kehityksen liikkeellepanevina voimina aina nykypäiviin asti. Tältä osin viitataan lähde- ja kirjallisuuskatsaukseen.

Lopuksi kiitän seuraavia tutkijoita ja upseereja heidän myötävaikutuksestaan teoksen syntymiseen:

Erityinen kiitos professori Milan N. Vegolle. Hän työskentelee operaatiotaidon professorina *U. S. Naval War Collegessa* Yhdysvalloissa. Professori Vego on julkaissut runsaasti sotataittoa ja erityisesti operaatiotaitoa käsitteleviä tutkimuksia ja artikkeleita. Hän on ystävällisesti antanut luvan käyttää aineistoa viimeaikaisesta tutkimuksestaan, joka käsittelee amerikkalaista operaatiotaitoa.

Suurkiitos kuuluu myös everstiluutnantti Claes Bergströmille hänen artikkelistaan, joka antaa ajantasaisen kuvan Saksassa vuoden 1945 jälkeen tapahtuneesta sotilaallisesta kehityksestä. Everstiluutnantti Bergström opiskeli Saksan maanpuolustuskorkeakoulussa (*Führungsakademie*, yleisesikuntakurssi) vuosina 2000–2002 ja toimi ruotsalaisena yhteysupseerina Saksan operatiivisessa esikunnassa (*Einsatzführungskommando*) 2005–2006. Vuosina 2002–2005 ja 2007–2010 hän toimi Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulun (*Försvarshögskolan*) Sotatieteellisen osaston johtajana.

Kiitän myös osastopäällikkö Lars Ulvingiä hänen artikkelistaan, joka kertoo vuoden 1945 jälkeisestä venäläisestä operaatiotaidosta. Tohtori (H. C.) Lars Ulving työskenteli aktiiviu- ransa aikana Ruotsin pääesikunnan tiedusteluosastolla sekä opettajana ja tutkijana Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulussa. Hän on perehtynyt erityisesti neuvostoliittolaiseen ja venäläiseen sotataittoon sekä tiedusteluun, joista aiheista hän on myös julkaissut kirjoja ja artikkeleita sekä tehnyt erilaisia selvityksiä.

Kiitän ruotsalaista kommodoria (evp.) Lars Wediniä ja ranskalaista professoria Hervé Coutau-Bégarieta (1956–2012) heidän osuudestaan vuoden 1945 jälkeisestä ranskalaisesta operaatiotaidosta kertovaan lukuun. Lars Wedin on työskennellyt mm. Ruotsin ulkoministeriössä, Euroopan unionin sotilasesikunnassa ja Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulussa Sotahistorian laitoksen ja strategiantutkimuksen johtajana. Hän on julkaissut vuonna 2007 Ranskan sotilaallisesta ajattelusta teoksen *Mariane och Athena. Franskt militärt tänkande från 1700-talet till idag*. Hervé Coutau-Bégarie oli tunnettu strategian ja konfliktien tutkija. Hän työskenteli viimeksi tutkimusjohtajana eräässä Ranskan arvostetuimmista korkeakouluista, *École pratique des hautes études* (EPHE).

Kiitos myös norjalaiselle kommodorille (evp.) Roald Gjelstenille hänen osuudestaan kirjan ensimmäiseen lukuun. Gjelsten on Norjan sotataidon instituutin tutkija, joka on perehtynyt erityisesti merisotataittoon, maanpuolustusasioihin ja kansallisiin turvallisuuskysymyksiin. Näistä aiheista hänellä on myös useita julkaisuja. Karttojen ja kuvien piirtämisessä auttoi filosofian kandidaatti Samuel Svärd.

Kiitän kaikkia osuudestanne ja avustanne tämän oppikirjan valmiiksi saattamisessa.

Helsingissä joulukuussa 2011

Nils Marius Rekkedal

SISÄLLYS

LUKIJALLE.....	3
ESIPUHE	5
1 SODANKÄYNNIN KÄSITTEISTÄ.....	11
1.1 Johdanto	11
1.2 Käsitteet taktiikka, doktriini ja strategia	14
1.3 Operaatiot ja operaatiotaito	16
1.4 Operaatiotaito, yhteisoperaatiot ja doktriinit	17
2 JOHDATUS OPERAATIOTAIDON SISÄLTÖÖN	20
2.1 Johdanto	20
2.2 Mille operaatiotaito rakentuu?	21
2.3 Kahden klassikon näkemykset operaatioista	23
2.4 Saksalaisia ajatuksia operaatiotaidosta	26
2.4.1 Uuden teknologian merkitys.....	31
2.4.2 Preussi käyttää sotavoimaa Saksan yhdentämiseksi.....	32
2.4.3 Saksalainen sotilaallinen ajattelu	36
2.4.4 Ensimmäisen maailmansodan seuraukset.....	44
2.5 Kehitys ensimmäisen maailmansodan jälkeen.....	48
2.6 Muutamia ajatuksia neuvostoliittolaisesta operaatiotaidosta	53
2.7 Kehitys kylmän sodan aikana	62
2.8 Doktriinikehitys Naton piirissä	77
2.9 Operaatiotaito – yhteenveto.....	83
3 NEUVOSTOVENÄLÄINEN OPERAATIOTAITO TOISEN MAAILMANSODAN JÄLKEEN.....	87
3.1 Johdanto.....	87
3.2 Mantšurian operaatiosta Hruštšovin sotilasreformiin.....	88
3.2.1 Mantšurian operaatio	88
3.2.2 Ensimmäiset vuodet sodan jälkeen.....	89
3.3 Hruštšovin sotilasreformi ja sotatekninen vallankumous	90
3.3.1 Kehittyminen ydinasevallaksi.....	90
3.3.2 Lopullinen ydinaseoptio	92
3.4 Operaatiotaidon vanhojen ajatusten uusi tuleminen.....	94
3.4.1 Ydinaseoptiota ryhdytään kyseenalaistamaan	94
3.4.2 Kiinan vastainen raja	96
3.4.3 Miten aloittaa syvä hyökkäys?	96
3.4.4 Ogarkov, syvät operaatiot ja uusi sotatekniikan vallankumous	97

3.4.5	Konsepti joka ei toteutunut – ilmoitse kuljetettava porras.....	100
3.5	Paluu Svetšinin defensiiviseen strategiaan Neuvostoliiton valtion lopun lähestyessä.....	100
3.5.1	Operatiivisen kehityksen edellytykset viimeisellä vuosikymmenellä...	100
3.5.2	Puolustusdebatti vuosina 1987–1991, Svetšinin ajatusten paluu.....	101
3.5.3	Vastahyökkäysoperaatiot.....	102
3.6	Postkommunistinen Venäjä.....	103
3.6.1	Neuvostoliiton hajoaminen – asevoimien rapautuminen ja elpyminen	103
3.6.2	Havahtuminen – Venäjän uudet asevoimat.....	105
3.7	Ajatuksia tulevaisuudesta.....	110
3.7.1	Tulevaisuuden konfliktien luonteesta.....	110
3.7.2	Sodankäynnin kehittyminen.....	111
3.8	Eräs näkymä	112
4	SAKSALAINEN OPERAATIOTAITO VUODEN 1945 JÄLKEEN	114
4.1	Johdanto.....	114
4.2	Kaksi saksalaista valtiota.....	115
4.2.1	Lyödyistä kansakunnasta Naton ja Varsovan liiton jäseniksi	115
4.2.2	Läntisen Saksan uudelleenaseistaminen.....	118
4.2.3	Itä-Saksan uudelleenaseistaminen	119
4.3	Operatiivinen ajattelu Natoon kuuluvassa Länsi-Saksassa.....	120
4.3.1	<i>Bundeswehr</i> massiivisen kostoiskun aikakaudella	120
4.3.2	<i>Bundeswehr Flexible Responser</i> aikana	125
4.3.3	Operatiivinen ajattelu länsisaksalaisissa ohjesäännöissä	130
4.3.4	Johtopäätöksiä operatiivisesta ajattelusta <i>Bundeswehrissä</i> Saksojen yhdistymiseen asti.....	133
4.4	Kylmän sodan aikainen operatiivinen ajattelu Itä-Saksassa (DDR).....	134
4.4.1	Varsovan liiton rooli ja Naton ydinasedoktriinin vaikutus.....	135
4.4.2	Strateginen ajattelu Varsovan liitossa.....	137
4.4.3	Varsovan liitto ja ydinaseet.....	138
4.4.4	Operatiivinen ajattelu Itä-Saksan kansanarmeijassa.....	139
4.4.5	Johtopäätöksiä operatiivisesta ajattelusta DDR:n kansanarmeijassa...	143
4.5	Saksojen yhdistyminen 1989 ja niiden asevoimien yhdistäminen	144
4.6	Operatiivinen ajattelu Saksassa yhdistymisen jälkeen.....	145
4.6.1	Eräitä suuntaviivoja	145
4.6.2	Nato-doktriinien ja saksalaisten ohjeiden välinen suhde.....	148
4.6.3	Arvio ohjesäännöstä HDv 100/100 (2007).....	150
4.7	Eräitä näkökohtia 2000- ja 2010-luvun operatiivisesta ajattelusta	151
4.7.1	Johtamisesta ja uudistumisesta.....	151
4.7.2	Kritiikkiä kansainvälisistä operaatioista.....	154
4.8	Yhteenvedo.....	155
5	AMERIKKALAISIA AJATUKSIA OPERAATIOTAIDOSTA.....	157
5.1	Johdanto.....	157
5.2	Amerikkalaisen ajattelun lähtökohdista	157
5.3	Yhdysvalloissa otetaan käyttöön käsitteet operatiivinen taso ja operaatio-taito	159

5.4	Liikesodankäynnin ja sen teorian perusta	161
5.5	Amerikkalainen keskustelu doktriinien merkityksestä	162
5.5.1	Uuden kehityksen alku	162
5.5.2	<i>U. S. Army Training and Doctrine Command</i> (TRADOC) perustetaan	164
5.5.3	”DePuyin malliin” perustuva uusi suuntaus doktriiniossa	165
5.6	Fokus siirtyy käytännöstä uusiin teorioihin ja doktriineihin	169
5.6.1	Uusia ajatuksia	169
5.6.2	Ajatusten tärkeimmät lähteet	183
5.7	Arvio kehityksestä	185
5.8	Yhteenveto, eli mitä on operaatiotaito?	190
5.9	Operatiivinen ajattelu Yhdysvaltojen asevoimissa vuodesta 2001 lähtien	192
5.9.1	Johdanto	192
5.9.2	Verkostokeskeisen sodankäynnin konsepti	192
5.9.3	Sodankäynnin rinnastaminen liiketoimintaan	197
5.9.4	Vaikutusperusteinen sodankäynti (EBO, EBAO)	199
5.9.5	<i>Systemic Operational Design</i>	206
5.9.6	<i>Operational Design</i>	209
5.9.7	Lopuksi	211
6	RANSKALAINEN OPERAATIOTAITO	214
6.1	Johdanto	214
6.2	Eräitä havaintoja doktriinikehityksestä maailmansotien välisenä aikana	215
6.2.1	Johdatus ranskalaiseen ajatteluun	215
6.2.2	Maailmansotien välillä tapahtuneen doktriinikehityksen poliittiset taustatekijät	217
6.2.3	Doktriinikehitys Ranskan asevoimissa maailmansotien välillä	218
6.3	Operaatiotaidon kehittyminen toisen maailmansodan jälkeen	221
6.3.1	Kehityksen taustoista	221
6.3.3	Poliittiset ja sotilaalliset toimintaedellytykset vuoden 1945 jälkeen ...	224
6.4	Indokiina 1945–1954	226
6.4.1	Toiminnan lähtökohdista	226
6.4.2	Sota Indokiinassa 1945–1947 – Ranska kohtaa vallankumoukselliset	229
6.4.3	Tappiot kasvavat – ranskalaisten toimintamalli vuosina 1947–1950	238
6.4.4	Kenraali de Lattre de Tassigny palauttaa ranskalaiset voittojen tielle – väliaikaisesti	243
6.4.5	Sodan kulku vuosina 1952 ja 1953	253
6.4.6	Dien Bien Phu	260
6.4.7	Arvio sodasta	265
6.4.8	Lopuksi	272
6.5	Algerian sota 1954–1962	273
6.5.1	Johdanto	273
6.5.2	Sota vuosina 1956–1958	278
6.5.3	Kapinan torjuminen	283
6.5.4	Ranskan operatiivisista toimenpiteistä Algeriassa	288
6.5.5	Sodan päättyminen vuonna 1962	294

6.6	Sotien seuraukset	294
6.7	Argumentteja operaatiotaidosta – tämän päivän ranskalainen arvio	298
6.8	Loppukommentti.....	301
6.9	Lopuksi kolme uudempaa ranskalaista sotilasajattelijaa	302
6.9.1	David Galula	302
6.9.2	Vincent Desportes	304
6.9.3	François Géré	307
LÄHTEET.....		309
HENKILÖSTÖHAKEMISTO		347
LIITE.....		355

LUKU 1

SODANKÄYNNIN KÄSITTEISTÄ

*Roald Gjelsten
Nils Marius Rekkedal*

1.1 Johdanto

Operaatiotaito sijoittuu monessa mielessä strategian ja taktiikan välissä olevalle harmaalle alueelle. Voidaan väittää, että strategia on sotataittoa, kun taas taktiikka käsittelee taisteluita. Tähän yhteyteen asetettuna operaatiotaito merkitsee kykyä johtaa sotaretkiä, englanniksi *campaign*, ruotsiksi *fälttåg*.¹ Tällainen tapa katsoa asiaa on monin tavoin Eurooppa-keskeinen. Se johtuu siitä, että pääosa nykyaikaisia operaatioita käsittelevästä tutkimuksesta ja teorianmuodostuksesta on tapahtunut Euroopassa (mukaan luettuna Venäjä, entinen Neuvostoliitto). Kuitenkin viimeksi kuluneiden noin 30 vuoden aikana Yhdysvallat on hallinnut yhä edelleen jatkuvaa teoriankehitystä. Prosessin tärkeimpänä kohtana on ollut sotilaallisen voiman kehittäminen ja se, miten tätä voimaa voidaan käyttää.²

Operaatiotaitoa ja operatiivista tasoa koskeva sotilaallinen pohdinta ei ole uusi asia. Käsitettä operaatio koskevia ajatuksia esiintyy jo 1700-luvulla julkaistussa sotilaskirjallisuudessa, toisinaan geometriaa kuvaillen ja toisinaan keskittyen käsitteeseen operatiolinja. 1800-luvulla tulivat käyttöön käsitteet operatiivinen alue ja operatiivinen rintama. Skandinaavisissa

¹ Strategi, yleensä poliittinen johtaja, päättää sotarekistä. Sotilasjohto toteuttaa sotareknen yhtenä operaationa tai useilla toisiinsa liittyvillä operaatioilla. Operaatiot ovat sotoimia. Sotoiimen laajuus ja toteutustapa voi nykyisin vaihdella äärimmäisen paljon, eikä sen sitomiselle tiettyyn johtamistasoon ole perusteita. Suurvaltojen sodankäynnille on tyypillistä joukkojen lähettäminen operaatioon omien rajojensa ulkopuolelle, siis sotaretkelle. Esimerkkeinä mainittakoon Falklandin sota, Persianlahden sodat ja Georgian sota. Sotaretkelle lähetettävästä joukosta voidaan käyttää sanaa retkikunta, englanniksi *expeditionary force*. Tätä termiä voidaan käyttää myös kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden yhteydessä. Suomen kielen perinteisiä sodankäyntiin liittyviä sanoja ei ole syytä vierastaa Suomessa harjoitettavassa operatiivisessa ajattelussa. Sanoille ei myöskään pidä antaa uusmerkityksiä, jotka poikkeavat yleiskielestä. Tämä ei tietenkään saa estää sotilastermistön kehittämistä. Operaatiotaitoon liittyvät käsitteet ja määritelmät ovat yksi tämän kirjan keskeisistä asioista. (suom. huom.)

² Merisodankäyntiä koskevaan ajatteluun sisältyy varsin vähän tällaista pohdintaa, vaikka myös sitä on kehitetty Länsi-Euroopassa, ei vähiten Isossa-Britanniassa. Anglosaksisessa maailmassa sveitsiläinen Antoine Henri de Jomini on perinteisesti ollut ”suuri ajattelija”, ei saksalainen Carl von Clausewitz. Esimerkin tästä ajattelusta antaa John W. Campbell artikkelissaan ”Evolution of a Doctrine: The Principles of War”, *Marine Corps Gazette*, December 1970, ss. 39–42: ”Under Mahan’s influence the 19th century American soldiers regarded Jomini as the foremost interpreter of war.” Ks. myös Swan, Robin P.: *The Pieces of a Military Chessboard: What Is the Contemporary Significance of Jomini’s Design of a Theatre of Operations?*, School of Advanced Military Studies, U. S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 1991. Teksti on 60-sivuinen monografia.

sotilaskielessä niillä ei siihen aikaan ollut mitään keskeistä merkitystä. On ylipäänsä vaikeaa löytää vanhempaa skandinaavista kirjallisuutta, jossa näitä käsitteitä käytettäisiin.

Yhteiskunnan, talouden ja teknologian nopea kehitys 1800-luvulla johti siihen, että armeijat kasvoivat merkittävästi niin vahvuudeltaan kuin tulivoimaltaankin. Samalla laajenivat niiden toiminnan vaatimat alueet. Seurauksena oli, että käsite operaatio ja sille sukua olevat käsitteet saivat laajemman merkityksen. Tuli yhä tavallisemmaksi puhua operaatioista toimintana, joka sijoittui strategian ja taktiikan väliselle alueelle.

Eräät historioitsijat ja sotateoreetikot ovat jo aiemmin maininneet Napoleon Bonaparten (1769–1821) henkilönä, joka varsinaisesti otti käyttöön edellä mainitun kolmannen tason eurooppalaisessa sodankäynnissä. Ennen muuta on kiinnitetty huomiota joukkomuodostelmiin, joita hän kehitti ja myöhemmin menestyksellä käytti monilla sotaretkillään. Yhdysvaltalainen eversti Wallace P. Franz kirjoitti vuonna 1981, siis ennen kuin Yhdysvaltojen maavoimat ryhtyi uudelleen käyttämään käsitettä operaatiotaito doktriiniasiakirjoissaan:

”Tämä taktiikan ja strategian välissä oleva alue käsittää yleensä armeijakunnan, armeijan ja armeijaryhmän operaatiot. Saksalaiset kutsuvat sitä operatiiviseksi tasoksi, kun taas venäläiset kutsuvat sitä operaatiotaidoksi (joskus puhutaan myös sotilasstrategiasta). Verrattuna taktiikkaan, taistelemisen taitoon, tämä taso käsittää sotataidon, ja sitä on Yhdysvaltojen maavoimissa kartettu kuin ruttoa.”³

Eversti Franz, kuten moni muukin siihen aikaan, osallistui kiihkeään doktriinidiskurssiin, jota Yhdysvalloissa käytiin vaikutusvallasta kilpailevista teorioista. Maavoimien uusi *AirLand Battle* -doktriini julkaistiin kesällä 1981 kenttäohjesääntönä *Field Manual 100-5* (FM 100-5). Siitä tuli epäilemättä tärkeä doktriinidokumentti. Franz totesi jo mainitussa artikkelissaan:

Maavoimien doktriiniin liittyvä väärinkäsitys – siis kuluttaminen liikkeen vastakohtana – voitaisiin suurelta osin oikaista, jos maavoimat ottaisi käyttöön operatiivisen tason nykyisten taktisen ja strategisen tason lisäksi.

Maavoimissa on erehdytty pitämään taktiikkaa sodan operatiivisena tasona, mikä on yksi syy siihen, että uusliddellhartilaiset kritisoivat maavoimia kulutustaistelusiassa. Koska näitä kahta tasoa ei erotella maavoimissa, on helppo nähdä, mikä on ongelmana. Se, mikä taktisella tasolla saattaa näyttää kulutustaistelulta, voi operatiivisella tasolla olla sotaliikkeen etureuna.

Sodankäynnin jakaminen kolmeen tasoon on yleinen konsepti eurooppalaisissa asevoimissa. Aivan kuten taktiikan ja strategian välillä on ero, niin on ero myös taktiikan ja operaatioiden tai suurtaktiikan välillä (tactics and operations or grand tactics). Tätä erottelua on hankala muotoilla konseptiksi, ellei tasoja erotella toisistaan, kuten tehdään neuvostoliittolaisessa ja saksalaisessa doktriinissa. Yleensä taktiikka (tactics) kattaa joukot aina divisioonatasolle asti, suurtaktiikkaan (grand tactics) sisältyvät armeijakunta, armeija ja armeijaryhmä ja strategia (strategy) käsittää yhden tai useamman sotänäyttämön operaatiot. Taktisella taisteluliikkeellä keskitetään tuli, kun taas suuroperation taisteluliikkeellä siirretään joukkoja.

³ Franz, Wallace P.: ”Grand Tactics”, *Military Review*, December 1981, ss. 32–39.

*Taktiikka rajoittuu taistelukentän olosuhteisiin, joilla on enemmän suoria vaikutuksia joukkoihin kuin ylempään johtoon.*⁴

Kuten edellä mainitusta havaitaan, Franz ei ota ratkaisevaa askelta loppuun asti. Franzilta puuttuu käsite operaatiotaito, tai hän hukkaa sen, ja hän tyytyy vanhempiin ja rajoittuneempiin käsitteisiin *tactics* ja *grand tactics*.

Operaatiotaidon kehittymisen tutkiminen on luonnollisesti mittava tehtävä, ja se vaatii tilansa tutkimuksessa ja opetuksessa. Moni kysymyksenasettelu on vaikeasti käsiteltävä. Esimerkiksi mikä on teoreetikkojen ja käytännön kehityksen välinen suhde? Missä määrin teoreetikot muovasivat käytäntöä tai vain kuvailivat jo meneillään olevaa kehitystä, voi olla vaikeasti pääteltävissä tai peräti mahdotonta. Samoin voi olla vaikeaa päätellä, miten eri teoreetikot ovat vaikuttaneet toisiinsa.

Jokin doktriini voi hyvinkin olla erinomainen teoreettinen rakennelma, mutta sotavoima ei kykene soveltamaan sitä menestyksellisesti sodankäynnissä, koska olosuhteet ja edellytykset saattavat olla epäsuotuisat. Tämä tuskin yllättää, sillä yleensä sotateoria on johdettu tietyssä toimintaympäristössä vallitsevista olosuhteista. Toisaalta se rakentuu erilaisille oletuksille, jotka voivat olla ääneen lausuttuja tai alitajuisia, tai peräti tiedostamattomia. Kyetäkseen arvottamaan teorioita ja doktriineja täytyy siis ymmärtää, mistä tekijöistä ja oletamuksista ne kumpuavat. Vasta sen jälkeen voi arvioida niiden käyttökelpoisuutta ja sitä, miten hyvin ne vastaavat nykypäivän ja tulevaisuuden haasteisiin.

Tämän kirjan eri luvuissa valotetaan olosuhteita, jotka ovat muovanneet operaatiotaitoa ja sen teorioita. Näin on mahdollisuus arvioida, mitkä osat operaatiotaidosta ovat käyttökelpoisia kulloinkin käsillä olevassa tilanteessa.

Käytännönläheisten näkökulmien ja teoreettisten tarkastelujen välinen suhde vaihtelee eri luvuissa, koska eri maissa on yleensä korostettu jompaakumpaa. Anglosaksisessa maailmassa operaatiotaitoon liittyvä teoretisointi on jo pitkään ollut vähäistä. Se ei kuitenkaan ole estänyt toimeenpanemasta esimerkiksi amfibio-operaatioita hyvin edistyksellisellä tavalla. Neuvostoliitossa kehittyi mittava teorianmuodostus 1920–1930-luvuilla, mutta käytännön toteutus taistelukentällä on eri syistä tuonut esiin heikkouksia. Kehitys Saksassa sijoittuu johonkin neuvostoliittolaisen ja anglosaksisen kehityksen välimaille. Saksassa on ennen muuta keskitytty käytännön kykyyn toimeenpanna sotilasoperaatioita.

Operaatiotaito on varsin Eurooppa-keskeistä, se on siis aikanaan kehitetty ennen muuta Euroopassa käytäviin suursotiin, ja sama näkökulma on hallitseva myös pääosassa alan kirjallisuutta. Tarkasteltaessa kehitystä kylmän sodan päättymisen jälkeen on kuitenkin mielenkiintoista tutkia operaatioita, joita sekä eurooppalaiset sotavoimat että Yhdysvallat ovat toteuttaneet erilaisia vastustajia vastaan kolmannessa maailmassa. Sen vuoksi tässä kirjassa tuodaan esille kokemuksia myös tällaisista operaatioista.

On tärkeää, että operaatiotaitoa ei pidetä mallina siitä, miten operaatioita tulee toimeenpanna, vaan työkalupakkina, jonka sisältöä tulee käyttää vallitsevaan tilanteeseen parhaiten soveltuvalla tavalla. Tämän kirjan on tarkoitus antaa siihen joitakin hyviä työkaluja.

⁴ Franz (1981), ss. 37–38.

1.2 Käsitteet taktiikka, doktriini ja strategia

Tämän alaluvun kirjoittaja on kommodori Roald Gjelsten. Keskeisenä lähteenä on ollut ”Strategiske grunnbegreper”, *Föreläsningshäfte nr 2*.

Sopivan sotilaallisen työkalupakin kokoamiseksi pohditaan aluksi käsitteitä taktiikka, doktriini ja strategia, niiden välistä yhteyttä sekä suhdetta johtamistasoon, puolustushaaraan ja konfliktitasoon, mukaan luettuna ulottuvuudet sota ja rauha.

Yhden määritelmän mukaan *taktiikka* käsittää taistelun suunnittelun ja käymisen pääasiassa puolustushaarakohtaisissa operatioissa ja sotatoimissa muiden puolustushaarojen taktisella tuella ja yhteistoiminnalla tai ilman sitä. Parhaan mahdollisen tehokkuuden saavuttaminen edellyttää yhteisiä doktriineja ja menetelmiä niin puolustushaarojen kesken kuin niiden sisälläkin. Esimerkkinä voidaan mainita *Allied Tactical Publication no 1* (ATP 1), joka muodostaa perustan Nato-maiden laivastojen interoperabiliteetille, kun eri maiden alusyksiköt operoivat yhdessä. Tämän tyyppisiä doktriineja on jatkuvasti arvioitava ja uudistettava, mutta taistelussa noudatetaan kulloinkin voimassa olevaa versiota.

Ylemmän tason doktriineilla on osin toisenlainen funktio. Neuvostoliitossa tämän tyyppisten doktriinien käyttö oli pitkälle kehittyntä. Karkeasti voidaan sanoa, että sotilasdoktriinin tarkoituksena oli määrittää tulevan sodan ratkaisevat elementit. Sen tuli määrittää Neuvostoliiton päämäärät sodassa, tunnistaa todennäköiset vastustajat, asettaa vaatimukset asevoimien suorituskyvyille ja määrittää suuntaviivat niiden käytölle. Asevoimille asetetut vaatimukset perustuivat joukkoon periaatteellisia oletuksia, kuten yleinen asevelvollisuus, yhteiskunnan teknologinen valmius sekä asevelvollisten koulutustaso ja heidän valmiutensa käyttää teknisiä järjestelmiä.⁶

Neuvostodoktriinin perinteiset elementit olivat seuraavat:

- Sota on politiikan väline.
- Sotaa tulee käydä vastustajan alueella.
- Sodan tavoitteena on voitto.
- Asevoimien tulee olla valmiita kaikkiin sodankäynnin muotoihin.

Vuoden 1987 doktriiniuudistuksessa (Mihail Gorbatšovin aikana) korostettiin muun muassa

- defensiivisyyttä
- sodan estämistä ensisijaisena tavoitteena (voittamisen sijasta)
- laaja-alaisten uhkakuvien tarpeellisuutta.

Sotilasstrategisen *doktriinin* tehtävänä on asettaa tavoitteita, selvittää toiminnan periaatteet ja ohjata toimintatapojen valintaa. Se ohjaa kehitystä tiettyyn suuntaan ja voi näin luoda uusia strategisia mahdollisuuksia, mutta se voi myös rajoittaa tai estää tulevaa toimintaa. Falklandin sota vuonna 1982 käy esimerkiksi: Juuri ennen sotaa Isossa-Britanniassa oli hy-

⁵ Gjelsten, Roald: ”Strategiske grunnbegreper”, *Föreläsningshäfte nr 2*, Sjöforsvarets stabsskole, 1992.

⁶ Kuvaaavaa oli se, että tietokoneisiin ja tietokonepeleihin tottuneilla länsimaaisilla nuorilla oli huomattavasti paremmat valmiudet käyttää monimutkaisia teknisiä järjestelmiä kuin neuvostonuorilla, joille tällaista valmiutta ei ollut kehittynyt.

väksytty doktriini, jonka mukaan lentotukialuksia ei enää tarvita. Mikäli doktriini olisi ehtinyt täysin toteutua, olisi hallitukselta puuttunut elintärkeä resurssi, joka teki sotaretken mahdolliseksi. Operaatiossa lentotukialuksilla oli ratkaiseva merkitys. Uusi doktriini olisi luultavasti mitätöinyt mahdollisuuden vallata takaisin Falklandinsaaret.

Ylimmän tason *strategian* luominen konfliktitilanteessa on poliittisen johdon vastuulla. Strategisen analyysin lähtökohtana voi olla erilaisten strategisten tavoitteiden määrittely: esimerkiksi ensisijaiset tavoitteet, muut tavoitteet ja vähimmäistavoitteet. Analyysi voi perustua kolmeen ensisijaiseen strategian valinnan perustarkasteluun: ensinnäkin arvioon konfliktin merkityksestä kansallisille intresseille, toiseksi toimintavaihtoehtojen tarkasteluun käsillä olevassa tilanteessa, mukaan luettuna sotilaallisten keinojen käyttö, ja kolmanneksi käytökelpoisten vaihtoehtojen seurausten, kustannusten ja saavutettavan hyödyn tarkasteluun. Suunnittelun avulla on kyettävä luomaan ylimmän tason strategia, johon sisältyvät toiminnan tavoitteet, perusteet toiminnan tuloksellisuuden arvioinnille ja erilaisten keinojen valinta- ja käyttöperiaatteet. Doktriineissa aikanaan tehdyt valinnat rajoittavat valittavissa olevia keinoja konfliktin tullessa ajankohtaiseksi, mistä esimerkkinä on edellä mainittu Falklandin sota.

Käsite strategia kehittyy jatkuvasti. Siksi sille ei ole mitään yksiselitteistä tai yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Sotilaallisen kontekstin lisäksi sitä käytetään esimerkiksi liikkeenjohdossa ja hallinnossa. Yksi peruspiirre on se, että käsite ilmaisee johtojatituksen siitä, miten edetä asetettuun tavoitteeseen käytettävissä olevien keinojen rajoissa. Yleisesti voidaan sanoa, että sotilaallisessa yhteydessä käsite strategia on kehittynyt merkitsemään yhteiskunnan kaikkien voimavarojen kohdentamista ja käyttämistä konfliktin poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi, kun se aiemmin kuvasi vain sotilaallisten keinojen ja menetelmien käyttöä.

Seuraavaksi esitetään muutama esimerkki siitä, miten strategia on aiemmin määritely.

- Clausewitz: Strategia on oppi taistelujen käyttämisestä sodan päämäärien saavuttamiseksi.
- Liddell Hart: Strategia on taito käyttää sotilaallisia keinoja poliittisen johdon asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi.
- Beaufre: Strategia on taito ymmärtää ja hallita niiden tahtojen vuorovaikutusta, jotka käyttävät voimakeinoja konfliktiansa ratkaisemiseksi.
- Virallinen amerikkalainen sotilaallinen määritelmä (1980-luku): Strategia on tiede ja taito, joka käyttää ja hyödyntää niin sodan kuin rauhankin aikana taloudellisia, psykologisia ja sotilaallisia keinoja harjoitetun politiikan tukemiseksi parhaalla mahdollisella tavalla. Näin luodaan parhaat edellytykset voitolle ja pienennetään tappion vaaraa.

Edellä esitettyä abstraktimmin voidaan sanoa strategian ilmaisevan sitä, miten voimavaroja hyödynnetään tietyn tavoitteen saavuttamiseksi. Käsitteelle voidaan antaa myös laajempi sisältö, jolloin voidaan erotella osakokonaisuudet tavoite, väline, metodi. Kun asevoimia jatkuvasti kehitetään jo rauhan aikana, samalla tehdään strategisia valintoja. Materiaalihankintapäätökset, suunnitelmien linjaukset ja tukikohtien paikoista päättäminen ovat esimerkkejä valinnoista, joilla on strategiset seuraukset tai joilla ilmaistaan strategisia valintoja. Tällaiset päätökset voivat joko edistää tai rajoittaa tulevaisuuden toimintamahdollisuuksia. Käytet-

tävissä oleva varustus ja vahvistetut suunnitelmat vaikuttavat sekä tavoiteasetteluun (tavoitteet) että toimintavaihtoehtoihin (väline ja metodit).

Amerikkalainen määritelmä ilmaisee selvästi, että sotilaalliset resurssit ovat strateginen tekijä jo rauhan aikana. Yhdysvaltojen merellinen strategia 1980-luvulla eteen työnnettyine operaatioineen Norjanmerellä sekä *The 600 Ship Navy* -retoriikka ovat esimerkkejä siitä. Sotilaallisen voimapotentialin olemassa olo välittää jo sinällään ajatuksen siitä, että sitä tullaan mahdollisesti hyödyntämään. Diplomatiassa käytetään usein sotilaallisia keinoja, ei vähiten merivoimia, joilla uhkaamalla painostetaan vastapuolta.

1.3 Operaatiot ja operaatiotaito

Missä *operaatiotaito* tulee kuvaan mukaan? Kirjan pääteemana oleva käsite on kirjallisuudessa ollut usein sidoksissa operatiiviseen tasoon, toisin sanoen strategian ja taktiikan väliseen tasoon. Operaatiotaidon pääfunktio sodassa on operatiivinen suunnittelu ja johtaminen. Operaatiotaidon ydin on taktisten asetelmien ja taistelujen tulosten muuntaminen voitoksi strategisella tasolla. Sodassa operaatiotaito tarkoittaa näin ollen taktisten taistelujen ajan, paikan ja järjestyksen ohjaamista siten, että ponnistukset edistävät strategisen tavoitteen sauttamista.

Käsite operaatio ja sen sukuiset käsitteet, niiden joukossa operaatiotaito, eivät ole saaneet yksiselitteisiä merkityksiä. Yhtenä syynä on se, että käsitteet ovat saaneet kuvata ilmiöitä, jotka osittain eroavat toisistaan. Yksi esimerkki on operatiivinen taso, jolla usein tarkoitetaan johtamistasoa, joka ei johda kiinteään kokoonpanon omaavaa joukkoa, esimerkiksi divisi-oonaa, vaan voimaa, joka koostuu useammasta sellaisesta joukosta. Tätä kutsutaan Natossa tehtävän mukaiseksi organisaatioksi (*task organization*). Käsite operaatio ei kuitenkaan aina liity operatiivisen tason joukkojen johtamiseen. Nykyaikaisessa amerikkalaisessa termistössä operaatio voidaan toimeenpanna suurin piirtein kaiken kokoisilla ja tyyppisillä yksiköillä. On pikemminkin niin, että toiminnan tavoite ratkaisee sen, onko kyseessä operaatio vai ei. Termistön sopivuus voidaan luonnollisesti kyseenalaistaa, mutta se on joka tapauksessa otettava huomioon.

Yksi tapa lähestyä käyttökelpoista termistöä on tarkastella ensiksi, millaisia ilmiöitä on olemassa, ja siitä käsin luoda uusia käsitteitä tai järjestellä olemassa olevia. Tästä luultavasti seuraa se, että käsitteet muuttuvat jatkuvasti, kun uusia ilmiöitä ilmaantuu. Harvat käsitteerakennelmat ovat vakiintuneita, joten tuskinpa edellä mainitusta menettelystä seuraa mitään ainutlaatuisia vaikeuksia alan tutkimukselle.

Käsitteparissa operaatio ja operaatiotaito voidaan havaita olennainen merkitysero: termi operaatio kuvaa jotakin, jota suunnitellaan ja toteutetaan, joka tapahtuu käytännössä, kun taas operaatiotaito kuvaa taitoa suunnitella, valmistella ja toimeenpanna operaatioita. Hieman pelkistään voidaan sanoa, että rauhan aikana asevoimat kehittävät operaatiotaitoaan ja sodan aikana ne toimeenpanevat operaatioita. Ovatko juuri termit operaatio ja operaatiotaito ehdottomasti parhaat sanat kuvaamaan näitä kahta ilmiötä, on epäselvää, mutta tällä hetkellä ne ovat ainoat käyttökelpoiset.

Sotilasstrategia ja doktriinit ovat nykyaikaisten sotaretkien suunnittelun perusta. Doktriinien pohjalta suunnitellaan operaatioita, joissa joukkoja ja suorituskykyjä integroidaan tarkoituksena saavuttaa strategiset tavoitteet. Sotaretken osaoperaatioissa tukeudutaan niitä koskeviin doktriineihin, esimerkiksi puolustushaaradoktriineihin.

Välttämätön edellytys operaatiotaidon käyttämiselle nykyajan konflikteissa on se, että käytettävissä on hyvin varustettuja ja hyvin koulutettuja taktisia yksiköitä kaikista puolustushaaroista. Siihen tarvitaan ammattitaitoisia upseereja ja miehistöä, doktriinien tuntemusta ja hyviä suunnitteluvalmiuksia. Sekin pohjautuu hyvään koulutukseen ja siihen, että upseerit ymmärtävät yhteisoperaatioiden ja niiden harjoittelun merkityksen, myös monikansallisten harjoitusten.

Historiallisesti operaatiotaito on yhdistetty laajoihin maaoperaatioihin, tavallisesti kaksi valtiota vastakkain. Nykyisin fokus on enemmänkin niin sanotuissa kriisinhallintatehtävissä ja kansainvälisessä terrorismin torjunnassa. Viimeksi mainitussa kohdealueelle lähetettävät joukot muodostetaan yleensä yhdistämällä yksiköitä useista puolustushaaroista tehtävän mukaan. Kansainvälinen toimintaympäristö, jossa esimerkiksi Naton johtamat monikansalliset joukot toimivat Yhdistyneiden kansakuntien (YK) mandaatilla, asettaa erityisiä vaatimuksia operaatioiden sotilasjohdolle. Vaaditaan suunnittelukykyä, joka ylittää kansalliset, kulttuuriset ja puolustushaarojen rajat.

Haasteiden moninaisuutta voidaan valaista kolmella esimerkillä. Ensimmäinen jokaisella operaatioon osallistuvalla maalla on yleensä omat kansalliset voimankäytön sääntönsä, *rules of engagement* (ROE). Kansalliset määräykset voivat merkittävästi rajoittaa yksiköiden käyttöä erilaisiin tehtäviin. Tämä tarkoittaa sitä, että kansainvälisen joukon johtajan on tiedettävä, millaisia rajoituksia siitä seuraa. Toiseksi kriisinhallinnan rauhanturvaoperaatioiden tehtävänä on nimenomaan rauhan aikaansaaminen. Tämän strategisen tavoitteen saavuttaminen vaatii operaation toteuttamista sellaisella harkinnalla, ettei rauhan saavuttamista vaaranneta. Se voi merkitä sitä, että valitaan toimintatapoja, joissa oma henkilöstö voi joutua alttiiksi tavanomaista suuremmalle vaaralle. Yksi päätehtävistä on luottamuksen rakentaminen eri osapuolten kesken. Kolmanneksi kriisinhallinta-alueella toimii aina lukematon määrä muita organisaatioita, kuten vapaaehtoisia avustusjärjestöjä. Niihin sotilasjohtajan on kyettävä suhtautumaan tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi operaation johdon on otettava huomioon kansainvälisen median toiminta, jonka seurauksena yksittäisillä epäonnistumisilla voi olla nopeita ja laajakantoisia seurauksia. Tuntuu siis oikealta kuvailla operatiivista johtamista edellä mainituissa olosuhteissa taiteeksi, taidoksi – operaatiotaidoksi.

1.4 Operaatiotaito, yhteisoperaatiot ja doktriinit

Tehokkaat operaatiot vaativat hyvin koulutettuja taktisia yksiköitä. Puutteellinen koulutustaso joudutaan korvaamaan joukkojen määrällä, jolloin omien tappioiden vaara moninkertaistuu. Taktisissa yksiköissä on hallittava oma toiminta ja ymmärrettävä sen liittyminen laajemmin sovellettavaan doktriiniin. Tällöin operatiivinen johto voi keskittyä suunnittelemaan ja koordinoimaan eri aselajien yksiköiden ja puolustushaarojen joukkojen toimintaa kokonaisuutena.

Johtaminen muuttuu yhä vaativammaksi, kun siirrytään yhden puolustushaaran operaatiosta *yhteisoperaatioihin*. Tulevaisuudessa useimmat sotaretket lienevät yhteisoperaatioita. Tarvitaan siis kansainvälisiä operaatioita ja yhteisoperaatioita ohjaavia doktriineja, joiden osina ovat puolustushaaradoktriinit. Kokemukset osoittavat, että uusien doktriinien luominen ylipäänsä kestää kauan. Länsi-Euroopan valtioiden ja varsinkin Nato-maiden doktriinikehityksessä on Yhdysvallat, ja jossain määrin Iso-Britannia, ollut trendin määrittäjä. Siitä huolimatta on pienten maiden kyettävä kehittämään omia kansallisia tarpeitaan tyydyttävät doktriininsa yhteisoperaatioita ja puolustushaarojaan varten. Muuten ei ole takeita siitä, että niiden kansalliset intressit tulevat riittävällä tavalla huomioituiksi.

Puolustuskykyä luotaessa on eduksi ymmärtää, mitä hyötyä doktriinista on. *Doktriini* voi toimia perustana, kun luodaan konkreettisia puolustusratkaisuja. Sen on toimittava loppuun asti ajateltuna ohjenuorana siitä, miten kohdataan kriisin ja sodan vaikeudet. Sen tulee toimia majakkana sotilasjohtajille kaaoksessa, jollainen sota aina on. Parhaimmillaan doktriini helpottaa kokonaistilanteen hahmottamista ja edistää yhteistä asioiden ymmärtämistä asevoimissa, ja siten se edistää yhteistoimintakykyä.

Doktriinin pitää johtaa yhtenäiseen käsitemaailmaan ja yhtenäiseen käsitykseen vastuullisesta toiminnasta, jolla pyritään lopulliseen tavoitteeseen. Sen pitää myös määrittää sotilasorganisaation eri tasojen keskinäiset suhteet ja luoda yhtenäiset menettelytavat operaatioiden suunnittelulle ja johtamiselle. Tästä seuraa merkittävä lisäarvo: johtaja vapautuu rutiinistyöstä ja voi keskittyä taistelun johtamiseen.

Doktriinin pitää ohjata yhtenäiseen ajatteluun estämättä kuitenkaan luovaa ajattelua. Yhteisen doktriinin pitää lisätä yhteisymmärrystä yli puolustushaararajojen, niin toimintaa rajoittavista kuin edistävästäkin tekijöistä. Ilman yhteistä doktriinipohjaa on yhteisten operaatioiden toteuttaminen tehokkaalla tavalla hankalaa.

Doktriinin luoma yhtenäinen käsitteistö tekee tehokkaan kommunikaation mahdolliseksi. Se sisältää loppuun asti harkittuja vakioratkaisuja, joita voidaan hyödyntää suunnittelussa ja kriittisissä tilanteissa. Näin säästyä aikaa ja ongelmaratkaisu on samansuuntaista.

Ottakaamme lähtökohdaksi se, että teesi operatiivisen tason relevanssista pätee myös 2000-luvun sodankäynnissä, ja että sotilaallinen operaatio sisältää kaksi pääosaa, suunnittelun ja taistelun. Tarkastelemalla operaatioita ja operaatiotaitoa tämän päivän monikansallisessa ja puolustushaaroille yhteisessä toimintaympäristössä nousee edellä olevan pohdinnan perusteella esiin seuraava ajatus: operaatio on osatoiminto tai yksi vaihe, yksi koordinoitu sotilaallinen toimi, tärkeän osatavoitteen saavuttamiseksi matkalla kohti strategista tavoitetta, siis sodan päämäärän saavuttamista.

Operaatiotaitoa on siis taito suunnitella ja toimeenpanna sotilasoperaatioita. Esimerkkejä:

- Operaatiotaitoa on taito muodostaa taisteluosasto (*task force*) tarkoituksenmukaisista taktisista yksiköistä annetun tehtävän suorittamista varten, toisin sanoen taito saavuttaa laajemman sotatoimen osatavoite ja asettaa tarkoituksenmukaisia omia tavoitteita ja osatavoitteita.

- Operaatiotaitoa on taito suunnitella ja toimeenpanna operaatioita niin, että taisteluvoiman käyttö on koordinoitua ja joustavaa, ja näin käyttää hyväksi eri paikoissa ja eri aikaan käytäviä taisteluja operaation tavoitteen saavuttamiseksi. Siihen sisältyy eri puolustushaarojen suorituskykyjen käyttäminen suurimman mahdollisen tehokkuuden saavuttamiseksi.
- Operaatiotaitoa on taito luoda kansainvälisessä operaatiossa luottamukseen ja keskinäiseen arvontoon perustuvat hyvät suhteet ja yhteistoimintakyky muiden osallistujien kanssa. Tärkeimpiä niistä ovat kaikki operaatioon osallistuvat sotilasjoukot, paikallinen väestö, ei-valtiollisten avustusjärjestöjen edustajat, siviiliyhteiskuntaa rakentavat siviili-sotilasorganisaatiot ja median edustajat.

LUKU 2

JOHDATUS OPERAATIOTAIDON SISÄLTÖÖN

Nils Marius Rekkedal

2.1 Johdanto

Tässä luvussa tarkastellaan nykyaikaisen operaatiotaidon kehittymistä. Luku on myös johdatus käsitteisiin operatiivinen taso, operaatio, operatiiviset toimet ja operaatiotaito. Teksti perustuu pääasiassa kolmeen uudehkoon operaatiotaitoa käsittelevään teokseen⁷. Luonnollisesti muitakin lähteitä on käytetty. Niissä esitetään osin erilaisia näkemyksiä, priorisointeja ja tulkintoja. Tässä luvussa käsitellään kehitystä noin vuodesta 1850 aina toiseen maailmansotaan saakka, kun taas seuraavat luvut painottuvat kehitykseen toisen maailmansodan jälkeen. Toisen maailmansodan päättymisen ja suurvaltojen nykytilan välillä vallitsevan yhteyden selvittämiseksi mukaan on otettu joitakin keskeisiä tapahtumia kylmän sodan ajalta.

Näinä päivinä ollaan yhtä mieltä siitä, että käsite operaatiotaito sai nykyisen muotonsa Neuvostoliitossa maailmansotien välisenä aikana. Naton piirissä kiinnostus operaatiotaidon sisältöä kohtaan alkoi toden teolla vasta 1980-luvulla.⁸ Teema on kiinnostanut pienen sotateoreetikkojen ja doktriinikirjoittajien joukon lisäksi joitakin sotahistorioitsijoita. Eräät historioitsijat katsovat, että nyky muodossaan operaatiotaito voidaan yhdistää toisaalta kenraali Helmuth von Moltken johtamiseen Preussin Itävaltaa vastaan vuonna 1866 ja Ranskaa vastaa vuosina 1870–1771 käymissä sodissa ja toisaalta myös Yhdysvaltain sisällissodan suuriin taisteluihin 1860-luvulla.

Eräät historiantutkijat ovat myös todenneet, että alkanut teollistuminen oli yksi edellytys uudelle tavalle käydä suursotaa⁹. Näin ollen voitaneen todeta, että teollistuminen sekä uusi

⁷ Luku perustuu pääasiassa seuraaviin teoksiin: Vego, Milan N.: *Joint Operational Operations, Theory and Practice*, Försvarshögskolan, Stockholm, 2008 ja Krause, Michael D. & Phillips, R. Cody (toim.): *Historical Perspectives of the Operational Art*, United States Army, Center of Military History, Washington D. C., 2005 sekä McKercher, B. J. C. & Hennessy, Michael A. (toim.): *The Operational Art, Developments in the Theories of War*, Praeger, London, 1996.

⁸ Irwin, A. S. H.: ”The Levels of War: Operational Art and Campaign Planning”, *SCSI Occasional Paper, number 5, 1993*, s. 1. Tämä oli ensimmäisiä *Papers*-kirjoituksia, joissa kuvailtiin kehitystä tukeutuen osin silloin uuteen sotilasstrategiaan, jonka tuloksena syntyi *U. S. Army FM 100-5 Operations* (1986). 1980-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa julkaistiin artikkelisarjoja operaatiotaidosta mm. amerikkalaisessa *Military Review* -lehdessä.

⁹ Ks. esim. Holden Reid, Brian: ”The Operational Level of War and Historical Experience” – *The British Army and the Operational Level of War*, toimittaneet J. J. G. Mackenzie & Brian Holden Reid, Tri-Service Press, London, 1989, s. 7.

sodankäynnin teoria ja käytäntö yhdessä tekivät uudenaikaisen operaatiotaidon kehittymisen mahdolliseksi. Kuten kirjan seuraavissa luvuissa käy ilmi, ei uudenaikainen operaatiotaito syntynyt sattumalta. Prosessi oli pitkä, eikä takaiskuiltakaan välttytty. Teorian ja käytännön on kehityttävä samaan suuntaan. Muuten ei toimivaa operaatiotaitoa voida saavuttaa.

2.2 Mille operaatiotaito rakentuu?

Professori Milan N. Vego tarkastelee operaatiotaidon rakentumista teoksessaan *Joint Operational Warfare*. Vego toteaa, että strategian ja taktiikan väliin jäävästä tasosta on aikojen saatossa käytetty monta nimitystä. Esimerkiksi kenraali Antoine Henri de Jomini (1779–1869) ja kenraalimajuri John F. C. Fuller (1878–1966) kutsuivat tuota tutkimuksen ja toiminnan alaa nimellä suurtaktiikka (*grand tactics*). Neuvostoliitossa (Venäjällä) ja kaikissa entisten kommunistimaiden asevoimissa käytettiin nimitystä operaatiotaito (*operational art*). Nimityksen keksi entinen tsaarin armeijan kenraali ja sittemmin yksi tärkeimmistä neuvostoliittolaisista sotateoreetikoista, Aleksandr A. Svetšin (1878–1938), jonka teos *Стратегия* (*Strategia*) julkaistiin vuosina 1926 ja 1927.¹⁰

Brittiläinen historioitsija John Terraine (1921–2003) on argumentoinut sen puolesta, että on tehtävä selvä ero historioitsijoiden ja teoreetikkojen välillä. Hänen ajatuksenaan oli, että ellei rooleja pidetä selvästi erillään, historia ja teoria sekoittuvat. Terraineen mukaan juuri historian ja teorian sekoittuminen johti siihen, että uudet upseerisukupolvet Euroopassa edelleen uskoivat ”Napoleonin voittojen” olevan saavutettavissa – myös nopeasti muuttuneissa sosiaalisissa, taloudellisissa ja poliittisissa oloissa aikana ennen ensimmäistä maailmansotaa.¹¹ Helmut von Moltken saavuttamat voitot 1860-luvulla todistivat monen teoreetikon ja historioitsijan mukaan, että edelleen oli mahdollista saavuttaa mainitunkaltaisia voittoja¹².

Useimmat sotilasammattilaisen tutkimuksen parissa nykyisin työskentelevistä ovat luultavasti sitä mieltä, että sota- ja sotalaitoshistorialla on sijansa sekä sotateorian että sodan käytäntöjen kehittämisessä nykypäivänä. Ne ovat tärkeitä taktiikan ja operaatiotaidon tutkimusta tukevia tutkimusaloja. Upseerien tavassa hyödyntää historiaa on kuitenkin ollut havaittavissa ongelma. Usein käytetään ”puhdasoppista” induktiivista menetelmää. Toisin sanoen, kun halutaan tutkia ja oppia, miten esimerkiksi alivoimaisena voi käydä taistelua voitollisesti.

¹⁰ Vego (2008), ss. 1–3. Vego kirjoitti asiaa koskevassa alaviitteessä seuraavan selityksen: ”Neuvostoliittolainen sotateoreetikko N. Varfolomejev antoi Svetšinin kunnian olla ensimmäinen, joka käytti käsitettä jo niinkin varhain kuin vuonna 1922; Варфоломеев, Н.: ”Стратегия в академической постановке”, *Война и Революция*, № 11, 1928, suom. Varfolomejev, N.: ”Strategian akateeminen asema”, *Война и революция* -lehti, s. 84. Kyseessä oleva Svetšinin teos on Свечин, А. А.: Стратегия, Военный вестник, Москва, 1927, http://swetschin.narod.ru/books/Svechin_AA_Strategy.pdf, 8.2.2013, suom. Svetšin, А. А.: *Strategia*. Ensimmäisen painoksen on julkaisut Gosvoenizdat (гозвоениздат) vuonna 1926.

¹¹ Terraine, John Alfred: ”History and the Indirect Approach”, *Journal of the Royal United Service Institute*, volume 116, June 1971, s. 44. Kirjan julkaisuajankohtana Yhdysvallat vielä oli sekaantunut yhä voimakkaamman arvostelun kohteena olevaan sotaan Vietnamissa. Kuten mm. luvussa 2 käy ilmi, sillä oli merkittävät seurannaisvaikutukset tutkimuksiin, jotka johtivat vuonna 1976 julkaistuun uuteen amerikkalaiseen doktriiniin *Active Defense*. Doktriinin painopiste oli panssarijoukkojen käytössä, ja siinä edellytettiin, että joukoille saatiin ilmatukea. Siinä oli piirteitä ajattelusta, joka aikanaan liittyi saksalaiseen salamasodan kehitykseen. Tähän palataan tämän teoksen luvussa 5.

¹² Tunnettuja Terrainein teoksia, joissa hän pohtii mainittua seikkaa: Terraine, John A.: *Douglas Haig: The Educated Soldier*, Cassell, London, 1963, *The Road to Passchendaele*, Cooper, London, 1977, *To Win a War: 1918, The Year of Victory*, Doubleday, New York, 1978, *The Smoke and the Fire: Myths and Anti-Myths of War 1861–1945*, Sidgwick & Jackson, London, 1980 ja *White Heat: The New Warfare 1914–1918*, Sidgwick & Jackson, London, 1982. Yhteenveto Terrainein näkemysistä on teoksessa *Home Fires and Foreign Fields: British Social and Military Experience in the First World War*, toimittanut Peter Liddle, Brassey's Defence, London, 1985, luku ”British Military Leadership in the First World War”.

sesti, kaivetaan historiasta esiin pari kolme onnistunutta esimerkkiä. Sitten tutkitaan, onko taisteluissa samankaltaisuuksia, ja niistä tehdään johtopäätöksiä. Lopulta johtopäätöksille annetaan liian suuri merkitys ja niitä pidetään esimerkiksi sodankäynnin periaatteina. Samalla on saattanut unohtua, että todellisuudessa on tarkasteltu vain muutamaa satunnaista kohtaa historiassa.

Edellä kuvattu ei luonnollisestikaan ole sama empiirinen menetelmä, jota tavallisesti sovelletaan luonnontieteissä. Siinä traditiossa tehdään esimerkiksi sata koetta, joista 96:ssa tulokset ovat varmuudella samankaltaiset. Tällä perusteella tehdään (suhteellisen varma) johtopäätös, että näin asia on. – Mikään ei kuitenkaan takaa, että seuraava taistelu päättyy voittoon. Aiempien sotilasoperaatioiden kopioiminen ei ole menestyksen tae!

Tutkittaessa sodan tapahtumia jälkikäteen jää usein selvittämättä, mikä merkitys hävinneen osapuolen toiminnalla oli lopputulokseen. Se, että pieni joukko häviää isommalle, on odotettua. Sen sijaan sotahistoriassa on mielenkiintoisempaa tutkia tapahtumia, joiden lopputulos ei ole ollut ennako-odotusten mukainen. Silloinkin on molempien osapuolten toimintaa tarkasteltava yhtä tarkasti. Professorit B. J. C. McKercher ja Michael. A. Hennessy kirjoittavat tästä teoksessaan *The Operational Art, Developments in the Theories of War*. He toteavat sen tosiseikan, että asevoimille modernien sodankäyntimenetelmien omaksuminen on aivan keskeinen asia.¹³ Tärkeää on oivaltaa, mitä asioita on omaksuttava ja harjoitettava.

Useissa isoissa asevoimissa edellä mainittuja kysymyksiä on pohdittu mitä kiivaammin juuri kansallisten takaiskujen jälkeen, kuten Preussissa Jenan nöyryytyksen, puna-armeijassa puolalaisia vastaan vuonna 1920 kärsityn tappion ja Yhdysvalloissa Vietnamin sodan jälkeen. Takaiskujen jälkeen on ryhdytty perusteelliseen oman toiminnan uudelleen arviointiin. Yhdysvalloille Vietnamin sodan kovat kokemukset osoittivat, mikä hinta ylimielisyydellä on. Se ei vain havahduttanut ottamaan oppia muilta, vaan pakotti ymmärtämään taistelukentän ilmiöitä uudella tavalla ja omaksumaan uudet toimintatavat. Operaatiotaidon herääminen uudelleen henkiin länsimaisissa sotilasjulkaisuissa näyttäisi olevan suorassa yhteydessä amerikkalaisten kiirastuleen Vietnamin – sotaan, jonka Yhdysvallat monen asiantuntijan mielestä hävisi. Yhdysvaltojen asevoimille oli äärimmäisen tärkeää luoda jonkinlainen doktriini, jota ei voisi murentaa sen kaltaisella mikrotason johtamisella ja sotaponnistelujen vähän kerrallaan lisäämisellä, jota presidentti Lyndon B. Johnsonin hallinto harjoitti.

Operaatiotaidon historia on parhaiten nähtävissä yhtenäisillä operatiivisilla alueilla (sotänäyttämöillä) tapahtuneiden sotaretkien tai itsenäisten operaatioiden ja sotatoimien kuvauksissa. Tarkemmin sanoen uudenaikainen operaatiotaito ilmenee sodankäynnin käytäntönä, jossa osallistujat hyödyntävät sekä sotateoriaa että historian kokemuksia toiminnassaan.

Käsite operaatiotaito on suhteellisen uusi läntisessä maailmassa, mutta siihen sisältyvät toiminnot ovat luonnollisesti hyvin vanhoja. Operaatiotaito on aina ollut osa sodankäyntiä, ja sitä on kuvailtu tavalla tai toisella kaikkina niinä 2 500 vuotena, jona historioitsijat ja sotilaskirjoittajat ovat sotatapahtumia järjestelmällisesti kirjanneet. Kuten kirjan luvussa 5 osoitetaan, 1970-luvun lopulla Yhdysvalloissa nähtiin operaatiotaidon uusi tuleminen. Siinä keskeisenä henkilönä oli kenraali William E. DePuy, *U. S. Army Training and Doctrine Com-*

¹³ McKercher & Hennessy (toim. 1996), s. 1. Professori McKercher on sotataidon opintojen jatkotutkinto-ohjelman johtaja, *Royal Military College of Canada* ja professori Hennessy jatkotutkinto-opintojen dekaani samaisessa oppilaitoksessa.

mandin (TRADOC) ensimmäinen johtaja. Hän piti tärkeänä kehitystyötä, jonka tuloksena myöhemmin syntyi doktriini *Active Defense*. DePuy totesi, ettei operaatiotaito (*operational art*) silloin kuulunut FM 100-5 -kirjoittajien sanastoon eikä operatiivinen taso sisältynyt heidän tietoisuuteensa – ”me pidimme itseämme ensisijaisesti taktikkoina”.¹⁴

Kenraali DePuyn ajatus kuvaa osuvasti amerikkalaisen sotateoreettisen ja operatiivisen ajattelun tilaa 1970-luvun puolessa välissä. Vaikeasta lähtötilanteesta huolimatta varsin nopeasti onnistuttiin luomaan uudet sotateoreettiset suuntaviivat sekä tilaa uudistuneelle ja kehittyneemmälle amerikkalaiselle operatiiviselle ajattelulle. Se oli merkittävä alku uusien doktriinien kehittelylle Yhdysvalloissa ja myöhemmin Euroopassa ja Natossa.

Kun operaatiotaitoa dokumentoidaan nykyisin, sotatoimia kuvaillaan yleensä ilman yksittäisiä taisteluteknisiä tai taktisia yksityiskohtia. Operaatiotaidon ja sen parissa tehtävän työn tarkoituksenahan on valmistautua tuleviin sotatoimiin siten, että taisteluilla oma puoli saavuttaa suurimmat edut ja parhaan loppuaselman. Tähän sisältyy menestyksen ja taktisten voittojen hyväksikäyttö taistelukentällä sekä haittojen minimoiminen, ellei voittoja saavuteta. Sotatoimi muodostuu siis (vähintään) kahden vastakkaisen tahdon kamppailuksi.

Operaatiotaitoon kuuluu myös vaikutuskeinojen luova käyttö: taistelupaikan ja -ajankohdan valinta, pelkkä taistelulla uhkaaminen, taistelun välttäminen, harhauttaminen. Tarkoituksena on jatkuvasti valita sellaiset toimintatavat, jotka johtavat menestykseen ja kohti asetettuja strategisia ja poliittisia tavoitteita. Vihollinen pyrkii luonnollisesti omilla toimillaan estämään sen. Operaatiotaito käsittää siis kaikki sotilaalliset toimenpiteet ja niihin liittyvät ajatuskuviot. Keskeistä on realistinen tavoitteiden asettaminen, edellytysten luominen onnistuneelle operaatiolle, taitava suunnittelu sekä oikeiden toimenpiteiden valitseminen ja niiden oikea ajoitus. Näin muodostuu ajatus siitä, miten sotatoimi etenee, miten siihen vaikutetaan ja mitkä ovat vihollisen mahdollisuudet vaikuttaa siihen. Myös täydellisen tappion mahdollisuus on otettava huomioon, sillä sen uhka tulee aina olemaan osa sodankäyntiä.

2.3 Kahden klassikon näkemykset operaatioista

Napoleonin ehkä etevin tulkitsija, sveitsiläinen paroni ja kenraali Antoine Henri de Jomini (1779–1869) otti ensimmäisenä käyttöön käsitteen *la grande tactique*. Teoksessaan *Précis de l'art de la guerre*¹⁵ hän tutki erityisesti Napoleonin sotataittoa ja johti käsitteen siitä. Hän käyttää käsitettä kuvailemaan, millaista taidetta, josta epäilemättä onkin kysymys, on koota ja siirtää suuria joukkoja siten, että ne voidaan suunnata oikeassa paikassa ja oikeaan aikaan ratkaiseviin kohtiin (nykytermein *decisive points*).¹⁶ Jomini korostaa myös sitä, että joukkojen ryhmittämisen tulee tapahtua maaston tunnusomaisten piirteiden mukaisesti, ei vain kartalla suunnitellen.

¹⁴ Gole, Henry G.: *General William E. DePuy, Preparing the Army for Modern War*, esipuhe kenraalimajuri William A. Stoffi, U. S. Army (ret.), The University Press of Kentucky, Lexington, Kentucky, 2008, s. 261.

¹⁵ Jomini, Le Baron de: *Précis de l'art de la guerre*, E. Pratz & Co, Paris, 1837 ja Jomini, Antoine Henri: *Summary of the Art of War*, esipuhe Charles Messenger, Greenhill Books, London, 1992, s. 115 ja 149. Jälkimmäinen on käännös, johon tässä kirjassa yleensä viitataan. Toinen käännös Jominin pääteoksesta on teoksessa *Roots of Strategy*, Book 2, 3, Military Classics, toimittanut J. D. Hittle, ks. ”Jomini and his Summary of The Art of War”. Kolmas käännös on Jomini, Antoine Henri de (Baron de Jomini): *The Art of War*, käännös ranskasta G. H. Mendell and W. P. Craighill, special edition, El Paso Norte Press, El Paso, ensimmäinen painos 1892, uusintapainos 2005.

¹⁶ Jomini (1837) luku III, art XIX ja Jomini (1992), ss. 85–87.

Teoksessaan Jomini määritteli, strategian (*la stratégie, strategy*) ja suurtaktiikan (*la grande tactique, grand tactics*) seuraavasti: Strategia on taito käydä sotaa kartalla, ja se käsittää koko sotänäyttämön. Suurtaktiikka on taito ryhmittää joukot taistelukentälle maaston mukaisesti ja saattaa ne toimintaan. Se on taito käydä taistelua kentällä, erotukseksi kartalla tapahtuvasta suunnittelusta. Suurtaktiikan operaatiot saattavat levittäytyä alueelle, jonka laajuus on kaksitoista tai kaksikymmentä kilometriä. Logistiikka käsittää tarvittavat välineet ja järjestelyt strategian ja taktiikan toteuttamiseksi. Strategia määrittää alueen, jossa toimitaan, logistiikka tuo joukot tälle alueelle ja suurtaktiikka ratkaisee joukkojen toimintatavan ja käytön.¹⁷

Edellä esitetyn logiikan mukaan strategialla on johtava asema, se käsittää koko sodan käymisen tai käymättä jättämisen, kun taas suurtaktiikka kertoo, miten operaatiot toimeenpannaan. Lisäksi Jomini luettelee, että hänen määrittämänsä operaatiotaitoon, *la grande tactique*, sisältyvät

1. puolustustaistelun asemien ja linjojen valinta
2. hyökkäys osana puolustustaistelua
3. erilaiset taistelujärjestykset tai suuret sotaliikkeet, jotka sopivat hyökkäämiseen vihollisen linjaa vastaan
4. kahden marssilla olevan armeijan kohtaaminen tai odottamattomat taistelut
5. armeijoiden yllätys avoimessa maastossa
6. järjestelyt joukkojen johtamiseksi taisteluun
7. hyökkäys linnoitettuja asemia ja leirejä vastaan
8. kaappauksenomaiset yllätyshyökkäykset.

Kaikki muut sodan operaatiot, kuten saattueet, iskuosastot, etu- tai jälkiosastojen kahakat, kuuluvat sotimisen yksityiskohtiin, samoin hyökkäykset pieniä asemia vastaan, sanalla sanoen kaikki se, minkä voi toimeenpanna divisioona tai erillinen osasto.¹⁸

Jominille logistiikka merkitsee keinoja ja toimia, joilla strategiset ja taktiset suunnitelmat tehdään mahdollisiksi, ei pelkästään materiaalikysymyksiä (”logistiikka on taito siirtää armeijoita”)¹⁹. Logistiikka on käsitteenä muuttunut vuosien saatossa. Nykymuodossaan se liittyy entistä selvemmin Jominin sotateorioihin.

Jominin aikalainen, Carl von Clausewitz (1780–1831), täsmensi teoksessaan *Vom Kriege (Sodankäynnistä)*, että viisas sotapäällikkö ei milloinkaan unohda koota varastoja sinne, missä hän etenee, koska odottamaton voi aina tapahtua²⁰. Silloin on myös helpompi koota voimia ratkaisukohtiin. Molempia lausumia voidaan nykyisinkin pitää yleispätevinä, vaikka sotilaallisella toiminnalla on nykyisin aivan eri luokan vaatimukset ja mittasuhteet kuin 1800-luvulla.

On mielenkiintoista katsoa, miten Jominin ja Clausewitzin käsitykset eroavat toisistaan. Kun Jomini piti logistiikkaa yhtä tärkeänä kuin strategiaa ja taktiikkaa, Clausewitz puo-

¹⁷ Jomini (1837), ss. 135–136 ja Jomini (1992), s. 69.

¹⁸ Jomini (1837), ss. 136–137.

¹⁹ Jomini (1992), s. 69. Ks. myös Jominin oma esitys asiasta teoksen luvussa VI ”Logistics, or the practical art of moving armies”, ss. 252–268.

²⁰ Clausewitz, Carl von: *Om kriget*, Bonniers, Stockholm, 2002/2007, käännös ja arviointi Hjalmar Mårtensson, Klaus-Richard Böhme ja Alf W. Johansson, Viides kirja, luvut 11–14, ss. 300–323.

lestaan katsoi, että logistiikka toki on tärkeää, mutta sillä on kaikesta huolimatta alisteinen asema strategiaan ja taktiikkaan nähden. Tämä näkemys ero on kiinnostava myös nykyisin, koska logistiikan roolilla ja merkityksellä sodankäynnissä on selvä kytkös operaatiotaidon rooliin sotatoimien suunnittelussa ja toimenpanossa. Siis kumpi on tärkeämpää, poliittiset tavoitteet ja kenraalin tahto vai logistiikasta vastaavien taulukot ja kuljetussuunnitelmat? Käytännössä tältä osin on aina löydettävä toimivat kompromissit.

On tärkeää ymmärtää, että sotajoukkojen vahvuuksien kasvaessa aina vain suuremmiksi, erityisesti Napoleonin sotien aikana, yhdeksi keskeiseksi ongelmaksi muodostui yhä vaativammaksi käynyt joukkojen käytön suunnittelu, joukkojen siirtäminen ja etenkin niiden johtaminen. Tästä seurasi luonnollisesti se, että esikunnat kasvoivat ja upseerien osaamista oli lisättävä niin, että he selviytyisivät suunnittelutyöstä. Tästä syystä ensimmäiset nykyajan yleisesikuntaupseerit kuuluivat tavallisesti huoltojoukkoihin, joissa heidän ensisijaisina tehtävinään oli nimenomaan laatia laskelmat ja suunnitelmat suurten joukkojen huoltoa varten sekä ylipäänsä suunnitella sotilaalliset kuljetukset.²¹

Teoksessaan *Vom Kriege* Clausewitz määrittelee käsitteet taktiikka ja strategia seuraavasti: taktiikka on oppi sotavoimien käytöstä taistelussa ja strategia taas oppi taistelujen käytöstä sodan tarkoituksen hyväksi. Clausewitz kirjoittaa:

Huomaamme siis, että sodassa on useita päämäärään johtavia teitä eikä kytkentä vastustajan täydelliseen nujertamiseen ole ehdoton, että vihollisen sotavoimien tuhoaminen, vihollisen alueiden valloittaminen, niiden pelkkä miehitys tai niille tunkeutuminen, suoranaisesti poliittisiin suhteisiin kohdistetut hankkeet ja lopuksi vihollisen iskujen passiivinen odottaminen – ovat kaikki keinoja, joita jokaista erikseen voidaan käyttää vihollisen tahdon voittamiseen kulloisenkin tapauksen erikoispiirteiden mukaisesti niitä valiten [...].

Näitä päämäärään johtavia lyhyempiä teitä ei ole syytä aliarvioida, pitää vain harvinaisina poikkeuksina tai vähätellä niiden sodankäyntitavoissa edellyttämiä eroja; tämän välttämiseksi tarvitsee vain tiedostaa sotia aiheuttaneiden poliittisten päämäärien moninaisuus tai todeta yhdellä silmäyksellä, miten etäällä toisistaan ovat poliittista olemassaoloa koskeva tuhoamissota ja sellainen sota, johon johtaa pakon edessä solmittu tai vanhentunut sopimus. Niiden välillä on lukematon määrä todellisuudessa esiintyviä välimuotoja.²²

Kun tutkii professori, Sir Michael Howardin ja professori Peter Paretin englanninkielistä käännöstä Clausewitzin *Vom Kriege* -teoksesta vuodelta 1976²³, huomaa, että sodan selite-

²¹ Jomini (1992), s. 69, ks. myös s. 254: "[...] *the principal points that must be included*". Brittiläinen historioitsija Michael Howard on myös kirjoittanut tästä erinomaisella tavalla teoksessaan *The Theory and Practice of War*, Indiana University Press, Bloomington, Indiana, 1965/1984. Ks. erityisesti luku "Jomini and the Classical Tradition of Military Thought", s. 14.

²² Clausewitz, Carl von (2002/2007): s. 50. Strategiaan liittyen ks. myös Toinen kirja s. 105 ja Kolmas kirja ss. 143–150. Clausewitz kirjoittaa sivulla 143: "*Strategia on taistelun käyttämistä sodan päämäärän tavoitteluun; sen on siis asetettava koko sotilaalliselle toiminnalle tavoite, joka vastaa tätä pyrkimystä. Se siis laatii sotasuunnitelman, ja siinä asetetun tavoitteen saavuttamiseksi se kytkee yhteen sarjan toimintoja, joiden tarkoituksena on johtaa tuohon tavoitteeseen. Toisin sanottuna se laatii suunnitelmat erillisiä sotatoimia varten ja järjestele niiden puitteissa yksittäiset taistelut.*" Clausewitz ei ole erikseen halukas tarkentamaan, missä strategian ja taktiikan välinen raja kulkee, mutta hän toteaa, että koska jako on olemassa, sille täytyy olla hyvä (kokemuseräinen) syy. Näin ollen hän ei suoranaisesti kirjoita operatiivisesta tasosta, mutta ilmeisesti tajuaa, että strategian voi jakaa eri tasoihin. Clausewitz, Carl von: *Sodankäynnistä*, suomennos Art House Oy ja Heikki Eskelinen 1998, 5. painos, AS Paketti, Tallinna, 2009, s. 34 ja 101.

²³ Clausewitz, Carl von: *On War*, käännös ja toimitustyö Michael Howard and Peter Paret, Everyman's Library, David Campbell Publishers Ltd., London, 1993 (uusintapainos vuoden 1976 käännöksestä). Sir Michael Howard on tunnettu brittiläinen sota-historioitsija ja Clausewitz-tutkija. Professori Peter Paret on yhdysvaltalainen sota-, kulttuuri- ja taidehistorioitsija.

tään olevan *the next stage* strategiassa *campaignin* jälkeen²⁴. Clausewitz vertailee käsitteitä *war*, *campaign* ja *battle* käsitteisiin *country*, *theatre of operations* ja *positions*. Hänen jatkuvat viittauksensa ilmaisuun *operative elements* antavat viitteitä mahdollisuudesta jakaa sodankäynti kolmeen tasoon. Clausewitziltä ei kuitenkaan löydy tästä mitään kirjoitettua.²⁵

Clausewitzin käsitys sellaisista tekijöistä, kuten aika ja manööveritila, jotka sisältyvät joukkojen siirtoihin ja huoltoon, sekä toistuvat muistutukset vastuun ja älyllisten haasteiden kasvamisesta sitä mukaa, kun upseeri nousee korkeampaan asemaan sotilaallisessa hierarkiassa, osoittavat, että hänellä oli realistinen näkemys taktiikan ja strategian välisestä yhteydestä. Ehkä tästä voi tehdä sen johtopäätöksen, että vaikka yhdellä sodankäynnin tasolla ei vielä ollut omaa nimeä, olisi väärin väittää, että sitä tasoa ei olisi ollut olemassa.

2.4 Saksalaisia ajatuksia operaatiotaidosta

Varsinkin saksalaiset ja venäläiset teoreetikot kehittivät operaatiotaitoa aikana ennen ensimmäisen maailmansodan puhkeamista vuonna 1914. Saksalaisella taholla käsitettä operatiivinen (käännöksissä joskus operationaalinen) käytti useimmin kreivi Helmuth Karl Bernhard von Moltke (1800–1891), josta yleensä käytetään nimitystä Moltke (vanhempi)²⁶. Moltke oli varsin pragmaattinen sotilasjohtaja. Oletettavasti hän piti strategiaa tilapäisten hankkeiden järjestelmänä, jota alati muunneltiin ja käytettiin tilanteen vaatimalla tavalla.²⁷ Clausewitzin tapaan Moltke piti sotilaallista tutkimusta ja kriittistä analyysiä tärkeinä välineinä sodassa menestymiselle, tärkeämpinä kuin sodan periaatteisiin tai vastaaviin ”tuttuuksiin” perustuvien kaavamaisten doktriinien kirjoittamista, mikä saa usein dogmaattisen muodon suuren byrokratian käsittelyssä. Clausewitz kirjoittaa tästä *Sodankäynnistä*-teoksen Toisen kirjan kolmannessa luvussa:

*Sanomme siis, että sota ei kuulu taitojen ja tieteiden piiriin, vaan yhteiskunnallisen elämän alueelle. Se on suurien etupyyteiden välinen konflikti, joka ratkaistaan verisesti, ja vain siinä suhteessa se eroaa muista konflikteista. Paremmin kuin mihinkään taitamisen lajiin sitä voidaan verrata kauppaan, joka samoin on ihmisten etujen ja toimintojen välinen konflikti, ja paljon sitä lähempänä on politiikka, jota puolestaan voidaan pitää eräänlaisena mitoiltaan suurempana kaupankäyntinä. Sitä paitsi politiikka on kohtu, jossa sota kehittyy; siinä ovat jo piilevästi hahmottuneina sodan suuret linjat aivan samoin kuin elävän olennon ominaisuudet sikiöissä [...]*²⁸

Moltke tuo ilmi harkitsevan tapaansa tarkastella sekä sodan luonnetta että operaatiosuunnitelmia, kun hän kirjoittaa strategiasta. Tähän kirjaan sopivat seuraavat kaksi sitaattia, jotka usein esitetään vajaina. Ellei sitaatteja toisteta kokonaisuudessaan, ne voidaan helposti ym-

²⁴ Franz, Wallace P.: ”Two letters on Strategy: Clausewitz’s Contribution to the Operational Level of War” – *Clausewitz and Modern Strategy*, toimittanut Michael I. Handel, Frank Cass, London, 1986, ss. 171–179.

²⁵ Clausewitz (2002/2007), Kolmas kirja, ss. 143–147. Clausewitz tarkastelee eri puolia käsitteestään strategia. Ks. erityisesti ”Strategins element”, s. 150.

²⁶ Hughes, Daniel J. (toim.): *Moltke On the Art of War*, selected writings, käännös Daniel J. Hughes ja Harry Bell, esipuhe Gunther E. Rothenberg, Ballantine Books, New York, 1993.

²⁷ Echevarria, Antulio J. II, *After Clausewitz, German Military Thinkers Before the Great War*, University Press of Kansas, Lawrence, Kansas, 2000. Teosta voi suosittelaa saksalaista sotilastraditiota ja siinä kehitettyjä sotilaallisia teorioita tutkiville.

²⁸ Clausewitz (2002/2007), Toinen kirja, s. 112 ja Clausewitz (2009), s. 84.

märtää väärin tai ottaa liian kirjaimellisesti. Ensimmäinen sitaatti on Moltken vuonna 1871 kirjoittamasta tekstistä, joka sittemmin on käännetty englanniksi otsikolla *On Strategy*:

*”The military and moral consequences of every great engagement are of such a far-reaching kind that they usually create a fully transformed situation, a new basis for new measures. No plan of operation extends with certainty beyond the first encounter with the enemy’s main strength. Only the layman sees in the course of a campaign a consistent execution of a preconceived and highly detailed original concept pursued consistently to the end.”*²⁹

Hieman edempänä englanninnoksessa, otsikon ”Headquarters, Operations, Technology” alla, esitetään se, miten Moltke suhtautui mainittuihin haasteisiin:

Operaatioissa tilanne poikkeaa merkittävästi valmiudessa olevien voimien sotilaallisesta käytöstä. Operaatioissa oma tahtosi joutuu nopeasti vastakkain vihollisen riippumattoman tahdon kanssa. Siten operaatiot eivät riipu vain omista aikomuksista, vaan myös vihollisen aikomuksista. Ensiksi mainitun tiedämme, toista voimme vain arvailla. Se, mikä on viholliselle edullisinta, voi toimia vihjeenä sen todennäköisistä aikeista. Voimme rajoittaa vastustajan tahtoa vain, jos olemme valmiita ja päättäväisiä ottamaan aloite. Mutta me voimme murtaa vastustajan tahdon vain taktiikan keinoin – yhteenotolla.

Yhteenoton taktinen tulos muodostaa perustan uusille strategisille päätöksille, koska voitto tai tappio taistelussa muuttaa tilannetta siinä määrin, ettei mikään inhimillinen terävänäköisyys kykene näkemään ensimmäisen taistelun yli. Tällä tavalla tulisi ymmärtää Napoleonin sanonta ”minulla ei koskaan ole ollut operaatiosuunnitelmaa”.

*Siksi yksikään operaatiosuunnitelma ei varmuudella ulotu yli ensimmäisen kosketuksen vihollisen pääjoukon kanssa. Vain maallikko ajattelee, että hän sotaretken kuluessa voi nähdä alkuperäisen ajatuksensa toteutuvan johdonmukaisesti kaikkine ennalta ajateltuine yksityiskohdineen ja pitävänsä siitä kiinni loppuun asti.*³⁰

Moltke osoittaa teksteissään ymmärtävänsä, että strategian ja taktiikan välillä voi olla jotakin. Alati kasvavien armeijoiden johtaminen vaatii uusajattelua, mikäli haluaa saavuttaa menestystä ”uudenaikaisessa sodankäynnissä”. Juuri tämä olikin hänen vastuullaan yleisikuntapäällikkönä. Kun tarkastelee lähemmin Hughesin kokoamia kirjoituksia, käy ilmi, että Moltke uskoi vahvasti perusteellisen, laaja-alaisen ja yksityiskohtaisen suunnittelun hyödyllisyyteen, mikäli halusi operaatioiden edistyvän halutulla tavalla. Näin ollen on tarpeen hieman laajentaa tavanomaisesti esitettyä sitaattia ”yksikään suunnitelma ei kestä kosketusta vihollisen kanssa”. Joka on tehnyt hyvän suunnitelman ja pitäytyy siinä, tulee saapumaan taistelukentälle suurin piirtein hyvässä järjestyksessä, mikä sinällään on suuri etu, kun kohtaa vihollisen. On nimittäin niin, että niin kauan kun ei ole kohdannut vihollisen pääjoukkoa, voi itse päättää enimmistä asioista. Vain sodan väistämätön kitka tulee silloin häiritsemään omia suunnitelmia ja omien joukkojen johtamista.

Yhdysvaltalainen sotataidon historian tutkija Michael D. Krause kirjoittaa artikkelissaan ”Moltke and the Origins of the Operational Level of War” muun muassa siitä, miten Moltken johtamaa saksalaista kehitystä voidaan tulkita:

²⁹ Hughes (toim. 1993), s. 45.

³⁰ Sama, s. 92. Alkuperäinen teksti on kirjoitettu vuosina 1871–1881.

Sodankäynnin kolmen tason hahmottaminen on perinteisesti laskettu saksalaisten ansioksi: strateginen taso ja taktinen taso (toisin sanoen sodankäynti ja taistelu) sekä operatiivinen taso, jonka Moltke loi käsitteenä ja sijoitti sodankäynnin ja taistelun väliin. Yksi tapa pohtia operatiivista tasoa ja analysoida sen syntyä on etsiä vastaukset seuraaviin kysymyksiin: Tunnistiko Moltke sen erillisenä tasona? Onko sodankäynnin periaatteiden soveltaminen strategisella ja taktisella tasolla erilaista verrattuna operatiiviseen tasoon? [...] Vastaukset kuhunkin näistä kysymyksistä ovat löydettävissä sotamarsalkka Moltken urasta ja kirjoituksista. Tutkimalla sodankäynnin operatiivisen tason syntyä voidaan osoittaa, että tässä sotilaallisen doktriinin näkökulmassa on jotakin aidon omintakeista. Moltke oli ensimmäinen, joka tunnisti tämän omintakeisuuden ja toi käsitteen operatiivinen johtaminen uudenaikaisen sodankäynnin sanastoon.³¹

Saksalainen historioitsija Roland G. Foerster väittää, että Moltke kirjoittaa yksityiskohtaisesti strategian, operaatioiden ja taktiikan suhteesta toisiinsa vain yhdessä kohdassa, nimittäin teoksessaan *Über Strategie*, joka on oletettavasti kirjoitettu vuonna 1871³². Moltken keskustelut, ja vähitellen lähinnä konflikti, toisen keskeisen preussilaisen, kansleri Otto von Bismarckin kanssa politiikan ja strategian välisestä suhteesta vaikutti hänen näkemykseensä³³. (Ks. luku 2.4.2).

Saksassa operatiiviselle tasolle kehittyi vähitellen muodollinen konsepti. Moltken ajattelun ja hänen aikalaistensa vaikutuksen ymmärtämiseksi pitää huomata Roland Foersterin havainto: Moltke korostaa, että joukkojen ryhmittäminen ilman suunnitelmaa on mahdotonta. Tämä on tärkeä tieto, kun katsoo, millaisia seurauksia Moltken strategisten ja operatiivisten ajatusten muodostuminen tuhoisalla tavalla dogmiksi sai Schlieffen-suunnitelmassa.³⁴

Aika oli ilmeisesti kypsä tällaiselle uudelle kehitykselle. Jo Napoleonin sotien aikana oli osoittautunut, että armeijan koolle oli olemassa selvät rajat, jos yksi henkilö halusi johtaa sitä tehokkaasti. Vaikka sotapäällikkö pystyi ylläpitämään hyvää kuria ja joukot olivat hyvin koulutettuja, yksi kenraali ja hänen pieni esikuntansa kykenivät hallitsemaan ja johtamaan vain rajoitetun määrän joukkoja. Sotilaalliseksi neroksi nimittäminen ei enää riittänyt takamaan voittoa, kun suurempien armeijoiden kompleksisuus lisääntyi teollistumisen ja väestönkasvun seurauksena.

Kanadalainen professori, historioitsija ja poliitikko John English on kirjoittanut esipuheen McKercherin ja Hennessyn teokseen *The Operational Art. Developments in the Theories of War*. Englishin mukaan Preussissa, jossa aatelisten yläluokan edustajilla oli rutiininomaisesti ollut hallussaan sotaväen ylimmät tehtävät, usein minimaalisella pätevyydellä, muodostui

³¹ Krause, Michael D.: ”Moltke and the Origins of the Operational Level of War” teoksessa Krause, Michael D. & Phillips, R. Cody (toim.): *Historical Perspectives of the Operational Art*. Center of Military History, United States Army, Washington, D.C., 2005, s. 114. Eversti, filosofian tohtori Michael D. Krause on Yhdysvaltojen asevoimien sotahistorian laitoksen entinen apulaisjohtaja ja R. Cody Phillips ko. laitoksen tutkija.

³² McKercher & Hennessy (toim. 1996). Tässä kirjoittajat viittaavat Roland G. Foersterin kirjoitukseen ”*The Operational Thinking of the Elder Moltke and Its Consequences*”, *The Operational Thinking in Clausewitz, Moltke, Schlieffen and Manstein*, toimittaneet Roland G. Foerster, Karl-Heinz Frieser, Günter Roth ja Ulf Balke, Militärgeschichtliches Forschungsamt, E. S. Mittler & Son, Bonn, 1988, ss. 21–40. Teoksesta on myös saman kustantajan vuonna 1989 julkaisema saksankielinen painos *Operatives Denken bei Clausewitz, Moltke, Schlieffen und Manstein*.

³³ Hughes (toim. 1993), ks. mm. selventävä alaviite sivulla 44.

³⁴ Foerster (1989), s. 29. Foerster lainaa Moltken teosta *Militärische Werke* (MMW), *Kriegslehren*, Volum IV, Part 1, toimittanut Großer Generalstab, Mittler, Berlin, 1912, s. 71.

ratkaisuksi hyvin koulutettujen yleisesikuntaupseerien määrääminen sotapäällikön avuksi. Nämä upseerit toimivat sotilaallisina neuvonantajina ja valvoivat esimiehensä nimissä käsien laatimista ja toteuttamista. Preussilais-saksalainen traditio yleisesikunnasta tulevine neuvonantajineen erosi edukseen muiden vastaavien eurooppalaisten maiden käytännöstä myös siinä, että yleisesikuntaupseerilla oli oikeus osallistua operatiiviseen päätöksentekoprosessiin.³⁵ Yhtä merkittävänä etuna preussilaisessa järjestelmässä voitaneen pitää sitä, että jo rauhan aikana tutkittiin sotaa ja sodankäyntiä osana esikuntatyöskentelyä, ja siihen liittyen toimeenpantiin säännöllisiä esikuntaharjoituksia. Yleisesikunnan tehtävänä oli myös jatkuvasti kehittää preussilaisen sodankäynnin doktriiniperustaa, jollaisen luominen pelkästään sotien aikana olisi vienyt aivan liian pitkän ajan.³⁶ Varsinainen ydin Moltken operatiivisessa ajattelussa liittyi Englishin mukaan seuraaviin tekijöihin:

1. Operaatiot suunniteltiin yksityiskohtaisesti. Näin varmistuttiin siitä, että kaikkia mahdollisuuksia ja ongelmakohtia oli pohdittu ennen sodan alkua, mikä ei kuitenkaan taannut helppoa sotaa.
2. Vihollisen maavoimien lyöminen oli tärkeintä, se oli operatiivinen tavoite. Saksalaiset ajattelivat aina ensisijaisesti maavoimia.
3. Alijohtajilta odotettiin suurta omaa aloitteellisuutta. Toisin sanoen johtajilta edellytettiin offensiivista toimintaa ja vastuun ottamista. Käsitteellä tehtävätaktiikka oli korkea status Preussin armeijassa.
4. Painopisteajattelua tuli korostaa, jotta kyettäisiin toimeenpanemaan laajoja ja tehokkaita saarrostusoperaatioita vihollisen päävoimia vastaan.³⁷

Ajan myötä pyrittiin siis kehittämään opillisia perusteita sille, josta Saksan yleisesikunta sittemmin tuli yleisesti tunnetuksi: tahdosta suunnitella ja toteuttaa tehokkaita sotaretkiä, joissa pyrittiin lyhyeen sotaan ja joissa vaikutuskeinot olivat ratkaisevassa asemassa. Haluttiin pitää aloite itsellä ja siksi oltiin manööveriorientoituneita. Yksi ratkaiseva vaikutuskeino oli hyvin koulutettu ja kokenut upseeristo. Tällaista sotilaallista ajattelua symboloi Moltke.

Moltken tulkinta strategiasta on tässä yhteydessä tärkeä³⁸. Hughesin tulkitsemissa Moltken teksteissä voi panna merkille seuraavat näkökohdat:

Strategia on eri keinoista muodostuva järjestelmä, joka on enemmän kuin pelkkä oppijärjestelmä (Wissenschaft)³⁹. Se on tiedon muuttamista käytännöksi, alkuperäisen johtoajatuksen kehittämistä jatkuvasti muuttuvien tilanteiden mukaisesti. Se on taito toimia kaikkein vaikeimpien olosuhteiden luoman paineen alla. Strategia on terveen järjen käyttämistä sodan johtamisessa: sen opit (Lehren) eivät juuri ylitä alkeellisinta terveen järjen käyttöä. Sen merkitys on täysin sen käytännön soveltamisessa. Pääasia on joka betki arvioida oikein muuttuva tilanne ja sitten tehdä yksinkertaisimmat ja luonnollisimmat asiat päättäväisesti ja varovaisuutta noudattaen. Näin sodasta tulee taide – taide, jota monet tieteet palvelevat. Ei sodas-

³⁵ English, John: "Introduction" teoksessa Mc Kercher, B. J. C. & Hennessy, Michael A. (toim. 1996), s. 8.

³⁶ Sama.

³⁷ Sama, s. 9, viitaten Foersteriin (1989), ss. 30–45.

³⁸ Muutama lähde Saksan yleisesikunnan kehittymistä tutkiville: Howard, Michael: *The Franco-Prussian War: The German Invasion of France, 1870–1871*, London, (alkuperäisteos 1962, uusintapainos 1981,) toinen painos, Routledge, London, 2001. Viittaukset tässä vuoden 1981 painokseen, ss. 23–29. Dupuy, T. N.: *A Genius for War: The German Army and the General Staff, 1807–1945*, HERO Books, Fairfax, Virginia, 1984.

³⁹ Hughes (toim. 1993). Daniel. J. Hughesin & Harry Bellin käännöksen mukaan Moltke itse käytti termiä *Wissenschaft*, jonka Hughes ja Bell ovat kääntäneet ilmauksella "akateeminen tieteenhaara".

sa, kuten ei taiteessakaan, ole mitään yleispäteviä muotoja, eikä sääntö (Regel) voi korvata lahjakkuutta.⁴⁰

Kun pyrkii ymmärtämään silloista saksalaista ajattelutapaa, on huomattava, että saksalainen ja englantilainen sotilaskäsitteistö eroavat toisistaan merkittävästi monin kohdin. Tämä johtakin usein ongelmiin, kun ammattisanastoa käännetään kielestä toiseen. Tätä voidaan havainnollistaa Moltken käyttämällä Clausewitz-lainauksella, jonka käännoistä amerikkalainen Hughes kommentoi aivan oikein. Moltke kirjoittaa:

”General von Clausewitz, on the other hand, says: ‘Strategy is the employment of battle to gain the ends of war’ and, as a matter of fact, strategy furnishes tactics with the means for battle and assures probability of victory by directing the movements of the armies and bringing them together on the battlefield. On the other hand, strategy reaps the fruit of success of each battle and makes new arrangements based thereon. In the face of a tactical victory the demands of strategy become silent. These demands attach themselves to the new situation. Strategy must keep the means that tactics require in readiness at the proper time and place.”⁴¹

Hughesin kommentti: ”Kuten Clausewitz ja kutakuinkin kaikki saksalaiset teoreetikot tässä keskustelussa, Moltke säilyttää perinteisen tavan jakaa sota taktiikan ja strategian alueisiin. Toisin kuin modernissa amerikkalaisessa doktriinissa on tehty, saksalainen teoria ei lisännyt kolmatta tasoa taktiikan ja strategian väliin. Moltke käytti taajaan käsitettä *operativ*, mutta ei samassa merkityksessä kuin nykytermit *operational* ja *operational level of war*.”⁴²

Koska Howardin ja Paretin *Vom Kriege* -käännoistä pidetään nykyisin anglosaksisella kielialueella jonkinlaisena englanninkielisenä standardina, usein näkee väärinkäsityksiä, jotka johtuvat eroista saksankielisen ja englanninkielisen sotilasterminologian käytössä⁴³. Käsitteiden ja ajattelutavan erilaisuus saksalaisen ja englantilaisen sotilaskielen käytössä vaikuttaa myös itse ajatteluun. Hughes kommentoi Clausewitzin teoksen käännoistä seuraavasti:

*Lukijan, joka tukeutuu tässä siteerattuun tekstinkohtaan, pitää olla tietoinen siitä, että englanninkielisessä käännoksessä tiheään esiintyvällä *operational*-sanalla ei ole todellista saksankielistä vastinetta. Sana *operational* esiintyy pitkälti yli kaksisataa kertaa englanninkielisessä versiossa mutta vain noin kuusi kertaa saksankielisessä, ja silloinkin paljon rajatummissa asiayhteydessä liittyen operaatiolinjoihin ja tukeutumisalueisiin. Käännoksessä on yli kolmekymmentä saksankielistä sanaa käännetty sanalla *operation*.”⁴⁴*

Saksalaisella ajattelutavalla on selkeä yhteys perinteiseen saksalaiseen käsitteeseen strategia ja nykyisin Natossa tavanomaiseen käsitteeseen operaatiot. Saksankielen käsite strategia tarkoittaa siis jotakin muuta kuin vastaava sana yleisesti englannin kielessä. Saksalaiset eivät

⁴⁰ Hughes (toim. 1993), s. 124, alaviite: ”Moltke’s word on this point left a lasting impression on Prusso-German military theory. The German army’s classic manual of the Second World War began with the statement: ‘The conduct of war is an art, a free creative activity based on a disciplined (wissenschaftliche) foundation.’ See Germany *Chef der Heeresleitung*, *Truppenführung*, 2 vols., Berlin: E. S. Mittler & Son, 1933., 1,1.”

⁴¹ Hughes (toim. 1993), ss. 124–125.

⁴² Sama, ss. 124–125, alaviite 5.

⁴³ Jos vertaa mainittua Moltken lainausta vastaavaan englanninkieliseen Clausewitz-käännoseen, Clausewitz (1993), Book 3, luku 1, s. 207, alkuperäinen teksti ei ole aivan sama kuin Hughesin oma Moltke-käänno, mutta sisältö on säilynyt samana hänen muotoilussaan.

⁴⁴ Hughes (toim. 1993), alaviite 4, s. 124: ”Clausewitz, *On War*, p. 177, contains this citation from Book 3, Chapter 1.”

myöskään ottaneet käyttöön mitään muodollista kolmatta operatiivista tasoa sodankäynnissä, vaan tyytyivät aina vuoteen 1945 asti omaan määritelmäänsä strategiasta, jolloin se vastasi suunnilleen nykyisen sotilasenglannin käsitettä operation.

2.4.1 Uuden teknologian merkitys

Sir Michael Howard on todennut, että muutos eurooppalaisessa sodankäynnissä tapahtui ennen suurta teknologian vallankumousta 1800-luvun keskivaiheilla. Hän väittää muun muassa, että saksalaisen yleisesikuntajärjestelmän kehittäminen oli luultavasti 1800-luvun suurin sotilaallinen keksintö.⁴⁵

Howard väittää myös, että Euroopan rautatieverkoston kehittyminen 1800-luvulla oli sellainen teknologian edistysaskel, joka eniten vaikutti strategiaan ja operaatioiden toimeenpääntöön. Ilman rautatiekuljetuksia uusia massa-armeijoita ei olisi voitu koota, ryhmittää ja johtaa taisteluun. Rautateiden kasvava kuljetuskapasiteetti teki mahdolliseksi suurten sotilas- ja hevosmäärien kuljettamisen, ja joukot säästyivät perinteisiltä pitkiltä marsseilta ja saapuivat levänneinä ja hyvässä järjestyksessä perille – sillä edellytyksellä, että yleisesikuntaupseerit olivat tehneet työnsä hyvin. Tuli myös aiempaa helpommaksi pitää suuret joukot hyvin varustettuina. Se puolestaan mahdollisti pitkäkestoiset sotaretket ilman sairauksien, huonon hygienian ja ruoan puutteen – kolmen taistelutahtoon vaikuttavan tekijän – aiheuttamaa suurta mieshukkaa.⁴⁶

John English on sodankäynnin teorioiden kehittymistä koskevassa artikkelissaan ”Developments in the theories of war” viitannut muun muassa Howardin kirjoitukseen, ja English on itse tuonut esiin tekijöitä, jotka hänen oman käsityksensä mukaansa vaikuttivat uuteen preussilaiseen järjestykseen. Hän viittaa tässä saksalaisen taloustieteilijän Friedrich Listin tutkimukseen, joka julkaistiin vuonna 1834. List argumentoi sen puolesta, että Preussin pohjimmitaan heikkoa asemaa Euroopassa voitaisiin vahvistaa hyödyntämällä ahkerasti rautatiekuljetuksia Preussin sisälinjoilla, ja näin näin maasta tulisi keskeinen ja vahva bastioni. Preussilla oli tältä osin potentiaalia kehittyäkseen todelliseksi suurvallaksi Euroopassa. Englishin mukaan tämä inspiroi Preussin johtajia panostamaan suuresti rautateiden kehittämiseen koko maassa. Sen seurauksena luotiin täysin uusi rautateihin perustuva kuljetusjärjestelmä vuosina 1840–1870. English viittaa myös siihen, että vuonna 1846 järjestetyssä harjoituksessa preussilaiset olivat onnistuneesti kuljettaneet noin 12 000 sotilasta, mikä myötävaikuttanut yleisesikunnan vakuuttumiseen rautatiekuljetusten hyödyllisyydestä. Siitä alkaen priorisoitiin rautateiden sotilaallista käyttöä edistävien menetelmien ja tekniikoiden kehittämistä.⁴⁷

Ranskalaisten annettua vuonna 1859 näytön rautateiden tehokkaasta käytöstä sodassa Pohjois-Italiassa saksalaiset päättivät perustaa pysyvän rautatieosaston yleisesikuntaansa, lajissaan maailman ensimmäisen. Mahdollisuus rautatiekuljetusten käyttämiseen ei sinällään ollut ratkaisevaa. Ratkaisevaa oli se, miten onnistuttiin suunnittelemaan ja toteuttamaan

⁴⁵ Howard, Michael: ”Afterword – Tools of War: Concepts and Technology” – *Tools of War: Instruments, Ideas and Institutions of Warfare, 1445–1871*, toimittanut John A. Lynn, University of Illinois Press, Urbana, Illinois, 1990, s. 242 ja Howard, Michael: *War in European History*, Oxford University Press, Oxford, 1976, ss. 100–102.

⁴⁶ Howard (1976), s. 98.

⁴⁷ English (1996), s. 9. Rautatieverkoston laajennustyöt oli saatu pääosin valmiiksi Ranskaa vastaan käydyin sodan alkaessa vuonna 1870, jolloin rautatiejärjestelmä toimi erinomaisesti.

kuljetukset sodan mahdollisesti jo puhjettua. English huomauttaa muun muassa, että Ranskan rautatiet olivat kyllä yhtä hyvät kuin Saksan sodan alkaessa vuonna 1870, mutta ensisijaisesti strategisten kysymysten parissa työskennellyt Ranskan sodanjohto ei ollut laatinut yksityiskohtaisia suunnitelmia rautateiden käytöstä joukkojen kuljetuksiin.⁴⁸

Keskustelussa uuden teknologian merkityksestä modernin sodankäynnin kehittymiselle Michael D. Krause on väittänyt seuraavaa:

Teknologian edistysaskeleet kaikinensa tukivat Moltkea sodankäynnin kehittämässä operatiivisella tasolla: rautatiet lisäsivät strategista liikkuvuutta ja helpottivat offensiivisten operatioiden johtamista, lennätin oli avuksi joukkojen keskittämisessä taistelukentällä ja lisääntynyt tulivoima tuki taktista defensiivää. Moltke käytti operatiivisessa johtamisessaan taktista defensiivää osana operatiivista offensiivää, jossa vastustaja pyrittiin lyömään sivustahyökkäyksellä.⁴⁹

Eivät preussilaisetkaan aina ottaneet opiksi aiemmista operatiivisista virheistään⁵⁰. Preussin yritys nopeaan liikekannallepanoon vuonna 1859 ei onnistunut erityisen hyvin, mikä liittyi siihen, että samana vuonna Ranska ja Itävalta kävivät sotaa vaikutusvallasta Pohjois-Italiassa. Tarkoituksena oli lähettää yksi armeija Reinille, mutta ajatuksesta oli luovuttava kaikkien kohdattujen käytännön ongelmien vuoksi.⁵¹ Saksalainen historioitsija Walter Görlitz kirjoitti saksalaisen yleisesikuntajärjestelmän kehittämistä koskevassa teoksessaan seuraavaa:

Tämä kriisi sai Moltken tutkimaan uudelleen ryhmitysuunnitelmiaan lännessä, ja pohdinnan tulos on erityisen mielenkiintoinen, sillä nyt hän alkaa olettaa, että Hollanti ja Belgia ottaisivat osaa kaikkiin Ranskan kanssa käytäviin sotiin [...].⁵²

Vuoden 1859 tapahtumista lähtien preussilaiset laativat yksityiskohtaisia liikennesuunnitelmia, joissa yhdistettiin joukkojen liikekannallepano ja niiden kuljetukset rintamalle. Tämä toimi erinomaisesti liikekannallepanossa yhdessä Itävallan kanssa sodassa Tanskaa vastaan vuonna 1864⁵³, ja siitä lähtien se muodosti kaavan, jota preussilaiset ja sittemmin saksalaiset edelleen kehittivät aina ensimmäiseen maailmansotaan asti. Tällaista toimintaa pidettiin 1860-luvun puolivälistä lähtien preussilais-saksalaisen operatiivisen suunnittelun ytimenä.⁵⁴

2.4.2 Preussi käyttää sotavoimaa Saksan yhdentämiseksi

Preussin johdon menestyksekkäät ja taitavasti mitoitettut sodat ensiksi Tanskaa (1864), sitten Itävaltaa (1866) ja lopulta Ranskaa (1870–1871) vastaan loivat perustan saksalaiselle

⁴⁸ English (1996).

⁴⁹ Krause & Phillips (toim. 2005), s. 145.

⁵⁰ Creveld, Martin van: *Technology and War: From 2000 BC to the Present*, The Free Press, New York, 1989, ss.158–161. Israelilainen sotataidon tutkija, professori Creveld mainitsee, että myös preussilaisilla oli heikkoutensa. He eivät esimerkiksi olleet vakuuttaneet ketään liikekannallepanollaan Itävaltaa vastaan vuonna 1852, mikä päättyi nöyryyttävään perääntymiseen Olmützissa.

⁵¹ Parannusta tapahtui, kun prinssihallitsija Wilhelm I (sittemmin Saksan ensimmäinen keisari) ja Helmuth von Moltke ottivat käsiinsä sodan johdon Preussissa, vaikka he eivät aina olleet yksimielisiä.

⁵² Görlitz, Walter: *History of the German General Staff 1657–1945*, käännös B. Battershaw, Barnes & Noble Books, New York, 1995, s. 82. Moltke toi yleisesikuntaan myös rautatieasiantuntijan, kreivi H. L. von Wartensleben, ja Moltke itse paneutui rautateiden siviilinomaiseen lisärakentamiseen.

⁵³ Sama, ss. 83–85.

⁵⁴ Creveld (1989), ss. 158–161.

yhdentymiselle Preussin ylivallan alla vuonna 1871 (toinen valtakunta, keisarikunta). Sotien aikana Preussin johto onnistui pitämään muut suurvallat niiden ulkopuolella selvästi ilmais-tujen ja rajattujen sotilaallisten tavoitteiden ja hyvin sopeutetun poliittisen ja sotilaallisen strategian avulla. Näin välttyttiin kahden – tai useamman rintaman – sodilta.

Sodat osoittivat myös yhä paremmin koulutetun ja ammattitaitoon perustuvan preussilaisen yleisesikunnan arvon. Yleisesikuntaan päästäkseen piti osoittaa taitonsa, enää ei riittänyt pelkkä aatelineen syntyperä. Suuri panostus osaamiseen ja sitä seurannut menestys sodasta toiseen osoittivat hyvän esikuntatyöskentelyn merkityksen. Joukkojen liikekannallepanon, rautatiekuljetusten ja logistiikan suunnittelu ja johtaminen oli taitoa vaativaa työtä, jota ei voinut jättää amatöörien käsiin. Se ei myöskään jättänyt tilaa improvisaatiolle. Moltken uusi lähestymistapa näissä asioissa johti uusimuotoiseen, systemaattiseen suunnitteluun ja kokoaan uuteen tapaan valmistella sotia.⁵⁵

Myöhemmin kuitenkin osoittautui, että Saksan keisarikunnalle koitui vakavat seuraukset siitä, että oli omittu oikeastaan vain osa niistä ajatuksista, joita Clausewitz pyrki tuomaan esiin teoksessaan *Vom Kriege*. Kaikki viittaa siihen, että Moltke oli ymmärtänyt ja hyväksynyt Clausewitzin lausumat siitä, että sodan päämääränä on saavuttaa poliittisesti hyväksyttävä lopputulos. John Englishin mukaan, sama Moltke kuitenkin kielsi kategorisesti politiikalla olevan hallitseva asema myös sodassa. Moltke pysyi kannassaan, että vain sotilaiden tuli joh-taa sotaa.⁵⁶ Mutta onko English tarkalleen oikeassa arviossaan? Yhdysvaltalainen professori ja saksalaisen sotahistorian asiantuntija Dennis E. Showalter on tulkinut asian toisin ja toteaa, että Moltken operatiiviseen ajatteluun oli vaikuttanut myös hänen käsityksensä sodan ja po-litiikan suhteesta. Esikuntapäällikkönä Moltke hyväksyi näiden alueiden tiukan erottamisen toisistaan. Rauhan aikana sotaväen tehtävänä oli suunnitella ja valmistautua seuraavaan so-taan. Hallituksen tehtävänä oli luoda konfliktin toimintamalli ja määrittää toiminnan rajat.⁵⁷

Moni seikka puhuu sen puolesta, että Moltke tulkitsi Clausewitzia niin, että parasta olisi lä-heinen ja hyvin sujuva yhteistoiminta poliittisen ja sotilaallisen johdon kesken. Mutta kuten usein käy, voi teoriassa sovittu järjestys joutua kovalle koetukselle sotatilanteessa. Poliittisen ja sotilaallisen johdon välinen konflikti puhkesi Ranskan ja Preussin välisen sodan aikana vuosina 1870–1871, kun Bismarck halusi pommittaa piiritettyä Pariisia, sillä se oli ajatus, jota Moltke vastusti. Moltke oli itse todennut strategian tutkimuksessaan, että strategian tar-koituksena oli tehdä mahdolliseksi korkeimpien poliittisten tavoitteiden saavuttaminen. Hän kuvailee sitä yhdistelmänä sotilaallisten voimavarojen kokoamista ja käyttöä sotilaallisten ope-raatioiden yhteydessä. Vihollisen tahto tuli murtaa sotilaallisilla toimilla – käyttämällä hyväksi taktiikkaa. Moltke tarkentaa näkemyksiään strategian asemasta sodankäynnissä seuraavasti:

Politiikka käyttää sotaa tavoitteidensa saavuttamiseksi. Se vaikuttaa ratkaisevalla tavalla sodan alussa ja lopussa siten, että itse asiassa politiikka pidättää itsellään oikeuden lisätä vaatimuksiaan tai tyytyä pienempään menestykseen.

⁵⁵ Görlitz (1995), ss. 86–89 ja 90–92.

⁵⁶ English (1996), s. 10. Moni on kirjoittanut tästä preussilaisesta ongelmasta. Lyhyt ja hyvä tarkastelu tällaisesta ”aukosta” saksalaisessa Clausewitzin ymmärtämisessä on Showalter, Dennis E.: ”Total War for Limited Objectives: An Interpretation of German Grand Strategy” – *Grand Strategies in War and Peace*, toimittanut Paul Kennedy, Yale University Press, New Haven, Connecticut, 1991, s. 107.

⁵⁷ Showalter, Dennis E.: Prussian-German Operational Art, 1740–1943 – *The Evolution of Operational Art, From Napoleon to the Present*, toimittaneet John Andreas Olsen, & Martin van Creveld, Oxford University Press, Oxford, 2011, s. 41.

Tässä epävarmuudessa strategian täytyy aina suunnata ponnistelunsa kohti korkeinta mahdollista tavoitetta käytettävissä olevin resurssein. Siten strategia toimii parhaiten politiikan tavoitteiden hyväksi, mutta on toimissaan täysin riippumaton politiikasta [...].

Strategian laajempiin tehtäviin sisältyy myös koottujen joukkojen taistelutoiminta, siis operaatiot. Niissä kohtaa hyvin pian vihollisen riippumattoman tahdon. Voimme rajoittaa vihollisen tahtoa vain, jos olemme valmiita ja päättäväisiä ottamaan aloitteen. Mutta voimme murtaa vihollisen tahdon vain taktiikan keinoin, taistelulla.⁵⁸

Edellä esitetyn voi ehkä ymmärtää niin, että Moltke katsoi operaatiot alisteisiksi strategialle tunnistamatta kuitenkaan muodollisen kolmannen sodankäynnin tason olemassaoloa, siis omaa elämäänsä elävää tasoa kahden muun tason välissä⁵⁹. Jos Foersterin käsitys on oikea – se perustuu hänen tutkimuksiinsa erilaisista Moltken jälkeensä jättämistä kirjoituksista – voidaan Englishiin viitaten olettaa, että Moltke tietystä määrin käytti ilmaisua operaatiot samalla tavalla kuin nykyisin puhutaan joukkojen siirroista, kun tarkoituksena on koota suuria yhdistettyjä voimia ratkaisevaan iskuun.⁶⁰

Englishin mukaan Moltke ei tuonut kolmatta tasoa saksalaiseen sotilaalliseen ajatteluun. Saksalaista sotilaallista ajattelua kehitettiin edelleen noin vuodesta 1860 aina ensimmäiseen maailmansotaan asti ulottuvalla ajanjaksolla muun muassa Saksan yleisesikunnan historian osaston tuella.⁶¹ Michael D. Krause ei jaa Englishin käsitystä, vaan väittää sen sijaan seuraavaa:

[Moltke] ymmärsi, että oli välttämätöntä käsitellä strategian ja taktiikan välissä olevaa tasoa tiedostaen samalla strategiaan sisältyvä kaksinainen merkitys – poliittinen ja sotilaallinen.⁶²

Moltke katsoi, että taktiikka kuului sotilaiden vastuualueeseen ja että operaatioiden tarkoituksena oli saavuttaa asetetut sotilaalliset tavoitteet, ja siten ne olivat yksinomaan operatiivisen komentajan vastuualuetta. Viitaten erimielisyyteen Pariisin pommittamisesta vuonna 1870 Krause kirjoittaa seuraavaa:

Moltke piti Bismarckin vaatimusta Pariisin pommittamisesta vaatimuksena sotilaallisen väliseen käyttämisestä tehtävään, jota se ei kykenisi täyttämään. Hän väitti, että Bismarck sekaantui operatiivisiin asioihin, mutta kuningas oli toista mieltä ja käski Moltkea pommittamaan Pariisia.⁶³

Ehkä vielä paljastavampaa silloisesta ajatuksenkulusta on Preussin kruununprinssin ja Moltken välinen keskustelu, jonka Görlitz välittää:

Kruununprinssi oli kysynyt, mitä tulisi tapahtumaan, kun Pariisi on vallattu. Moltke vastasi: ”Silloin me hyökkäämme edelleen Etelä-Ranskaan murtaaksemme lopullisesti vihollisen voiman.” Keskustelu jatkui:

⁵⁸ Hughes (toim. 1993), s. 45.

⁵⁹ English (1996), s. 8. English viittaa Foersteriin (1989), s. 2.

⁶⁰ English (1996), s. 8.

⁶¹ English (1996), s. 8 viitaten Foersteriin (1989), s. 30. Asiaa pohditaan erinomaisella tavalla myös teoksessa Echevarria (2000), ks. saksalaisen kehityksen tarkastelu luvussa ”Conclusion”, ss. 213–228.

⁶² Krause (2005), ss. 114–116 ja 144–146.

⁶³ Sama.

Kruununprinssi: Mutta mitä tulee tapahtumaan, kun omat voimamme ovat hupenneet tyhjiin – kun emme enää voi voittaa taisteluja?

Moltke: Meidän on aina voitettava taistelut. Meidän on lyötävä Ranska täydellisesti maahan.

Kruununprinssi: Ja mitä sitten teemme?

Moltke: Sitten voimme sanella sellaisen rauhan kuin haluamme.

Kruununprinssi: Entä jos itse vuodamme kuiviin siinä prosessissa?

Moltke: Emme vuoda kuiviin, ja jos vuodammekin, olemme saaneet sen vastineeksi rauhan.

Kruununprinssi kysyi sitten, oliko Moltke tietoinen vallitsevasta poliittisesta tilanteesta, koska siinä sellainen toiminta saattaisi näyttää vähemmän viisaalta. Moltke vastasi: ”En ole, minun tulee huolehtia vain sotilaallisista asioista.” Onneksi tapahtumien kulku päästi Moltken palkkahästä, eikä hänen ollut pakko toteuttaa aikeitaan.⁶⁴

Saksalaiset saivat kokea, kuinka vuosina 1870–1871 käydyn Ranskan ja Preussin välisen sodan loppupuolella suuret ranskalaiset vapaaehtoisjoukot osallistuivat sotaan täysinmittaisesti. Moltke kuului ensimmäisiin preussilaisiin sotilasjohtajiin, jotka ymmärsivät sen viittaavan uuteen tapaan käydä sotaa, jonkinlaiseen niin sanottuun totaaliseen sotaan. Görlitz toteaa:

*Pariisin piiritys [...] särki Moltken käsitykset sodasta. Moltke oli aina ajatellut sodan olevan pohjimmiltaan vakinaisten armeijoiden välinen konflikti. Tämä sinällään oli jo kyllin pahaa [...] mutta nyt sota oli saamassa vielä enemmän vihaan pohjautuvan luonteen.*⁶⁵

Samassa yhteydessä joutui jopa perinteinen sotilaallinen ajattelu kyseenalaistetuksi, kun nuori yleisesikuntaupseeri, vapaaherra Colmar von der Goltz, kirjoitti edellä mainitusta sodasta. Hänen teoksensa, joka käännettiin englanniksi nimellä *The Nation in Arms*, vaikutti voimakkaasti aikalaisiin lukijoihin.⁶⁶

Edellä mainitut asiat voitaneen tiivistää seuraavasti: Erityinen preussilainen käsitys sodan todellisesta luonteesta vahvistui vuoden 1860 jälkeen saavutettujen sotilaallisten menestysten myötä. Menestys perustui vihollisen nujertamiseen suurilla saarrostaistelulla, joiden arkkitehti oli Moltke. Moni korkea saksalaisupseeri tulkitsi tämän väärin siten, että sotaa johtivat parhaiten sotilaat, täysin päinvastoin kuin mitä Clausewitzin teoria väitti.⁶⁷ Showalter on oikeassa arvioidessaan kehitystä Moltken yleisesikuntapäällikkyyden jälkeen, kun hän toteaa, että saksalainen suurstrategia (*grand strategy*) oli pohjimmiltaan sotilasstrategiaa (*military strategy*) ja että Saksan sotilasjohto laati suunnitelmia sotaretkien voittamiseksi, ei sotien voittamiseksi. Se ei huomannut tai ei välittänyt uuden ajan merkeistä, jotka merkitsivät täydellistä liikekannallepanoa ja laajaa kansallista sitoutumista sotaponnistuksiin.⁶⁸

⁶⁴ Görlitz (1995), s. 92.

⁶⁵ Sama, s. 93. Käännöksen mukaan Moltke kirjoitti veljelleen: ”It is all wrong to lead whole peoples against each other. That is not progress, but a return to barbarism.”

⁶⁶ Goltz, Colmar von der: *The Nation in Arms*, käännös Philip Ashworth, Hudson-Kimberly, Kansas City, Missouri, luultavasti 1889. Saksankielinen alkuperäisteos Goltz, Colmar von der: *Das Volk in Waffen, Ein Buch über Heerwesen und Kriegführung unserer Zeit*, R. von Decker’s Verlag, Berlin, 1883.

⁶⁷ Myös Clausewitz keskittyy pääasiassa vihollisen asevoimien lyömiseen korostaessaan, miten tärkeää on löytää vihollisen voimanlähde, ks. Clausewitz (2002/2007), Kahdeksas kirja, 4. luku, s. 606. Hän kiinnittää vähemmän huomiota sellaisiin tekijöihin kuten liittoutuminen, diplomatia, kansan tahto ja valtion sisäinen vakaus. Erityisen mielenkiintoista on, että Clausewitz ei kirjoituksissaan korosta taloudellisia tekijöitä, joiden nykyisin katsotaan olevan aivan keskeisiä strategisessa ajattelussa.

⁶⁸ Showalter (1991), s. 105.

Milan Vego korostaa teoksessaan *Joint Operational Warfare*, millaisen merkityksen Moltken ajatukset saivat saksalaisessa ajattelussa:

Moltke (vanhempi) väitti, että massa-armeijoita ei voitu johtaa pelkästään yhden komentajan neroudella ja intuitiolla. Moltken ratkaisuna oli edistää hajautettua johtamista paneamalla uutta painoa tehtävänannolle. Hän uskoi vakaasti, että komentajalla on oltava kyky toimia tilanteen vaatimalla tavalla, sen sijaan että odottaisi käskyjä. Hän katsoi, että mitä tiiviimpi yhteys oli tilalla, ajalla ja joukolla, sitä enemmän menestyksenkäs operatiivinen johtaminen edellytti laajaa toiminnan vapautta ja aloitteellisuutta. Vasta kun kaikilla komentajilla kaikilla tasoilla olisi kyky ja tottumus toimia itsenäisesti, olisi mahdollista liikuttaa joukkomassoja vaivattomasti.

Joukkojen johtamisessa Moltke otti käyttöön toimintaohjeet (Weisungen) käskyjen (Befehl) sijaan. [...] Vastakohtana käskyille ohjeet muotoiltiin väljästi, ja ne koskivat useita päiviä kestäviä operaatioita.⁶⁹

Yhdistettynä edellä oleva antaa kuvan valtiosta, jossa sotilaallinen näkökulma vähitellen tuli hallitsemaan kokonaan poliittista ja sotilaallista ajattelua.⁷⁰

2.4.3 Saksalainen sotilaallinen ajattelu

Saksalainen kenraali Wilhelm von Blume julkaisi vuonna 1908 esseen nimeltä ”Missä määrin ovat sodassa menestymisen edellytykset muuttuneet sitten vuoden 1871?”⁷¹. Yhdysvaltalaisen sotahistorian ja sotateorian tutkijan Antulio J. Echevarria II:n tulkinnan mukaan Blume pyrki arvioimaan, mitä johtopäätöksiä Venäjän ja Japanin välillä käydystä sodasta vuosina 1904–1905 olisi pitänyt tehdä käyden samalla läpi saksalaista teoriaperustaa.⁷² Blumen kunnianhimoisena pyrkimyksenä oli kuvailla sodassa menestymisen muuttuneita edellytyksiä lähtökohdinaan Ranskan ja Preussin sodan 1870–1871 jälkeen muuttuneet teknologiset, kansalliset ja tieteelliset kehitystrendit. Blumen tulkinnan mukaan sen aikaisen sodankäynnin (noin vuonna 1908) kaksi suurinta muutosta verrattuna noin 40 vuotta aikaisempaan olivat seuraavat:

1. Yleinen asevelvollisuus otettiin käyttöön lähes kaikissa Euroopan maissa. Se oli seurausta siitä, mitä Blume kutsuu nimellä ”kansakunta aseissa”. Sen seurauksena kansakunnan kootut voimavarat saatettiin mobilisoida sotaa varten.
2. Sodankäynti tulisi muuttumaan peruuttamattomalla tavalla luonnontieteissä ja yleisesti teknologian ja kaupan aloilla saavutettujen suurten edistysaskelten ansiosta.⁷³

⁶⁹ Vego (2008), ss. 1–19.

⁷⁰ Showalter (1991), s. 107. Showalter antaa seuraavan selityksen: ”On the operational level, battle became increasingly indecisive, as armies grew too large and too unskilled to do much more than grapple incoherently with each other. The resulting extension of conflict was perceived as destabilizing existing social and political institutions sufficiently to encourage conservative Prussian military theorists to focus during the first half of the nineteenth century on the problem of ending any future wars as quickly as possible. Even Clausewitz, in arguing for the importance of finding an enemy’s ‘center of gravity’, concentrated on armed forces, paying at best parenthetical attention to such general factors as alliances, public opinion, and domestic stability. Economic considerations played no significant role in his writings. And when the Prussian army did begin paying attention to the Industrial Revolution it was within the framework of operational considerations.”

⁷¹ Blume, Wilhelm, Herman von: ”Inwiefern haben sich die Bedingungen des Erfolges im Kriege seit 1871 verändert?”, *Vierteljahrshefte für Truppenführung und Heereskunde* 5, Berlin, 1908, ss. 407–458.

⁷² Echevarria II (2000), ss. 154–155. Tohtori Echevarria on tutkimusyksikön johtaja *U.S. Army War Collegessa*.

⁷³ Sama, s. 154, viittaa Blumeen (1908), ss. 407–458.

Yleisen asevelvollisuuden seurauksena useimmat armeijat olivat kasvaneet merkittävästi. Blumen mukaan pelkästään tämän tosiasian piti osoittaa, että seuraava suuri sota Euroopassa muodostuisi pitkäkestoiseksi. Echevarria tulkitsee Blumea niin, että tämä on selvästi eri mieltä sitä, että sodat tulisivat olemaan lyhytkestoisia. Blumen mukaan sellainen arvio oli sekä virheellinen että vaarallinen. Se sodan osapuoli, joka nopeimmin pystyisi mobilisoimaan ja keskittämään joukkonsa rintamalla, olkoonkin riittämättömästi harjoitteleina, saavuttaisi selvän sotilaallisen edun.

Kenraali Blume väitti myös, että tulevaisuuden pitkäkestoiset sodat vaatisivat entistä suurempia moraalisia ja fyysisiä uhrauksia. Koska miljoona-armeijat eivät voisi elää maaseudusta, oltaisiin täysin riippuvaisia liikenneyhteyksistä ja niitä pitkin kulkevasta huollosta. Blumen teorioita tulkitessaan Echevarria huomauttaa, että Blume näki logistiset haasteet sellaisina, että ne saattoivat saada vihollisen mieluummin vetäytymään ja puolustamaan huoltotukikohtiaan kuin toimimaan offensiivisesti.⁷⁴ Echevarria toteaa myös, että Blume näki sodankäynnin riippuvuuden taloudellisista resursseista johtavan uuteen aikakauteen. Tulevaisuudessa sotien kustannukset olisivat huomattavasti suuremmat kuin aiemmin, ja ulkomainen taloudellinen myötämielisyyttä lisääntyisi tai vähentyisi taistelukentällä tapahtuvan kehityksen myötä. Tästä huolimatta oli kyettävä huolehtimaan kansakunnan elannosta, mikä muodostuisi kriittiseksi tekijäksi tulevissa sodissa etenkin Saksalle.⁷⁵

On mielenkiintoista panna merkille, mitä amerikkalainen Echevarria kirjoittaa yhteenvedossa teoksessaan, joka käsittelee saksalaista sotilaallista ajattelua ennen ensimmäistä maailmansotaa. Echevarria toteaa:

[...] jos wilhelmiläiseen sotilaalliseen ajatteluun liittyi jokin dogmi, se oli se, että sotateoria ja doktriini on pidettävä vapaana dogmeista hintaan mihin hyvänsä. Edes mieltymys sivustahyökkäyksiin ja tuhoamistaisteluihin ei ollut siinä niin voimakas kuin eräät historioitsijat ovat väittäneet. Ensin mainittu kehittyi vastauksena kasvavalle kuolleisuudelle taistelukentällä, ja se näkyy Moltken kirjoituksissa jo vuosisadan puolellassa. Tuhoamistaisteluajatus ei kiihkoilijoidenkaan keskuudessa koskaan ollut muuta kuin ihanne. Clausewitzin rajattoman sodan käsitteen tapaan wilhelmiläiset teoretikot tiesivät, että yksi ja ainut tuhoamistaistelu ei ollut aikaansaataavissa. Siitä huolimatta oli tärkeää pyrkiä ratkaisuun (decisive results), koska Saksan strateginen tilanne sitä yhä suuremmissa määrin vaati vuoden 1890 jälkeen ja koska järkeiltiin (ehkä väärin?), että pyrkimys päätavoitteeseen helpottaisi vähäisempien tavoitteiden saavuttamista. Käsitteen ratkaisu merkitys on hämmäntänyt historioitsijoita huomattavasti. [...] Tyypillisesti käsite viittasi kuitenkin lopputulokseen, jonka avulla voittaja saavutti tavoitteensa, sisältyi niihin sitten maa-alueen valtaaminen viholliselta tai vihollisen joukkojen lyöminen niin suurella määrällä, että voittaja kykeni paikallisesti hallitsemaan sotilaallista tilannetta. Tämä suuntaus on ilmeinen Clausewitzin kirjoituksissa, kuten myös Moltken ja myöhempien sotilaskirjoittajien teksteissä. Näin ollen ratkaisu (decisive results) ei siis välttämättä merkinnyt sodan päättävää voittoa.⁷⁶

Moltken seuraaja, sotamarsalkka, kreivi Alfred von Schlieffen (1833–1913) väitti, että hänen teoreettinen perustansa noudattaa Clausewitzin ajatuksia. Hän oli yhtä mieltä edeltä-

⁷⁴ Echevarria II (2000), s. 154, viittaa Blumeen, ss. 408–412.

⁷⁵ Sama, s. 154.

⁷⁶ Sama, s. 225

jiensä kanssa siitä, että sotilasstrategia palveli parhaiten politiikkaa toimimalla politiikasta riippumattomalla tavalla. Lisäksi yleisesikunnan päällikkönä vuosina 1891–1905 toiminut Schlieffeniä huolestutti uhka joutua samanaikaisesti kahden rintaman sotaan. Milan Vego on todennut Schlieffenistä, joka kuului aikansa johtaviin sotateoreetikoihin, että hänen oli kyettävä johtamaan miljoona-armeijoita. Schlieffenin mukaan vain suurella massalla ja suurin ponnistuksin saattoi saavuttaa jotain suurta ja merkittävää. Vastakohtana Moltkelle Schlieffen halusi kontrolloida tarkasti alaistensa komentajien toimintaa. Schlieffen oli uuden aikakauden mies. Saksan lennätinjoukot olivat hänen keksintönsä, ja hän kannatti voimakkaasti raskaan tykistön käyttöä. Schlieffenin virkakauden aikana Saksan rautateiden kapasiteettia sotilaskäyttöön lisättiin dramaattisesti.⁷⁷

Vegon mukaan Schlieffen pyrki ratkaisemaan Saksan kahden rintaman ongelman käyttämällä strategisia sisälinjoja saavuttaakseen ratkaisevan voiton Ranskasta ennen kuin Venäjä voisi tehokkaasti tulla sen avuksi itärintamalla:

Hän [Schlieffen] vaati, että kaikissa tulevaa sotaa koskevissa laskelmissa tuli ottaa huomioon aika ratkaisevan tärkeänä tekijänä. Schlieffenin nimi liittyy erottamattomasti käsitteisiin hyökkäys, saarustus ja tuhoaminen. Hänen varsin jyrkkä näkemyksensä hyökkäyksen arvosta johti puolustuksen laiminlyömiseen niin taktisella kuin operatiivisellakin tasolla. Toinen kielteinen seuraus hänen opeistaan oli valtiomiestaidon aliarvostaminen, sekä ennen sotia että sotien aikana. Schlieffen vastusti operatiivisen tason rintamahyökkäystä, sillä hän pelkäsi sen johtavan kulutusotaan. Hän keskittyi lähes kokonaan vihollisen tuhoamiseen saarustusliikkeen avulla. Hänestä se oli ainoa menetelmä, jolla määrällisesti alivoimainen joukko saattoi saavuttaa voiton. Tämä ei kuitenkaan merkinnyt sitä, että Schlieffen olisi kokonaan hylännyt läpimurtohyökkäykset. Jos olosuhteet olisivat edulliset ja vihollisen puolustuksesta paljastuisi aukkoja, tulisi vihollista harhauttaa ja joukot keskittää hyökkäykseen sellaisia heikkoja kohtia vastaan.⁷⁸

John English tähdentää, että Schlieffeniä ymmärtää parhaiten, jos perehtyy hänen tutkimukseensa nimeltä *Cannae*, joka oli aikalaisten keskuudessa hyvin vaikutusvaltainen teos⁷⁹. Schlieffen kirjoittaa tarpeesta toimia offensiivisesti, tavoitteena tuhoamistaistelu (käytännössä vihollisen päävoimien lyöminen). Offensiiviselle sodankäynnille tuli olla tunnusomaista voimakkaat hyökkäykset vihollisen sivustoja vastaan, mieluiten kaksipuolisina saarustus-
hyökkäyksinä, kuten hänen ihannoimassa Cannan taistelussa. Adrianmeren rannikolla 2. elokuuta 216 eaa. käydyssä taistelussa karthagolaisen kenraalin Hannibalin armeija murskasi konsuli Terentius Varron johtaman paljon suuremman roomalaisen armeijan. Saksalaisten sotilaallisena tavoitteena tuli aina olla selkeä voitto mahdollisimman lyhyessä sodassa.⁸⁰

Brittiläinen historiantutkija Robert Foley kirjoittaa teoksessaan *Alfred von Schlieffen's Military Writings* siitä, millaisia tulkintoja Schlieffen itse esitti Cannan taistelusta. Miten Schlieffen sotateoreetikkona näki mahdolliseksi toimia omana aikanaan? Schlieffen kirjoitti teoksensa

⁷⁷ Vego (2008), ss. 1–19.

⁷⁸ Sama.

⁷⁹ English (1996), s. 10. Schlieffenin kirjoituksia julkaistiin saksalaisessa sotilasaikakauskirjassa *Vierteljahrshefte für Truppenführung und Heereskunde* vuosina 1909–1913 ja sittemmin koottuna teoksena Schlieffen, Alfred von: *Cannae*, Mittler, Berlin, 1925. *Cannae*-teoksesta on saatavissa englanninkielinen sähköinen versio. Käännöksen julkaisi *Command and General Staff School Press* vuonna 1931, http://permanent.access.gpo.gov/lps59232/cannae_1%20thru%2098.pdf, 27.5.2013.

⁸⁰ Tällä tavalla preussilaiset olivat tapahtumien kulkua tulkinneet. He saivatkin Ranskan armeijan luhistumaan Sedanin taistelussa 1870, jota saksalaiset usein nimittivät ”toiseksi Cannaksi”.

useammassa jaksossa. Ensimmäinen osa, johon sisältyy historiallinen tarkastelu, julkaistiin vuonna 1909, mutta johtopäätökset, jotka Foley esittää omassa teoksessaan, ovat vuodelta 1913. Foley tähdentää, että historiallinen tutkimus edustaa Schlieffenin yritystä todistaa, että voitot juontuvan ensisijaisesti sivusta- tai saarrostopuolustuksista, ja siksi Schlieffen ylistää Cannan taistelua.⁸¹

Schlieffenin oma käsitys siitä, miten Cannan taistelua pitäisi tulkita, esitetään johtopäätöksissä vuodelta 1913:

Cannan periaatteen mukaan leveä taistelulinja etenee kohti kapeampaa, mutta yleensä syvempää, taistelulinjaa. Vastustajan leveyden ylittävät siivet saartavat vihollisen sivustat, ja hyökkäävä ratsuväki iskee vihollisen selustaan. Jos siivet ovat jostain syystä erillään keskustasta, ei ole tarpeen saattaa niitä jälleen yhteen etenemään yhdessä saarrostopuolustuksessa. Ne voidaan lähettää heti sivustoja tai selustaa vastaan. Tätä Moltke kutsui ”keskittämiseksi taistelulentäällä” ja totesi sen olevan paras sotaliike, jonka sotapäällikkö (Feldherr) voi tehdä. Se on myös tehokkain ja luonnollisesti myös uhkarohkein sotaliike. Useimmat sotapäälliköt ja lähes kaikki kyvykkäät alaiset ymmärtävät, että eri osat ovat vaarassa tulla lyödyiksi ennen kuin ne pääsevät yhdistymään, ja yrittävät siksi kiivaasti yhdistää ne, ei taistelulentäällä, vaan mahdollisimman aikaisin ennen taistelua. Tällä tavalla he menettävät kaikki mahdollisuudet saavuttaa hyökkäyksellä ratkaisu ja joutuvat tyytymään vähäisempään menestykseen, jos siihenkään.⁸²

Kuinka pieleen kehitys tulisikaan menemään Schlieffenin johdolla, se näkyy hänen Schlieffen-suunnitelmastaan⁸³. Kuten muun muassa English on huomauttanut, saksalaiset eivät välittäneet siitä Clausewitzin varoituksesta, että poliittisten tavoitteiden tulee aina olla ensisijaiset. Tämän perusteella voidaan epäillä, oliko silloinen saksalainen kenraalisukupolvi todella ymmärtänyt Clausewitzia, vaikka kenraalit väittivätkin tukeutuneensa Clausewitzin näkemykseen siitä, ettei yhdenkään laajemman sotilaallisen suunnitelman tullut perustua pelkästään sotilaalliseen harkintaan. Saksalaiset eivät kyenneet toimimaan erityisen joustavasti, kun sota oli tosiasia loppukesästä 1914. Foley kuvaa Saksan sotilaallista kehitystä Schlieffenin ollessa yleisesikuntapäällikkönä:

”Schlieffen and his plan did not escape this shift in (military) methodology. Schlieffen’s plan was now viewed against the backdrop of German and international politics, and found wanting. It was dismissed, not without justification, as a ‘purely military’ creation, a ‘gambler’s throw.’”⁸⁴

Walter Görlitz toteaa saksalaisen yleisesikuntajärjestelmän kehittymistä koskevassa teoksessaan:

Schlieffen odotti armeijoiden liikkuvan samalla täsmällisyydellä kuin pataljoona liikkuu paraatissa. Ei ollut sattuma, että juuri tuohon aikaan perustettiin laajoja harjoitusaluei-

⁸¹ Foley, Robert T. (toim.): *Alfred von Schlieffen’s Military Writings*, Frank Cass, London, 2003, s. 208. Tohtori Foley työskentelee tutkijana *King’s Collegessa* Lontoossa.

⁸² Sama, ss. 213–14.

⁸³ Yksi sotilaallisista ongelmista oli se, ettei koskaan kyetty ratkaisemaan, miten neutralisoida Pariisin vahva varuskunta. Se on seikka jonka seurauksista saatiin kärsiä syyskuussa 1914. Schlieffen oli ilmeisesti myös havainnut saman ongelman, mutta hän ei voinut tehdä sille mitään. Ks. esim. Foley (toim. 2003), osa III, ”Theoretical Writings”. Siihen sisältyy myös ensimmäinen osa kirjoituksesta ”Cannae studies”.

⁸⁴ Foley (2003), s. xvii.

ta, joilla suuret joukot saattoivat harjoitella olematta haitaksi maanviljelykselle ja teolliselle toiminnalle. Suunnitelma näytti myös sulkevan pois elementin, jota Clausewitz nimitti kitkaksi, siis odottamattomat tapahtumat ja ennalta arvaamattoman kehityksen, jota hän piti luonteenomaisena kaikille sodille. [...] Kenraali Grolman oli kerran varoittanut ”Suuresta suunnitelmasta”, joka oli laadittu vuosia etukäteen toimistopöydän äärellä eräänlaiseksi voiton kaavaksi. Nyt suunnitelmasta oli tullut sotilaallisen viisauden korkein ilmentymä.⁸⁵

Suuret sotilaalliset uudistukset kohtaavat aina vastustusta. Niinkin myöhään kuin vuonna 1864 oli vielä monelle ylemmälle preussilaisupseerille epäselvää, mihin yleisesikuntaa oikein tarvitaan. Amerikkalainen historioitsija Williamson Murray on väittänyt, että yleisesikunnan upseerit ehkä esittivät uusia ajatuksiaan lähinnä välttääkseen heidän mielestään turhaa poliittista sekaantumista sotilaallisiin operaatioihin.⁸⁶ Syynä tähän oli monien ylempien upseerien näkemys, jonka mukaan vain he osasivat päättää, miten sotavoimaa tuli poliittisesti käyttää hyväksi.

Görlitz valaisee yleisesikunta-asiaa näin:

Vuonna 1864 Schleswig-Holsteinin herttuakuntiin liittyvä vanha ongelma roihahti avoimeksi sodaksi, johon Tanska, Preussi, Itävalta ja Saksan liitto kaikki sekaantuivat. Yleisesikunnan asema tässä tilanteessa ei juuri poikennut Preussin kenraalipäämajoitustemstarin esikunnasta vuonna 1806. Kukaan ei tarkalleen tiennyt, miten käyttää sitä hyväksi. Vanha Wrangler, jolle oli annettu ylipääällisyys, julisti, että yleisesikunta oli täysin tarpeeton ja oli häpeäksi, että kuninkaallisen Preussin sotamarsalkan päälle oli ripustettu iso joukko kirottuja kanslistejä.⁸⁷

Görlitz tekee toisenkin mielenkiintoisen havainnon kirjoittaessaan Schlieffen-suunnitelmasta. Hän tuo esiin sotamarsalkka Colmar van der Goltzin kehittelemiä ajatuksia, jotka muodostuivat hallitseviksi Saksan yleisesikunnassa vasta ensimmäisen maailmansodan alla⁸⁸. Görlitz kirjoitti:

Von der Goltz näki selvästi (mutta Schlieffen ei, tulee väistämättä mieleen), että tulevaisuuden sota, Ludendorffin aito sota, ei koskenut pelkästään armeijoita, vaan kokonaiset kansakunnat omistautuisivat kamppailulle eloonjäämisestä. Toisen sotijan aineellinen ja moraalinen uupuminen toisi lopulta ratkaisun konfliktiin, eivät loistavat voitot taistelukentällä. Goltz ennusti myös, että teknologian voittojen yhä laajempi hyödyntäminen massa-armeijoi-

⁸⁵ Görlitz (1995), s. 134. Karl Wilhelm Georg von Grolman oli preussilainen kenraali, joka taisteli mm. Napoleonin sodissa.

⁸⁶ Murray, Williamson: ”What the Germans Got Right” – *Clausewitz and Modern Strategy*, toimittanut Michael I. Handel, Frank Cass, London, 1986, s. 268. Ks. myös Handel, Michael I.: *Masters of War, Classical Strategic Thought*, kolmas tarkistettu ja laajennettu painos, Frank Cass, London, 2001. Historioitsija Handel on kirjoittanut hyvin mielenkiintoisen vertailun teoreetikoista Clausewitz, Jomini ja Sun Tzu tuoden esiin uutta näkemystä sotataidon kehityspiirteistä.

⁸⁷ Görlitz (1995), ss. 83–84. Vanha Wrangler oli sotamarsalkka Friedrich Heinrich Ernst Graf von Wrangler.

⁸⁸ Vapaaherra ja sittemmin sotamarsalkka Colmar van der Goltz oli vain yksi tuon ajan saksalaisten teoreetikkojen joukossa, joka oli hankkinut ammattitaitonsa Saksan yleisesikunnassa Moltken ja Schlieffenin aikana, jolloin sen arvostus oli korkeimmillaan. Kahdessa tunnetuimmassa teoksessaan hän viittaa epämääräisesti ”sotataidon teoriaan” ja sodankäynnin periaatteisiin. Teokset eivät ehkä kerro kovin paljon uutta operaatiotaidosta ja sotilasstrategiasta, mutta ne kuvaavat muun muassa sitä, miten sotilaallisia joukkoja voidaan kehittää. Jälkiviisauden kelmeässä valossa tarkasteltuna hän ei ehkä ole suuri sotilaallinen ajattelija, mutta hänellä on hyvä ote ajan henkeen laajentuvassa, nationalistisessa Saksassa. Siellä, kuten muuallakin Euroopassa, hän saavutti suuren vaikuttavuuden. Hänen kirjansa vaikuttivat vahvasti sekä Ranskassa että Englannissa ja Yhdysvalloissa. Goltz (1883) ja *Kriegführung, Kurze Lehre ihre Wichtigsten Grundsätze und Formen*, R. von Deckers Verlag, Berlin, 1895. Englanninkieliset käännökset *The Nation in Arms*, W. H. Allen, London, 1887 ja *The Conduct of War*, K. Paul, Trench, Trübner & co., Ltd., London 1899/1908.

den sodankäynnissä väistämättä johtaisi liikkuvuuden menettämiseen ja että laajamittaisella linnoittamisella olisi tulevaisuudessa ratkaiseva merkitys. On myönnettävä, että lyhyellä aikavälillä ennustus osoittautui oikeaksi.⁸⁹

Vuonna 1914 Saksan sodanjohto panosti kaikkensa nopeaan offensiiviin lännessä, mutta se ei kyennyt toteuttamaan kunnianhimoista suunnitelmaansa. Saksalaisten johtavien kenraalien priorisointeja koskevan keskinäisen riitelyn seurauksena kävi mahdottomaksi säilyttää oikea sivusta riittävän vahvana, mikä oli Schlieffenin asettama ehto menestykselle. Görnitz korostaa Schlieffenin itse täsmentäneen, että hänen suunnitelmansa ei taannut voittoa, jos Saksa joutuisi kohtaamaan vahvojen suurvaltojen koalition. Ehkä ongelmana olikin se, että Schlieffenin kannattajat tekivät suunnitelmasta lähinnä sotilaallisen dogmin.⁹⁰ Näemme tässä yksityiskohtaisesti laaditun, mutta toimeenpanohetkellä vanhentuneen sotasuunnitelman, joka pysyi voimassa sillä aikaa, kun Saksan politiikasta taitettiin peistä elokuussa 1914. Sanottuaan kyllä sodalle poliitikkojen tehtäväksi jäi ainoastaan dogmiksi muodostuneen sotasuunnitelman tukeminen.⁹¹

Riippumatta siitä, mikä tulkinta on historiallisessa perspektiivissä lähinnä totuutta, viittaa kaikki siihen, että saksalaisessa strategisessa ajattelussa katse oli suunnattu alas kohti taktista ja operatiivista tasoa eikä ylös kohti strategis-poliittista tasoa. Näin ollen saksalainen *grand strategy* muuntui todellisuudessa puhtaaksi sotilasstrategiaksi. Tämä merkitsi sotamarsalkka Colmar von der Goltzin mukaan sitä, että Saksan sodanjohto keskittyi sellaisiin laajoihin kokonaisuuksiin, jotka edesauttoivat asevoiman käyttöä ratkaisevissa paikoissa mahdollisimman edullisissa olosuhteissa.⁹²

Yhteenvetona voidaan sanoa monen seikan viittaavan siihen, että Moltken jälkeen tulleet saksalaiset johtajat olivat yhä vahvemmin sitä mieltä, että strategia merkitsee sotilaallisia operaatioita. Tämä merkitsi myös sitä, että ajan myötä ei-sotilaallisia poliittisia toimia ja diplomatiata ryhdyttiin pitämään vähemmän tärkeinä, jopa rauhan aikana. John English huomauttaa muun muassa, että vaikka Saksan yleisesikunta painatti ensimmäisen maailman-sodan aikana hieman modifioituja painoksia Clausewitzin teoksesta *Vom Kriege*, useimmat saksalaiset upseerit hyljeksivät edelleen Clausewitzin näkemystä, jonka mukaan loppuun asti harkittu politiikka on puolustuksen tärkein komponentti. Useimmat upseerit perehtyivät mieluummin Schlieffenin *Cannaessa* esittämiin enemmän konkreettisiin ja normatiivisiin doktriineihin sen sijaan, että olisivat tutkineet *Vom Kriegessä* esiintyvää vaativampaa ja monimutkaisempaa diskurssia.⁹³

⁸⁹ Görnitz (1995), s. 135.

⁹⁰ Sama, s. 137.

⁹¹ Ks. esim. ruotsalaisen everstiluutnantti Ove Pappilan analyysi tutkielmassa ”Tysk ledning under inledningen av första världskriget” – *Uppdragstaktik, En ledningsfilosofi i förändring*, toimittaneet Anders Cedergren, & Peter A. Mattsson, Försvarshögskolan, Krigsvetenskapliga institutionen, Stockholm, 2002, ss. 225–250. Toinen hyvä lähde on Foersterin artikkeli ”The Operational Thinking of the Elder Moltke and its Consequences” teoksessa *Operational Thinking in Clausewitz, Moltke, Schlieffen and Manstein* (1989), ss. 21–40. Tässä teoksessa arvioidaan saksalaisten kenraalien roolia Saksan sodanjohdossa. Clausewitz kirjoittaa teoksessaan *Vom Kriege, Om kriget* (2002/2007) omasta näkemyksestään poliittisen johdon ja kenraalien suhteesta s. 365, 367 ja 607.

⁹² Ks. English (1996), s. 10. Colmar von der Goltz käyttää englanninkielisessä käännöksessä *The Conduct of War* strategiasta nimitystä ”the science of generalship” ja taktiikasta ”the handling of troops”. Alkuperäisteksti englanniksi ”[...]concerned itself with those large-scale measures which serve to bring the force into play at the decisive point under the most favourable conditions possible.”

⁹³ Sama.

Yhtenä seurauksena ensimmäisen maailmansodan aikaisista suurista tappioista oli se, että Saksassa jouduttiin määräämään ei-aatelisia upseereja yhä useampaan ylempään komentaja-tehtävään. Tämä vaikutti merkittävästi kehitykseen jo sodan aikana, mutta varsinkin pidemmällä aikavälillä. Ylempään upseeristoon tuli uutta verta, ja Saksaan muodostui päällystöjärjestelmä, jossa pätevät ylemmät yleisesikuntaupseerit käytännössä komensivat armeijoita, joita muodollisesti johtivat (usein vähemmän pätevät) aateliset tai prinssit.⁹⁴ Ensimmäistä maailmansotaa edeltävänä aikana ja sodan toisella puoliskolla Saksan sotilasjohto käytännössä otti haltuunsa siviilin hallitusvallan tehtävät.⁹⁵ Walter Görlitz käyttää ajanjaksosta nimeä ”*The Silent Dictatorship*”, kun hän kuvailee sodan kahta viimeistä vuotta. Käytännössä Saksaa johtivat kenraalit Hindenburg ja Ludendorff – poliittisen johdon nimittäminä ”diktaattoreina”.⁹⁶

Voidaan myös noteerata erityinen kehityspiirre, joka perustui monien saksalaisten teoreetikkojen tapaan tulkita Venäjän ja Japanin välistä sotaa. Sen seurauksena saksalaiset sotateoreetikot käyttivät runsaasti aikaa pohtiakseen, miten läpimurtohyökkäyksiä pitäisi tehdä. Tämä ei ehkä ole kaikkein tavanomaisin vaikutelma, mutta tällaisia teorioita kehiteltiin jotta kyettäisiin käsittelemään tilanteita, joissa ei ollut sivustaa, jonka saattoi kiertää. Sodankäynnin uudet trendithän olivat edellyttäneet sivustahyökkäystä, ja se oli ollut aivan keskeistä saksalaisessa ajattelussa.

Schlieffen ja hänen aikalaisensa ymmärsivät, että uudet kuljetustavat ja yhteydet vaikuttaisivat sodankäyntiin. Kehitys pakotti muuttamaan taktisia kokoonpanoja ja niiden käyttöperiaatteita. Eri tekijöitä, kuten aika ja tila, jouduttiin ottamaan uudella tavalla ja yhä tarkemmin huomioon. Görlitz toteaa Schlieffenistä ”[...] *he saw that in the age of mass warfare the frontal punch carried out in depth had become impossible; that was how Napoleon had met disaster at Waterloo and Benedek at Königgrätz*”.⁹⁷ Vuosien 1845 ja noin 1905 välisenä aikana tapahtunut kehitys nopeasti ladattavine ja kauaksi ampuvine kivääreineen ja konekivääreineen johti luonnollisesti sivustaoperaatioihin, joilla vältyttäisiin vihollisen tehokkaalta rintamatulitukselta.

Moltke (vanhempi) on saksalainen kenraali, joka yleensä saa kunnian sotatekniikan ja taktiikan kehittämisestä Preussissa. Kehitys myötävaikutti osaltaan voittoihin Itävallasta (1866) ja Ranskasta (1870–1871).⁹⁸ Schlieffen puolestaan kehitti edelleen sivustahyökkäyksiin liittyvää pohdintaa hyökkäysoperaatioihin liittyvien jatkuvasti lisääntyvien ongelmien voittamiseksi. Taktinen ja tekninen kehitys vuoden 1880 jälkeen johti siihen, että hyvin rakennetuissa asemissa puolustustaistelua käyvien joukkojen taistelukyky parani. Sen ymmärsivät ainakin useimmat taktiikan ja organisaatioiden kehittäjät. Useimmat saksalaiset teoreetikot ajalta ennen vuotta 1914 uskoivatkin, että alimmalla tasolla myös kaikkia sivustahyökkäyksiä pidettäisiin käytännössä rintahyökkäyksinä, vaikka vältettäisiin hyökkäämästä juuri vihollisen vahvimmassa kohdassa. Sarja tällaisia menestyskekkäitä pienempiä hyökkäyksiä saattaisi johtaa paikalliseen tai mieluiten laajaan läpimurtoon.⁹⁹

⁹⁴ Görlitz (1995). Teos on luultavasti kaikkein yksityiskohtaisin saatavilla oleva tarkastelu saksalaisen yleisesikuntajärjestelmän kehittymisestä. Luku (IV) Moltke vanhemmasta kertoo erinomaisella tavalla ajan hengestä Preussissa, ss. 69–102. Mielenkiintoista aineistoa on myös teoksessa Millotat, Christian O. E.: *Understanding the Prussian-German General Staff System*, U. S. Army War College, Carlisle, Pennsylvania 1992, ss. 41–43.

⁹⁵ Showalter (1991), s. 114.

⁹⁶ Görlitz (1995), ss. 186–203.

⁹⁷ Sama, s. 137.

⁹⁸ Hughes, Daniel J. (toim.): *Moltke on the Art of War*, selected writings, Presido Press, Novato, California, 1995, ss. 154–168. Teksti käsittelee Moltken ajatuksia jalkaväen, ratsuväen, tykistön ym. aselajien yhteistoiminnasta.

⁹⁹ Ks. Blume, Wilhelm von: *Strategie, Eine Studie*, 2. painos, E. S. Mittler, Berlin, 1886.

Vaikka voidaankin osoittaa saksalaisten jättäneen strategisen tason yhä vähemmälle huomiolle, saksalaiset vähitellen saavuttivat johtavan aseman operatiivisella ja taktisella tasolla, mistä oli seurauksena Saksan merkittävä sotilaallinen kehittyminen. Esimerkkeinä taktisista uudistuksista, jotka muuttivat sodankäyntiä pysyvästi, voidaan mainita siirtyminen syvään puolustukseen ja iskuosastotaktiikan käyttöön ottaminen ensimmäisen maailmasodan aikana. Tässä on syytä huomata Englishin toteamus (historioitsija Showalteriin viitaten), että useimmat maailmansotaan osallistuneet kokivat sotimisen olleen luonteeltaan varsin taktista: ”[...] miten selvitä hengissä viimeiset sata metriä ennen tavoitteeseen pääsyä, kun on kaikenlaisten aseiden tulituksen kohteena”.¹⁰⁰ English huomauttaa myös, että hyvinkin mittavat operaatiot pysähtyivät aivan liian usein muutama sata metriä ennen tavoitetta, ja taistelussa oleva jalkaväki kärsi valtavat tappiot. Eivät edes saksalaisten länsirintamalla vuonna 1918 kokeilemat ja luovalla tavalla toteuttamat iskuosastohyökkäykset onnistuneet täysin murtamaan vihollista.

Ensimmäistä maailmansotaa käsittelevässä teoksessaan *Why the Germans Lose at War* Kenneth Macksey kertoo, miten saksalaiset olivat uudelleenorganisoineet joukkonsa vuoden 1916 aikana:

*Korkeatasoisten yleisesikuntaupseerien koulutus, joka tuotti sellaisia tulevia tähtiä, kuten Kesselring, Guderian ja Walter Wever, aloitettiin uudelleen. Samaan aikaan muutettiin taktista doktriinia ja organisaatioita rajusti. Uuden teknologian hallitsevan eversti Georg Bruchmüllerin johdolla tykistö kehitti kyvyn ampua tarkkoja keskityksiä, joilla puhkaistiin aukkoja rintamaan ja autettiin jalkaväkeä etenemään suhteellisen turvallisesti. Yleisesikunnassa upseerit, kuten everstiluutnantti Wetzell ja jalkaväen kapteeni Geyer, kehittivät taktisia menetelmiä, joilla valiosotilaista koostuvat iskuosastot soluttautuivat vihollisen linjoihin kärkijoukkona ennen päähyökkäystä. Nämä mies- ja hevosvetoiset tilapäiset iskuosastot koottiin kiväärimiehistä, kevyistä konekivääreistä, kranaatinheittimistä ja kevyistä kenttätykeistä. Ne alistettiin taisteluosastoille, joita johtivat tarmokkaat upseerit, jotka liikkuiivat heti kärjen takana etsien mahdollisuutta heti hyödyntää avautuvat tilanteet.*¹⁰¹

Iskuosastotaktiikalla saksalaiset onnistuivat kyllä murtautumaan vihollisen vahvankin puolustuksen läpi. Ongelmaksi muodostui hyökkäävän joukon vahventaminen ja huollon perille saaminen, sillä puolustautuva vihollinen kykeni yleensä tuomaan nopeammin paikalle vahvistuksiaan ja materiaaliaan käyttämällä rautatiekuljetuksia. Nimenomaan ylivoimaiset materiaaliset resurssit (varsinkin Yhdysvaltojen liittyttyä sotaan) sekä kyky strategisen ja operatiivisen tason joukko- ja materiaalikuljetuksiin rintamalle muodostivat yhdessä liittoutu-

¹⁰⁰ English (1996), s. 114. Viittaus Showalterin tekstiin ”Total War for Limited Objectives”. Esimerkiksi kenraali Blume toteaa kirjassaan *Strategie, Eine Studie*, että läpimurtohyökkäys on vähintäänkin yhtä vaikea toteuttaa, kuin ”puhdas” rintamahyökkäys. Blume toteaa myös, että kaksipuoliset saarrostitukset (kuten Cannassa) ja niin sanotut ”turning movements” (esim. suunnitelmallinen vetäytyminen keskustassa ja sen jälkeen eteneminen sivustoilla) olivat menetelmät, joita tuli käyttää operatiivisella ja strategisella tasolla.

¹⁰¹ Macksey, Kenneth: *Why the Germans Lose at War*, Greenhill Books, Greenhill Military Paperback, London, 1999, s. 50. Sotamarsalkka Albert Kesselring oli Saksan ilmavoimien *Luftwaffen* esikuntapäällikkö toisen maailmansodan alkuvaiheissa ja sittemmin Saksan Italian armeijan komentaja, kenraalieversti Heinz Guderian toimi toisessa maailmansodassa aluksi erilaisen panssariyhtymien komentajana ja sittemmin maavoimien komentajana ja kenraali Walter Wever oli Saksan ilmavoimien komentaja maailmansotien välillä. Eversti Georg Bruchmüller oli tykistöupseeri, joka kehitti saksalaista hyökkäystaktiikkaa ensimmäisen maailmansodan lopulla. Everstiluutnantti, sittemmin kenraali Georg Wetzell ja kapteeni Michael Geyer olivat esikuntaupseereita. Wetzell kehitti saksalaista taktiikkaa, organisaatioita ja koulutusta ja Geyer tutki Saksan asevoimien, ideologian ja yhteiskunnan vuorovaikutusta.

neiden voiton avaimen sodassa. Rautatiekuljetukset ja niitä täydentävät ja koko ajan yleistyvät autokuljetukset olivat keskeisessä asemassa.¹⁰²

Vaikka myös Saksa oli rakentanut laajan rautatieverkon ennen vuotta 1914, rautatie ei aina ulottunut sinne, missä taisteluja käytiin. Silloin materiaali piti uudelleen kuormata hevosvetoisiin kuormastoihin ja sotilaat joutuivat marssimaan pitkiäkin matkoja jalan – aikaa ja voimia kului. Saksa ei kyennyt missään vaiheessa pysäyttämään saati tuhoamaan liittoutuneiden alati ylivoimaisemmaksi kasvanutta kuljetusjärjestelmää, siis estämään liittoutuneita kuljettamasta operatiivisia reservejään tukkimaan saksalaisten rintamalinjaan tekemiä taktisia läpimurtoja. Näin ollen voitaneen sanoa, että rautatiet operatiivisena kuljetusmuotona vaikuttivat ratkaisevalla tavalla Saksan epäonnistumiseen, vaikka innovatiivisella taktiikalla saksalaiset saavuttivat paikallista menestystä.

2.4.4 Ensimmäisen maailmansodan seuraukset

Ensimmäisen maailmansodan aikaisista merkittävistä kehityspiirteistä Milan Vego on todennut, että vuosien 1871 ja 1914 välillä sotilaallinen ajattelu Euroopassa koski pääasiassa taktiikkaa. Keskustelun pääaiheita olivat aseet, joukon koko suhteessa operaatioalueeseen, taktinen liikkuvuus ja taistelumenetelmät. Keskittyminen näihin asioihin johti hänen mukaansa operatiivisen ajattelun laiminlyömiseen. Toisin sanoen linkki kansallisen strategian ja taktiikan välillä, joka varmistaisi poliittisten päämäärien saavuttamisen, jäi puuttumaan.¹⁰³

Riippumatta siitä, miten ensimmäistä maailmansotaa tarkastelee, se oli alku sille, jota länsimaaisessa kirjallisuudessa nyt tavataan kutsua nykyaikaiseksi sodankäynniksi. Laajamittainen rautateiden käyttö teki sodan käymisen nähdyllä tavalla mahdolliseksi. Se, yhdessä mittavan suunnittelutyön ja koordinoinnin kanssa, teki massa-armeijoiden perustamisen ja niiden sotimisen vuosi vuoden jälkeen mahdolliseksi. Sota oli saanut kaiken aiemman ylittävät mittasuhteet.¹⁰⁴

Kolmella sodan aikana kehitetyllä aseteknisellä ja taktisella ratkaisulla tuli olemaan erityisen suuri merkitys tulevissa sodissa: suhteellisen suuren osumatarkkuuden omaavalla epäsuoraa tulta ampuvalla tykistöllä, panssarivaunulla ja aseistetulla lentokoneella.

Moni ensimmäisestä maailmansodasta kirjoittanut on painottanut sitä, että laajamittainen epäsuora kranaattitulitus oli leimaa antavaa asemasodalle. Epäsuora tuli merkitsi aivan jotain muuta kuin eurooppalaisessa sodankäynnissä perinteisesti käytetty kevyen kenttätykistön suora-ammunta. Ennen maailmansodan puhkeamista oli toki harjoitettu epäsuoraa ammuntaa ja epäsuorien tuli-iskujen merkitys tunnettiin. Mutta vasta vuoden 1914 jälkeen alettiin epäsuoran tulen tehokkuutta lisätä niin, että tykistö nousi uudelleen pääosaan nykyaikaisessa sodankäynnissä.¹⁰⁵ Suuri tulivoima ja tehokkuus saavutettiin keskittämällä ylivoimainen määrä tykkeitä ja miinanheittimiä mahdollisimman lähelle maalialuetta siten, että sitä kyettiin tulittamaan sekä suoralla että epäsuoralla ammunalla ja samalla ampumaan epäsuoraa

¹⁰² English (1996), s. 11.

¹⁰³ Vego (2008), s. 1–20.

¹⁰⁴ Görlitz (1995). Ks. Görlitzin kuvaus ensimmäisen maailmansodan mukanaan tuomista haasteista sekä Saksan johdon sisäisistä riidoista, jotka koskivat suunnan valintaa syksyn 1914 epäonnistuneen suuroffensiivin jälkeen, ks. luku VII ja luku VIII.

¹⁰⁵ Ks. esim. Bailey, J. B. A.: *Field Artillery and Firepower*, Naval Institute Press, Annapolis, Maryland, 2004, ss. 230–249.

tulta vihollisen syvyydessä oleviin kohteisiin. Koska tehokas tulitus edellytti suurta määrää ampumatarvikkeita, huoltojärjestelmän kyky toimittaa ampumatarviketäydennyksiä ampuville yksiköille muodostui ratkaisevaksi tehokkaan tulenkäytön tekijäksi.

Ei konekivääri eikä myöhemmin panssarivaunu kyennyt aiheuttamaan lähimainkaan niin suuria tappioita kuin tykistö ensimmäisessä maailmansodassa. Tohtori George Raudzens esittelee laatimiaan tappioutilastoja artikkelissaan ”Firepower Limitations in Modern Military History” ja väittää, että ennen ensimmäistä maailmansotaa arvioitiin muskettien ja kiväärien aiheuttaneen noin 80 prosenttia tappioista, kun taas ensimmäisestä maailmansodasta alkaen tykistön tuli aiheutti noin 60 prosenttia tappioista.¹⁰⁶ Voidaan siis väittää, että sodan luonne oli muuttunut pysyvästi.

Ensimmäisessä maailmansodassa perustettiin kummallakin puolella lähes 400 divisioonaa. Esimerkiksi English väittää, että ilman molempien puolten perinteisen huollon ja logistiikan täydellistä muutosta olisi ollut mahdotonta kuljettaa sitä määrää henkilöstöä, materiaalia, ampumatarvikkeita ja muuta huoltoa, jota sotiminen vaati.¹⁰⁷ Kuitenkin kun muutos oli tehty, ja se tehtiin hämmästyttävällä nopeudella, koko sodan luonne muuttui. Martin van Creveld esittää seuraavan esimerkin teoksessaan *Supplying War: Ampumatarvikkeet muodostivat noin yhden prosentin huollon kokonaismäärästä Ranskan ja Preussin välisessä sodassa vuonna 1870, mutta niiden osuus kasvoi ensimmäisen maailmansodan ensimmäisenä puolena vuotena yli 10 prosenttiin.*¹⁰⁸

English esittää toisen esimerkin: Sodan alussa brittiläinen jalkaväkidivisioona tarvitsi päivässä 27 junavaunullista materiaalia huoltoaan varten. Kaksi vuotta myöhemmin luku oli edelleen noin 20 vaunulastia muonaa ja rehua päivässä, mutta sen lisäksi tarvittiin kaiken muun materiaalin ja ampumatarvikkeiden kuljettamiseen vielä 30 vaunua päivässä.¹⁰⁹

Operatiiviselta kannalta muodostui yhä tärkeämmäksi päättää ampumatarvikkeiden käytöstä, siis ensisijaisista käyttöalueista ja tuettavista joukoista, päivittäisistä ampumatarvikemääristä sekä siitä, minne ampumatarvikkeet kuljetetaan ja mihin ne varastoidaan. Tykistön tulitukea, vastatykistötoimintaa ja tulenkäytön painopisteiden siirtoa koskeva esikuntatyökentely vaati sekä tykistöllistä asiantuntemusta että yksityiskohtaista suunnittelua.¹¹⁰

¹⁰⁶ Raudzens, George: ”Firepower Limitations in Modern Military History”, *Journal of the Society for Army Historical Research* 271, Autumn 1989, ss. 134–135, 148 ja 151. Raudzenin arvio on (ks. s. 130): ”The consensus is that modern weapons have come to dominate warfare. But the evidence is indecisive.” Raudzens väittää myös (ks. ss. 147–148), että Krimin sodassa kivääritulit aiheutti noin 60 % tappioista ja tykistötuli noin 40 %. Teksti on seuraava: “[...] for the Crimean War, as for the preceding wars, most of the damage was done by small arms. In the Crimea 60,53 % of injuries were inflicted by small arms and 39,94 % by other weapons, that is artillery.” Myös Trevor N. Dupuyillä (sotahistorioitsija, eversti evp., U. S. Army), joka on kirjoittanut paljon sekä tekniikasta että taktiikasta, on vastaavat luvut teoksessaan *The Evolution of Weapons and Warfare*.

¹⁰⁷ English (1996), s. 23.

¹⁰⁸ Creveld, Martin van: *Supplying War: Logistics from Wallenstein to Patton*, Cambridge University Press, Cambridge, 1977, ks. mm. s. 110 ja 141. Creveld kirjoittaa, että Preussin ja Ranskan välisessä sodassa 1870 oli tykistön tyypillinen ampumatarvikukulutus 199 kranaattia tykkiä kohti. Vuonna 1914 oli ampumatarvikukulutus noussut noin 1 000 kranaattiin tykkiä kohti. Tämä määrä kulutettiin noin puolessatoista kuukaudesta.

¹⁰⁹ English (1996), s. 11.

¹¹⁰ Lupfer, Timothy T.: *The Dynamics of Doctrine: The Changes in German Tactical Doctrine during the First World War*, Leavenworth Papers No. 4, U. S. Army Command and General Staff College, Combat Studies Institute, Fort Leavenworth, 1981. Tämä pieni, liki 70 sivuinen kirja, on erinomainen esitys saksalaisen taktiikan muutoksesta ensimmäisen maailmansodan loppupuolella.

Suunnittelu muuttui yhä vaativammaksi ensimmäisen maailmansodan loppupuolella, kun myös lentokoneita ryhdyttiin käyttämään vihollisen tykistöä vastaan. Juuri offensiivin jouskaisen vaiheen laaja ja yksityiskohtainen suunnittelu muodostui esteeksi halutulle taktisen tason joustavuudelle länsirintamalla. Lopulta suunnittelutyötä teki niin mittava ja jäykkä organisaatio, että se oikeastaan jäi järjestelmän suuruuden ja monimutkaisuuden vangiksi.

Tykistön massamainen käyttö pakotti systemaattiseen tulenkäyttöön, jossa ammunnat ja tulensiirrot toteutettiin aikataulun mukaisesti, vaikka jalkaväki ei aina jaksanut edetä samaan tahtiin. Tulen ja liikkeen yhdistämistä kehitettiin jatkuvasti, mutta lopulliset muotonsa se saavutti vasta vuosina 1917–1918. Koska yksityiskohtainen tulenkäytön suunnitelma teki lähes mahdottomaksi joustavan taktisen toiminnan alemmalla tasolla, vaikka siihen muuten olisi ollut edellytyksiä, pyrittiin ongelma ratkaisemaan ottamalla tykistöpäälliköt suunnitteluun mukaan kaikilla tasoilla.¹¹¹ Oltiin siis aiempaa enemmän riippuvaisia aselajien kyvystä toimia yhdessä jokseenkin koordinoitusti.

Muiden muassa J. B. A. Bailey (kenraalimajuri, Iso-Britannian asevoimien tykistöpäällikkö) ja John English ovat molemmat korostaneet ensimmäisen maailmansodan loppua kohden tiivistyneen aselajien yhteistoiminnan merkitystä. Yhä kehittyneemmät taisteluhauta- ja linnoitusjärjestelmät kyettiin valtaamaan vain jos tykistön ja jalkaväen yhteistoiminta taistelussa onnistui. Sotiminen tällä tavalla saattoi olla tehokasta vain jos esikunta- ja suunnittelurutiineja pystyttäisiin jatkuvasti parantamaan.¹¹²

Vaikka panssarivaunut otettiin käyttöön ensimmäisen maailmansodan aikana, niistä ei vielä siinä sodassa tullut ratkaisevaa asejärjestelmää. Lentokoneita käytettiin aluksi tähystykseen ja tykistön tulenjohton tukena, mutta vuodesta 1915 alkaen koneita aseistettiin ja niitä ryhdyttiin käyttämään myös pommitustehtäviin tykistön tukena. Panssarivaunun ja lentokoneen suuruuden aika oli kyllä tulossa, mutta vasta seuraavassa maailmansodassa.

Asejärjestelmien yhteistoiminta korostui ensimmäisessä maailmansodassa varsinkin länsirintamalla, jossa osittain juuri sen ansiosta onnistuttiin murtamaan lukkiutunut tilanne. Sodan aikana otettiin käyttöön lukuisia uusia taisteluvälineitä, jotka sekä vaativat että mahdollistivat aselajien yhteistoiminnan. Kehitystä tapahtui sekä länsivaltojen puolella että Saksassa, mutta tietyin eroavaisuuksin. Lähinnä kyse oli siitä, millä tasolla yhteistoimintaa tehtiin. Saksan joukoissa yhteistoimintaan pyrittiin yleensä alemmalla tasolla. Briteillä ja ranskalaisilla puolestaan oli käytössään huomattavasti enemmän lentokoneita ja panssarivaunuja, joiden koordinoitu käyttö esimerkiksi tykistön ja jalkaväen kanssa edellytti yhteistoimintaa ylemmällä tasolla.

Niin sanottu Sadan päivän offensiivi on yksi esimerkki siitä, miten uudet asejärjestelmät ja jatkuvasti parantunut taktiikka pakottivat löytämään uusia toimintatapoja sodankäynnissä. Heinäkuun 15. päivänä 1918 kenraali Erich Ludendorff aloitti suuren offensiivin Reimsin alueella. Görlitzin mukaan hän suuntasi hyökkäykseen 47 divisioonaa tarkoituksenaan pakottaa liittoutuneet pois Flandersista. Saksalaisten tarkoituksena oli jatkaa sieltä uudella offensiivilla. Mutta tällä kertaa liittoutuneet olivat valmiina, ja marsalkka Ferdinand Fochin

¹¹¹ English (1996), s. 12.

¹¹² Bailey (2004), ss. 254–268. Yksi keskeinen asia, jota English (1996) korostaa, on se, että kehityksen myötä kranaatista tuli uudenikäisen tykistön varsinainen ”ase” tykin sijaan.

johdolla brittiläiset ja ranskalaiset joukot aloittivat vastahyökkäyksen, johon osallistui muun muassa 350 uutta ranskalaista panssarivaunua. Vastahyökkäyksellä lyötiin kymmenen saksalaisdivisioonaa, minkä seurauksena Ludendorffin oli 17. heinäkuuta käskettävä saksalaiset joukot vetäytymään. Liittoutuneiden oma suuroffensiivi alkoi 8. elokuuta hyökkäyksellä Amiensin kaupunkiin.

Görlitz kuvailee aiemmin mainitussa teoksessaan, miten kenraali Henry Rawlinsonin brittiläinen 4. Armeija hyökkäsi elokuun 8. päivänä Algertin ja Moreuilin välillä molemmin puolin Amiens–St. Quentin-tietä:

Hyökkäykseen osallistui 600 kevyttä ja keskiraskasta panssarivaunua. Ratsuväkeä ja panssariautoja pidettiin valmiina seuraamaan murtokohdan läpi. Kuusi tai seitsemän saksalaisdivisioonaa jäi täysin hyökkäyksen jalkoihin. Joissakin tapauksissa panssariautot ajoivat suoraan divisioonan komentopaikkaan ja vangitsivat se henkilöstön. Se oli lopun alkua.¹¹³

Vaikka saksalaiset vielä kerran onnistuivat vakauttamaan rintamatilanteen, heidän divisioonansa aloittivat vetäytymisen kohti Belgiaa. Tilanne johti lopulta siihen, että vihollinen sai haltuunsa Monsin kaupungin sodan viimeisenä päivänä 11. marraskuuta 1918.¹¹⁴

Amiensin luona Brittiläisen imperiumin joukot antoivat näytön tiivistä ja tehokkaasta yhteistoiminnasta jalkaväen, tykistön, panssarivaunujen ja lentoyksiköiden kesken. Oli opittu, miten tällaisia monimutkaisia operaatioita tuli toteuttaa ilman isoja omia tappioita. Kehityksen kannalta merkittävää oli myös se, että liittoutuneilla oli nyt sekä selvä panssarivaunujen määrän ylivoima että ilmaylivoima. Monissa lähteissä korostetaan juuri sitä, että liittoutuneiden panssarit, tykistö ja jalkaväki olivat oppineet vuoden 1918 aikana toimimaan yhdessä.¹¹⁵ Yhdysvaltalainen sotahistorioitsija Bruce Gudmundsson kertoo teoksessaan panssarivaunujen roolista:

Montdidierissä (lokakuussa 1917) uusia kevyitä panssarivaunuja käytettiin lisäämään jalkaväen tulivoimaa ja lähitaistelukykyä ja, mikä tärkeintä, parantamaan jalkaväen taisteluhenkkeä. Panssarivaunut etenivät hyökkäävän jalkaväen mukana niin, että viisi Renaultia (vaunujoukkue) eteni jokaisen hyökkäävän jalkaväkipataljoonan kolmen kiväärikomppanian mukana. Kun hyökkäys hajosi pienemmiksi lähitaisteluiksi, paikalla olevat panssarivaunut osallistuivat taisteluun tulituellaan ja yrittämällä tuhota vihollisen tulittavia konekiväärejä ajamalla niiden ylitse. Ranskalaiset panssarit eivät siis niinkään olleet jalkaväen kanssa yhteistoiminnassa oleva aselaji, vaan pikemminkin jalkaväen lisävoima, jolla tuettiin jalan taistelevia miehiä. Niinpä niitä kutsuttiin usein varsin osuvasti saattovaunuiksi.¹¹⁶

Uusi taktiikka yhdessä uuden operatiivisen suunnittelun kanssa toi hyökkäyksiin uudenlaista tehokkuutta, kuten esimerkiksi Amiensissa. Hyökkäyksiä tuettiin tehokkaasti tykistön ”tulijyrällä” ja raskasta tykistöä käytettiin vastatykistötoimintaan vaientamaan saksalaista

¹¹³ Görlitz (1995), s. 185.

¹¹⁴ Sama, ss. 196–197.

¹¹⁵ Wright, Patrick: *Tank*, Faber & Faber, London, 2000, Osa I, luku 6 ja luku 7. Teos kertoo mm. panssarivaunun kehityksestä ja siitä, miten sen taktiikkaa kehitettiin.

¹¹⁶ Gudmundsson, Bruce I.: *On Armor*, Praeger, Westport, Connecticut, 2004, s. 44. Bruce Gudmundsson on *Marine Corps Command and Staff College* tutkija Quanticossa Virginiassa.

tykistöä sen aloitettua ammunnan.¹¹⁷ Tykistön tulta johdettiin ilmasta tähystyskoneista, joita vastustajan hävittäjäkoneet puolestaan yrittivät ampuu alas. Toiset koneet hyökkäsivät jalkaväen tukena ilmasta saksalaista jalkaväkeä vastaan, kun se yritti ryhmittä uudelleen. Lentokoneita käytettiin myös saksalaisten panssarintorjuntatykkien tuhoamiseen.¹¹⁸

Englishin mukaan uusi ajatus oli myös se, että ennen tykistön ryhmittämistä oli hankittava alueen ilmaherruus ja että taistelu ratkaistaan liikkuvilla joukoilla. Yksi johtamisen ongelmista oli, että tuohon aikaan ei panssarivaunuihin vielä asennettu radioita. Koko sodan aikana prikaatitaso oli alin, jolla radioita pystyttiin hyödyntämään johtamisessa.¹¹⁹ Edelleen taktisia operaatioita johdettiin näköviestityksellä erilaisin merkein ja signaalein, suurin piirtein kuten vanhan ajan sodankäynnissä.

Englishin mukaan sodan sadan viimeisen päivän aikana tehtiin yli 160 suurehkoa hyökkäystä, joissa liittoutuneiden joukot ensimmäistä kertaa saavuttivat suurta menestystä länsirintamalla. Aselajien yhteistoiminta järjestettiin edelleen suhteellisen korkealla tasolla organisaatiossa, mikä osaltaan johti siihen, että harvoilla maailmansotien välisenä aikana palveluksessa olleilla upseereilla oli kokemusta yhteistoiminnan järjestämisestä, harvemmillä kuin Saksan armeijassa. Tämä voi olla yksi selitys sille, miksi Saksassa kehiteltiin aselajien yhteistoimintaa ja joustavaa sodankäyntitapaa huomattavan paljon enemmän sotien välisenä aikana.¹²⁰

2.5 Kehitys ensimmäisen maailmansodan jälkeen

Ensimmäinen maailmansota oli tehnyt niin vahvan vaikutuksen useimpiin siihen osallistuneisiin, että uudistusmieliset upseerit Isossa-Britanniassa, Saksassa ja Neuvostoliitossa ryhtyivät 1920-luvulla kehittämään uusia sodankäynnin ja suursodan teorioita – sitä mitä nykyisin kutsutaan operaatiotaidoksi.

Milan Vego on esittänyt, miten uudet ajatukset tunkivat läpi ensimmäisen maailmansodan jälkeen:

Ensimmäisen maailmansodan opetukset yhdessä teknologian kehitysaskelten kanssa johtivat maailmansotien välisenä aikana uusiin operatiivisiin konsepteihin. Maasodankäyntiä koskevassa keskustelussa pääasioiksi nousivat tuleva motorisointi ja erityisesti panssarivaunujen rooli. Lännessä uusien teknologioiden ja moottoroidun maasodankäynnin merkittävimpiä ensimmäisiä puolestapuhujia olivat brittiläiset teoretikot kenraalimajuri John F. C. Fuller (1878–1966) ja kapteeni B. H. Liddell Hart (1895–1970). Fuller kirjoitti vallankumouksellisen esityksen ”Plan 1919”, joka visioi noin 5 000 panssarivaunun ja niiden lähilmatuen käsittävien voimien tunkeutumisen Saksan puolustusryhmitysten läpi noin 20 mailin syvyyteen lamauttaen näin saksalaisten johtamiskyvyn.

¹¹⁷ Gudmundsson, Bruce I.: *Stormtroop Tactics* Praeger, Westport, Connecticut, 1989, ss. 154–168. On myös mielenkiintoista havaita, että sekä saksalaiset että britit käyttivät ilmavoimia lähitulitukitehtäviin Passchendaessa. Saksalaiset tukivat ilmasta vastahyökkäysdivisiooniaan, ja brittikoneet hyökkäsivät näitä divisioonaa vastaan. Ks. myös Bidwell, Shelford & Graham, Dominick: *Fire-Power: British Army Weapons and Theories of War 1904–1945*, London, 1982, uusi nidottu painos, Leo Cooper Ltd., 2004, s. 143 ja Schreiber, Shane B.: *Shock Army of the British Empire, The Canadian Corps in the Last 100 Days of the Great War*, Praeger Series in War Studies, London, 1997, ks. erityisesti luvut 2–7, ss. 17–120.

¹¹⁸ Varsin yksityiskohtainen kuvaus yhteistoiminnasta on teoksessa Bidwell & Graham, (1982), ss. 99–114, 137–144 ja s. 163. Vuodesta 1917 lähtien kaikkiaan 90 % brittien vastatykistöammunnoista johdettiin ilmasta.

¹¹⁹ English (1996), s. 12.

¹²⁰ Gudmundsson (1989), ss. 172–179.

Liddell Hart esitti nelivaiheista suunnitelmaa brittiarmeijan muuttamiseksi ”New Model” armeijaksi, joka kykenisi operoimaan riippumattomana teistä ja rautateistä ja etenemään noin sata mailia päivässä. Hän piti myös tarpeellisenä integroida jalkaväki esittämäänsä mekanisoituun joukkoon. Vastakohtana tälle Fuller antoi jalkaväelle toissijaisen roolin: kiinteiden tukikohtien ja huoltoyhteyksien suojaamisen. Sekä Fuller että Liddell Hart olivat voimakkaita ilmavoiman puolestapuhujia. He vaativat, että ilmavoimia tulisi käyttää maavoimien tukemiseen: pommittamaan vihollisen asemia auttaen näin maavoimia läpäisemään vihollisen linjat ja suorittamaan salamannopeita iskuja. Seuraavaksi maavoimien tuli toimeenpanna laajoja operaatioita, joiden tarkoituksena oli tuhota vihollisen kriittiset haavoittuvat kohteet sekä saartaa ja lopulta tuhota tai hävittää vihollisen voimat.¹²¹

Fuller mainitsee monin tavoin urauurtavassa teoksessaan *The Foundations of the Science of War* käsitteen *grand strategy*. Hän käyttää käsitettä kuten brittiläisessä traditiossa käytetään käsitettä *grand tactics*. Hän muotoilee näkemyksensä seuraavalla tavalla:

Sodan voimien yhteensovittaminen on strategin päätehtävä. Kun voimat on yhdistetty ja sovitettu poliittisiin tavoitteisiin, seuraava askel on antaa niille sellainen rakenne, että niitä voidaan käyttää. Suurtaktikon (grand tactician) tehtävä on [...] voimien järjestäminen odotettavissa olevan vastuksen mukaan. Tämä järjestely muodostaa sodan tai sotaretken suunnitelman, ja jos suunnitelman sieluna on sen poliittinen tavoite, silloin sen sydämenä sen sotilaallinen tavoite. [...]¹²²

Fuller käyttää käsitettä *grand tactics* kuvaamaan välttämättömien sotilaallisten toimenpiteiden toimeenpanemista, yleensä kaikkien voimavarojen keskittämistä siten, että saavutetaan positiivinen (taktinen) ratkaisu.

Fuller suhtautui kriittisesti tapaan, jolla useimmat suurista operaatioista länsirintamalla oli toteutettu. Hän katsoi, että suurtaktiikan tehtävänä oli vihollisen suunnitelman tuhoaminen, ei mahdollisimman suurten tappioiden tuottaminen viholliselle, mikä oli ollut lähtökohtana useimmissa ensimmäisen maailmansodan operaatioissa. Jos vihollisen suunnitelmat tehtäisiin mahdottomiksi, se kadottaisi myös halunsa jatkaa taistelua, toisin sanoen se antautuisi tai ainakin pyytäisi rauhanneuvotteluja. Fuller väitti myös painokkaasti, että olisi suuri virhe, jos suurtaktikko ensisijaisesti keskittyisi vihollisen fyysiseen hävittämiseen, seikkaan, joka hänen mukaansa on *minor tactics*. Fuller kuvasi lopuksi käsitettä suurtaktiikka seuraavasti:

”We see, therefore, that grand tactics is the battle between two plans energized by two wills, and not merely the struggle between two or more military forces. Consequently, to be a grand tactician, it is essential to understand the purpose of each part of the military instrument.”¹²³

Fuller oli aikaisin liikkeellä edellä esitettyine ajatuksineen. Kestäisi vielä monta vuotta ennen kuin tällainen tapa katsoa sotilaallista kehitystä tulisi vallitsevaksi. Anglosaksista tapaa katsoa

¹²¹ Vego (2008), s. 1–21.

¹²² Fuller, J. F. C.: *The Foundations of the Science of War*, Hutchinson & Co, Ltd., London, 1926, s. 107. Käsitettä ”*grand tactics*” käytettiin muistuttamaan kenraaleja siitä, että heidän tulee pyrkiä saavuttamaan poliittiset tavoitteet suuntaamalla kaikki moraaliset, henkiset ja materiaaliset voimavarat sodan voittamiseksi. Teos on nykyisin luettavissa sähköisessä muodossa internetissä: U. S. Army Command and General Staff College Press, Fort Leavenworth, Kansas, <http://usacac.army.mil/cac2/cgsc/carl/download/csipubs/FoundationsofScienceofWar.pdf>

¹²³ Fuller (1926), s. 110.

maailmaa edusti ehkä paremmin Yhdysvaltojen *Command and General Staff Schoolissa* maailmansotien välisenä aikana annettu opetus. Sen mukaan sotänäyttämöoperaatiot tarkoitti samaa kuin käsite sotilasstrategia.¹²⁴

John Englishin mukaan saksalainen sotilasajattelija, vapaaherra Hugo von Freytag-Loringhoven kirjoittaa varhaiselta 1920-luvulta olevassa teoksessaan, ettei Saksan armeijassa käytännössä enää käytetty sanaa strateginen vaan ilmaisua operaatiot, ”[...] jotta selvemmin ja helpommin nähtäisiin ero kaikkeen taktiseen.”¹²⁵

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen Saksan suurena ongelmana oli keisarillisen armeijan hajoaminen, toisiaan seuranneet lakot ja eri poliittisten ääriiliikkeiden kapinaliikkeet. Versailles’n rauhansopimuksen seurauksena Saksa lakkasi olemasta suurvalta. Saksassa sopimusta pidettiin nöyryyttävänä. Käytännössä armeija supistettiin 100 000 sotilaaseen, eikä sillä saanut olla raskasta tykistöä, panssarivaunuja, taistelulentokoneita eikä kaasua. Lisäksi Saksan merivoimissa sai olla enintään 15 000 miestä, eikä sillä saanut olla sukellusveneitä eikä yli 10 000 tonnin sotalaivoja. Saksan oli maksettava suuret sotakorvaukset etenkin Ranskalle. Muodollisesti yleisesikunta hajotettiin, mutta kenraali Hans von Seecktin johdolla sotilasjohto kiersi ongelman perustamalla *Truppenamtin*, johon sijoitettiin 60 tarkoin valittua aiempaa yleisesikuntaupseeria. Tältä pohjalta rakennettiin uusi armeija – *Reichswehr*.

Ihmeellistä kyllä, suuri osa saksalaisista ei katsonut Saksan tulleen lyödyksi ensimmäisessä maailmansodassa, jota voidaan kutsua kulutussodaksi. Tämä voidaan suurelta osin panna sotamarsalkka Ludendorffin tiliin, joka pyysi aselepoa marraskuussa 1918. Juuri hänestä tuli sodan jälkeen ”puukonisku selkään” -teorian pääasiallinen luoja Saksassa. Jos saksalaisia olisi nöyryytetty sotilaallisesti vielä näyttävämmin, olisiko silloin ollut tarpeen käydä toinen erä vuonna 1939?¹²⁶ ”Puukonisku selkään” -ajatus tuli myöhemmin osaksi kansallissosialistien 1920-luvulla luomia myyttejä, ja sillä oli merkityksensä natsien myöhempien sotien aloittamisessa.

Saksassa tapahtuneelle kehitykselle keskeistä oli *Truppenamtin* tekemät laajat tutkimukset ensimmäisessä maailmansodassa tehdyistä virheistä. Uusi sotilasjohto oli myös valmis uudistuksiin. Koska sodan jäljiltä puuttui muodollinen esikuntakoulujärjestelmä, *Truppenamtin* yhdeksi tehtäväksi tuli kouluttaa uusia esikuntaupseereja. Se tapahtui toistuvien sotapeleihin, esikuntaharjoituksiin, tutkimuksiin ja korkean tason luennoihin, usein ministerien ja johtavien yliopistoihmisten pitäminä. Tässä ympäristössä syntyi kenraaliainesta, toisen maailmansodan sotilasjohtoa.

Eversti Wallace P. Franz osallistui 1980-luvun alussa Yhdysvalloissa käytyyn laajaan käsitteiskurssiin ja väittelyyn valittavasta kehityssuunnasta. Franz oli keskellä suurta taistoa Yhdysvaltojen maavoimissa, kun ajatukset liikesodankäynnistä ja *AirLand Battle* lanseerattiin vuonna 1982. Lähtökohtana väittelyssä oli käsite *grand tactics* ja se, miten sitä mahdollisesti voitaisiin verrata venäläiseen käsitteeseen operaatiotaito. Franz kirjoittaa:

¹²⁴ Holder, L. D.: ”Education and Training for Theatre Operations”, *Military Review*, September 1990, s. 87. Mielenkiintoisessa artikkelissa yhdysvaltalainen eversti (myöh. kenraalimajuri) L. D. Holder kirjoittaa siitä, mikä hänestä oli lähes koko kylmän sodan ajan puuttuva lenkki englanninkielisessä sotilasammattikirjallisuudessa.

¹²⁵ English (1996), s. 13.

¹²⁶ Kun otetaan huomioon, miten rauhallisesti Saksan ja Japanin miehitykset sujuivat 1945, voidaan pohtia, missä määrin se johtui pelosta, mitä miehitysarmeijat voisivat tehdä provosoituina. Oli olemassa implisiittinen uhka pahemmasta, mikäli miehitystä vastustettaisiin.

”The Germans make a similar (with reference to the Russian’s official terms) distinction between the levels of military activity as indicated by Baron Hugo von Freytag-Loringhoven in 1920:

In the German Army, then, starting in the general staff, the employment of the term ‘strategisch’ (strategical) has fallen more and more into disuse. We replace it, as a rule, by the term ‘operativ’ ‘pertaining to operations’ and thereby define more simply and clearly the difference from everything that is referred to as ‘taktisch’ (tactical). All that pertains to operations as such takes place, on the whole, independently of actual combat, whereas in the term ‘strategisch’ (strategical) things become easily confused, as has been proved by the example of our enemies who want to speak of strategical conditions when it is merely a question of purely local matters. At any rate, the term ‘strategy’ ought to be confined to the most important measures of high-command.”¹²⁷

Käsite operaatio sisälsi siis yleensä kaiken, mikä tapahtuu operaation alettua riippumatta juuri käynnissä olevasta sotimisesta, kun taas käsite strategia kuului kaikkein tärkeimpiin asioihin ylijohdon työskentelyssä¹²⁸. Franz, joka itse oli merkittävä ja vaikutusvaltainen uuden suunnan vaikuttaja Yhdysvaltojen maavoimissa, esittää samaisessa *Military Review* -artikkelissaan mielenkiintoisen, saksalaisen Nato-kenraalin Ferdinand Maria von Senger und Etterlinin havainnon siitä, mitä käsite operatiivinen taso voisi merkitä.¹²⁹ Franz kirjoittaa:

¹²⁷ Franz (1981), s. 33.

¹²⁸ Sama, s. 33. Tuohon aikaan julkaistiin johtavissa amerikkalaisissa sotilasaikakauslehdissä runsaasti saksalaista taktiikkaa ja operaatiotaitoa koskevia kirjoituksia. Se oli osa käynnissä ollutta kuumentunutta debattia, josta seuraisi selvä taitekohta perinteisessä amerikkalaisessa tavassa hahmottaa sotaa. Formalisointi tapahtui kesäkuussa 1982, kun FM 100-5 *Operations* julkaistiin. Se perustui liikesodankäynnin teorioihin. On pantava merkille saksalaisen ja anglosaksisen käsitteistön merkittävä erilaisuus. Amerikkalaiselle upseerille saksalainen käsite *operaatio* tarkoitti luultavasti suunnilleen samaa kuin *strategia*, kun taas saksalainen strategia tarkoitti suunnilleen samaa kuin ”*grand strategy*”. Amerikkalainen James S. Corum kuvailee kehitystä teoksessaan *The Roots of Blitzkrieg: Hans von Seeckt and German Military Reform*, University Press of Kansas, Lawrence, Kansas 1992, ks. mm. s. XIV. Huomaa myös Hugo von Freytag-Loringhovenin englanniksi käännetty teos *Generalship in the World War*, translated by Army War College, Washington D. C., 1934. Lainaus on käännöksen sivulta 34. Ks. myös Citino, Robert M.: *The Path to Blitzkrieg, Doctrine and Training in the German Army 1920–1939*, Lynne Rienner Publisher, Inc., Boulder, Colorado, 1999.

¹²⁹ Kesällä 1981, uuden doktriiniluonnoksen valmistuttua, vaihdettiin TRADOC:n päällikkö. Uusi päällikkö, kenraali Glen K. Otis, päätti lykätä doktriinin julkaisemista. Hän oli sitä mieltä, että monet uusista ideoista olivat epäselvästi muotoiltuja verrattuna aiempiin radikaaleihin ideoihin. Hänen mielestä kuvausta tullen ja liikkeen (manööverin) välisestä symbioottisesta suhteesta piti vielä kehittää. Pidemmällä aikavälillä nähtynä hän oli kuitenkin se, joka päätti käsitteen ”*operational level of war*” käyttöön ottamisesta, doktriinin tärkeimmästä muutoksesta (kyseisen luvun kirjoittivat kaksi teoreetikkoa, eversti Huba Wass de Czege ja everstiluutnantti Leonard ”Don” Holder). Aloitteen uudesta versiosta teki prikaatikenraali Don Morelli (*Deputy Chief of Staff for Training and Doctrine Command*, TRADOC), joka myöhemmin auttoi *U. S. Army War Collegea* kehittämään uusia konsepteja. Keskeisiä henkilöitä tässä ”intellektuellissa vallankumouksessa” olivat everstit Harry Summers, Wallace P. Franz ja Arthur Lykke. Franz vaati, että nyt piti tutkia ja ottaa oppia saksalaisten kokemuksista ja operatiivisista konseptista toisessa maailmansodassa. (Ks. esim. Wallace, W. P.: *Operational Concepts*, *Military Review*, July 1984, ss. 2–15. Professori (eversti) Arthur Lykke julkaisi hieman aiemmin oppikirjan: *Military Strategy: Theory and Application*, U. S. Army War College, Carlisle Barracks, Pennsylvania, 1981. Tämän tutkimuksen on moni lukenut. Lykke oli jo silloin pidemmän aikaa indoktrinoinut upseereja käyttämään suunnittelussa ja taistelussa käsitteitä *ends, ways, means*. Eversti Summers oli tullut tunnetuksi (ja voimakkaasti kritisoiduksi) erittäin kriittisestä analyysistään siitä, mikä oli epäonnistunut Vietnamin sodassa. Ilmeisesti hän oli pääosassa, kun *U. S. Army* jälleen otti Clausewitzin keskeiseksi teoreetikoksi uudessa sotilasteoreettisessa perustassaan. Tämä pienen mutta erittäin vaikutusvaltaisen upseeriryhmän jäsenet tulivat olemaan keskeisiä isäiä sekä *AirLand Battle* doktriinille että *operational level of war* -käsitteen ja ajatuksen käyttöön ottamiselle. Heikkoutena oli se, ettei vuonna 1982 menty tarpeeksi pitkälle. Kolmitasoinen ajattelun vastustus oli voimakasta maavoimissa. Vasta vuoden 1986 versiossa muodostui *operational art* tärkeäksi uudeksi käsitteeksi Yhdysvalloissa. Kehitys johti myös uuden koulun perustamiseen kesäkuussa 1983. Perustettiin *School of Advanced Military Studies* (SAMS), jossa piti tutkia *operational level of war* eversti Wass de Czegen johdolla. Siellä ryhdyttiin myös vakavasti tutkimaan neuvostoliittolaista operaatiotaitoa. Sillä tuli olemaan suuri vaikutus amerikkalaisen operaatiotaidon myöhemmälle kehitykselle. SAMS:n sotilaspiskelijat opiskelivat sekä klassista teoriaa painopisteenä Clausewitzin että historian suuria operaatioita. Opiskelussa käytettiin perinteisten historian menetelmien lisäksi myös simulointeja. Näiden opiskelijoiden vaikutusvalta maavoimissa kasvoi jokaisen valmistuneen kurssin myötä.

*Saksalaisten operatiivinen (grand tactical) liikkuvuus divisioona- ja armeijakuntatasolla ei johtanut pelkästään salamasodan voittoihin, vaan samalla tavalla siihen, että Saksan armeijan onnistui pitää ylivoimainen neuvostoarmeija poissa Saksan maaperältä lähes neljä vuotta. Operatiivisen liikkuvuuden arvo ei rajoitu pelkästään strategiseen offensiiviin. Strategisessa defensiivissä armeijat, joissa ajatellaan yli divisioonatason, tarvitsevat operatiivista liikkuvuutta voimien keskittämiseksi. Armeijakuntien ja ennen kaikkea armeijaryhmien on voitava luottaa yhtymiensä operatiiviseen liikkumiskykyyn siirtäessään niitä nopeasti pitkiä matkoja.*¹³⁰

*Panzergruppe Kleistin tekemä yllättävän nopea läpimurto Ranskan vastaisella rintamalla toukokuussa 1940 on Englishin mukaan ilmeisesti ensimmäinen kerta, kun isompia panssarijoukkoja käytettiin selvästi operatiivisessa roolissa.*¹³¹ Saksalaiset itsensäkin nopeudellaan yllättänyt operaatio tehtiin neljässä vuorokaudessa. Saksalaisten etenemisnopeus oli jälleen se operatiivisesti ratkaiseva tekijä, joka johti menestykseen. Saksalaisen sotataidon tutkimuslaitoksen *Militärgeschichtliches Forschungsamtin* tutkija, tohtori Karl-Heinz Frieser kirjoittaa saksalaisten suunnitelmista:

Nopeus ja yllätys olivat ratkaisevan tärkeitä tekijöitä operaation onnistumiselle:

- (1) **Taktisesta** näkökulmasta panssaridivisioonien olisi ylitettävä Meuse-joki äkkiryynnäköön tapaan ennen kuin vihollinen kykenisi siirtämään reservinsä joelle.
- (2) **Operatiivisesta** näkökulmasta Panssariryhmä Kleistin oli saavutettava vihollisen pohjoisen sivustan selusta ennen kuin liittoutuneiden onnistuisi nähdä läpi Sichelschnitt-suunnitelman harhautusliikkeen. Muussa tapauksessa ne saattaisivat kyetä vetämään nyt luoteeseen liikkuvan siirtoarmeijan joukot ajoissa pois ”Belgian ansasta”. Jos panssarijoukot nopealla iskullaan onnistuisivat saavuttamaan Kanaalin rannikon, kaikki vihollisen joukot Somme-joen pohjoispuolella jäisivät ison saartorenkkaan sisään.
- (3) Saksalaisten oli tehtävä nopea päätös myös poliittis-strategisesta näkökulmasta – Schlieffen mielessä. Aivan kuten ensimmäisessä maailmansodassa, he eivät voisi selviytyä pitkittyneestä sodasta läntisiä merivaltoja ja niiden ehtymättömiä raaka-aineresursseja vastaan.

*Salamasota oli sikäli kilpajuoksu aikaa vastaan, että aika toimi Wehrmachtia vastaan niin taktisella, operatiivisella kuin strategisellakin tasolla.*¹³²

¹³⁰ Franz (1981), s. 33. Alkuperäinen lähde on Simpkin, Richard E.: *Tank Warfare*, Brassey’s Publisher’s Ltd., London, 1979, s. 15. Brittiläinen prikaatinkenraali Simpkin oli aikanaan yksi luetuimmista ja arvostetuimmista kirjoittajista mekanisoidun sodankäynnin alalla. Se oli sodankäyntimuoto, johon kaikki suurvallat panostivat kylmän sodan aikana. Huom. ”*The Soviet definition of operational art was ca. 1980: A component part of military art, dealing with the theory and practice of preparing for and conducting combined and independent operations by major field forces or major formations of the Services. Operational art is the connecting link between strategy and tactics. Stemming from strategic requirements, operational art determines methods of preparing for and conducting operations to achieve strategic goals, and it gives the initial data for tactics, which organizes preparation for and waging of combat in accordance with the goals and missions of operations. Besides the general theory of operational art, which investigates the general principles of conducting operations, each Service has its own operational art.*”

¹³¹ English (1996), s. 13.

¹³² Frieser, Karl-Heinz: ”The Execution of ‘Case Yellow’ (‘Sickle Cut’) Exemplified by Panzer Group Kleist (10–21 May 1940)” teoksessa Foerster (ja muut 1988), ss. 57–82, lainaus s. 59. Frieser huomauttaa myös, että niin kutsuttu ”*Second Battle for Sedan*”, jossa 1,5 miljoonaa liittoutuneiden sotilasta saarrettiin noin 400 kilometriä laajalla saksalaisella manööverillä, oli dramaattinen tapahtuma. Sekä sotilaiden määrän että taistelualueen laajuuden suhteen se oli merkittävä operaatio, etenkin jos sitä vertaa alueen tapahtumiin vuonna 1870, jolloin 120 000 ranskalaista ”vangittiin” von Moltken niin kutsutussa ”*Cannae of the Nineteenth Century*”. Ks. myös Frieser, Karl-Heinz: *Blitzkrieg-legend, Der Westfeldzug 1940*, R. Oldenbourg Verlag GmbH, München, toinen painos, 1996. Teosta voidaan pitää *state-of-the-art* (uusimman sotataidon) -esityksenä sotaretkestä Ranskaan toukokuussa 1940.

Saksalaiset olivat hyvissä ajoin ennen offensiivia koonneet polttoainevarastoja Luxemburgin rajalle. Huollon vaikeudet pyrittiin ratkaisemaan siten, että *Panzergruppe Kleist* otti mukaansa suurimman osan huollostaan. Ongelmista vähäisin ei ollut suuri ajoneuvomäärä. Ajoneuvoja oli arviolta noin 40 000, ja käytössä oli vain neljä tietä. Voisi kuvitella, että tämä on kaikkea muuta kuin hyvää operatiivista suunnittelua, mutta kaikesta huolimatta operaatio onnistui. Kiitos siitä kuuluu ennen muuta pystyvälle ja rohkealle saksalaiselle keski- ja alipäällystölle, joka onnistui ratkaisemaan haasteet sitä mukaan kun niitä ilmaantui.¹³³

Vaikka toukokuun 1940 hyökkäysoperaatiot olivatkin vaikuttava taktinen ja operatiivinen näytös saksalaisilta, ainakin kun sitä vertaa ranskalaisten lamaantumiseen ja toimintakyvyttömyyteen, ei ole täysin varmaa, oliko menestyksen takana ollut saksalainen ajattelu edennyt yhtä pitkälle. Varsinkin jos sitä vertaa siihen, miten sotilaallinen ajattelu oli kehittynyt Neuvostoliitossa 1920-luvun lopulla ja 1930-luvun alussa, voisi väittää Neuvostoliiton saavuttaneen johtoaseman sotateoreettisen kehityksen saralla.

2.6 Muutamia ajatuksia neuvostoliittolaisesta operaatiotaidosta

Kuten aiemmin on todettu, sekä saksalaiset että venäläiset teoreetikot kehittivät operaatiotaitoa ennen ensimmäisen maailmansodan puhkeamista vuonna 1914. Venäläisen määrittelyn mukaan käsite *operatika* (*оператика*) tarkoitti suurten yhtymien (*сражение, сражённие*) sotatoimien johtamista, käsite taktikka taas taistelun käymistä (*бой, бои*). Venäläinen käsite *operatika* kehittyi vastaamaan englannin kielessä nykyisin käytettyä nimitystä *operational art*.

Sotilaallinen aatekehitys oli Neuvostoliitossa hyvin mittavaa 1920-luvulla ja 1930-luvun ensimmäisellä puoliskolla. Myös siellä tämä aika kuului tuottoisimpiin kausiin sotateorioiden ja sotatekniikan aloilla. Ensimmäisinä vuosina lokakuun vallankumouksen jälkeen Neuvostoliitossa käytiin avointa keskustelua siitä, miten ensimmäisen maailmansodan aiheuttamia muutoksia pitäisi tulkita ja mitä uusia haasteita oli odottamassa työläisten ja talonpoikien punaista armeijaa – puna-armeijaa. Kenraali Vladimir K. Triandafillov (1894–1931) laati teesejä uusimuotoisesta liikkuvasta sodankäynnistä. Jo vuonna 1930 oli tällainen ajattelu määrittänyt suunnan puna-armeijan kehitykselle.¹³⁴ Triandafillov kuoli lento-onnettomuudessa vuonna 1931, mutta hänen työtään jatkettiin varapuolustusministeri Mihail Tuhatševskin (1893–1937) johdolla.

Operaatiotaito-käsitteen käyttöön ottaminen oli Neuvostoliiton sotilaallisen kehityksen kannalta merkittävää. Neuvostoliittolainen sotateoreetikko Aleksandr A. Svetšin (1878–1938) oli luultavasti ensimmäinen, joka ehdotti, että operaatiotaitoa pitäisi tarkastella konseptuaalisena uutena kategoriana sodankäynnin teoriassa. Ehdotus esiintyi ensimmäisen kerran hänen teoksessaan *Стратегия* (*Strategia*), josta julkaistiin kymmenen painosta, ensimmäinen

¹³³ English (1996), s. 13.

¹³⁴ Vladimir Triandafillov kirjoitti kaksi perustavaa laatua olevaa doktriiniteosta: *Размах операции современных армий*, Военный вестник, Москва, 1926, suom. *Nykyaikaisten armeijoiden operaatioiden mittasuhteet* ja *Характер операций современных армий*, Госвоениздат, Москва, 1929, suom. *Nykyaikaisten armeijoiden operaatiot*. Tämä teos on julkaistu myös englanniksi Triandafillov, V. K. (toimittanut Jacob W. Kipp): *The Nature of the Operations of Modern Armies*, Frank Cass & Co, Ilford, Essex, 1994. Teoksissaan Triandafillov kuvaili ns. syvien operaatioiden teoriaa ja kirjoitti tulevaisuuden sodankäynnistä ym.

painos vuonna 1923 ja toinen 1927¹³⁵. Vuonna 1991 julkaistussa David M. Glantzin antologiassa, joka käsittelee operaatiotaidon teoriakehitystä Neuvostoliitossa, todetaan:

*Aleksandr Svetšin oli entinen tsaarinarmeijan upseeri ja johtava sotilasajattelija, jonka ajatukset nojautuivat vahvasti eurooppalaiseen (ja venäläiseen) älylliseen sotilasperinteeseen. Hänen terävänäköinen tutkimuksensa Venäjän–Japanin-sodasta sekä maailmansodasta ja sisällissodasta (ja osallistumisensa niihin) antoi hänelle ainutlaatuiset eväät kohota johtavaksi strategiksi ja operaatiotaidon todelliseksi luojaaksi. [...]*¹³⁶

Svetšin työskenteli Yleisesikunta-akatemiassa, sittemmin Frunzen-sotilasakatemiassa. Hän vaikutti voimakkaasti neuvostoajatteluun 1930-luvun alussa. Hänen mukaansa ei enää ollut mahdollista saavuttaa voittoa ilman suurtaistelua. Taktiikan tuli olla ne pienet askeleet, jotka edeltävät isoja operatiivisia harppauksia valitun strategian osoittamalla tiellä.¹³⁷ Tulevasta kehityssuunnasta ei puna-armeijassa ollut yksimielisyyttä, vaan siitä käytiin vilkasta ja luovaa keskustelua. Keskustelu päättyi, kun Stalin toimeenpani suuret puhdistukset upseerikunnassa vuonna 1937.¹³⁸ Muun muassa teoksessaan *Strategia* Svetšin toi esiin näkemyksensä, jonka mukaan uudenaikainen sodankäynti oli luonteeltaan kulutusota *измор* (*izmor*). Tuhatševski esitti vastakkaisen näkemyksen, jonka mukaan valtiot voisivat teknologian avulla käydä nopeita ratkaisevia tuhoamissotia (*сокрушение, sokrušenije*). Vuoden 1930 jälkeinen historia näyttäisi tukevan Svetšinin näkemystä.

Mikä oli se voima, joka ajan myötä sai aikaan merkittävän muutoksen neuvostoliittolaisessa sotilaallisessa ajattelussa ja uuden sotilaallisen konseptin kehittämisen? Yksi merkittävä tekijä on se, että Venäjän vallankumouksesta varhaiseen 1920-lukuun ulottuva aika näyttäytyy yhtenä suurena kehitystyön jaksena. Milan Vego on todennut kehityksestä seuraavaa:

*Neuvostoliittolaiset omistautuivat merkittävästi sodankäynnin ”uuden” teorian, tai kuten he sanoivat, marxilais-leninistisen opin sodasta ja vallankumouksesta, kehittämiseen. Siihen sisältyivät sekä ”porvariston” (läntisten) että Venäjän ensimmäisen maailmansodan kokemusten syväiset tutkimukset. Perustan neuvostoliittolaiselle sotatieteelle ja sotataidolle loivat ryhmä entisiä tsaarinarmeijan upseereja, jotka liittyivät bolševikkeihin Venäjän sisällissodan aikana (1918–1920) ja jotka myöhemmin olivat korkeissa asemissa ja opettajina vastaperustetussa työläisten ja talonpoikien punaisessa armeijassa, lyhyemmin sanottuna puna-armeijassa. Julkisuuksessa, vaan ei käytännössä, he hylkäsivät porvarillisen sotataidon reaktionäärisenä ja Neuvostoliiton olosuhteisiin sopimattomana. Fullerin teos *Tanks in the Great War* käännettiin vuonna 1923 ja *The Reformation of War* vuonna 1931. Neuvostoliittolaiset käännsivät myös Liddell Hartin *The Remarking of Modern Armies* vuonna 1930. He pitivät häntä*

¹³⁵ Свечин, А. А.: *Стратегия*, Военный вестник, Москва, 1927, suom. Svetšin, A. A.: *Strategia*.

¹³⁶ Orenstein, Harold S. (käännös) & Glantz, David M. (esipuhe ja esittely): *The Evolution of Soviet Operational Art 1927–1991, volume I*, Frank Cass, London, 1995, s. 3. Glantz, joka oli usean vuoden ajan johtajana *U. S. Army Foreign Military Studies Office*ssa, Fort Leavenworthissa, Kansasissa, piti huolen siitä, että monta neuvostoliittolaista sotateoreettista klassikkoo käännettiin englanniksi.

¹³⁷ Svetšinin teokset sotataidon historiasta ja strategiasta olivat lyhyen aikaa erittäin arvostettuja. Vuonna 1931 Svetšin karkotettiin keskeiseltä opettajan paikaltaan puoleksi vuodeksi Siperiaan Kolyman leirille. Hänet kuitenkin ”armahdettiin väliaikaisesti” ja määrättiin tärkeään, mutta näkymättömään tehtävään tiedustelupalvelussa.

¹³⁸ Tuhatševskin, Triandafilovin ja Svetšinin uraauurtavat teokset käännettiin englanniksi vasta vuoden 1970 tienoilla ja käännöksiä on täydennetty vuoden 1990 jälkeen. Lännessä on sen jälkeen tarkistettu puna-armeijaa koskevaa historiankirjoitusta, ja neuvostoajatuksia operaatiotaidosta ovat vaikuttaneet suoraan tai epäsuorasti myös läntiseen ajatteluun.

*Fullerin oppilaana. Brittiläinen teoria ja käytäntö antoivat ensimmäisen ja ratkaisevan yllätyksen neuvostoliittolaiselle kehitykselle. Neuvostoliittolaiset sovelsivat kuitenkin innovatiivisella tavalla toisten ajatuksia.*¹³⁹

Vuonna 1933 puna-armeija otti virallisesti käyttöön opin syvästä taistelusta (*глубокий бой, gluboki boi*) sotataitonsa perustana. Kun vielä vuonna 1936 otettiin marsalkka Tuhatševskin johdolla käyttöön uusi kenttäohjesääntö, laajeni neuvostoteoria käsittämään myös opin syvästä operaatiosta, (*глубокая операция, glubokaja operatsija*).¹⁴⁰ Neuvostoliiton tuntija David Glantz on todennut kehityksestä seuraavaa:

*Uutena ja edistyneempänä alana operaatiotaito omaksui innokkaasti uusia ajatuksia sodankäynnistä operatiivisella tasolla, ja niitä kypsyi läpi koko 1930-luvun. Teoria perättäisistä operaatioista, yksi analyysin keskipisteistä [...] 1920-luvulla, kypsyi 1930-luvulla kaksikonseptiksi syvä taistelu (*глубокий бой, gluboki boi*) ja syvä operaatio (*глубокая операция, glubokaja operatsija*), konsepti, joka pysyi neuvostoliittolaisen operaatiotaidon ihanteena seuraavat 60 vuotta.*¹⁴¹

Useimmat uudistuksia tukeneet korkeat upseerit, Tuhatševskin ja Svetšinin lailla, vangittiin tai ammuttiin Stalinin puhdistuksissa vuosina 1937–1938. Ruotsalainen taloushistorioitsija, dosentti Lennart Samuelsson on kirjoittanut seurauksista:

*Stalinin terrorilla oli vakavat seuraukset puna-armeijan aatekehitykselle. Vuoden 1931 jälkeen oli Svetšinin tekstien lainaaminen tabu, ja vuoden 1937 jälkeen ei voinut edes keskustella marsalkka Tuhatševskin syvän taistelun teoriasta. Vuosina 1930–1931 katosi useita tuhansia upseereja, joilla oli kokemusta aina tsaarin ajasta lähtien. Useimmat selvisivät kymmenen vuoden vankileirituomioilla. Ukrainalainen historioitsija Jaroslav Tintjenko on kartoittanut aiemmin tuntematonta ”Operaatio kevättä”, jossa parituhatta upseeria joutui vainon kohteeksi 1930-luvun alussa väitettyjen vastavallankumouksellisten eli porvarillisten näkemysten vuoksi. Vuosina 1937–1938 teloitettiin jälleen tuhansia korkeita upseereja, heidän joukossaan liikkuvan sodankäynnin teorioiden kehittäjät. Nikita Hruštšovin kaudella useimpien maine palautettiin, mutta vasta 1990-luvulla päästiin käsiksi heidän kohtalooaan koskeviin arkistolähteisiin.*¹⁴²

Näiden brutaalien puhdistusten ja alkanen taantumuksen ajan seurauksena Neuvostoliitossa jouduttiin käytännöllisesti katsoen opiskelemaan uudelleen, millä tavalla voittamiseen tottuneita saksalaisjoukkoja vastaan piti taistella Hitlerin aloitettua hyökkäyksensä Neuvostoliittoon kesällä 1941. Siitä tuli ankara oppimisprosessi, jota voidaan pitää negatiivisena esimerkkinä siitä, miten voi käydä, kun ei ole kykyä uudenaikaiseen operatiiviseen ajatteluun. Sodan alussa Neuvostoliitolta puuttui täysin kyky kohdata Saksan hyökkäyksen taktiset operaatiot. Kun ei kyetty vastatoimiin alemmalla tasolla, ei juuri voinut odottaa me-

¹³⁹ Vego (2008), s. 1–23.

¹⁴⁰ ”Folkkommisariens för försvaret i Sovjetunionen”, *Röda Arméns taktik, översättning av 1936 års sovjet-ryska fältreglemente jämte kort översikt över Röda Arméns organisation*, Militärlitteraturföreningens förlag, Stockholm, 1937. Alkuperäisteos on *Временный полевой устав РККА 1936 (ПУ-36)*, Нар. ком. обороны СССР, Воениздат, Москва, 1937, suom. *Työläisten ja talonpoikien armeijan väliaikainen kenttäohjesääntö 1936, (PU-36)*. Ohjesääntö vahvistettiin käyttöön 30.12.1936, joten ensimmäinen painos julkaistiin vasta seuraavana vuonna.

¹⁴¹ Glantz (1991a), s. 2.

¹⁴² http://www.svd.se/kultur/understrecket/roda-armens-segervapen-i-nytt-ljus_120610.svd, 23.6.2005.

nestystä strategisella ja operatiivisella tasollakaan.¹⁴³ Milan Vego toteaa kehityksestä ennen Stalinin vainojen alkamista muun muassa näin:

Vuosina 1923–1924 ryhmä upseereja, joka oli ottanut merkittävästi vaikutteita Tuhatsjevskilta, ryhtyi valmistelemaan ensimmäisen maailmansodan, Venäjän sisällissodan ja Venäjän–Puolan-sodan (1919–1920) kokemuksista systemaattista strategista ja operatiivista doktriinia. Vuonna 1926 Tuhatsjevski katsoi tarpeelliseksi kirkastaa käsitteitä ja näin tehdä selväksi, että taistelutoimia ei pitänyt nähdä erillisinä, vaan tauotta johdettavien taistelujen jatkumona, eikä pelkästään rintamalla vaan myös taistelualueen syvyydessä. Neuvostoteoreetikot näkivät mielessään rintamalla ja vihollisen puolustuksen syvyydessä sarjan jatkuvia operaatioita, joilla vihollinen lopullisesti tuhottaisiin. [...]

1930-luvun puolessavälissä operaatiotaito näyttäytyi ainakin teoriassa erillisenä osana neuvostoliittolaista sotatiedettä. Stalinin verisissä vainoissa vuosina 1937–1938 kokonainen sukupolvi tsaarinaikaisia upseereja ammuttiin, mukaan luettuna Tuhatsjevski, Kamenev, Svetšin ja monta muuta, jotka olivat olleet luomassa operaatiotaidon teoreettista ja käytännön perustaa. Vainoista hengissä säilyneet upseerit olivat liian nuoria ja kokemattomia ja liian pelokkaita jatkaakseen vanhempien kollegojensa työtä. Kaikenlainen operaatiotaitoa koskeva teoreettinen toimeliaisuus kiellettiin ja operatiiviset muodostelmat hajotettiin.¹⁴⁴

Uudemmissa lähteistä mainittakoon venäläinen kenraali, professori Vasili Kirillovitš Kopytko, joka on systematisoinut ja kuvaillut aiempaa neuvostoliittolaista operaatiotaitoa aikakausiin jaoteltuna. Hänen kaksi ensimmäistä kohtaansa esitetään tässä. Seikkaperäisempi esitys tulee myöhemmin neuvostoliittolaista ja venäläistä operatiivista ajattelua koskevassa luvussa 2.7. Kenraali Kopytko on jakanut kehityksen aikakausiin seuraavasti:

Operaatiotaidon kehityksessä voidaan erottaa useita vaiheita sen jälkeen, kun se virallisesti hyväksyttiin ratkaisevan tärkeäksi osaksi sotataittoa.

- **Ensimmäinen vaihe** kesti 1920-luvun loppupuolelta 1940-luvun alkuvuosiin. Maan sotateollisuuden kasvulla oli ratkaiseva vaikutus operaatiotaidon kehitykseen kaudella ennen sotaa. Vuosien 1930 ja 1939 välillä maan panssarivaununukanta kasvoi 43-kertaiseksi ja lentokonetuotanto kasvoi 6,5-kertaiseksi. Maan teollisuus tuotti korkealaatuisia tykkimalleja, kevyitä aseita ja muita aseita. Mielenkiinto keskittyi rintama- ja armeijatasoisten offensiivisten operaatioiden valmisteluun ja toimeenpanoon. Näkemykset niiden luonteesta perustuivat teoriaan syvistä operaatioista tai teoriaan syvän taistelun muodoista aseellisessa sodankäynnissä. [...]
- **Toinen vaihe** käsitti suuren isänmaallisen sodan ja ensimmäiset sodanjälkeiset vuodet (1941–1953). Sodan aikana operatiivisen defensiivin kehityssuuntaviivoja olivat lisääntynyt aktiivisuus ja tulivoima, syvä porrastus ja puolustusjärjestelmien rakentamisen entistä parempi organisointi. Offensiivisissa operaatioissa etsittiin ratkaisua ongelmiin, kuten murtautumiseen vihollisen syvyyteen porrastetun puolustuksen läpi ja taktisen menestyksen muuttaminen operatiiviseksi (käyttämällä uutta operatiivista joukkoelementtiä – rin-

¹⁴³ Glantz, David M.: ”The Nature of Soviet Operational Art”, *Parameters*, Spring 1985, ss. 2–7 ja Glantz, David M.: ”Soviet Operational Formations for Battle: A Perspective”, *Military Review*, February 1983, ss. 3–11. Glantz on lisäksi kirjoittanut tai toimittanut sarjan teoksia venäläisestä sotilaallisesta ajattelusta ennen toista maailmansotaa ja sen aikana, julkaisijana brittiläinen kustantamo Frank Cass Ltd. / Routledge.

¹⁴⁴ Vego (2008), s. 1–23 ja 1–25.

*taman ja armeijan liikkuvia voimia). Offensiivisten operaatioiden menetelmät paranivat myös, kun johtamisessa otettiin käytännöksi varsin määrätietoinen voimien ja aseiden massoittaminen pääetenemissuunnissa sekä joukkojen liikkuttelu siten, että vihollisesta saadaan yliote, saarretaan se ja tuhotaan se. [...]*¹⁴⁵

Kun tutkii edellä mainittuja Vegon ja Kopytkon esityksiä, käy ilmi, että aika 1920-luvun puolivälistä kunnes upseeripuhdistukset todenteolla alkoivat vuonna 1937, oli dynaamista ja intensiivistä uuden sotilaallisen ajattelun kehittämisen aikaa. Sille oli leimallista uuden sotateorian kehittäminen operaatiotaidon teoriaan ja käytäntöön yhdistettynä. Tämä ajattelu, yhdistettynä toisen maailmansodan käytäntöihin ja uuteen ydinaseeseen, loi perustan supervalta Neuvostoliiton sotilaalliselle suorituskyvyille kylmän sodan aikana.

Erittäin tärkeässä Kurskin–Orelin taistelussa (*Operation Zitadelle*) kesällä 1943 saksalaiset epäonnistuivat ensimmäistä kertaa yrityksessään tunkeutua neuvostojoukkojen operatiiviseen syvyyteen. Tämä myöhemmin kuuluisaksi tullut taistelu tuli olemaan viimeinen saksalainen suuroperaatio itärintamalla. Hitler ja sotamarsalkka Erich von Manstein olivat eri mieltä operaation tavoitteista. Manstein halusi tuhota mahdollisimman paljon venäläisjoukkoja ja ottaa haltuun keskeisen Kurskin alueen (jossa venäläisillä oli kaksi armeijaryhmää, noin 950 000 miestä). Hitler tavoitteli ensisijassa propagandavoittoa, joka parantaisi hänen ajan myötä kolhiintunutta sotapäällikön mainettaan. Görlitzin mukaan Hitler ja hänen lähipiirinsä uskoivat, että venäläisillä oli nyt käytössä viimeiset suuret reservinsä.¹⁴⁶ Vastakkaisista perusteluista huolimatta Hitler lykkäsi hyökkäyksen aloittamista tarkoituksenaan saada siihen mukaan mahdollisimman paljon uusia *Tiger*-, *Elefant*- ja *Panther*-panssarivaunuja. Kahden kuukauden viivästys antoi venäläisille aikaa valmistautua saksalaisten torjumiseen. Tulevasta hyökkäyksestä hankkimiansa tiedustelutietojen perusteella venäläiset olivat linoittaneet koko rintaman Kurskin edessä. Marsalkka Ivan Konevin johdolla he olivat ryhtyneet syvään puolustukseen neljässä puolustuslinjassa, ja moottoroituja reservejä oli niin rintaman keskustassa kuin sivustoillakin. Jo huhtikuussa 1943 venäläiset olivat toimeenpanneet partisaanioperaation saksalaisten selustassa, mikä pakotti saksalaiset sitomaan kuusi divisioonaa ja sotapoliisijoukkoja vastasisitoimintaan.

Saksalaisten kenraalien keskuudessa oli erimielisyyttä operaation tavoitteista. Kun hyökkäys viimein alkoi 5. heinäkuuta, kävi niin kuin pessimistit olivat pelänneet: panssarivaunutappiot nousivat erittäin suuriksi, eikä tavoitteisiin päästy. Venäläisten vastahyökkäys loppukestästä ja syksyllä johti tilanteeseen, jossa saksalaiset menettivät Orelin ja myöhemmin myös Harkovin ja tärkeän Donetskin alueen. Seuraukset eivät antaneet odottaa itseään – saksalaiset joukot pakotettiin puolustuskannalle. Sen jälkeen sodasta muodostui yhtenäinen saksalaisten joukkojen vetäytymisoperaatio, lukuun ottamatta epäonnistunutta Ardennien vastahyökkäystä joulukuussa 1944.¹⁴⁷

Itärintamalla saksalaiset saivat kokea, mitä merkitsi neuvostoliittolaisen uudenaikaisen sotilaallisen ajattelun ja 1930-luvun konseptin paluu käytäntöön. Venäläiset olivat sotilaallisesti nyt niin vahvoja ja heillä oli sellaista operatiivista hyökkäysvoimaa, että he kykenivät vasta-

¹⁴⁵ Kopytko, V. K.: Evolution of Operational Art, *Military Thought*, Volume 17, Number 1, 2008, s. 208. Tämä on englanninkielinen, toimitettu versio, venäläisestä aikakauslehdessä (*Военная мысль, Vojennaja Mysl*), joka on Venäjän federaation puolustusministeriön virallinen julkaisu.

¹⁴⁶ Görnitz (1995), ss. 444–445.

¹⁴⁷ Sama, ss. 444–445.

hyökkäykseen. Tämä pakotti saksalaiset uudelleen oppimaan, miten toimitaan joustavassa puolustuksessa, kuten oli tehty ensimmäisen maailmansodan loppupuolella länsirintamalla. Kurskin–Orelin taistelu mainitaan edelleenkin venäläisessä sotilaskirjallisuudessa menestyksekkäänä offensiivis-defensiivisenä taisteluna.¹⁴⁸

Neuvostoliiton tilanne oli vaikea. Vaikuttaa siltä, että puna-armeija ei toisen maailmansodan aikana saavuttanut kovin suurta taitavuutta taktisella tasolla, mikä näkyy ennen muuta erittäin suurina tappiolukuina koko sodan ajan.¹⁴⁹ Sen sijaan puute opittiin ottamaan huomioon operatiivisessa ajattelussa. Talvella 1941–1942 venäläiset olivat hyökänneet liian leveällä rintamalla, minkä vuoksi saksalaiset onnistuivat talvihyökkäyksen vastatoimissa. Lähestyttäessä talvea 1942–1943 venäläiset valitsivat hyökkäyksensä painopistealueeksi Stalingradin pohjoispuolella olevat romanialaisjoukot ja välttivät näin joutumasta taktisesti heikompina vastakkain saksalaisjoukkojen kanssa. Sittenmin hyökkäys laajeni italialaisten ja unkarilaisten joukkojen puolustusalueille. Näiden hyökkäysten onnistunut toimeenpano sai luultavasti neuvostojohdon yliarvioimaan oman suorituskykynsä. Venäläiset joutuivat nimittäin suuriin vaikeuksiin helmikuussa 1943, kun saksalaiset kävivät vastahyökkäykseen ja onnistuivat työntämään takaisin itäiseen Ukrainaan edenneet neuvostojoukot.¹⁵⁰

Edellä mainittu opetus on ehkä painanut leimansa neuvostoliittolaisten suunnitteluun kesän ja syksyn 1943 alla, jolloin tehtyjä ratkaisuja leimasi varovaisuus ja pyrkimys lyödä vihollinen matalammin tavoittein. Mutta kuten edellä on todettu, venäläiset päättivät torjua saksalaisten viimeisen ison offensiivin Kurskin–Orelin alueella. He onnistuivat, mutta suurin tappioin. Venäläisten omat hyökkäysoperaatiot alkoivat vuonna 1943. Ne etenivät kuitenkin hitaasti ja niillä oli rajoitetut tavoitteet. Hitaasti mutta varmasti ja suuria tappioita kärsien puna-armeija kykeni valtaamaan alueita kesästä 1943 kevääseen 1944 ulottuvana ajanjaksona.¹⁵¹ Operaatioiden hitaaseen tempoon oli ilmeisesti syynä puna-armeijan alivoimaisuus taktisessa taitavuudessa ja se, että saksalaisella operatiivisella johdolla vielä oli tietynasteinen operatiivinen toimintavapaus ja kyky toimeenpanna liikkuvia puolustusoperaatioita.

¹⁴⁸ English (1996), s. 14.

¹⁴⁹ Venäläisten tappioista ks. esim. Zetterling, N. & Frankson, A.: *Kursk 1943 – A Statistical Analysis*, Frank Cass, London, 2000. Kirjoittajat väittävät mm., että vuoden 1944 kuluessa venäläisten tappiot nousivat 6 878 600 mieheen. Samojen kirjoittajien mukaan tappioluvut voivat olla toiset uudemmissa venäläisissä lähteissä. He viittaavat esim. venäläiseen tutkimukseen Г. Ф. Кривошеев, В. М. Андроников, П. Д. Буриков: *Гриф секретности снят: Потери Вооруженных Сил СССР в войнах, боевых действиях и военных конфликтах: Стат. исслед.*, Воениздат, Москва, 1993 (G.F. Krivošev, V. M. Andronikov, P. D. Burikov: *Grif Sekretnosti Snjat, Voenizdat, suom. Salaisuuden leima poistettu: Neuvostoliiton asevoimien tappiot sodissa, taistelutoimissa ja sotilaallisissa konflikteissa. Tilastollinen tutkimus*, Moskova, 1993), s. 147. Teos on on julkaistu myös englanniksi *Soviet Casualties and Combat Losses in the Twentieth Century*, London, Greenhill Books, 1997. Kuitenkin 1944 oli vuosi, jolle oli leimallista puna-armeijan menestyminen. Vertailun vuoksi Zetterling & Frankson toteavat, että saksalaisten tappiot itärintamalla samana vuonna olivat 1 947 106 miestä. Heidän sanomansa ydin on se, että saksalaisten tappiot koko ajanjaksona 22.6.1941–31.12.1944 olivat ratkaisevasti pienemmät kuin neuvostojoukkojen tappiot pelkästään vuoden 1944 aikana. Zetterling & Frankson viittaavat myös saksalasiin tappiilastoihin: Bundesarchiv-Militärarchiv, Freiburg, aktit RW 6/v.552, BA-MA RW 6/v.553, BA-MA RH 2/1343 sekä National Archives, Washington D. C. Haltuun otettuja saksalaisia dokumentteja: Der Heeresarzt im Oberkommando des Heeres, GenStdH/Gen Qu, Az 1335 c/d (IIb), Personelle blutige Verluste des Feldheeres, Berichtige Meldung für die Zeit vom 1.6.1944 bis 10.1.1945, Microfilm T78, Roll 414, Frame 6383234f.

¹⁵⁰ Mielenkiintoinen esitys tästä ajanjaksosta on Ziemke, Earl F.: *Stalingrad to Berlin, The German Defeat in the East*, Military Heritage Press, New York, 1985, ss. 47–97.

¹⁵¹ Zetterling & Frankson (2000), s. 5. Vuoden 1943 toisella vuosipuoliskolla venäläisten tappiot olivat 4 573 367 miestä kaatuneina, haavoittuneina ja kadonneina. Ks. myös Krivošev (1993), s. 147. Kun sitä vertailee saksalaisten 914 657 miehen tappioihin, OKH Org. Abt. Bundesarchiv-Militärarchiv, Freiburg, Akt RH 2/1343, olivat venäläisten tappiot melko tarkkaan visinkertaiset. Alueiden valtaaminen eteni hitaasti. Esimerkiksi Donets- ja Dnepr-jokien välissä olevan 200 kilometriä leveän alueen valtaamiseen puna-armeijalta kului lähes kaksi kuukautta. Mainitsemisen arvoista on sekin, että neuvostojoukoilla oli merkittävä lukumääräinen ylivoima: panssarivaunuissa 3,6:1, tykistöissä 4,3:1 ja lentokoneissa 2,3:1.

Ajan myötä puna-armeijan tilanne parani. Tätä väitettä kuvatkoon operaatio Bagration, joka alkoi Valkovenäjällä kesäkuussa 1944. Operaatiota kuvaillaan Neuvostoliiton historiankirjoituksessa eräänä parhaiten onnistuneena, minkä vuoksi sen puutteet voivat olla erityisen valaisevia. Koko rintamaa tarkastellen neuvostojoukoilla oli operaatio Bagrationissa turvallisen tuntuinen ylivoima: miesmäärässä 3,3:1, panssareissa 3,8:1 ja lentokoneissa 9:1. Painopistesuunnassa venäläiset kykenivät luomaan vielä suuremman ylivoiman.¹⁵² Operaatio Bagrationin alkaessa puna-armeijalla oli siis merkittävä ylivoima operaatioalueella.

Massiivisesta ylivoimastaan huolimatta venäläisten tappiot muodostuivat lähes kaksinkertaisiksi verrattuna saksalaisten tappioihin¹⁵³. Toki puna-armeijan etenemisnopeus tänä aikana, runsaat 20 kilometriä vuorokaudessa, oli suurempi kuin kuluneiden kahdentoista kuukauden aikana. Se ei kuitenkaan vielä ylittänyt saksalaisten taktista suorituskykyä vuonna 1941.¹⁵⁴ Venäläisten operaatioiden syvyys ei sekään ylittänyt saksalaisten suorituskykyä kesällä ja syksyllä 1941. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että vuonna 1941 saksalaiset etenivät operaatio Barbarossan ensimmäisten 25 päivän aikana 620 kilometrin syvyyteen, vaikka heillä ei ollut samanlaista lukumääräistä ylivoimaa kuin puna-armeijalla oli vuonna 1944.

Jos haluaa tehdä lyhyen yhteenvedon joistakin itärintaman operatiivisista kokemuksista, voi seuraava Milan Vegon arvio olla mielenkiintoinen:

*Operatiivinen erinomaisuus oli tärkein syy Saksan alkuvaiheen voitoille. Saksalaisten erinomaiset suoritukset operatiivisella ja taktisella tasolla olivat pääsyy siihen, että sota kesti niin kauan kuin kesti, ottaen huomioon heidän maansa tuhoisan virbeellisen strategian ja politiikan. Neuvostoliittolaiset saavuttivat suuria voittoja itärintamalla vuosina 1943–1945 operaatiotaidon vankan soveltamisen ansiosta, ei pelkästään heidän paremman strategiansa ja poliitiikkansa ansiosta.*¹⁵⁵

Olemassa olevan tutkimustiedon ja muun muassa Niklas Zetterlingin ja Anders Franksonin tekemän saksalaisten ja venäläisten operaatioiden vertailun perusteella jää johtopäätökseksi, että puna-armeijan operatiivinen suorituskyky oli edelleen rajallinen. Siitä huolimatta ei ole epäilystäkään siitä, kumpi lopulta voitti itärintaman voimankoitoksen: voittaja oli Neuvostoliitto. Voitto perustui ylivoimaisiin resursseihin, koska noudatettu taktiikka usein aiheutti neuvostojoukoille raskaat tappiot – tappiot, jotka Stalin oli valmis hyväksymään.¹⁵⁶

¹⁵² Venäläiset luvut ovat peräisin teoksesta Гречко, А. А. (ред.): *История второй мировой войны 1939–1945, в двенадцати томах*, Военное издательство Министерства обороны СССР, Москва, 1973–1982 (*Istoria Vtoroi Mirvoi Voini*, suom. Gretško, A. A. (toim.): *Toisen maailmansodan historia 1939–1945*. Ilmestynyt kahdessa toista osassa, lyh. IVMV). Tässä on käytetty siitä DDR:ssä tehtyä käännöstä, *Geschichte des Zweiten Weltkrieges, Band 9*, Militärverlag der DDR, Berlin, 1975–85, s. 26 ja 29. Huom. maininta reserveistä on saksankielisen teoksen sivulla 29. Saksalainen henkilömäärä on peräisin kahdesta dokumentista. Ns. *Istärken* ilmoitetaan olevan 2 557 000 miestä, OKH/Org. Abt. 26.7.44, ”*Istärken und Tagesärken des Feldheeres aufgliedert nach Kriegsschauplätzen, nach dem Stand 1.6.44*”, Bundesarchiv, Freiburg, RH 2/1339. Luku sisältää kuitenkin lomalaiset, sairaaloissa olevat sekä muita kategorioita, joita ei ole laskettu mukaan venäläisissä luvuissa. Sen vuoksi vahvuudesta on vähennettävä 455 114 miestä (laskettu ilmoituksesta OKH/Org. Abt. 26.7.44, Notiz: Verbände, Stand 1.6 ja Notz: Fechtende Heeresgruppe, Stand 1.6, Bundesarchiv, Freiburg, RH 2/1341). Saksalaisten panssareiden lukumäärän lähde on Gen. Insp. d. Pz. Tr., Einsatzbereite Pz. u. Stu. Gesch. Ost, National Archives, Washington, D. C., Microfilm Publication T78, Roll 145, Frame 6075856. Saksalaisen lentokoneiden lukumäärän lähde on Price, Alfred: *The Last Year of the Luftwaffe 1933–45*, Wrens Park, London, 2001, s. 22.

¹⁵³ Venäläisten tappiot olivat 770 888 miestä, ks. Krivošev (1993), s. 203, ja saksalaisten 399 096 miestä, ks. Bundesarchiv-Militärarchiv, Freiburg, akt RW 6/v. 559.

¹⁵⁴ Lisätietoja etenemisnopeuksista ks. esim. Zetterling & Frankson (1998), ss. 192–197.

¹⁵⁵ Vego (2008), s. 1–27.

¹⁵⁶ Niklas Zetterling on Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulun tutkija ja Anders Frankson Itä-Euroopan maiden historiaan perehtynyt tutkija ja kirjailija.

Yksi syy rajalliseen operatiiviseen suorituskykyyn voi olla venäläisten uskomus siihen, että operatiivinen joustavuus vaati alemman tason toimintavapauden rajoittamista. Tämä uskomus kumoutuu sillä, että saksalaiset osoittivat merkittävästi suurempaa operatiivista joustavuutta, vaikka heidän alemman tason joukoillaan oli suuri toiminnan vapaus. Venäläisten puolella tuloksena oli kankea taktiikka. Heidän alemman tason joukoillaan, operatiivisilla työkaluillaan, oli melko heikko suorituskyky läpi koko sodan, mikä todella näyttää vähentäneen operatiivista toimintavapautta. Kuten itärintaman laajoista operaatioista voidaan päätellä, heikommalla taktisella taidolla on hintansa. Taktisesti heikompi osapuoli tarvitsee selvän määrällisen ylivoiman voittaakseen. Todennäköinen selitys Neuvostoliiton voitolle on tasaisesti kasvanut ylivoima joukkojen määrässä, ei joukkojen taktinen suorituskyky.

Edellä on käsitelty ensisijaisesti kehitystä itärintamalla. Neuvostojoukkojen suurta ja nopeaa menestystä Japania vastaan käydyssä sodassa toisen maailmansodan lopussa ei esitellä Zetterlingin & Franksonin teksteissä. Tämä on tuotava esiin huomautuksena heidän venäläistä sotataitaa koskevia tulkintojaan kohtaan. Neuvostojoukkojen Mantšurian operaatioita tutkivalle suositellaan perehtymistä David M. Glantzin teoksiin.¹⁵⁷

Neuvostoliitossa sodan jälkeen vallinneen käsityksen mukaan operatiivisella tasolla oli ratkaiseva merkitys sodan lopputuloksen kannalta. On tärkeää huomata, että Neuvostoliitossa pidettiin kiinni tästä näkemyksestä myös kylmän sodan aikana. Operatiivinen teoriakehitys tai näkemykset strategiasta eivät kuitenkaan saaneet erityisen suurta huomiota neuvostoliittolaisessa ammattikirjallisuudessa.

Lisäksi on huomionarvoista, että venäläisten koko ajanjaksona sodankäynnin operatiiviselle tasolle antamalla painoarvolla ei ollut vastinetta lännessä tai Natossa, ennen kuin amerikkalaiset siirtyivät enemmän liikesodankäyntiteorioihin perustuviin doktriineihin 1980-luvun alussa¹⁵⁸. Milan Vego on antanut selityksen sille, miksi länsimaissa osoitettiin Korean sodan jälkeen vain vähän kiinnostusta operaatiotaitoa kohtaan:

*Vaikka operatiivista sodankäyntiä oli harjoitettu laajamittaisesti kaikilla toisen maailmansodan sotänäyttämöillä, operatiivinen sodankäynti ei saanut mitään systemaattista huomiota osakseen vuoden 1945 jälkeen Yhdysvalloissa tai muissa läntisissä asevoimissa. Ainoa poikkeus oli Länsi-Saksa, jossa entiset Wehrmachtin upseerit jatkoivat operaatioita koskevaa ajattelua ja kirjoittamista. Lännessä oli laajalti hyväksytty näkemys siitä, että ydinaseaikakausi merkitsi loppua operaatiotaidolle. Korean sotaa vuosina 1950–1953 pidetään viimeisenä konfliktina, jossa Yhdysvaltojen asevoimat sovelsi operaatiotaidon oppeja ennen 1980-luvun loppua. Operatiivisen ajattelun väheneminen Yhdysvalloissa ja lännessä oli suurelta osin seurausta useimpien sotilasajattelijoiden ja sotilaallisten toimijoiden vakaasta uskosta siihen, että ydinaseiden ja ballististen ohjusten tulo merkitsi loppua laajamittaisille tavanomaisille operaatioille.*¹⁵⁹

Lyhyessä luvussa on vaikea antaa tyydyttävä selvitys kehityksestä kylmän sodan aikana, mutta ydinaseiden käyttöönottamisella oli selvästi suuri merkitys varsinkin 1950-luvun puolivä-

¹⁵⁷ Glantz, David M.: *Soviets Strategic Offensive in Manchuria, 1945, "August Storm"*, Frank Cass, London, 2003a ja Glantz, David M.: *Soviet Operational and Tactical Combat in Manchuria, "August Storm"*, Frank Cass, London, 2003b.

¹⁵⁸ Dick, Charles: *The Operational Employment of Soviet Armour in the Great Patriotic War*, raportti, Sandhurst, 1988), ss. 1–4 ja 46–50. Huom. Uusi U. S. Army FM 100-5 *Operations* otettiin käyttöön kesäkuussa 1982.

¹⁵⁹ Vego (2008), s. 1–28.

listä 1970-luvun loppuun. Naton ja Varsovan liiton välistä suursotaa koskevassa ajattelussa ydinaseet ja niiden strateginen käyttö olivat keskeisessä asemassa. Moni poliittinen ja sotilaallinen ajattelija epäili, tarvittaisiinko ylipäättänsä minkäänlaista perinteistä operaatiotaitoa aikana, jolloin suursota melkein automaattisesti merkitsisi ydinsotaa. Länsiliittoutuneiden sotakokemukset toisesta maailmansodasta vaikuttivat myös ajatteluun. Sota saavutti aivan eri mittasuhteet itärintamalla kuin Pohjois-Afrikassa. Normandian maihinnousun (kesäkuussa 1944) jälkeenkään ei liittoutuneiden offensiivi Hitlerin Saksaa vastaan saavuttanut samanlaisia mittasuhteita kuin Neuvostoliiton eteneminen itärintamalla kohti Saksaa vuosina 1944 ja 1945.

Kun tarkastellaan tapahtumia itärintamalla ja verrataan Neuvostoliiton osuutta länsiliittoutuneiden osuuteen Hitlerin Saksan kukistamisessa, voidaan perustellusti väittää, että toinen maailmansota ratkaistiin itärintamalla. Sen sijaan ensimmäinen maailmansota ratkaistiin länsirintamalla. Toinen tärkeä näiden sotien välinen ero on se, että kun ensimmäisessä maailmansodassa jouduttiin länsirintamalla lähes ylipääsemättömiin vaikeuksiin taktisen liikkuvuuden suhteen, niin toisessa maailmasodassa sen ongelman ratkaisi ennen muuta pääjoukkojen mekanisointi. Paikallisten erojen takia sodat myös näyttivät erilaisilta. Luonnollisesti sota sai erilaisen luonteen Pohjois-Afrikassa ja luoteisessa Euroopassa kuin Venäjän arolla. Tärkeä näkökohta on myös se, että länsiliittoutuneiden operaatioihin osallistui yleensä joukkoja useammasta kuin yhdestä kansakunnasta.¹⁶⁰ Näiden kansakuntien ylemmät upseerit, kenraali Dwight D. Eisenhower etunenässä, osoittivat kykenevänsä saattamaan useiden eri maiden sotavoimat onnistuneeseen yhteistyöhön. Tämä tulisi osoittautumaan hyvin hyödylliseksi vielä vuosikymmenten ajan sodan päättymisen jälkeen.

Kun länsiliittoutuneiden ja Neuvostoliiton olosuhteet olivat näinkin erilaiset, muodostui myös näkemys operaatiotaidosta erilaiseksi. Neuvostoupseerien keskittyessä suunnittelemaan ja johtamaan laajoja maa-alueita kattavia operaatioita, joissa maavoimilla oli pääosa, suuntautuivat britit ja amerikkalaiset enemmänkin operaatioihin, joissa kaikilla puolustushaaroilla oli tärkeä rooli. Erityisesti tämä tuli koskemaan maihinnousuoperaatioita, joista kaksi tunnetuinta esimerkkiä Euroopasta ovat operaatio *Husky* Sisiliassa vuonna 1943 ja *Overlord* Normandiassa vuonna 1944. Useita tällaisia operaatioita toteutettiin myös Tyynenmeren alueella. Ehkäpä asian voi nähdä seuraavasti: Yhdysvaltojen yhä uskaliaammat ja vaikuttavammat operaatiot Japania vastaan Tyynellämerellä olivat samaa mittavaa kaliperia kuin Neuvostoliiton operaatiot itärintamalla. Ehkä niitä voidaan pitää tämän päivän *joint*-toiminnan siemenenä? Ainakin ne olivat valtavia voimanponnistuksia. Sodan päättyessä länsiliittoutuneet olivat luultavasti edelläkävijöitä puolustushaarojen yhteistoiminnassa. Normandian maihinnousu oli juuri sellainen massiivinen, koordinoitu operaatio, jossa Royal Navyn johtamat amfibiojoukot loivat uuden normin.¹⁶¹

¹⁶⁰ Toki sotimiseen itärintamalla osallistui akselivaltojen puolellakin useita kansakuntia, mutta missään vaiheessa ei ollut epäselvää, että Saksa johtaa koalitiota. Samoin toteutettiin kaikki akselivaltojen merkittävät operaatiot itärintamalla saksalaisin joukoin. Pohjois-Afrikassa saksalaiset ja italialaiset joukot taistelivat kyllä yhdessä, mutta yhteistyö tuskin oli kitkatonta, ei ainakaan operatiivisella tasolla ja siitä ylöspäin. Tuskin on liioiteltua sanoa, että britit ja amerikkalaiset onnistuivat luomaan paremman yhteistyön operatiivisella tasolla ja siitä ylöspäin.

¹⁶¹ Chandler, David G. & Collins, James L. (toim.): *The D-Day Encyclopedia*, Macmillan Library Reference, New York, 1994, s. 380. Normandian maihinnousuun osallistuneista 1 213 aluksesta oli noin 80 % brittiläisiä tai kanadalaisia. Amerikkalaisten osuus oli noin 16 %, ja muut olivat norjalaisia, ranskalaisia tai muiden liittoutuneiden aluksia. Operaatio ”Husky” oli kesäkuussa 1943 tehdyn Sisilian maihinnousun koodinimi. Se oli siihen mennessä suurin amfibio-operaatio nykymaailman aikaan.

Epäilemättä voittajapuolella oli sodan päättyessä vuonna 1945 merkittävä määrä näkemystä ja kokemusta siitä, miten laajoja operaatioita toimeenpannaan. Länsiliittoutuneiden meri- ja maavoimat saavuttivat uudenlaisen tehokkuuden tason, joka olisi todennäköisesti tehnyt vaikutuksen brittiläiseen sotateoreetikoon Julian S. Corbettiin. Hän peräänkuulutti juuri tällaista tehokasta yhteistoimintaa kirjoituksissaan ensimmäisen maailmansodan aikana ja sen jälkeen.¹⁶²

2.7 Kehitys kylmän sodan aikana

Kylmän sodan aikana Naton tavanomaisten joukkojen vahvuus ei missään vaiheessa noussut lähellekään Neuvostoliiton (mukaan luettuna Varsovan liiton) joukkojen vahvuutta. Tämä on pidettävä mielessä, kun luo katseen taaksepäin ja yrittää ymmärtää, miksi lännessä jatkuvasti käytettiin ydinasetta eräänlaisena vakuutena Neuvostoliiton suurhyökkäystä vastaan. Nykyinen kiinnostus operatiivista tasoa ja operaatiotaitoa kohtaan Naton piirissä ja varsinkin Yhdysvalloissa on myöhäisemmältä ajalta. Syyt kiinnostuksen uuteen heräämiseen kerrotaan yksityiskohtaisemmin teoksissa ja artikkeleissa, joissa käsitellään amerikkalaista 1980-luvun debattia niin sanotusta liikesodankäynnistä sekä nykyistä debattia muun muassa aiheesta *Full Spectrum Operations*. Tässä kirjassa ne vain esitellään lyhyesti.

On tärkeää huomata, että Neuvostoliitossa sen sijaan ajanmukaistettiin ja kehiteltiin operaatiotaidon teorioita koko 1980-luvun ajan. Milan Vego on esittänyt yhden tulkinnan aiheesta toteamalla neuvostoliittolaisten tulleen varhain 1980-luvulla siihen johtopäätökseen, että olisi mahdollista toimeenpanna sotatoimia tavanomaisin aseiden uudenlaatuisilla ja tappavammilla tavoilla:

*Liikkuvien operatiivisten voimaryhmien OMG [оперативная манёвренная группа, operativnaja manjovrennaja grupp, operational maneuver group] -konsepti otettiin käyttöön. Painopiste ei ollut yksittäisessä operaatiossa, vaan suuren mittaluokan strategisissa operaatioissa (länsimaisella termillä campaigns). Tällaisen operation kuluessa toimeenpantaisiin useita rintamaoperaatioita, jotka liittyisivät toisiinsa, ja ne tehtäisiin mahdollisesti yhtäjaksoisesti. Neuvostoliitossa kiihdytettiin samaan aikaan strategisissa sotänäyttämöoperaatioissa menestymisen avaintekijänä pidettyjen peräkkäisten operaatioiden tutkimusta. Vuoden 1987 jälkeen aina Neuvostoliiton hajoamiseen saakka neuvostoliittolaiset pitivät kiinni strategisten sotänäyttämöoperaatioiden yleiskonseptista. Hyökkäystä pidettiin varmuusvoiton takeena tulevassa sodassa. Konseptissa oli keskeistä liikkuvien voimaryhmien käyttäminen perinteisten syvän taistelun ja syvien operaatioiden oppien mukaisesti.*¹⁶³

Seuraavaksi tarkastellaan rinnakkaista uutta kiinnostusta operaatiotaitoa kohtaan etenkin Yhdysvaltojen maavoimissa. Lähtökohtana on kehitys vuoden 1976 jälkeen. Retrospektiivisesti tarkasteltuna ilmeni Yhdysvalloissa merkittävää uusajattelua Vietnamin sodan päätyttyä toukokuussa 1975. Amerikkalaiset olivat Vietnamin sodan jälkeen kadottaneet kiinnostuksensa vastakumouksellista toimintaa kohtaan (*counterinsurgency*, COIN) ja keskittyneet ko-

¹⁶² Corbett, Julian S.: "Some Principles of Maritime Strategy", *Roots of Strategy (Book 4)*, 4 Military Classics, toimittanut David Jablonsky, Stackpole Books, Mechanicsburg, Pennsylvania, 1999, ss. 149–262.

¹⁶³ Vego (2008), s. 1–28.

konaan kykyyn torjua Neuvostoliiton hyökkäys Länsi-Eurooppaan. Tavanomaista sodankäyntiä, joka saattaisi kehittyä ydinsodaksi, pidettiin realistisena skenaariona.

Useat Field Manual 100-5 *Operations* (julkaistu 1976) -doktriinin kritisoijat katsoivat, että uuden ja paremman taistelutekniikan ja taktiikan käyttöön ottamisesta alemmilla tasoilla ei olisi mitään hyötyä, jos strategia, sekä se, jota vielä kutsuttiin nimellä *grand tactics*, osoittautuisivat vääräksi. Lisähaasteen muodosti kysymys siitä, olisiko ylipäättänsä mahdollista käydä sotaa ja toimeenpanna sotaretki voitokkaasti siitä huolimatta, että eurooppalaiset joukot olivat määrältään selvästi alivoimaisia Varsovan liittoon verrattuna.

FM 100-5 (1976), joka lähinnä määrittä, miten maavoimien piti taistella taktisesti, oli kuitenkin ensimmäinen askel uuteen suuntaan. Uutuus muodostui siitä, että nyt keskityttiin Neuvostoliiton kohtaamiseen Euroopassa ja samalla dokumentista poistettiin lähes kaikki vastakumouksellista toimintaa koskeva. On myös tärkeä huomata, että hieman myöhemmin ilmestyi vielä yksi uusi, monin tavoin urauurtava manuaali FM 100-1 (1978) *The Army*.¹⁶⁴ Se rakentui pitkälti Clausewitzin ajatuksille ja pohti sitä, millä tavalla näiden ajatusten tulisi lyödä leimansa strategiseen ajatteluun. Ne ajatukset olivat tuohon aikaan uusia monelle amerikkalaiselle upseerille.

On mielenkiintoista, että myös toinen unhoon jäänyt sotateoreetikko koki tässä yhteydessä renessanssin. Käyttöön tulivat uudelleen muun muassa J. F. C. Fullerin ajatukset sodankäynnin periaatteista, vaikka sodankäynnin periaatteiden soveltamista voidaan pitää Yhdysvaltojen maavoimien sotilaallisena perintönä aina vuodesta 1921 saakka. Vuoden 1976 FM 100-5 *Operations*, joka sai nimen *Active Defense*, perusajatuksena oli opin ottaminen aiemmista sodista ja sotaretkistä ja saadun opin soveltaminen tulevassa sodankäynnissä. Varsinkin Lähi-idässä lokakuussa 1973 käydystä *jom kippur* -sodasta tehdyt analyysit vaikuttivat suuresti doktriinin kirjoittajiin, joita johti kenraali William DePuy.¹⁶⁵ Hän oli tuolloin suhteellisen uusi päällikkö TRADOC:ssa.

Active Defense -doktriini aiheutti välittömästi vilkkaan keskustelun (ja kritiikin): olisivatko sen periaatteet riittäviä torjumaan tavanomaiseen sodankäyntiin perustuva laaja hyökkäys Länsi-Eurooppaan? Doktriinia kritisoitiin muun muassa siitä, että se piti sotaa sarjana hyökkäyksiä ja taisteluja, niin sanottuna aktiivisena puolustuksena. Kriitikoiden mukaan näin voitaisiin käydä vain viivytystaistelua, kunnes olisi pakko tarttua ydinaseisiin. Laajan neuvostojoukkojen hyökkäyksen torjuminen edellyttäisi aivan toisenlaista ajattelua. Keskustelu ja uudistukset käynnistyivät nyt todenteolla, ja oikeastaan ne ovat jatkuneet vauhdikkaasti tähän päivään asti.¹⁶⁶

Samaan aikaan kun keskusteltiin oikeasta suunnasta, tehtiin TRADOC:ssa ja maavoimien ylemmissä oppilaitoksissa mittavaa tutkimustyötä. Uusi ja tärkeä tiedon ja vaikutteiden lähde oli neuvostoliittolainen sotilaskirjallisuus, jota saatiin 1970- ja 1980-luvuilla yhä suu-

¹⁶⁴ Starry, Donn A.: "A Tactical Evolution – FM 100-5", *Military Review*, August 1978, ss. 2–11. Starryn artikkelia voidaan pitää avaintekstinä kehityksessä kohti sitä, jota noin vuodesta 1978 alkaen kutsuttiin liikesodankäynniksi amerikkalaisessa doktriinidebatissa. Varhain 1980-luvulla otettiin myös käsite operaatiotaito uudelleen käyttöön. Kenraali Starry toimi TRADOC:n johtajana 1970- ja 1980-lukujen taitteessa.

¹⁶⁵ Romjue, John L.: *From Active Defense to AirLand Battle: The Development of Army Doctrine 1973–1982*, U. S. Army Training and Doctrine Command, Historical Office, Fort Monroe, Virginia, 1984, ss. 3–6. Ks. myös Franz (1981), s. 34.

¹⁶⁶ Romjue (1984), ss. 13–21. Teoksen toisessa luvussa käsitellään *Active Defense* -doktriinista käytyä keskustelua. Romjue pyrkii selittämään, miksi TRADOC:ssa vähitellen päädyttiin *AirLand Battle* -doktriiniin.

remmassa määrin käyttöön englanniksi käännettynä. Varsinkin kirjasarjasta *Soviet Military Thought* (*Военная мысль, Voennaja Mysl*) tuli uusien ajatusten inspiraationlähde. Sen kääntämisen kustansivat Yhdysvaltojen maa- ja ilmavoimat.¹⁶⁷

FM 100-5:n kokonaan uudistettu painos julkaistiin kesäkuussa 1982. Siinä oli merkittävästi erilainen näkökulma kuin vuoden 1976 versiossa. Nimeksi oli valittu *AirLand Battle*, ja siinä otettiin käsite operatiivinen taso ensimmäisen kerran käyttöön Yhdysvaltojen asevoimissa.¹⁶⁸ Esimerkiksi *U.S. Army War Collegessa* työskennellyt eversti Wallace P. Franz arvioi joulukuussa 1981 *Military Review*'ssa julkaistussa artikkelissansa *Grand Tactics*, että aloittamalla operatiiviseen tasoon liittyvä ajattelu saataisiin paljon aikaiseksi. Hänen kirjoituksensa pohjautuu väittelyyn *Active Defense* -doktriinista. On huomattava, että tuohon aikaan käsite operaatiotaito ei ollut vielä käytössä Yhdysvaltojen maavoimissa:

*Maavoimien doktriiniin liittyvä väärinkäsitys – siis kuluttaminen liikkeen vastakohtana – voitaisiin suurelta osin oikaista, jos maavoimat ottaisi käyttöön operatiivisen tason nykyisten taktisen ja strategisen tason lisäksi. Maavoimissa on erehdytty pitämään taktiikkaa sodan operatiivisena tasona, minkä vuoksi uusliddellhartilaiset ovat arvostelleet maavoimia kulutustaisteluaasiassa. Koska näitä kahta tasoa ei erotella maavoimissa, on helppo nähdä mikä on ongelmana. Se, mikä taktisella tasolla saattaa näyttää kulutustaistelulta, voi operatiivisella tasolla olla sotaliikkeen etureuna.*¹⁶⁹

Jatkossa painotettiin sodankäynnin periaatteita ja liikettä taistelun dynaamisina elementteinä. FM 100-5 (1982) -doktriinia on pidettävä alkuna sille, jota myöhemmin kutsuttiin (nykyaikaiseksi) liikesodankäynniksi, vaikka juuri sitä sanaa ei käytettykään asiakirjassa. FM 100-5 (1982) oli myös alku uudelle amerikkalaiselle ajattelulle operatiivisen tason tarpeellisuudesta. Siinä kirjoittajat käyttivät ensimmäistä kertaa amerikkalaisessa doktriinissa käsitettä operaatiotaito.¹⁷⁰ Se ei sellaisenaan ollut täydellinen liikesodankäyntiteos. Se oli yrityys tuoda maavoimiin eräitä sotataittoa kuuluvia näkökohtia, joista aiemmin ei ollut piitattu tai jotka puuttuivat aiemmista dokumenteista. Kun pyrkii kirjoittamaan aidon liikesodankäyntidoktriinin, helposti paisuttelee asiaa, eikä tuotoksesta sittenkään tulee täy-

¹⁶⁷ Ks. esim. Савкин, В. Е.: *Основные принципы оперативного искусства и тактики*, Воениздат, Москва, 1972, suom. Savkin, V. E.: *Operatiotaidon ja taktiikan perusperiaatteet. Neuvostoliittolainen näkökulma*. Kirjan on alun perin kääntänyt englanniksi Yhdysvaltain ilmavoimat ja sen julkaisi U. S. Government Printing Office, Washington, D. C. vuonna 1985. Käännöksen jakelu: Superintendent of Documents, U. S. Government Printing Office, Washington, D. C. Kirjan amerikkalaisten kääntäjien kommentti sen merkittävyydestä: ”Se oli luultavasti vuosittain merkittävin neuvostoliittolainen sotilasjulkaisu. Neuvostoliittolainen *Sotilaskalenteri* (Справочник) vuosilta 1973 ja 1974 oli otsikoitu suositeltavaksi luettavaksi Neuvostoliiton asevoimille.” Savkinin teoksesta on myös englanninkielinen tuorempi painos: Savkin, V. Ye.: *The Basic Principles of Operational Art and Tactics (A Soviet View)*, University Press of the Pacific, Honolulu, 2002.

¹⁶⁸ Franz (1981), s. 32. Edelleen käsitteen ymmärtämisessä vallitsi tietty sekavuus. Franz sanoo, että ”saksalaiset kutsuvat sitä ’operatiiviseksi’ tasoksi, kun taas venäläiset kutsuvat sitä ’operatiotaidoksi’ (joskus myös sotilasstrategiaksi). Tämä uusi taso käsittää sodan taidon erottaen sen taistelun taidosta (taktiikka), ja sitä on kartettu kuin ruttoa Yhdysvaltojen asevoimissa”.

¹⁶⁹ Franz (1981), ss. 37–38. He, joita Franz kutsuu yhteisnimellä ”Neo-Liddell Harts” olivat ”manööverikoulukuntaan” luokituvia teoreetikkoja, kuten mm. Edward Luttwak, William S. Lind, Steven Canby ja John Boyd. Franz kommentoi heitä eräässä alaviitteessä seuraavasti: ”They serve somewhat the same purpose as Basil Liddell Hart did in England prior to World War II in focusing attention on areas that may need change and reform.”

¹⁷⁰ Sodankäynnin periaatteiden painottaminen tällä tavalla voi tuntua kaukaa haetulta, kun kaikille periaatteille ei voida samanaikaisesti antaa samaa painoarvoa todellisessa sotasuunnitelmassa. Tältä osin ollaan kuitenkin erittäin pragmaattisia: sovelletaan niitä periaatteita, jotka parhaiten sopivat tilanteeseen. Itse asiassa lähes sama teksti on luettavissa kaikissa tähän mennessä tuotetuissa nykyaikaisissa versioissa, toisin sanoen vuosien 1976, 1982, 1986, 1993 ja viimeksi vuoden 2001 versioissa. On mielenkiintoista todeta, miten Edward Luttwak näkee tämän teoksessaan *Strategy. The Logic of War and Peace*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1987, s. 92: ”Kulutussota on sota, jota käydään ylivoimaisella tulivoimalla ja materiaalisella ylivoimalla, jossa tuhotaan lopulta kaikki viholliskohteet, ellei vihollisen perääntyminen tai antautuminen sitä ennen lopeta prosessia (kuten usein käy)”.

dellistä. Liikesodankäynti oli, ja on edelleen, kuitenkin käsite, joka monen mielestä kuvasti uudenaikaista doktriinia. Siitä tuli eniten käytetty käsite juuri yksinkertaisuutensa vuoksi. William S. Lindin teos *Maneuver Warfare Handbook* (1985) oli yhteenvedo aiheesta, jolla hän pyrki saattamaan taktiikan helpommin ymmärrettävään muotoon. Se antoi hyvän perustan ja mallin, vaikka Lindin itsensä mukaan sitä ei ollut koskaan tarkoitettu ”sotilaalliseksi raamatuksi”.¹⁷¹

Vuonna 1986 julkaistussa päivitetystä FM 100-5 -versiossa amerikkalaiset syvensivät ajatuksiaan kaikkien sodankäynnin muotojen integroimisesta ”operaationäyttämöllä”. Samalla kun taistelua käytiin vihollisen ”lähisyydessä”, siis taistelualueella (aiemmin etulinja, *forward line of troops*, FLOT), tuli kyetä vaikuttamaan viholliseen myös syvällä sen selustassa. Jotkin näistä aikanaan radikaaleista ajatuksista olivat mukana jo vuoden 1982 versiossa, mutta vuoden 1986 versioon niitä oli huomattavasti jalostettu. Myös teknologinen kehitys oli muutamassa vuodessa edennyt niin pitkälle, että ajateltu sodankäynnin muoto oli toteuttamiskelpoinen. FM 100-5 (1986) -doktriinia voidaan pitää liikesodankäynnin ja manööveriteorian huipennuksena maavoimissa. Sen mukaisesti harjoiteltiin ja käytiin sittemmin sota Saddam Husseinin Irakia vastaan vuonna 1991 (Persianlahden sota). Toinen tärkeä suuntaus sotateoria- ja doktriinikehityksessä oli pyrkimys panna painopiste Clausewitzin teorioihin ja samalla lainata valittuja osia neuvostoliittolaisesta operatiivisesta ajattelusta.¹⁷²

Käsityksellä, että operatiivisen tason manöövereillä voitaisiin tietyssä määrin kompensoida Yhdysvaltojen ja lännen joukkojen vähäisempää määrää suhteessa Neuvostoliiton joukkoihin, oli epäilemättä merkitystä maavoimien valitessa suuntansa 1980-luvulla. Tämä ajattelutapa, joka vähitellen tuli tunnetuksi liikesodankäynnin koulukuntana (*maneuver warfare school*), levisi maavoimista ja merijalkaväestä lähes koko asevoimiin, vaikka erityisesti ilma-voimat protestoi voimakkaasti. Ajattelutapa levisi sitten Natoon ja 1980-luvulla edelleen Ison-Britannian asevoimiin.

Yhdysvaltalaiset sotataidon tutkijat Winslow Wheeler ja Lawrence Korb julkaisivat vuonna 2007 mielenkiintoisen historiateoksen nimeltä *Military Reform: A Reference Handbook*, joka käsitteli niin kutsuttua sotilaallista reformiliikettä (*Military Reform Movement*)¹⁷³. Wheeler oli hyvin keskeisellä paikalla toimiessaan sotilasreformia käsittelevän kongressin vapaaehtoisen valiokunnan monen jäsenen avustajana (*Congressional Military Reform Caucus*)¹⁷⁴. William S. Lind työskenteli aluksi koko liikkeen käynnistäneen ohiolaisen senaattorin Robert Taft Jr:n kanssa ja myöhemmin Gary Hartin kanssa. Hart antoi liikkeelle sen nimen ja loi

¹⁷¹ Lind, William S.: *Maneuver Warfare Handbook*, Westview Press, Boulder, 1985.

¹⁷² Muutama esimerkki tätä kehityskautta käsittelevistä lähteistä: Romjue (1984), Jablonsky, David: ”US Military Doctrine and the Revolution in Military Affairs”, *Parameters*, August 1994, s. 21 ja Summers, Harry G.: *On Strategy II: A Critical Analysis of the Gulf War*, MassMarket Paperback, New York, 1992, s.134 ja ss. 139–149 sekä Rekkedal, Nils Marius: *Moderne krigskunst, En presentasjon av moderne militærmakt och militærteori*, Forsvarets stabsskole, Oslo, 2003, ss. 175–210 ja 404–470.

¹⁷³ Wheeler, Winslow T. & Korb, Lawrence J.: *Military reform: A Handbook*, Praeger Publishers Inc., New York, 2007. Lehdissä kirjaa kommentoitiin seuraavasti: ”Korbilta jää huomaamatta, että ’reform’ ja ’transformation’ ovat toistensa vastakohtia ja vihollisia, vaikkakin hän kirjan loppua kohden tuo esiin, että transformaatio epäonnistui Irakissa.” Winslow Wheeler on the Straus Military Reform Project of the Project On Government Oversight -reformiohjelman johtaja ja Lawrence Korb the Center for American Progressin tutkija.

¹⁷⁴ Wheeler & Korb (2007), s. 17. Wheeler kirjoitti: ”In the early 1980s a bipartisan group of senators and representatives organized themselves into what they called the Congressional Military Reform Caucus. While its official membership eventually exceeded 150, its truly active members were never more than 10. Despite these tiny numbers, this group enacted into law numerous major changes in Pentagon management over the strenuous objections of the civilian and military leadership of the Department of Defense (DoD) [...]. By the late 1980s, this congressional reform exercise had run its course, and many of its legislative accomplishments were rewritten. It was quite literally a flash in the pan.”

edellä mainitun valiokunnan (yhdessä virginialaisen, kongressin edustajainhuoneen jäsenen, G. William ”Bill” Whitehurstin kanssa). Lind kuului myös epäviralliseen *Reform Groupiin*, johon kuului sotilasajattelijoita, kuten John Boyd, Pierre Sprey, Jeffrey Record ja Norman Polmar (jotka vastasivat pääosasta intellektuaalista työtä). Valiokunnan jäsenyyden tuoma mahdollisuus myönteiseen julkisuuteen veti monia kongressiedustajia reformivaliokuntaan 1970-luvun lopussa ja 1980-luvun alussa. Kun tuulen suunta vaihtui, häipyivät tuulen mukana myös kuuluisat lainsäätäjät, kertoi Lind.¹⁷⁵

Lawrence Korbin ehkä tärkein luku edellä mainitussa teoksessa käsittelee niin sanottua puolustusuudistusta, *defense transformation*. Käsite *transformation* muodostui merkittäväksi iskusanaksi Yhdysvalloissa 1990-luvun puolesta välistä aina vuoteen 2006. Alun perin Neuvostoliitossa 1970- ja 1980-luvuilla alkunsa saanut teoretisointi sodankäynnin vallankumouksesta RMA:sta (*revolution in military affairs*) nousi keskeiseksi amerikkalaisessa keskustelussa Persianlahden sodan (1991) jälkeen. RMA perustui uskoon, että teknologian avulla kyettäisiin eliminoimaan sodan sekavuus, kitka ja epävarmuus. Korb toteaa, että jo ennen kuin George W. Bush valittiin Yhdysvaltain presidentiksi vuonna 2001, tämä oli avustajineen syyttänyt presidentti Bill Clintonin hallintoa siitä, että sen piirissä ei ollut ymmärretty, miten merkittävästä asiasta RMA:ssa oli kyse. Oikein toteutettuna RMA olisi muutos, joka ”*transforms the armed forces to increase their effectiveness, efficiency, and flexibility.*”¹⁷⁶

Lindin aina vuoteen 2008 asti otsikolla *On War* julkaisemien monien blogikirjoitusten mukaan uudistusliike otti debatissa aina vastakkaisen kannan. Sen mukaan tehokas sotiminen edellyttäisi teknologian käyttämistä sodan luonteen mukaisella tavalla. Wheelerin kirjoittama viimeinen luku mainitussa teoksessa pyrki määrittelemään reformin uudelleen ja muokkaamaan sen ideat uudelle presidentille sopiviksi. Ongelmat ensiksi Irakissa ja sittemmin Afganistanissa, yhdessä korkeiden sodan kustannusten kanssa, saattaa merkitä sitä, että sotilasreformi jälleen priorisoidaan poliittisessa agendassa. Jos näin tapahtuisi, saattaisi keskustelu muun muassa operaatiotaidon merkityksestä sekä vaihtoehtoisista sotilaallisista priorisoinneista vaikuttaa siihen, millaisiksi Yhdysvaltojen asevoimat pidemmällä aikavälillä kehittyvät.

William S. Lind oli siis 1980-luvun alun uuden suunnan ajattelun eturivin puolestapuhujia. Hän väittää teoksessaan *Maneuver Warfare Handbook*, että parhaiten liikesodankäynnin ideoita muotoili ilmavoimien eversti John Boyd. Boydin ajatukset niin sanotusta OODA-silmukasta (*OODA-loop*), siis silmukasta havainto (*observation*) – tilanteenarviointi (*orientation*) – päätös (*decision*) – toiminta (*action*), on merkittävästi vaikuttanut uudempaan länsimaiseen sotilaalliseen ajatteluun.¹⁷⁷ Boyd esitti teorian, jonka mukaan se osapuoli, joka nopeimmin pystyy suoriutumaan OODA-silmukasta saavuttaa etulyöntiaseman. Mitä myöhemmin silmukan sai tehtyä, sitä suurempi oli tappion vaara. Teoria perustui ilmataisteluanalyysiin Korean sodasta, useaan isohkoon maaoperaatioon, Nellisin lentotukikohdassa tehtyihin kokeisiin ja Boydin omiin kokemuksiin Korean sodassa.

¹⁷⁵ Lind, William S.: ”Was Military Reform Ever Possible?” June 02, 2008, <http://www.military.com/opinion/0,15202,168924,00.html>, 1.8.2008.

¹⁷⁶ Wheeler & Korb (2007), s. 72.

¹⁷⁷ Lind (1985).

Boyd käytti opetuksessaan usein esimerkkeinä Canaan (216 eaa.) ja Sedanin (vuonna 1940) taisteluja, joissa roomalaiset ja ranskalaiset jäivät tappiolle. Hän väitti, että vain hajautettu puolustus voisi kyetä nopeaan OODA-kierrokseen. Tämän koulukunnan kannattajat väittivät myös, että on pakko sietää epäjärjestystä, jopa kaaosta, ja sen kanssa on vain opittava elämään. Hyväksymällä tämän osaksi sodan luonnetta, elämällä sen kanssa ja käymällä siihen käsiksi, saattoi parhaiten selviytyä henkisistä haasteista, jotka aina liittyvät sotaan. Silloin kykenisi paremmin toimimaan sodan kaaoksessa ja jopa saamaan etua siitä. Nykyaikaisessa sodankäynnissä ei tämän ajattelutavan mukaan ollut mitään ennustettavissa olevaa toimintamallia.¹⁷⁸ Koulukunnan kannattajat käyttivät sanontaa *fight smart* ja halusivat ryhtyä käyttämään tehtävaktiikkaa, joka ei koskaan aiemmin ollut tapana Yhdysvaltojen maavoimissa. Debatin keskipisteenä olivat voimien keskittäminen ja voimanlähte (*Schwerpunkt ja center of gravity*, COG). Saksalainen salamatasotakonsepti (*Blitzkrieg*) löydettiin monella tapaa uudelleen amerikkalaisten sotilasajattelijoiden keskuudessa.¹⁷⁹

Kun tutkitaan, mikä oikeastaan on sotilaallisen teorian ydin, törmätään usein seuraavaan ilmiöön: ”*A theory that disputes another theory is a non-factual critique of a non-fact.*” On mielenkiintoista havaita, että monien uusien ideoiden perusteet oli esitetty aikaisemmin sen ajan neuvostoliittolaisessa sotilaskirjallisuudessa ja varsinkin neuvostoliittolaisessa sotilaallisessa teoriassa; se on tosiasia, jota ei varsinaisesti kommentoida FM 100-5:n vuoden 1982 versiossa.¹⁸⁰ Kurskin–Orelin taistelu on oletettavasti ainoa viittaus venäläisiin operaatioihin tässä dokumentissa, jossa sitä käytettiin kuvaamaan saksalaisten tappiota venäläisten offensiivissa.¹⁸¹ Naton sopeuttaminen 1970-luvun *flexible response* -strategiaan, jossa pyrittiin luomaan uskottava, tavanomaiseen sodankäyntiin perustuva vaihtoehto ydinaseiden massamaiselle käytölle, pakotti liittoutuneet tutkimaan neuvostoliittolaista sotilaallista ajattelua, doktriineja ja organisaatioita. Oli panostettava rahaa ja asiantuntijoita tutkimaan neuvostoliittolaista sotateoriaa.

Neuvostoliittolaisen sotateorian tutkimukseen valjastettiin monia organisaatioita ja asiantuntijaryhmiä. Ensisijassa Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa tehdyn työn ansiosta saatiin 1970-luvun alussa länsimaisten tutkijoiden ja upseerien käyttöön englanninkielistä aineistoa, esimerkiksi sotateoreetikkojen Svetšinin, Vasili Efimovich Savkinin, Triandafillovin ja Tuhatševskin kirjoituksia, mukaan luettuna erilaisia konsepteja, kuten *syvä taistelu* (*deep battle*) ja sodan operatiivista tasoa koskevia teorioita.¹⁸² Se tosiasia, että ajatuksilla syvästä taistelusta tai sodan operatiivisesta tasosta ei tätä ennen ollut minkäänlaista amerikkalaista esihistoriaa eikä mitään sijaa amerikkalaisessa termistössä osoittaa, että monet liikesodankäynnin ja sen teorian takana olevista ajatuksista olivat saaneet inspiraationsa neuvostoliit-

¹⁷⁸ Rekkedal (2003), 9. luku, erityisesti ss. 381–384, joilla teksti perustuu mm. Lindin ja Boydin teorioihin.

¹⁷⁹ Lind (1985), ss. 17–18.

¹⁸⁰ Tässä luvussa mainitaan kolme uudempaa versiota doktriinista FM 100-5 *Operations*. Ensimmäinen julkaistiin vuonna 1982, toinen 1986 ja kolmas 1993. Nimi vaihdettiin vuonna 2001. Uusi nimi on FM 3-0. Nykyisin on voimassa FM 3-0 *Operations* helmikuulta 2008, <http://downloads.army.mil/fm3-0/FM3-0.pdf>

¹⁸¹ Orenstein, Harold S. (kääntäjä), Glantz, David M. (esipuhe ja esittely) &: *The Evolution of Soviet Operational Art 1927–1991, volume I* (1995a) ja *II* (1995b). Huomaa erityisesti Volume II, 7. luku, Cherednichenko, M.: ”The Heyday of Operational Art, 1970–86 – Some features of modern military art” (1970), ss. 179–190. Kirjassa on myös mm. marsalkka Nikolai Vasiljevitš Ogarkovin teksti ”The Deep Operation (Battle)”, (1978), ss. 191–244. Se on aikakautensa avaindokumentti. Ks. myös saman teoksen 6. luvussa Neuvostoliiton marsalkka M. V. Zaharovin artikkeli ”On the Theory of the Deep Operations”, (1970), ss. 108–120. Zaharov on julkaissut myös kirjan Захаров, М. В.: *О научном подходе к руководству войсками, Воениздатъ*, Moskva, 1967, suom. Zaharov, M. V.: *Joukkojen johtamisen tieteellisistä lähestymistavoista*.

¹⁸² Triandafillov, V. K. (toimittanut Jacob W. Kipp, 1929/1994).

tolaisesta teoriasta. Uusien doktriinien viimeistely saattoi välillä jäädä vaillinaiseksi, mutta se saikin jäädä, sillä kiireellisempää oli saada uusi ajatustapa leviämään joukkoihin.¹⁸³

Sitä, millä tavalla neuvostoarmeija voisi toteuttaa offensiivin Eurooppaan, pidettiin todella kriittisenä tietona. Erilaisin hyökkäysjoukoin koko taistelukentän laajuudelta käytävään syvään taisteluun liittyi luonnollisesti heikkouksia, kuten kaikkiin sotilaallisten operaatioiden suunnitelmiin ja konsepteihin. Tuon ajan venäläisiä ajatuksia syvästä taistelusta voidaan ehkä pitää modernina versiona saksalaisten ensimmäisen maailmansodan Schlieffen-suunnitelmasta. Olisiko hyökkäys Länsi-Eurooppaan ollut mahdollinen 1970- ja 1980-luvuilla kehitettyjen neuvostoliittolaisten teorioiden pohjalta? Kysymykseen on vaikea vastata, kun Naton ja Varsovan liiton välille ei koskaan kehittynyt sotilaallista yhteenottoa Keski-Euroopassa. Ainakaan Schlieffen-suunnitelma ei toiminut vuonna 1914. Jälkeenpäin on moni ensimmäisen maailmansodan alkuvaiheista kirjoittanut huomauttanut, että suunnitelma oli epärealistinen. Saksalla ei ollut logistisia edellytyksiä eikä riittävän tehokasta johtamisjärjestelmää hyökkäyksen toteuttamiseksi suunnitellulla tavalla syksyllä 1914.

On mielenkiintoista havaita, että ensimmäisen maailmansodan huonoista kokemuksista (jotka toistuivat osin toisessa maailmansodassa) huolimatta, venäläiset halusivat tavoitella eräänlaista joukkojen täydellistä synkronointia uusissa konsepteissaan. Sen myötä heitä uhkasi hyökkäyksen pysähtyminen samalla tavalla kuin saksalaisilla Marnen luona kärsityn tappion jälkeen. Toistaiseksi on julkaistu vain vähän siitä, miten suursotaa Euroopassa ajateltiin käytävän 1970- ja 1980-luvuilla, mutta ajan myötä julkaisujen määrä kasvaa huomattavasti. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että aiempien suuroffensiivien huonoista kokemuksista ei käydä kovin syvällistä keskustelua, ei idässä eikä lännessä. Eikö esiintyneitä puutteita oivalleta, vai liittyykö ajan henkeen haluttomuus kritisoida omia heikkouksia? Luultavasti vastauksia saadaan vähitellen, kun 1970- ja 1980-lukujen salaiset asiakirjat tulevat julkisiksi.

Amerikkalaisen *The Military Reform Movement*-liikkeen merkitys liittyi ajatuksiin siitä, miten voitaisiin vastata vihollisen toimiin sen hyökkäyksen koko syvyydessä, joko tuhoamalla sen joukot tai vaikuttamalla johtajien tahtoon jatkaa hyökkäystä¹⁸⁴. On myös merkittävää, että enää ei uskottu mahdollisuuteen voittaa suursota Euroopassa sarjalla taktisia voittoja¹⁸⁵. Konseptina liikesodankäynti (käsitettä käytettiin vain merijalkaväen doktriiniasiakirjoissa) sisälsi monia ideoita, mutta käsitys hyökkäyksen torjumisesta vaikuttamalla vihollisen taistelutahtoon ja aikomuksiin ja hallitsemalla sen toimintaa oli varmasti tärkeä lähtökohta. Liikkeen kannattajat ajattelivat, että muut uudet ideat, mukaan luettuna asevoimiin tulossa olevat tekniset muutokset, vahvistaisivat edellä mainittua käsitystä ja vaikuttaisivat uusien teorioiden läpiajamiseen. Liikesodankäyntikoulukunnan kannattajat ottivat etäisyyttä ajatuksen kulutussodasta voiton kaavana. Keskeiseksi teesiksi nousi käsitys siitä, että oli mahdollista hallita vihollisen taistelutahtoa ja aikomuksia. Tämä muodostui lähinnä synonyymiksi teoreetikkojen käsitteelle lamauttaminen, eli vihollisen taistelutahdon nujertaminen.¹⁸⁶

¹⁸³ William S. Lind on kertonut tämän kirjoittajalle muiden maiden sotataitoon ja teorioihin kohdistuneesta tutkimuksesta. Hän itse oli mitä ilmeisimmin saanut inspiraationsa saksalaisista klassikoista, varsinkin 1930-luvun kirjallisuudesta sekä 1950-luvun teoksista, usein muistelmista. Hänen tunnetuin teoksensa *Maneuver Warfare Handbook* vuodelta 1985 antaa selvän indikaation tästä. Kirja on käännetty ruotsiksi Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulun (*Försvarshögskolan*) toimeksiannosta.

¹⁸⁴ Wheeler & Korb (2007), ss. 21–26.

¹⁸⁵ Perustuu muistiinpanoihin William S. Lindin kanssa käydyistä keskusteluista, huhtikuu 2001, *Försvarshögskolan*, Tukholma.

¹⁸⁶ Perustuu muistiinpanoihin William S. Lindin kanssa käydyistä keskusteluista hänen esitelmänsä jälkeen vuonna 1999 *Krigsskolenissa* Oslossa.

Liikesodankäyntiajattelussa on keskeistä vihollisen voittaminen sarjalla nopeita ratkaisuja, joiden yhteisvaikutuksella aikaansaadaan vihollisen puolella järjestelmäromahdus. John Boyd liitti tämän ajatuksen OODA-silmukkaansa. W. S. Lind käyttää käsitettä *speed* puhuessaan asiasta.¹⁸⁷ Taistelu on käytävä oman tahdon mukaisesti. Nopeatempoisilla operaatioilla keskitetään tulivaikutus eri etäisyyksillä syvyydessä oleviin vihollisen joukkoihin. Vihollinen pakotetaan reagoimaan defensiivisesti, toimimaan siis reaktiivisesti, ei proaktiivisesti. Viholliselle ei saa antaa aikaa järjestää toimintansa tehokkaalla tavalla. Tästä seuraa, että vihollinen pakotetaan defensiiviseen ja reaktiiviseen toimintamalliin.

Amerikkalaisessa ajattelutavassa pantiin erityinen paino hyökkäyksiin vihollisen syvyyteen. Näin vältettäisiin kalliiksi käyvät lähitaistelut ja ensimmäisen maailmansodan kaltaiset materiaali-taistelut. Keskeisinä vaikutuskeinoina tuli käyttää ilmavoimia ja erittäin liikkuvia (panssari)joukkoja. Monet teoreetikot kyllä ymmärsivät, että lähikontaktia ei voitaisi kokonaan välttää. Keskitetyllä tulenkäytöllä ja nopeilla ja tehokkailla joukoilla liikesodankäynnin kannattajat halusivat ratkaista taistelun operatiivisella tasolla, ei taktisella tasolla. Uusissa teorioissa keskeinen oivallus oli se, että nykyaikaisia, tavanomaisin keinoin käytäviä sotia ei voi voittaa taktisella tasolla, vaan operatiivisella. Näistä teorioista muodostui ilmeinen inspiraation lähde kaikille niille, jotka työssään pohtivat yhteisoperaatioita. Niille vakiintui myöhemmin nimitys *joint operations*.

Pyrkimyksestä voittaa sota operatiivisella tasolla seurasi, että aloite oli jatkuvasti pidettävä omilla käsissä ja vihollisen suunnitelmallinen toiminta oli estettävä. Onnistuminen riippui siitä, miten hyvin onnistuttaisiin estämään vihollisen joukkojen koordinoitu toiminta ja miten pystyttäisiin vaikuttamaan sen koko syvyydessä oleviin joukkoihin. Liikesodankäynnillä haluttiin kääntää se, mitä neuvostoliittolaisessa doktriinijattelussa pidettiin vahvuutena, heikkoudeksi: hyökkääminen useassa portaassa, operaatioiden syvyys ja niin edelleen. Liikesodankäynnin kannattajien häirintäperiaate, jota moni piti jopa voitonavaimena, oli vastakohta ja heijastuma neuvostoliittolaisista periaatteista, jotka perustuivat operatiiviseen sokkivaikutukseen. Operatiivisella sokilla pyrittiin ratkaisemaan sota operatiivisella tasolla.

Lind, josta tuli *The Military Reform Movement*-liikkeen tunnetuin ajattelija, kirjoitti muun muassa, että liikesodankäynti ei lopultakaan sisältänyt mitään uutta¹⁸⁸. Ajatukset, joihin liikesodankäynti perustui, olivat kuitenkin uusia, jopa vallankumouksellisia, amerikkalaisessa kontekstissa¹⁸⁹. Liikesodankäynnin kannattajat eivät olleet yksin kehittämässä mainitunkaltaisia teoreettisia ajatuksia. Samoihin aikoihin neuvostoliittolainen marsalkka Nikolai Vasiljevitš Ogarkov argumentoi samankaltaisten ajatusten puolesta ja teki, jos mahdollista, vielä pidemmälle meneviä johtopäätöksiä.¹⁹⁰

Kaikki edellä mainittu, kun se lopulta julkaistiin parannetussa versiossa FM 100-5 *Operations* (1986), merkitsi muutosta aiemmin hyväksyttävänä pidettyyn sotilaalliseen ajatteluun, ei vähiten hylkäämällä tavanomainen lineaarinen tapa käydä sotaa. Sen sijaan se propagoi siirtymään keskitettyyn tulenkäyttöön vihollisen asemia ja joukkoja vastaan sen koko syvyy-

¹⁸⁷ Lind (1985), ks. ensisijaisesti manööveriteorian kuvailu 1. ja 2. luvussa, ss. 4–24 sekä luennot saksalaisesta tehtävaktiikasta, ss. 98–106.

¹⁸⁸ Lind (1985), ks. mm. kirjan johdanto ja 1. luku.

¹⁸⁹ Wheeler & Korb (2007), s. 20 ja ss. 114–115.

¹⁹⁰ Orenstein & Glantz (1995b), s. 7. Ks. myös, miten Ogarkov arvioi syviä operaatioita tässä teoksessa artikkelissaan ”The Deep Operations (Battle)”, ss. 195–199.

dessä. Tämä oli todellakin jotakin uutta, joka poikkesi täysin maailmasodista aina Vietnamin sotaan saakka vallinneesta amerikkalaisesta käytännöstä.

Brittiläinen sotahistorioitsija Hedley Paul Willmott on yhtenä monista kirjoittajista kuvailut liikesodankäynnin teorioiden kehittymistä. Hän tarkastelee kehitystä ensisijassa ilmavoimien näkökulmasta. Hänen julkaistuun esitelmäänsä ei sisälly viitteitä, joten sen lähteet jäävät tuntemattomiksi, mutta hän on kuitenkin tehnyt mielenkiintoisia havaintoja. Jos sotaa olisi todella käyty 1980-luvulla kehiteltyjen *AirLand Battle* -teorioiden mukaisesti, se olisi vaatinut tuekseen sellaisia tehokkaita kommunikaatiojärjestelmiä, jollaisia tuolloin ei vielä ollut olemassa. Muun muassa syvän taistelun käymisessä välttämätöntä tiedustelukykä ei ollut olemassa. Willmott muun muassa toteaa sen tosiasian, että Natossa ei tuohon aikaan (noin vuonna 1982) ollut käytössä yhtään loppuun asti kehiteltyä doktriinia, ei myöskään ketään, joka olisi perehtynyt uuteen doktriiniin ja uuteen ajattelutapaan. Seuraava kuvakoon tilannetta:

Ilmeisesti tärkeimmät asiat, joilla voitiin luoda liikesodankäynnille uskottavuutta, koskivat johtamista ja tiedustelua. Kyky seurata taistelun kulkua jatkuvasti ja etäältä ja kyky vastata tilannekehitykseen vihollista nopeammin olivat monella tapaa ratkaisevia asioita, niiden mukaan määräytyisi voitto tai tappio. Vuoden 1982 ohjesäännön määritelmien mukaan armeijakunnan taistelualueen syvyys oli sellainen, että sen tiedustelualueella (area of interest) tiedustelun tuli kyetä antamaan 96 tunnin ennakkovaroitus lähestyvistä vihollisen yhtymistä. Sotapäätöksen tasolla Naton tiedustelualue ulottui noin 600 mailin syvyyteen. Tämä oli alue, jossa liikesodankäyntivaihtoehtoon sisältyi heikkous. Ehdotettu strategisen tiedustelu- ja maalinpaikannusjärjestelmän (Precision Location Strike System) TR-1-koneiden (U-2-vaikokoneen päivitetty versio) käyttö oli jossakin tulevaisuudessa ja JSTARS-ohjelma, yksityiskohtaisen taktisen tiedustelun resurssit, oli vasta pantu alulle. Ensimmäinen E-8A-lento tapahtui joulukuussa 1988. Vuonna 1991 kone kykeni seuraamaan taistelutilannetta 155 mailin syvyyteen, mutta vielä siinä vaiheessa, yli kahdeksan vuotta FM 100-5:n (1982) julkaisemisen jälkeen, kone oli vielä noin kuuden vuoden päässä palveluskäyttöön ottamisesta. Vuonna 1991 se katsottiin kuitenkin täysin operatiiviseksi ja määrättiin Lähi-itään ennen kuin se oli asianmukaisesti testattu ja arvioitu [...].¹⁹¹

Todellisuudessa tilanne ei ehkä ollut aivan niin vakava kuin lainaus antaa olettaa, minkä tarkennuksen myös Willmott itse tekee tekstissään. Myös vuosina 1976–1982 oli luonnollisesti olemassa muita tiedustelu- ja valvontamenetelmiä kuin lainauksessa mainitut. Länsimaiden tiedusteluorganisaatioilla oli oikeastaan aina hyvä käsitys strategisesta kehityksestä Neuvostoliitossa. Jo 1980-luvun alussa oli käytössä muun muassa useita satelliitteja kuvaustiedustelua ja elektronista tiedustelua varten.¹⁹²

Toisen erittäin mielenkiintoisen havainnon teki amerikkalainen Richard M. Swain, josta tuli myöhemmin TRADOC:n johtaja. Hän kertoo, miten paljon kenraalit Donn A. Stary ja William R. Richardson tulivat merkitsemään maavoimien kehitykselle 1970-luvun alusta aina 1980-luvun kahden FM 100-5 -version ilmestymiseen asti:

¹⁹¹ Willmott, H. P.: ”Doctrine as the ’Danger on the Utmost Edge of Hazard’” – Olsen, John A.: *From Manoeuvre Warfare to Kosovo?*, Luftkrigsskolen og Forsvarets stabsskole, Trondheim/Oslo, 2001, s. 55. JSTARS (*Joint Surveillance Target and Attack Radar Systems*).

¹⁹² Sama, ss. 55–56.

Vaikka Richardsonin suora vaikutus maavoimien doktriiniin on vähemmän henkilökohtainen ja vaikeammin liitettävissä häneen, hänen päätöksensä olivat ratkaisevia, kun maavoimien doktriinille määritettiin suunta sen muuttuessa jostakin TRADOC:n vanhempien sotaherrojen loistavassa yksinäisyydessä laatimasta kehittämästä enemmän kollektiivisen ja byrokraattisen prosessin hengentuotteeksi. Prosessin keskus oli Staff College, jossa harjoitettu älyllinen kouliintuminen ja pohdinta tukivat sitä.

Tämä oli ylipäänsä mahdollista, koska kenraali Starry päätti palauttaa doktriinien kirjoittamisen TRADOC-kouluihin. Näin hän teki, koska hän uskoi, että elleivät koulut kirjoittaneet doktriinia, niiden opettajat eivät osaisi selittää sitä kunnolla ja opiskelijat lähtisivät kouluista väärin maavoimadoktriinitiedoin. Starr ymmärsi, että koulut tulisivat olemaan arvokas mekanismi maavoimien ajattelutavan muuttamisessa. Staff Collegesta valmistui vuosittain maavoimien valtavirtaan noin 800 uransa puolivälissä olevaa upseeria. Richardson jakoi tämän käsityksen ja tekee niin tänä päivänä.¹⁹³

Iskulauseiden ja -sanojen käyttämistä debatissa ei voitu kokonaan välttää. Vaikka TRADOC ei koskaan itse käyttänyt käsitettä *maneuver warfare* doktriiniasiakirjoissaan, kirjoitettiin paljon vuosien 1977–1981 teoriakeskustelujen sisällöstä doktriiniin FM 100-5 *Operations* (1982). Seuraavat viisi käsitettä tai iskusanana ovat lähinnä synonyymejä käsitteelle *AirLand Battle*: aloite, joustavuus, syvyys, tempo ja synkronointi. Jälkeenpäin on vaikeaa päätellä, mitä käsitettä tai iskulausetta pitäisi pitää tärkeimpänä tietynä ajanjaksona. Ne voivat paremminkin vahvistaa toinen toisiaan kuin sulkea toisensa pois. Samasta syystä pitäisi maavoimissa kehittynyttä ajatustapaa pitää osana filosofiaa eikä eheänä ja valmiina teoriana, joka voidaan todistaa. Ainakin tämä on yksi tapa tulkita tapahtunutta.

Ajatukset delegoidusta johtamisesta, niin kutsutusta tehtäväkeskeisestä johtamisesta tai tehtävätaktiikasta (saksankielisestä alkuperäisestä ilmaisusta *Auftragstaktik*), olivat keskeisiä liikesodankäyntiä koskevassa ajattelussa. Tehtävätaktiikka edellyttää, että organisaation eri tasoilla ymmärretään operaation ajatus sekä kyetään ja halutaan toimia aloitteellisesti. Tehtävätaktiikan tärkeyden jatkuva korostaminen saattoi olla merkki siitä, että sillä ei aiemmin ollut vahvaa asemaa asevoimissa eikä sen käyttämiseen myöskään ollut kykyä. Asevoimat, jotka olivat koko olemassaolonsa ajan perustaneet toimintansa käskytaktiikkaan (saksaksi *Befehlstaktik*), eivät ilman muuta kykenisi saavuttamaan vaadittua tasoa oikeiden asenteiden ja oikean kompetenssin osalta, ei varsinkaan silloisen aliupseerisukupolven ammatillisilla valmiuksilla. Sodankäynti, joka perustui aktiiviseen ja aloitteelliseen toimintaan, vaati aivan uudenlaisia valmiuksia upseeristolta, ja se edellytti uuden oppimista koko päällystöltä. Johdatavat amerikkalaiset liikesodankäynnin teoreetikot olivat alusta alkaen ymmärtäneet tarpeen suojata oma johtamis- ja tiedustelujärjestelmä romahdukselta kaikissa tilanteissa. Saksalaisvaikutteisen tehtävätaktiikan tuominen Yhdysvaltojen asevoimiin vastasi juuri tätä tarvetta. Tosin sen toteuttaminen tulisi osoittautumaan huomattavasti luultua vaikeammaksi.

Edellytykset ymmärtää uusia periaatteita syvällisesti syntyivät vasta 1980-luvun lopulla muun muassa aiemmin mainitun kirjasarjan *Voennaja Mysl* (*Soviet Military Thought*) kääntämisen myötä. Tästä noin 13 kirjaa käsittävästä julkaisusarjasta, joka saatiin käännettyä

¹⁹³ Swain, Richard M.: "Filling the Void: The Operational Art and The U. S. Army", esitelmäpaperi symposiumissa *The Twenty-First Annual Military History Symposium of the Royal Military College of Canada*, maaliskuu 1995b, Kanada, s. 15. Esitelmä on julkaistu myös artikkelina, Swain, Richard M.: "Filling the Void: The Operational Art and the U.S. Army" teoksessa Mc-Kercher & Hennessy (ed.): *The Operational Art. Developments in the Theories of War*, Praeger, London, 1996.

1970-luvun loppupuolella, muodostui amerikkalaisille tärkeä avain neuvostoliittolaiseen sotilaalliseen ajatteluun. Lisäksi on mainittava *Voroshilov Lectures* (kolme kirjaa), jotka perustuvat luentoisiin Yleisesikunta-akatemiassa.¹⁹⁴ Lievän ironista on, että nämä monella tavalla erinomaiset esitykset neuvostoliittolaisesta strategiasta, operaatiotaidosta ja taktiikasta julkaistiin, kun Neuvostoliitto oli jo siirtymässä historiaan. Sama koskee David Glantzin teosta *Soviet Military Operational Art: In Pursuit of Deep Battle* (1991), joka osoittautui avaintekstiksi venäläisen ja neuvostoliittolaisen operaatiotaidon laajemmalle tutkimukselle¹⁹⁵. Maininnan arvoinen on myös Vladimir K. Triandafillovin teos *Характер операций современных армий* (*Nykyaikaisten armeijoiden operaatiot, The Nature of the Operations of Modern Armies*). Se on lisännyt ymmärrystä neuvostoliittolaisen operaatiotaidon juurista¹⁹⁶. Kaiken kaikkiaan uusi tieto teki mahdolliseksi ymmärtää operatiivista tasoa koskevia neuvostoliittolaisia periaatteita ja ajatuksia.¹⁹⁷

Mikäli Yhdysvaltojen maavoimat haluttiin saattaa aloitekyvyltään ja kompetenssiltaan uusien ajatusten edellyttämälle tasolle, sen henkilöstön oli opittava ymmärtämään operatiivisen tason periaatteet. Siihen tulisi kulumaan vuosia.¹⁹⁸ Tulisi kestämään vielä monta vuotta ennen kuin uusien periaatteiden mukaan koulutettu uusi sukupolvi upseereja ja aliupseereja nousisi johtaviin asemiin. Maavoimien toiminta Grenadan selkkauksessa lokakuussa 1983, jolloin vastassa ollut ”vihollinen” ei juuri kyennyt vastarintaan, todisti monen aikalaisen mielestä sen, että osaamisessa oli vielä paljon parannettavaa – noin 14 kuukautta FM 100-5:n (1982) julkaisemisen jälkeen. Tapahtumat kuitenkin pakottivat viemään läpi muutokset ja luomaan järjestelmän, jossa tehtäväperusteisella johtamisella oli oma roolinsa.

Samanaikaisesti kun Yhdysvalloissa keskusteltiin ja kirjoitettiin operaatiotaidosta, Isossa-Britanniassa oltiin myös kiinnostuneita sotataidon tasoista. Vuoden 1989 aikoihin kuvailivat britit omaa operaatiotaitoaan ilmaisulla ”[...] *the skilful execution of operational level of command*”. Silloin lisättiin sodankäynnin kolmeen tasoon neljäs taso:

- *Grand strategy, kansallisten resurssien käyttäminen poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi*
- *Military strategy, sotavoiman käyttäminen suurstrategisten tavoitteiden saavuttamiseksi*
- *Operational, sotilaallisten resurssien johtaminen sotilasstrategisten tavoitteiden saavuttamiseksi*
- *Tactical, sotilaallisten resurssien määrä, jolla saavutetaan operatiiviset tavoitteet.*¹⁹⁹

¹⁹⁴ Esimerkkejä tärkeistä englanniksi käännettyistä neuvostoliittolaisista kirjoista: Savkin, V. Ye.: *The Basic Principles of Operational Art and Tactics*, käänntänyt ja julkaissut U. S. Air Force, GPO, 1972/1984. Wardak, Ghulam Dastagir: *The Voroshilov Lectures, Materials from the Soviet General Staff Academy, Volume I-III*, päätoimittaja Graham H. Turbiville jr., National Defense University Press, Washington, D. C., 1989–1992. Wardak on Vorosilov-akatemiassa opiskellut afganistanilaisupseeri. Sidorenko, A. A.: *The Offensive (A Soviet view)*, käänntänyt ja julkaissut U. S. Air Force, Superintendent of Documents, U. S. Government Printing Office, Washington, D. C., 1973. Alkuperäisteos on julkaistu Moskovassa 1970. Sidorenko on eversti evp., sotatieteiden tohtori ja Frunze-akatemian tiedekunnan jäsen. Yhdysvalloissa kirjat oli tarkoitettu asevoimien sisäiseen käyttöön, mutta niitä saattoi myös ostaa suoraan valtiolliselta Government Printing Officeelta.

¹⁹⁵ Glantz, David: *Soviet Military Operational Art: In Pursuit of Deep Battle*, esipuhe Carl E. Vuono Frank Cass, London, 1991a.

¹⁹⁶ V. K. Triandafillov (toimittanut Jacob W. Kipp 1929/1994): J. W. Kippin erinomainen esipuhe asettaa kirjan oikeaan historialliseen yhteyteen.

¹⁹⁷ Kustannusliike Frank Cass Englannissa oli 1980- ja 1990-luvulla keskeinen neuvostoliittolaista ja venäläistä alkuperää olevan ammattikirjallisuuden julkaisija.

¹⁹⁸ Perustuu Willmottin esitelämään (painettu) Oslossa 2001, s. 57.

¹⁹⁹ *Design for Operations – the British Military Doctrine, Army Code No. 71451*, valmistettu yleisesikunnan valvonnassa, UK Ministry of Defence, MoD, London, 1989, ss. 37–39. Käsitys siitä, että on oltava operatiivinen taso, hyväksyttiin Ison-Britannian asevoimissa jo pitkään toivottuna asiana. Vastakkaiselle käsitykselle ei ole löytynyt lähteistä perusteita. Doktriinia tarkistettiin 1990-luvun lopulla, mutta sen pääsisältö säilyi entisellään.

Jako eroaa selvästi esimerkiksi saksalaisesta jaottelusta (vuoteen 1945 asti). Britit toivat operatiivisen tason doktriineihinsa vasta vuonna 1989, kun nähtiin, ettei Yhdysvalloissa ja Natossa tapahtunut kehitys jättänyt britteille valinnan varaa. Prikaatikenraali Richard E. Simpkin oli sitä ennen jo monen vuoden ajan osoittanut tason puuttumisesta aiheutuneita ongelmia. Simpkin on yksi arvostetuimmista sotilasajatteliijoista, vaikkei hän kotimaassaan ollutkaan erityisen vaikutusvaltainen.

Simpkin julkaisi vuonna 1985 teoksen *Race to the Swift, Thoughts on Twenty-First Century Warfare*. Teos lisäsi osaltaan merkittävästi meneillään olevien teoreettisten ja doktrinääristen uudistusten ymmärtämistä, ja monet teoreetikot ja doktriinien kirjoittajat hyödynsivät sitä 1980-luvulla.²⁰⁰ Toinen Simpkinin teos, *Deep Battle, The Brainchild of Marshal Tukhachevskii*, esittelee neuvostoliittolaisia ajatuksia²⁰¹. Richard Simpkin toimi kanadalaisen John Englishin mukaan merkittävänä katalyysaattorina ja hän oli ensimmäinen brittiläinen teoreetikko, joka nykyaikaisella tavalla kirjoitti operatiivisen tason tarpeellisuudesta²⁰². Simpkinin ajatuksissa oli aina keskeistä pienen mutta tehokkaan taisteluvoiman käyttäminen. Vastustajan massaa ja liikettä saattoi käyttää hyväkseen vastustajan lyömiseksi. English on siteerannut Simpkinia oltuaan henkilökohtaisesti yhteydessä tähän. Englishin arvion mukaan käsite *operational* merkitsi Simpkinille sitä, että piti ottaa käyttöön ”[...] *the dynamic characteristics associated with manoeuvre theory*.”²⁰³

Toinen mielenkiintoinen näkemys, jota Simpkin aina korosti, oli se, kuinka teknologian nopeat edistysaskeleet yhdistettynä liikesodankäynnin teoriaan olivat madaltaneet kynnystä operatiivisen tason tulemiselle. Englishin tulkinnan mukaan operatiivisen tason soveltamisala siis laajeni. Simpkin havainnollistaa tätä käyttäen esimerkkinä neuvostoliittolaista maahanlaskuprikaattia. Jos prikaati kyettäisiin lentämään alueelle ilman suurempia tappioita ja se valtaisi yhden Reinin silloista, se olisi määritelmän mukaisesti *operational formation*, koska toimenpiteellä olisi selvät operatiiviset seuraukset.²⁰⁴ Tällainen operaatio vaikuttaisi onnistuessaan koko sotänäyttämön tilanteeseen, vaikka operaation toteuttanut joukko on pieni.²⁰⁵ Seuraava lainaus Simpkinin teoksesta kertoo hänen ajattelutavastaan:

*Vaikka liikesodankäynnin teoria koskee vain suuria massoja, se on itse asiassa tavanomainen kuvaus sellaisesta sodankäynnistä, jota historiallisesti ovat harjoittaneet pienet, organisoidut ja korkeatasoiset joukot*²⁰⁶.

Simpkin ei kuitenkaan ollut mikään liikesodankäynnin fanaatikko. Hän oli täysin vakuutunut siitä, että joutuminen taisteluun asutuskeskuksissa ja muunlainen *inelegant fighting*, vaikuttaisi voimakkaasti sodankäyntiin laajemmassa mielessä. Simpkin pohtii Euroopan puolustusta suhteellisen yksityiskohtaisesti teoksensa *Race to the Swift* luvussa ”*Defence of the*

²⁰⁰ Simpkin, Richard E.: *Race to the Swift, Thoughts on Twenty-First Century Warfare*, Brassey's Defence, London, 1985.

²⁰¹ Simpkin, Richard E.: *Deep Battle, The Brainchild of Marshal Tukhachevskii*, Frank Cass, London, 1987.

²⁰² English (1996), s. 17. English totesi myös, että ehkäpä Simpkin oli moderni versio 1920- ja 1930-luvun kenraali J. F. C. Fullerista uusajattelijana ja operatiivisena ja taktisena uudistajana toimien kuitenkin vailla omanvoiton pyyntiä Ison-Britannian vanhoillisissa sotilaspiireissä.

²⁰³ Ks. Simpkin, Richard E.: ”Manoeuvre Theory and the Small Army”, *British Army Reviews*, December 1984, s. 5. Tärkeä on myös Simpkinin aiemmin mainittu teos *Race to the Swift*.

²⁰⁴ English (1996), s. 17.

²⁰⁵ Simpkin (1985), s. 5.

²⁰⁶ Simpkin, Richard E.: *Red Armour – an examination of the Soviet mobile force concept*. Brassey's Defence, Oxford, 1984, ss. 12–13.

NATO Centre”. Jos Euroopassa syttyisi suursota, vihollinen olisi torjuttava käytännössä sillä hetkellä käytettävissä olevin keinoin, on Simpkinin ajatus vapaasti käännettynä.²⁰⁷

Samanaikaisesti Euroopassa ja Yhdysvalloissa meneillään olevan kehityksen kanssa Neuvostoliitossa oli tehty tutkimuksia ja sitä mukaa myös toimeenpantu mittavia sotilaallisia uudistuksia vastapainona vaaralliseksi katsotulle lännen kapasiteetin kasvulle. Neuvostoliitossakin tehtiin paljon työtä sotilaallisten konseptien ja doktriinien uudistamiseksi, ja se pääsi todella vauhtiin, kun marsalkka Nikolai Vasiljeviš Ogarkov nimitettiin yleisesikunnan päälliköksi vuonna 1977. Ogarkov teetti muun muassa tutkimuksen siitä, miten suurvalta-armeijat olivat jatkuvasti kasvaneet 1500-luvulta alkaen. Hänen johtopäätöksensä oli, että armeijoiden sotilaiden määrän alati kasvaessa tarvittaisiin sotilaallisille operaatioille yhä laajempi tila. Venäläiset ymmärsivät myös, että 1980-luvulla käyttöön tulevilla asejärjestelmillä olisi yhä suurempi osumatarkkuus, mikä pakotti ajattelemaan asioita uudelleen.

Ogarkovin ja yleisesikunnan näkemys oli, että perinteiset armeijat ja rintamayhtymät sekä tapa toteuttaa operaatioita oli korvattava sotanäyttämötason strategisilla operaatioilla, kuten ilmaisu venäläisittäin kuuluu²⁰⁸. Muutokset vietiin läpi 1980-luvulla Natossa tapahtuneen kehityksen seurauksena. Ogarkov tuli yhä vakuuttuneemmaksi siitä, että Neuvostoliiton olisi toimittava toisin kuin aiemmin oli suunniteltu, jos suursota syttyisi Keski-Euroopassa. Vielä 1980-luvun puolessavälissä Neuvostoliiton poliittisessa johdossa eläteltiin toivoa siitä, että suunnitellut poliittis-sotilaalliset tavoitteet kyettäisiin saavuttamaan laajamittaisella sotilaallisella offensiivilla. Simpkin totesi 1980-luvun puolenvälin neuvostoliittolaisesta ajattelusta:

*En ole yrittänyt analysoida syvän operaation teoriaa yksityiskohtaisesti tässä vaiheessa. Neuvostoliittolainen malli on tällä hetkellä ainoa olemassa oleva, ja se on teoreettisella tasolla paremmin kehitelty ja dokumentoitu kuin mikään muu versio liikesodankäynnin teoriasta historiassa. Siksi otan sen perustaksi (teoksen) toiseen osaan, jossa tulen tutkimaan liikesodankäynnin teorian fyysistä tasoa. [...]*²⁰⁹

Teoreettisesti piti olla mahdollista vaikuttaa koordinoitusti joka kohtaan sotanäyttämöä integroimalla tiedustelu- ja tulenjohtojärjestelmät pitkän kantaman ja suuren tarkkuuden tulivoimaan. Tästä käytettiin nimitystä *reconnaissance-fire complex* taktisella tasolla (esimerkiksi tykistö ja tykistöohjukset) ja *reconnaissance-strike complex* operatiivisella tasolla (esimerkiksi taktiset tai maavoimien ilmavoimat, taktiset ja operatiivis-taktiset ohjusyksiköt). Uudet asejärjestelmät yhdessä yhä tehokkaampien panssaroitujen joukkojen, rynnäkköhelikopterien ja maahanlaskujoukkojen kanssa, tulisivat tekemään täysin uudenlaiset operaatiot mahdollisiksi. Operaatiot ulottuisivat kauas, ja ne tehtäisiin ennen näkemättömällä nopeudella.²¹⁰

Uusien pitkänkantaman asejärjestelmien ja operatiivisen tason joukkojen käyttöön liittyi myös toinen tärkeä seikka. Nyt nimittäin operatiivisella johtajalla olisi ensimmäistä kertaa (oletettavasti) käytössään ja omassa hallinnassaan välineet ja keinot, joita hän tarvitsi taistelussaan.²¹¹ Simpkin yritti teoksessaan *Deep Battle* tulkita neuvostoupseerien ajatuksia

²⁰⁷ Simpkin (1985), s. 299 ja ss. 304–308. Tässä Simpkin pohtii käsitteitään *operational concepts*, *counterstroke* ja *counterbreat*.

²⁰⁸ Simpkin (1987), ss. 39–47.

²⁰⁹ Simpkin (1985), ss. 49–50.

²¹⁰ Ks. Ogarkov in Orenstein & Glantz (1995b), ss. 191–199.

²¹¹ English (1996), s. 18.

Länsi-Eurooppaan suoritettavasta suurhyökkäyksestä. Kuten aiemmin on todettu, Neuvostoliitossa painotettiin aina teknologian ja offensiivisten operaatioiden merkitystä. Otsikon ”*A forward glimpse*” alla hän aloittaa arvionsa seuraavasti:

Oikea tieto Neuvostoliiton joukoista on aina vanhentunutta. Neuvostoarmeija on luultavasti jo siirtynyt taistelevien aselajien (jalkaväki ja panssarijoukot) ja tykistön perinteisestä suhteesta 3:1 hyvän matkaa kohti suhdetta 1:1. Tosiasiassa se on ehkä jo saavuttanut suhteen 1,5:1, mikä on kaikkein pisimmälle tulevaisuuteen katsovien Yhdysvaltojen maavoimien laitojen 1990-luvun puolenvälin tavoite. Tästä muutoksesta ja sen takana olevan tulivoiman vallankumouksen laajuudesta – Neuvostoliiton tapauksessa muutoksesta myös heidän hyvin vahvassa tykistöperinteessään – voi nähdä, että se merkitsee roolien vaihtumista taistelevien aselajien, sellaisina kuin me ne tunnemme, ja tykistön kesken. Tykistön tulesta (nyt yhdessä ilmatuen kanssa) tulee tuhoamisen pääväline, ja mekanisoidut liikkuvat joukot operoivat tykistön tukena, kuten taistelukentän ydinasekukoistuksen aikaan.²¹²

Ennen vuotta 1985 (noin) oli ollut mahdollista muodostaa painopiste vain vahvistamalla operatiivisia joukkoja taktisesti lisäalustuksin. Syynä oli se, että operatiivisilla joukoilla oli ennen 1980-lukua käytössään oikeastaan vain taktisen kantaman asejärjestelmiä. Kuten Simpkin antaa ymmärtää edellä olevassa teknologian osalta kovin optimistisessa arviossaan, hän oletti useimpien muiden lailla, että kylmä sota jatkuisi. On mahdollista nähdä 1980-luvun mittava uuden sotateorian kehittyminen vastauksena teknologiselle kehitykselle, ei päinvastoin. Yhdistelmä uudet sotateoriat ja uusi teknologia pakotti kehittämään uusia doktriineja ja uudistamaan koulutus- ja harjoitustoimintaa. Idän ja lännen sotilaallisessa kehityksessä voidaan nähdä monia yhtäläisyyksiä, vaikka poliittiset järjestelmät olivat erilaiset.

Neuvostoliitto aikoi käyttää operaatioissaan muun muassa syvälle tunkeutuvia iskujoukkoja ja nopeasti eteneviä yhtymiä. Pyrittiin ennen muuta luomaan liikkuvia operatiivisia voimaryhmiä (OMG). Ne olivat yhtymiä, joilla oli paljon yhtäläisyyksiä 1930-luvun mekanisoitujen yhtymien ja panssariyhtymien kanssa.²¹³ Liikkuvat operatiiviset voimaryhmät olisivat ratkaisevia tulevassa ratkaisutaistelussa. Jälkeenpäin on perusteltua kysyä, miten pitkälle Neuvostoliitto oikeastaan pääsi tällaisten operatiivisten yhtymien kehittämisessä? Neuvostoliittolaiset olivat 1980-luvulla epäilemättä luoneet uuden teoreettisen perustan tavanomaiselle sodankäynnille. Kun katsoo tilannetta 1980-luvun lopulta taaksepäin, on perusteltua kysyä, olisiko Neuvostoliitolla oikeastaan ollut kyky toteuttaa tämäntyyppisiä suuroperaatioita käyttämättä ydinaseita? Varsinkin jatkuvasti kasvaneet taloudelliset ongelmat, joiden kanssa kommunistisessa Neuvostoliitossa kamppailtiin, antoivat aiheita epäillä mahdollisuuksia jatkaa suunnitellulla tavalla.

Vastakkaisista käsityksistä huolimatta ei taistelukentän entistä suurempi syvyys, jolla nyt valmistauduttiin taistelemaan, ollut täysin poikkeava niistä teoreettisista syvän taistelun laskelmista, joita Tuhatshevski, Triandafillov ja muut johtavat neuvostoupseerit olivat tehneet liittyen käsitteeseen syvä taistelu²¹⁴. Poikkeavaa oli se, että nyt tekniset ja logistiset mah-

²¹² Simpkin (1987), s. 268.

²¹³ Sama, s. 61 ja ss. 72–75.

²¹⁴ V. K. Triandafillov (toimittanut Jacob W. Kipp 1929/1994), ss. 94–112.

dollisuudet toteuttaa tämän kaltaisia nopeita ja kehittyneitä operaatioita olivat parantuneet huomattavasti siitä, kun teorioita kehiteltiin 1930-luvun alussa²¹⁵.

Tässä kohtaa voi olla hyödyllistä palata kenraali Kopytkon (2008) aiemmin (luvussa 2.6.) mainittuun *Voennaja Mysl (Military Thought)* -artikkeliin, jossa hän jakaa neuvostoliittolaisen ja venäläisen operaatiotaidon kehittymisen viiteen ajanjaksoon. Kolme viimeistä jaksoa on kuvailtu seuraavasti:

- **Kolmas vaihe** kesti vuodesta 1954 vuoteen 1985. Se alkoi keksimällä ja ottamalla käyttöön ydinohjukset, joita pidettiin pääaseina. Kuitenkaan ei ollut poissuljettua, että myös tavanomaisille aseille löytyisi mittavaa käyttöä sodassa. Ydinaseiden valtava tuhovoima lisäsi dramaattisesti joukkojen iskuvoimaa ja vaikutti radikaalisti operaatioiden luonteeseen, niiden mittasubteisiin ja menetelmiin voittaa taistelu.
- **Neljäs vaihe** ulottui 1980-luvun puolivälistä myöhäiseen 1990-lukuun. Monet ydinaseiden rajoitus sopimukset, sen hyväksyminen, että ydinaseita voisi käyttää vain kriittisessä tilanteessa, jossa kansakunnan kohtalo oli vaakalaudalla, tavanomaisten täsmäaseiden kehittyminen entistä paremmiksi, Neuvostoliiton uusi defensiivinen doktriini ja moni muu tekijä vaativat monien operaatiotaitoon liittyvien ongelmien ratkaisemista uudella tavalla. Erityinen paino oli defensiivisten operaatioiden teorian ja käytäntöjen kehittämässä pääoperaatiomenetelmänä pyrittäessä selviytymään vastustajan hyökkäyksestä. Aikomuksena oli suorittaa offensiivisiä toimenpiteitä vastahyökkäysoperaatioilla sodan aikaisessa vaiheessa.
- Nykyisin ollaan operaatiotaidon kehityksen seuraavassa, **viidennessä vaiheessa**. Sille on luonteensa muuttuneet käsitykset Venäjään kohdistuvasta sotilaallisesta uhkasta, paikallisten sotien ja aseellisten konfliktien kasvanut todennäköisyys, pitkän kantaman täsmäaseiden ja uusiin fyysikaalisiin periaatteisiin perustuvien aseiden ottaminen käyttöön maailman johtavien valtioiden asevoimissa, informaatiotodankäynnin kasvava rooli, yritys parantaa Venäjän federaation asevoimien johtamis- ja valvontakykyä ja muut tekijät.²¹⁶

Jos otetaan lähtökohdaksi kenraali Kopytkon jako, huomataan, että nykyinen Venäjä jälleen pyrkii kohtaamaan uudet ulkoiset uhkat sen perusteella, miten se itse tulkitsee kansainvälistä kehitystä. Kuten ehkä muistetaan, Neuvostoliiton sotilaallinen ja poliittinen ylin johto alkoi epäillä ydinaseiden hyödyllisyyttä 1970-luvun lopulla. Olisiko näiden aseiden massiivinen käyttäminen oikea ratkaisu suursodassa, jossa Neuvostoliitto ja Varsovan liitto soti Yhdysvaltoja ja Natoa vastaan? Marsalkka Ogarkov oli jo vuonna 1979 sanonut, että hänen käsityksensä mukaan maailmansota voisi alkaa tavanomaisena sotana ja myös päättyä sellaisena. Hän perusti ajatuksensa sodankäynnin vallankumoukseen, jonka hän väitti olevan tulossa. Tämä oli ainakin selvä signaali lännelle, joka edelleen piti kiinni siitä käsityksestä, että suur-

²¹⁵ Neuvostoliittolaisista suunnitelmista ja kehityksestä 1930-luvulla on olemassa paljon kirjallisuutta. Sen ajan hyvät lähteet ovat pysyvästi mielenkiintoisia. Kukaan ei silloin voinut ennustaa, miten tulisi käymään, mutta yhteensä ne antavat luotettavan ja usein hyvin asiantuntevan kuvauksen todellisista ongelmista, joiden edessä Neuvostoliitto silloin seisoi – kuitenkin itse ymmärtämättä niitä täysin: Jones, David R.: ”Ogarkov and the Evolution of Operational Art” – *Tactics and Technology*, Canadian Institute of Strategic Studies, 1987, s. 15 viite ja Dick, Charles J.: ”Soviet Doctrine, Equipment Design and Organization”, *International Defense Review* no. 12, 1983, s. 1715 viite ja Simpkin (1984), s. 158 viite. Paljon tietoa sotilaallisista yksityiskohdista on lisäksi seuraavissa kahdessa teoksessa: Simpkin (1987) ja Erickson, John & Hansen, Lynn & Schneider, William: *Soviet Ground Forces: An Operational Assessment*, Westview Press, Boulder, Colorado, 1986.

²¹⁶ Kopytko (2008), s. 209.

sota Euroopassa olisi ydinsota. Edellä on esitetty, millä tavalla Kopytko näki tuon ajan uudet trendit kolmannella ajanjaksolla.

Kun Ogarkov vuonna 1982 esitteli ensimmäisen kerran julkisuudessa uusia ajatuksiaan neuvostoliittolaisesta operatiivisesta ajattelusta, hän korosti ilman ydinaseita käytävän sodan alkuvaiheen merkitystä mahdollisessa eurooppalaisessa suursodassa. Sitä voidaan pitää alku- na neljännelle ajanjaksolle, tosin kommunistipuolueen johdon oli vaihduttava ennen kuin muutokset olivat mahdollisia. Ogarkovin näkemykset saivat poliittista tukea, kun kommunistipuolueen pääsihteeri Leonid Brežnev tuli julkisuuteen samankaltaisella sanomalla kesäkuussa 1982. Brežnev totesi, että Neuvostoliitto ei käyttäisi ensimmäisenä ydinaseita, koska se olisi ”rikollinen teko”. Tällä tavalla venäläiset luonnollisesti hankkivat poliittisia pisteitä ydinaseiden vastustajien keskuudessa lännessä, mutta tärkeämpi syy siihen, miksi Ogarkov ja vähitellen myös Neuvostoliiton poliittinen johto hyväksyi tämän näkemyksen, oli blokkien välillä tuolloin vallinnut ydinasetasapaino. Neuvostoliittolaisessa 1970-luvun puolenvälin jälkeen julkaistussa sotilaskirjallisuudessa operaatiotaidon tulkitaan olevan ”[...] teoria ja käytäntö, jolla tavalla valmistellaan ja toimeenpannaan eri aselajien suurten strategisten yhtymien yhdistettyjä, yhteisiä ja itsenäisiä operaatioita (sotatoimia).”²¹⁷

Merkittävää kehityksessä vuoden 1975 jälkeen oli myös uusien ja yhä kehittyneempien asejärjestelmien ottaminen käyttöön molemmilla puolilla. Parantuneen osumatarkkuuden ansiosta kyettäisiin tuhoamaan vihollisen tärkeimmät järjestelmät tarvitsematta turvautua taktisiin ydinaseisiin. Neuvostoliitto kykenisi, ainakin teoriassa, toimeenpanemaan sota- näyttämötason operaatioita uusien täsmäaseiden avulla ja saavuttamaan niillä yhtä suuren vaikutuksen kuin pienillä taktisilla ydinaseilla. Mahdollisuus suorittaa koordinoituja ilma- ja ohjushyökkäyksiä syvälle vihollisen alueelle näytti vahvistavan käsitystä siitä, että operaatiotaidolla oli suurempi merkitys kuin taktiikalla. Pitkänkantaman täsmäaseita käyttävälle puolustautuvalle valtiolle olisi myös mahdollista riistää aloite hyökkääjältä nopeilla iskuilla hyökkääjän syvyyteen.

1980-luvun alussa Ogarkov lähimpine kenraaleineen piti pitkänkantaman täsmäaseisiin perustuvaa uudenaikaista operaatiotaitoa sodankäynnissä suorastaan vallankumouksellisena. Se tulisi siitä lähtien muodostumaan tärkeimmäksi tekijäksi suurvaltojen välisessä sodassa. Kuten tunnettua, todellisuus ajoi kohta näiden ajatusten ja suunnitelmien ohi: Neuvostoliitto oli poliittinen ja sotilaallinen suurvalta enää noin yhdeksän vuotta.²¹⁸ (Yhdysvaltalaisen operaatiotaidon myöhempää kehittymistä tarkastellaan kirjan 5. luvussa.)

2.8 Doktriinikehitys Naton piirissä

Kun Yhdysvalloissa oli monella tapaa käynnissä sotilaallinen kulttuurivallankumous, ennen muuta FM 100-5, *Active Defensen* käyttöön ottamisen myötä (maavoimissa), kesti vielä jonkin aikaa ennen kuin osittain uuteen teoriaan ja operatiiviseen ajatteluun perustuva ajattelutapa sai seurannaisvaikutuksia Euroopassa. Esimerkiksi Länsi-Saksassa ei toivottu muutosta lännen joukkojen ryhmittämiseen liittotasavallan itärajalle, koska saksalaiset pelkäsivät

²¹⁷ Kopytko (2008), s. 210. Ks. myös venäläinen hakuteos *Военный энциклопедический словарь*, Moskva 1983 (*Vojennyi entsiklopedičeski slovar*, Moskva 1983.)

²¹⁸ Garthoff, Raymond L.: *Deterrence and Revolution in Soviet Military Doctrine*, Brookings Institution Press, Washington, D. C., 1990, s. 84 viite. Ks. myös Rekkedal (2003), ss. 575–624.

muutosten heikentävän omaa turvallisuuttaan. Kuten English ja useat muut teoreetikot ja historioitsijat ovat huomauttaneet, Natossa oli tutkittu, millä tavalla voitaisiin torjua Varsovan liiton hyökkäys, joka tehtäisiin niin kutsutuilla porrastetuilla rintamilla. Jokaiseen rintamaan kuului ensimmäinen ja toinen operatiivinen porras, jotka molemmat jakautuivat ensimmäiseen ja toiseen taktiseen portaaseen.²¹⁹

Vuonna 1984 otettiin muodollisesti käyttöön uusi sotänäyttämötason operatiivinen alakonsepti, *operational sub concept*, joka perustui paljolti Yhdysvalloissa vuosina 1977–1982 kehitettyyn liikesodankäyntiin, *Follow-on Forces Attack* (FOFA). Naton Euroopan joukkojen komentaja, amerikkalainen kenraali Bernard Rogers, ajoi uudistuksen läpi useiden eurooppalaisten liittolaisten vastustuksesta huolimatta. Hän ymmärsi, että näkemys, jota muiden muassa saksalaiset edustivat vaatimuksellaan eteentyönnetystä ryhmytyksestä Länsi-Saksassa, ei antanut välttämätöntä operatiivista syvyyttä. Rogers ymmärsi myös, että vaatimukselle operatiivisesta syvyydestä olisi vaikea saada poliittinen hyväksyntä Saksassa. Tämän ongelman kiertämiseksi piti FOFA-konseptin avulla yrittää luoda operatiivista syvyyttä hankkimalla syvyys vihollisen alueelta.

English on painottanut esityksessään seuraavaa seikkaa: samalla kun kenraali Rogers oletti, että venäläisten ensimmäinen operatiivinen porras olisi pysäytettävissä, hän pelkäsi, että liikkuvilla operatiivisilla voimaryhmillä vahvistettu toinen porras kyettäisiin pysäyttämään vain ydinasein²²⁰. Rogers totesi tähän liittyen: ”[...] jos sota syttyisi tänään, olisi kyse vain päivistä ennen kuin minun olisi käännyttävä poliittisten päättäjiemme puoleen ja pyydyttävä ensimmäistä ydinaseiden käyttöä.”²²¹ Yhdysvaltojen kongressille suunnatussa raportissa sanotaan muun muassa, että kenraali Rogersin varoitus alleviivaa tarvetta vahvistaa Naton konventionaalista suorituskykyä. Päämääränä FOFA:lla ja muilla yrityksillä moittia Naton konventionaalista suorituskykyä oli palauttaa *Flexible Response* joustavuus. Näin piti varmistaa, että Nato kykenee reagoimaan oikealla mitalla Varsovan liiton lukumääräisesti ylivoimaisten tavanomaistenjoukkojen hyökkäykseen että se pitää itsellään oikeuden päättää sodan eskaloimisesta ydinaseisiin ja että se ei tule pakotetuksi aikaisessa vaiheessa kaikki tai ei mitään päätökseen.²²²

Mikäli hyökkäys kehittyisi pelätyllä tavalla, ei olisi olemassa muuta ratkaisua kuin ydinaseiden käyttäminen. Tämä siis saattoi olla operatiivinen todellisuus vain muutaman päivän sotimisen jälkeen. FOFA astui kuvaan mukaan, kun oli pakko tarkastella vaihtoehtoisia ratkaisuja. Ajateltiin muun muassa niin, että Naton eteentyönnetty puolustus saattaisi kestää riittävän pitkän ajan ilman ydinaseiden käyttämistä, mutta se edellyttäisi hyökkäämistä Varsovan liiton taaempia portaita vastaan noin 300 kilometrin syvyydessä aiheuttaen niille tappioita ennen kuin ne olisivat vaikuttamassa taisteluun. Jos tässä onnistuttaisiin, tilanteesta voitaisiin selvittää ilman taktisia ydinaseita.²²³ Suunnittelijoiden mukaan tähän päästäi-

²¹⁹ Naton virallista näkemystä 1980-luvun alussa valottaa esimerkiksi Donnelly, Christopher: ”The Development of the Soviet Concept of Echelonning”, *NATO Review* 6, 1984, ss. 9–17. Toisenlaisen näkökulman esittää Mills, Richard: ”Follow-on Forces Attack: The Need for a Critical Assessment”, *Defence Yearbook 1990*, Brassey’s London, 1990, ss. 125–137. Ks. myös English (1996), s. 18 ja Mc Kercher & Hennessy, (1996). Tekijät tarkastelevat nykyajan operaatiotaidon taustalla olevaa historiallista kehitystä useasta näkökulmasta.

²²⁰ *Technologies for NATO’s Follow-On-Forces Attack Concept, special report, OTA-ISC-312*, U. S. Congress, Office of Technology Assessment, U. S. Government Printing Office, Washington, D. C., July 1986, ss. 7–19, NTIS order #PB87-100343, July 1986, <http://www.fas.org/ota/reports/8630.pdf>, kesäkuu 2004.

²²¹ Rogers, Bernard W.: ”Follow-On Forces Attack: Myths and Realities”, *NATO Review* 6, 1984, ss. 1–9.

²²² *Technologies for NATO’s Follow-On-Forces Attack Concept, special report, OTA-ISC-312* (1986), s. 1.

²²³ Sama, ss. 10–11 ja 13–14.

siin laajentamalla FOFA-konseptia ja ottamalla samaan aikaan käyttöön uutta teknologiaa, kuten Nato-maiden ilmavoimien uudet asejärjestelmät, uudet pitkän kantaman risteilyohjukset, kaukolaukaistavat miinat, ilmavoimien ja tykistön tarkkuusampumatarvikkeet, sekä hyödyntämällä laajasti kaikkia elektronisen sodankäynnin keinoja. Vaikka FOFA sisälsi pienen merisotakomponentin Varsovan liiton silloin vähäisen amfibiokapasiteetin torjumiseksi Itämerellä, selvä painopiste oli ilma- ja maaoperaatioissa ja Naton suhteellisen vähälukuisten maavoimien käytössä. Laajaa vastahyökkäystä Varsovan liiton omalla alueella ei siis pidetty realistisena.²²⁴

Aiemmin mainitussa raportissa todetaan, että FOFA-konseptin kannalta kehitys tiedustelun, valvonnan ja maalinpaikannuksen alalla sekä aseiden, ampumatarvikkeiden ja kantolaitteiden alueella on erityisen mielenkiintoinen. FOFA edellytti, että maaleja kyettäisiin paikantamaan noin 30 kilometristä aina Puolan ja Venäjän väliselle rajalle asti, siis noin 800 kilometrin päähän Saksojen välisestä rajasta. Osumatarkkuudeltaan maaleihin tuli osua maalin, räjähteen ja kantolaitteen mukaan sadasta metrillä alle yhden metrin tarkkuudella. Luonnollisesti edellytettiin, että lentokoneen tai ohjuksen oli saavutettava maali tulematta alasammutuksi. Raportissa todetaan, että kantolaitteiden vaihtoehdot vaihtelevat suoraan maalin päällä asekuormansa pudottavasta lentokoneesta itsenäisesti maaliin lentävään ohjuksen. Niiden väliin sijoittuu erinäinen määrä vaihtoehtoja, kuten ohjuksen laukaiseminen lentokoneesta yhä suuremmalta ja turvallisemmalla etäisyydeltä.²²⁵

Jälkeenpäin voidaan luonnollisesti kysyä, kuinka realistinen FOFA oli, kun se tuli konseptina käyttöön vuonna 1984? Tuona ajankohtana olivat suhteellisen harvat myöhemmin niin tärkeistä täsmäasejärjestelmistä käytössä. *Tomahawk*-ohjuksia ja muita risteilyohjuksia oli vain vähäinen määrä, ja tärkeät järjestelmät, kuten MLRS-raketinheitin (*Multiple Launch Rocket System*) ja tykistön ohjautuvat kranaatit, olivat vasta käyttöönottoaiheessa. Uudet ja kehittyneet lentokonetyypit, kuten F-15 ja F-16, tulivat käyttöön vuoden 1980 tienoilla, mutta uudet pitkän kantaman ohjautuvat asejärjestelmät, jotka sittemmin olivat merkittävässä osassa esimerkiksi Persianlahden sodassa vuonna 1991, eivät vielä olleet käytössä. Naton silloiset johtamis- ja valvontajärjestelmät eivät nekään luultavasti olleet kykeneviä johtamaan tehokkaasti vaativia ja monimutkaisia operatiivisen ja strategisen tason operaatioita. Vielä Persianlahden sodan aikana vuosia myöhemmin, jolloin vastustaja oli selvästi heikompi kuin Neuvostoliitto olisi ollut vuonna 1985, paljastui useita pieniä ja suuria ongelmia integroitujen ilma- ja maaoperaatioiden johtamisessa. Kaikkia ongelmia ei ollut ratkaistu edes vuoden 2003 Irakin sotaan mennessä.

Voidaan luonnollisesti vain arvailla, millaiset olisivat olleet seuraukset eurooppalaisesta suur-sodasta 1980-luvun puolivälissä. Olisiko kummankaan puolen operatiotaito näyttäytynyt sellaisena kuin se doktriineissa kuvailtiin? Vaikka vastauksen löytäminen jälkikäteen on mahdotonta, on kuitenkin aihetta kysyä, olisiko FOFA toiminut toivotulla tavalla? Sehän oli alun perin kehitetty alakonseptiksi pohjimmiltaan staattiseen Länsi-Saksan puolustukseen. Olisivatko Naton silloin suhteellisen voimakkaat joukot kyenneet torjumaan Varsovan liiton armeijat? Ehkä paras tilannekehitys olisi silloin ollut Simpkinin kuvauksen mukainen: lännen joukot olisivat taktisilla menestyksillä saaneet Varsovan liiton operatiivisen koneen jumiutumaan hieman samaan tapaan kuin saksalaisten viimeiselle offensiiville kävi länsirin-

²²⁴ Ks. Rogers (1984), ss. 1–9. Sitä voidaan pitää Naton virallisena käsityksenä FOFA-konseptin rajoituksista.

²²⁵ *Technologies for NATO's Follow-On-Forces Attack Concept, special report, OTA-ISC-312* (1986), s. 21.

tamalla vuonna 1918.²²⁶ Silloiset Nato-joukot Länsi-Saksassa (*Central Army Group*) olisivat kaikki olleet alkuryhmityksessään vahvojen linnoitteiden ja syvien miinakenttien takana. Saksassa olisi käytännössä ollut erittäin vaikeaa operoida suurilla yhtymillä, kuten armeijakunnilla ja armeijoilla. Länsi-Saksan maaston ja voimakkaan urbanisoitumisen johdosta olisi operointi oletettavasti tapahtunut ensisijaisesti divisioonatasolla tai jopa sitä alemmalla.²²⁷

Kun muistetaan, miten rajallinen Naton kyky tavanomaiseen sodankäyntiin oli Euroopassa 1980-luvulla, on mielenkiintoista lukea niitä lukuisia artikkeleita erilaisine väitteineen ja tulkintoineen, jotka julkaistiin vain muutama vuosi myöhemmin koalition joukkojen Irakissa vuonna 1991 saavuttaman voiton jälkeen. Moni tulkitsee sodan tulosta siten, että lännellä oli selvästi ylivoimainen operatiivinen konsepti Neuvostoliittoon verrattuna. Ei pidä kuitenkaan unohtaa, että Irakissa käytiin sotaa toisen luokan sotilasmahtia vastaan: se ei kyennyt itse kokoamaan ja ylläpitämään operatiivista tai taktista tilannekuvaa ja soti siis puoliksi sokeana. Voidaan myös kysyä, oliko Irakin johdolla enemmän hyötyä CNN-televisiokanavan uutislähetyksistä kuin omista tiedustelulähteistään. Jälkeenpäin on helppo havaita, että seuraavaan sotaan mennessä keväällä 2003 Irak oli taantunut kolmannen luokan sotilasmahdiksi, eikä Irakin johto kyennyt käytännössä käyttämään ainakin paperilla isoilta näyttäviä sotavoimiaan.

Olivatko kaksi Irakia vastaan käytyä sotaa vailla operatiivista merkitystä tulevan kehityksen kannalta? Sellainen väite merkitsisi ehkä koko tilanteen kääntämistä pääläelleen. Persianlahden sota vuonna 1991 näytti selvästi, mihin suuntaan nykyaikainen tavanomainen sodankäynti oli kehittymässä. Toinen merkittävä havainto on se, että vielä nykyisin itseään sotilaallisina suurvaltoina pitävät Iso-Britannia ja Ranska eivät olisi kyenneet omin voimin hyökkäämään ja voittamaan Irakia tavanomaisella sodankäynnillä mobilisoimatta molempien kansakuntien koottuja voimavaroja. Tässä kohtaa nousee esiin mielenkiintoinen ja ikuinen kysymys kriittisestä massasta sodankäynnissä: mitä tapahtuu, kun pieni mutta erinomaisen liikkuva ja hyvin johdettu sotavoima kohtaa selvästi suuremman ja liikkuvan, mutta ei erityisen hyvin johdetun sotavoiman? Eikö sellaisessa tapauksessa sotaa voiteta ylivoimaisella operaatiotaidolla, vai mistä muusta voisi olla kysymys?

Yksi huomioon otettava tekijä on se, että toisen ja kolmannen maailman maissa ei ole aina ymmärretty sodan häviämistä tai voittamista samalla tavalla kuin länsimaissa. Perinteisesti on useissa suurissa eurooppalaisissa sodissa vuoden 1648 jälkeen pidetty hyväksyttävänä, että hävinnyt osapuoli antautuu ja solmitaan rauhansopimus. Tästä syystä Euroopassa ei ole, muutamien poikkeuksin, esiintynyt sotien päätyttyä voittajiin kohdistuvaa laajamittaista sisäodankäyntiä tai terrorismia, vaikka sellaista toimintaa esiintyi toisen maailmansodan aikana esimerkiksi Balkanilla ja Neuvostoliitossa. Näin ei ole ollut muualla maailmassa, kun sodan ja varsinkin tappion olemus ymmärretään eri tavalla ja kumouksellisella toiminnalla on selvä funktio ja tarkoitus. Tämän ovat eurooppalaiset suurvallat saaneet aikoinaan kokea

²²⁶ Kuten aiemmin on mainittu, on Richard E. Simpkin (1921–1986) kirjoittanut neuvostoliittolaisten 1980-luvulla kohtamista haasteista kirjoissaan *Race to the Swift: Thoughts on Twenty-first Century Warfare*, 1985 ja *Red Armour: An Examination of the Soviet Mobile Force Concept*, 1984.

²²⁷ English, John A.: ”Central Army Group: Pillar of NATO Defence” kirjassa Ian V. Hogg (toim.): *Jane’s 1982-83 Military Review*, London, 1982, ss. 107–123. Kanadalainen John A. English on kirjoittanut mm. operatiivisista rajoitteista, joihin tunnuttiin törmättävän 1980-luvun alussa. Esimerkiksi Ranskan Saksassa olevaan armeijaan kuului tuohon aikaan noin 150 000 miestä ja yli 1000 taisteluvuonua. Lähteessä spekuloidaan mm. sitä, olisiko Ranskan 1. Armeijalla, jonka lähtöalue oli Länsi-Saksan lounaisosassa, ollut sijainniltaan mahdollisuudet laajoihin manöövereihin. Ranskalaiset olisivat mahdollisesti voineet edetä Reinille, jonka luona he olisivat joutuneet pysähtymään logistisista syistä.

niin Lähi-idässä kuin Aasiassakin. Samoin on Afganistanissa ja Irakissa nähty jälkisotimisesa pitkäaikaista ja voimakasta väkivallan käyttöä, joka on kohdistunut länsimaisiin joukkoihin ja niiden kanssa yhteistoiminnassa olleisiin.

Varsinkin Persianlahden sota vuonna 1991 osoitti selvästi, millaisia merkittäviä haasteita logistiikka ja suunnittelu kohtaavat nykyaikaisessa suurehkossa sodassa. Kun yrittää päätellä, mikä on luonteenomaista nykyaikaiselle operaatiotaidolle tavanomaisessa sodankäynnissä, voi yksi päätelmä olla se, että hyvä tiedustelu- ja suunnittelukyky sekä hyvin toimiva logistinen järjestelmä ovat yhtä tärkeitä tekijöitä kuin hyvä kyky liikkeeseen. Vain valtioiden, jotka ovat kykeneviä vaatimaan sotilaalliseen suunnitteluun, suuriin sotaliikkeisiin ja logistiisiin operaatioihin, toisin sanoen joissa ymmärretään, miten nämä asiat käytännössä liittyvät toisiinsa, voidaan katsoa ymmärtävän, mistä nykyaikaisessa operaatiotaidossa on kysymys. Mikäli jokin näistä kyvyistä puuttuu tavanomaisessa sodankäynnissä, ei ole toiveita voitosta, jos kohtaa vihollisen, jolla nämä kyvyt ovat.

Sotateoreetikko A. H. Jomini kirjoitti jo 1830-luvulla sotataittoa käsittelevässä teoksessaan juuri edellä mainitusta, mutta operatiivisen tason suunnittelu alkoi kehittyä nykyiseen suuntaansa vasta yleisesikuntaupseerien tajuttua sotilasjoukkojen massamaisten rautatiekuljetusten merkityksen²²⁸. Käsite logistiikka sai sotilaallisen merkityksen. Joukkojen ja materiaalin siirtoihin liittyvät laskelmat ovat nykyisin olennainen osa operaatiotaitoa. Logistiikalla on siis keskeinen merkitys länsimaisessa operatiivisen tason suunnittelussa sekä rauhan että sodan aikana. Se on länsimaisen operatiivisen ajattelun ydinasioita.

Länsimainen ajattelu eroaa jossain määrin neuvostoliittolaisesta tavasta ajatella sodankäyntiä. Amerikkalaisen David Glantzin mukaan oikeastaan vain Neuvostoliitossa osattiin kiteyttää ja formalisoida operaatiotaidolle sekä teoreettinen että käytännössä toimiva konsepti, jossa kuvailtiin sodankäynnin operatiivista tasoa niin tehtävien, ulottuvuuden, sisällön kuin aikatekijöidenkin osalta.²²⁹ Tämä tuskin on kovin ihmeellistä, jos tarkastellaan kehitystä 1900-luvulla historiallisesta näkökulmasta. Kuten tässä luvussa aiemmin on todettu, nimenomaan Neuvostoliitto ja Saksa kokosivat suurimmat armeijat toisen maailmasodan aikana ja molempien piti oppia käsittelemään näitä valtavia joukkoja taistelukentällä.

Neuvostoliitosta ja Saksasta, kahdesta tyypillisestä mannervaltiosta, poiketen länsiliittoutuneet ja sittemmin Nato olivat sodankäynnissään enemmän riippuvaisia merivoimasta, mikä vuoksi kehitystä tarkasteltiin enemmän strategisesta näkökulmasta. Tämä oli järkevää, sillä juuri sotilasstrategisen tason ajattelua tarvittiin mihinmainsuoperaatioiden suunnittelussa ja toimeenpanossa sekä rannikkoalueiden hallinnassa. Toiminta oli luonteeltaan aivan toisenlaista verrattuna sotimiseen avoimella arolla tai muussa avoimessa maastossa vailla selviä maantieteellisiä rajoja.²³⁰

Moni neuvostoliittolaiseen ajattelutapaan perehtynyt on oppinut ammatillisesti arvostamaan sitä kehittyntä teorianmuodostusta, joka kesti aina Neuvostoliiton romahdukseen vuonna 1991 asti ja joka on osin jatkunut aina nykypäiviin. Vuosina 1982–1986 myös Yhdysvallat toi operatiivisen tason sodankäyntiin ottaessaan käyttöön uudet painokset doktriinista FM

²²⁸ Jomini (1992).

²²⁹ Glantz (1985), s. 2.

²³⁰ Ks. esim. Brown, John S.: ”The Maturation of Operational Art: Operations Desert Shield and Desert Storm” teoksessa Krause & Phillips (toim. 2005).

100-5 *Operations*. Britit seurasivat vuonna 1989, ja vähitellen kehitys vaikutti ajatteluun koko Naton sotilasliitossa. Tämä tapahtui lähes samaan aikaan kun Varsovan liiton hajoaminen alkoi. Sotateorian alalla lännessä luultavasti opittiin enemmän Neuvostoliitolta kuin Neuvostoliitossa länneltä 1970-luvulta aina vuoteen 1991. Tämä pätee täysin sotateorian ja operaatiotaidon aloilla, joka ovat juuri tämän kirjan aiheena. Mutta vielä on paljon työtä jäljellä. Kaikkia operaatiotaidon ongelmakenttään kuuluvia asioita on tuskin vielä selvitetty ja ymmärretty. Jos aikoo ymmärtää, mitä kaikkea kätkeytyy niiden käsitteiden ja pelkistysten taakse, joita esiintyy Naton *Guidelines in Operational Planning* (GOP) -kaltaisissa konsepteissa tai käsikirjoissa, vaaditaan runsaasti aikaa ja vaivaa. Mainittu GOP julkaistiin vuonna 1999, ja siitä on olemassa useita uusittuja painoksia.

Joitakin niistä kysymyksistä, joiden parissa operaatiotaidon alalla työskennellään, voidaan järjestää luetteloksi seuraavalla tavalla (luonnollisesti tämä on vain yksi monista mahdollisuuksista):

1. Miten varmistetaan maa- ja ilmavoimien tehokas yhteistoiminta vihollisen maavoimia vastaan myös syvällä vihollisen ryhmitysalueilla?
2. Millä tavalla muodostetaan reservejä, miten ne otetaan mukaan operaatioon ja millä tavalla muodostetaan uusia reservejä?
3. Miten ylitetään tehokkaimmin suuret joet ja vesistöt?
4. Miten toteutetaan venäläisten mainitsema rinnakkainen takaa-ajo?
5. Mitä etuja saavutetaan saarroksella, vai pitäisikö viholliselle tarkoituksellisesti jättää pakoaukko vetäytymistä varten? Kumpi on hyödyllisempää operaation tavoitteelle?
6. Mitä tehdään rintamalohkolla olevalle vihollisen eteentyönnytylle puolustusasemalle? Annetaanko sen olla vai pyritäänkö se eristämään?
7. Millaiset ovat logistiikan asettamat haasteet sekä yleisellä tasolla että erityisesti sotaretkien suunnittelussa ja toimeenpanossa? Erityisesti on tarkasteltava kolmea asiaa: miten oma logistiikkajärjestelmä selviytyy, kun on oltava kyky yhteistoimintaan liittoutuneiden kanssa ulkomailla, miten toteutetaan yhteensopivuus yhteistoimintakumppaneiden kanssa, millaisia rajoituksia joukkomäärät, toiminta-aika, toiminta-alue ja etäisyydet asettavat? Tämä kaikki edellyttää tietysti, että on olemassa poliittinen tahto lähettää joukkoja ulkomaille tai pitää ne ulkomailla.

Edellä olevasta luettelosta on ainakin kahdenlainen hyöty:

1. Katsaus voi toimia ohjenuorana enemmän ajattelulle ja laajemmalle tutkimukselle operaatiotaidon alalla.
2. Ongelmat jaetaan ja rajataan helpommin käsiteltäviksi kokonaisuuksiksi. Näin voidaan identifioida omat vahvuudet ja ennen kaikkea ne kehitettävät asiat, jotka vaativat lisäpanosta.

John English on käsitellyt muun muassa ongelmaa, joka muodostuu, kun pyritään jakamaan sodankäynti eri tasoihin. Hän väittää, että siinä missä vedetään selvät rajat tasojen välille, on vaarana vähätellä sen tason merkitystä, jonka parissa ei itse työskentele. Eri tasoilla työskentelevillä on taipumus pitää omaa tasoaan omana reviiirinään ja tärkeimpänä tasona.²³¹ Eng-

²³¹ English (1996), s. 20.

lish on tämän vuoksi sisällyttänyt tekstiinsä varoituksen: on vältettävä tilanne, jossa sotilaat keskittyvät vain operaatiotaitoon, varsinkin jos se tapahtuu taktiikan kustannuksella ja jos samalla jätetään strategia akateemisten siviilien käsiin. Hän viittaa sanontaan ”jos Jumala antaa vallan, hän antaa myös viisauden”. Englishin mukaan on kuitenkin vaikeaa löytää perusteita tälle sanonnalle, kun luo katseen menneeseen 1900-lukuun.²³²

Historia osoittaa, että usein on kovin vaikeaa määrittää strateginen tavoite. Usein käytetty esimerkki on Passchendaelen taistelu ensimmäisessä maailmansodassa, vaikka siinä pikemminkin kadotettiin tavoite näkyvistä ajan myötä. Jälkeenpäin näyttää nimittäin siltä, että taistelu käytiin yhdestä linnoitetusta kukkulasta, ei strategisen tavoitteen saavuttamiseksi. Vaikka sotavoima ei kykenisi sotatoimeen tai sotatoimi ei olisi tarkoituksenmukainen, voidaan kuitenkin nähdä, että strategian, operaatioiden ja taktiikan välinen yhteys säilyy.²³³ Viimeaikainen kiistakysymys sotateoreettisessa keskustelussa on ollut se, missä määrin mainitut kolme tasoa tulevat päällekkäisiksi, kun yhä pidemmälle automatisoituja ja integroituja ilma- ja avaruusaseita otetaan käyttöön. Nähtävissä on ollut suuntaus, jossa ilma- ja maavoimat ovat yhä kiinteämmässä yhteistoiminnassa, toisin sanoen ilmavoimat on integroitu entistä tiiviimmin maasodankäyntiin.²³⁴

Vaikka operaatiotaito aikanaan kehitettiin suurten joukkojen ja muodostelmien johtamista varten, jää pohdittavaksi, miten siihen liittyvää ajattelua ja metodeja voidaan soveltaa pienemmissä asevoimissa, kun ne pyrkivät saavuttamaan strategiset tavoitteensa integroidulla sotilasoperaatiolla. Selvällä kielellä sanottuna, tässä pitää käyttää järkeä, kuten kaikessa sotilaallisessa ajattelussa ja käytännössä. Tuskin on viisasta käyttää käsitettä operaatiotaito kaikesta ja samalla ei mistään. Siihen on ollut taipumusta alan kansainvälisessä keskustelussa. Silti on oltava valmis uudelleen arvioimaan, mitä käsitteeseen operaatiotaito tulee sisällyttää, mikäli sitä aikoo käyttää, kun puhutaan uudentyypisistä pitkäkestoisista vastakumouksellisista operaatioista. Sodat Irakissa ja Afganistanissa ovat esimerkkejä tällaisista operaatioista, jotka sitovat suuren määrän länsimaisia joukkoja pitkiksi ajoiksi. Näitä operaatioita voidaan hyvällä syyllä pitää sellaisina, että ne vaativat länsimaita mukauttamaan operaatiotaitonsa, mikäli tämän tyyppisissä konflikteissa halutaan saavuttaa menestystä.²³⁵

2.9 Operaatiotaito – yhteenveto

Luku 2 on lyhyt johdanto kirjan seuraaviin lukuihin, jotka on kirjoitettu *case studies* muotoon. Luvussa on muun muassa esitelty, millä tavalla jotkin suurvallat ovat kehittäneet sitä, mitä tänään kutsutaan operaatiotaidoksi.

²³² English (1996), s. 20.

²³³ Clausewitz (1976/1993), ks. mm. s. 357, 379 ja 488.

²³⁴ Yksi optimistisimmistä RMA:n esitelyistä 1990-luvulla on Jablonsky (1994), ss. 23–37. Yksi vastavirtaan kulkijoista on professori Milan Vego. Silloin kun useimmat Yhdysvalloissa huusivat hurraata uusille iskusanoille, Vego tarkasteli kehitystä kriittisesti kirjoituksessaan ”Network-Centric Is Not Decisive”, *Naval Institute Proceedings, volume 129, January 2003*, ss. 52–57. Vego: ”Just netting forces will not secure victory.” Ks. myös Copley, Curt: ”A Commander’s Network-Centric Odyssey, Network-centric and operational art go hand in hand”, *Naval Institute Proceedings, volume 129, January 2003*, s. 58.

²³⁵ Jos operaatiotaitoa aiotaan mukauttaa ja soveltaa kaikenlaisiin operatiivisiin toimiin, joilla ei välttämättä ole kovinkaan paljon yhteistä tavanomaisen sodankäynnin kanssa, on tarkkaan pohdittava, mitä se tulee merkitsemään, sillä tavanomaisen sodankäynnin operaatiotaito on omanlaisensa. Luultavasti tulevana vuosina nähdään uudenlaista kehitystä, mikäli halutaan selviytyä Irakissa ja Afganistanissa nähdyin kaltaisesta tai muusta epäsuunnitelmallisesta sotimisesta.

Ydinaseen käyttäminen Japanissa vuonna 1945, ja ydinaseiden ottaminen käyttöön yhä laajemmin sen jälkeen, johti siihen, että mielenkiinto massa-armeijoiden johtamista kohtaan väheni. Yhdysvalloissa ja sen myötä Natossa panostettiin massiivisesti ydinaseisiin suurimman osaa kylmää sotaa. Näiden aseiden tuli osaltaan toimia pelotteena päävastustajalle Neuvostoliitolle ja ehkäistä sen laajentumispyrkimykset läntiseen Eurooppaan. Koko ajan oli kuitenkin olemassa kriitikoita, jotka epäilivät sitä, miten hyödyllistä ja oikein oli panostaa ensisijaisesti ydinaseisiin vaikuttamiskeinona.

Sekä Neuvostoliitossa että Yhdysvalloissa ryhdyttiin 1970-luvulla lähemmin tarkastelemaan vaihtoehtoa kahden supervallan väliselle massiiviselle ydinsodalle. Monet asiantuntijat, joihin kuuluu niin siviilejä kuin sotilaitakin, perustelivat muita vaihtoehtoja, kuten taktisten ydinaseiden käyttämistä sodan varhaisessa vaiheessa. Se olisi ennemmin tai myöhemmin varmuudella johtanut strategisten ydinaseiden massiiviseen käyttämiseen.²³⁶

Symbolisesti tärkeä amerikkalainen askel taakse ydinkuilun partaalta oli maavoimien uusi painos FM 100-5 *Operations* -doktriinista. Moni piti sen julkaisemista lähtölaukauksena amerikkalaisen sotilaallisen ajattelun ja doktriinikehityksen intellektuaaliselle uudistumiselle.²³⁷ Yksi seuraus tästä osin turbulentista ja dramaattisesta kehityksestä Yhdysvalloissa oli se, että myös Euroopassa jouduttiin jälleen ajattelemaan enemmän sotateoreettisesti ja muotoilemaan doktriineja. Tällainen ajattelu formalisoitui Natossa uuden *Follow-on Forces Attack* -doktriinidokumentin myötä vuonna 1984. Uudistuvassa länsimaisessa sotilaallisessa ajattelussa 1980-luvulla pantiin painopiste operaatiotaitoon. Sille oli menneinä kolmena vuosikymmenenä, aina 1970-luvun puoliväliin asti, pantu vain vähän painoa. Neuvostoliitossa se oli sen sijaan ollut samana aikana jatkuvan kehittelyn kohteena. 1970-luvulla käännettiin suuri osa vanhemmasta ja sen aikaisesta neuvostoliittolaisesta sotilaskirjallisuudesta englanniksi. Nämä teokset tulivat toimimaan innoituksen lähteinä monelle länsimaiselle sotilaille ja akateemiselle tutkijalle, jotka pyrkivät luomaan uutta länsimaista sotilaallista ajattelua ja uutta doktriiniperustaa.²³⁸

Tässä kohtaa on tarkennus tarpeen. Käsite operaatiotaito ei ole synonyymi käsitteille *operational level (in war)* tai operatiivinen taso. Modernissa sotilaskirjallisuudessa operatiivinen taso kuvataan tasona, joka on taktiikan (mahdollisesti sisältäen taistelutekniikan) ja laajemman (ylätason) käsitteen strategian välillä (mahdollisesti jaettuna sotilasstrategiaan ja kansalliseen strategiaan).

Käsite operaatiotaito liitetään yleensä siihen sodan käytäntöön, jota kenraalit ja heidän esikuntansa harjoittavat tavoitteenaan operatiivinen menestyminen sodassa. Se on taito, jolla saadaan sotilaalliset operaatiot liittymään yhteen alimmasta ylimpään (strategiseen) tasoon.

²³⁶ Kolme keskeistä neuvostoliittolaista kirjaa tuolta ajalta ovat Savkin (1972), Sidorenko, (1973) ja Lomov, N. A. (toim.): *Scientific-Technical Progress and the Revolution in Military Affairs (A Soviet view)*, käännetty ja julkaistu Yhdysvaltojen ilmavoimien (U. S. Air Force) tuella, U. S. Government Printing Office, Washington D. C., 1977 (ensimmäinen painos Moskova 1973). Nämä teokset vaikuttivat nykyaikaiseen operaatiotaitoon liittyvän ajattelun edelleen kehittämiseen Neuvostoliitossa. Kenraaliversti Nikolai A. Lomov palveli toisessa maailmansodassa Kaukoidän Sotilaspiirissä, viimeinen tehtävä oli ko. sotilaspöytäkirjojen päällikkö.

²³⁷ Wheeler & Korb (2007), ss. 21–22. Ks myös ss. 188–189.

²³⁸ McKercher & Hennessy (toim. 1996). Moni 1970-luvun kirjoittaja piti tärkeänä, että pyrittäisiin löytämään realistisia konventionaalisia vaihtoehtoja strategisin ydinasein käytävälle sodalle, jos Varsovan liiton ja Naton välille kehityisi suuren luokan vastakkainasettelu Euroopassa. Ks. myös Swain (1996), ss. 147–166. Swain tekee oivan yhteenvedon kehityksestä Yhdysvalloissa 1980-luvulla.

Suunniteltujen ja toteutettujen operaatioiden tulee ihannetapauksessa kaikkien edistää poliittisten tavoitteiden saavuttamista. Kun tutkitaan, miten käsitettä strategia monasti käytetään hieman epätasallisen käsitteen ”strateginen kirjallisuus” yhteydessä, voidaan huomata monen kirjoittajan käytännössä kirjoittavan jostakin, joka vahvasti muistuttaa operaatiotaitoa. Esimerkkejä tästä ovat B. H. Liddell Hartin teos *Strategy* vuodelta 1967 sekä amerikkalaisen strategin ja tutkijan Edward Luttwakin vaikutusvaltainen teos *Strategy, The Logic of War and Peace* vuodelta 1987.²³⁹ Molempia teoksia voidaan kutsua länsimaisen strategian ja sotateoreettisen kirjallisuuden moderneiksi klassikoiksi. Länsimaisissa johtavissa ylemmissä sotilasopetuslaitoksissa sekä uudemmassa sotilaskirjallisuudessa nykyisin osoitettu selvä kiinnostus operaatiotaitoa kohtaan on suhteellisen uusi ilmiö. Ei tarvitse mennä Luttwakin kirjaa kauemmaksi ajassa taaksepäin huomatakseen tämän. Luttwak kirjoittaa:

On englanninkielisen sotilasterminologian omituisuus, että siinä ei ole omaa sanaa sille, joka on taktiikan ja strategian välissä ja joka kuvaa sitä ajatuksen ja toiminnan välitasoa, jossa sodan moninaiset menetelmät kamppailevat ja taistelut kokonaisuudessaan käydään. Manneruoppalaisessa sotilasajattelun perinteessä sitä vastoin on yleisessä käytössä adjektiivinen käsite, joka on suoraan käännettävissä ”operational”. Tämä taso on todellakin saksalaisen ja neuvostoliittolaisen sotilasalan ammattikirjallisuuden suola, kirjallisuuden, jonka kiinnostuksen ensisijainen kohde on operaatiotaito eikä vain tiettyihin joukkoihin kapea-alaisesti sovellettava taktinen taito (jalkaväkitaktiikka, ilmataistelutaktiikka, sukellusveneentorjuntataktiikka).²⁴⁰

Luttwak kirjoitti edellä esitetyn suuri piirtein samoihin aikoihin, kun Yhdysvaltojen maavoimat julkaisi uuden version doktriinidokumentistaan FM 100-5 *Operations*. Siinä esitellään operaatiotaito koko laajuudessaan, mistä aiheutui välittömiä seurauksia myös muille Nato-maille. Käsite *operational level* muodostui pian tärkeäksi, kun Natossa ryhdyttiin kehittämään uutta käsitteistöä, joka koski operaatiotaitoa ja operatiivisen tason aktiivista hyödyntämistä tavanomaisessa sodankäynnissä.

Vastaavan ajankohdan neuvostoliittolaisessa operaatiotaidon määritelmässä operaatiotaito muodosti yhden sotataidon kolmesta komponentista. Operaatiotaito yhdisti taktiikan ja strategian. Operaatiotaidon tehtävänä oli kehittää sotilaallisten operaatioiden toimeenpanemisessa tarvittavaa teoriaa ja käytäntöjä. Tästä syystä neuvostoaikana operaatiotaito pidettiin erillään myös käsitteistä strategia ja doktriini. Doktriini kuvaili sodan luonnetta ja sitä, millaiselta tulevaisuuden sota tulisi näyttämään, kun taas strategian tärkein tehtävä oli esittää korkeimman poliittisen tason tavoitteet asevoimien käytölle.²⁴¹

Operaatiotaito, amerikkalaiset käyttävät mielellään ilmausta *a warfighting concept*, on erityinen ja välttämätön taito, jota asevoimissa tarvitaan sotaretkien suunnittelussa ja toimeenpanossa. Sinä päivänä, jolloin kansallinen asevoima ei enää tiedä, mitä operaatiotaito on, eikä tiedä, miten varustaudutaan, huolletaan, harjoitetaan ja siirretään suuria joukkoja, se on kadottamassa kykynsä itsenäisen puolustukseen. Kun tarkastellaan useimmissa läntisen Euroopan maissa kylmän sodan jälkeen tehtyjä merkittäviä asevoimien supistuksia, voidaan

²³⁹ Liddell Hart, Basil H.: *Strategy*, toinen uudistettu keräilijäpainos, The Easton Press, Norwalk, Connecticut, 1967/1992 ja Luttwak, Edward N. (1987).

²⁴⁰ Luttwak (1987), s. 91.

²⁴¹ Ks. V. Ye. Savkin (1972/1976). Ks. erityisesti ”American Editor’s Comment”, ss. v–vii. Ks. myös saman teoksen ”Foreword to the Russian Edition”, s. 1.

kysyä, eikö monissa niistä ole käymässä juuri näin? Kuitenkin niin kauan kuin Nato on olemassa ja se toimii sotilasliittona, näillä mailla on mahdollisuus osallistua yhteistoimintaan sellaisten suurvaltojen kanssa, joilla on edelleen kyky toimeenpanna isoja ja vaativia sotilasooperaatioita, kuten sotaretkiä.

Moni kirjoittaja väitti 1990-luvun puolivälin tienoilla, että nyt oli viimeinen suuri sota käyty²⁴². Tämä ei ole oikea tapa suhtautua tulevaisuuteen. Vaikka nykyään tavallisin sodankäyntitapa on kumouksellinen toiminta tavalla tai toisella (mahdollisesti terrorismin tukemana), se ei takaa sitä, ettei tulevaisuudessa voisi syttyä sotia suurvaltojen ja niiden muodostamien koalitioiden välillä. Sellaisessa suursodassa on erittäin tärkeää hallita operaatiotaito. Jos rauhankauden aikana kadottaa kyvyn toimeenpanna maa- ja ilmavoimien laajoja ja monimutkaisia operaatioita, on sellaisen kyvyn uudelleen rakentaminen erittäin vaikeaa ja aikaa vievää. Englantilainen kenraaliluutnantti sir Garry Johnson kuvaili tätä ongelmaa hyvin *RUSI Journal* -aikakauslehdessä julkaistussa artikkelissaan vuonna 1991, jolloin Neuvostoliitto oli hajoomassa. Moni ”asiantuntija” halusi silloin uudistaa Ison-Britannian asevoimia ilmoittaen tavanomaisen sodankäynnin kuuluvan dinosaurusten aikaan. Johnson suuntasi silloin varoituksensa asioista todella päätäville tahoille, siis poliitikoille ja kenraaleille: ”*Me emme saa tyytyä ajattelemaan suppeasti, ei väliä, miten paljon armeijaamme supistetaan, mutta ei tule olemaan helppoa välttää siltä, koska suorastaan nautimme pienistä sodista.*”²⁴³

Samalla kun välttämättömän taktisen, operatiivisen ja strategisen tason koulutuksen on oltava tasapainossa, on varmistettava, että tulevalla sotilaallisella ja poliittisella ylimmällä johdolla on näkemys siitä, miten politiikalla, strategialla ja sotilasstrategialla voidaan myötävaikuttaa nykyaikaisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan toteuttamiseen. Operaatiotaito, joka ei perustu taktiseen ymmärrykseen on hyödytön. Operaatiotaidon ymmärtämiseksi ja hyödyntämiseksi on hallittava sodankäynnin perusteet ja teoriat. Samalla on tiedettävä, miten taktiikka ja nykyaikaiset yhteisoperaatiot toimivat ja liittyvät toisiinsa (tai yhdistetyt operaatiot koalitionsodankäynnissä). Ellei osaaminen kata kaikkia sotilaallisen toiminnan tasoja, ei voi olla näkemystä asevoimien todellisista mahdollisuuksista toimia eritasoisissa konflikteissa. Silloin on vaarana, että operaatiotaidosta tulee siihen vihkiytyneille intellektuelli peli vailla todellista merkitystä puolustuskyvyille.

²⁴² Kommentti: Yksi historioitsija/teoreetikko, joka väitti näin, oli Martin van Creveld teoksessaan *The Transformation of War: The Most Radical Reinterpretation of Armed Conflict Since Clausewitz*, Free Press, London, 1991. Tuskin oli muste kuivunut, kun syttyi Persianlahden sota vuonna 1991. On syytä suhtautua skeptisesti tällaisiin lausuntoihin, kun ajatellaan maailmassa tapahtuvia suuria valtapoliittisia muutoksia, mm. Kiinan ja Intian kasvavia alueellisia ja ajan myötä myös globaaleja ambitiesiä. Olisi epäviisasta kokonaan sulkea pois suurehkon tavanomaisen sodan mahdollisuus sotilaallisesta ajattelusta ja suunnittelusta.

²⁴³ Johnson, Garry: ”On Winning. An Option for Change without Decay”, *The RUSI Journal*, Autumn 1991, s. 13.

LUKU 3

NEUVOSTOVENÄLÄINEN OPERAATIOTAITO TOISEN MAAILMANSODAN JÄLKEEN

Lars Ulfving

3.1 Johdanto

Venäjä on aina ollut mannervalta²⁴⁴. Todennäköisesti näin tulee myös aina olemaan. Se on lyönyt leimansa operaatiotaidon kehitykseen läpi vuosisatojen. Venäjällä laivasto on yleensä ollut toisarvoisessa asemassa. Se on lähinnä tukenut maavoimia rannikkovesissä ja sisävesistöissä, tosin muutamien poikkeuksin. Huomattavan suuri laivasto-operaatio toimeenpantiin vuosina 1770–1774, kun Venäjän Itämerenlaivasto purjehti Välimerelle, jossa se tuhosi Ottomaanien laivaston Cesmen meritaistelussa. Dramaattisin laivasto-operaatio ajoittuu Venäjän–Japanin-sotaan vuosina 1904–1905. Silloin Venäjän Itämerenlaivasto höyrysi Hyväntoivonniemi kiertäen Intian valtameren halki Tyynelle valtamerelle, jossa se tuhoutui Tšušiman meritaistelussa toukokuussa 1905. Hruštšovin sotilasreformissa laivastoa kehitettiin merkittävästi, mutta sillä oli kaikesta huolimatta matalin status viiden puolustushaaran joukossa. Siitä syystä tässä luvussa käsitellään pääasiassa maa- ja ilmavoimien operaatiotaitoa.

Neuvostoliiton strategisten ohjusjoukkojen perustaminen 1. tammikuuta 1960 johti operaatiotaidon arvostuksen laskuun joksikin aikaa, koska ajateltiin, että korkean intensiteetin kriisinä sota kuitenkin ratkaistaisiin korkeimmalla, strategisella tasolla. Vaikka otsikossa sanotaan, että tässä luvussa käsitellään aikaa toisen maailmansodan jälkeen, on kuitenkin syytä aloittaa tarkastelemalla yhtä strategista operaatiota sodan loppuvaiheessa, nimittäin lännessä usein unohduksiin jäävää Mantšurian operaatiota – operaatio Elokuun myrskyä.

Teoksessa *Grundbok i operationskonst* (2004) Neuvostoliitosta kertova luku päättyy suuren isänmaallisen sodan päättymiseen²⁴⁵. Teoksen uuteen painokseen on lisätty luku neuvosto-

²⁴⁴ Золотарев, В. А.: *История военной стратегии России*, Кучково поле полиграфресурсы, Москва, 2000, (suom. Zolotarev, V. A.: *Venäjän sotilasstrategian historia*), 5. luku täydentävänä lukemistona (ei ”Postkommunistinen Venäjä” eikä ”Ajatuksia tulevaisuudesta”).

²⁴⁵ Rekkedal, N. M. & Zetterling, N.: *Grundbok i operationskonst, Utvecklingen av operationskonsten och dess teorier*, Försvarshögskolan, Stockholm, 2004a.

liittolaisesta operaatiotaidosta toisen maailmansodan jälkeen, mukaan luettuna Mantšurian operaatio.

3.2 Mantšurian operaatiosta Hruštšovin sotilasreformiin

3.2.1 Mantšurian operaatio²⁴⁶

Mantšurian operaatio toimeenpantiin, koska länsiliittoutuneet sitä pyysivät Jaltan konferenssissa vuonna 1945. Operaation tarkoituksena oli keventää Yhdysvaltojen lopullista hyökkäystä Japaniin, ja yhdistetty operaatio suuntautui Mantšuriaan, Koreaan, Sahalinille ja Kuriileille. Hyökkäys Mantšuriaan 8. elokuuta 1945 on monella tavalla muodostanut perustan Neuvostoliiton sotataidon kehitykselle toisen maailmansodan jälkeen. Se ei koske pelkästään harhautusta, vaan myös johtamista ja yhteistoimintaa sekä logistiikkaa. Hyökkäyksessä sovellettiin neuvostoliittolaisia offensiivisen operaation periaatteita lähes täydellisesti.

Tehtävä oli mittasuhteiltaan valtava. Samalla on huomattava, että sodan kulminaatiopiste oli Neuvostoliiton osalta oikeastaan jo saavutettu. Vihollisarvion perusteella arvioitiin operaation vaativan 1,5 miljoonaa miestä, yhden panssariarmeijan ja kaksi panssariarmeijakuntaa. Toukokuun loppupuolelta elokuun alkuun mennessä vahvennettiin hyökkäysjoukkoja 700 000 miehellä, yhdellä panssariarmeijalla, yhdellä mekanisoidulla armeijakunnalla sekä suurella määrällä huoltoa. Kaikki kuljetukset kulkivat noin 9 000 kilometriä pitkällä Siperian radalla. Hyökkäysjoukkojen keskittämisen ja kuljetusten salaamiseksi ryhdyttiin mittaaviin toimenpiteisiin. Jo pelkästään logistisesti kuljetukset olivat ihailtava suoritus.

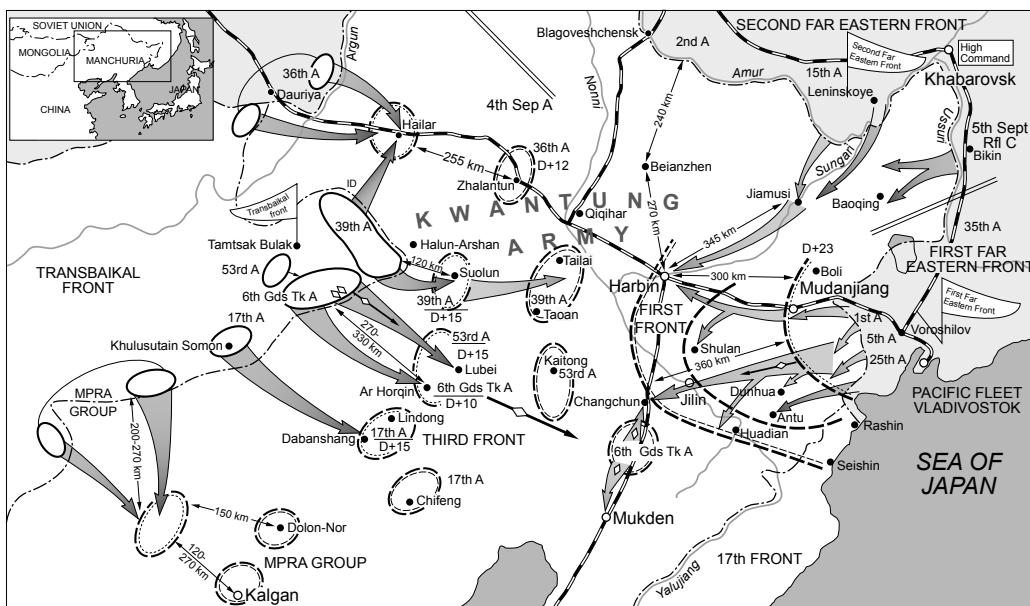
Japanilaiset olivat kyllä tietoisia tulevasta hyökkäyksestä, mutta he päättelivät, ettei hyökkäystä tulisi vuoden 1945 aikana huonon säätilan ja kuljetettavien joukkojen valtavan määrän vuoksi. Samalla tavalla kuin japanilaiset olivat onnistuneet harhauttamaan Yhdysvaltoja erilaisella disinformaatiolla vuonna 1941, heitä itseään harhautettiin tällä kertaa. *Маскировка* (*Maskirovka*, maastouttaminen, peittäminen) -suunnitelma onnistui ja hyökkäys yllätti japanilaiset täydellisesti.

Hyökkäyksen alkaessa oli neuvostojoukkojen miesylivoima vain 1,2:1. Panssarivaunujen ja tykistön osalta voimasuhteet olivat noin 4:1 ja ilmavoimien osalta noin 2,5:1 neuvostojoukkojen eduksi, eli samat voimasuhteet, jotka tulivat vallitsemaan Keski-Euroopassa Varsovan liiton eduksi kylmän sodan aikana. Neuvostojoukot hyökkäsivät kaiken lisäksi äärimmäisen huonossa säässä. Panssarijoukot hyökkäsivät maastossa, jota pidettiin panssareille esteenä, eikä sen vuoksi puolustettu. Vailla puolustusta olevaa aluetta pidettiin parempana hyökkäysreitteinä kuin puolustettua, vaikka se luonnonolosuhteiltaan olikin lähes läpäisemätön.

²⁴⁶ Shtemenko, S. M.: *The Soviet General Staff at War 1941–1945, Book one*, English edition, Progress Publishers, Moscow, 1985, 15. luku ”The Rout of the Kwantung Army”. Alkuperäisjulkaisu Штеменко, С.М.: *Генеральный штаб в годы войны, Воениздат*, Москва, 1989, <http://militera.lib.ru/memo/russian/shtemenko/index.html>, suom. Štemenko, S. M.: *Yleisesikunta sotavuosina*. Teoksen ensimmäinen painos on julkaistu 1981 ja Glantz, David: *Soviet Military Deception in the Second World War*, Frank Cass, London, 1989, ss. 544–555.

Ensimmäistä kertaa perustettiin itsenäinen rintamaryhmä²⁴⁷. Sitä johti marsalkka Aleksandr Vasilevski. Rintamaryhmiä oli aiemmin toiminut tilapäisinä ja löyhemmässä muodossa esimerkiksi operaatio *Bagratiounissa*, jossa marsalkat Vasili Ivanovitš Tšuiikov ja Alexandr Mihailovitš Vasilevski johtivat kumpikin omaa rintamaryhmäänsä operaation painopistesuunnassa. Rintamaryhmissä oli kummassakin kaksi rintamaa. Rintamaryhmiä perustettiin jälleen kylmän sodan aikana, jolloin niillä oli vakiintunut organisaatio.

Yleensä katsotaan, että 6. ja 9. elokuuta 1945 pudotetut kaksi atomipommia johtivat Japanin antautumiseen. Se ei ole koko totuus. Hyökkäys Mantšuriassa osoitti japanilaisille, että antautuminen oli väistämätöntä. Ydinaseet taas antoivat Japanin johdolle syyntantautua kasvojan menettämättä.

Kuva 3.1.²⁴⁸ Neuvostoliiton hyökkäys Mantšuriaan 8. elokuuta 1945. Hyökkäys vaikutti merkittävästi Japanin haluun lopettaa sota. Atomipommien räjäyttämisen Hiroshimaan ja Nagasakin yllä 6. ja 9. elokuuta olivat kuitenkin ratkaiseva syy Japanin haluun antautua.

3.2.2 Ensimmäiset vuodet sodan jälkeen

Suuri isänmaallinen sota oli päättynyt. Saksa oli lyöty ja neuvostojoukot olivat Elbellä. Neuvostoliitto oli sotaponnistelujen uuvuttama. Sodan päättyessä vuonna 1945 oli selvää, että maailma ei enää olisi entisensä. Toki neuvostojohto oli ymmärtänyt, mitä aseteknisiiä mahdollisuuksia ydinfysiikka tarjosi, mutta ydinaseen kehittämistä oli pidetty säästöliekillä. Yh-

²⁴⁷ Rintamaryhmä koostuu useasta rintamasta (armeijaryhmästä), jotka puolestaan koostuvat useasta armeijasta tai armeijakunnasta.

²⁴⁸ Štemenko (1985), s. 51.

dysvaltojen 16. heinäkuuta 1944 tekemä onnistunut ydinkoe, ja ydinaseiden käyttäminen sodassa Japania vastaan sai Stalinin panemaan ydinaseohjelman täydellä voimalla liikkeelle. Neuvostoliitto räjäytti ensimmäisen ydinlatauksensa 29. elokuuta 1949 – muun maailman suureksi tyrmistykseksi.²⁴⁹

Stalinin kontrollin vuoksi avoin kirjallinen keskustelu operatiivisista kysymyksistä jähmettyi ja kuihtui pois ensimmäisinä sodan jälkeisinä vuosina. Enimmäkseen kirjoittelu oli nöyris-televää Stalin sotatieteellisen merkityksen esittelyä, jossa korostettiin, miten tärkeää oli yleisesti soveltaa Stalinin viittä sotataidon keskeistä tekijää. Sodanaikaisten operaatioiden analysointi jatkui kuitenkin suhteellisen vapaasti, olkoonkin, että tiettyjä asioita, kuten yllätetyksi joutumista kesäkuussa 1941, ei voitu käsitellä.²⁵⁰ Neuvostoliiton asevoimat organisoitiin ja varustettiin uudelleen uusien tarpeiden mukaisesti hyödyntäen sodan jälkeen yhä nopeammin kehittyvää sotilasteknologiaa. Ydinaseiden merkityksestä tulevaisuuden sodankäynnissä ei kuitenkaan saanut keskustella, mikä osaltaan auttoi salaamaan Stalinin kiinnostusta ydinaseiden kehittämiseen.²⁵¹

Stalinin kuolema 15. maaliskuuta 1953 avasi aivan uudet mahdollisuudet kehittää Neuvostoliiton ydinaseohjelmaa ja asevoimia sekä ylimalkaan operaatiotaitoa.

3.3 Hruštšovin sotilasreformi ja sotatekninen vallankumous

3.3.1 Kehittyminen ydinasevallaksi

Stalinin kuolemaa seuranneet laajat poliittiset muutokset, kuten destalinisointi vuonna 1956, antoi Neuvostoliiton sotateoreetikoille mahdollisuuden poistaa Stalinin kahlitseva vaikutus sotilaallisesta ajattelusta. Se oli irrottanut sotateorian tarkasta ja kriittisestä tutkimuksesta sekä estänyt avoimen keskustelun operatiivisista kysymyksistä. Nyt teoreetikkojen sallittiin pohtia myös ydinsodan luonnetta ja todennäköisyyttä. Teoreettinen keskustelu laajeni ja kiihtyi. Se kulminoitui vuonna 1960, jolloin Neuvostoliitossa avoimesti tunnustettiin, että sodankäynnissä oli tapahtunut vallankumous. Se, että näin oli tapahtunut, oli kuitenkin tiedostettu jo aiemmin.²⁵²

Pian Stalinin kuoleman jälkeen likvidoitiin MVD:n (*Министерство внутренних дел, Министерство Внутренних Дел*, sisäasianministeriö, entinen NKVD, *Народный комиссариат внутренних дел, Narodnyi komissariat vnutrennih del*, sisäasiainkansankomissariaatti) päällikkö Lavrenti Berija. Hänet tuomittiin kuolemaan marsalkka Ivan Konevin johtamassa korkeimman oikeuden sotilastuomioistuimen erityisistunnossa Moskovassa. Todennäköisesti melko pian Berijan likvidoinnin jälkeen päätettiin Neuvostoliiton asevoimat aseistaa ydin-

²⁴⁹ Ulfving, Lars: *Rysk krigskonst, Военное искусство, en introduktion till den ryska militärvetenskapen sedd i ett militärteoretiskt, empiriskt och historiskt perspektiv*, Försvarshögskolan, Stockholm, 2005, s. 41.

²⁵⁰ Esimerkkinä voidaan mainita Злобин, В. Ветосников, Л.: ”Об оперативном искусстве Советской армии”, *Военная Мысль*, Москва, 1947. (Zlobin, V. & Vetosnikov, L.: ”Ob operativnom iskusstvije Sovjetskoj Armii”, ”Neuvostoarmeijan operaatiotaidosta”, *Vojennaja Mysl*, Moskva, 1947), jossa tietysti ylistetään Stalina, mutta samalla mainitaan, miten suuren isänmaallisen sodan antamia opetuksia pitää hyödyntää. Mantšurian operaatiota ei mainita, mutta se johtuu äsken mainitusta syystä.

²⁵¹ Orenstein & Glantz (1995a), ss. 237–238.

²⁵² Sama, s. 237.

asein. Tarkkaa ajankohtaa ei tiedetä, mutta päätös on ehkä tehty vuoden 1953 loppupuolella. Yksi ajankohta tunnetaan: marraskuussa 1953 kommunistisen puolueen keskuskomitean politbyroo päätti, että Neuvostoliitolle kehitetään mannertenvälinen ballistinen ohjus, ja R-7 (SS-6) otettiin operatiiviseen käyttöön vuonna 1960.²⁵³

Operatiiviseen toimintaan sopivia ydinaseita otettiin käyttöön jo aiemmin sitä mukaa kun erilaisten ydinlatausten ja kantolaitteiden kehitystyö saatiin valmiiksi. Jo vuonna 1955 oli olemassa asejärjestelmiä, jotka kykenivät kantamaan sen ajan raskaita ydinlatauksia. Vuonna 1947 aloitettu ohjusohjelma oli jo vuonna 1955 tuottanut ensimmäisen keskimatkan ohjuksen, R-5 (SS-3), *Popeda*, joka voitiin varustaa ydinlatauksella. Vuonna 1955 tuli keskiraskas pommituskone Tu-16 palveluskäyttöön, ja seuraavana vuonna otettiin käyttöön raskaat pommituskoneet Tu-95 ja Mya-4. Ensimmäinen varsinainen fuusiolataus pudotettiin yhdestä Tu-95:n prototyypistä. Rintamien raskaat kranaatinheitinrykmentit saivat ensimmäiset ydinkranaattinsa.

Vuonna 1957 Neuvostoliitosta tuli ydinasevalta sanan varsinaisessa merkityksessä, kun ensimmäiset R-5 (SS-3) keskimatkan ydinkärkiohjuksilla aseistetut ohjusyksiköt tulivat operatiivisiksi. Kaukotoimintailmavoimat saivat ydinlatauksella varustettuja vapaasti putoavia pommeja. Maavoimiin tulivat ensimmäiset R-11 (SS-1 tai *Scud*) maasta maahan -ohjuksilla ja *Luna M* (FROG) -tykistöroketeilla aseistetut yksiköt. Laivasto sai käyttöönsä ydinlatauksella varustettuja 530 millimetrin torpedoja.²⁵⁴ Laivaston ilmavoimat sai mahdollisesti käyttöönsä ydinlatauksella varustettuja pommeja ja ohjuksia. Lopuksi ilmapuolustusjoukot, *Bojčka PBO* (*PVO Strany, Protivo Vozdushnaya Oborona Strany*) sai ydinlatauksella varustettuja ohjuksia SA-2:n tullessa operatiiviseen käyttöön.²⁵⁵

Kun Neuvostoliiton ydinase- ja ohjusohjelmia lopulta oli ryhdytty toteuttamaan voimalla, koitti ydinaseiden tai sotatekniikan vallankumous, *революция в военном деле* (*revoljutsija v voennom dele*). RMA:lla oli silloin eri merkitys kuin nykyisin. Sitä sanottiin myös Hruštšovin sotilasreformiksi. Käsitettä ryhdyttiin käyttämään vuonna 1954 puhuttaessa sodankäynnin ydinaseulottuvuudesta. Käsite RMA on siis alkuaan venäläinen, kuten on myös sen myöhempi merkitys. Nykyisessä merkityksessään sen esitteli marsalkka Nikolai Ogarkov vuonna 1977, mutta tähän palataan alaluvussa 3.4.4.²⁵⁶

Yleisesti voidaan todeta, ettei RMA alkuperäisessä muodossaan muuttanut neuvostoliitolaista näkemystä operaatiotaidosta, vaikka ydin- ja ohjusaseilla oli tärkeä osa RMA:ssa. Operaatiotaidon merkitys kuitenkin pieneni strategisten kysymysten rinnalla. Kiinnostus tavanomaisia operaatioita kohtaan supistui, kun kiinnostus strategisen tason ydinaseoperaatioihin lisääntyi.²⁵⁷

Voidaan siis todeta, että vuosina 1955–1960 Neuvostoliitosta tuli todellinen suurvalta, jolla oli monipuoliset ydinasejoukot. Hankintojen painopiste oli 1950-luvulla kuitenkin taktis-operatiivisissa ja strategisissa ydinaseissa, jotka oli tarkoitettu sotatoimiin Euraasian mantereella. Pohjois-Amerikan mantereella käytettäviksi tarkoitettujen ydinaseiden määrä

²⁵³ Ulfving, Lars: ”Sovjetunionens kärnvapenprogram”, *KKrVa nr. 2*, Stockholm, 1992, s. 183.

²⁵⁴ Lokakuun 10. päivänä 1957 ensimmäisenä sukellusveneenä S-144 sai käyttöönsä ydinlatauksella varustettuja torpedoja.

²⁵⁵ Ulfving (1992).

²⁵⁶ Ulfving (2005), s. 43.

²⁵⁷ Orenstein & Glantz, (1995a), s. 285.

oli kovin pieni, ennen vuotta 1960 niitä oli vain lentopommeina. Nikita Hruštšov piti kiinni doktriinista, jonka mukaan Yhdysvaltoja kohtaan tuli ylläpitää vain minimipelotetta.

3.3.2 Lopullinen ydinaseoptio

Neuvostostrategiaa käsittelevässä suuressa virallisessa julkaisussa *Военная Стратегия (Vojennaja Strategija)* kirjoitetaan uudesta näkemyksestä, jonka mukaan ydinaseiden massiivinen käyttö sodan alkuvaiheessa oli pääoptio:

*Sodan aloittaminen ydinaseilla voi perusteellisesti muuttaa aiempia ajatuksenkulkuja siitä, millä tavalla aseellinen taistelu voi vaihdella sodankäynnin eri vaiheissa. Samalla se korostaa sodan aloitusvaiheen muuttumista äärimmäisen merkittäväksi. Nykyaikaisessa ydinohjussodassa tulee sodan alkuvaihe ilmeisesti olemaan täysin ratkaiseva, ja se tulee ennalta määräämään koko sodan tuloksen. Aseellinen taistelu tulee tämän vaiheen aikana olemaan kaikkein väkivaltaisinta ja tuhoisinta.*²⁵⁸

Neuvostoliitossa keskityttiin siihen, miten ydinsodassa päästäisiin strategiseen yllätykseen. Samalla Neuvostoliitossa oltiin tietoisia omasta strategisesta alivoimaisuudesta Yhdysvaltoihin nähden globaalilla tasolla. Aikatekijästä tuli erittäin tärkeä riippumatta siitä, alkaisiko sota omalla ydinasehyökkäyksellä tai torjumalla vastustajan ydinasehyökkäys. Italialaisen kenraali Giulio Douhetin ajatuksille strategisesta ilmasodankäynnistä saatettiin antaa aivan uusi arvo ja käytettävyys ydinaseiden tulon myötä.

*Pääongelmana on sellaisten menettelytapojen kehittäminen, joiden avulla voidaan realistisesti välttää yllättävän ydinasehyökkäyksen kohteeksi joutuminen, kuten myös sellaisten menettelytapojen kehittäminen, joiden avulla voidaan tehdä tyhjäksi vihollisen aggressiiviset suunnitelmat ja jatkuvasti uhata vihollista tuhoisalla iskulla.*²⁵⁹

Vuosina 1959–1964 sopeutettiin doktriineja ja strategioita ydinaseiden ja ohjusten kehitykseen. Sen seurauksena perustettiin aiemmin mainittu uusi puolustushaara, strategiset ohjusjoukot. Uusia aselajeja perustettiin ja neuvostoarmeija mekanisoitiin kokonaisuudessaan siten, että se kykenisi operoimaan ydinsodan aikana. Samalla sen valmiudessa olevien joukkojen määrää supistettiin 50 divisioonalla, ja divisioonaa jäi 150. Stalinin laivasto-ohjelma keskeytettiin. Osoittautui, että rakenteilla oleva laivasto oli ydinaseiden tulon myötä jo vanhentunut. Päätettiin kehittää uusi ajanmukainen kattava merellinen strategia ja rakentaa nykyaikainen laivasto.²⁶⁰ Ilmapuolustusjoukot, *PVO Strani*, jotka perustettiin vuonna 1948 itsenäiseksi puolustushaaraksi, uudistettiin vastaamaan paremmin Yhdysvaltojen strategisten pommituskoneiden muodostamaa uhkaa. Hruštšovin minimipelotteen doktriinista pidettiin kuitenkin edelleen kiinni.

²⁵⁸ Vapaasti lainaten Соколовский, В. Д. (ред.): *Военная стратегия*, Воениздат; Издание 2-е, Москва, 1963, suom. Sokolovski, V. D. (toim.): *Sotilasstrategia*, Voenizdat, Moskova, 1963. Ensimmäinen painos on ilmestynyt vuonna 1962. Painosten välillä saattaa olla eroja. 1960-luvun puolenvälin jälkeen ilmestyneissä painoksissa on havaittavissa vuoden 1966 ns. salaisen sotilasdoktriinin vaikutusta. Kolmas painos ilmestyi vuonna 1968.

²⁵⁹ Vapaasti lainaten Sokolovski (1962, 1963 ja 1968).

²⁶⁰ Горшков, С. Г.: *Морская мощь государства*, Воениздат, Москва, 1976, suom. Gorškov, S. G.: *Valtion merellinen voima*, *Morskaja Mosjij Gosudarstva*, Statens sjömagt, SSSR:s Försvarsministeriums Militär förlag, Moskva, 1976, svensk utg. Marinlitteraturföreningen / Bokförlaget Corona, Malmö, 1977.

Lisäksi kehiteltiin uudentyyppisiä operaatioita, joissa ydinaseiden käytöllä oli ratkaiseva merkitys. Aiemmin kehitettyjä toimintatapoja muutettiin siten, että ne sisälsivät joukkotuhoaseiden käytön. Kehitystyöhön liittyi jopa kenttäkokeita, joissa käytettiin täysin varustettuja panssari- ja panssarijalkaväkidivisioonia. Harjoitukset toteutettiin sodankaltaisissa oloissa määrävahvuisin ampumatarvikkein, mukaan luettuna ydinaseet. Kokeiluharjoituksia toimeenpantiin laajalti lähinnä 1950-luvun loppupuolella. Myöhemmin julki tulleiden tietojen mukaan harjoituksiin osallistuneiden joukkojen tappiot olivat valtavat.

Kun koordinoitun iskun strategia aseteknisesti tuli mahdolliseksi, katsottiin, että yhdenaikainen ja koordinoitu taistelu läntisen Euroopan koko operatiivisessa ja strategisessa syvyydessä tulisi aloittaa massiivisella ydinaseiskulla. Arvioitiin, että se riittäisi riistämään vastustajalta sotilaallisen aloitteen. Sen jälkeen tuli mekanisoitujen joukkojen ja panssarijoukkojen hyökätä leveällä rintamalla tuhotakseen lopullisesti jo lyödyn vastustajan. Aiemmin tarpeellisenä pidettyä hyökkäysvalmistelujen ja joukkojen keskitysten salaamista ei enää pidetty kovin tärkeänä. Puolustustaistelun käymiseen ei myöskään ollut tarvetta uhrata kovin paljon ajatuksia. Ydinaseoptio ei kuitenkaan ollut täysin kiistaton asia ylimmän sotilasjohdon keskuudessa.

Hruštšov syrjäytettiin vuonna 1964 ja minimipelotteen doktriini kumottiin. Alkoi massiivinen strategisten ohjusjoukkojen vahvistaminen. Ydinasetasapaino Yhdysvaltojen kanssa saavutettiin vasta noin vuonna 1970. Keskimatkan ohjusten sijoittaminen Kuubaan, operaatio *Anadyr*, ei riittänyt tasoittamaan amerikkalaisten mannertenvälisillä ohjuksilla saavuttamaa ylivoimaa. Se johti ainoastaan siihen, että vastineeksi ohjusten vetämisestä pois Kuubasta Yhdysvallat veti keskimatkanohjuksensa pois Euroopasta. Mutta tämä olikin yksi tärkeä salainen osatavoite, joka saavutettiin, vaikkei sitä silloin yleisesti tiedetty.

Saksojen yhdistymisen jälkeen saatu tiedustelutieto osoittaa, että ydinaseiden käyttösuunnitelma oli mittava. Se oli voimassa aina yhdistymiseen saakka, vaikkei ydinaseita enää suunniteltukaan käytettäväksi heti sodan alkuvaiheessa. Tässä kohdin on kuitenkin syytä huomauttaa, että ydinaseiden käyttösuunnitelma oli karmaiseva. Siitä kertokoon seuraava esimerkki: Koordinoitu isku Schleswig-Holsteinin suuntaan Elben pohjoispuolella piti aloittaa noin sadan ydinlatauksen tulenavauksella, latausten voimakkuus vaihteli 20 ja 350 kilotonnin välillä. Kolme tuntia myöhemmin samanlainen isku toistuisi. Tällaisia suunnitelmia elätettiin eri muodoissaan aina vuoteen 1989.²⁶¹

Asiaan kuului myös, että Itä-Saksan kansanarmeija (*Nationale Volksarmee, NVA*) oli jatkuvassa kahden tunnin marssivalmiudessa ja sen tiedusteluyksiköt 45 minuutin valmiudessa.

²⁶¹ *Militärische Planungen des Warschauer Paktes*, Der Bundesminister der Verteidigung, Bonn, im Januar 1992. Tässä on todettava, ettei Naton (lue: Yhdysvaltojen) ydinaseiden käyttösuunnitelma paljon tästä poikennut ”Massiivisen kostoiskun” aikana.

3.4 Operaatiotaidon vanhojen ajatusten uusi tuleminen

3.4.1 Ydinaseoptiota ryhdytään kyseenalaistamaan²⁶²

Kun Hruštšov oli syrjäytetty ja Yhdysvaltoihin kohdistunut minimipelotedoktriini haudattu vuonna 1964, alkoi perinteistä operaatiotaitoa käsittelevien tutkimusten ja artikkelien määrä kasvaa. Aluksi tutkittiin operaatiotaidon historiallisia juuria.

Vuodesta 1968 alkaen kuvailtiin myös sitä, miten perinteisiä operatiivisia periaatteita voitaisiin soveltaa modernissa kontekstissa. Tämä näkyy Neuvostoliiton marsalkka Vasili Danilovitš Sokolovskin *Vojennaja strategijan* viimeisessä tarkistetussa painoksessa vuodelta 1968. Siinä esitettyjen ajatusten mukaan sota voisi kestää pidempään kuin mitä aiemmin oli arvioitu – jopa suurella määrällä ydinaseita aloitettu sota! Vähitellen koordinoitun iskun strategia muuttui. Enää ei ollutkaan tarkoitus aloittaa sota massiivisella ydinaseiskulla. Tavanomaisten operaatioiden merkitystä korostettiin jälleen, vaikkei operaatioita massiivisin ydinaseiskuina koskaan kokonaan hylätty.²⁶³

Tšekkoslovakian miehitystä 21. elokuuta 1968 voidaan pitää esimerkkinä siitä, miten massiivinen tavanomainen hyökkäys voitiin toteuttaa, vaikka kohdemaana oli Varsovan liiton jäsen eikä ydinaseiden käyttäminen tullut kysymykseen. Operaatiota, joka sai nimekseen *Dunaj*, ryhdyttiin suunnittelemaan huhtikuussa 1968 jo ennen kuin poliittinen päätös interventtiosta oli tehty. Sitä edelsivät toukokuussa joukkojen keskitykset eteläisessä Puolassa ja Neuvostoliiton Karpaatian sotilaspiirissä. Varsovan liiton sotaharjoitus *Sumava* toteutettiin kesäkuussa. Heinäkuun lopulla jatkuivat joukkojen keskitykset rajojen tuntumaan. Samalla toimeenpantiin kuljetusten ja huollon harjoitus *Neman*. Elokuun 11. päivänä seurasi johtamis- ja viestiharjoitus. Koko tämä poikkeuksellinen tapahtumasarja oli ensinnäkin iso sotilaallinen voimannäyttö, siis painostusta. Toiseksi siinä Neuvostoliitto liittolaisineen aloitti konkreettiset valmistelut Tšekkoslovakian miehittämiseksi. Voi jopa olla niin, että miehitys toteutettiin nähdyllä tavalla juuri sen seurauksena, että kiinnostus operaatiotaitoa kohtaan heräsi uudelleen Neuvostoliitossa vuosina 1964–1970.²⁶⁴

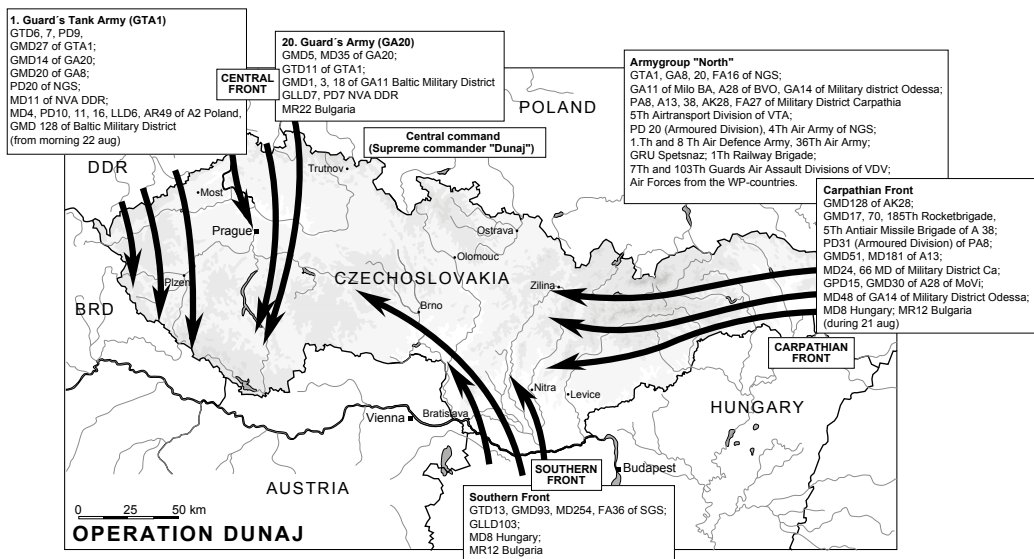
Tšekkoslovakian miehityksellä oli myös pitkäaikainen sotilaallinen seurannaisvaikutus. Aiemmin tämä osa Eurooppaa oli ollut varsin tyhjä joukoista, ja sinne oli ryhmitetty vain vähän neuvostojoukkoja. Nyt tilanne muuttui, sillä Neuvostoliiton miehitysjoukot jäivät alueelle ja muodostivat uuden neuvostoliittolaisen rintaman rungon.²⁶⁵

²⁶² Alaluvun lähteenä on Orenstein & Glantz (1995b), ss. 1–2, ellei toisin ilmoiteta.

²⁶³ Ulfving (2005), s. 47.

²⁶⁴ Kappale, johon viitataan, on lyhennelmä vuoden 1974 tiedusteluraportista *UU-74, 1974 års underrättelseutredning*, liite 2, ss. 148–168, Tukholma, 1974.

²⁶⁵ Ulfving (2005), s. 46.

Kuva 3.2. Varsovan liiton joukkojen eteneminen Tšekkoslovakiaan vuonna 1968.

Vuonna 1965 julkaistiin operaatiotaidon kehityksestä uraauurtava teos *Вопросы стратегии и оперативного искусства в советских военных трудах (1917–1940)* (*Problemy strategii i voennogo iskusstva v sovjetski vojenny trudatj 1917–1940*). Kahtena niteenä ilmestynyt teos koostuu valikoimasta artikkeleita, joiden kirjoittajina oli joukko sotateoreetikkoja sotien väliseltä ajalta. Nämä artikkelit olivat olleet laajemman lukijakunnan saavuttamattomissa 1930-luvun lopusta lähtien. Teoksen johdannon kirjoitti silloinen Yleisesikunnan päällikkö Matvei Zaharov. Hän korosti artikkelien merkittävyyttä antaen näin virallisen hyväksymisen rehabilitointiprosessille, joka koski tunnettuja teoreetikkoja Mihail Tuhatševskia ja Alexander Svetšiniä sekä eräitä muita lähes unhoon jääneitä tuon ajan operaatiotaidon asiantuntijoita.²⁶⁶

Prosessin jatkuessa julkaistiin useita analyttisiä artikkeleita toisen maailmansodan aikaisesta operaatiotaidosta. Lopulta vuonna 1970 julkaistiin Zaharovin artikkeli, joka kuvasi syvän operaation periaatteiden historiaa ja kehitystä, siis operatiivisen ajattelun ydinasiain historiallisesti katsoen. Näin oli avattu tie, joka sai neuvostoliittolaiset keskittymään operatiiviseen liikesodankäyntiin seuraavien viidentoista vuoden ajan. Tämä oli myös merkki siitä, että oltiin etäännyttäessä ehdottomasta uskosta vain ydinasein käytävään sotaan, että usko tavomaisten operaatioiden tarpeellisuuteen oli kasvamassa ja että syvän hyökkäyksen ajatus oli herännyt uudelleen. Kuinka lopulta kävi, nähdään hieman myöhemmin tässä luvussa. Samoihin aikoihin oli Neuvostoliiton itäosissa kehkeytnyt aivan uusi tilanne.

²⁶⁶ Кадышев, А. Б. (ред.): *Вопросы стратегии и оперативного искусства в советских военных трудах (1917–1940)*, Военное издательство министерства обороны СССР, Москва 1965, suom. Kadyšev, A. B. (toim.): *Strategian ja operaatiotaidon kysymyksiä neuvostoliittolaisissa sotilaallisissa teoksissa (1917–1940)*.

3.4.2 Kiinan vastainen raja²⁶⁷

Neuvostoliiton Kaukoidän sotanäyttämön tilanne poikkesi tilanteesta lännessä²⁶⁸. Kiinan kansantasavalta näyttäytyi 1960-luvulla yhä suuremmassa määrin mahdollisena voimakkaana vastustajana. Neuvostoliiton ja Kiinan ja Neuvostoliiton ja Ulko-Mongolian vastainen raja oli 7 240 kilometriä pitkä. Uhka uudessa suunnassa oli Neuvostoliitolle ongelma. Uhka kohdistui muun muassa Siperian rataan ja sen varrella oleviin elintärkeisiin alueisiin. Rajan pituus ja strategisesti tärkeiden alueiden läheisyys pakotti löytämään uusia ratkaisuja – uhkaa vastaan oli kehitettävä uusia strategioita ja uusia puolustusmenetelmiä. Perusajatuksena oli rakentaa keskitettyyn tulenkäyttöön kykeneviä kiinteitä puolustuslinjoja uhanalaisiin suuntiin. Niitä tuettaisiin hyvin liikkuvien reservien vastahyökkäyksillä, mikäli mahdollista ilmoitse kuljetettavilla joukoilla. Ilmarynnäköprikaatia ja siihen liittyvää konseptia kokeiltiin ja se otettiin ensimmäisenä käyttöön täällä. Ilmarynnäköjoukot ovat saattaneet olla inspiraation lähteenä, kun 1980-luvulla kehiteltiin ajatusta ilmakuljetteisesta ensimmäisestä portaasta, mutta siihen palataan alaluvussa 3.4.5.

Puolustustaistelua aiottiin ja aiotaan ilmeisesti edelleen tukea massiivisilla ydinaseiskuilla. Etuna oli, ettei tarvittu suurta määrää joukkoja. Pelkästään tavanomaisen sodankäynnin joukoilla olisi kyetty puolustamaan vain murto-osaa pitkästä rajasta. Todennäköisesti on niin, että ydinaseiden käytön priorisointi niin taktisella kuin operatiivisellakin tasolla Venäjän heikkouden aikana 1990-luvulla on nähtävä tätä taustaa vasten. Suuri määrä maahan kaivettuja vanhoja, loppuun ajettuja panssarivaunuja käytettiin tykkiasemina syvissä puolustuslinjoissa. Tällä tavalla löydettiin ratkaisu, joka oli tulivoimainen, hyvin suojattu, halpa ja vähän henkilöstöä vaativa. Kiinaa vastaan suunnatun puolustusoperaation periaatteet lienevät pääasiassa samat edelleen, huolimatta vuoden 2005 hyökkäämättömyyssopimuksesta.

3.4.3 Miten aloittaa syvä hyökkäys?²⁶⁹

Neuvostoliiton korkein poliittinen ja sotilaallinen johto oli ilmeisesti viimein ymmärtänyt, ettei massiivisella ydinsodalla ollut voittajaa. Ydinsodan sijaan kiinnitettiin yhä enemmän huomiota korkeampaan operaatiotaitoon ja sen soveltamiseen. Kiinnostuminen operaatiotaidosta tapahtui samaan aikaan kun asevoimia uudistettiin niiden operaatiokyvyn parantamiseksi. Operaatiokykyä oli laiminlyöty koko 1960-luvun ajan, mutta nyt se sai korostuneen aseman. Myönnettiin, että ydinaseiden tulo oli muuttanut operaatiotaitoa ja näkemystä tulevien operaatioiden toteutustavasta.

Tämän seurauksena tehtiin uusia sodan aloitusvaihetta koskevia tutkimuksia. Uudelleen arvioitiin esimerkiksi joukkojen keskittämistä ja tarvittavaa massaa. Keskityttiin pohtimaan,

²⁶⁷ Alaluku perustuu osittain teokseen Suvorov, V.: *Inside the Soviet Army*, Grafton Books, London, 1982, ss. 125–128. Kirjoittajan henkilöllisyyttä on syytä ihmetellä. Hänen väitetään olevan yli 30 vuoden ikäinen loikkari ja entinen GRU:n upseeri. Hänen ikäisellään ja asemassaan olevalla upseerilla ei millään ole voinut olla näin suurta asiantuntemusta Neuvostoliiton asevoimista. On epäilty, että teoksen takana on Ison-Britannian tiedusteluelimiä. Epäilyä vahvistaa se, että teoksen johdannon on kirjoittanut kenraali sir John Hacket. Suurin piirtein samaan aikaan julkaistiin kahtena perättäisenä versiona *The Next War*, jossa Hacket oli pääkirjoittajana. Se julkaistiin todennäköisesti propagandatarkoituksessa. Aiemmin kirjoitettua defaitistista versiota, jossa Nato hävisi sodan, ei saanut julkaista.

²⁶⁸ Venäjänkielen *театр военных действий* (*teatr vojennyh dejstvii*, TVD) on lähinnä 'sotanäyttämö' tai 'sotilaallisiin strategisiin operaatioihin käytettävä alue'.

²⁶⁹ Alaluvun lähteenä on Orenstein & Glantz (1995b, ss. 121–124, ellei toisin ilmoiteta).

miten sotaa tulisi johtaa niin operatiivisella kuin taktisellakin tasolla. Tarkoituksena oli vähentää ydinaseiden käytön todennäköisyyttä tulevassa sodassa. Jos niitä käytettäisiin, niiden sekundäärisiä tuho vaikutuksia pyrittiin rajoittamaan. Koko 1970-luvun ajan keskityttiin tutkimaan niin kutsuttua ydinaseetonta sotatoimea *противоядерный* (*protivojadernnyi*). Useissa neuvostoliittolaisen *Военная мысль* (*Voennaja Mysl*, suom. *Sotilaallinen ajatus*) sotilasaikakauslehdessä tuon ajan artikkeleissa pohdittiin tavanomaisen sodan ja ydinsodan eroja, paikallisia rajoitettuja sotia, strategisten offensiivien periaatteita sekä uusien tekniikoiden käyttämistä sodankäynnin tutkimuksessa, esimerkiksi matematiikan hyödyntämistä operaatiotaitoon liittyvissä kysymyksissä. Artikkeleissa käsiteltiin myös ydinaseiden vaikutusta strategian, operaatiotaidon ja taktiikan välisiin suhteisiin sekä sodan oikeussääntöihin ja sotataidon periaatteisiin.

Kaikki tutkimukset, pohdinnat ja artikkelit johtivat kahden konseptin laatimiseen: konsepti sota näyttämön strategisesta offensiivista ja operatiivisesta manööveristä sekä konsepti liikkuvista operatiivisista voimaryhmistä *оперативная манёвренная группа* (*operativnaja manjovrennaja grupp*a, OMG). Näiden kahden konseptin toimeenpanolla oli välittömät seurannaisvaikutukset.

Lopuksi: Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulussa Tukholmassa 9. toukokuuta 2003 (voitonpäivänä) järjestetyssä seminaarissa ”*Russian Military Reform and Present Security Problems*” eläkkeellä oleva kenraalileversti Viktor Jesin toi julki, että doktriini, jonka mukaan Neuvostoliitto ei käytä ensimmäisenä ydinasetta Natoa vastaan käytävässä sodassa (Ustinovin doktriini), oli vain propagandistinen bluffi.

3.4.4 Ogarkov, syvät operaatiot ja uusi sotatekniikan vallankumous²⁷⁰

Ajatukset syvästä hyökkäyksestä ja operaatioista syvyydessä eivät olleet uusia, kuten aiemmin on todettu. Ne syntyivät jo maailmansotien välisenä aikana. Ajatukset koottiin Vladimir Triandafillovin (1894–1931) jo mainittuun teokseen *Характер операций современных армий* (*Nyky aikaisten armeijoiden operaatiot*, *The Nature of the Operations of Modern Armies*), joka julkaistiin vuonna 1929. Triandafillov, joka kuului Tuhatsjevskin koulukuntaan, oli saanut vaikutteita sadoilta kollegoiltaan puna-armeijassa. Ensimmäisen sotatekniikan vallankumouksen jälkeen aika oli nyt kypsä konseptin uudelle tulemiselle.²⁷¹

Vuonna 1976 julkaistun venäläisen sotilastietosanakirjan ensimmäisessä osassa oli silloisen kenraalileversti Nikolai V. Ogarkovin kirjoittama artikkeli syvistä operaatioista. Kirjoituksen teki erityisen merkittäväksi se, että hän oli ensimmäinen varapuolustusministeri. Eversti L. I. Vološin palaa aiheeseen artikkelissaan *Voennaja Mysl*issä (*Военная мысль*) vuonna 1978. Hän kirjoittaa:

*Olkoonkin, että käsitettä syvät operaatiot [...] ei ole käytetty virallisissa asiakirjoissa 1960-luvun jälkeen, teorian keskeiset periaatteet eivät ole menettäneet merkitystään, vaan ne tulevat kehittymään edelleen sodankäynnin materiaalsen kehittymisen myötä*²⁷².

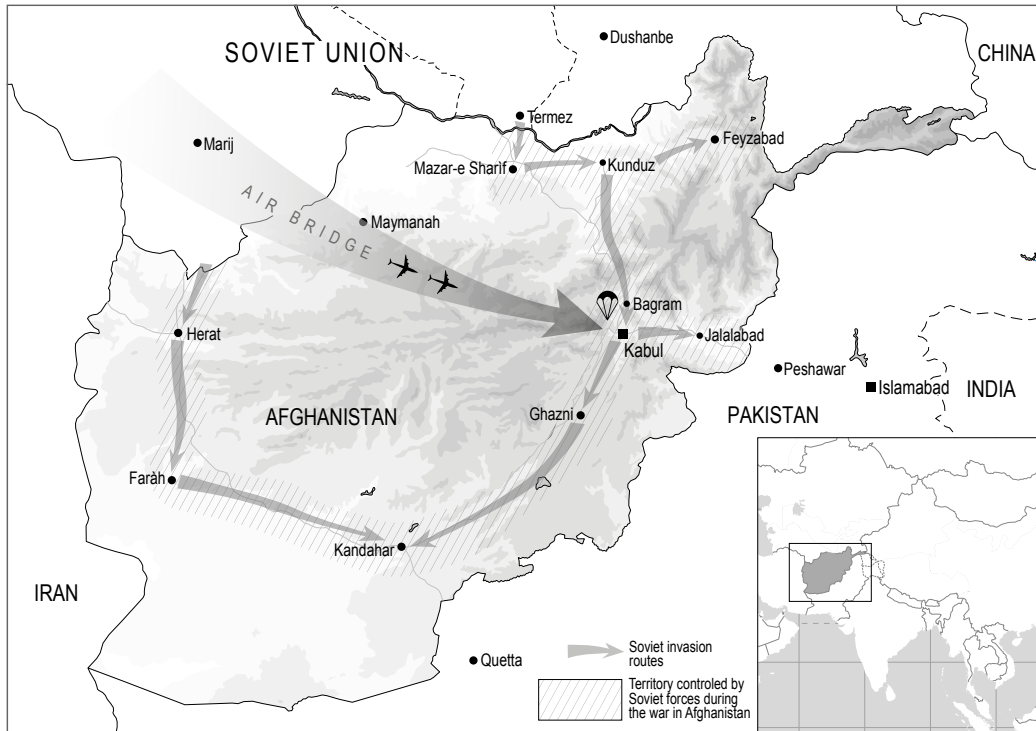
²⁷⁰ Alaluvun lähteenä on Ulfving (1995), ss. 47–49, ellei toisin ilmoiteta.

²⁷¹ Zolotarev (2000), s. 3 ja ss. 219–254.

²⁷² Vološin, L. I.: (Tuntematon venäläinen otsikko), *Военная мысль* (*Voennaja Mysl*) 8/1978, Москва (Moskva), 1978, s. 26.

Sanomatta sitä suoraan, Vološin kehitti konseptia, joka oli ehdottoman tarpeellinen kehitettäessä operatiivisia liikkuvia voimaryhmiä (OMG). Samana vuonna uudelleenarvioitiin operaatiotaidon jäsentämistä, koska nykyaikaisten offensiivisten operaatioiden kompleksisuus vain lisääntyi. Keskityttiin yhdistettyihin *совместная* (*sovместnaja*) operaatioihin ja korostettiin paremman johtamis- ja valvontakyvyn tarpeellisuutta, tarvetta matemaattisen mallinnuksen²⁷³, kauaksi ulottuvan tulenkäytön tärkeyttä sekä syvän ja nopean sotaliikkeen merkitystä. Naton uudet taktiset ja operatiiviset ydinasejärjestelmät tekivät asian entistä ongelmallisiksi.

Operaatiotaito ja sen suomien mahdollisuuksien hyödyntäminen oli etusijalla vielä 1980-luvun alun kehitystyössä, mutta tekninen kehitys ja vastustajan tapa käyttää tekniikkaa hyväkseen vaati uusjattelua. Neuvostoliittolaisten teoreetikkojen oli pakko ottaa huomioon lännestä kehitetyt uudet asejärjestelmät, lähinnä pitkän kantaman täsmäaseet. Niiden myötä Yhdysvallat oli kehittänyt *AirLand Battle*-konseptin ja Nato *Follow-on Forces Attack* (FOFA)-konseptin, jotka muodostivat suuren ja yhä kasvavan uhkan liikkuville voimaryhmille, taaemman portaan joukoille sekä huollon joukoille ja toimipaikoille selustassa.²⁷⁴

Kuva 3.3. Eteneminen Afganistaniin joulun välipäivinä 1979.

²⁷³ Ulfving (2005), luku 7.2, joka perustuu eversti Pär Bildin luentomateriaaliin (sotilasasiamies Moskovassa).

²⁷⁴ Orenstein & Glantz (1995b), ss. 121–124.

Aina 1970-luvun puoleenväliin asti neuvostoliittolaiset sotataidon asiantuntijat siis katsoivat, että sodassa pääasiallinen vaihtoehto olisi ydinsota. Vuosikymmenen loppua kohden alkoivat arviot sodan luonteesta kuitenkin kallistua tavanomaisin asein käytävän sodan puoleen. Ydinaseoptio säilyi, mutta priorisointijärjestyksessä se sijoitettiin matalammalle kuin ennen. Tästä alkoi kehitys, jolla tavoiteltiin aiempaa suurempaa liikkuvuutta ja tulivoimaa uudistamalla maavoimien organisaatiota ja hankkimalla uutta materiaalia. Neuvostoliiton asevoimien operatiivisina yhtyminä olivat perinteisesti olleet itsenäisiin sotatoimiin kykenevä armeijat. Armeijoista ja divisioonista rakentuvan organisaation pohjalta pyrittiin nyt kehittämään helpommin johdettavia ja joustavampaan käyttöön soveltuvia joukkoja. Kokemukset sodasta Afganistanissa vain lisäsivät muutospainetta. Asevoimien perinteisellä organisaatiolla joukkojen joustava käyttö ei ollut mahdollista, ja joukkojen liikkuvuus vuoristoisella alueella oli huono.

Neuvostoliitossa pyrittiin 1980-luvulla parantamaan maavoimien taktista ja operatiivista liikkuvuutta. Liikkuvien voimaryhmien organisaation ja käyttöperiaatteiden luominen alkoi. Marsalkka Ogarkov ajoi kehitystyötä voimalla eteenpäin. Tarkoituksena oli, että voimaryhmillä murtaudutaan vihollisen puolustuksen läpi sen heikoimmista kohdista. Läpimurron jälkeen voimaryhmillä hyökätään syvälle vihollisen puolustukseen, lyödään sen reservit, miehitetään tärkeät selustan kohteet ja saadaan vihollisen puolustus romahtamaan. Nopeilla ja syvillä hyökkäyksillä saatettaisiin vihollisen joukot kaaokseen ja paniikkiin. Tehtävää varten perustettiin panssariarmeijoita, joita käytettiin rintaman operatiivisina liikkuvina voimaryhminä. Armeijan liikkuvat voimaryhmät olivat yleensä panssaridivisioonia. Triandafilovin iskuarmeijakonsepti tuli näin jälleen ajankohtaiseksi.

Operatiivisten liikkuvien voimaryhmien kehitystyössä kokeiltiin myös armeijakunnista ja prikaateista koostuvaa organisaatiota. Itsenäiset armeijakunnat muodostettiin organisoimalla panssaridivisioonien henkilöstö ja materiaali uudelleen sekä siirtymällä moottoroitujen jalkaväkidivisioonista prikaatikokoonpanoon. Armeijakuntaan kuului kaksi moottoroitua jalkaväkiprikaatia ja kaksi panssariprikaatia. Prikaatin pataljoonissa oli sekä moottoroituja jalkaväkiyksiköitä että panssariyksiköitä. Kokeiluyhtymiä oli ajateltu käyttää ennen muuta rintaman liikkuvana voimaryhmänä. Armeijakunnan soveltuvuutta tehtävään kokeiltiin muun muassa ”*Zapad 81*” -harjoituksessa vuonna 1981. Kokeilun tulokset vastasivat odotuksia. Todettiin, että armeijakunta soveltui monipuolisempiin tehtäviin kuin divisioonaa ja että se oli sitä tulivoimaisempi ja liikkuvampi. Myös merijalkaväessä siirryttiin rykmenttikokoonpanosta prikaateihin. Uutta organisaatiota harjoitettiin tuolloin Itämeren alueella. On ajateltavissa, että tuolloin saatuja kokemuksia hyödynnetään myös Venäjän tulevien joukkojen kehitystyössä.

On myös huomionarvoista, että kuvaillessaan sotatekniikan vallankumousta vuonna 1982 marsalkka Ogarkov ennakoி sodankäyntitapaa, jollaisesta saatiin näyttöä Irakin sodassa vuosina 1991–1992 ja ehkä ennen muuta toisessa Irakin sodassa vuonna 2003. Enää eivät ydinaseet ja ohjukset edustaneet viimeisintä kehitystä. Sitä edustivat nyt pitkän kantaman täsmäaseet, informaatio-operaatiot sekä moni muu asia.²⁷⁵ On toki korostettava, että venäläisen näkemyksen mukaan mainittu sotatekniikan vallankumous ei johtanut asevoimien reformiin, se tuli vasta myöhemmin.

²⁷⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Revolution_in_Military_Affairs, kesäkuu 2008.

3.4.5 **Konsepti joka ei toteutunut – ilmoitse kuljetettava porras²⁷⁶**

Neuvostoliitossa katsottiin, että erityisesti täsmäaseet vaikuttaisivat asevoimien rakenteeseen ja käyttöperiaatteisiin tulevaisuudessa. Vihollinen saattaisi kyetä lyömään toisen portaan joukot, jolloin ensimmäinen porras joutuisi yksin suorittamaan armeijalle tai armeijakunnalle annetun tehtävän. Edelleen kuitenkin korostettiin, että toimiminen useassa portaassa, vihollisen lyöminen raskaalla tulella ja läpimurto-operaatiot olivat tärkeitä elementtejä. Vihollisen syvyydessä olevat kohteet tuli vallata läpimurron jälkeen nopeilla operaatioilla käyttäen ilmoitse kuljetettavia joukkoja ja maitse eteneviä joukkoja.

Kenraaliluutnantti V. G. Reznitšenko, mies silloisen neuvostoliittolaisen sotataidon takana, esitti samankaltaisia ajatuksia merkittävässä teoksessaan *Taktika* vuonna 1987. Hänen mukaansa uudenaikainen taistelu edellytti, että joukot ryhmitetään kahteen portaaseen sekä maa- ja ilmaportaaseen. Ilmaportaassa helikopterit olisivat yhtä merkittävässä asemassa kuin panssarivaunut maaportaassa. Maaportaan tuli aikaansaada läpimurto voimakkaalla keskittetyllä tuli-iskulla, laajentaa sitä ja käyttää saavutettua menestystä hyväkseen. Ilmaportaan joukkojen tuli sitten saartaa vihollinen ilmasta. Voisi hyvin ajatella, että edellä olevat ajatukset ovat peräisin Kiinan vastaisen suunnan ilmarynnäköprikaatien suunnitellusta käyttötavasta. On mahdollista, että tällainen ajatuksenkulku voi jälleen tulla kyseeseen, kun Venäjän asevoimia uudistetaan.²⁷⁷

3.5 **Paluu Svetšinin defensiiviseen strategiaan Neuvostoliiton valtion lopun lähestyessä**

3.5.1 **Operatiivisen kehityksen edellytykset viimeisellä vuosikymmenellä**

Jo Brežnevin aikana alkanut pysähtyneisyys ja rappeutuminen tulivat yhä selvemmin näkyviin. Neuvostoliiton globaalien ambiitioiden edellyttämän asevoimien dynaamisen kehittämisen ja supistuvan kansantalouden välinen ristiriita näyttäytyi absurdina. Vanheneva ja jäykkä valtionjohto teki lopulta sellaisen vaikutelman, että marxismi-leninismi oli jähmettynyt elottomaksi dogmiksi. Sairastelevat kommunistisen puolueen pääsihteerit Leonid Brežnev, Juri Andropov ja Konstantin Tšernenko kuolivat peräjälkeen vuosina 1982–1985. Kävi yhä ilmeisemmäksi, että suunnitelmatalouden ohjaama sotateollinen kompleksi imi syöpäkasvaimen lailla yhteiskunnan voimavaroja tavalla, joka johtaisi Neuvostoliiton tuhoutumiseen. Länteen oli laajalti levinnyt apokalyptinen tunne siitä, että neuvostovaltion hajoamista tulisi edeltämään tuhoisa suursota.²⁷⁸

²⁷⁶ Mättölä, A.: *Armékårens roll för de mobila styrkorna under utvecklingen av Rysslands krigskonst i början av 2000-talet*, Försvarshögskolan, Stockholm, 2003, ss. 21–22.

²⁷⁷ Резниченко, В.Г. (ред.): *Тактика*, Военное издательство министерства обороны СССР, Москва 1966, 1984 ja 1987, suom. Reznitšenko (toim.), V. G.: *Taktiikka*. Ks. myös Резниченко, В.Г. (ред.): *Тактика*, Воениздат, Москва, 1987, <http://militera.lib.ru/sciencetactical/index.html>, 2.9.2011, suom. Reznitšenko (toim.), V. G.: *Taktiikka*. Viimeinen painos (1987) on käännetty suomeksi nimillä *Venäläinen taktiikka* ja se on ilmestynyt Taktiikan laitoksen julkaisuna, viranomaiskäyttö-luokiteltuna. 1960-luvun ja 1980-luvun versioiden välillä on selviä eroja.

²⁷⁸ Ulfving (2005), s. 50.

Mihail Gorbatšovin tultua pääsihteeriksi vuonna 1985 Neuvostoliiton poliittiset näkemykset ja käsitys maailmanpoliittisesta tilanteesta muuttuivat. Vaikka Gorbatšov oli aikansa yhteiskuntajärjestelmän kasvatti – järjestelmän, joka ei ymmärtänyt muutoksen olevan välttämätön – hän tajusi sen saavuttaneen tiensä pään. Jotakin radikaalia oli tehtävä. Alko *гласность* (*glasnost*), avoimuuden aika, jolla oli laajat seurannaisvaikutukset. Solmittiin useita sopimuksia, joilla pyrittiin vähentämään jännitystä ja varustautumista maailmassa. Offensiivisesta ajattelutavasta luovuttiin, tai ainakin sitä tarkistettiin. Kiinnostus puolustus- ja vastahyökkäysoperaatioita kohtaan alkoi kasvaa.

3.5.2 Puolustusdebatti vuosina 1987–1991, Svetšinin ajatusten paluu²⁷⁹

Vuoden 1985 lopulla neuvostoliittolaiset sotateoreetikot ymmärsivät, että heillä oli käsissään talouden romahduksesta johtuva sotilaallinen ongelma. Reznitšenko havaitsi sotilaallisen kehityksen yhden aikakauden päättyvän ja uuden alkavan. Laajalla alueella ilmavoimin ja ohjuksin käytävät taistelut sekä taistelutapahtumien kasvava nopeus vaativat yhä enemmän operatiiviselta johtamiselta. Oli kyettävä hallitsemaan ristiriitainen informaatiotulva ja jatkuva kiire. Taistelujen kiihtyvä dynamiikka tulisi vaikeuttamaan ajankohtaisen ja relevantin tiedon poimimista tiedon tulvasta. Oli siis käynnistettävä laajat tulevaisuuden maasodankäyntiä selvittävät tutkimukset.

Sotilasjohto luotti edelleen omissa tutkimuksissaan offensiiviseen sodankäyntiin strategisella sotaanäyttämön tasolla. Siinä olivat edelleen kantavina elementteinä syvät hyökkäykset ja liikkuvat voimaryhmät. Katsottiin, että liikesodankäynnin koko potentiaalin hyödyntämiseksi oli suunnitteluun, valmisteluun ja toimeenpanoon kuluva aikaa lyhennettävä käyttämällä uusia arviointi- ja päätöksentekomenetelmiä ja johtamisen apuvälineitä.

Suuria muutoksia oli kuitenkin tulossa. Vuonna 1987 Neuvostoliiton poliittinen ja sotilaallinen johto muutti perusteellisesti ajatteluaan: siirryttiin defensiiviseen doktriiniin. Tämä näkyi myös *Vojennaja Myslissä* julkaistuissa artikkeleissa, joista yhä useampi käsitteli puolustusta. Vuonna 1990 oli puolustusoperaatioita koskevia artikkeleita kolminkertainen määrä verrattuna hyökkäysoperaatioita käsitteleviin artikkeleihin. Yhdessä eversti R. A. Savuškinin vuonna 1987 julkaistussa artikkelissa arvioitiin uudelleen maailmansotien välisen ajan ajatuksia defensiivistä.²⁸⁰ Se johti vuonna 1938 teloitetun Alexander Svetšinin (1868–1938) rehabilitointiin. Hän oli palvellut jo tsaarin armeijassa ylemmissä yleisesikuntaupseeritehtävissä. Vaikka Svetšin ei ollut kommunistisen puolueen jäsen, häntä pidettiin aikansa huomattavimpana sotateoreetikkona, kuten pidettiin jo tsaarin ajanakin.²⁸¹ Svetšin vastusti ankarasti Tuhatševskin offensiivista koulukuntaa 1920-luvulla. Rehabilitointinsa jälkeen Svetšin sai osakseen suurta kunnioitusta Venäjällä, jossa hänen ajatuksiaan strategisesta puolustuksesta jälleen kunnioitetaan.

Uudet ajatukset eivät jääneet vaille vastustusta. Vanhempien teoreetikkojen mielestä oli vaikeaa yhdistää vanhoja offensiivisiä ajatuksia uusiin defensiivisiin. Joulukuun 1988 *Vojennaja*

²⁷⁹ Orenstein & Glantz (1995b), ss. 263–264, ellei toisin ilmoiteta.

²⁸⁰ Savushkin, R. A.: ”The Evolution of Views on Defense in the Interwar Years”, *Voennaja Mysl / Military thought*, 1/1987, Moscow, 1987.

²⁸¹ Ulfving (2005), luku ”Svetjin, Alexander Andrejevitj: General och den främste sovjetiske militärteoretikern”, s. 271.

Myslissä armeijakenraali Grigory. I. Salmanov varoitti siitä, että operaatiotaito ja nykyaikaisen sodankäynnin luonne eivät muutu yhdessä yössä.²⁸² Tämä varovainen varoitus sai mitä voimakkaimman alleviivauksen kenraalieversti Ivan Rodionovin vuonna 1991 julkaistussa artikkelissa, jossa hän suhtautui hyvin varauksellisesti puolustusoperaatioihin. Lopulta tunnettu taktikko Vasili Reznitšenko esitti tasapainoisen näkemyksen maavoimien hyökkäys- ja puolustusoperaatioista.²⁸³

Rodionovin artikkelin myötä kasvoi niiden teoreetikkojen äänekkyyys, jotka kyseenalaistivat turvautumisen pelkästään puolustusoperaatioihin tulevassa sodassa²⁸⁴. He toivat myös julki huolestumisensa siitä, että suunnittelijat ja analyytikot saattavat syllistyä virhearvioiteihin, kun he määrittelevät, millaisia vaatimuksia Neuvostoliiton ja sittemmin Venäjän puolustuskyvyille tulee asettaa.

3.5.3 Vastahyökkäysoperaatiot²⁸⁵

Venäjän yleisesikunta-akatemiassa keskitytään operaatiotaidon opetuksessa armeijan ja rintaman tason vastahyökkäysoperaatioihin. On huomionarvoista, että ylimmässä upseerikoulutuksessa edelleen opetetaan tämän tyyppisiä klassisia operaatioita, ainakin ulkomaalaisille opiskelijoille. Siksi on paikallaan tarkastella näitä periaatteita hieman tarkemmin.

Vastahyökkäys on puolustus- ja hyökkäysoperaation yhdistelmä. Monet toisen maailmansodan suurista operaatioista olivat tämän tyyppisiä operaatioita, esimerkiksi vastahyökkäykset Stalingradissa marraskuussa 1942 ja Kurskissa heinäkuussa 1943.

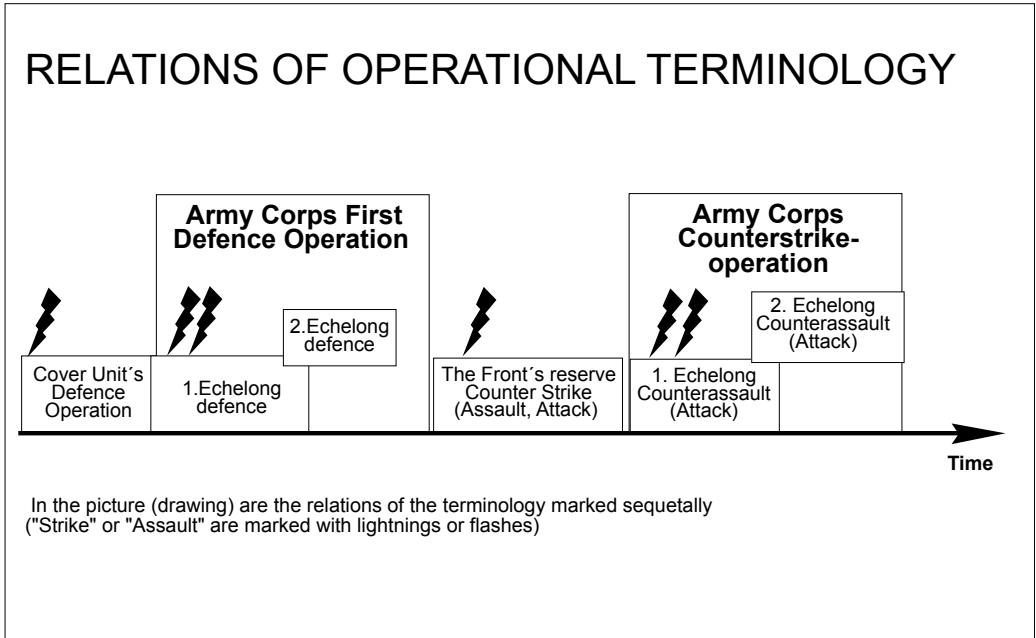
Vastahyökkäysoperaatio alkaa massiivisella tuli-iskulla omia suojajoukkoja vastaan hyökkäävän vihollisen ryhmytyksiin. Näin häiritään, hidastetaan ja kulutetaan vihollista ja tuetaan suojajoukkojen taistelua. Samalla hankitaan aikaa ylemmän johtoportaan joukoille ryhmitystä ja valmistautua taisteluun. Armeijan tai armeijakunnan ensimmäinen puolustusoperaatio alkaa vastaavalla tavalla yhdellä tai useammalla tuli-iskulla, operatiivisen tason sulkutulella. Sillä tuetaan ensimmäisen portaan ja toisen portaan puolustustaistelua, joilla pysäytetään vihollisen hyökkäys ja saadaan aikaan taistelutauko. Voidaan siis puhua operatiivisen tason torjuntataistelusta.

²⁸² Салманов, Г. И.: "Советская военная доктрина и некоторые взгляды на характер войны в защиты социализма", *Военная Мысль*, № 12, 1988, suom. Salmanov, G., I.: "Neuvostoliiton sotilaallinen doktriini ja muutamia näkemyksiä sodan luonteesta ja sosialismin suojelemisesta", engl. "Soviet Military Doctrine and some Views of the Nature of War in Defense of Socialism", *Vojennaja Mysl' № 12, 1988*, ss. 3–13.

²⁸³ Резниченко, В. Г.: "Подготовка и проведение армейских операции (Исторический опыт и современность)", *Военная Мысль № 1, 1991*, suom. Reznitšenko, V., G.: "Armeijan operaation valmistelu ja toteutus (Historialliset kokemukset ja nykyaika)", engl. "Preparation and Conduct of Army Operations: Historical Experience and Contemporary", *Vojennaja Mysl' № 1, 1991*, ss. 19–27.

²⁸⁴ Родионов, И. Н.: "О некоторых положениях советской военной доктрины", *Военная Мысль*, № 3, 1991, suom. Rodionov, I., N.: "Neuvostoliiton sotilaallisen doktriinin muutamia peruskohtia", engl. "On Several Tenets of Soviet Military Doctrine", *Vojennaja Mysl' № 3, 1991*, ss. 2–9.

²⁸⁵ Alaluku perustuu eversti Pär Bildin luentoaineistoon Venäjän Federaation Yleisesikunta-akatemiasta, jossa hän opiskeli 1.8.1998–25.6.2001. Lähdeaineisto antaa kuvan siitä, miten operaatiotaidon metodiiikkaa opetetaan ylimmällä tasolla Venäjällä. Myöhemmin akatemiassa opiskelleet vahvistavat tämän.

Kuva 3.4. Vastahyökkäyksen käsitteet ja ajalliset suhteet.²⁸⁶

Sen jälkeen alkaa rintaman reservin vastahyökkäys, jota tuetaan tuli-iskulla. Sitä voidaan verrata toisen maailmansodan liikkuviin puolustusoperaatioihin. Tällä ensimmäisellä vastahyökkäyksellä pyritään estämään vihollista jatkamasta pysähtynyttä hyökkäystään. Se voi myös olla tiedusteluhyökkäys tai harhauttava ja häiritsevä hyökkäys. Myös tämän vaiheen tarkoituksena on hankkia aikaa varsinaisten vastahyökkäysjoukkojen keskittämiseksi ja ryhmittämiselle.

Lopulta alkaa vastahyökkäysoperaation hyökkäysvaihe yhdellä tai useammalla tuli-iskulla, jota seuraa välittömästi ensimmäisen portaan vastahyökkäys ja sen jälkeen toisen portaan vastahyökkäys. Vastahyökkäysten jälkeen voidaan siirtyä kokonaan offensiiviin. Tällaiseen vastahyökkäysoperaatioon arvioidaan kuluvan aikaa 15–21 vuorokautta.

3.6 Postkommunistinen Venäjä

3.6.1 Neuvostoliiton hajoaminen – asevoimien rapautuminen ja elpyminen

Varsovan liitto lakkasi olemasta 1. heinäkuuta 1991. Neuvostoliitto hajosi lopulta 25. joulukuuta samana vuonna. Venäjän sotilaallinen kyky romahti, ja läntisen näkemyksen mukaan se on nykyisin vain vähäinen heijastuma siitä, mitä se oli Neuvostoliiton aikana. Tavoitteena on kuitenkin saavuttaa ainakin rajoitettu operatiivinen kyky lähialueilla. Asevoimien uu-

²⁸⁶ Massiivinen tuli-isku voidaan tehdä joko tavanomaisin asein tai ydinasein. Suunnittelu sisältää molemmat vaihtoehdot.

distaminen on alkanut, ja tuloksia on alkanut näkyä samaan tahtiin kuin Venäjän talous on parantunut.

Jo toukokuussa 1992 esiteltiin kahta doktriiniluonnosta *Vojennaja Myslin* erikoisnumerossa, joka julkaistiin myös englanninkielisenä. Vuonna 1993 julkaistiin doktriini, joka oli monessa mielessä kompromissi. Muiden muassa entinen puolustusministeri Igor Rodionov kritisoi sitä voimakkaasti. Doktriinia tarkistettiin merkittävästi ja sen pohjalta otettiin käyttöön uusi sotilasdoktriini 21. huhtikuuta 2000.²⁸⁷ Vuonna 2007 piti tulla käyttöön vielä uudempi doktriini, mutta se viivästyi huomattavasti, ja se otettiin käyttöön vasta 5. helmikuuta 2010.

Vuoden 2010 doktriinissa kuvaillaan sosioekonomista kehitystä aina vuoteen 2020. Suurelta osin se on jatkokehitemä edellisestä doktriinista, joka käsitteli kehittyvän sotatekniikan merkitystä tulevaisuuden asevoimien rakentamisessa (RMA). Mutta kaikkein merkittävintä siinä on luvun II:8 maininta siitä, että Naton laajeneminen kansainvälisine velvoitteineen Venäjään rajoittuviin maihin muodostaa ulkoisen sodanuhkan. Luvussa III:22 korostetaan lisäksi, että Venäjä voi käyttää ydinaseita itsensä tai liittolaistensa puolustamiseen, mikäli ne joutuvat laajamittaisen tavanomaisen hyökkäyksen kohteeksi ja muut keinot osoittautuvat riittämättömiksi. Aiemmissä venäläisissä doktriineissa Natoa ei ole mainittu uhkana ja ydinaseiden käytön kynnyks on ollut korkeampi.

Boris Jeltsinin sotilasreformi, Venäjän sotilasreformi -asiakirja, hyväksyttiin elokuussa 1998. Siinä määritettiin suuntaviivat asevoimien kehittämiseksi vuoteen 2005. Alun vaikeuksien jälkeen sotilasreformilla saatiin aikaan huomattavia tuloksia, eikä se tarkoita pelkästään rakenteita. Asevoimiin perustettiin entistä nykyaikaisempia joukkoja ja asejärjestelmien hankintoja aiennettiin vuodesta 2005 vuoteen 2002. Esimerkkinä voidaan mainita maahanlaskujoukot, joita ryhdyttiin varustamaan uusilla panssariajoneuvoilla ja moderneilla panssarintorjunta-asilla. Maahanlaskujoukot ovat tärkeä osa tulevaisuuden liikkuvia asevoimia. Ratkaisevaksi tekijäksi reformissa nousi kuitenkin henkilöstöjärjestelmän uudistaminen ja upseerikunnan ajattelu- ja suhtautumistavan muuttaminen.

Poliittinen johto kritisoi sotilasjohtoa takertumisesta kylmän sodan ajan ajattelutapaan. Jopa Yleisesikunnan tarpeellisuus kyseenalaistettiin.²⁸⁸ Kuten aiemmin on todettu, mainittiin Nato jälleen kasvavana uhkana. Sen sijaan, että se tarkoittaisi paluuta kylmään sotaan, voitaneen puhua ”kylmästä rauhasta”²⁸⁹, vaikka Nato ja Venäjä ovat päässeet tietynasteiseen yhteisymmärrykseen kolmatta osapuolta vastaan tarkoitettusta ohjuspuolustuksesta.

Vuodesta 1960 alkaen asevoimiin kuului viisi puolustushaaraa: strategiset ohjusjoukot, ilmapuolustusjoukot, maavoimat, ilmavoimat ja sotalaivasto. Ne olivat hallinnollisia organisaatioita lukuun ottamatta strategisia ohjusjoukkoja ja ilmapuolustusjoukkoja, jotka olivat myös operatiivisia. 2000-luvun alussa asevoimiin kuului kolme puolustushaaraa ja kolme itsenäistä aselajia: maavoimat, ilmavoimat ja sotalaivasto sekä maahanlaskujoukot, avaruusjoukot ja strategiset ohjusjoukot.

²⁸⁷ PM (MUST) 2000-05-08, *Ryska federationens militärdoktrin* (käännetty venäjistä ruotsiksi), kirjoittajalla.

²⁸⁸ Leijonhielm, J. (projektin johtaja): *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – en förnyad bedömning 2002, FOI rapport FOI-R-08111-SE ISSN 1650-1942*, Stockholm, 2003, ks. luku 8, ”Militärreformen”.

²⁸⁹ Venäjän Suomen-suurlähetystön poliittisen osaston päällikkö Vladimir Kozin, keskustelu joulukuussa 2007.

Puolustushaarojen ja aselajien kehittämistä priorisoitiin reformissa vuonna 2005 seuraavasti:

1. strategiset ydinpidäkevoimat (strategiset ohjusjoukot, strategiset ohjussukellusveneet ja kaukotoimintailmavoimat)
2. ilmavoimat (ilmapuolustusjoukot, ilmavoimat ja kuljetusilmavoimat)
3. yleisjoukot (maavoimat ja sotalaivasto).

Neuvostoliiton romahduksen jälkeen vuonna 1992 maa oli jaettu kahdeksaan sotilaspiiriin. Vuonna 2001 vähennettiin sotilaspiirien määrä ja muodostettiin kuusi operatiivis-strategista sotilaspiiriä.

Liikkuvien operatiivisten voimaryhmien kehittäminen Venäjällä jatkui linjassa Neuvostoliitossa aloitetun kehityksen kanssa ainakin teoriatasolla. 1990-luvun lopulla alkoi keskustelu liikkuvien operatiivisten yhtymien, *мобильное оперативное объединение (mobilnoje operativnoje objedinenije, MOO)*, perustamisesta. Ne saattoivat olla armeijakuntia, joihin tulisi kuulumaan prikaateja, ilmarynnäköprikaati sekä tarvittavia lento-, tuki- ja huoltoyksiköitä.²⁹⁰

Asevoimien reformi eteni ainakin virallisen tiedotuksen mukaan nopeassa tahdissa, lukuun ottamatta materiaalista uudistamista, joka oli jäänyt merkittävästi jälkeen asetetuista tavoitteista. Tässä yhteydessä hylättiin joukko vanhoja dogmeja ja vanhaa perintöä. Mahdolliset vastustajat tulisivat tarvitsemaan pitkähkön ajan kootakseen ja keskittääkseen joukkojaan sotilaalliseen yhteenottoon Venäjän kanssa. Klassista suursotaa ei pidetty todennäköisenä ja kaaderi- ja liikekannallepanojoukkoja lakkautettiin. Tarkoitus oli, ja on edelleen, että uusi organisaatio on korkeassa valmiudessa ja kykenee entistä paremmin toimiaan paikallisissa konflikteissa.

3.6.2 Havahtuminen – Venäjän uudet asevoimat²⁹¹

Georgian sota elokuussa 2008 teki Venäjän poliittisen johdon ja sotilasjohdon tuskallisen tietoiseksi epätydyttävästä tilanteesta asevoimissa. Toki sota oli venäläisille joukoille helppo marssi yli rajan, mutta samalla auttamatta paljastuivat puutteet venäläisjoukkojen varustuksessa, organisaatiossa ja toimintakyvyssä. Puutteita oli niin johtamisjärjestelmässä, tiedustelussa, viestiyhteyksissä kuin elektronisen sodankäynnin kyvyssäkin. Ehkä juuri sen seurauksena saman vuoden lokakuussa esiteltiin suunnitelmat Venäjän asevoimien radikaalista uudistamisesta, tarkoituksena antaa Venäjän asevoimille aivan uusi ilme.

Venäjän uudistettu operatiivis-strateginen aluejako ja siihen liittyvä johtamisjärjestelmä astui voimaan 1. joulukuuta 2010. Aiempien kuuden sotilaspiirin sijaan muodostettiin neljä strategista yleisjohtoporrasta, joille on alistettu alueen kaikki sotilaallinen voima ja jotka johtavat ainakin kriisiaikana kaikkia alueensa turvallisuuselimiä. Johtoportaat ovat Läntinen, Eteläinen, Keskinen ja Itäinen sotilaspiiri. Uuteen läntiseen johtoportaaneseen kuuluvat entiset Leningradin ja Moskovan sotilaspiirit, Pohjoinen laivasto (lukuun ottamatta strategi-

²⁹⁰ Ulfving (2005), s. 52. Ks.myös Mättölä (2003).

²⁹¹ Perustuu Ulfving (2005), ss. 228–231, ellei toisin mainita. Vuoden 2010 asevoimien reformin lähteenä on myös Elfving, Jörgen: ”Den ryska militärreformen – Ivan goes NATO”, *Vårt Försvar 4/2010*, Stockholm, 2010, ss. 11–16.

sia ydinsukellusveneitä) ja Itämerenlaivasto sekä 1. Ilmavoima- ja ilmapuolustusalue. Uutta johtamisjärjestelmää kokeiltiin käytännössä jo vuoden 2009 suurissa sotaharjoituksissa.²⁹²

Sotilaspiirien johtoesikunnat ovat Pietarissa, Donin Rostovissa, Jekaterinburgissa ja Habarovskissa. Ylimmän johdon Komentopaikka 1 on edelleen Moskovan alueella. Komentopaikka 2 on Uralin Jamantaussa, jonne se siirtyi Samarasta vuonna 2005.

Puolustushaarat vastaavat joukkojensa kehittämisestä ja koulutuksesta. Strategiset ohjusjoukot ja kuljetusilmavoimat ovat ylijohdon alaisia. Myös varsinaiset maahanlaskujoukot ovat ylijohdon liikkuvia reservejä. Avaruusjoukot ovat nyt osa ilmavoimien ilma-avaruuspuolustuksen joukkoja. Armeijan ilmavoimat siirretään ilmavoimien alaisuudesta suoraan maavoimien alaisuuteen.²⁹³

Operaatiotaidon kehittymisen kannalta siirtyminen prikaatiorganisaatioon on merkittävää. Neljän sotilaspiirin alueille on perustettu 85 yleisjoukkojen, ohjus- ja tykistöjoukkojen sekä ilmarynnäkköjoukkojen prikaatia ja niitä tukevien muiden aselajien prikaateja. Joukot ovat henkilöstöltään ja materiaaliltaan määrävahvuisia, ja ne ovat korkeassa valmiudessa. Uutta tulivoimaa edustavat muun muassa sotilaspiirien tykistöohjusrikaatit, jotka on varustettu sekä tavanomaisia että taktisia ydinkärkiä käyttävillä tykistöohjuksilla, joiden kantama on 450–700 kilometriä.²⁹⁴

Prikaatiorganisaatio vaikuttaa huomattavan joustavalta ja paremmin paikallisiin konflikteihin sopivalta. Divisioonat olivat suuria ja kankeita, ja rykmenteiltä puuttui kyky itsenäiseen toimintaan. Maavoimien prikaateja käytetään jatkuvan valmiuden yhtyminä, jotka kykenevät operoimaan itsenäisesti hyvin liikuntakykyisten taisteluosastojen ja muiden prikaatien kanssa yhteisen johdon alaisuudessa. Operatiivista johtamista varten sotilaspiireillä on alaisuudessaan armeijan esikuntia, Läntisellä sotilaspiirillä kaksi.²⁹⁵ Venäjän maavoimien uusi organisaatio muistuttaa selvästi johtavien läntisten maiden vastaavia. Uuden organisaatiokenteen arvioidaan edistävän operaatioiden tehokkuutta ja koordinoitua sekä yksinkertaistavan komentoketjua.²⁹⁶

Maavoimilla on tulevaisuudessa edelleen ratkaisevan tärkeä osa vihollisen lyömisessä ja sotilaallisen toiminnan kannalta tärkeiden tavoitteiden saavuttamisessa. Maavoimille on laadittu varustamiskonsepti, joka ulottuu vuoteen 2025. Yksi sen merkittävimmistä kohdista käsittelee kaikkien voimaelimien joukkojen aseistuksen standardisointia, yhteistoimintaa, tasapainoa ja moduuliyhteensopivuutta sekä informatiivisen ja teknisen yhteiskäytön mahdollisuuksia.²⁹⁷

Maavoimien kehittämisessä on seuraava priorisointi: 1) johtamisen kannalta hyvin merkittävä automaattinen johtamisjärjestelmä, joka yhdistää kaikki yksiköt ja johtamistasot yhdeksi keskeiseksi johtamisverkoksi, 2) joukkojen varustaminen kauaskantoisilla ja lähelle

²⁹² Forss, Stefan & Kiianlinna, Lauri & Inkinen, Pertti & Hult, Heikki: *Venäjän sotilaspoliittinen kehitys ja Suomi*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 2: tutkimuslauseita no 47, Edita Prima Oy, Helsinki, 2011, ss. 22–23.

²⁹³ Sama, s. 76 ja 83.

²⁹⁴ Sama, ss. 59–61.

²⁹⁵ Sama, s. 61, 69, 85.

²⁹⁶ Sama, s. 61.

²⁹⁷ Sama, ss. 61–62.

vaikuttavilla täsmäaseilla, 3) kauko-ohjattavien ase- ja tiedusteluvälineiden käyttöönotto, 4) yksittäisen taistelijan varustuksen kehittämisen toimintatehokkuuden lisäämiseksi erilaisten älyelementtien avulla, 5) hyvin pienikokoisten taisteluvälineiden luominen mikrominiaturisointia ja nanoteknologiaa käyttäen ja 6) sotilaan henkilökohtaisen suojauksen sekä taistelu- ja huoltoajoneuvojen taistelukestävyuden kohottaminen eri menetelmin.²⁹⁸

Ilmavoimien organisaatio on siirtynyt divisioona ja rykmenttikokoonpanosta tukikohtaorganisaatioon. Tällaisia tukikohtia tulee noin viisikymmentä. Tukikohdat jaetaan kolmeen kategoriaan. Ensimmäisen luokan tukikohta, johon valtaosa tukikohdista kuuluu, käsittää 5–10 laivuetta. Ne muodostetaan sellaisille suunnille, joissa maavoimien prikaatit todennäköisimmin tarvitsevat ilmatukea ja ilmasuojaa. Vuoteen 2020 mennessä Venäjän ilmavoimille hankitaan yli 1 500 uutta lentokonetta ja noin 400 konetta modernisoidaan. Jokaiselle sotilaspiirille luodaan vähintään yksi helikopteriprikaati, ja kaikkiin moottoroituihin jalkaväkiprikaateihin ja panssariprikaateihin tulee omat helikopterilaivueet tai -rykmentit. Lähiuosina on ilmavoimien osana toimivia ilma-avaruuspuolustusjoukkoja tarkoitus uudistaa hankkimalla niille muun muassa kymmenen S-500 ohjuspatteristoa ja 56 S400 patteristoa. Näillä kyetään torjumaan myös risteilyohjuksia ja taktisia tykistöohjuksia aina 400 kilometrin etäisyydelle asti.²⁹⁹

Laivastolle pyritään hankkimaan jopa kuusi lentotukialusta vuoteen 2020 mennessä. Niiden voimin Venäjälle avautuisi mahdollisuus globaaliin voiman projisointiin valtamerillä. Oman tuotannon rajoitukset ovat pakottaneet hankkimaan erikoisaluksia ulkomailta. Vuonna 2010 solmitun sopimuksen mukaan Venäjä ostaa Ranskalta neljä *Mistral*-luokan helikopteritukialusta: kaksi ostetaan valmiina ja kaksi rakennetaan lisenssillä Venäjällä. Viimeisimmän varusteluohjelman mukaan laivastoa varten on tarkoitus rakentaa noin sata uutta taistelualusta: strategia ydinsukellusveneitä, 35 korvetta, 15 fregattia, 20 monitoimisukellusvenettä ja muita aluksia.³⁰⁰

Nyt meneillään olevien vuosien 2011–2020 varusteluohjelman tavoitteena on, että kauden päättyessä nykyaikaisen varustuksen osuus on noin 70 prosenttia. Samanaikaisesti tulee parantaa myös upseeriston ja muun sotilashenkilöstön koulutusta sekä nostaa yleisjoukkojen taisteluvalmiutta uuden organisaation mahdollistamalle tasolle. Varusteluohjelman päätavoitteena on ennen muuta Venäjän strategisten ydinasevoimien ylläpito ja edelleen kehittäminen. Toisena prioriteettina on strategisen avaruuspuolustuksen ja siinä erityisesti ennakkovarointusjärjestelmän kehittäminen.³⁰¹

Tulee kestäväkään kauan, ennen kuin asevoimat saadaan toimimaan halutulla tavalla. Tarvitaan laajoja harjoituksia ja arviointeja kaiken toimivuudesta. Sen jälkeen on tehtävä tarvittavat korjaavat toimenpiteet. Joitakin uudistusten tuloksia voidaan havaita asevoimien johtamisessa laajamittaisissa strategisissa sotaharjoituksissa, joita on järjestetty Venäjällä yhdestä kolmeen vuoden välein. Pohjois-Kaukasiassa harjoituksia on järjestetty vuosittain. Elokuussa 2008 harjoitusjoukot eivät palanneet kasarmeille, vaan jatkoivat suoraan sotilasoperaatioon Georgiaa vastaan!

²⁹⁸ Forss (ja muut 2011) s. 62.

²⁹⁹ Sama, ss. 63–64.

³⁰⁰ Sama, s. 67.

³⁰¹ Sama, s. 57.

Helmikuussa 2004 toimeenpantiin laajamittainen koko asevoimien harjoitus mukaan luetuna strategisten joukkojen ohjusammunnat. Se oli laajin harjoitus sitten Neuvostoliiton hajoamisen. Harjoitus osoitti, että joukkojen koulutusta ja harjoittamista oli merkittävästi lisättävä ja parannettava. Kesäkuussa 2004 oli vuorossa vaativa operatiivis-strateginen harjoitus *Mobilnost-2004*, jossa harjoiteltiin uusien konseptien mukaisia strategisia joukkojen-siirtoja Venäjän länsiosista Kaukoitään. Konsepti, jossa liikkuvia voimia lähetetään vaativaan sotilaalliseen operaatioon toiselle alueelle, tunnetaan jo Iivana Julman sotilasreformista.³⁰²

Vuonna 2009 järjestettiin Luoteis-Venäjällä kaksi suurta operatiivis-strategista sotaharjoitusta. Elokuussa toteutettiin Petsamosta Viipuriin ja edelleen Pietarin eteläpuolelle ulottuvalla kaistalla *Ladoga 2009* -harjoitus. Joitakin viikkoja myöhemmin aloitettiin vielä laajempi harjoitus *Zapad 2009* Luoteis-Venäjän, Itämeren ja Valko-Venäjän alueella. Molempia harjoituksia yhdisti sama tilanteen perusajatus: maavoimien, ilmavoimien, laivaston sekä eri aselajien toimenpitein torjuttiin maitse Luoteis-Venäjälle suuntautunut vastustajan hyökkäysoperaatio. Harjoitukset olivat mittava testi uudelle johtamisjärjestelmälle ja koko operatiivis-strategiselle konseptille.³⁰³

Edelleen jää suuri määrä kysymyksiä. Missä määrin näytetään Potemkinin kulisseeja sillä aikaa kun odotetaan uutta kalustoa? Saadaanko palkattua riittävän kykenevä ja motivoitunut ja riittävän suuri aliupseeristo? Miten lyhennetty varusmieskoulutus vaikuttaa joukkojen henkilöstötarpeen tyydyttämiseen? Varusmiespalvelulla on huono maine, ja sitä vältellään. Kyetäänkö todella siirtymään osittaiseen ammattiarmeijaan, ja miten saadaan sotilaan ammatti halutuksi?

Venäjän asevoimilla on siis edelleen valtavia haasteita. Kun tarkastellaan, mitä on saatu aikaan syksyn 2008 jälkeen, näyttää kuitenkin siltä, että pyrkimyksissä on suurin piirtein onnistuttu lukuun ottamatta materiaalitilannetta. Kun kansallisen turvallisuuden säilyminen on varmistettu modernisoimalla ydinaseistus ja ennakkovaroitusjärjestelmä, tulee seuraavana tavanomaisten asevoimien uudistus. Riippumatta siitä, tuleeko Venäjälle ammattiarmeija vai säilytetäänkö asevelvollisuus jossain muodossa, tulee pysyvän valmiuden joukkoja olemaan vähemmän aiempiin joukkomääriin verrattuna. Pysyvän valmiuden joukkojen henkilöstö on palkattua, kun taas reserviyyhtymät luultavasti muodostuvat pääasiassa asevelvollisista.

Kun tarkastelee Venäjän nykyistä tilannetta, sen kykyä toteuttaa poliittisia, demokratiaa edistäviä, taloudellisia, teollisia ja sotilaallisia uudistuksia, voi helposti syntyä pessimistinen vaikutelma, joka vie katseen pois Venäjän tavoitetilasta. Venäjän toiminnan tavoitteena on poliittisesti, taloudellisesti ja sotilaallisesti vahva Venäjä, joka on nyt vain hetkellisesti hillinnyt suurvaltapolitiittisia valtapyrkimyksiään. Sen uskonnon inspiroimia imperialistisia pyrkimyksiä ei pidä unohtaa.

Strategisella tasolla voidaan havaita Venäjän ja Yhdysvaltojen välisissä ydinasesuhteissa sekä jatkuvuutta että muutosta. Jatkuvuutta edustaa maiden välinen erityinen suhde ydinasevaltoina, joiden ydinaseiden määrä ylittää pitkälti muiden ydinasevaltojen ydinaseiden määrän.

³⁰² *Vojennaja Mysl, erikoisliite, 5/1992*, Moskova 1992.

³⁰³ Forss (ja muut 2011), s. 79. Harjoituksista saaduista kokemuksista, ks. Rautala, Ari: ”Havaintoja Venäjän suurista sotaharjoituksista”, *Sotilasaikakauslehti, toukokuu 5, 2013*, ss. 9–17.

Vaikka Yhdysvallat ja Venäjä eivät ehkä pidä toisiaan päävastustajina, tulee tämän tilanteen säilyttäminen olemaan ensisijaista.

Periaatteessa Venäjä tulee muuttamaan operatiivis-taktisten ydinaseiden ydinasestrategiaansa. Ydinaseita pidetään tulevaisuudessa alueellisesti strategisina aseina, joiden käytöstä päättää sotilaspiirin strateginen yleisjohtoporras poliittisen johdon antaman tulenavausluvan jälkeen. Luvan jälkeen ydinaseet ovat osa normaalia tulenkäyttöä. Operaatioiden tulenkäytön suunnittelussahan on jo pitkään laadittu rinnakkaiset suunnitelmat tavanomaiselle tulenkäytölle ja ydinaseiden käytölle.

Erityisen ongelman muodostavat joukkotuhoaseiden kaksi muuta kategoriaa. Biologisten ja kemiallisten aseiden (BC-aseiden) offensiivisen kyvyn säilyttämiselle voidaan löytää sekä poliittisia että sotilaallisia perusteita. Ydinaseiden tapaan biologisilla ja kemiallisilla aseilla on suuri merkitys aikoina, jolloin valtio on tavanomaisen sodankäyntikyvyltään heikkouden tilassa. BC-aseet voivat täyttää aukon tavanomaisten aseiden ja ydinaseiden välillä. Tällöin on paremmat mahdollisuudet hallita aseellista konfliktia ja hillitä sen eskaloitumista. Lisäksi BC-aseet voivat toimia pelotteena valtioille ja ryhmittymille, joilla ei ole asianmukaista suojautumiskykyä. Ne voivat poliittisesti tasapainottaa tilannetta Yhdysvaltoihin nähden. On myös huomattava, että keskitetysti johdetut verkostohyökkäykset (*centric network operations*, CNO) rinnastetaan Venäjällä joukkotuhoaseisiin.

Kaiken kaikkiaan näyttää siltä, että Venäjällä asevoimien uudistamiselle on nyt paremmat edellytykset kuin kertaakaan aiemmin, vaikka muutos saattaa olla hitaampi kuin poliittinen johto on julkisuudessa ilmoittanut tavoitteeksi. Suunnitelmat ovat ilmeisen realistisia, mutta hankintaohjelmien toteutuminen on suuresti riippuvainen kansantalouden kehittymisestä. Venäjän joukkojen korkeasta perusaseistuksen varusteluasteesta huolimatta suurinta osaa kalustosta voidaan kokonaisuutena pitää vanhentuneena. Vuosien 2001–2010 varustamisohjelma jäi lähinnä asevoimien toiveiden luetteloksi. Toisaalta suunnitelma ei myöskään vastannut nyt pürretyn tulevaisuuden tarpeita, ja se vanheni käsiin. Edellisen, vuosien 2006–2015, varusteluohjelman ensimmäisellä puoliskolla jäätiin paljon jälkeen asetetuista tavoitteista. Tämän vuoksi on myös nyt meneillään olevan ohjelman toteutumista ehditty epäillä.

Arvioitaessa Venäjän asevoimien reformia ja sen toteutumismahdollisuuksia on käytettävä oikeaa mittatikkua. Reformin onnistuminen ei tarkoita, että Venäjä saa Yhdysvaltojen kaltaiset huippunykyaikaiset asevoimat, joilla on kyky globaaliin voimaprojektioon. Siihen ei välttämättä edes pyritä. Pikemminkin on niin, että Venäjä rakentaa nykyaikaisia liikkuvia asevoimia varmistaakseen asemansa euraasialaisena alueellisena suurvaltana. Venäjällä on riittävästi resursseja ja taitotietoa, joiden avulla sen asevoimat voi säilyttää teknologisen etumatkansa useimpiin potentiaalsiin vastustajiinsa vuosikymmenen eteenpäin. Uudistetut asevoimat vastaisivat näin niitä ulkopoliittisia ambitiesiä, jotka Venäjällä nykyisin näyttäisi olevan.

Venäjän sotilasstrategiaa ja operatiivisia periaatteita sekä konseptien toteutumista on tarkasteltava Venäjän asettamia tavoitteita vasten. Kuten tunnettua, venäläiset näkevät menneisyytensä historialliset kokemukset ehtymättömänä lähteenä, josta voi ammentaa ajatuksia tulevaisuutta rakennettaessa. Vaikka tekninen kehitys on ollut valtavaa ja asioilla on monessa mielessä aivan erilaiset mittasuhteet, periaatteet ovat samat. Historia ja geostrategiset

tosiasiat ovat luja perusta. Sen vuoksi voidaan hyvinkin olettaa, että tässä työssä aiemmin esitettyjä seikkoja edelleen pidetään relevantteina ja arvokkaina, kun venäläistä sotataitoa kehitetään.

3.7 Ajatuksia tulevaisuudesta³⁰⁴

3.7.1 Tulevaisuuden konfliktien luonteesta³⁰⁵

Täsmäaseiden kehittyminen ja tulo operatiiviseen käyttöön on johtanut, ja johtaa edelleen, mittaviin rakennemuutoksiin Venäjän asevoimissa ja muutoksiin niiden toimintatavoissa. Uusi teknologia yhdessä kehittyvän informaatioteknologian kanssa integroi elektronisen sodankäynnin ja asevaikutuksen toisiinsa. Se tulee vaikuttamaan sodankäyntiin ratkaisevalla tavalla. Mainittakoon esimerkkeinä suuren osumatarkkuuden automaattiset autonomiset järjestelmät, suurtehomikroaaltoaseet (*high powered microwave*, HPM), suurteholaserit ja pienen ydinlatauksen tehoa lähentelevät uudet superräjähteet.

Edellä mainittuun liittyen Venäjällä on panostettu sellaisten uusien ydinaseiden kehittämiseen, joilla vältetään pysyvän radioaktiivisen säteilyn kaltaisilta sivuvaikutuksilta. Aset voi- sivat olla termonukleaarisia latauksia, jotka eivät käyttäisi fissiopommia primäärilatauksena. Silloin pienten ydinlatausten ja tavanomaisten suurtehoräjähteiden välinen kuilu kapenisi, ellei tyystin häviäisi. Siitä voisi olla seurauksia tulevaisuuden sodankäynnille.

Vastaavalla tavalla tulee kehittyvä ilmasodankäynti ja ajan myötä myös sodankäynti avaruu- dessa vaikuttamaan tulevaisuuden tavanomaisen sodankäynnin operaatioihin. Moni venä- läinen sotilasalan ajattelija on myös väittänyt, että ydinaseiden merkitys suurvaltasuhteissa tulee vähenemään, kun osa ydinaseista korvataan suuren tarkkuuden strategisilla offensiivisilla suurtehoräjähteillä. Uudessa intensiivisessä sodankäynnissä on nykyisillä ydinasejou- koilla ja suurilla tavanomaisilla maajoukoilla nykyistä pienempi merkitys, koska ne voidaan jossain määrin korvata täsmäaseilla, joita puolestaan voidaan valmistaa suurehkoja määriä.

Kuudennen sukupolven sodankäynti tulee siis muodostamaan mittavan haasteen kaikille doktriininkirjoittajille ja niille, joiden tehtävänä on sovittaa yleisiä sodankäynnin periaat- teita siihen todellisuuteen, joka kohdataan lähitulevaisuudessa. Venäläisessä ajattelussa maa- sodankäynti on tähän asti ollut keskeisessä asemassa. Ilmasodankäynnillä on ollut lähinnä sitä tukeva rooli. Moni sotateoretikko väittää nyt, että ilmasodankäynti muodostaa tulevan sodankäynnin pääulottuvuuden, jota tuetaan maasodankäynnillä. Siinä Reznitšenkon aja- tukset ilmakuljetteisesta ensimmäisestä portaasta voivat tulla jälleen ajankohtaisiksi, kunhan taloudellinen tilanne sen sallii. Taistelulla ilmatilan hallinnasta tultaisiin ratkaisemaan koko taistelutilan hallinta. Sillä olisi merkitystä muun muassa omalle kyvyllä ulottaa asevaikutus ilmasta vihollisen strategisesti tärkeisiin kohteisiin. Kaikki tämä voi aiheuttaa tarpeen tarkis- taa nykyisiä sodankäynnin periaatteita.

³⁰⁴ Gareev, M.: *If War Comes Tomorrow? The Contours of Future Armed Conflict*, Frank Cass, London, 1998 ja Leijonhielm, J. (projektin johtaja) et al.: *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – problem och trender*, FOI-R-1662-SE, Juni 2005, ellei toisin mainita. Ks. myös Zolotarev (2000), luku 6.

³⁰⁵ Ulfving (2005), ss. 221–223.

Aiemmin sodankäynnissä maavoimien tehtävänä oli etsiä ja tuhota vihollinen, vallata vihollisen alue ja syrjäyttää sen hallitus tai hallintojärjestelmä. Tulevaisuudessa kyetään vihollisen taloudelliset ja sotilaalliset rakenteet tuhoamaan tai lamauttamaan strategisilla ilma- ja avaruussodankäynnin offensiivisilla asejärjestelmillä käyttämättä ydinaseita. Vihollisella tulee olemaan vain vähän mahdollisuuksia torjua tällainen hyökkäys tehokkaalla tavalla. Kosovossa vuonna 1999 ja Afganistanissa vuosina 2001–2002 koetun ilmasodankäynnin jälkeen on ymmärrettävää, että myös venäläisten teoreetikkojen ajatukset ovat edellä mainitun kaltaisia. Toisaalta voivat kokemukset Afganistanista ja Irakin sodasta vuonna 2003, pitkittyneine jälkisotimisineen, johtaa kokonaan uusiin ajatuksiin. Nähtäväksi jää, millaisen paikan Venäjän asevoimien reformi saa historiankirjoituksessa Iivana Julman ja Pietari Suuren sotilasreformien rinnalla – reformien, joilla myös palautettiin Venäjälle sotilaallinen suorituskyky.³⁰⁶

3.7.2 Sodankäynnin kehittyminen

Venäjän Yleisesikunta-akatemian tieteellisen tutkimuksen osasto päätyi 1990-luvulla jaottelemaan sodankäynnin kehittymisen kuuteen eri vaiheeseen. Tässä alaluvussa tarkastellaan lyhyesti kuudennen sukupolven sodankäyntiä, joka näyttää olevan ovelta. Siinä sodankäynnissä johtavat asevoimat kykenevät hyödyntämään uusimpaan teknologiaan perustuvia kehittyneitä johtamisjärjestelmiä, elektronisen sodankäynnin menetelmiä ja älykkäitä aseita. Niitä voidaan käyttää yhdessä kehittyneiden ilmatorjuntajärjestelmien ja avaruuteen sijoitettujen tiedustelu- ja asejärjestelmien kanssa puolustautumiseen vihollisen vastaavilta järjestelmiltä. Niitä voidaan käyttää myös omaan hyökkäykseen, jolla tuhotaan vastustajalle tärkeitä kohteet ja aiheutetaan sille tappio.³⁰⁷

Venäläisen näkemyksen mukaan sota on tulevaisuudessa osa laajaa kansainvälistä kriisikuviota, jossa voidaan havaita kolme hallitsevaa piirrettä. Ensimmäinen on ei-sotilaallisten kamppailukeinojen kasvava merkitys. Samaan aikaan korostetaan kuitenkin, että sotilaallista voimaa tarvitaan kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen yhtä paljon kuin ennenkin.

Toinen piirre on se, että enemmän tai vähemmän avoin konflikti informaatioteknologian alalla, muun muassa kyberavaruudessa, laajenee ja voimistuu. Sitä pidetään kasvavana uhkana Venäjän valtiolle ja yhteiskunnalle. Kamppailua käydään jatkuvasti niin rauhan, kriisin kuin sodankin aikana. Venäjälle laadittu informaatioturvallisuuskonsepti on nähtävä tätä taustaa vasten.

Kolmas piirre on se, että informaatioteknologian kehitys vaikuttaa yhä enemmän sotamateriaalin kehittämiseen ja sotilaallisten organisaatioiden toimintaan. Se ilmenee asejärjestelmien kasvavana suorituskykyinä, ilma- ja avaruusulottuvuuden kasvavana merkityksenä, aina vain ”älykkäämpinä” täsmäaseina ja aseellisen taistelun johtamisen reaaliaikaisuutena.³⁰⁸

Teoriakehitystä tarkasteltaessa voidaan todeta, että 1990-luvulla Venäjällä oltiin eniten kiinnostuneita tavanomaisen sodankäynnin kehittämisestä, vaikka myös muista sodankäynnin

³⁰⁶ Vrt. alalukuun 3.6.1.

³⁰⁷ Rekkedal (2003), ss. 575–585. Rekkedal viittaa kenraali Vladimir Slipstjenkoon, Venäjän Yleisesikunta-akatemian tieteellisen tutkimusosaston silloiseen johtajaan.

³⁰⁸ Пруглов, В., В.: ”О вооружённой конфликте будущего”, *Военная Мысль*, № 5, 1998, suom. Kruglov, V., V.: ”Tulevaisuuden sotilaallisesta konfliktista”, engl. ”Tendencies in Armed Conflicts Today”, *Vojennaja Mysl*, ss. 55–58.

muodoista keskusteltiin. Venäläiset kutsuvat mielellään tällaista sotateoreettista pohdintaa futurologiaksi. Se oli ja on yhä ehkä pikemminkin science fiction -luonteisten visioiden kuvailua kuin asevoimien silloisiin taloudellisiin realiteetteihin perustuvaa ajattelua. Futurologia antaa kuitenkin selviä viitteitä siitä, millä tavalla johtavissa sotilaspiireissä katsellaan tulevaa kehitystä, ja se voi näin ilmentää erilaisia ambitioita ja tahtotiloja.

Keskeinen kysymys on: millainen on tulevaisuuden aseellinen konflikti, mitkä ovat sille luonteenomaiset piirteet ja missä muodossa ja millä menetelmillä taistelu käydään? Ellei tähän löydetä vastausta, on venäläisen käsityksen mukaan mahdotonta edistää asevoimien kehitystä, varustaa ne sopivalla aseistuksella ja materiaalilla sekä kouluttaa ja harjoituttaa niitä. Virhearvioinnit strategisissa ennusteissa voivat johtaa vakaviin poliittisiin seurauksiin: asetettuja tavoitteita ei yksinkertaisesti kyetä saavuttamaan. Väärät arviot voivat johtaa myös suuriin taloudellisiin virheinvestointeihin ja aiheuttaa yhteiskunnalle suuria taloudellisia rasitteita. Asevoimat eivät sellaisessa tilanteessa kykene suoriutumaan niille annetuista tehtävistä.

Vaikka vastausten löytäminen kaikkiin ongelmiin on vaikeaa, katsotaan, että ne ovat löydettävissä sotateoreetikkojen ja käytännön työtä tekevien ihmisten yhteistyöllä. Tässä on apuna suuri määrä sotilasfuturologista aineistoa, jonka venäläiset ovat laatineet ennen muuta aiheesta aseelliset konfliktit. Kuten joukko venäläisiä sotateoreetikkoja on todennut, tulevat 2000-luvun konfliktit olemaan luonteeltaan postnukleaarisia. Pääosassa ovat kuudennen sukupolven johtamis- ja asejärjestelmät. Uudentyyppisillä täsmäaseilla on ratkaiseva merkitys, mikä nähtiin jo Irakin sodassa vuonna 2003. Ase- ja räjähdevaikutus lähenee pienillä ydinaseilla saavutettavaa vaikutusta, mutta vailta sekundäärisiä oheisvaikutuksia, ennen muuta ekologisesti haitallista radioaktiivista laskeumaa. Tätä näkökulmaa ei aiemmin otettu millään tavalla huomioon venäläisessä sodankäynnin suunnittelussa.³⁰⁹

3.8 Eräs näkymä

Vuosien 2000 ja 2010 sotilasdoktriinit katsovat vuoteen 2020. Niissä todetaan, että klassiset sodat kansallisvaltioiden välillä eivät enää ole tavanomaisin aggression muoto, jos ne ovat sitä koskaan olleetkaan. Nykyisin toimijat ovat mitä erilaisimpia ja usein ylikansallisia. Uusi informaatioteknologia on antanut niille uusia toimintamahdollisuuksia, kuten Internet. Esimerkkinä voidaan mainita laajamittainen ja tuhoisa verkostohyökkäys, *centric network attack* (CNA), joka alkuperä voi kaiken lisäksi olla vaikeasti jäljitettävissä. Tämä on tiedustelutoiminnan kannalta merkittävä ongelma. Hyökkäykset on kuitenkin kyettävä havaitsemaan ja torjumaan nopeasti. Tietoverkon uhkaa ja mahdollisuuksia kuvaa hyvin syksyllä 2010 huomiota saanut haittaohjelma *Stuxnet*, jota voidaan pitää eräänlaisena tietoverkkoaseena. Olisikohan näitä aseita jo käytetty?³¹⁰

Myös vanhemman muotoisia aseellisia konflikteja voi esiintyä neototaalisten sotien kanssa samaan aikaan. Lähi-idän tasavallat muodostavat potentiaalisen uhkan, kun sekä Turkki että Iran pyrkivät kasvattamaan vaikutusvaltaansa muslimiväestön keskuudessa. Muslimiväestön

³⁰⁹ Груглов, В., В.: "О вооружённой конфликте будущего", *Военная Мысль*, № 5, 1998.

³¹⁰ *Försvarsmaktens underrättelsedoktrin, remissutgåva*, HKV/MUST, Stockholm, 2003, ss. 10–11. Ks. esim. McConnell, Mike: "How to win the cyber-war we're losing", *Washington Post*, 28.10.2010.

kasvu on myös noin nelinkertainen verrattuna slaavilaisiin kansoihin. Tilanne Kaukasuksen alueella on hyvin epävakaa. Venäjä katsoo myös, että sillä on vastuu yli 25 miljoonasta ulko-venäläisestä lähiulkomaissa, joiksi ei-venäläisiä entisiä neuvostotasavaltoja nykyään nimitetään. Näyttää siltä, että vanhat panslavistiset ajatukset on jälleen herätetty henkiin Venäjällä.

Tässä yhteydessä on syytä huomata, että sodissa Venäjästä irti pyrkivässä Tšetšeniassa vuosina 1999 ja 2004 sekä operaatiossa Georgiaa vastaa vuonna 2008 toimittiin klassisella tavalla kuljettamalla ja keskittämällä joukkoja ja toimeenpanemalla harjoitukset ennen hyökkäyksen aloittamista. Asiaan kuuluu, että Georgiaa vastaan suunnattiin verkostohyökkäys samaan tapaan kuin Viroa vastaa vuonna 2007, olkoonkin, että sen teho jäi vähäisemmäksi. Tässä voidaan nähdä yhdistelmä uudesta ja vanhasta sodankäyntitavasta.

Edellä mainitut tapahtumat mielessään täytyy luoda katse eteenpäin. Vaikka tämän päivän Venäjää ei voi verrata tsaarin Venäjään tai Neuvostoliittoon, on todettava, että Venäjä on siirtymässä pois 1990-luvun heikkoudentilasta ja pyrkimyksenä on Venäjän suuruuden ja kunnian palauttaminen. Kansallisen itsetunnon luominen ja sotilaallisen suorituskyvyn parantaminen on edennyt melkoisen pitkälle, mutta paljon on vielä tehtävä. On oltava tietoinen siitä, että venäläisessä operatiivisessa ajattelussa suuntaviivat löytyvät kaukaa historiasta ja ne ulottuvat todennäköisesti pitkälle tulevaisuuteen. Nykyajan sodankäynnin dynamiikka ja mahdollisuus massiiviseen tietoverkkosodankäyntiin on jopa helpottanut yllätykseen pääsyä ja sen myötä aloitteen viemistä vastustajalta. Venäläisessä sodankäynnissä noudatetaan edelleen kahta peruseriaatetta: yllätys on sotataidon tärkein periaate nyt ja tulevaisuudessa, ja *maskirovkalla* varmistetaan menestyminen sodassa.³¹¹

---

³¹¹ Ulfving (2005), s. 233.

LUKU 4

SAKSALAINEN OPERAATIOTAITO VUODEN 1945 JÄLKEEN

Claes Bergström

4.1 Johdanto

Saksa antautui 8. toukokuuta 1945 lähes kuuden vuoden maailmanlaajuisen sodan jälkeen. Saksan valtakunta (*Das Deutsche Reich*), joka oli noussut ensimmäisen maailmansodan hävinneestä Saksan keisarikunnasta (*Das Deutsche Kaiserreich*), osoitti lyhyen olemassa olonsa aikana ylivoimaista taktista ja operatiivista ajattelua – sotataittoa – saavuttamatta kuitenkaan strategista menestystä ja lopullista voittoa. Sodan jälkeen Euroopan raunioille luotiin uusi Saksa viidessä vuosikymmenessä. Maa oli ensin miehitettyinä, sitten kahdeksi valtioksi jaettuna. Lopulta jaettu Saksa yhdistyi yhdeksi kansakunnaksi vuonna 1990. Yhdistynyt Saksa kuuluu jälleen maailman johtavien poliittisten ja taloudellisten valtioiden joukkoon. Onko tämän päivän Saksa myös sotilaallisesti tärkeä valtio, onko Saksassa osattu hoitaa edeltäjiltä jäänyttä operatiivista ja taktista perintöä ja esiintyykö operatiivista ajattelua nykyisessä Saksassa ja sen asevoimissa? Kysymyksiin vastataan luvun lopussa.

Aluksi tarkastellaan, miten Saksa nousi toisen maailmansodan raunioista ja miten Saksassa kyettiin selviytymään kansallissosialistisesta perinnöstä ja juutalaisten kansanmurhasta. On siis tarkasteltava sodan jälkeistä kahden blokin politiikkaa ja kylmää sotaa, joka virisi vain muutama vuosi maailmansodan päättymisen jälkeen. Siinä yhteydessä tutkitaan Saksan jakamista kahdeksi valtioksi omine asevoimineen: muodostettiin Saksan liittotasavalta eli Länsi-Saksa (*Bundesrepublik Deutschland*, BRD) ja Saksan demokraattinen tasavalta eli Itä-Saksa (*Deutsche Demokratische Republik*, DDR).

Berliinin muurin murtuminen vuonna 1989 ja sitä seuranneet dramaattiset muutokset, mukaan luettuna Neuvostoliiton hajoaminen, Versailles'n rauhan rajojen lopullinen mureneminen ja Saksan yhdistyminen yhdeksi suvereeniksi valtioksi vuonna 1990 ovat kaikki ratkaisevia tekijöitä, kun etsitään vastausta kysymykseen, esiintyikö mitään saksalaista operatiivista ajattelua vuoden 1945 jälkeen? Pääkysymystä selvennetään seuraavilla apukysymyksillä:

- Esiintyikö Länsi- tai Itä-Saksassa operatiivista ajattelua?
- Missä määrin Länsi- tai Itä-Saksassa hyödynnettiin toisessa maailmansodassa saatuja kokemuksia operatiivisesta ajattelusta?
- Miten paljon liittoutumien johtovaltiot vaikuttivat operatiiviseen ajatteluun Länsi- ja Itä-Saksassa?

Tämä luku on jaettu viiteen osaan, joista ensimmäisessä käsitellään tapahtumia sodan päätymisestä Euroopassa siihen saakka, kun Saksa jaettiin kahdeksi, ei täysin suvereeniksi, valtioksi³¹². Toisessa osassa keskitytään Länsi-Saksaan, sen asevoimiin, *Bundeswehr*, operatiiviseen ajatteluun asevoimissa sekä Länsi-Saksan asemaan Naton jäsenvaltiona. Kolmannessa osassa käsitellään puolestaan Itä-Saksaa ja sen asevoimia, Itä-Saksan kansanarmeijaa, *Nationale Volksarmee* (NVA), operatiivista ajattelua sekä Itä-Saksan asemaa Varsovan liitossa. Neljännessä osassa käsitellään yhdistettyä Saksaa ja sitä, miten sen yhdistetyt asevoimat, *Bundeswehr*, otti huostaansa ja integroi NVA:n ja sen osaamisen. Lisäksi tarkastellaan sitä, miten Saksassa ja sen asevoimissa kehitettiin operatiivista ajattelua vuosituhanen vaihteen asti. Viidennessä osassa esitetään lopuksi kirjoittajan henkilökohtainen näkemys siitä, millaista on tämän päivän (vuonna 2008) operatiivinen ajattelu Saksassa.

Teksti perustuu enimmäkseen saksalaiseen alan kirjallisuuteen ja saksalaiseen lähdeaineistoon, kuten *Bundeswehrin* ohjesääntöihin³¹³ ja NVA:n koulutusohjeisiin. Lähdekirjallisuus ja muu lähdeaineisto on osin peräisin *Bundeswehrin* kirjastosta Strausbergistä ja osin Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulun kirjastosta. *Bundeswehrin* kirjasto on yksi Euroopan suurimmista sotatieteellisistä kirjastoista, ja siellä on Dresdenissä olleen Itä-Saksan upseeriakatemian kirjasto lähes kokonaisuudessaan. Osin tukeudutaan myös *Bundeswehrilta* saatuun aineistoon ja tiettyiltä osin internetin hakupalveluihin. Myös Saksan sotahistoriallisen instituutin, *Das Militärgeschichtliche Forschungsamt, MGFA, Potsdam*, tekemä tutkimustyö on ollut hyvin tärkeää.

Viidennessä osassa on hyödynnetty kirjoittajan omia tietoja ja kokemuksia *Bundeswehristä* sekä lehtiartikkeleita, joissa käsitellään Saksan kansainvälisiä operaatioita. Koska operaatioita on edelleen ollut käynnissä, ei viime vuosilta ole ollut käytettävissä yhtä laajaa lähde- tai tutkimusaineistoa kuin ajalta ennen Berliinin muurin murtumista.

Tekstin fokus on maaoperaatioissa, ja huomattakoon, että se on kirjoitettu marraskuun 2008 ja maaliskuun 2009 välisenä aikana.

4.2 Kaksi saksalaista valtiota

4.2.1 Lyödystä kansakunnasta Naton ja Varsovan liiton jäseniksi

Sodan päättymisen myötä vuonna 1945 päättyi Saksan valtakunnan olemassa olo itsenäisenä valtiona. Maa oli raunioina ja siviilihallinto oli lyöty hajalle. Se vähäinen osa hallintoa,

³¹² Länsi- ja Itä-Saksan suvereeniteetista käytävästä keskustelusta ks. esim. Forbes, Monika H.: *Feindstaatklauseln, Viermächteverantwortung und Deutsche Frage*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 1983.

³¹³ Kirjoitustyön aikana ovat olleet käytettävissä Bundeswehrin maavoimaohjesäännöt (*Heeresdienst Vorschriften*) vuosilta 1956, 1973, 1987 ja 2007. Vuoden 1962 ohjesääntöä ei ole virallisesti annettu kirjoittajan käyttöön, eikä sitä näin ollen ole käytetty tämän työ lähteenä.

joka oli jäljellä, oli enimmäkseen määrin Saksan natsipuolueen (*Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei*, NSDAP:n) peruja. Joka kuudes Saksan kansalainen oli joko kaatunut tai muuten saanut surmansa, surmattu joukkotuhonnassa tai ajettu pakosalle kotiseudultaan. Jäljelle jäänyt Saksan alue jaettiin neljään miehitysvyöhykkeeseen, jotka olivat kukin jonkin neljän voittajavallan hallinnon alla.³¹⁴

Kuva 4.1. Saksan jako miehitysvyöhykkeisiin 1945.³¹⁵

Potsdamin konferenssissa kesällä 1945 (17.7.–2.8.) voittajavaltiot Neuvostoliitto, Iso-Britannia ja Yhdysvallat sopivat Saksan täydellisestä demilitarisoinnista (Stalin, Churchill ja Attlee, Truman). Voittajavaltioiden vaatimien sotakorvausten maksamiseksi purettiin ja siirrettiin suuri määrä teollisuuslaitoksia vallatusta Saksasta etupäässä Neuvostoliittoon ja Ranskaan. Saksaan kuuluneen Itä-Preussin keskiosat (Ost-Preußen mukaan luettuna Königsberg³¹⁶) liitettiin Neuvostoliittoon. Eteläinen Itä-Preussi, kuten suuria osia Sleesiasta ja Pommerista, siirtyi Puolan hallintaan. Lännessä Saarland oli Ranskan valvonnassa vuoteen 1957 asti. Ranska, joka ei osallistunut Potsdamin konferenssiin, hyväksyi sen tuloksen, mutta vastusti Saksan omien keskeisten viranomaisten perustamista.³¹⁷

Melko pian Potsdamin konferenssin jälkeen kävivät suurvaltojen pian konflikteiksi kehittyvät ristiriidat ilmeisiksi. Vastakkain olivat Neuvostoliitto ja lähinnä Iso-Britannia ja Yh-

³¹⁴ Wiegrefe, Klaus: "Blühende Landschaften", *Spiegel Special 1/2006 – Die 50er Jahre*, Spiegel Verlag, Hamburg, 2006, s. 8.

³¹⁵ Sama, s. 8.

³¹⁶ Nykyisin Kaliningrad.

³¹⁷ Weisswange, Jan-Phillip: *50 Jahre Bundeswehr*, Report Verlag, Bonn, 2005, s. 3.

dysvallat. Osasyynä tähän oli Yhdysvaltojen *Containment*-politiikka³¹⁸, joka tähtäsi kommunismin eristämiseen. Vuosina 1945–1947 kommunistit anastivat vallan monessa itäisen Euroopan maassa ja kommunistihallitukset nousivat valtaan. Kreikassa kommunistien vallanastus estettiin väkivalloin, mistä seurasi sisällissota vuosiksi 1948–1949. Kehitys toisen maailmasodan jälkeen näytti sodan runtelemien eurooppalaisvaltioiden silmissä pelottavalta, minkä vuoksi ne tekivät Brysselin sopimuksena tunnetun puolustus sopimuksen vuonna 1948 ja perustivat Länsiliiton puolustusorganisaation. Vaikka kommunismi koettiin sopimusvaltioiden keskuudessa uhkana, sopimuksen ensisijaisena tarkoituksena oli edistää jäsenmaiden yhteistä kykyä puolustautua mahdollista Saksan uhkaa vastaan tulevaisuudessa.³¹⁹

Voittajavallat eivät päässeet yhteisymmärrykseen yhteisestä voitettun Saksan politiikasta. Yhdysvallat oli jo vuonna 1946 ilmaissut näkemyksensä, jonka mukaan uuden Saksan tulisi olla liittovaltio Yhdysvaltojen ja myös Neuvostoliiton tapaan. Neuvostoliitto jättäytyi pois liittoutuneiden valvontakomissiosta maaliskuussa 1947. Kesäkuussa 1947 Iso-Britannia ja Yhdysvallat yhdistivät miehitysvyöhykkeensä yhdeksi vyöhykkeeksi (*Bi-zone*). Päätös toteuttaa Bi-vyöhykkeellä valuuttareformi ja ottaa käyttöön uusi Saksan valuutta (D-markka) aiheutti Neuvostoliiton vastareaktion: Berliinin saarto alkoi vuonna 1948.³²⁰

Voittajavaltiojen yhteistyön kariutumisen Saksan-kysymyksessä, kommunistien vallankaappaus Tšekkoslovakiassa helmikuussa 1948 ja Berliinin saarto samana vuonna olivat tärkeimpiä syitä, jotka saivat läntiset voittajavaltiot perustamaan yhteisen puolustusliiton, Naton (*North Atlantic Treaty Organisation*), ja muuttamaan Saksassa olevat miehitysjoukkonsa operatiivisiksi yhtymiksi.³²¹

Syyskuussa 1948 kokoontui perustuslakia valmisteleva parlamentaarinen neuvosto ensimmäiseen perustavaan kokoukseensa Bonnissa Konrad Adenauerin johdolla. Huhtikuussa 1949 kolme läntistä miehitysvaltaa sopivat vyöhykkeidensä yhdistämisestä yhdeksi vyöhykkeeksi. Uusi perustuslaki (*Grundgesetz*) hyväksyttiin virallisesti 8. toukokuuta 1949. Saksan liittotasavalta julistettiin perustetuksi 23. toukokuuta 1949 uuden perustuslain myötä pääkaupunkinaan Bonn.³²² Lokakuun 7. päivänä julistettiin Neuvostoliiton miehitysvyöhykke Itä-Saksan valtioksi.

Päättyneen tuhoisan sodan jälkeen Saksan politiikassa vallitsi ja vallitsee edelleen voimakkaasti pasifistinen suuntaus. Se joutui ensimmäisinä sodan jälkeisinä vuosina vastakkain toisen merkittävän tarpeen kanssa, tarpeen perustaa uusi suvereeni Saksa, joka voisi osallistua muiden länsieurooppalaisten maiden kanssa mahdolliseen sotaan kommunistisia joukkoja vastaan.³²³ Ennen toista maailmansotaa Saksassa oli ollut rikas sotatieteellinen traditio vilkkaine ja avoimine debatteineen. Huolimatta voittajavaltiojen päätöksestä demilitarisoida

³¹⁸ Niin kutsuttu Truman-politiikka tarjosi ”keppiä ja porkkanaa”. Demokratian tukemiseksi, ja samalla kommunismin paatoamiseksi, Yhdysvallat antoi runsaskätisesti taloudellista apua sodan runtelemalle Euroopalle niin sanottuna *Marshall*-apuna. Kommunismin ja kommunististen valtioiden leviäminen Neuvostoliiton ulkopuolelle piti estää. Truman mitä ilmeisimmin liioitteli kommunismin uhkaa, mikä sai poliittisia seurauksia Yhdysvalloissa 1950-luvulla (McCarthy). Truman muotoili doktriininsa seuraavasti: ”I believe that it must be the policy of the United States to support free peoples who are resisting subjugation by armed minorities or by outside pressures.”

³¹⁹ Weisswange (2005), s. 3.

³²⁰ Sama, ss. 3–4.

³²¹ Carver, Michael: ”Conventional Warfare in the Nuclear Age” – *Makers of Modern Strategy*, toimittanut Peter Paret, Princeton University Press, Princeton, 1986, s. 781.

³²² Weisswange (2005), s. 4.

³²³ Sama, s. 5.

voitettu Saksa, sotilaallisen debatin traditio jatkui varsinkin läntisten voittajavaltojen miehitysvyöhykkeillä esimerkiksi Saksan uudelleenaseistamista koskevien keskustelujen muodossa. Sodanaikaiset korkeat saksalaiskomentajat kirjoittivat muistelmiaan ja artikkeleita sotakokemuksistaan, ja he argumentoivat maan uudelleenvarustamisen ja samalla suvereenin Saksan perustamisen puolesta. Lisäksi perustettiin sotilasasioista kiinnostuneiden ihmisten yhdistyksiä ja ryhdyttiin julkaisemaan sotilasasioita käsitteleviä artikkeleita.³²⁴

4.2.2 Läntisen Saksan uudelleenaseistaminen³²⁵

Liittokansleri Konrad Adenauerin johtama uusi Länsi-Saksa suuntautui länsivaltoihin päin. Adenauer ehdotti Saksan osallistumista vastaperustetun Naton toimintaan. Hän oli vakuutunut siitä, että tullakseen täysin suvereeniksi valtioksi läntinen Saksa tarvitsi oman itsenäisen armeijansa. Tämä näkemys ei suinkaan ollut kiistaton Adenauerin liittokansleriaikana vuosina 1949–1963.³²⁶ Entisillä sotilailla oli suuri vaikutus Länsi-Saksan uudelleenaseistamisesta käytävään keskusteluun³²⁷. Pasifistisessa ilmapiirissä asia ei ollut täysin kiistaton, minkä vuoksi myös siviilitutkijat ja -ajattelijat ja uudelleen muodostetut poliittiset puolueet lähtivät mukaan keskusteluun³²⁸. Vasta vuonna 1953 alkoi kansalaismielipide Länsi-Saksassa kallistua uudelleenaseistamisen kannalle³²⁹.

Adenauer kokosi vanhoista sotilasiantuntijoista työryhmän valmistelemaan Länsi-Saksan uudelleenaseistamista. Työryhmään kuului yhteensä 15 henkilöä, joista kymmenen oli aiemmin ollut amiraali tai kenraali *Wehrmachtissa*. Heistä kahdeksan sai myöhemmin kenraalin tai amiraalin arvon *Bundeswehrissä*. Johtavia hahmoja olivat *Wehrmachtissa* kenraaleina palvelleet Hans Speidel, josta tuli myöhemmin neljän tähden kenraali ja NATO LANDCENT:n (*NATO Headquarters Allied Land Forces Central Europe*) päällikkö, ja Adolf Heusinger, myöhemmin neljän tähden kenraali ja Bundeswehrin päätarkastaja (*Generalinspekteur der Bundeswehr*) ja Naton sotilaskomitean puheenjohtaja. Niin kutsuttu *Himmeroder*-ryhmä laati suunnitelman Länsi-Saksan tulevasta asevoimista ja esitteli sen maan hallitukselle lokakuussa 1950.³³⁰

Moni Saksan valtakunnan aiempi vastustaja, muun muassa Ranska, esitti vahvan epäilyksensä maan uudelleenaseistamisesta. Länsimaiden Brysselin liiton perustaminen kuvaa hyvin sitä, miten Länsi-Saksan naapurimaat näkivät sen aseistamisen.³³¹ Oli läntisiä poliitikkoja, lähinnä yhdysvaltalaisia, joiden mielestä Saksan sotilaallinen panos oli välttämätön lännen puolustukselle. Lännen joukoilla olisi kyettävä torjumaan Neuvostoliiton ylivoimaiset ase-

³²⁴ Lider, Julian: *Origins and Development of West German Military Thought, Volume 1, 1949–1966*, Gower Publishing House Ltd., Aldershot, 1986, ss. 2–3. Tässä yhteydessä voidaan mainita mm. Heinz Guderian, Hans Speidel, Adolf Heusinger ja Eike Middeldorf, kaikki aiempia kenraaleita. Sekä Guderianin *Panzer-Marsch* että Middeldorfin *Taktik im Russlandfeldzug* julkaistiin vuonna 1956. Guderian, Heinz: *Panzer-Marsch*, Schild-Verlag, München, 1956 ja Middeldorf, Eike: *Taktik im Russlandfeldzug: Erfahrungen und Folgerungen*, Mittler, 1956.

³²⁵ Syvempää perehtymistä varten suositellaan teosta Searle, Alaric: *Wehrmacht Generals, West German Society, and the Debate on Rearmament 1949–1959*, Praeger Publisher, Westport, 2003.

³²⁶ Jäckel, Eberhard: *Das deutsche Jahrhundert*, Deutsch Verlag-Anstalt, Stuttgart, 1996, ss. 276–278.

³²⁷ Searle (2003), ss. 186–196.

³²⁸ Lider (1986), ss. 2–3.

³²⁹ Weisswange (2005), s. 5.

³³⁰ *Himmeroder Denkschrift, 5–9 Oktober 1950*. Lider (1986), ss. 239–242. Muistio, joka laadittiin Himmerodin luostarissa (Rheinland-Pfalz).

³³¹ Weisswange (2005), s. 5.

voimat, jos sota syttyisi entisten liittolaisten välillä Euroopassa.³³² Kolme voittajavaltaa olivat erimielisiä siitä, millä tavalla tulisi suhtautua Länsi-Saksan tarjoukseen osallistua läntisen Euroopan puolustukseen. Käsitys Neuvostoliiton kasvavasta uhkasta ja Yhdysvaltojen Euroopassa olevien joukkojen väheneminen Korean sodan johdosta johti 1950-luvun alussa lopulta siihen, että Euroopassa hyväksyttiin Länsi-Saksan osallistuminen lännen puolustukseen.³³³

Länsi-Saksa sai aluksi perustaa santarmijoukkoja, joiden vahvuus sai olla enintään 30 000 miestä. Ne eivät olleet keskushallinnon alaisia vaan asianomaisen osavaltion. Vasta vuonna 1951 perustettiin 10 000 miehen vahvuiset kansalliset rajapoliisijoukot (*Bundesgrenzschutz*).³³⁴

Keskustelut Länsi-Saksan uudelleenaseistamisesta käytiin Ranskan ehdottaman eurooppalaisen puolustusyhteistyön puitteissa (Plevén suunnitelma tai *European Defense Community*, EDC). Sen mukaan Brysselin liiton maat ja Länsi-Saksa perustaisivat yhteisen puolustuksen monikansallisin joukoin (, näin voitaisiin valvoa saksalaisia joukkoja!). Aiemmat saksalaiset kenraalit kritisoivat suunnitelmaa voimakkaasti. Heidän mielestään monikansalliset joukot eivät kykenisi toimimaan riittävän tehokkaasti ja integroitumaan riittävän hyvin kyetäkseen kohtaamaan neuvostojoukot.³³⁵ Suunnitelma kehittyi hitaasti vuoteen 1954 asti, jolloin Ranskan kansalliskokous yllättäen ei hyväksynytäkään sopimusta puolustusyhteistyöstä. Länsi-Saksan uudelleenaseistamisesta päätettiin vasta vuonna 1955 samalla kun tehtiin päätös Länsi-Saksan Nato-jäsenyydestä ja osallistumisesta Nato-joukkoihin. Noin kuukauden kuluessa siitä, kun Länsi-Saksa oli liittynyt Natoon, perustettiin Varsovan liitto.³³⁶

4.2.3 Itä-Saksan uudelleenaseistaminen

Kolmesta läntisestä voittajavallasta poiketen Neuvostoliitto oli jo vuonna 1946 päättänyt perustaa miehitysvyöhykkeellään aseistettuja saksalaisia joukkoja, *Kasernierte Volkspolizei*. Vuonna 1947 alkoi prosessi, jossa suuren salailun vallitessa ryhdyttiin organisoimaan noin 120 000 miehen vahvuiseksi suunniteltua joukkoa.³³⁷ Yhteensä piti kouluttaa 11 000 upseeria ja 35 000 aliupseeria. Vuonna 1952 perustettiin virallisesti *Volkspolizei Luft*, *Volkspolizei See* ja *Kasernierte Volkspolizei*. Ne olivat siemenet, joista kehittyi Itä-Saksan asevoimat, *Nationale Volksarmee* (NVA), joka perustettiin vuonna 1956.³³⁸

Neuvostoliittolaiset suhtautuivat entisiin *Wehrmachtin* sotilaisiin suuremmalla epäluulolla kuin kolme läntistä voittajavaltaa. Kun tuli ajankohtaiseksi perustaa *Volkspolizei*, ja myöhemmin NVA, niihin otettiin palvelukseen vain harvoja ylempiä *Wehrmachtin* upseereja. Pääosa palvelukseen otetuista oli palvelleet *Wehrmachtissa* nuorempana upseerina tai aliupseerina. NVA:ssa palveli lyhyen ajan neljä aiempaa *Wehrmachtin* kenraalia, mutta he eivät

³³² Lider (1986), ss. 236–237.

³³³ Weisswange (2005), s. 5.

³³⁴ Sama.

³³⁵ Lider (1986), ss. 243–244.

³³⁶ Weisswange (2005), s. 5.

³³⁷ George, Dieter: ”Die Gründung der NVA”, *Informationsheft 18*, Deutscher Bundeswehrverband Landesverband Ost – Arbeitsgruppe Geschichte und Integration, Berlin, 2006, <http://www.aggi-info.de/fileadmin/Artikell/info%2018/Art%205%20George.pdf>, 20.10.2008.

³³⁸ Weisswange (2005), s. 4.

olleet johtavissa asemissa. Poliittisesti oikea ideologia oli sotakokemusta tärkeämpi, minkä vuoksi yli puolet NVA:n upseereista rekrytoitiin kommunistisesta nuorisoliikkeestä ja kommunistisesta puolueesta (*Kommunistische Partei Deutschlands*, KPD), ilman minkäänlaista aiempaa sotilaskoulutusta tai kokemusta.³³⁹

Uusi tasavalta, DDR, pyrki demilitarisoimaan itäsaksalaista yhteiskuntaa ja luomaan uutta rauhanhenkeä (Neuvostoliiton tuella). Sotatiede ei juuri ollut keskustelun kohteena, vaan militaristinen henki yhteiskunnassa pyrittiin murtamaan. Itäsaksalaista suhtautumista sotatieteeseen leimaa tietty dualismi: yhtäältä aito antimilitarismi ja toisaalta kansakunnan aseistaminen pakolla uudelleen.³⁴⁰

4.3 Operatiivinen ajattelu Natoon kuuluvassa Länsi-Saksassa

4.3.1 *Bundeswehr* massiivisen kostoiskun aikakaudella

Saksan liittotasavallan uusi liittokansleri Konrad Adenauer esitti monta kertaa vuoden 1949 aikana, että olisi perustettava itsenäisiä saksalaisia sotajoukkoja ja Saksa olisi uudelleenaseistettava. Korean sodan syttymisen myötä vuonna 1950 Ranskan vastustus Adenauerin ajatukselle heikkeni. Päästiin tekemään niin sanottu *Himmeroder Denkschrift*. Muistio sisälsi muun muassa seuraavia operatiivisia suuntaviivoja³⁴¹:

- Puolustuksen tulisi olla niin pitkällä idässä kuin mahdollista.
- Olisi oltava välittömän valmiuden joukkoja (*forces in being*) tai hyvin nopeasti mobilisoitavia joukkoja.
- Puolustuksen tulisi olla offensiivista ja dynaamista, ja sitä tulisi tukea linnoitteilla ja tykistön sulkutulella.

Puolustuksen painopisteiden tuli olla eteläisessä Saksassa ja pohjoisen Saksan Schleswig-Holsteinissa. Painopistealueita tuli puolustaa hintaan mihin hyvänsä. Kutakin Naton sektoria (pohjoinen, keskinen, eteläinen) tuli vahventaa neljällä saksalaisella panssaridivisioonalla, jotka organisoitaisiin saksalaisiksi panssariarmeijakunniksi. Uuden *Bundeswehrin* aktiivijoukkojen vahvuus tuli olla noin 250 000 miestä.³⁴²

Himmeroder-muistiota ja ranskalaisten Plevén suunnitelmaa seuranneissa keskusteluissa käytännöllisesti katsoen kaikki *Wehrmachtin* veteraanit vastustivat monikansallisten joukkojen perustamista: kokemukset yhteistoiminnasta italialaisten, romanialaisten ja unkarilaisten joukkojen kanssa itärintamalla pelottivat. Moni saksalainen kenraali totesi, että armeijakunnan tulisi olla ylin kansallisen tason kokoonpano, integraation tulisi tapahtua armeijan tasolla. Katsottiin, että vain kansalliset joukot kykenisivät toimimaan ja liikkumaan riittävän nopeasti. Parhaana ratkaisuna pidettiin kansallista armeijaa ja suoraa osallistumista Naton

³³⁹ Wenzke, Rüdiger: ”Die Nationale Volksarmee (1956–1990) ” – *Im Dienste der Partei, Handbuch der bewaffneten Organe der DDR*, toimittanut Torsten Diedrich et al., Das Militärgeschichtliche Forschungsamt, MGFA, Potsdam, 1998, ss. 425–437.

³⁴⁰ Scheler, Wolfgang: ”Die weltanschaulichen und ideologischen Grundlagen der Militärwissenschaft in der DDR, Entstehung, Entwicklung und Bruch” *Militärwissenschaft in der DDR 1949–1990, DSS, Heft 5*, Dresden, 1992, s. 43.

³⁴¹ Lider (1986), ss. 241–242.

³⁴² Sama, s. 242.

toimintaan. Monikansalliseen puolustukseen integroituja kansallisia armeijakuntia pidettiin mahdollisena kompromissina.³⁴³

Entinen *Wehrmachtin* kenraali Adolf Heusinger oli yksi niistä upseereista, jotka vaikuttivat eniten saksalaisen operatiivisen ajattelun kehittymiseen ensimmäisinä vuosikymmeninä toisen maailmasodan päättymisen jälkeen. Hän oli palvellut Saksan maavoimien yleisesikunnan operatiivisessa osastossa vuosina 1937–1944, vuodesta 1940 lukien sen päällikkönä. Sodan päätyttyä hän oli amerikkalaisten sotavankeudessa, josta hän vapautui vuonna 1948. Sotavankeudessa hän osallistui aluksi Yhdysvaltojen maavoimien sotahistoriallisen arvion laatimiseen käydystä sodasta. Vapauduttuaan hän siirtyi johtamaan *Organisation Gehlenin* toimintaa koskevaa selvitystyötä. Siinä tehtävässä hän kirjoitti eri amerikkalaisten esikuntien (esim. *The United States European Command*, EUCOM) pyynnöstä ensimmäiset tutkielmat eurooppalaisesta puolustusproblematiikasta. *Himmeroder*-muistion kirjoittamisen jälkeen Heusinger oli liittokansleri Adenauerin tärkeimpiä sotilasneuvonantajia. Vuosina 1952–1955 hän toimi sotilasasioista vastaavan osaston päällikkönä organisaatiossa, josta tuli Länsi-Saksan puolustusministeriö vuonna 1955.³⁴⁴

Siitä lähtien kun Heusinger oli vapautunut sotavankeudesta, hän oli tutkinut sitä, millainen puolustus läntisen Euroopan tulisi rakentaa Neuvostoliittoa vastaan. Vuonna 1950 hän kirjoitti: ”*On tutkittava, millaiselle operatiiviselle ajatukselle Länsi-Euroopan puolustuksen tulee perustua.*” Hän katsoi, että puolustustaistelua ei voinut käydä pelkästään defensiivisesti, vaan Neuvostoliittoa vastaan on toimittava offensiivisesti aina, kun se on mahdollista. Itärintamalla saatujen kokemusten mukaan puna-armeijan johto ja joukot olivat herkkiä liikkuville operaatioille. Käyttämällä hyväksi liikkuvuuttaan olivat *Wehrmachtin* joukot monen vuoden ajan kyenneet kompensoimaan puna-armeijan huomattavaa määrällistä ylivoimaa.³⁴⁵

Vuonna 1952 Heusinger katsoi, että 12 saksalaista divisioonaa (*Himmeroder*-suunnitelman mukaisesti) yhdessä Naton 17 divisioonan kanssa muodostaisivat ”operaatiokelpoisen massan”.³⁴⁶ Heusingerin ohella Euroopan puolustusta pohti Hans Speidel ja eräät muut entiset saksalaisupseerit. Perusteltuina vaihtoehtoina ehdotettiin joko *Maginot*-linjan tyyppistä puolustusta tai liikkuvaa puolustusta, jollaista Heusinger esitti. Liittotasavallan hallitus julkisti Heusingerin konseptin vuonna 1953 maan virallisena ehdotuksena eurooppalaiseksi puolustuskonseptiksi.³⁴⁷

Saksassa syntyi entisten kenraalien keskuudessa vilkasta väittelyä siitä, kumpaa puolustusperiaatetta tulisi noudattaa. Yhteistä kaikille oli kuitenkin näkemys siitä, että Länsi-Saksan

³⁴³ Lider (1986), ss. 243–245.

³⁴⁴ Greiner, Christian: *Adolf Heusinger – Ein deutscher Soldat im 20. Jahrhundert*, Bundesministerium der Verteidigung, Führungsstab der Streitkräfte I 3. Schriftenreihe – Innere Führung. Beiheft 3/87 zur Information für die Truppe, Bonn, 1987, ss. 128–129. Jo ennen maailmansodan päättymistä oli joukolle saksalaisupseereja käynyt selväksi, että konflikti Euroopassa ei päättyisi siihen päivään, jolloin maailmasota olisi ohi. Yksi heistä oli Reinhardt Gehlen, Saksan itärintaman tiedustelun päällikkö. Saksan romahtaessa keväällä 1945, Gehlen ja suuri joukko hänen alaisiaan, niin sotilaita kuin siviilejäkin, pakeni länteen antautuakseen amerikkalaisille joukoille. Gehlen alaisineen halusi tarjota amerikkalaisille Neuvostoliittoa koskevia tietojaan. Sitä aihepiiriä Yhdysvaltojen tiedustelupalvelu ei ollut käsitellyt periaatteessa lainkaan siihen mennessä. Yhdysvaltalaisilta saamansa tehtävän perusteella Gehlen perusti organisaation, joka sai nimekseen *Organisation Gehlen*. Vuonna 1955 siitä tuli Saksan liittotasavallan tiedustelupalvelu *Bundesnachrichtendienst* (BND). Asiasta kiinnostunut voi lukea esim. Reinhardt Gehlenin muistelmat *Der Dienst: Erinnerungen 1942–1971*, v. Hase & Koehler Verlag, München 1971.

³⁴⁵ Greiner (1987), ss. 130–131.

³⁴⁶ Saksalainen ilmaisu, joka tarkoittaa, että joukkoja on riittävästi ratkaisevaan operaatioon (*freie Operationen*).

³⁴⁷ Greiner (1987), ss. 131–133.

aluetta ei saanut käyttää viivytystaistelun käymiseen, vaan aluetta oli puolustettava.³⁴⁸ Puolustuksesta käytävä keskustelu oli, ja on edelleen, Saksassa tärkeässä asemassa, koska Saksan perustuslaissa säädetään selvästi, että *Bundeswehriä* saa käyttää ainoastaan puolustukseen, ei hyökkäykseen. Tämä on suora seuraus kahdesta maailmansodasta, joissa Saksa kävi offensiivista valloitusotaa.³⁴⁹

Yhdistyneet kansakunnat (YK), joka perustettiin toisen maailmasodan lopussa San Franciscossa, kieltää väkivallan käytön muussa kuin itsepuolustustarkoituksessa. YK:n peruskirjan artikla 53 määrittelee hyökkääjäksi ja vihollisvaltioksi jokaisen valtion, joka oli toisessa maailmansodassa jonkin peruskirjan allekirjoittajan vihollinen, muiden muassa Italian, Japanin ja Saksan. Näitä valtioita kiellettiin harjoittamasta niin kutsuttua hyökkäyspolitiikkaa, minkä vuoksi Länsi-Saksan ja *Bundeswehriin* oli noudatettava defensiivistä politiikkaa ilman offensiivisia kansallisia pyrkimyksiä. Tämä tarkoitti sitä, että saksalaisten joukkojen offensiivisen toiminnan tuli olla puolustuksellista. Tästä juontuvat käsitteet *Vorwärtsstrategie* ja *Vorneverteidigung*, jotka tarkoittavat puolustusoperaatioiden ulottamista maan rajojen ulkopuolelle.

Heusinger katsoi, että aluksi tulisi voimakkaiden ilma- ja merivoimien hyökätä Neuvostoliiton sivustoja (Itämeri ja Mustameri) ja syvyydessä olevia kohteita vastaan ennen kuin länsieurooppalaiset maavoimien yhtymät lähtisivät hyökkäykseen. Keskustassa tulisi neuvostojoukkoja viivyttaa niin, että ne voitaisiin lyödä sivustahyökkäyksillä Tanskan ja Alppien suunnilta. Operaatioita tuettaisiin hyökkäyksillä syvälle Venäjälle Lähi-idässä olevista tukikohdista. Heusingerin konsepti perustui liikesodankäyntiin ja offensiiviin, mikä hänen mielestään oli ainoa toteuttamiskelpoinen vaihtoehto, kun joukot eivät riittäneet puhdasopiseen puolustustaisteluun 800 kilometriä pitkällä keskirintamalla.³⁵⁰

Heusinger ja Länsi-Saksan hallitus onnistuivat realisoimaan konseptinsa, kun Nato vuonna 1954 muutti strategista konseptiaan Yhdysvaltojen voimakkaan painostuksen jälkeen. Nyt kaikkiin Neuvostoliiton aggressioihin läntistä Eurooppaa vastaan vastattaisiin kaikilla mahdollisilla ydinaseilla, niin taktisilla kuin strategisillakin. Tämä oli alku massiivisen kostoiskun opille.³⁵¹ Natossa otettiin tästä lähtien suunnittelun lähtökohdaksi se, että ydinaseiden ensikäyttö oli mahdollista, vaikka Neuvostoliitto käyttäisi vain tavanomaisia taisteluvälineitä³⁵². Naton tavanomaiset joukot toimisivat kilpenä, joka viivyttaisi neuvostojoukkojen hyökkäystä kunnes ”ydinmiekkä” tuhoaisi vihollisen selusta-alueen. Sen jälkeen tavanomaiset joukot siirtyisivät puolustuksesta hyökkäykseen, ja kilpi muuttuisi tavanomaisten joukkojen miekaksi.³⁵³

Natossa ryhdyttiin nyt sisällyttämään taktiset ydinaseet operaatiosuunnitelmiin. Taistelu alkaisi ydinaseiskulla ennen tavanomaisten joukkojen taistelua. Heusingerin henkilökohmainen näkemys oli, että molemminpuolinen ydinpelote estäisi ydinaseiden käytön, minkä

³⁴⁸ Lider (1986), ss. 252–255.

³⁴⁹ Saksan perustuslaki, § 87a: ”(1) 1 Der Bund stellt Streitkräfte zur Verteidigung auf. 2 Ihre zahlenmäßige Stärke und die Grundzüge ihrer Organisation müssen sich aus dem Haushaltsplan ergeben. (2) Außer zur Verteidigung dürfen die Streitkräfte nur eingesetzt werden, soweit dieses Grundgesetz es ausdrücklich zulässt.” Bundestag, *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland*, Berlin, 2007.

³⁵⁰ Greiner (1987), ss. 130–131.

³⁵¹ Sama, s. 133.

³⁵² Lider (1986), s. 255.

³⁵³ Sama, ss. 280–282. Ks. *Joint Forces Command HQ Brunsumin* vaakunakilpi.

vuoksi tavanomaisten joukkojen aika ei ollut ohi. Hän käytti esimerkkinä kemiallisia aseita, joita toisen maailmansodan aikana oli ollut kaikkien sodan osapuolten hallussa, mutta niitä ei koskaan käytetty. Heusinger katsoi, että taktisten ydinaseiden muodostamaan uhkaan voitiin vastata harvemmalla ryhmityksellä, liikkuvuudella, tiedustelulla, suojavälineillä ja suuremmalla määrällä panssaroituja joukkoja ja ajoneuvoja. Operatiivisen tason johtaminen säilyi näin ollen taiteena.³⁵⁴

Saksalaisten joukkojen perustaminen tapahtui Naton komennossa. Natossa oletettiin 1950-luvun lopulla, että mahdollinen tuleva sota käytäisiin ydinasein. Saksalaiset sotilaat ja poliitikot eivät täysin yhtyneet tähän käsitykseen. Kaikesta huolimatta saattaisi syntyä rajoittuneita konflikteja tai konflikteja, joissa ei käytettäisi ydinaseita. Sitä varten tuli Saksan asevoimat, ensisijassa maavoimat, aseistaa uudelleen ottaen huomioon saksalaiset perinteet ja saksalaisten kehittämä taistelutekniikka ja johtamistapa. Nämä asiat tulisi opettaa myös kumppaneille. Saksalaisten tavoitteena oli luoda niin iskukykyiset puolustusvoimat, että Naton neuvostojoukkoja vastaan suuntaamia ydiniskuja ei tarvitsisi tehdä Saksan alueella.³⁵⁵ Ilman ydinaseita käytävä rajoittunut konflikti liitettiin osaksi Naton doktriinia 1950-luvun lopulla.³⁵⁶

Saksan liittotasavallasta tuli itsenäinen suvereeni valtio 5. toukokuuta 1955. Se liittyi Naton allekirjoittamalla Washingtonin sopimuksen 9. toukokuuta. *Bundeswehr* perustettiin 12. marraskuuta 1955. Ensimmäisten vapaaehtoisten joukossa oli muiden muassa kenraali Heusinger, joka nimitettiin uusien puolustusvoimien päätarkastajaksi vuonna 1957. Ensimmäiset sotilaat palkattiin vuonna 1956 ja samalla aloitettiin aliupseerikoulutus. Ensimmäiset asevelvolliset astuivat palvelukseen keväällä 1957 uuden asevelvollisuusjärjestelmän mukaisesti. Samana vuonna perustettiin ensimmäiset saksalaisjoukot, ja vuoden lopussa asetettiin viisi saksalaista divisioonaa Naton käyttöön.³⁵⁷

Wehrmachtissa kokemusta saaneiden sotilaiden palkkaaminen *Bundeswehriin* oli tietoinen valinta. Uusiin puolustusvoimiin haluttiin nopeasti korkea ammattitaito. Luonnollisesti oli varmistuttava entisten Wehrmacht-upseerien lojaalisuudesta sekä siitä, ettei heillä ollut yhteyksiä kansallissosialistisen puolueeseen ja etteivät he olleet syyllistyneet sotarikoksiin. Palvelukseen otettujen upseerien joukossa oli monta entistä yleisesikuntaupseeria, heidän joukossaan 44 kenraalia ja amiraalia.³⁵⁸

Uuteen *Bundeswehriin* piti *Himmeroder*-suunnitelman ja Naton kanssa käytyjen neuvottelujen perusteella kuulua 12 panssaridivisioonaa ja 17 erillistä prikaatia. Asevelvollisten varusmieskoulutuksen piti kestää 18 kuukautta niin että he saavuttaisivat liikesodankäynnin vaatimat taidot. Kun Naton joukot eivät saavuttaneet suunniteltua vahvuutta eivätkä saksalaiset tuottaneet 12:ta panssaridivisioonaa vaan joukon jalkaväkidivisioonaa, mekani-soituja divisioonaa ja panssaridivisioonaa ja kun varusmieskoulutuskin jäi 12 kuukauteen, ei saksalaisten suunnittelemaa liikesodankäynnin konseptia voitu ottaa käyttöön Natossa.

³⁵⁴ Greiner (1987), ss. 134–135.

³⁵⁵ Sama, s.140.

³⁵⁶ Heuser, Beatrice: ”Die Strategie der NATO während des Kalten Krieges” – *Entschieden für Frieden – 50 Jahre Bundeswehr*, Rombach Verlag, Freiburg in Brandenburg, 2005, ss. 55–56.

³⁵⁷ Weisswange (2005), s. 8, sekä Quast, Karl H.: ”50 Jahre Ausrüstung des Heeres” – *50 Jahre Wehrtechnik und Ausrüstung*, Report Verlag, Bonn, 2005, ss. 48–49.

³⁵⁸ Stumpf, Reinhard: ”Die Wiederverwendung von Generalen” – *Entschieden für Frieden – 50 Jahre Bundeswehr*, Rombach Verlag, Freiburg in Brandenburg, 2005, ss. 76–82.

Sen sijaan tuli Naton ilmavoimien tehtäväksi toimittaa taktiset ydinaseet kohteisiinsa, ja saksalaiset maavoimayhtymät jäivät osaksi Naton puolustuksen kilpeä, jonka tehtävänä oli estää neuvostojoukkojen tunkeutuminen länteen.³⁵⁹ 1950-luvun lopussa vastamuodostetut Länsi-Saksan ilmavoimat tulivat osaksi Naton ydinasevalmiutta. Saksalaiset ohjaajat olivat 15 minuutin lähtövalmiudessa ydinaseilla varustetuilla F-84F-koneillaan.³⁶⁰

Vuonna 1957 muuttuneen Naton strategisen konseptin myötä avautui jälleen mahdollisuus tavanomaiselle sodankäynnille. Vastanimitetty SACEUR (*Supreme Allied Commander in Europe*), kenraali Lauris Norstad, päätyi eräässä tutkimuksessa siihen, että mahdollisuus tavanomaiseen sodankäyntiin, ja se yhdistettynä diplomatiaan, antoi Natolle mahdollisuuden toimia joustavasti Neuvostoliittoon suuntaan. Tämä ja Heusingerin toistuvasti esittämä vaatimus toimintavapaudesta (*Bewegungsfreiheit*) avasi ovia operatiiviselle ajattelulle, suunnittelulle ja johtamiselle Natossa.³⁶¹ Tällainen ajattelu sai lisäpontta Berliinin kriisistä vuonna 1961, joka johti Berliinin muurin rakentamiseen: DDR ja Neuvostoliitto eristivät Länsi-Berliinin Itä-Berliinistä ja muusta DDR:stä rakentamalla kaupungin jakavan muurin.

Yhdysvaltojen ja Naton virallinen doktriini oli massiivinen kostoisku (*Massive Retaliation*), mutta se ei ollut sopiva tai mahdollinen vastaus muurin rakentamisesta aiheutuneeseen kriisiin. Vuodesta 1955 lähtien oli toimenpidettä pidetty ensimmäisenä askeleena kohti Neuvostoliiton sodan aloitusta. Nyt se tapahtui, mutta sota ei syttynyt. Tilanteen muutosta seuranneessa Naton suunnittelussa (*contingency planning*) oli selviä viitteitä tulevasta joustavan vastaiskun doktriinista (*Flexible Response*), joka astui voimaan vuonna 1967. Rajoitettu sota tavanomaisin joukoin tuli jälleen mahdolliseksi Euroopassa. Länsi-Saksan päätös vuonna 1962 pidentää varusmieskoulutus 12 kuukaudesta 18 kuukauteen paransi myös saksalaisten divisioonien kykyä liikesodankäyntiin.³⁶²

Bundeswehr kasvoi muutamassa vuodessa tyhjistä 389 000 sotilaan iskuvoimaisiksi puolustusvoimiksi³⁶³. Uudesta *Bundeswehristä* puuttui kuitenkin tärkeä komponentti – kansallinen johtamisjärjestelmä. Joukot eivät olleet kansallisessa johdossa, vaan monikansallisen johdon alaisia. Näin oli aina vuoteen 2001 asti, jolloin virallisesti luotiin operatiivisen tason kansallinen johto, ensimmäistä kertaa toisen maailmansodan jälkeen.³⁶⁴ Kun *Bundeswehriä* ryhdyttiin perustamaan, puolustusvoimien päätarkastaja ja puolustushaaratarkestajat olivat tasavertaisessa asemassa. Päätarkastajalla oli kuitenkin niin sanottu *Weisungsrecht*, toiminnanohjausoikeus.

Heusinger, joka epäili Naton halua ja valmiutta sotia, pyrki luomaan edellytyksiä kansallisen johto-organisaation luomiselle 1950- ja 1960-lukujen vaihteessa. Toimintakyky haluttiin varmistaa taistelutilanteessa, jossa ydinaseita oli jo käytössä. Saksalaisille esikunnille, jotka olivat oikeastaan taktisia ja hallinnollisia johtoportaita, luotiin valmiudet toimia alueellisina johtoportaina siinä tapauksessa, että ylempi johtamis- ja viestijärjestelmä lakkaisi toimi-

³⁵⁹ Greiner (1987), ss. 141–143.

³⁶⁰ Steinhoff, Johannes & Pommerin, Reiner: *Strategiewechsel: Bundesrepublik und Nuklearstrategie in der Ära Adenauer–Kennedy*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 1992, ss. 38–39.

³⁶¹ Greiner (1987), ss. 141–143.

³⁶² Steinhoff & Pommerin (1992), ss. 81–92.

³⁶³ Weisswange (2005), s. 14.

³⁶⁴ Vuonna 2001 perustettiin *Einsatzführungskommando* ja *Kommando Operative Führung Luftstreitkräfte*. Samana vuonna *Heeresführungskommando* sai suoraan alaisuuteensa saksalaiset divisioonat ja sotilasalueet. Vuonna 2003 perustettiin *Führungszentrum Nationale Luftverteidigung*.

masta. Tällainen järjestely koski sekä alue-esikuntia että ilma- ja merivoimien eri esikuntia. Heusinger, kuten hänen seuraajansa kenraali Friedrich Foertsch, liitti Nato-harjoituksissa osia puolustushaaraesikunnista johtoesikuntaansa (*Führungsstab Bundeswehr*), mikä johti kompetenssin ja vaikutusvallan vähenemiseen puolustushaaraesikunnissa, mutta se antoi mahdollisuuden kansalliselle johtamiselle. Naton komentojärjestelmään täysin integroitu neet ilmavoimat ja merivoimat eivät tätä hyväksyneet. Ilma- ja merivoimien ja toisaalta maavoimien välinen vastakkaisuus jatkui vuoteen 1964, jolloin maan poliittinen johto ja puolustusministeri Franz-Josef Strauss kieltäytyivät hyväksymästä muutoksia johtamisjärjestelmässä ja sen myötä kansallista johtamiskykyä.

Vuoden 1964 konflikti eskaloitui vuonna 1966, jolloin suurin osa Saksan sotilasjohdosta erosi poliittisen johdon kanssa syntyneiden erimielisyyksien seurauksena³⁶⁵. Silloin poistui *Bundeswehristä* myös useimmat entisen *Wehrmachtin* kenraaleista ja amiraaleista. Heidät korvattiin pääasiassa toisilla *Wehrmacht*-upseereilla, joilla oli rintamakokemusta toisesta maailmansodasta.³⁶⁶ Sodan kokeneiden upseerien käsitykset sodasta ja siitä, miten sodankäyntiä tulisi johtaa, löi leimansa *Bundeswehriin* 1960-luvun puoleenväliin asti. Tulevien 20 vuoden aikana piirre kuitenkin vähitellen heikkeni. Samalla mureni hitaasti kuvitelma *Bundeswehriin* harjoittamasta liikesodankäynnistä.

4.3.2 *Bundeswehr Flexible Responser* aikana

Vuonna 1965 alistettiin lopulta viimeinen kahdestatoista saksalaisdivisioonasta Natolle. Nyt ryhdyttiin kehittämään armeijakuntajoukkoja ja niihin kuuluvia tykistö- ja logistiikkajoukkoja. Tykistöjoukkoja tai ilmavoimien joukkoja ei voitu ehdottaa *Himmeroder*-suunnitelmassa. Niiden aika tuli vasta myöhemmin. Saksan maavoimien yhtymät varustettiin ydinkranaatteja ampuvalla tykistöllä, niin kuin oli varustettu myös ilmavoimat ydinpommeilla. 1960-luvulla edellytettiin, että saksalaisten tuli varmistaa omien joukkojensa ja maassa olevien liittolaisten joukkojen operaatiovapaus. Näkemys, jonka mukaan Nato vastaisi Neuvostoliiton hyökkäykseen massiivisella kostoiskulla, alkoi näyttää yhä epätodennäköisemältä, kuten Adolf Heusinger oli arvioinut kymmenen vuotta aiemmin. Se asetti kasvavia vaatimuksia kyvyille käydä tavanomaista sotaa. *Bundeswehr*, jota alun perin oltiin luomassa liikesodankäyntiin kykeneviksi asevoimiksi, muuttui 1970-luvulla alueellisen puolustuksen asevoimiksi.³⁶⁷

Edellä mainittu muutos juontui siitä oivalluksesta, että Neuvostoliiton ja Naton välisessä kriisissä oli olemassa kynnys ydinaseiden käytölle. Ydinaseita ei käytetty Unkarin kriisin yhteydessä vuonna 1956, ei Berliinin kriisissä vuosina 1958–1961 eikä Kuuban kriisissä vuonna 1962. Naton jäsenmaat julistivat toukokuussa 1961, että Länsi-Berliiniä ja sen asukkaita suojataan. Berliinin kriisin yhteydessä Saksa vaati Natoa laatimaan toimintasuunnitelman (*contingency planning*) siltä varalta, että yhteydet kaupunki katkaistaisiin samaan tapaan kuin Berliinin saarrossa vuonna 1948. Suunnitelman lähtökohdaksi tuli se, ettei ydinaseita käytettäisi ja että tilanteessa käytettäisiin monikansallisia joukkoja. Saksan vaatimuksista huolimatta Yhdysvallat vastusti päättäväisesti kriisin eskaloimista ydinaseilla Berliinin ky-

³⁶⁵ Lemke, Bernd et al.: *Die Luftwaffe 1950 bis 1970*, Oldenbourg Wissenschaftsverlag, München, 2006, ss. 272–282.

³⁶⁶ Range, Clemens: *Die geduldete Armee – 50 Jahre Bundeswehr*, Translimes Media, Berlin, 2005.

³⁶⁷ Rink, Martin: ”Das Herr der Bundeswehr im Wandel 1950–2005” – *Entschieden für Frieden – 50 Jahre Bundeswehr*, Rombach Verlag, Freiburg in Brandenburg, 2005, ss. 144–145.

symyksessä. Saksalainen ajatus voimannäytöstä ilmaräjähteellä Itämeren yllä ei saanut edes ranskalaisten hyväksyntää. Saksan joustamatonta suhtautumista Naton massiivisen kostoiskun doktriiniin kritisoitiin ennen muuta Yhdysvalloissa.³⁶⁸

Maailmalla 1960-luvun alussa koetut kriisit osoittivat, että Naton massiivisen kostoiskun doktriini ei ollut uskottava. Presidentti John F. Kennedyn hallinnon aikana (puolustusministerinä Robert McNamara) Yhdysvalloissa ryhdyttiin keskustelemaan sellaisesta kehittyneestä puolustusdoktriinista, jossa ydinaseita voitaisiin käyttää rinnan tavanomaisen sotimisen kanssa ja kasvavalla intensiteetillä. Doktriini olisi joustava yhdistelmä poliittisia ja sotilaallisia voimakeinoja. Katsottiin, että rajoitetuinkin kilotonnimäärin tehdyt ydinskut johtaisivat vääjäämättä tilanteen eskaloitumiseen laajamittaiseksi ydinsodaksi. Doktriini, joka myöhemmin sai nimen *Flexible Response*, merkitsi Euroopalle massiivista varustautumista tavanomaisin asein. Saksassa ja muissa ydinaseettomissa liittolaismaissa tällaisia ajatuksia pidettiin epäilyttävinä. Rajan tuntumassa oleva puolustus ilman ydinaseita ja vähäisillä tavanomaisilla joukoilla lisäsi uhkaa taistelujen käymisestä Saksan maaperällä ja sodan vaikutusten ulottumisesta Ranskan alueelle. Saksalaisen näkemyksen mukaan Naton strategian tuli perustua siihen, että hyökkäys Länsi-Eurooppaan kävisi Neuvostoliitolle niin kalliiksi, että se muodostuisi sille pelotteeksi ja pidäkkeeksi.³⁶⁹

Yksi ehdotus, joka sisältyi uuteen strategiaan, oli se, että Naton ydinaseet (siis Yhdysvaltojen, Ison-Britannian ja Ranskan) olisivat keskitetyt Naton komennossa. Iso-Britannia oli valmis hyväksymään tällaisen ratkaisun, mutta presidentti Charles De Gaullen johdolla Ranska kieltäytyi jyrkästi alistumasta siihen. Konflikti olikin yksi syy siihen, että Ranska irtautui Naton sotilaallisesta yhteistyöstä vuonna 1966. Saksalle sopeutuminen uuteen doktriiniin olisi merkinnyt tavanomaisten joukkojen määrän kasvattamista siten, että *Bundeswehrin* vahvuus olisi kaksinkertaistunut. Ei Saksalla, eikä muillakaan ydinaseettomilla Nato-mailla, ollut 1960-luvulla sellaisia kansantaloudellisia resursseja, jotka olisivat riittäneet näin mittaavaan varustautumiseen. Kompromissiratkaisuna Saksa lupasi nostaa *Bundeswehrin* vahvuutta siten, että se olisi 70 prosenttia siitä, mitä Nato vaati. Myös muut liittolaismaat päätyivät samanlaiseen varustelutasoon.³⁷⁰

Uusi doktriini (MC 14/3), joka tähtäsi tavanomaisin voimin aikaansaattavaan pelotteeseen, otettiin käyttöön Natossa vuonna 1967. Ensimmäisen kerran koko Naton historiassa olivat tavanomaiset asevoimat ydinaseita tärkeämpiä. Länsi-Eurooppaa piti puolustaa tavanomaisin joukoin tilanteessa, jossa uhkana oli sodan eskaloituminen ennalta määrittelemättömällä tavalla. Tavanomaisessa sodankäynnissä hyökkääjälle aiheutettaisiin niin suuret tappiot, että yhdessä eskalaatiuhkan kanssa se toimisi pidäkkeenä. Doktriinia vaivasi alun alkaen uskottavuusongelma, joka vain paheni 1970-luvulla, kun Naton tavanomaisten joukkojen alivoimaisuus neuvostojoukkoihin verrattuna korostui jatkuvasti.³⁷¹ Natossa tehtiin tutkimuksia, joihin osallistui muiden muassa entisiä *Wehrmacht*-kenraaleja. Tutkimukset toteutettiin osin operatiivisina sotapeleinä, osin seminaareina. Entiset saksalaiskenraalit saivat sotapelissä toi-

³⁶⁸ Steinhoff & Pommerin (1992), ss. 81–89.

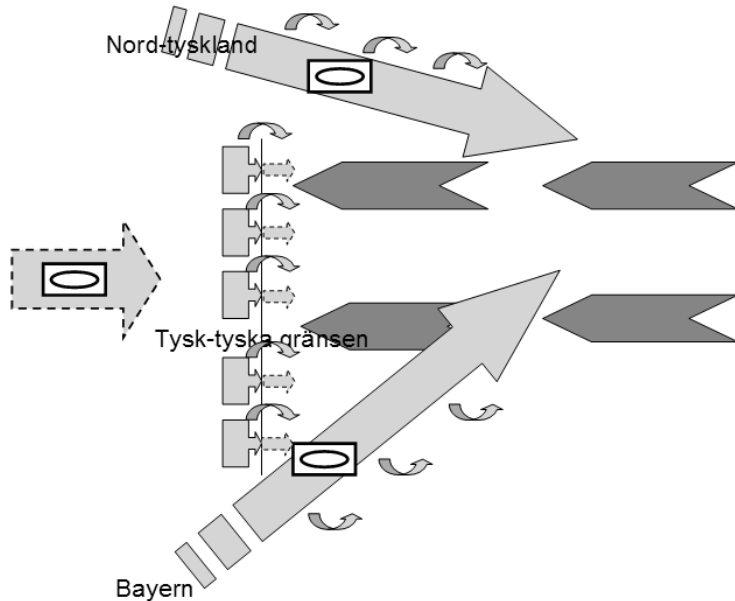
³⁶⁹ Sama, ss. 146–147.

³⁷⁰ Sama, ss. 148–160.

³⁷¹ Lider, Julian: *Origins and Development of West German Military Thought – Volume II 1966–1986*, Gower Publishing House Ltd., Aldershot, 1988, ss. 306–307.

mia Nato-joukkojen komentajina, ja amerikkalaiset kenraalit toimivat samoissa tehtävissä rinnakkaisessa pelissä.³⁷²

Vuonna 1984 Naton tavanomaisen sodankäynnin strategiaksi hyväksyttiin *Follow-on Forces Attack* (FOFA) -konsepti. Se perustui defensiiviseen sodankäyntiin ja Naton tavanomaisten joukkojen vahventamiseen. Suunnitelman oli laatinut monikansallinen suunnitteluryhmä Naton Euroopan joukkojen esikunnassa (*Supreme Headquarters Allied Powers Europe*, SHAPE). Sen käyttöön ottamista esitti silloinen SACEUR (*The Supreme Allied Commander Europe*), kenraali Bernard Rogers. Lyhyesti sanottuna konsepti merkitsi sitä, että Naton maavoimat torjuisivat hyökkäykset alueelleen sillä aikaa kun Naton ilmavoimat hyökkäisivät vihollisen syvyydessä olevia kohteita vastaan. Näitä olisivat ensisijaisesti joukkokeskittymät ja varsinkin panssarijoukot, sillat, viestiyhteyksien solmukohdat, lentokentät, ohjustukikohdat, varastot ja maanalaiset komentopaikat. Konseptin tekivät mahdolliseksi Vietnamin sodan jälkeen kehitetyt täsmäaset ja jokasään toimintakyky.³⁷³

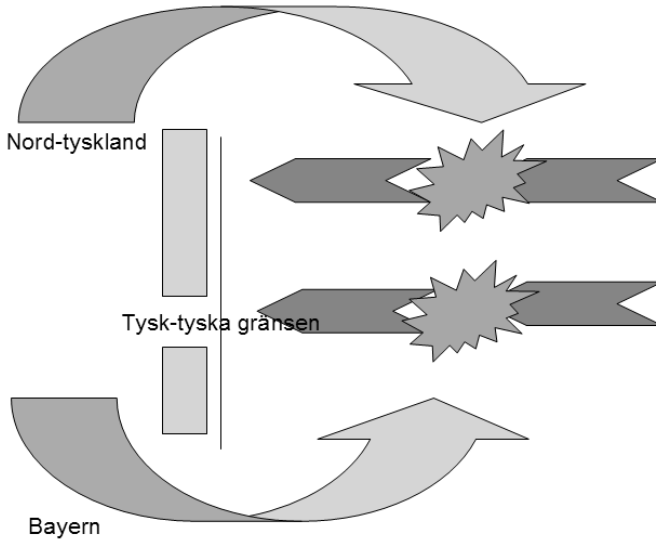
Kuva 4.2.³⁷⁴ *Vorwärtsverteidigung* Heusingerin 1950-luvulla ideoimien periaatteiden mukaan. Operaatio tehdään lähinnä saksalaisilla panssarijoukoilla, joita ilma- ja merivoimat tukevat. Taistelu (puolustus) käydään niin idässä kuin mahdollista.

³⁷² *Generals Balck and Von Mellenthin on Tactics: Implication for NATO Military Doctrine*, BDM Corporation, McLean, VA, 1980. Kirjoittajalla on kopio dokumentista.

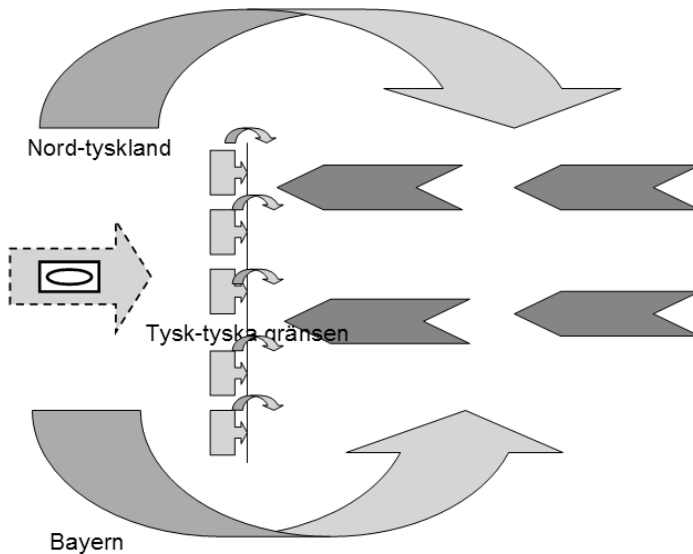
³⁷³ Lider (1988), ss. 313–314.

³⁷⁴ Claes Bergström.

Kuva 4.3.³⁷⁵ Naton *Massive Response* -strategian periaatteet 1960-luvulla. Saksalaiset joukot keskitetään rajanläheiseen puolustukseen (*Vordere Verteidigung* tai *Vorneverteidigung*). Samaan aikaan ilmavoimat iskevät vihollista vastaan ydinasein. Ydinaseet ovat oleellinen osa tätä konseptia.

Kuva 4.4.³⁷⁶ Naton FOFA-strategia 1980-luvulla. Naton tavoitteena oli, että taistelut käydään tavanomaisin joukoin niin kaukana idässä kuin mahdollista. Varsinainen operaatio toteutetaan edelleen ilmavoimin. Rajan lähellä käydään liikkuvaa puolustustaistelua.

³⁷⁵ Claes Bergström.

³⁷⁶ Sama.

FOFA-strategiaan sisältyvä näkemys läntisen Euroopan puolustuksesta muistutti Heusingerin esittämää *Vorwärtsverteidigung*-ajatusta. Konsepti kohtasi voimakasta kritiikkiä, koska se sisälsi varhaisessa vaiheessa tehtäviä offensiivisia operaatioita syvälle Varsovan liiton alueelle. Yksi eniten kritisoitu kohta konseptissa oli siihen liittyvä riski siitä, että tavanomaisin asein alkanut kriisi eskaloituisi ydinsodaksi. Toinen oli se, että Varsovan liitto saattaisi pitää Naton konseptia aggressiivisena ja offensiivisena ja ryhtyä ennaltaehkäisevään sotaan. Lisäksi katsottiin, että konsepti oli ristiriidassa Naton poliittisen päämäärän – puolustusliiton – kanssa, koska siihen sisältyi offensiivinen toiminta-ajatus. Naton FOFA-konsepti tuli käyttöön samoihin aikoihin kuin Yhdysvaltojen uusi *AirLand Battle* -konsepti. Se johti siihen, että kriitikot pitivät niitä samana asiana. Saksan perustuslaki sallii vain defensiivisiä puolustusvoimia. Koska yhdysvaltalainen *AirLand Battle* oli offensiivinen operatiivis-taktinen doktriini, se kohtasi voimakasta kritiikkiä Länsi-Saksassa.³⁷⁷

Bundeswehr kehittyi 1970-luvulla puolustustaisteluun erikoistuneeksi armeijaksi. Prikaatit ja pataljoonat olivat tärkeimmät joukot. *Vorneverteidigung*-konsepti ja siihen sisältyvä rajanläheinen puolustus johtivat siihen, että *Bundeswehrissä* pidettiin ratkaisevan tärkeänä asiana kykyä nopeasti vahvistaa rintamajoukkoja. Samalla korostettiin, että kaikilla tasoilla piti olla valmius aloitteen tempaamiseen ja aggressiiviseen taisteluun käyttäen kaikkia mahdollisia reservejä ja taisteluun sitomattomia joukkoja. Oli saavutettava ylivoimainen tulenantokyky. Tämä edellytti mitä suurimmassa määrin kykyä liikkuvaan sodankäyntiin ja alemman tason johtajilta aloitekykyä ja voitontahtoa – siis tehtävätaktiikkaa. Ajan myötä monelle komentajalle ja esikuntaupseerille kehittyi kuitenkin ahtaampi näkemys puolustuksesta. He korostivat nopeaa ryhmittymistä vahvaan puolustukseen, ja ymmärrys taistelutilan, siis liikkeen merkityksestä taistelussa katosi vähitellen. Ylemmissä yhtymätason esikunta- ja johtamisharjoituksissa saatettiin harjoitella tai pelata liikkuvaa puolustusta ja niihin kuuluvia voimakkaita vastahyökkäyksiä, mutta *Bundeswehrissä* kehittyi taipumus sitoutua linnoitteisiin ja linjapuolustukseen sekä puolustusasemiin kaivautumiseen.³⁷⁸

Kun FOFA ja siihen liittyvä tavanomaisiin joukkoihin perustuva puolustus otettiin konseptina käyttöön Natossa, *Bundeswehrissä* syntyi keskustelua siihen asti harjoitetusta vahvasta sitoutumisesta rajan läheiseen puolustukseen. Maavoimien tarkastaja totesi, että operatiivinen ajattelu on herätettävä uudelleen henkiin. Maavoimat julkaisi vuonna 1987 saksalaisesta näkökulmasta laaditun konseptin Länsi-Euroopan puolustuksesta (*Operative Leitlinie*). Se on saksalaisittain varsin ainutlaatuinen asiakirja, koska operatiiviset konseptit oli siihen asti aina laadittu Natossa. Siinä määritetään, mitä tarkoitetaan operaatiolla ja operatiivisella ajattelulla, ja sen määritelmään operatiivisesta tasosta sisältyvät myös maanpuolustusalueet, sotilasalueet ja armeijakunnat.³⁷⁹ Operatiivista ajattelua siinä muodossa kuin siitä puhuttiin vuonna 1987, ei tervehditty kovin suurella innolla *Bundeswehrissä*, koska ilmaisuun liittyi historian painolasti *Wehrmachtin* ajoilta.³⁸⁰

³⁷⁷ Lider (1988), ss. 313–322.

³⁷⁸ Freundeskreis der Offiziere der Panzertruppe: *50 Jahre Panzertruppe der Bundeswehr – 1956–2006*, Armour Research, Uelzen, 2006, s. 39.

³⁷⁹ *Die Wehrebereichskommandos, die Territorialkommandos, die Korps*.

³⁸⁰ Freundeskreis der Offiziere der Panzertruppe (2006), ss. 41–42. ”Grundsätze für die operative Führung von Landstreitkräften im Kommandobereich Europa Mitte und in Schleswig-Holstein aus Sicht des deutschen Heeres.”

4.3.3 Operatiivinen ajattelu länsisaksalaisissa ohjesäännöissä

Seuraavaksi vertaillaan, miten operatiivista ajattelua kuvaillaan kolmessa eri aikakauden ohjesäännössä³⁸¹.

Ensimmäinen näistä ohjesäännöistä, *Heeres Dienstvorschrift 100/1 – Grundsätze der Truppenführung des Heeres*, otettiin käyttöön lokakuussa 1956. *Heeres Dienstvorschrift* (HDv) 100/1-ohjesäännön kirjoittivat entiset *Wehrmacht*-upseerit, joilla oli sotakokemusta itärintamalta. Kun sitä verrataan vuoden 1933 ohjesääntöön *Truppenführung*, huomataan, että vuoden 1956 ohjesäännössä jo ensimmäisessä maailmansodassa saadut kokemukset ovat jalostuneet. Tämä käy selvästi ilmi ensimmäisistä johtajuutta koskevista lauseista.

Truppenführung 1933 ³⁸²	HDv 100/1 1956 ³⁸³
27. Suuret menestykset vaativat uskallusta. Harkinnan on aina käytävä uskalluksen edellä. [...]	1. Suuret menestykset vaativat rohkeaa uskallusta. Harkinnan on käytävä uskalluksen edellä [...]
28. Ratkaisun aikaansaamiseksi ei milloinkaan voi olla liian vahva. Joka pyrkii varmuuteen kaikkialla tai tuhlaa voimiaan toisarvoisiin tehtäviin, toimii vastoin tätä perussääntöä.	1. [...] Ratkaisun aikaansaamiseksi ei voi koskaan olla liian vahva. Joka haluaa olla varma kaikkialla tai sitoo voimansa oheistehtäviin, toimii vastoin tätä perussääntöä.
32. Vastustajan yllättäminen on menestyksen kannalta ratkaiseva tekijä [...].	2. Vihollisen yllättäminen on ratkaiseva keino menestyksen saavuttamiseksi [...].

HDv 100/1:n (1956) johdannossa todetaan, että ohjesääntö koskee taistelua tavanomaisin ase-in. Sen ohella oli olemassa toinen ohjesääntö, joka käsitteli taistelua ydinaseympäristössä. Ohjesäännön mainitsemia periaatteita tuli noudattaa kaikessa koulutuksessa. Eroavaisuuksiin toimittaessa ydinaseympäristössä piti aina viitata.³⁸⁴ Ensimmäisessä luvussa todetaan, että johtamisessa tulee noudattaa tehtävätaktiikan periaatteita. Jokaisen johtajan on annettava alaisilleen johtajille toiminnan vapaus, ellei johtajan oma tehtävä siitä vaarannu. Joka muuttaa samaansa tehtävää, on velvollinen ilmoittamaan siitä ja ottaa täyden vastuun toimintansa seurauksista.³⁸⁵

³⁸¹ Kaikki tarkastellut ohjesäännöt ovat osin salaisia. HDv 100 (1962) ei ollut kirjoittajan käytettävissä.

³⁸² Condell, Bruce & Zabecki David T. (käännös): *On the German Art of War: Truppenführung*, Lynne Rienner Publishers Inc, Boulder, 2001, s. 22.

³⁸³ Bundeswehr, *HDv 100/1 – Grundsätze der Truppenführung des Heeres, Mars 1956*, Bonn, Oktober 1956, s. 7. *Bundeswehrin* ensimmäinen ohjesääntö maasodankäyntiä varten. Se on kirjoitettu ennen kuin *Bundeswehr* virallisesti perustettiin. Perustuu *Wehrmachtin* sotakokemuksiin toisesta maailmansodasta ja *Reichswehr*-ohjesääntöön *Truppenführung* vuodelta 1933. Adolf Heusinger kehitti tätä jakoa vuosina 1949/1950, ks. Greiner (1987), s. 129.

³⁸⁴ Sama, s. 3.

³⁸⁵ Sama, s. 8.

Ohjesääntö sisältää muun muassa seuraavat selkeät määritelmät:

- *Johtaminen tapahtuu kolmella tasolla: strategisella, operatiivisella ja taktisella.*
- *Ylin johtamisen taso on strateginen taso. Siihen sisältyy kaikki valtion tai koalition ylimmän tason johtoelimien yhteistoiminta, myös ei-sotilaallisten.*
- *Ylempi johtamisen taso on operatiivinen taso. Se on puhtaasti sotilaallinen taso, ja se noudattaa ylimmän johdon antamia suuntaviivoja ja ohjeita. Se johtaa asevoimia taistelussa taistelukentällä ja luo niille edellytykset käydä taistelua. Siihen kuuluvat yleisesti kaikki sotilasesikunnat ja suuremmat yhtymät divisioonasta (prikaatista) ylöspäin.*
- *Alempi johtamisen taso on taktinen taso. Se noudattaa ylempään johdon käskyjä ja johtaa joukkoja taistelussa ja taistelukentällä. Siihen kuuluvat yleisesti kaikki sotilasesikunnat, yksiköt ja joukot divisioonasta (prikaatista) alaspäin, siis taisteluosastot, rykmentit, pataljoonat ja komppaniat.³⁸⁶*

Sodankäynnin periaatteena on niin sanottu liikesodankäynti, *Bewegungskrieg*:

- *Marssi on merkittävä osa kaikkien joukkojen toimintaa sodassa. [...] Ilmatilanteella on ratkaiseva merkitys marssien suunnittelulle ja suorittamiselle.³⁸⁷*
- *Jokaisen hyökkäyksen tavoitteena on lyödä vihollinen takaisin tai tuhota se paikan päällä. Hyökkäyksellä on joko saatava aikaan ratkaisu tai vallattava taistelun jatkamisen kannalta tärkeä maasto.³⁸⁸*

Reservien käyttämistä painopisteen muodostamiseksi korostetaan erityisesti:

- *Reservejä käytetään hyökkäyksen elättämiseen syvyydessä, menestyksen hyväksikäyttämiseen tai paikallisten kriisien selvittämiseen. Reservin vahvuutta, paikkaa ja käyttämistä on harkittava huolella. [...] Taisteluosastot ovat erityisen sopivia reserveiksi, koska ne kykenevät itsenäisiin tehtäviin. [...] Käyttäessään reserviään johtaja yleensä luopuu viimeisestä käsissään olevasta iskuvoimasta. Siksi sitä on aina käytettävä ratkaisevalla hetkellä ratkaisukohdassa. Jos reservi on taistelussa, on mahdollisimman nopeasti muodostettava uusi reservi.³⁸⁹*

Vuonna 1973 otettiin käyttöön *Heeres Dienstvorschrift 100/100 – Truppenführung* (1973). Tässä maavoimaohjesäännössä painopiste on aivan muualla kuin vuoden 1956 vastavassa ohjesäännössä. Sen ensimmäiset luvut ovat lähinnä maanpuolustustietoutta, ja ne esittelevät *Bundeswehrin* roolia Natossa, saksalaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, YK:n peruskirjan ja liittotasavallan perustuslain välistä suhdetta ynnä muuta. Poliitiikan kokonaisvaltaista vastuuta sotilaallisista keinoista päätettäessä korostetaan samalla kun todetaan, että Nato määrittää, millaista sotilaallista strategiaa liittotasavalta noudattaa.

Johtaminen, jota vuoden 1956 ohjesäännössä käsitellään heti ensimmäisessä luvussa (kuten myös 1933), on vuoden 1973 ohjesäännössä vasta lukuna 10. Hyökkäys, joka on tärkein taistelulaji voiton saavuttamiseksi, on uuden ohjesäännön lopussa lukuina 30 ja 39.

³⁸⁶ Bundeswehr, *HDv 100/1* (1956), ss. 14–15.

³⁸⁷ Sama, s. 16.

³⁸⁸ Sama, ss. 38–39.

³⁸⁹ Sama, s. 13. Saksan armeijassa on perinteisesti yhdistetty eri aselajien joukkoja. Sillä tavalla menestyttään parhaiten taistelussa.

HDv 100/1 1956 ³⁹⁰	HDv 100/1 1973
1. Suuret menestykset vaativat rohkeaa uskallusta. Harkinnan on käytävä uskalluksen edellä. [...]	Jos haluaa menestyä, täytyy uskaltaa. Kevytmielinen ja harkitsematon toiminta asettaa kuitenkin joukon vaaralle alttiiksi ja vaarantaa menestyksen. Sen vuoksi on harkinnan käytävä uskalluksen edellä. ³⁹¹
1. [...] Ratkaisun aikaansaamiseksi ei voi koskaan olla liian vahva. Joka haluaa olla varma kaikkialla tai sitoo voimansa oheistehtäviin, toimii vastoin tätä perussääntöä. [...]	Hyökkäys edellyttää suurimman mahdollisen taisteluvoiman suuntaamista ratkaisukohtaan. [...] Jos käytettävissä on ydinkärkiä, voidaan myös lukumääräisesti alivoimaisilla joukoilla saavuttaa menestystä. ³⁹²
2. Vihollisen yllättäminen on ratkaiseva keino menestyksen saavuttamiseksi [...].	Yllätyksen avulla voidaan saavuttaa menestystä pienemmälläkin ponnistuksella [...]. ³⁹³

HDv 100 (1973) -ohjesäännön mukaan sodankäynti koostuu operatiivisesta ja taktisesta toiminnasta. Operaatioilla tarkoitetaan sotajoukkojen toimia, jotka liittyvät toisiinsa ajan ja paikan suhteen. Taktiikkaa esiintyy kaikilla toiminnan aloilla ja kaikilla johtamisen tasoilla. Taktiikka on oppi joukkojen johtamisesta ja niiden yhteistoiminnasta taistelussa.³⁹⁴ Ohjesäännössä ei puhuta operatiivisesta ajattelusta tai operatiivisesta tasosta niin kuin vuosien 1933 ja 1956 ohjesäännöissä.

Tehtävätaktiikka esiintyy edelleen vuoden 1973 ohjesäännössä. Siinä sanotaan selvästi, että johtajien pitää toimia tehtävätaktiikan periaatteiden mukaisesti. Jokaisesta päätöksestä, operaatiosuunnitelmasta ja käskystä pitää käydä selville, mihin johtaja pyrkii operaatiollaan, mikä on operaation tarkoitus. Alaiselle johtajalle on annettava mahdollisimman suuri vapaus hänelle määrätyn tehtävän suorittamisessa. Jokaisen johtajan tehtävänä on säilyttää tai hankkia toiminnan vapaus, mikä vaatii suurta aloite- ja toimeenpanokykyä.³⁹⁵

Reserviä pidetään edelleen ratkaisevana tekijänä menestyksen saavuttamiseksi taistelussa. Reservit, niin joukkojen kuin materiaalinkin reservit, ovat tärkeä ja usein viimeinen keino, jolla johtaja voi vaikuttaa taistelun kulkuun ja jolla hän voi saavuttaa ratkaisun, ohjesäännössä todetaan.³⁹⁶

Vaikka HDv 100 (1973) pyrkii olemaan nimenomaan taktinen ohjesääntö, jossa ei kuvailla operatiivista ajattelua, yhdessä sen luvussa käsitellään maa-, meri- ja ilmavoimien yhteistoimintaa.

³⁹⁰ Bundeswehr, *HDv 100/1 – Grundsätze der Truppenführung des Heeres, Mars 1956*, Bonn, Oktober 1956, s. 7.

³⁹¹ Bundeswehr, *HDv 100/100 – Truppenführung des Heeres, 1973*, Bonn, 1973, § 1008. Tässä ohjesäännössä ei ole sivunumerointia. Sen vuoksi viitataan tekstikohtien juoksevaan numerointiin.

³⁹² Sama, § 3004.

³⁹³ Sama, § 1012.

³⁹⁴ Sama, § 1001–1004.

³⁹⁵ Sama, § 1005–1007.

³⁹⁶ Sama, § 1034.

Vuonna 1987 otettiin käyttöön seuraava maavoimaohjesääntö, *Heeres Dienstvorschrift 100/100 – Truppenführung* (1987). Tämä ohjesääntö on vuoden 1973 ohjesäännön tarkistettu painos. Ne ovat suurelta osin identtiset: muutama luku on jätetty pois, muutama uusi on tullut tilalle ja vanhojen lukujen järjestystä on osin muutettu. Teksti suuntautuu jälleen enemmän taistelun käymiseen, ja siinä on yhtäläisyyksiä vuoden 1956 ohjesäännön kanssa. 1970-luvun ohjesäännöissä näin ei ollut. Mielenkiintoista ja huomionarvoista on se, että riskien ottamista koskeva teksti on vuoden 1987 ohjesäännössä melko samanlainen kuin vuoden 1933 ohjesäännössä.

Operaatioita käsittelevä seitsemäs luku on uusi. Siinä esitetyn määritelmän mukaan operaatio tarkoittaa yhtymän suorittamaa yhtä tai useampaa sotilaallista toimenpidettä, jolla on yhteinen operatiivinen tai taktinen tavoite.³⁹⁷

Toisessa luvussa käsitellään johtamista. Siinä todetaan muun muassa, että Naton taisteluvoimien johtaminen on sotilasstrategista, operatiivista ja taktista johtamista. Operatiivinen johtaminen tapahtuu Nato-esikunnissa, *Major Subordinate Commands*- tai *Principal Subordinated Commanders*-johtotasolla, sekä saksalaisissa armeijankuntien, maanpuolustusalueiden ja sotilasalueiden esikunnissa. Poikkeustapauksessa voi myös divisioonan esikunta toimia operatiivisena johtona. Taktinen johtaminen käsittää divisioonatason ja siitä alaspäin.³⁹⁸

Seitsemännessä luvussa on erilaisia määritelmiä taistelusta. Määritelmän mukaan sotatoimi (taistelu – *Schlacht*) muodostuu useasta taistelusta (*Streit*), jotka tähtäävät samaan operatiiviseen tavoitteeseen. Taistelut voivat olla sidoksissa toisiinsa ajan tai paikan suhteen, tai ne voivat olla erillisiä. Sotatoimi vaatii operatiivista johtamista.³⁹⁹

Edelleen ohjesäännössä esitetään johtamisen perusteet periaatteessa samanlaisina kuin vuoden 1956 painoksesta lähtien: ”*Joka haluaa menestyä, hänen täytyy uskaltaa. Kevytmielinen, harkitsematon toiminta asettaa kuitenkin joukon vaaralle alttiiksi ja vaarantaa menestyksen. Harkinnan on siksi käytävä uskalluksen edellä.*”⁴⁰⁰

4.3.4 Johtopäätöksiä operatiivisesta ajattelusta *Bundeswehrissä* Saksojen yhdistymiseen asti

Wehrmacht ja kokemukset toisesta maailmansodasta löivät leimansa *Bundeswehriin* sen ensimmäisinä vuosina. Operatiivista ajattelua oli selvästi olemassa, vaikka kansallinen johto puuttui. Sodan kokeneet kenraalit pyrkivät luomaan kansallisen johtamisorganisaation siltä varalta, että Nato ei kokonaisuudessaan osallistuisi puolustukseen. Alkuvaiheessa oltiin vakuuttuneita siitä, että tulevaisuuden sotaa käytäisiin Neuvostoliittoa vastaan ja että se käytäisiin tavanomaisena sotana. Tämä löi leimansa operatiiviseen ajatteluun, ja siihen perustuivat doktriinit ja ohjesäännöt.

³⁹⁷ Bundeswehr, *HDv 100/100 (1987)*, § 701.

³⁹⁸ Sama, § 203. Aina vuoden 2001 kommentorakenteen uudistukseen saakka *principal subordinate commandereja* olivat mm. AIRCENT (*Allied Air Forces, Central Europe*) ja LANDCENT. Nykyisin nimitys on *component commanders*.

³⁹⁹ Bundeswehr, *HDv 100/100 (1987)*, § 702.

⁴⁰⁰ Bundeswehr, *HDv 100/100 (1987)*, § 714.

1960-luvulla Länsi-Saksa *Bundeswehreineen* oli uskollinen liittolainen Natossa, ja se vastasi suurimmasta kontribuutiosta Natoon. Maan uudelleenaseistamisen aikainen operatiivinen ajattelu muuttui Naton vaikutuksesta puolustukselliseen suuntaan. Ohjesäännöt, sotavarustus ja taktiset toimintatavat sopeutettiin toimintaan ydinaseympäristössä. Puolustuksellinen ajattelutapa johti 1970-luvulla siihen, että Bundeswehr, tarkoituksellisesti tai ei, unohti operatiivisen johtamisen ja ajattelun, minkä huomaa hyvin vuoden 1973 maavoimaohjesäännöstä. Ajateltiin, että tulevassa sodassa ydinaseet ovat hallitsevassa asemassa ja ettei operatioita voida suorittaa samalla tavalla kuin toisessa maailmansodassa.

Länsi-Saksassa otettiin visusti vaarin kokemukset taktiikasta ja sodankäynnistä, ja ne siirrettiin perintönä *Bundeswehrille*. Ennen maailmansotaa luodut tehtävätaktiikan periaatteet jäivät voimaan lähes muuttumattomina. Sitä vastoin liittotasavallasta tuli uskollinen Nato-jäsen, joka tunnollisesti sovitti toimintansa Naton poliittiseen ja sotilaalliseen rakentamiseen, mikä merkitsi sitä, että lähes kaikki operatiiviseksi katsottava johtaminen tapahtui Natossa.

Natossa 1970-luvun lopulla ja 1980-luvulla tapahtuneen tavanomaisen sodankäyntikyvyn kehittymisen myötä *Bundeswehrissä* tajuttiin, että kyky ajatella operatiivisesti oli kadonnut. Jotkut ovat sitä mieltä, että se johtuu perinteiden katkeamisesta silloin kun *Bundeswehr* perustettiin.⁴⁰¹

4.4 Kylmän sodan aikainen operatiivinen ajattelu Itä-Saksassa (DDR)

Itä-Saksan kansanarmeija perustettiin vuonna 1956. Se oli vain yksi monista aseistetuista valtion organisaatiosta DDR:ssä. Hallitseva Saksan sosialistinen yhtenäisyyspuolue (*Sozialistische Einheitspartei Deutschlands*, SED), sulautui yhteen valtio-organisaation kanssa. Puolueen (ja valtion) pelko sisäisistä uhkista näkyy sen turvallisuusajattelussa, joka leimasi DDR:ää koko sen olemassaolon ajan. Kansanarmeijassa, NVA:ssa, palvelevat upseerit olivat lähes poikkeuksetta puolueen jäseniä. NVA:n päätehtävä oli yhdessä muiden DDR:n aseistettujen turvallisuuselimiensä kanssa varmistaa vallan säilyminen SED:llä.⁴⁰²

NVA oli merkittävin DDR:n aseistetuista organisaatioista. Vuoteen 1968 saakka sillä oli sekä maan sisäiseen turvallisuuteen liittyviä tehtäviä että Varsovan liiton osana puolustustehtävä lännen uhkaa vastaan. Vuodesta 1968 lähtien tehtäväksi tuli yksinomaan puolustus ulkoista uhkaa vastaan. Yhteensä noin 2,4 miljoonaa DDR:n kansalaista ehti palvella NVA:n riveissä sen 34 vuotta kestäneen olemassaolon aikana.⁴⁰³ Sotilaat, palvelusarvoon katsomatta, jotka jättivät ”vapaehtoisen” palvelun NVA:ssa, sijoitettiin reserviin. 1960-luvun alussa reserviin kuului yli 300 000 sotilasta.⁴⁰⁴

DDR liittyi jäseneksi Varsovan liittoon vuonna 1955, joten NVA luotiin alusta alkaen koalitiioarmeijaksi ilman pyrkimystä luoda itsenäistä toimintakykyä. Kuten kaikkia itäisen Euroo-

⁴⁰¹ Zehrer, Hartmund: ”Aspekte operativer Führung”, *Europäischer Sicherheit Nr. 8/1993*, Verlagsgruppe Koehler/Mittler, Bonn, 1993, ss. 412–414.

⁴⁰² Torsten Diedrich et al. (toim.): *Im Dienst der Partei*, Christoph Links Verlag, Berlin, 1998, ss. ix–xvi.

⁴⁰³ Wenzke (1998), s. 423.

⁴⁰⁴ Sama, s. 437.

pan niin kutsuttujen vasallivaltioiden asevoimia, myös DDR:n asevoimia kehitettiin neuvostoliittolaisten periaatteiden mukaisesti: kommunistisella puolueella on johtava asema, keskusjohtoisuus, ja kansa ja asevoimat yhdistetään yhdeksi voimaksi. Toimintansa alussa NVA oli Neuvostoliiton kuuliainen väline, mutta siitä kehittyi ammattimainen armeija, jolla oli vahva itsetunto.⁴⁰⁵ NVA oli pohjimmiltaan liikekannallepanoarmeija, joka kykeni 1980-luvulla mobilisoimaan jopa puolimiljoonaa sotilasta. Sen ensimmäisen portaan, johon kuului joukkoja kaikista puolustushaaroista ja aselajeista, piti olla välittömässä taisteluvalmiudessa ilman liikekannallepanoa.⁴⁰⁶

NVA oli aluksi vapaaehtoisarmeija. Siihen piti kuulua 90 000 sotilasta, joista noin puolet miehistöä. NVA:ssa ensimmäisen henkilöstön palvelukseen ottaminen poikkesi suuresti *Bundeswehriin* menettelystä. Siinä missä *Bundeswehr* palkkasi entisiä *Wehrmachtin* sotilaita (esimerkiksi 44 kenraalia ja amiraalia ja suuren joukon yleisesikuntaupseereja), NVA otti palvelukseensa vain muutaman kenraalin ja satakunta upseeria, joilla oli *Wehrmacht*-tausta. Hekin saivat vain poikkeustapauksissa päällikkyystehtäviä. Pelättiin, että aiemmat *Wehrmacht*-upseerit saisivat vaikutusvaltaa uudessa rauhantahtoisessa Saksassa. DDR:n propaganda kertoi, että *Bundeswehr* oli miehitetty natsilla. Vuoteen 1964 mennessä olivat kaikki kenraalit ja suurin osa muista *Wehrmacht*-upseereista lähteneet NVA:sta, joko vapaaehtoisesti tai erotettuina.⁴⁰⁷

NVA:ssa noudatettiin yhden johdon periaatetta (*Einzelleitung*): puolue ohjasi asevoimien toimintaa ja sotilasjohtajien tuli olla puolueen jäseniä. Näin ollen he vastasivat sotilaidensa sekä ammatillisesta johtamisesta että kansalaiskasvatuksesta. NVA:n ensimmäisten vuosien aikana moni kyseenalaisti tämän, mutta 1960-luvun alkupuolella oli periaate ”päällikkyyks vain jäsenkirjalla” toteutunut.

Jotta voisi ymmärtää itäsaksalaista operatiivista ajattelua, on oltava selvillä siitä, mihin se perustui. Sitä varten on selvitettävä, millainen rooli oli Varsovan liitolla ja sen näkemyksellä Natosta, sekä mikä oli Neuvostoliiton, ja sen myötä Varsovan liiton, näkemys ydinaseista ja niiden käytöstä sotilaallisen voiman välineinä.

4.4.1 Varsovan liiton rooli ja Naton ydinasedoktriinin vaikutus

Toisen maailmansodan päättyttyä Saksassa vallitsi yleisesti antimilitaristinen ilmapiiri. Näin oli myös Neuvostoliiton miehitysvyöhykkeellä, sittemmin DDR:ssä. DDR syntyi sodan voittaneiden Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen vastakkainasettelun seurauksena. Aluksi DDR:lle oli leimallista yhteiskunnan demilitarisointi, eikä uudessa valtiossa annettu suurtaakaan arvoa sotateorioille tai sotakokemuksille.⁴⁰⁸

Sotilaallinen ajattelu ja perinteet nousivat arvoonsa 1950-luvulla, kun molemmat suurvaltat olivat päättäneet olla demilitarisoimatta ja yhdistämättä Saksaa. Sen sijaan ne päättivät

⁴⁰⁵ Wenzke (1998), ss. 423–424.

⁴⁰⁶ Sama, s. 488.

⁴⁰⁷ Sama, ss. 432–435.

⁴⁰⁸ Scheler (1992), s. 43.

perustaa miehitysalueistaan uudet valtiot ja ottaa ne jäseniksi sotilasliittoihinsa. Sotatieteen merkitys arvioitiin uudelleen, ja DDR:ssä siihen liittyi vahva ideologinen aspekti.⁴⁰⁹

DDR:ssä muodostettiin 1950-luvun alussa poliittis-sotilaallisin perustein käsitys Natosta: Nato on aggressiivinen liittokunta. Natoa pidettiin uhkana rauhalle, ja aina 1980-luvun keskivaiheille asti Varsovan liitossa oli vallalla käsitys, että Nato valmistautui toteuttamaan poliittiset tavoitteensa tarpeen vaatiessa sotilaallisin keinoin, siis sotimalla. Natoa ja siihen kuuluvia asevoimia pidettiin lännen aggressiivisen suurvaltapolitiikan välineenä.⁴¹⁰

Edellä esitetty poliittinen suuntaus ohjasi sotilaallisten uhkakuvien muodostamista Varsovan liiton maissa. Arviot Naton muodostamasta uhkasta voitiin tehdä vain poliittisesti hyväksyttävällä tavalla. Siitä huolimatta DDR:n sotilaallinen tiedustelupalvelu onnistui kokoamaan suurelta osin oikean kuvan Nato-maiden asevoimista ja niiden suorituskyvyistä ja doktriineista. 1980-luvulla se alkoi kuitenkin poiketa Neuvostoliiton yleisesikunnan muodostamasta kuvasta. DDR:n arviota Nato-joukkojen vahvuudesta pidettiin Neuvostoliitossa aivan liian pienenä.⁴¹¹

1980-luvulla alkoi käsitys Natosta vähitellen muuttua Varsovan liitossa. Neuvostoliitossa, ja sen jälkeen muissa maissa, hyväksyttiin poliittisesti näkemys, että sota Euroopassa kaikkine seurauksineen oli todellinen uhka myös Nato-maille. Poliittisen näkemyksen muuttuminen levisi hitaasti Varsovan liiton maiden ja DDR:n upseeriston tietoisuuteen.⁴¹²

Puolustus suunnittelussa esitettiin muun muassa seuraavia keskeisiä kysymyksiä⁴¹³:

- Mitkä mahdollisuudet Naton joukoilla oli aloittaa yllättävä hyökkäysoperaatio?
- Millaiset olisivat hyökkäysvalmistelut ja millä tavoilla hyökkäysoperaatiot voitaisiin toteuttaa?
- Millaiset olivat Nato-maiden asevoimien vaihtoehtoiset mallit yllätyshyökkäyksen toteuttamiseksi?

Varsovan liitossa pidettiin suurimpana uhkana Naton julkituomaa periaatetta käyttää ydinaseita. Se näkyi Naton suunnittelussa, harjoituksissa ja materiaalihankinnoissa. Varsovan liitossa oletettiin sen perusteella, että Nato oli valmis aloittamaan sodan ydinasehyökkäyksellä. Vaikka Varsovan liitossa oltiin tietoisia omasta tavanomaisten joukkojen ylivoimasta, Naton aloittamaa hyökkäystä itään pidettiin kuitenkin mahdollisena vaihtoehtona. Arvio perustui osin Naton ydinaseiden käyttöperiaatteisiin ja osin toisen maailmansodan kokemuksiin: Nato-maiden usko omaan teknologiseen ylivoimaansa oli verrattavissa *Wehrmachtin* silloiseen tekniseen ylivoimaan.⁴¹⁴

Strategiset periaatteet *Vorwärtsverteidigung* ja *Vorneverteidigung* vaikuttivat merkittävästi näkemykseen Natosta. Naton strategisia harjoituksia tarkkailemalla oli havaittu, että 1950-lu-

⁴⁰⁹ Scheler (1992).

⁴¹⁰ Arnold, Eberhard: "NATO-Strategie und NATO-Streitkräfte aus der Sicht des Warschauer Vertrages – Ein kritischer Rückblick", *Militärwissenschaft in der DDR 1949–1990*, DSS, Heft 5, Dresden, 1992, s. 34.

⁴¹¹ Sama, ss. 34–38.

⁴¹² Sama, ss. 34–35.

⁴¹³ Sama, s. 35.

⁴¹⁴ Sama, ss. 37–38.

vulla Reinin luona ollut pääpuolustuslinja oli siirretty Saksojen välisen rajan tuntumaan. Liittotasavallan hallituksen virallinen linja, jonka mukaan puolustuksen oli oltava mahdollisimman lähellä rajaa eikä maa-alueista luovuta, vaikutti näkemykseen offensiivisesta ja aggressiivisesta Natosta.⁴¹⁵

4.4.2 Strateginen ajattelu Varsovan liitossa

*Sotataidon teoriaan kuuluu taktiikan lisäksi operaatiotaito ja strategia. Taktiikka on näille alistettu komponentti, jonka tulee täyttää strategian ja operaatiotaidon asettamat vaatimukset.*⁴¹⁶

Neuvostoliitto ohjasi sotataidon ja sotatieteen teorioiden kehittymistä DDR:ssä⁴¹⁷. DDR:n oma operaatiotaidon ja taktiikan kehittäminen rajoittui keskusteluun ohjesääntöjen kirjoittamisesta ja tulkitsemisesta⁴¹⁸. Suuri osa sen oikeista operatiivisista suunnitelmista tuhottiin, kun DDR lakkasi olemasta. Tieto siitä, millaista operatiivinen ajattelu oli DDR:ssä ja sen asevoimissa, perustuu suurelta osin harjoitus suunnitelmiin, sotilasopetuslaitosten opetusmateriaaliin ja entisten NVA:n upseerien haastatteluihin.⁴¹⁹

Varsovan liitossa koettiin tilanne sellaisena, että se oli keskellä kilpavarustelua imperialistisen länsivallan kanssa, jolla oli välittömät aggressiiviset aikomukset. Neuvostoliiton aikaansaama määrällistä sotilaallista ylivoimaa pidettiin Varsovan liiton maiden poliittisessa johdossa rauhan takeena. Käsitys Natosta ja sen offensiivisista ja aggressiivisista aikomuksista muodosti perustan operatiiviselle ajattelulle. Siihen sisältyi muun muassa seuraavanlaisia asioita:

- Nato muodostaa jatkuvan hyökkäysuhkan.
- Kansakunnan kaikilla asevoimilla on oltava korkea toimintavalmius ja liikekannallepanovalmius.
- On pyrittävä sotilaalliseen ylivoimaan.
- Seuraava konflikti tulee olemaan viimeinen välienselvittely työväenluokan vihollisen kanssa (*Klassenfeind*).
- Konfliktissa luokkavihollisen kanssa tavoitteena on sen tuhoaminen (*Vernichtung*).
- Molemmilla puolilla on työväenluokan oltava valmiina uhrauksiin.

Strateginen ajatus Naton aggressiivisuudesta ja aikeista hyökätä Varsovan liiton maihin oli vuosikymmenien ajan helposti juurrutettavissa Itä-Euroopan maiden väestöön, jolla oli muistissa Saksan aloittama maailmansota ja siitä seuranneet kärsimykset. DDR:n virallisen kannan mukaan voitiin imperialistinen aggressiivisuus todistaa monin esimerkein, kuten Suezin alueen interventiolla vuonna 1956.⁴²⁰

⁴¹⁵ Arnold (1992), ss. 38–39.

⁴¹⁶ Sturm, Eberhard: ”Die Entwicklung der taktischen Ansichten der Landstreitkräfte”, *Militärwissenschaft in der DDR 1949–1990*, DSS, Heft 5, Dresden, 1992, s. 87.

⁴¹⁷ Neuvostoliittolaiseen operaatiotaitoon perehtymistä varten suositellaan teosta Ulfving, Lars: *Rysk krigskonst*, Försvarshögskolan, Stockholm, 2005, s. 135.

⁴¹⁸ Sturm (1992), s. 88.

⁴¹⁹ Basler, Horst-Henning: ”Das operative Denken der NVA” – *NVA: Anspruch und Wirklichkeit, nach ausgewählten Dokumenten*, Verlag E. S. Mittler, Berlin, 1993, s. 179. Ks. myös Böhme, Klaus-Richard & Böhme, Ulla: ”Östtyska officerare om Warszawapakten” – *Att skåda Sovjetunionen i vitögar*, toimittanut Kent Zetterberg, Försvarshögskolan, Stockholm, 2004. Siinä on haastateltu kymmentä entistä upseeria.

⁴²⁰ Basler (1993), ss. 180–189.

Varsovan liiton poliittisen ja sotilaallisen johdon yhteisenä tarkoituksena oli vastata yhteen tai useampaan jäsenvaltioon suuntautuneeseen aggressioon ylivoimaisella vastahyökkäyksellä. Tämä oli vuosikausia osa Varsovan liiton sotilaallista doktriinia. Jotta siihen kyettäisiin, suunniteltiin nopea liikekannallepanojärjestelmä, joka olisi kymmenessä päivässä tuottanut noin sata taisteluvalmista divisioonaa lähtöasemiinsa Saksojen väliselle rajalle.⁴²¹ Varsovan liiton länsirajaa ei aiottu puolustaa vaihteittain liikekannalle pannuilla joukoilla, eikä rajan läheistä vahvaa puolustusta koskaan kehittynyt. Poliittisena tahtona oli, että aseellisessa konfliktissa sosialismia puolustetaan vastahyökkäyksellä, jolla luokkavihollinen tuhoaan.⁴²²

4.4.3 Varsovan liitto ja ydinaseet

Sodankäynti ydinasein oli olennainen osa ylempien upseerien koulutusta Varsovan liitossa. Taktisten ydinaseiden käyttöä ensi-iskussa läpimurron aikaansaamiseksi tai vastaiskuna Naton hyökkäykseen harjoiteltiin säännöllisesti esikuntaharjoituksissa. Myös iskuja Naton reservejä tai saarrettuja yhtymiä vastaan harjoiteltiin, joskaan ei niin usein kuin ensi-iskun suorittamista. Tällaiset harjoitukset toistuivat säännöllisesti aina vuoteen 1982 asti. Vuosien 1982 ja 1988 välillä ydinaseiden käyttö ei sisällynyt harjoituksiin, mutta vuonna 1988 ne jälleen palasivat, nyt puolustusoperaatioihin sisältyvinä aseina.⁴²³ Tällä kohtaa on huomattava, että tiedot ydinaseiden käyttöä koskevasta poliittisesta päätöksentekoprosessista Varsovan liitossa ovat olemattomat.⁴²⁴

Varsovan liiton suunnittelussa lähtökohtana oli oletamus siitä, että Nato käyttäisi taistelussa noin 2 800:aa taktista ydinasetta. Varsovan liiton puolelta voidaan esimerkkinä käyttää sen 1. Rintamaa, joka oli lännen vastaisen rintaman pohjoisosassa. 1. Rintaman jokaiselle armeijalle suunniteltiin annettavaksi noin 85 ydinlatausta. Rintamailmavoimille ja tykistöohjusjoukoille annettaisiin noin 225 ydinlatausta. 1. Rintamalla olisi ollut näin ollen käytettävissä noin 850 ydinlatausta. Ensimmäisten ydiniskujen maaleina piti olla ensisijaisesti

- Naton ydinasevarastot ja ydinaseiden kantolaitteet
- Länsi-Saksan ilmavoimat (*Luftwaffe*) ja ilmapuolustus
- esikunnat ja johtokeskukset divisioonatasolla ja siitä ylöspäin, mukaan luettuna viesti- ja johtamisjärjestelmän solmukohdat
- Naton puolustukseen tai reserveiksi ryhmitetyt joukot
- Länsi-Saksan laivaston tukikohdat ja laivaston johtokeskus.⁴²⁵

Esikuntaharjoituksiin, joissa harjoiteltiin ydinaseiden käyttöä, liittyi taipumus vähätellä ydinaseiden vaikutusta ja pitää niitä vahvana tykistöaseena. NVA, kuten muutkin veljesarmeijat, oli koulutettu suunnittelemaan, johtamaan ja taistelemaan ydinaseympäristössä, mutta koulutus oli puutteellista ydinaseiden vaikutusten ja niistä aiheutuvien seurannaisvaikutusten osalta.⁴²⁶

⁴²¹ Basler (1993), s. 183.

⁴²² Sama, s. 192.

⁴²³ Basler, Horst-Henning: ”Operatives Denken und Planen in der NVA” – *Ein Staat, Eine Arme, Von der NVA zur Bundeswehr*, Report Verlag, Bonn, 1992, ss. 73–75.

⁴²⁴ Basler (1992), ss. 73–75.

⁴²⁵ Sama, s. 74. Ylipääntänsä on löydettävissä useita viitteitä ydinaseiden käyttöön liittyvästä strategisesta ja operatiivisesta ajattelusta, mutta viittauksia mahdolliseen poliittiseen päätöksentekoprosessiin ei löydy.

⁴²⁶ Basler (1993), ss. 207–209.

4.4.4 Operatiivinen ajattelu Itä-Saksan kansanarmeijassa

NVA:n ylemmät upseerit koulutettiin kansallisesti sotilasakatemiassa, *Militärakademie Friedrich Engels*, Dresdenissä. Esikuntaupseereja koulutettiin myös Neuvostoliiton sotilasopetuslaitoksissa ja muiden Varsovan liiton maiden sotakouluissa.⁴²⁷ DDR:n alkuvuosina neuvostoliittolaisia päälliköitä, kouluttajia ja yhteysupseereja oli sijoitettuina NVA:n joukkoihin ja esikuntiin. Neuvostoliittolaiset poistuivat virallisesti vuonna 1958, mutta heitä jäi edelleen sotilasasiantuntijoina eri esikuntiin.⁴²⁸ NVA:lla ei ollut yleisesikuntaa, mutta sen muut esikunnat sisälsivät klassiseen yleisesikuntaan kuuluvia elementtejä, joiden ansiosta kyettiin itsenäiseen suunnitteluun ja toiminnan koordinointiin, liikekannallepanosuunnitteluun, tiedusteluun ja logistiikan johtamiseen.⁴²⁹

2000-luvun alkuvuosina haastateltiin noin kymmentä entistä itäsaksalaista korkeaa upseeria. Haastattelujen yhteydessä keskusteltiin muun muassa itäsaksalaisten joukkojen laadusta. Niitähän oli lännessä pidetty Varsovan liiton parhaina. Tähän käsitykseen haastatellut eivät yhtyneet, vaan he totesivat yleisesti, että puolalaiset joukot olivat parhaiten koulutetut ja johdetut. Haastatteluista käy ilmi, että itäsaksalaisten joukkojen taktisessa johtamisessa noudatettiin tehtävätaktiikan periaatteita. Tämän vahvistivat myös entiset korkeat venäläisupseerit, joita haastateltiin. NVA kehitti omia taktisia ja operatiivisia ajatuksia, ja DDR:ssä olleet neuvostojoukot omaksuivat osia tästä ajattelusta.⁴³⁰

DDR:n kansanarmeijaa leimasi koko sen olemassa olon ajan jäsenyys Varsovan liitossa. Neuvostoliiton määrittämiä strategisia linjauksia noudatettiin uskollisesti. Odotettiin Naton yllätyshyökkäystä, jota valmistauduttiin kohtaamaan ratkaisevalla vastahyökkäyksellä. 1960-luvulta asti Varsovan liiton asevoimien tehtävänä oli ollut lyödä Naton asevoimat Saksan alueella ja myös syvyudessa *Benelux*-maiden ja Tanskan alueilla. 1980-luvulle asti NVA oli osa Varsovan liiton pohjoisen sivustan joukkoja ilman omaa alue- ja johtovastuuta. Yksi NVA:n harvoista itsenäisistä operatiivisista tehtävistä oli Berliinin valtaaminen. Sen lisäksi NVA:n tuli osallistua pohjoisen sivustan operaatioihin puolalaisessa komennossa ja suojata seuraavien portaiden keskitysarmeijojen ja rintamajoukkojen huoltoa Itä-Saksan halki.⁴³¹

Seuraavaksi esitellään kolme DDR:n kansanarmeijan dokumenttia, joissa käsitellään operatiivista ajattelua. Yhteistä näille vuosilta 1962, 1974 ja 1982 oleville dokumenteille on riippuvuus neuvostoliittolaisesta sotatieteestä ja doktriinista sekä ydinaseiden pitäminen taistelukentän luonnollisena ja ennalta nähtävissä olevana osana.

Seuraavaksi vertaillaan, miten operatiivista ajattelua DDR:ssä kuvaillaan kolmessa eri aikakauden ohjesäännössä.

⁴²⁷ Löffler, Hans-Georg: *Studium an sowjetischen Militärakademien*, Informationsheft 14, Deutscher Bundeswehrverband Landesverband Ost – Arbeitsgruppe Geschichte und Integration, Berlin, 2004, <http://www.aggi-info.de/fileadmin/Artikel/info%2014/Art4.pdf>, 20.10.2008.

⁴²⁸ Wenzke (1998), s. 482.

⁴²⁹ Sama.

⁴³⁰ Böhme & Böhme (2002/2003), ss. 226–228. Tämän kirjoittaja ei ole tavannut muita lähteitä siitä, että NVA:ssa olisi käytetty tehtävätaktiikkaa (*Auftragstaktik*). Erään myöhemmän museovierailun yhteydessä itäisessä Saksassa (Bunker-Museum Kossa), käytiin vanhojen karttojen äärellä keskustelu entisen NVA:n luutnantin kanssa. Kartoista ilmeni, että komentajat tekivät pääpiirteisen päätöksen (*Entschluss*). Luutnantti kertoi, että NVA:ssa alemmat johtajat saivat säännönmukaisesti osallistua ylempään johtajan suunnittelu- ja päätöksentekoprosessiin ja käskyjen ja tehtävien muotoiluun. Tätä ei ole tieteellisesti ja historiallisesti vahvistettu, mutta asia on mielenkiintoinen.

⁴³¹ Wenzke (1998), ss. 482–483.

Dresdenissä sijainnut sotilasakatemia *Militärakademie Friedrich Engels* koulutti NVA:n upseeristoa ja julkaisi opetusaineistoa (*Lehrunterlagen*), joka toimi täydennyksenä ohjesäännöille ja aineistona uusille ohjesäännöille. Vuonna 1962 julkaistussa *Grundlagen der modernen operativen Kunst*⁴³² käsitellään operaatiotaitoa ja johtamista. Johdannossa korostetaan marxilaisen teorian merkittävyyttä sekä luokkataistelua ja yhteiskunnan tuotanto-voimia ja tuotantosuhdetta koskevan teesin oikeellisuutta.⁴³³ Ydinaseita tarkastellaan osana aseteknologista kehitystä todeten samalla, että ne vaikuttavat voimakkuutensa ansiosta niin strategiaan, operaatiotaitoon kuin taktiikkaankin ja näin ollen koko sotataitoon. Ydinaseita nimitetään uusiksi asevaikutuksen välineiksi. Asiakirjassa korostetaan, että ajatukset suurempien joukkojen organisoimisesta, keskittämisestä, ryhmittämisestä ja käyttämisestä hyökkäykseen ovat muuttumassa ja että suurten panssarijoukkojen ja ilmavoimien merkitys on kasvanut.⁴³⁴

Vihkon muotoon painetussa asiakirjassa korostetaan neuvostoliittolaisen sotataidon merkitystä: Operaatiotaidon asema omana sotatieteen tieteenhaarana on tulos Neuvostoliiton asevoimissa alkaneesta kehityksestä, eikä operaatiotaitoa ole kehitetty yhtä pitkälle muissa, pääasiassa imperialistisissa maissa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei imperialististen maiden asevoimissa oltaisi tekemisissä sotilaallisiin operaatioihin liittyvien kysymysten kanssa. Neuvostoliittolaisessa sotataidossa ja erityisesti operaatiotaidossa ovat luovuus ja katkeamaton kehitys täydellisessä sopusoinnussa kansakunnan taloudellisen luonteen ja moraalisen voiman kanssa.⁴³⁵

Operaatiotaidosta todetaan seuraavaa: Operaatiotaito on kitti strategian ja taktiikan välissä. Operaatiotaito tutkii ja määrittää, miten operaatioita valmistellaan ja johdetaan (armeija, rintama) ja miten operatiivisten yhtymien itsenäiset tai yhteiset operaatiot erilaisten asevoimien kanssa toteutetaan strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi⁴³⁶. Kaiken operaatiotaidon lähtökohtana on se, että tulevaisuuden konfliktissa käytetään ydinaseita ja ne ovat konfliktin pääaseita. Sotilaalliseen operaatioon kuuluu aikaan, paikkaan ja maaleihin sidottuja ydinaseiskuja sekä operatiivisten ja taktisten joukkojen yhteiseen toiminta-ajatuksen perustuvia toimia, jotka tähtäävät operatiivisten ja strategisten tehtävien täyttämiseen.⁴³⁷

Asiakirjan mukaan sotilaallisilla operaatioilla on yhteisiä tekijöitä riippumatta siitä, minkä tyyppisestä operaatiosta on kyse.⁴³⁸

1. Päätaistelumenetelmä on hyökkäys. Hyökkäyksessä on toimittava päättäväisesti.
2. Puolustushaaroilla ja aselajeilla on oltava yhteinen yhdistetty johto.
3. Vastustajaan on vaikutettava koko taistelualueella.
4. Omilla joukoilla on oltava syvä ryhmitys niin hyökkäyksessä kuin puolustuksessakin.
5. Joukot ja aseet on keskitettävä päähyökkäyssuuntaan.
6. On kyettävä hyökkäämään suoraan marssiryhmityksestä.

⁴³² Nykyaikaisen operaatiotaidon perusteet.

⁴³³ Nationale Volksarmee Militärakademie "Friedrich Engels": *Grundlagen der modernen operativen Kunst* (1962), NVA, Dresden, 1962, s. 3.

⁴³⁴ Sama, ss. 4–5.

⁴³⁵ Sama, s. 21.

⁴³⁶ Sama, s. 22. Vertaa määritelmään, jonka Milan Vego esittää teoksessaan *Joint Operational Warfare* (2008), ss. GL-12.

⁴³⁷ Nationale Volksarmee Militärakademie "Friedrich Engels" (1962), s. 27.

⁴³⁸ Sama, ss. 29–32.

7. Hyökkäyskohteiden valinta.
8. Taistelua on kyettävä käymään ja johtamaan keskeytyksettä sekä päivin että öin.
9. Valmistelut on tehtävä huolella ja salattava niin pitkään kuin mahdollista.
10. Joukkojen johtaminen.
11. Omia ydinasekuja on hyödynnettävä.
12. Oma toiminta on suojattava ja turvattava.
13. Poliittinen työ.

*Einführung in die operative Kunst der Landstreitkräfte*⁴³⁹ (1974) -asiakirjassa todetaan, että operaatiotaidon teoria tähtää käytännön ratkaisujen löytämiseen: On tutkittava operaatiotaidon olemusta sotahistorian kokemuksen pohjalta. On löydettävä ja tunnistettava operaatioita ohjaavat lainalaisuudet. Niiden perusteella on kehitettävä menetelmät, joilla operaatiot valmistellaan ja toimeenpannaan. Edelleen asiakirjassa esitetään jako strategiseen, operatiiviseen ja taktiseen tasoon, jotka muodostavat kokonaisuuden, jossa kaikki osatekijät ovat toisistaan riippuvaisia. Näkökulma perustuu neuvostoliittolaiseen sotatieteeseen, eikä siihen liity omaa kansallista kehitystä.⁴⁴⁰

Vuoden 1962 opetusaineiston tapaan vuoden 1974 *Lehrunterlag* oli tarkoitettu kaikille puolustushaaroille. Siinä ei pidetä mahdottomana, että tuleva sota käytäisiin ilman ydinasekuja, mutta kun otetaan huomioon supervaltojen Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen välillä vallitseva tilanne, sodan kulku jakautuisi todennäköisesti kolmeen vaiheeseen: ensiksi taisteluun ilman ydinaseita, sitten ratkaiseviin ydinaseiskuihin ja lopuksi ratkaiseviin taisteluihin.⁴⁴¹

Asiakirjassa katsottiin, että ensimmäinen vaihe voisi toteutua myös Euroopassa, ei vain ”toisen luokan sotänäyttämöillä”. Mikäli näin tapahtuisi Euroopassa, kyettäisiin todennäköisesti saavuttamaan vain rajoitettuja operatiivisia tavoitteita ennen sodan siirtymistä toiseen vaiheeseen. Toisesta vaiheesta todetaan kaunistelematta, että se olisi todennäköisesti lyhyt: kansakunnan tärkeimmät poliittiset, kulttuuriset, taloudelliset ja sotilaalliset keskuskeskukset tuhoutuisivat, valtionjohto ja sotilasjohto joutuisivat epäjärjestykseen ja tärkeimmät liikenne- ja viestiyhteydet katkeaisivat. Kaiken kaikkiaan tapahtumat vaikeuttaisivat asevoimien sotilaallisia operaatioita kolmannessa vaiheessa.⁴⁴²

Kolmannessa vaiheessa taistelua käytäisiin lähinnä tavanomaisin joukoin, joiden uudelleen organisointi olisi helppoa teollistuneissa maissa. Lisäksi käytettäisiin jäljellä olevia (ei laukaistuja ja tuholta säästyneitä) ydinaseita strategisten ja operatiivisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tälle vaiheelle olisi tunnusomaista operaatioiden rajoittuminen harvoihin yksittäisiin suuntiin.⁴⁴³

Pääsotänäyttämö on asiakirjan mukaan Manner-Eurooppa. Sodan päämääräksi ilmoitetaan vastustajan asevoimien täydellinen tuhoaminen, vastustajan sotateollisen perustan lamauttaminen ja kaikkien sotaan osallistuneiden kansakuntien pakottaminen irti sodasta. Strategisten ydinaseiskujen lisäksi strategiaan operaatioihin kuuluu yksi tai useampi seuraavista

⁴³⁹ Johdatus maavoimien operaatiotaitoon.

⁴⁴⁰ Nationale Volksarmee Militärakademie ”Friedrich Engels”, *Einführung in die operative Kunst der Landstreitkräfte* (1974), NVA, Dresden, 1974, s. 3 ja 8.

⁴⁴¹ Sama, ss. 31–32.

⁴⁴² Sama, ss. 32–33.

⁴⁴³ Sama, ss. 33–34.

komponenteista: yksi tai useampi rintamaoperaatio, ilmaoperaatioita, merioperaatioita, ilmaherruusoperaatioita (vain jos ydinaseita ei käytetä) ja maahanlaskuoperaatioita.⁴⁴⁴

Asiakirjassa todetaan myös, että strategisten ydinasehyökkäysten tarkoituksena on saattaa viholliskoalitioon kuluviissa maissa elämä epäjärjestykseen. Muita asevoimia tulee käyttää symmetrisesti, siis ilmavoimia vihollisen ilmavoimia, merivoimia sen merivoimia vastaan ja niin edelleen.⁴⁴⁵

Vuonna 1982 julkaistiin *Die allgemeinen Grundlagen der Angriffsoperation einer Front und einer Armee*⁴⁴⁶ Tämä opintomateriaali (*Studienmaterial*) on edellisistä poiketen tarkoitettu pelkästään maavoimien ylemmän tason yhtymille. Se alkaa seuraavasti: operaatiotaito, joka on osa marxilais-leninististä sotatiedettä, käsittää teorian ja käytännön siitä, miten operatiivisten yhtymien yhteiset ja itsenäiset operaatiot ja taistelutoimet valmistellaan ja toteutetaan.⁴⁴⁷

Vihkossa kuvaillaan, millä tavalla strategia, operaatiotaito ja taktiikka ovat sidoksissa ja vuorovaikutuksessa toisiinsa. Taktiikalla ja taisteluilla on vaikutuksensa operaatioihin, ja operaatiotaitoa on aina sovellettava niin, että strategiset tavoitteet voidaan saavuttaa. Samalla tavalla strategia ja strategiset operaatiot⁴⁴⁸ vaikuttavat operaatiotaidon soveltamiseen, mikä puolestaan vaikuttaa taistelevien yhtymien taktiikkaan. Operaatiotaidon menestyksenkäs harjoittaminen edellyttää, että hallitsee operaatioiden yleiset perusteet ja eri puolustushaarojen operaatiotaidon sekä tietää, miten selustassa oleva huoltojärjestelmä toimii teoriassa ja käytännössä.⁴⁴⁹

Asiakirjan mukaan tulevaisuuden (suur)sodassa operaatiot ovat valtaosin puolustushaarojen yhteisoperaatioita ja yhdistettyjä taistelutoimia, eivät vain yhden puolustushaaran operaatioita. Samalla todetaan, että sellainen sota voi syttyä vain jos vihamielinen hyökkäys pakottaa Varsovan liiton maat mukaan sotaan.⁴⁵⁰

Operaatiot jaetaan hyökkäysoperaatioihin ja puolustusoperaatioihin. Hyökkäysoperaatiot ovat operaatioiden päämuoto, kun taas puolustusoperaatioiden tarkoituksena on tehdä hyökkäysoperaatiot mahdolliseksi myöhemmässä vaiheessa. Operaatiot voidaan toteuttaa joko puhtaasti tavanomaisin keinoin tai ydinaseita käyttäen. Sodassa, jossa ydinaseet tulevat käyttöön, ne muodostuvat ratkaiseviksi aseiksi⁴⁵¹.

Nykyaikaisille operaatioille on leimallista operatiivisten yhtymien suuri liikkuvuus ja iskuvoima ja niiden alaisten joukkojen taktinen ja operatiivinen toimintavapaus. Operaatioille on luonteenomaista liikesodankäynti ja päättäväinen eteneminen asetettuihin tavoitteisiin. Kaikissa operaatioissa lopullinen tavoite, siis vihollisen voittaminen, voidaan saavuttaa vain

⁴⁴⁴ Nationale Volksarmee Militärakademie "Friedrich Engels" (1974), ss. 36–38.

⁴⁴⁵ Sama, ss. 36–41.

⁴⁴⁶ Rintaman ja armeijan hyökkäysoperaation yleiset perusteet.

⁴⁴⁷ Nationale Volksarmee Militärakademie "Friedrich Engels", *Die Allgemeine Grundlagen der Angriffsoperationen einer Front und einer Armee* (1982), NVA, Dresden, 1982, s. 5.

⁴⁴⁸ Strategisilla operaatioilla tarkoitetaan ensisijaisesti ydinasehyökkäyksiä mannereurooppalaisen sotänäyttämön ulkopuolella.

⁴⁴⁹ Nationale Volksarmee Militärakademie "Friedrich Engels" (1982), s. 5.

⁴⁵⁰ Sama, s. 6.

⁴⁵¹ Kirjoittajan huomautus: Armeijalle, jossa olisi noin neljä divisioonaa, kuuluisi vähintään 60 ydinlatausta lähinnä tykistöohjuksilla ammuttavaksi sekä lisäksi noin 20 ydinlatausta lentopommeina. Niiden käytöstä päättäisi armeijan komentaja. Lisäksi käytettävissä olisivat tykistön ja heittimistön ydinkranaatit.

jos maavoimat osallistuvat operaatioihin.⁴⁵² Arviona oli, että useista armeijoista koostuvalta rintamalta kuluisi 12–15 päivää asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi (Kanaalin rannikko, toim. huom.).⁴⁵³ Arvio oli sama, hyökkäettiin ilman ydinaseita tai niitä käyttäen. Ydinaseiden käyttö vaikeuttaisi etenemistä säteilyn, tulipalojen ja yleisen hävityksen vuoksi. Siksi arvioitiin hyökkäysnopeuden olevan sama sekä tavanomaisessa että ei-tavanomaisessa sodassa.⁴⁵⁴

Hyökkäykset oli tarkoitus toteuttaa kahdessa hyökkäysportaassa, jolloin toista porrasta käytettäisiin jatkamaan hyökkäystä päähyökkäyssuunnassa. Ellei toista porrasta ollut, oli varattava reservi, joka armeijalla tuli olla rykmentin tai divisioonan vahvuinen. Toista porrasta saatettiin käyttää myös ensimmäisen portaan ohittamien vihollisen joukkojen lyömiseen, ensimmäisen portaan tappioiden korvaamiseen tai muihin tehtäviin.⁴⁵⁵

4.4.5 Johtopäätöksiä operatiivisesta ajattelusta DDR:n kansanarmeijassa

Strategian ja taktiikan selvä erottelu ja operaatiotaidon asema niiden välisenä yhdysiteenä toistuu koko tarkasteluajanjaksona ja kaikissa tutkituissa NVA:n asiakirjoissa. Strategian, operaatiotaidon ja taktiikan yhteys taistelun tavoitteisiin ja lopputulokseen toistuu myös. Kytökset neuvostoliittolaiseen sotatieteen teoriaan ja doktriiniin näkyvät selvästi. Lakkauttamiseensa asti NVA:ssa esiintyi selkeää operatiivista ajattelua. Se ei kuitenkaan perustunut saksalaiseen (*Wehrmachtin*) sotakokemuksiin toisesta maailmansodasta. Tältä osin DDR poikkeaa liittotasavallasta, jossa *Wehrmacht*-taustaisia korkeita upseereja oli palveluksessa vielä 1960-luvun lopussa.

Kaikki tarkastellut lähteet toteavat selväsanaisesti, että sodan tarkoituksena on luokkavihollisen, siis lännen lopullinen voittaminen ja että ydinaseet ovat luonnollinen ja integroitu osa suunnittelua ja sodankäyntiä. Vasta 1980-luvun puolessa välissä Varsovan liitossa ja NVA:ssa ryhdyttiin keskustelemaan pelkästään tavanomaisin asein tehtävistä operaatioista ja suunnittelemaan sellaisia.

NVA:n operatiivinen ajattelu perustui ”neuvostojohdon veljesarmeijoissa harjoittamaan jatkuvaan ja massiiviseen vaikuttamiseen”, kuten eräs kirjoittaja toteaa⁴⁵⁶. NVA kehitti 1960- ja 1970-luvuilla operatiivista kykyään ja pääsi vaikuttamaan Varsovan liiton operatiiviseen suunnitteluun 1980-luvulla⁴⁵⁷. Periaatteessa suunnittelu oli säilynyt samanlaisena vuosikymmeniä. NVA:n esipuheerikoulutukseen ei sisällynyt toimintaa yllättävissä tilannemuutoksissa eikä toimintaa siinä tapauksessa, että hyökkäys länteen ei onnistuisikaan. Ei myöskään pohdittu sitä, olisiko puolustus hyökkäystä parempi vaihtoehto. Varsovan liitossa harjoitettussa operatiivisessa suunnittelussa oli etunsa, mutta siinä oli myös haittoja. Koska toistuvasti harjoiteltiin samaa operatiivista tapahtumien kulkua, ei itäsaksalaisten komentajien ja esikuntaupseerien toimeenpanokykyä ja aloitekykyä juurikaan pantu koetukselle.⁴⁵⁸

⁴⁵² Nationale Volksarmee Militärakademie ”Friedrich Engels” (1982), ss. 16–17.

⁴⁵³ Sama, s. 24.

⁴⁵⁴ Sama, ss. 37–39.

⁴⁵⁵ Sama, ss. 42–43.

⁴⁵⁶ Basler (1993), s. 179.

⁴⁵⁷ Sama, ss. 205–206.

⁴⁵⁸ Sama, ss. 205–207.

Vuonna 1985 Varsovan liitossa alkoi Tšekkoslovakian aloitteesta keskustelu vaihtoehtoista operatiivisista toimintamalleista. Nyt painopiste oli enemmän defensiivisessä toiminnassa massiivisen hyökkäyksen sijasta.⁴⁵⁹ Valmistauduttiin puhtaasti defensiivisiin operaatioihin niin maavoimissa kuin ilmapuolustuksessakin. Vuonna 1987 Varsovan liitossa otettiin käyttöön uusi doktriini, jonka mukaan mikään valtio ei automaattisesti ole vihollinen, sodan syttymistä oli vältettävä ja Varsovan liiton jäsenvaltioiden puolustus perustuisi pääasiassa defensiiviin.⁴⁶⁰

4.5 Saksojen yhdistyminen 1989 ja niiden asevoimien yhdistäminen

Vuonna 1989 Eurooppa muuttui perusteellisesti. Berliinin muurin avaaminen 9. marraskuuta oli alku prosessille, joka johti muun muassa Varsovan liiton hajoamisen, Saksojen yhdistymiseen ja Neuvostoliiton hajoamiseen. Mitään ei tietenkään tapahtunut yhdessä yössä, vaan tapahtumiin johtanut kehitys oli alkanut jo paljon aikaisemmin. Tapahtumille löytyy monta erilaista selitysmallia, joihin ei tässä puututa. DDR:n valtion lakkaamista käsitellään vain siltä osin kuin se on välttämätöntä, kun puhutaan NVA:n ja *Bundeswehrin* yhdistämisestä yhdistyneen Saksan asevoimiksi.

DDR:ssä muutosprosessi alkoi, kun pitkäaikainen puolustusministeri Heinz Hoffmann kuoli vuonna 1985. Sen myötä alkoi NVA:n johdossa sukupolvenvaihdos, johon yhdistyi toiveita muutoksesta parempaan niin upseerien kuin sotilaidenkin kohdalla. Viimeisinä vuosinaan NVA kärsi turhautumisesta ja jännitteistä, jotka johtuivat muun muassa siitä, että kymmenet tuhannet sotilaat palvelivat siviiliyhteiskuntaa sadonkorjuuapuna tai teollisuudessa samaan aikaan, kun joukko-osastojen piti periaatteessa olla korkeimmassa taisteluvälmiudessa vuorokauden ja vuoden ympäri. Myös palkatun henkilökunnan ja asevelvollisten elinolosuhteissa oli parantamisen varaa. Uuden puolustusministerin nimityksessä kommunistinen puolue kuitenkin piti kiinni vakaan hallinnon ja jatkuvuuden periaatteesta, eikä uudistuksiin ryhdytty – toiveet jäivät toiveiksi.⁴⁶¹

Kun Berliinin muuri oli murtunut ja päätös Saksojen yhdistymisestä oli tehty, alkoi keskustelu NVA:n tulevaisuudesta: tulisiko jatkossa olemaan yksi valtio ja kahdet asevoimat, tulisiko NVA hajottaa vai liittää *Bundeswehriin*, voisiko NVA olla osa Natoa? Vielä kymmenen viikkoa ennen Saksojen yhdistymistä alokkaat vannoiivat valan DDR:lle. Lokakuun 3. päivänä 1989 DDR ja sen asevoimat NVA lakkasivat olemasta ja ne integroitiin Saksan liittotasavaltaan ja *Bundeswehriin*.⁴⁶²

Saksojen yhdistyessä NVA:aan kuului lähes 89 000 miestä ja naista. Upseereja ja kadetteja oli noin 24 000, aliupseereja 23 000 ja miehistöä ja varusmiehiä 42 000. Kaikki naispuoliset upseerit ja sotilaat, lukuun ottamatta lääkintäalalla palvelevia, kaikki yli 55 vuoden ikäiset ja kaikki kenraalit ja amiraalit erotettiin palveluksesta 2. lokakuuta 1990 mennessä. Kaikki varusmiehet siirtyivät palvelemaan *Bundeswehriin*. Palkatulle henkilökunnalle tarjottiin mahdollisuutta jäädä määräaikaiseen palvelukseen, kunnes kunkin *Bundeswehriin* jättämä

⁴⁵⁹ Basler (1993), ss. 209–211.

⁴⁶⁰ Wenzke (1998), s. 493.

⁴⁶¹ Sama, s. 493.

⁴⁶² Sama, ss. 520–523.

työhakemus oli läpikäynyt erityisen tarkastuksen.⁴⁶³ Aluksi sai noin 6 000 NVA:n upseeria ja noin 11 000 aliupseeria jäädä palvelukseen kahden vuoden määräaikaisella työsopimuksella. Tarkistusten ja hakumenettelyn jälkeen sai noin 3 000 upseeria ja 7 500 aliupseeria pidemmän työsuhteen joko toistaiseksi voimassaolevana tai määräaikaisena. Myöhemmin heistä erotettiin palveluksesta noin 1 500, kun oli selvinnyt, että heillä oli ollut yhteyksiä valtion turvallisuuselimeen (*Ministerium für Staatssicherheit*, MfS, tutummin *Stasi*)⁴⁶⁴ tai he olivat olleet sen palveluksessa.⁴⁶⁵ NVA:n yhteensä 2 110 everstistä ja kommodorista *Bundeswehrin* palvelukseen otettiin vain 28⁴⁶⁶. Kahdeksan vuoden kuluttua yhdistymisestä noin 9 300 aiempaa NVA:n sotilasta oli edelleen *Bundeswehrin* palveluksessa⁴⁶⁷.

Kuten aiemmin on mainittu, DDR:n kansanarmeijassa noudatettiin yhtenäisjohdon periaatetta, jossa joukon päällikkö tai komentaja vastasi myös joukon poliittisesta johtamisesta. Sen seurauksena suurinta osaa aiemmista NVA:n upseereista ei otettu *Bundeswehrin* palvelukseen. Koska puolueen jäsenyys enimmäkseen tuli vuosien myötä, on selvää, että operatiivista kokemusta hankkineet ja operatiivista ajattelua taitavat ylemmät upseerit olivat mainitun periaatteen vuoksi myös puolueen jäseniä, eivätkä he näin ollen saaneet palveluspaikkaa *Bundeswehri*ssä. NVA:sta periytynyt operatiivinen ajattelu vaikutti todennäköisesti hyvin vähän jos lainkaan kehitykseen *Bundeswehri*ssä vuosituhannen viimeisinä vuosia. NVA:n ja *Bundeswehrin* yhdistäminen merkitsi DDR:n asevoimien NVA:n lakkauttamista.

4.6 Operatiivinen ajattelu Saksassa yhdistymisen jälkeen

4.6.1 Eräitä suuntaviivoja

Kylmän sodan aikana sotilasoperaatioita rajoittava tekijä oli lähinnä uhka Naton ja Varsovan liiton välisen sodan eskaloitumisesta ydinsodaksi. Naton määrällinen alivoima piti kompensoida Yhdysvaltojen ja Ison-Britannian ydinaseilla. Berliinin muurin murtumisen ja Neuvostoliiton romahduksen jälkeen ei enää ollut yhtä selvää, missä ja milloin aseellinen konflikti tulevaisuudessa syttyisi ja miltä se näyttäisi.⁴⁶⁸ Jälleen kasvoi tarve kyetä koordinoimaan taistelevien joukkojen toimintaa ajan ja paikan suhteen poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

1980-luvun viimeisinä vuosina *Bundeswehri*ssä yritettiin herättää operatiivinen ajattelu uudelleen henkiin julkaisemalla muun muassa kirja operatiivisista suuntaviivoista (*Operative Leitlinie*) ja vuoden 1987 painos ohjesäännöstä HDv 100/100. Silloinen Saksan maavoimien tarkastaja, kenraali Hans-Henning von Sandrart vastasi operatiivisten linjausten kehittämistä *Bundeswehri*ssä ja myöhemmin myös Natossa ollessaan CINCENT (*Commander-in-Chief Central Europe*).⁴⁶⁹

⁴⁶³ Ehlert, Hans: "Die Armee, die nicht mehr gebraucht wurde" – *Militär, Staat und Gesellschaft in der DDR*, toimittanut Hans Ehlert et al, Christoph Links Verlag, Berlin, 2004, s. 707.

⁴⁶⁴ *Stasi* oli DDR:n valtiollinen turvallisuuselin vuosina 1950–1989.

⁴⁶⁵ Tiedot ovat peräisin *Bundeswehrin* internetsivuilta, *Hintergrundinformationen zur Eingliederung von Soldaten der NVA in die Bundeswehr*, 18.11.2008. Sivu ei ole enää käytettävissä internetissä, mutta se on tulosteena kirjoittajalla.

⁴⁶⁶ Clement, Rolf & Jöris, Paul Elmar: *50 Jahre Bundeswehr: 1955 bis 2005*, Verlag E. S. Mittler & Sohn, Hamburg, 2005, s. 111.

⁴⁶⁷ *Bundeswehr, Hintergrundinformationen zur Eingliederung von Soldaten der NVA in die Bundeswehr* (2008).

⁴⁶⁸ Millotat, Christian: "Operatives Denken und Führen in der Bundeswehr auf dem Weg zur Einsatzarmee", *Österreichischer Militärische Zeitschrift*, Nr. 3, Bundesheer, Wien 2006, ss. 276–277.

⁴⁶⁹ Sama, s. 277.

Siitä lähtien kun *Bundeswehriä* ryhdyttiin muodostamaan vuonna 1955, Länsi-Saksalta oli puuttunut oma kansallinen operatiivinen johto, ja se oli täysin riippuvainen Naton operatiivisesta johdosta. Aina Saksojen yhdistymiseen asti *Bundeswehriin* tehtävänä oli Euroopan keskirintaman suojaaminen, eikä mitään suurempaa tarvetta kansalliselle operatiiviseen johdolle ollut. Yksi syy kansallisen operatiivisen johdon puuttumiseen oli naapurimaiden pelko siitä, että vanha Saksan yleisesikunta jälleen heräisi henkiin. Saksan puolustusvoimien vanhimpana sotilashenkilönä palveleva päätarkastaja ei myöskään ollut puolustushaaratarkastajien esimies, vaan rauhan aikana *Bundeswehriä* johtaneen puolustusministerin neuvonantaja.⁴⁷⁰ Ajatukset saksalaisen kansallisen johdon perustamisesta olivat niin huomiota herättäviä, että *U. S. Army Strategic Studies Institute* julkaisi aiheesta poikkeuksellisen raportin vuonna 1992.⁴⁷¹

Saksan liittotasavalta ei ollut ennen Saksojen yhdistymistä täysin suvereeni valtio. Siihen oli syynä muun muassa voittajavaltioiden läsnäolo Saksassa, niiden vaikutusvalta molempien Saksojen ulko- ja sisäpolitiikassa sekä liittotasavallassa vallinnut (ja vallitseva) liittovaltion ja osavaltioiden vallanjako, joka rajoittaa liittovaltion toimintavapautta. Saksan parlamentin kahden kamarin järjestelmässä (*Bundestag* ja *Bundesrat*) osavaltiot voivat estää keskeisiä päätöksiä.⁴⁷² Vasta niin sanotun 2 + 4 -sopimuksen myötä yhdistynyt Saksa saavutti jälleen täyden kansallisen suvereniteetin, jollainen Saksan valtakunnalla oli aikanaan ollut.⁴⁷³

Saksojen yhdistyttyä ja Neuvostoliiton vedettyä joukkonsa pois entisen DDR:n alueelta vahvistui Saksan läsnäolo kansainvälisellä areenalla. Toisen maailmansodan jälkeen ensimmäiset suurehkot ulkomaanoperaatiot, joihin Saksan asevoimat osallistui, olivat Bosnian operaatio vuonna 1992 ja Somalian operaatio vuonna 1993. Aluksi Balkanin operaatioon osallistuttiin *Luftwaffen* avustuslennoilla piiritettyyn Sarajevoon. Joulukuussa 1995 Saksan maavoimien joukkoja liitettiin IFOR-joukkoihin (*The Implementation Force*).⁴⁷⁴ Vuonna 1994 Saksan perustuslakituomioistuin päätti, että maan asevoimat voi osallistua operaatioihin maan rajojen ulkopuolella, kun se tapahtuu osana kollektiivisen turvallisuuden ylläpitämistä ja perustuu maan parlamentin päätökseen.⁴⁷⁵

Kun *Bundeswehriin* joukkoja voitiin lähettää operaatioihin maailman laajuisesti, syntyi suuri tarve määrittää operatiivinen johtaminen.⁴⁷⁶ *Bundeswehriin* uudelleen organisoimisen yhteydessä 2000-luvulla muutettiin johtamisorganisaatiota ja perustettiin kansallisia esikuntia, joilla oli muun muassa operatiivisia tehtäviä.⁴⁷⁷

Bundeswehriin perustamisen aikoihin vallinneet poliittiset ja historialliset olosuhteet merkitsivät sitä, että saksalaisen operatiivisen ajattelun perinne suurelta osin jäi siirtymättä uuteen

⁴⁷⁰ Young, Thomas-Durell: *Bundeswehr Plans for a National Command and Control Structure*, SSI Special Report, Strategic Studies Institute U. S. Army War College, Carlisle, 24 mars 1992, s. 1.

⁴⁷¹ Sama, esipuhe.

⁴⁷² Green, Simon & Paterson, William E.: *Introduction till Governance in Contemporary Germany*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005, s. 1–3.

⁴⁷³ Young (1992), s. 2.

⁴⁷⁴ http://www.bundesregierung.de/nn_453986/Content/EN/Artikell/Auslandseinsatze-der-Bundeswehr/2008-04-24-chronologie-der-einsaetze__en.html, 1.12.2008.

⁴⁷⁵ Millotat (2006), s. 276.

⁴⁷⁶ Wellershoff, Dieter: "Das Ganze vor seinen Teilen sehen" – *Entschieden für Frieden – 50 Jahre Bundeswehr – 1955 bis 2005*, toimittaneet Klaus-Jürgen Bremm, Hans-Hubertus Mack & Martin Rink, Rombach Verlag, Freiburg in Brandenburg, 2005, s. 36.

⁴⁷⁷ Bundesminister der Verteidigung, *Neuausrichtung der Bundeswehr – Grobausplanung, Ergebnisse und Entscheidungen*, Bundesministerium der Verteidigung, Bonn, 2000. (Ei sivunumerointia.)

organisaatioon. Kohta Saksojen yhdistymisen jälkeen vuonna 1991 syttyi Persianlahden sota, johon Saksa osallistui vain epäsuorasti. Siinä Yhdysvallat ja sen johtama koalitio antoi näyttöä operatiivisesta ajattelusta, jossa taktinen toteutus yhdistyi poliittiseen tahtoon.⁴⁷⁸

Yksi operatiivinen käsite, joka palasi käyttöön 1990-luvulla oli itsenäiset operaatiot (*freie Operationen*). Käsite on peräisin saksalaisesta operatiivisen ajattelun historiallisesta perinteestä, eikä sen merkitystä voida saksalaisten mukaan tarkasti kääntää englanniksi, niin kuin ei myöskään käsitettä *Auftragstaktik*, tehtävätaktiikka. Klassinen määritelmä käsitteelle *freie Operationen* on peräisin *Wehrmachtin* ajalta. Sillä tarkoitetaan operaatioita, joilla pyrittiin ratkaisuun, siis hyökkäysoperaatioita, joilla operatiivinen johto tempaa aloitteen ja pakottaa vihollisen reagoimaan. Olennaista on aloitteen ja toimintavapauden säilyttäminen, taistelujen rytmin määrääminen, suuri nopeus ja liikkuvuus. Sitä voidaan pitää tehtävätaktiikan laajempänä, operatiivisena käytäntönä. Esimerkkeinä mainittakoon strateginen offensiivi oman aloitteen ja toimintavapauden turvin ja strateginen defensiivi, jossa vastahyökkäyksellä tempaistaan aloite. Konseptin kehitti Moltke vanhempi, ja siihen liittyy sanonta ”marssi hajautetusti, taistele kootusti”.⁴⁷⁹

Käsite *freie Operationen* oli lähes tuntematon *Bundeswehrissä* kylmän sodan aikana, eikä sen merkitystä opetettu. Kylmän sodan aikaiset voimasuhteet Euroopassa ja sotilasmaantieteen asettamat rajoitukset estivät klassisen liikesodankäynnin, minkä vuoksi *freie Operationen* ei ollut toimiva malli kylmän sodan aikana. Berliinin muurin murtumisen jälkeen alkoi keskustelu siitä, millaiseksi tulevaisuus muodostuisi ja voitaisiinko valtioiden väliset aseelliset selkkaukset kokonaan sulkea pois tulevaisuudessa. Euroopassa olevien ydinaseiden ja tavanomaisten joukkojen vähentämisen myötä syntyi jälleen tilaa Moltken alun perin tarkoittamalle liikesodankäynnille.

Bundeswehrissä palvelut kenraalimajuri Dieter Brand oli konseptin lämmin puolestapuhuja, ja hän kävi aiheesta keskustelua muun muassa itävaltalaisissa sotilasaikakauslehdissä⁴⁸⁰. Brand selventää artikkelissaan, että *freie Operationen* -konseptissa tarkoituksena ei ollut tuhota vastustaja, vaan pakottaa tämä luopumaan taistelusta. Hän toteaa myös, että tämän päivän taistelukentällä tällaiset operaatiot eivät voi olla pelkästään maavoimien asia, vaan ne on toteutettava yhteisoperaatioina. Brandin mukaan Persianlahden sota vuonna 1991 on erinomainen esimerkki menestyksekkäästä operaatiosta tällä konseptilla.⁴⁸¹ Aiheesta keskusteleminen ei ole Saksassa kovin helppoa, mikä johtuu maan historiallisista rasitteista ja YK:n peruskirjassa mainitusta kiellosta käydä hyökkäyssotaa. Tästä syystä *Bundeswehrin* suuntauksena on ollut osallistuminen monikansallisiin operaatioihin erilaisissa koalitioissa.

Bundeswehr kehitti uutta operatiivista ajattelua 1990-luvulla lähtökohtanaan vuoden 1987 *Operativen Leitlinien*. Operatiivinen johtaminen määriteltiin vuonna 1994 seuraavasti: Operatiivinen johtaminen merkitsee poliittisten tarkoituksien ja sotilasstrategisten tehtävien muuntamista taktiselle johdolle annettaviksi ohjeiksi tai tehtäviksi. Operatiivinen johtaminen ei ole sidottu tiettyyn johtotasoon tai joukon vähimmäiskokoon.⁴⁸²

⁴⁷⁸ Zehrer, Hartmut (toim.): *Der Golfkonflikt. Dokumentation, Analyse und Bewertung aus militärischer Sicht*, E. S. Mittler & Sohn, Herford, 1992, s. 412.

⁴⁷⁹ Brand, Dieter: ”Plädoyer für freie Operationen”, *Österreichische Militärische Zeitschrift*, Nr. 2/98, Wien, 1998, ss. 151–152. Ks. myös Kullack, Werner: *Operational art of the German Army ”Freie Operationen”*, School of Advanced Military Studies, U. S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 1999.

⁴⁸⁰ Brand (1998), ss. 155–157.

⁴⁸¹ Sama, ss. 157–159.

⁴⁸² *Operative Leitlinie für Einsätze der Streitkräfte (OpLESK)*, Bundeswehr, Bonn, 1999, s 3.

Kokemukset Balkanin operaatioista 1990-luvulla (*Implementation Force*, IFOR / *Stabilization Force*, SFOR) johtivat kehitystä eteenpäin, ja vuonna 1999 julkaistiin ensimmäisen kerran koko *Bundeswehriä* koskevat operatiiviset peruslinjaukset, *Operative Leitlinie für Einsätze der Streitkräfte*, OpLESK. Siinä operatiivinen johtaminen määritellään seuraavasti:

- Operatiivinen johtaminen edustaa sitä johtamistasoa, jolla poliittiset tarkoitusperät ja sotilasstrategiset tehtävät muutetaan alaisille annettaviksi ohjeiksi tai tehtäviksi.
- Operatiivinen johtaminen ei ole sidottu tiettyyn johtotasoon tai joukon vähimmäiskokoon.
- Operatiivisen johtamisen tehtävänä on toimia sotilasstrategisen tason ja taktisen tason yhdistävänä lenkkinä.
- Operatiivisen johdon tehtävänä on kaikkien alaisten voimien synkronointi yhteistoiminnassa kansallisten ja monikansallisten organisaatioiden kanssa.⁴⁸³

Lisäksi operatiivinen johto määrää, mitkä tavoitteet sotilaallisilla operaatioilla on saavutettava, ja määrittää, milloin, missä, miten ja kenen toimenpitein operaatiot toteutetaan⁴⁸⁴. Tällä kohtaa on huomattava, että operatiivinen taso ei määrää, millä tavalla taktiset tehtävät ratkaistaan, siis mitä menetelmiä tulee käyttää. Yhteistä vuosien 1994 ja 1999 määritelmille on se, että operatiivinen johtaminen ei ole sidottu tiettyyn johtotasoon tai joukon kokoon, vaan operatiivista johtamista harjoitetaan, kun politiikka ja strategia muutetaan sotilaalliseksi toiminnaksi.⁴⁸⁵

Nykyisen saksalaisen ajattelun mukaan voidaan eri johtamistasojen suhdetta kuvata seuraavasti: strateginen – tavoite, tarkoitus, seuranta; operatiivinen – kuka?, mitä?, milloin?, synkronointi; taktinen – miten?, taistelu.

OpLESK:n mukaan operatiivinen taito on laajaan osaamiseen perustuva valmius oivaltavalla tavalla suunnitella ja organisoida sekä menestyksekkäästi johtaa asevoimia asetettuihin tavoitteisiin. Operatiivisella johtajalla on oltava syvälliset tiedot ja ymmärrys niistä syy-yhteyksistä ja keskinäisistä riippuvuuksista, jotka liittyvät yhteisoperaatioiden ja niihin osallistuvien alaisten esikuntien ja joukkojen johtamiseen.⁴⁸⁶

Operaatiotaito on modernissa saksalaisessa näkötavassa nimenomaan taito, jolle ei voi asettaa ehdottomia sääntöjä, mutta se vaatii perustavaa laatua olevia valmiuksia ja osaamista.

4.6.2 Nato-doktriinien ja saksalaisten ohjeiden välinen suhde

Vuonna 2001 Yhdysvaltoihin kohdistuneiden terrori-iskujen jälkeen *Bundeswehr* on yhä lisääntyvässä määrin osallistunut kansainvälisiin operaatioihin. Saksa on Naton uskollinen jäsen, ja se tukee useimmiten Yhdysvaltojen linjaa Natossa. Naton uudistettuun komentorakenteeseen kuuluvan *Allied Command Operationsin* (ACO) tulee kyetä johtamaan operatiivisesti jopa kahdeksaa operaatiota, ja ACO:n kykyä johtaa yhteisoperaatioita on paran-

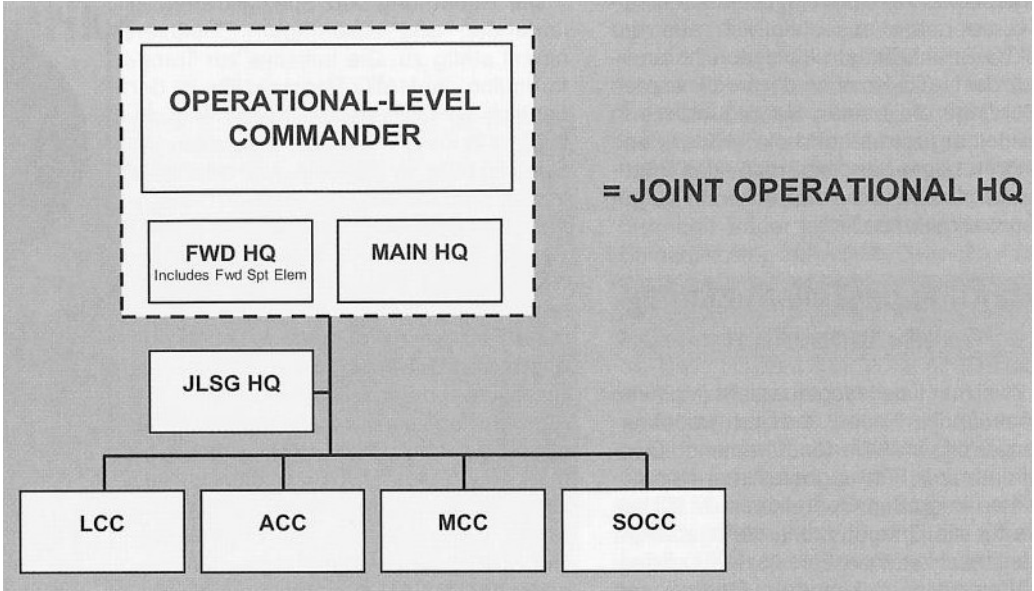
⁴⁸³ OpLESK (1999).

⁴⁸⁴ Sama.

⁴⁸⁵ Millotat (2006), s. 276.

⁴⁸⁶ OpLESK (1999), s. 4 ja 6.

nettava. Yhdistettyä operatiivista johtoa (*joint*) pidetään Natossa tarpeellisena lähes kaikissa tilanteissa, myös pienissä operaatioissa. Nykyaikaisissa Nato-operaatioissa käsitteeseen *joint* sisältyy asevoimien johtamisen lisäksi yhteistoiminnan järjestäminen muiden viranomais-ten, siviiliorganisaatioiden, median ja muiden operaatioalueella vaikuttavien toimijoiden kanssa.⁴⁸⁷

Kuva 4.5. Yhdistetyn operatiivisen johdon periaate Naton komentojärjestelmässä.⁴⁸⁸

*Bundeswehri*n uusi versio ohjesäännöstä HDv 100/100 (2007) perustuu osin aiempiin operatiivisiin suuntaviivoihin (OpLESK), osin Naton 2000-luvulla uusittuihin doktriineihin sekä Balkanin operaatioissa saatuihin kokemuksiin. Kun tätä ohjesääntöversiota tutkitaan lähemmin, havaitaan, että se on muun muassa käsitteistöltään sopeutettu Nato-doktriineihin, mutta näkemykset operaatioista ja niiden toteuttamisesta ovat hyvin samanlaiset kuin aiemmissa operatiivisissa suuntaviivoissa.

HDv 100/100 (2007) sisältää uuden käsitteen, *Operation verbundener Kräfte*⁴⁸⁹. Sillä tarkoitetaan operaatiota, jossa useita eri kansallisuuksia ja aselajeja edustavat joukot pyrkivät yhteiseen tavoitteeseen yhden johdon alaisuudessa. Prikaatista ja siitä ylöspäin on kaikkien taktisten johtotasojen kyettävä johtamaan tällaista operaatiota.

Seuraavaksi vertaillaan muutaman käsitteen avulla, miten operatiivinen ajattelu on kehittynyt vuodesta 1933 vuoteen 2007. Käsitteet ovat samat, joita aiemmin vertailtiin vuosien 1956, 1973 ja 1987 ohjesääntöissä.

⁴⁸⁷ Lather, Karl-Heinz: "Neue Strukturen zur Führung von NATO-operationen", *Europäischer Sicherheit*, Nr. 11/08, Verlagsgruppe Koehler/Mittler, Bonn, 2008, ss. 16–20. Kenraali Karl-Heinz Lather on ollut SHAPE:n esikuntapäällikkö.

⁴⁸⁸ Sama, s. 19.

⁴⁸⁹ Bundeswehr, *HDv 100/100 (2007)*, 4. luku. Yhdistettyjen voimien operaatio.

Truppenführung 1933 ⁴⁹⁰	HDv 100/100 2007 ⁴⁹¹
27. Suuret menestykset vaativat uskallusta. Harkinnan on aina käytävä uskalluksen edellä. [...]	1009. Joka haluaa menestyä, hänen täytyy uskaltaa. Kevytmielinen ja harkitsematon toiminta asettaa kuitenkin joukon vaaralle alttiiksi ja vaarantaa menestyksen. Sen vuoksi on harkinnan käytävä uskalluksen edellä.
28. Ratkaisun aikaansaamiseksi ei milloinkaan voi olla liian vahva. Joka pyrkii varmuuteen kaikkialla tai tuhlaa voimiaan toisarvoisiin tehtäviin, toimii vastoin tätä perussääntöä.	1033. Ratkaisua haettaessa ei milloinkaan voi olla liian vahva. Joka pyrkii varmuuteen kaikkialla tai tuhlaa voimiaan oheistehtäviin, toimii vastoin tätä perussääntöä.
32. Vastustajan yllättäminen on menestyksen kannalta ratkaiseva tekijä. [...]	1026. Yllätys ratkaisee usein menestyksen. [...]

Tehtävätaktiikka on selvästi ohjesäännön periaate. Sille on omistettu oma lukunsa (2. luku), jossa kuvaukset ovat hyvin samankaltaisia kuin vuoden 1933 ohjesäännössä. Reservin merkitys käy selvästi ilmi myös vuoden 2007 ohjesäännössä: Reservit ovat johtajan tärkein ja usein viimeinen keino, jolla hän voi vaikuttaa ratkaisevalla tavalla operaatioon.⁴⁹²

4.6.3 Arvio ohjesäännöstä HDv 100/100 (2007)

Ohjesääntö HDv 100/100 (2007) on hyvin samankaltainen kuin vuosina 1933 ja 1956 julkaistut versiot. Peruseriaatteet ovat toistuvia ja pysyviä: tehtävätaktiikka (*Auftragstaktik*), näkemys operaatioista, voiman lähde (*Schwerpunkt*), reservit, riskinotto ja niin edelleen. Käsitteistössä on tapahtunut sopeutus Naton operatiiviseen johtamiseen ja operatiiviseen johtamistasoon, mutta siinäkin on säilytetty kansallinen leima. Saksalainen näkökulma operaatiotaitoon ja operaatioihin näkyy määritelmissä ja niiden merkityksissä, esimerkiksi *Truppenführung*, *freie Operationen* ja *Operationen verbundener Kräfte*.

Ohjeiden *Operative Leitlinie* (1987) ja *OpLESK* (1999) perintö näkyy selvästi. Molemmista näkee, kuinka *Bundeswehr* yrittää uudelleen löytää sen osaamisen ja kyvyn operatiiviseen ajatteluun, joka saksalaisilla asevoimilla on perinteisesti ollut. HDv:n uuteen painokseen otettu käsite *freie Operationen* on esimerkki siitä, miten *Bundeswehr* harjoittaa jälleen ajattelua, jossa sotilaallisella voimalla aikaansaadaan ratkaisu. *Freie Operationen* ilmentää merkittävää strategista ja operatiivista ajattelua *Bundeswehr*issä.

HDv on moderni ohjesääntö, sillä siinä käsitellään nykyaikaista sodankäyntiä monipuolisesti humanitaarisista operaatioista täyteen sotaan ydinasein ja taisteluaivein. Siinä käsitellään myös aselajien yhteistoimintaa sekä yhteistoimintaa median ja poliisin kanssa.

⁴⁹⁰ Condell & Zabecki (2001), s. 22.

⁴⁹¹ Bundeswehr, *HDv 100/100 (2007)*, s. 7.

⁴⁹² Sama, § 1036.

Haittapuolena on ohjesäännön paisuminen. HDv 100/1 (1956) oli laajuudeltaan 125 A5-kokoista sivua koossa, kun taas HDv 100/100 (2007) on laajentunut noin 500 sivuiseksi ja A4-koiseksi.

4.7 Eräitä näkökohtia 2000- ja 2010-luvun operatiivisesta ajattelusta

4.7.1 Johtamisesta ja uudistumisesta⁴⁹³

Operatiivisesta ajattelusta on pitkä matka operatiiviseen toimintaan. Uusiin ohjesääntöihin ja oppaisiin kirjattujen menettelytapojen muuttaminen osaamiseksi, oikeaksi asenteeksi ja taidoksi soveltaa oppeja käytäntöön vie aikansa.

Saksassa historia lyö leimansa asevoimien, politiikan ja suuren yleisön välisiin suhteisiin aivan erityisellä tavalla. *Wehrmachtilla* ja sen edeltäjällä *Reichswehrillä* oli aikanaan hyvin itsenäinen asema Saksassa. Sellaista ei tämän päivän yhtynyt ja moderni Saksa halua. Se allekirjoittaa täysin ajatuksen, joka sisältyy Clausewitzin ilmaisuun ”*sota ei ole vain poliittista toimintaa, vaan todellinen politiikan väline, poliittisten suhteiden hoitamisen jatkamista, sen toteuttamista toisin keinoin*”.⁴⁹⁴ Maan parlamentin on hyväksyttävä kaikki ulkomaanoperaatiot, ja sillä on oikeus milloin tahansa keskeyttää ja lopettaa saksalaisten joukkojen operaatio ulkomailla. *Bundeswehrin* käyttäminen ei ole sotilasasia, vaan se kuuluu niin sanottuihin *Primat der Politik* -asioihin.⁴⁹⁵

Kylmän sodan aikana Länsi-Saksalla ei ollut kansallista johto-organisaatiota eikä esikuntaa, joilla olisi ollut operatiivista johtamiskykyä. Yhdistymisen ja Euroopan turvallisuuspoliittisen tilanteen muuttumisen jälkeen syntyi tarve kyetä johtamaan saksalaisia joukkoja myös Naton ulkopuolella.⁴⁹⁶ Suuri muutos oli se, että *Bundeswehrin* kaikille puolustushaaroille luotiin 2000-luvulla kansallinen operatiivinen johto. Toisin kuin monen muun maan asevoimien komentajilla, *Bundeswehrin* ylitarkastajalla ei ollut käskyvaltaa puolustushaaratarkastajiin, vain ohjausoikeus. Sitä vastoin hän on vuodesta 2005 lukien johtanut kaikkia *Bundeswehrin* operaatioita niin Saksassa kuin sen ulkopuolella.

2010-luku toi tullessaan rakennemuutoksen, *Neuaufrichtung der Bundeswehr*, jonka toteuttamiseen kuluu vuosia. Toukokuussa 2011 Saksan puolustusministeriö julkaisi asiakirjan *Verteidigungspolitische Richtlinien* (puolustuspoliittiset suuntaviivat).⁴⁹⁷ Asiakirja sisältää laajakokoinen turvallisuuspoliittisen katsauksen, ja siinä määritetään muun muassa *Bundeswehrin* tehtävät. Sen mukaan Nato säilyy Saksan puolustuksen kulmakivenä. Naton uusi strateginen konsepti hyväksyttiin Naton huippukokouksessa Lissabonissa vuonna 2010. Siinä Naton päätehtäviksi määritetään yhteinen puolustus, kriisinhallinta ja kumppanuuteen perustuvan

⁴⁹³ Rakennemuutosta koskevan tekstin on kirjoittanut Stig-Göran Grönberg.

⁴⁹⁴ Clausewitz (2009), s. 27. Usein kuulee käytettävän sanontaa ”sota on politiikan jatkamista toisin keinoin”, mutta se ei vastaa Clausewitzin ajatusta tai tekstiä: sota on osa politiikkaa eikä mikään oma ilmiönsä.

⁴⁹⁵ Young (1992), ss. 1–3.

⁴⁹⁶ Sama, ss. 1–3.

⁴⁹⁷ *Verteidigungspolitische Richtlinien (Berlin den 27 Mai 2011)*, Bundesministerium der Verteidigung, www.bmvg.de/portall/bmvg/Sicherheitspolitik_Dokumente, 9.7.2012. Samasta osoitteesta löytyy myös englanninkielinen asiakirja *Defence Policy Guidelines*.

yhteisen turvallisuuden ylläpitäminen. Pohjois-Atlantin sopimuksen artiklan 5 mukainen kollektiivinen itsepuolustus säilyy edelleen liittoutuman päätarkoituksena.⁴⁹⁸

Verteidigungspolitische Richtlinien -asiakirjassa määritetään, mihin *Bundeswehriin* on kyettävä ja mitkä ovat sen tehtävät (*Auftrag* ja *Aufgabe*). Kokonaisvaltaisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan osana *Bundeswehriin* on kyettävä

- suojaamaan Saksaa ja sen kansalaisia
- varmistamaan Saksan ulkopoliittinen toimintakyky
- osallistumaan liittoutuneiden puolustukseen
- edistämään kansainvälistä vakautta ja kumppanuutta
- edistämään monikansallista yhteistoimintaa ja Euroopan integraatiota.⁴⁹⁹

Edellä mainitun perusteella *Bundeswehriin* toisiinsa liittyvät tehtävät ovat

- maanpuolustus osana Pohjois-Atlantin liiton kollektiivista puolustusta
- kansainvälinen kriisien ehkäisy ja kriisinhallinta – mukaan luettuna taistelu kansainvälistä terrorismia vastaan
- osallistuminen sotilaallisiin tehtäviin Euroopan unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan puitteissa
- osallistuminen kotimaan suojaamiseen, toisin sanoen puolustustehtävät Saksan alueella, sekä virka-avun antaminen luonnonkatastrofeissa ja suuronnettomuuksissa, kriittisen infrastruktuurin suojaamisessa ja sisäisessä hätätilassa
- pelastus- ja evakuointioperaatiot mukaan luettuna panttivankien vapautusoperaatiot ulkomailla
- kumppanuus ja yhteistoiminta osana monikansallista integraatiota ja globaalia turvallisuusyhteistyötä modernin puolustusdiplomatian viitekehyksessä
- humanitaarinen apu ulkomailla.⁵⁰⁰

Saksa luopui asevelvollisuudesta heinäkuussa 2011 ja *Bundeswehr* muuttui ammatti- ja vapaaehtois pohjaiseksi armeijaksi. Uudistuksen jälkeen *Bundeswehriin* vahvuus on 185 000 sotilasta, joista 170 000 on ammattisotilaita. Asevoimien vahvuus supistuu 45 000 sotilaalla. Siviili- ja sotilastehtäviä tulee olemaan yhteensä 197 000. *Bundeswehr* muodostuu maavoimista (*Heer*), merivoimista (*Marine*), ilmavoimista (*Luftwaffe*), lääkintäjoukoista (*Zentraler Sanitätsdienst*) ja tukijoukoista (*Streitkräftebasis*). Maa-, meri- ja ilmavoimilla on periaatteessa kaksijakoinen organisaatio: operatiivinen johto ja sen alaiset operatiiviset joukot ja toisaalta tuki- ja koulutusorganisaatio.⁵⁰¹

Rakennemuutoksen ensimmäinen askel otettiin maaliskuussa 2012, kun puolustusministeriö siirtyi uuteen kokoonpanoon. Saksan asevoimien johtamisesta vastaa rauhan aikana ja kiristyneen tilanteen aikana puolustusministeri.⁵⁰² Puolustustilan julistamisen myötä ase-

⁴⁹⁸ *Verteidigungspolitische Richtlinien*, ss. 7–8.

⁴⁹⁹ Sama, s. 11.

⁵⁰⁰ Sama.

⁵⁰¹ Bundeswehriin internetsivut, www.bundeswehr.de. *Streitkräfte*. 2012.

⁵⁰² *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland* (Saksan liittotasavallan perustuslaki), § 65a, Bundesministerium der Justiz, 2010 ja, Bundesministerium der Verteidigung: ”Der Dresdener Erlass (2012), Grundsätze für die Spitzengliederung, Untertellungsverhältnisse und Führungsorganisation im Bundesministerium der Verteidigung und der Bundeswehr”, Der Bundesminister, Dresden, 21 März 2012, <http://www.bmvg.de/portalla/bmvg>, 9.7.2012.

voimien johtaminen siirtyy liittokanslerin tehtäväksi⁵⁰³. Asevoimien johtaminen jakautuu strategiseen, sotilasstrategiseen, operatiiviseen ja taktiseen tasoon⁵⁰⁴. Strategisen tason johtamisesta vastaa puolustusministeri apunaan ministeriön valtiosihteerit. Asevoimien johtaminen on siis selkeästi poliittisen tason vastuulla. Sotilasstrategisen tason johtamisesta ja *Bundeswehrin* koko sotilaallisen organisaation johtamisesta vastaa puolustusministerin ja hänen valtiosihteerinsä alaisena *Bundeswehrin* ylitarkastaja (*Generalinspekteur*).⁵⁰⁵ Operatiivisen tason johtamisesta niin Saksassa kuin ulkomailla vastaa Operaatioesikunta (*Einsatzführungskommando*). Operatiivisen tason johtamiseen osallistuvat myös monikansalliset esikunnat. Taktisen tason johtamisesta vastaavat kunkin operaation johto ja joukot.

Bundeswehrin ylitarkastaja on siis vuoden 2012 uudistetussa johtamisorganisaatiossa selkeästi aselajitarkastajien ja kaikkien muidenkin sotilaiden esimies. Hän on *Bundeswehrin* korkein sotilaallinen edustaja ja liittohallituksen sotilaallinen neuvonantaja. Hän vastaa kokonaisuudessaan sotilaallisen maanpuolustuksen suunnittelusta, kehittämisestä ja asevoimien johtamisesta.⁵⁰⁶ Puolustusministeriössä hänellä on alaisuudessaan suunnitteluosasto (*Abteilung Planung*), asevoimienjohtamisosasto (*Abteilung Führung Streitkräfte*) ja strategis-operatiivinen osasto (*Abteilung Strategie und Einsatz*).⁵⁰⁷ Tällä kohtaa on huomattava, että taloudesta, oikeudenhoidosta, henkilöstöhallinnosta, varustelusta ja infrastruktuurista vastaavat ministeriön osastot ovat niin sanotusti siviiliosastoja, jotka omilla aloillaan ohjaavat asevoimia.

Operatiivista johtamista varten *Bundeswehrin* ylitarkastajalla on alaisuudessaan operaatioesikunta, joka organisaatiossa kuuluu tukijoukkoihin⁵⁰⁸.

Maavoimien uudessa rakenteessa korostuu nopeus ja reaktiokyky, kyky vahventaa kevyitä joukkoja raskaammilla joukoilla, kyky pitkäaikaiseen ja kestävään toimintaan, käyttökelpoisuus kaikissa olosuhteissa, kyky laajentaa ja supistaa toimintaansa, tarkkuus ja turhan vahingon välttäminen sekä kyky dialogiin operaatioalueen väestön kanssa. Näitä periaatteita vastaava organisaatio muodostuu yhdestä nopean toiminnan divisioonasta, jolla on alaisuudessaan muun muassa maahanlaskuprikaati, erikoisjoukkojen prikaati sekä taistelu- ja kuljetushelikopterirykmenttejä, kahdesta panssaridivisioonasta, joilla on alaisuudessaan yhteensä kaksi panssariprikaatia, kaksi panssarijääkäriprikaatia, panssarikoulutusprikaati, vuoristojääkäriprikaati ja aselajijoukkoja, erillisestä saksalais-ranskalaisesta prikaatista, kolmesta monikansallisesta armeijakunnan johtoportasta sekä koulutusorganisaatiosta.⁵⁰⁹

Bundeswehrin tehtävissä korostuvat Nato-keskeisen kansallisen ja monikansallisen puolustuksen ohella kansainväliset tehtävät. Luonnollisesti sekä *Bundeswehrin* johto-organisaatio että puolustushaarat vastaavat rakenteeltaan näitä tehtäviä. *Bundeswehrin* on kyettävä lähettämään enintään 10 000 sotilasta samanaikaisesti operaatioihin kriisialueille ulkomailla. Kesällä 2012 ulkomaanjoukkojen vahvuus oli noin 6 500, joista noin 4 600 Afganistanissa.⁵¹⁰

⁵⁰³ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (2010), § 115b.

⁵⁰⁴ "Einsatzführungskommando", <http://www.einsatz.bundeswehr.de>, 9.7.2012.

⁵⁰⁵ Der Dresdener Erlass (2012) ja "Ergänzende Festlegungen zu den Grundsätzen für die Spitzengliederung, Unterstellungsverhältnisse und Führungsorganisation im Bundesministerium der Verteidigung und der Bundeswehr", Der Bundesminister, Dresden, 21 März 2012, <http://www.bmvg.de/portall/a/bmvg>, 9.7.2012, Ministerium, Aufbau und Funktion, Organisationsplan (Das Organigramm des BMVg).

⁵⁰⁶ Der Dresdener Erlass (2012), s. 1 ja ss. 4–6.

⁵⁰⁷ Ergänzende Festlegungen... (2012).

⁵⁰⁸ Dresdener Erlass (2012), s. 6 ja "Einsatzführungskommando", <http://www.einsatz.bundeswehr.de>, 9.7.2012.

⁵⁰⁹ "Broschüre zur Neuausrichtung", http://www.bmvg.de/portall/a/bmvg_Journal, 9.7.2012.

⁵¹⁰ <http://www.bundeswehr.de> Einsätze, Stärke, 9.7.2012.

Koko rakennemuutos on omiaan vahvistamaan Saksan toimintakykyä kansainvälisessä turvallisuuspoliittisessa ympäristössä, niin eurooppalaisessa puolustuksessa kuin kansainvälisessä kriisinhallinnassakin. Kyky johtaa ja toimeenpanna oikein mitoitettuja ja hyvin suunniteltuja operaatioita korostuu rakennemuutoksessa. Sen myötä korostuu myös operaatiotaidon merkitys.

4.7.2 Kritiikkiä kansainvälisistä operaatioista

Operatiivinen ajattelu ja organisaatio ovat edellytyksenä sille, että kykenee toimimaan operatiivisesti. Toisaalta se, että kykenee johonkin toimintaan, ei aina merkitse sitä, että näin automaattisesti tapahtuu. *Bundeswehr* on osallistunut 1990-luvulta lähtien kansainvälisiin rauhanturvaamis- ja rauhaanpakottamistehtäviin, ensisijaisesti Kosovossa ja Afganistanissa. Saksassa nämä operaatiot eivät ole edenneet ilman keskustelua siitä, onko sopivaa käyttää saksalaisia joukkoja Saksan rajojen ulkopuolella, ja toisaalta siitä, toimivatko joukot oikein operatiivisesti tai kansainvälisen oikeuden kannalta. Operaatioiden toimeenpanoa on kritisoitu toistamiseen eri tahoilla, ei vähiten saksalaisessa mediassa, mutta myös *Bundeswehrin* sisällä ja poliittisella taholla. Seuraavaksi valaistaan hieman 2000-luvulla eniten huomiota herättäneitä kritiikkiä saaneita tapahtumia.

Saksalaisten joukkojen toimintaa maaliskuun 2004 levottomuuksien aikana Kosovossa käsitellyt 3. toukokuuta 2004 *Der Spiegel* -lehdessä julkaistu juttu ”Amselfeldin jänikset” on yksi esimerkki saksalaisen median *Bundeswehriin* kohdistamasta kritiikistä. Virallinen saksalainen versio maaliskuun 2004 levottomuuksista toteaa, että KFOR, jota silloin johti saksalainen kenraaliluutnantti Holger Kammerhoff, reagoi nopeasti ja voimakkaasti ja että saksalaiset sotilaat toimivat harkiten, estivät tilanteen eskaloitumisen ja pelastivat ihmishenkiä. *Der Spiegelin* version mukaan eivät ainoastaan serbit, vaan myös albaanit, YK:n edustajat ja muut KFOR-operaatioon osallistuvat maat katsoivat, että saksalaiset sotilaat toimivat liian varovasti, lähes pelkurimaisesti, ja olivat toiminnallaan osasyllisiä levottomuuksien aiheuttamaan hävitykseen. Lehden mukaan yksi syy siihen oli se, että saksalaisilla sotilailla oli tuohon aikaan lupa avata vaikutustuli vain itsepuolustukseksi, mutta ei omaisuuden tai muiden ihmishenkien suojaamiseksi. *Bundeswehriin* kyynelkaasu luettiin kemiallisiin aseisiin, joiden hallussapito ja käyttö on saksalaisjoukoilta kielletty niin kansainvälisten sopimusten kuin Saksan lainkin mukaan.⁵¹¹

Myös Afganistanin operaatio herätti aikanaan kritiikkiä. Vuonna 2006 Afganistaniin lähetetty joukko siirrettiin Afganistanin keskiosista uudelle vastuualueelle maan pohjoisosaan. Joukko kertoi toimintaa koskeneessa jälkiarviossaan muun muassa ongelmista lentokuljetuksissa, jotka olivat kapasiteetiltaan ja määriltään niin rajalliset, että komppaniaa suurempien vahvennusten siirtämiseen nopeasti ei alueella juuri kyetty. Varaosien saanti Saksasta operaatioalueelle oli erittäin hidasta. Uuden *Camp Marmalin* rakentaminen Mazar-e-Sharfissa myöhästyi, koska viranomaiset Berliinissä viivyttelivät tai kielsivät tukikohdan rakentamiseen tarvittavan materiaalin oston. Joukon mukaan sitä ei johdettu vaan sitä hallinnoitiin.⁵¹²

⁵¹¹ Flottau, Renate et al.: ”Deutsche Soldaten – Die Hasen vom Amselfeld”, *Der Spiegel*, Nr. 19/2004, Spiegel-Verlag, Hamburg, 2004, s. 24–29. Mainitun tapauksen jälkeen *Bundeswehr* sai luvan käyttää kyynelkaasua mellakantorjunnassa. (suom. huom.)

⁵¹² Leersch, Hans-Jürgen: ”Lange Mängelliste beim Afghanistan-Einsatz”, *Die Welt*, 19.12.2006, http://www.welt.de/print-welt/article703575/Lange_Maengelliste_beim_Afghanistan_Einsatz.html, 8.12.2008.

Saksan liittopäivien keskuudestaan valitsema puolustusasiamies (*Wehrbeauftragter*) raportoi vuosittain liittopäiville. Vuoden 2007 raportissa kerrotaan, miten toimintoja operaatioalueella ei priorisoida sillä seurauksella, että varaosapuute ja puutteet Saksasta tulevassa huollossa vaikuttavat joukkojen turvallisuuteen. Operaatiossa käytetään omin toimenpitein hankittua materiaalia ja materiaalia, joka ei ole yhteensopivaa. Raportissa kritisoidaan byrokratiaa ja eri viranomaisten ja tahojen puutteellista yhteistyötä niin *Bundeswehrin* ulkopuolella kuin sen sisälläkin.⁵¹³

Vuonna 2007 seitsemän entistä *Bundeswehrin* kenraalia tutki, miten *Bundeswehrin* ulkomaanoperaatiot oikein toimivat. Heidän raporttinsa *Auslandseinsätze der Bundeswehr* tunnetaan nimellä *Heyst-bericht*, kirjoittajansa mukaan. Raporttia ei ole julkaistu kokonaisuudessaan, mutta sitä on referoitu monissa lehtiartikkeleissa ja poliittisissa muistioissa. Raportin keskeinen johtopäätös on saadun tiedon mukaan seuraava: *Bundeswehr* on vaikeaselkoinen, tehoton ja joissakin suhteissa lähes hallitsematon organisaatio. *Bundeswehrille* on raportin mukaan leimallista johdon puutteellinen koordinointi, strategisen suunnittelun puuttuminen ja paikoin lähes omituinen byrokratia.⁵¹⁴

Myös Saksan perustuslakituomioistuimien valvoo *Bundeswehrin* käyttöä. Toukokuussa 2008 perustuslakituomioistuin päätti, että Saksan osallistuminen vuonna 2003 Nato-operaatioon, jolla suojattiin Turkkiä Yhdysvaltojen Irakin invaasion yhteydessä, oli perustuslain vastaista. Itse operaatio ei ollut lainvastainen, vaan tuomioistuimen kritiikki kohdistui siihen, että liittotasavallan hallitus oli päättänyt operaatiosta kysymättä sille lupaa liittopäiviltä.⁵¹⁵

Edellä mainitussa kritiikissä nousevat jatkuvasti esiin epäselvät ja monimutkaiset johtosuhteet. Yhtenä syynä siihen on ollut poliittinen tahto estää militarismin vahvistuminen uudelleen asevoimissa, sellaisena kuin se ilmeni viime vuosisadan alkupuolella (vrt. *Reichswehr* ja *Wehrmacht*). Tämä on pyritty varmistamaan jakamalla *Bundeswehrin* johtaminen sotilaalliseen osaan ja siiviliosaan, parlamentaarisella valvonnalla ja jaetuilla sotilaallisen johtamisen vastuilla. Vuonna 2011 alkanut asevoimien rakennemuutos keskittää nyt sotilaallisen johtamisen selkeästi *Bundeswehrin* ylitarkastajalle. Kokonaisuudessaan asevoimien johtaminen on silti edelleen täysin poliittisen johdon käsissä. Perustuslaki ja liittopäivät säätelevät edelleen asevoimien käytön. Puolustusministeriöstä alkaneella rakennemuutoksella pyritään nimenomaan poistamaan epäselvät johtosuhteet ja turha byrokratia ja tekemään puolustusministeriöstä ja *Bundeswehristä* nykyaikainen tehokas organisaatio. Varmaankin on niin, että demokratiassa varttuneet uudet upseeri- ja sotilassukupolvet ja asevoimien toimiminen monikansallisessa ympäristössä on hälventänyt pelkoa *Bundeswehrin* militarisoitumisesta menneiden aikojen malliin.

4.8 Yhteenvedo

Onko vuoden 1945 jälkeen esiintynyt mitään saksalaista operatiivista ajattelua? Vastauksen löytämiseksi on edellä olevissa luvuissa tarkasteltu operatiivisen ajattelun ilmenemistä Län-

⁵¹³ "Unterrichtung durch den Wehrbeauftragten" – *Jahresbericht 2007 (49. Bericht)*, Deutscher Bundestag 16. Wahlperiode, Drucksache 16/8200, Berlin, 2008, ss. 12–17.

⁵¹⁴ Bittner, Jochen: "Die Bundeswehr – eine Generalsabrechnung", *Die Zeit* Nr. 04, 17 Januar 2008, Zeitverlag Gerd Bucerius GmbH & Co. KG, Hamburg, 2008, <http://www.zeit.de/2008/04/Bundeswehr>, 8.12.2008.

⁵¹⁵ "Awacs-Einsatz war verfassungswidrig", *Die Zeit* Nr. 19, 7 Mai 2008, Zeitverlag Gerd Bucerius GmbH & Co. KG, Hamburg, 2008, <http://www.zeit.de/online/2008/19/bundeswehr-urteil>, 8.12.2008.

si- ja Itä-Saksassa sekä sitä, millä tavalla näissä maissa otettiin vaarin operatiivista ajattelua koskevat toisen maailmansodan kokemukset. Edelleen on tarkasteltu, millainen vaikutus asianomaisten liittokuntien johtovaltioilla on ollut ajatteluun Saksoissa.

Toisen maailmansodan jälkeen Eurooppaa leimasi Yhdysvaltojen johtaman lännen ja Neuvostoliiton johtaman idän valtataistelu. Keskellä valtataistelua, keskellä sitä aluetta, jonka ennustettiin muodostuvan tulevaisuuteen taistelukentäksi, seisoi Saksan kansa jakautuneena ja vastakkain. Luvussa 4 on tarkasteltu sitä, miten nämä kaksi saksalaista kansakuntaa kehittivät operatiivista ajatteluun toisistaan riippumattomina: DDR perustuen täysin neuvostoliittolaisiin sotateorioihin ja kokemuksiin, Länsi-Saksa pyrki omaksumaan preussilaiseen ja saksalaiseen perinteeseen kuuluvaa operatiivista ajattelua.

DDR:n kansanarmeijan perustamisessa seurattiin neuvostoliittolaista sotateoreettista perinnettä. *Wehrmachtin* aikaisia kokemuksia siirtyi hyvin vähän jos lainkaan Itä-Saksan uusiin asevoimiin. NVA omaksui ja noudatti koko olemassa olonsa aikana neuvostoliittolaista operatiivista ajattelua. Kun Berliinin muuri murtui, itäsaksalainen ajattelu ei siirtynyt asevoimien yhdistymisen myötä uuteen *Bundeswehriin*. Tärkeimpänä syynä siihen oli läntisen Saksan epäluulo niitä NVA:n upseereja kohtaan, joilla oli kokemusta operatiivisesta ajattelusta, suunnittelusta ja johtamisesta. Epäluulo perustui osittain NVA:ssa noudatettuun periaatteeseen, jonka mukaan joukon päällikkö ja komentaja oli sekä poliittinen että sotilaallinen johtaja. Aiempi jäsenyys DDR:n kommunistisessa puolueessa esti useimpien korkeiden upseerien sotilasuran jatkumisen. Mahdollisuuteen yhdistää klassinen neuvostoliittolainen operatiivinen ajattelu saksalaiseen ajatteluun ei uudessa *Bundeswehrissä* tartuttu missään vaiheessa.

Bundeswehrin luomisen taustalla voidaan nähdä *Wehrmachtin* aikaiset kokemukset ja Neuvostoliittoa vastaan käytävän sodan uhka. *Bundeswehrin* sopeuttaminen Natoon johti 1960- ja 1970-luvulla siihen, että operatiivinen ajattelu katosi yleisestä sotilaallisesta osaamisesta Länsi-Saksassa. Vasta 1980-luvun maailmanpolitiikan muutosten, Saksojen yhdistymisen, vuonna 1991 käydyin Persianlahden sodan ja monien muiden tapahtumien myötä alkoi operatiivinen ajattelu uudelleen kehittyä *Bundeswehrissä*. *Bundeswehrissä* kehittynyt operatiivinen ajattelu on sopusoinnussa perinteisen saksalaisen ajattelun kanssa, ja siinä voidaan havaita selviä jälkiä *Wehrmachtin* operatiivisesta ajattelusta 1930-luvulla.

Operatiivisen ajattelun kehittyminen on jatkunut Saksassa näihin päiviin asti. Vaikka Saksa on täysin integroitunut Naton jäsen, se on luonut oman operatiivisen johtamisjärjestelmän, jolla se kykenee johtamaan joukkoja ja operaatioita sekä kansallisesti että monikansallisesti, niin kotimaan ja liittokunnan puolustuksessa kuin kansainvälisissäkin operaatioissa ulkomailla. Kansainväliset operaatiot, joihin *Bundeswehr* osallistui 2000-luvulla, eivät aina osoittaneet selvää ja yksiselitteistä operatiivista ajattelua ja toimintaa. Olennaista on kuitenkin se, että puutteet ja epäkohdat on tunnistettu ja ne pyritään korjaamaan vuonna 2011 alkaneilla uudistuksilla. *Bundeswehr* ja Saksan harjoittama sotilaallinen toiminta on joka tapauksessa edelleen tiukasti liittotasavallan poliittisen johdon käsissä. *Bundeswehr* on juuri niin operatiivinen kuin Saksan poliittinen johto haluaa tai sallii sen olevan.

LUKU 5

AMERIKKALAISIA AJATUKSIA OPERAATIOTAIDOSTA

Nils Marius Rekkedal & Milan Vego

5.1 Johdanto

Tässä luvussa tarkastellaan, millä tavalla amerikkalaiset ovat kehittäneet operaatiotaitoaan sotataidon osana. Uusimpien amerikkalaisten teorioiden juurista on kirjoitettu varsin paljon, mutta osa materiaalista ei ole saatavilla Euroopassa. Muun muassa internetmateriaali koostuu paljolti vanhemmista teksteistä tai dokumenteista, siis historiallisesta materiaalista ajalta ennen toista maailmansotaa tai sodan ajalta, tai viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana tuotetuista teksteistä.

Tässä luvussa käsitellään ennen muuta uusinta aineistoa, mutta aluksi tarkastellaan lyhyesti eräitä kysymyksenasetteluja, joilla on relevanssia tänä päivänä käytävässä keskustelussa. Nils Marius Rekkedal ja Milan Vego ovat kirjoittaneet luvun yhdessä, mutta Vego on kirjoittanut viimeisen osan kehityksestä Yhdysvalloissa vuosina 2001–2010, (alaluku 5.9)⁵¹⁶. Muutama sana kehityksestä vuosina 2007–2011 päättää tämän luvun.

5.2 Amerikkalaisen ajattelun lähtökohdista

Yhdysvaltalainen eversti Michael R. Matheny on eräässä artikkelissaan koonnut mielenkiintoisen historiallisen katsauksen, joka käsittelee nykyaikaisen amerikkalaisen operaatiotaidon juuria. Siinä hän pohtii muutamia tekijöitä, jotka tulisivat vaikuttamaan amerikkalaiseen kehitykseen aina nykypäiviin asti. Hän valitsee seuraavan historiallisen lähtökohdan analyysilleen:

Napoleonin sodat muuttivat sodankäynnin luonnetta. Euroopan kansallisvaltiot kokosivat kaikki voimavaransa perustaakseen massiivisia armeijoita. Euroopan lisääntyvä teollistuminen teki tämän mahdolliseksi, ja se muutti sodan ilmettä myöhempinä vuosina vielä lisää tuottamalla entistä tappavampaa teknologiaa. Teoreetikot, kuten Jomini ja Clausewitz,

⁵¹⁶ Julkaistaan Milan Vegon luvalla. Copyright © Dr. Milan Vego 2009.

pyrkivät selittämään tätä sodankäynnin uutta luonnetta ja kokoamaan uusia doktriineja ja totuuksia sodankäynnistä. Euroopan nousevat ammattimaiset armeijat omivat näiltä teoreetikoilta itselleen sen, mikä niille sopi, ja valmistautuivat seuraavaan suureen aseelliseen yhteenottoon, ensimmäiseen maailmansotaan.

Asiat olivat muuttuneet merkittävästi niiden sadan vuoden aikana, jotka jäivät Napoleonin sotien päättymisen ja seuraavan suuren eurooppalaisen sodan väliin. Yksi Napoleonin sodista saatu pääopetus oli ratkaisutaistelun tärkeys, mutta ensimmäisen maailmansodan kenraalit eivät kyenneet saamaan sitä aikaan. Tulokseton taistelemineen johti pitkittyneeseen staattiseen sodankäyntiin.⁵¹⁷

Matheny korostaa Antoine Henri de Jominin teorioiden merkitystä sodankäyntiä koskevan amerikkalaisen ajattelun kehitykselle. Jominin kehittämä käsitejärjestelmä tulisi vaikuttamaan suuresti tulevaan amerikkalaiseen sotilaskieleen ja ajattelutapaan, ja sen vaikutus on säilynyt meidän päiviimme asti. Yksi tekijä, jonka Matheny nostaa esiin, on seuraava väite, joka osoittaa muutoksen syntyneen pakosta:

Jominin määritelmä strategiasta taitona käydä sotaa kartalla vaikutti surkean riittämättömältä⁵¹⁸. Armeijat olivat niin suuria, että yksistään taktiikalla oli mahdotonta musertaa vihollinen ja saavuttaa strategia tavoitteita. Waterloon kentällä oli vastakkain noin 140 000 miestä. Vuonna 1914 yhteensä noin 3,3 miljoonaa miestä kävi asemasotaa Ranskassa (Battle of the Frontiers). Sotilasajattelijat ryhtyivät pohtimaan sodankäynnistä saatuja uusia opetuksia heti maailmansodan päätyttyä. Ensimmäisen maailmasodan jälkivaikutuksena ammattimiehet alkoivat paremmin ymmärtää, millainen vaikutus oli laajentuneella taistelukentällä, teollistumisella ja massa-armeijoilla.⁵¹⁹ Strategian ja taktiikan vanha kehys oli riittämätön viimeisten muutosten ymmärtämiseksi. Näin syntyi teollistuneen aikakauden operaatiotaito.⁵²⁰

Matheny korostaa esityksessään myös saksalaisen ja neuvostoliittolaisen teoriakehityksen merkittävyyttä ensimmäisen maailmansodan jälkeen:

Niinkin varhain kuin vuonna 1920 paroni von Freytag-Loringhoven mainitsi, että yleisesikunta yhä enemmän käytti käsitettä operatiivinen (koskien operaatioita) ja määritteli siten yksinkertaisemmin ja selvemmin eroavaisuuden kaikkeen, mikä viittasi taktiikkaan (taktisch)⁵²¹. Käsite strategia rajoittui ”to the most important measures of high command”. Maailmansotien välisen ajan lopulla tämä uusi käsitteellinen kehys oli hyvin kohdallaan. [...].⁵²²

⁵¹⁷ Matheny, Michael R.: ”The Roots of Modern American Operational Art”, *USAWC Selected Readings, Implementing National Military Strategy, Volume 1*, U. S. Army War College, Carlisle Barracks, 2001, http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/army-usawc/modern_operations.pdf, syyskuu 2008.

⁵¹⁸ Jomini, Antoine Henri de: *The Art of War*, kääntäneet G. H. Mendell & W. P. Craighill, J. B. Lippincott, Philadelphia, Pennsylvania, 1862, s. 62.

⁵¹⁹ Schneider, James: ”The Theory of the Empty Battlefield”, *RUSI Journal*, September 1987. Artikkelin on kriittinen läpikäynti sotilaskirjallisuudessa esiintyvistä teorioista, ja siinä käytetään käsitteitä, kuten *expanded battlefield*, *industrialization* ja *mass armies*.

⁵²⁰ Matheny (2001), s. 1.

⁵²¹ Freytag-Loringhoven, Hugo von: *Generalship in the World War, Vol. I*, julkaistu ensimmäisen kerran 1920, myöhemmin uusintapainoksena sarjassa *Art of War Colloquium Series*, U. S. Army War College, Carlisle Barracks, 1984, s. 15.

⁵²² Matheny (2001), s. 1.

Matheny havaitsee, että operaatiotaitoa esiintyi Yhdysvaltojen maavoimissa maailmansotien välivuosina. Se oli sitä paitsi korkeatasoista verrattuna sotilaalliseen ajatteluun Euroopassa tuona aikana. Hän toteaa, että amerikkalaiset olivat toisen maailmansodan jälkeen alkaneet paremmin ymmärtää, että kansallisen ja sotilaallisen strategian välillä on ero. Kesti kuitenkin vuoteen 1982 ennen kuin käsite operaatiotaito löysi tiensä amerikkalaiseen sotilassanastoon. Matheny kirjoittaa:

Amerikkalaista operaatiotaitoa kehiteltiin upseerien koulutusjärjestelmässä. The Command and General Staff School, Fort Leavenworth, tuotti doktriinin, joka yhä enemmän otti vaikutteita Clausewitzin operatiivisista konsepteista. Tämä doktriini tunsi vaihteelliset operatiot ja tunnusti logistiikan tärkeyden. Vuoteen 1936 mennessä doktriini omaksui epäsuoran strategian (indirect approach) ja tunnusti oikein teknologian vaikutuksen nykyaikaiseen sodankäyntiin. The Army War Collegessa harjoiteltiin yhteissuunnittelua ja siellä luotiin suunnitelmille kaavamainen järjestelmä, joka läpi koko järjestelmän yhdisti strategiset tavoitteet taktisiin tavoitteisiin. Yhdysvaltojen maavoimissa tiedostettiin sodankäynnin uusi ilme aina doktriinista suunnitteluun. Yhteis- ja yhdistettyjen sotatoimien menestyksellä toimeenpano toisessa maailmansodassa on näyttö amerikkalaisen operaatiotaidon kehityksestä sotien välivuosina. Palasimme tuosta sodasta ymmärtäen paremmin, mitä on sotimisen käytännön taito.⁵²³

Seuraavaksi Matheny kertoo, miten operaatiotaito unohtui ydinaseiden valtakaudella, kun suurten joukkojen operatiot eivät enää näyttäneet mahdollisilta. Vasta Vietnamin sodan katkerat kokemukset auttoivat käynnistämään doktriinijattelun renessanssin, joka johti operaatiotaidon uudelleen löytämiseen vuonna 1982. Matheny toteaa lopuksi, että nykyaikainen amerikkalainen operaatiotaito on nyt syvästi juurtunut Yhdysvaltojen yhteisoperaatioiden doktriiniin ja puolustushaaradoktriineihin, mutta sen juuret ulottuvat maailmansotien välivuosiin.

5.3 Yhdysvalloissa otetaan käyttöön käsitteet operatiivinen taso ja operaatiotaito

Strategia ja taktiikka ovat vanhoja tuttuja käsitteitä Yhdysvaltojen asevoimissa. Käsitteen operaatiotaito tilanne on aivan toinen. Vasta vuonna 1982 Yhdysvaltojen maavoimat toi käsitteen operatiivinen taso doktriiniasiakirjoihinsa, ja vuonna 1986 käsite operaatiotaito otettiin käyttöön sen nykyisessä muodossa.⁵²⁴ Näiden käsitteiden tarpeellisuuden tunnistaminen suhteellisen myöhäisessä vaiheessa vaatii eräitä selvennyksiä: Toisen maailmansodan aikana Yhdysvaltojen maavoimat ja laivasto toimeenpanivat useita menestyksikkäitä sotaretkiä, jotka yhdessä liittolaisten ponnistusten kanssa johtivat voittoon Saksasta ja Japanista 1945. Kaikki nämä sotaretket olivat laajasti tarkasteltuna puolustushaarojen yhteisoperaatioita, mikä tarkoitti maa-, meri- ja ilmavoimien joukoista muodostettujen erilaisten kokoonpanojen toiminnan koordinoimista yksilöityjen taktisten ja strategisten tavoitteiden

⁵²³ Matheny (2001), s. 1.

⁵²⁴ *FM 100-5 Operations*, Department of the Army, Washington, D. C., 20 august 1982, s. 2. Siinä määritettiin sodan operatiiviseksi tasoksi käytettävissä olevien sotilaallisten resurssien käyttäminen strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi sotänäyttämöllä. *FM 100-5 Operations*, Department of the Army, Washington, D. C., 5 May 1986, sanoo operaatiotaidon olevan sotilaallisen voiman käyttämistä strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi sotänäyttämöllä tai operaatioalueella suunnittelemalla, organisoimalla ja toimeenpanemalla sotaretkiä tai suuroperatioita.

saavuttamiseksi hyvin erilaisilla sotaanäyttämöillä. Vaikka puolustushaarojen välillä esiintyi selviä näkemyseroja, oli ilmatoiminnan yhteensovittaminen maavoimien ja laivaston toimintaan suhteellisen yksinkertaista, koska sekä maavoimilla että laivastolla oli omat ilma-voimat. George C. Marshall, Yhdysvaltojen asevoimien komentaja (*Chief of Staff*)⁵²⁵ vuosina 1939–1945, oli ylimpänä vastuussa asevoimien toimista. Hänellä oli presidentti Franklin D. Rooseveltin täysi tuki.⁵²⁶

Tilanne muuttui kuitenkin maailmansodan jälkeen. Kuten vuoden 1947 *National Security Act* määräsi, *War Department* sai uuden roolin ja sitä tuli *Department of the Army*, ja samalla perustettiin erillinen *Department of the Air Force*. Nämä ja *Department of the Navy* olivat osia vastaperustetusta *Department of Defense*stä.⁵²⁷ Ylin sotilasjohto, *Joint Chiefs of Staff*, joka oli organisoitu toisen maailmansodan aikana yhteensovittamaan strategiaa, kehitti samaan aikaan laajaa ja yhtenäistä sotilaallista komentojärjestelmää (*Unified Command Plan*, UCP), jossa yhdelle komentajalle annettiin vastuu kaikista maavoimien, ilmavoimien ja laivaston operaatioista kullakin Yhdysvalloille sotilaallisesti tärkeällä alueella.⁵²⁸ UCP alisti kaikki sotilaalliset voimat tietyssä maailmankolkassa yhdelle alueelliselle komentajalle. Aluevastuullisena komentajana tämä ei raportoinut omalle puolustushaaralleen, vaan presidentille ja puolustusministerille, (*National Command Authority*, NCA).⁵²⁹

Tässä järjestelmässä puolustushaaran toiminnasta ja tarpeista vastaa alueellisen komentajan alainen puolustushaarakomentaja (*component commander*). Tavanomaisella tavalla organisoitussa sotaretkessä kaikista maajoukoista vastaa *ground component commander*, kaikista ilmavoimien joukoista *air component commander* ja kaikista laivastojoukoista *naval component commander*.⁵³⁰ He toimivat operaatioalueella omien alojensa taktisina asiantuntijoina. Tämä komentorakenne on ainakin teoriassa ihanteellinen operaatiotaidon kannalta, koska siinä alistetaan kaikki operaatioalueen joukot yhdelle komentajalle, joka viimekädessä vastaa kaikkien suorituskykyjen integroimisesta.

Edellä esitettyyn rakenteeseen liittyy epäkohtiakin. Kun lähes kaikki operatiivinen valta on annettu yhdelle komentajalle, puolustushaarojohtajien ei tarvitse puuttua operatiivisiin seik-

⁵²⁵ Yhdysvalloissa *Chief of Staff* oli asevoimien ylin johtaja. Tänään Yhdysvaltojen asevoimien komentajasta käytetään nimitystä puolustushaarakomentajien neuvoston puheenjohtaja (*Chairman of the Joint Chiefs of Staff*). Käytännössä hän on siis yleisesikunnan päällikkö, mutta koska Yhdysvaltojen asevoimissa ei ole yleisesikunta-termiä, ei ole myöskään yleisesikunnan päällikköä.

⁵²⁶ Hewes, James E. jr.: *From Root to McNamara: Army Organization and Administration, 1900–1963*, U. S. Army Center of Military History, Washington, D. C., 1975, s. 74.

⁵²⁷ Yhdysvaltojen ulkoministeriön laatimassa tiivistelmässä sanotaan mm. seuraavaa: ”*The National Security Act of 1947 mandated a major reorganization of the foreign policy and military establishments of the U. S. Government. The act created many of the institutions that Presidents found useful when formulating and implementing foreign policy, including the National Security Council (NSC). The Council itself included the President, Vice President, Secretary of State, Secretary of Defense, and other members (such as the Director of the Central Intelligence Agency), who met at the White House to discuss both long-term problems and more immediate national security crises. A small NSC staff was hired to coordinate foreign policy materials from other agencies for the President.*” <http://www.state.gov/r/palho/timelcwr/17603.htm>, kesäkuu 2009.

⁵²⁸ McClendon, R. Earl: *Unification of the Armed Forces: Administrative and Legislative Developments, 1945–1949*, Maxwell Air Force Base, Air University, Alabama, April 1952, s. 31.

⁵²⁹ Aiemmin salaisena pidetty asiakirja, http://www.intelligence.gov/0-natsecact_1947.shtml, 2.12.2008.

⁵³⁰ Component Commander (DOD): ”*The commander within a unified command, subordinate unified command, or joint task force responsible to the establishing commander for making recommendations on the proper employment of land forces, planning and coordinating land operations, or accomplishing such operational missions as may be assigned. The joint force land component commander is given the authority necessary to accomplish missions and tasks assigned by the establishing commander. The joint force land component commander will normally be the commander with the preponderance of land forces and the requisite command and control capabilities.*” Ks. <http://usmilitary.about.com/od/glossaryterms/j/gj3373.htm>, 4.6.2009.

koihin, siis sotaretken suunnitteluun ja toimeenpanoon strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Ei siis ole kovin yllättävää, että nämä kolme *component commanders* ovat yleensä kiinnittäneet huomionsa lähes täysin sodan taktiseen tasoon.⁵³¹ On myös huomattu, että puolustushaaroissa on nopeasti kiinnostuttu kehittämään vain omaa suorituskykyä sen sijaan, että kehitettäisiin uutta yhteisoperaatioiden doktriinia. Maavoimissa tällainen kehitys merkitsi sitä, että huomio kiinnitettiin maasotataktiikkaan ja joukkojen organisoimiseen, varustamiseen ja kouluttamiseen juuri käsillä olevien taistelutehtävien kannalta.

5.4 Liikesodankäynnin ja sen teorian perusta

Seuraavaksi tarkastellaan, miten Yhdysvaltojen maavoimien doktriinia kehitettiin 1970-luvun lopulla ja miten siitä kehittyi liikesodankäynnin teoria. Juuri siinä mittavassa työssä uusien doktriinien parissa syntyi tarve kehittää uusi sodankäynnin teoria.⁵³² Se selittää osaltaan myös sen, miksi amerikkalaiset tuolloin uudelleenarvioivat operaatiotaidon merkitystä. Doktriinien kirjoittamisen parissa työskennelleet saivat inspiraatiota liikesodankäyntiin liittyvistä ajatuksista, mutta kuten kaikki doktriinien parissa työskennelleet voivat vahvistaa, uudella vahvistetulla doktriinilla ei koskaan ole vain yhtä inspiraation lähdettä. Asian voi ehkä nähdä niin, että 1980-luvulla operaatiotaidolla täytettiin tyhjä tila.⁵³³

Mistä sotilaallinen doktriini yleensä koostuu? Doktriinit voidaan nähdä teoreettisina rakennelmina, jotka liittyvät läheisesti moderniin sotilaalliseen ajatteluun. Niiden tulee lyödä leimansa näkemykseen sodankäynnistä asevoimien ylimmältä tasolta alimpaan. Alla oleva lainaus kuvaa hyvin Yhdysvalloissa alati käynnissä olevaa keskustelua doktriineista. Varsinkin sodat Afganistanissa ja Irakissa ovat aikaansaaneet keskustelua siitä, millaisia sodankäynnin muotoja tulisi suosia.

”The newest Joint Force Quarterly has much for red teamers to chew over. Doctrinal debate over joint operational warfare is heating up, with potentially serious consequences for future strategy and operations. Of particular interest are two JFQ articles on operational design, a new planning methodology based on the controversial Israeli method of systemic operational design (SOD). Richard M. Swain, a retired officer now working at Booz Allen Hamilton’s Operational Design Center of Excellence, argues in favour of operational design methodology.⁵³⁴ Milan Vego, a professor of joint military operations at the Naval War College, dissents, claiming SOD’s assumptions are fatally flawed.⁵³⁵ As operational design developed out of SOD, Vego’s article poses a potent challenge to the design planning process. This is by no means a solely academic dispute. Since the Unified Quest 2008 war games, operational design has proven immensely influential in the Army. The principles of operational design

⁵³¹ Joint Operations (DOD): ”A general term to describe military actions conducted by joint forces, or by Service forces in relationships (e.g., support, coordinating authority), which, of themselves, do not create joint forces.” Ks. <http://usmilitary.about.com/od/glossary/terms/jfj3403.htm>, 2.6.2009.

⁵³² Wheeler & Korb (2007), s. 20, ss. 114–115.

⁵³³ Richard M. Swain tunnetaan parhaiten historioitsijana, joka kirjoitti Yhdysvaltojen maavoimien virallisen historiankirjituksen vuoden 1991 sotänäyttämöoperaatioista operaatioissa *Desert Storm*. Hän on palvellut mm. *Combat Studies Institututen* johtajana Yhdysvaltojen maavoimien sotakorkeakoulussa, *U. S. Army Command and Staff College*, Carlisle Barracks, Pennsylvania.

⁵³⁴ Ks. http://www.ndu.edu/inss/Press/jfq_pages/editions/i53/13.pdf, 5.6.2008.

⁵³⁵ Sama.

*are currently codified in the TRADOC pamphlet Commander's Appreciation and Campaign Design.*⁵³⁶

Kirjoituksen lopussa kerrotaan lyhyesti, mitä amerikkalaiset (ja epäsuorasti Nato) ymmärtävät käsitteillä operatiivinen taso ja operaatiotaito, ja samalla käsitellään siihen liittyvää ongelmanasettelua. Kehitys Active Defense -doktriinista AirLand Battle -doktriiniin tapahtui samaan aikaan kun Yhdysvalloissa keskusteltiin uusien sotilaallisten ajatusten, mukaan luettuna liikesodankäynti, käyttöön ottamisesta 1970- ja 1980-luvuilla, ja siksi se on tärkeä osa voimassa olevien doktriinien kehityshistoriaa. Tässä voidaan kiinnittää huomio seuraavan väitteeseen:

*Eri aikakausien sotia ei voi käsitellä samalla tavalla, ei myöskään käyttää samaa sotilaallista doktriinia. Doktriini on riippuvainen joukoissa ja varustuksessa jatkuvasti tapahtuvasta muutoksesta sekä maan mobilisaation ja militarisoinnin tasosta tiettyinä aikakausina. [...] On mahdotonta määrittää tulevaisuuden sodan luonne, koska sotaa varten tehtävät valmistelut tulevat muuttamaan sen muotoa ja luonnetta.*⁵³⁷

Marsalkka Tuhatševskilta peräisin oleva sitaatti osoittaa, että on aina haasteellista oivaltaa riittävän ajoissa, mihin muiden maiden asevoimia voidaan käyttää ja millaisiin sotiin pitää valmistautua. Jos aikoo välttää valmistautumasta eilispäivän sotaan, vaaditaan jatkuvaa omien toimintaedellytysten ja ajankohtaisen uhkakuvan systemaattista analysointia. Se vaatii jatkuvaa doktriinin ja taktiikan kehittämistä, jotta kyettäisiin vastaamaan siihen, mitä poliittisesti ja sotilaallisesti vaaditaan.

5.5 Amerikkalainen keskustelu doktriinien merkityksestä

5.5.1 Uuden kehityksen alku

Tämän kirjan toisessa luvussa on yleisellä tasolla tarkasteltu, mikä on doktriinien tehtävä ja kommentoitu tärkeitä käsitteitä ja teorioita. Seuraavaksi luodaan tarkempi kuva amerikkalaisten doktriinien kehittämisestä ja siitä, millaisia vaikutuksia sillä on ollut amerikkalaisen operaatiotaidon ja asevoimien yhteisten operatiivisten doktriinien kehittymiselle.⁵³⁸

⁵³⁶ Elkus, Adam: "Doctrinal Debates", *Operational Design Red Team Journal*, March 4, 2009, <http://redteamjournal.com/2009/03/doctrinal-debates-operational-design/>, 3.9.2009. "Red Team Journal was launched in 1997 to further the practice of red teaming and alternative analysis. The current iteration of the site is designed to help analysts and decision makers improve their ability to generate effective national security and business strategies."

⁵³⁷ Marsalkka Mihail N. Tuhatševski. Sitaatti on amerikkalaisten Lester. W. Graun ja Timothy L. Thomasin artikkelista "A Russian View of Future War, Theory and Direction", *The Journal of Slavic Military Studies*, Vol. 9, no 3, Routledge, Abingdon, 1996, s. 502.

⁵³⁸ Alaviitteissä mainittujen painettujen tekstien ja esitelmien lisäksi on lähteinä käytetty muistiinpanoja sotateoreetikko William S. Lindin kanssa käydyistä keskusteluista sekä häneltä saatua aineistoa. Lähteinä on myös Yhdysvalloissa (TRADOC) koottua aineistoa, joka liittyy Norjan *Forsvassstudien 1996* laatimiseen. Se puolestaan liittyy liikesodankäynnin teorioiden tuomiseen Norjaan. Ks. esimerkiksi populaaritieteelliset raportit Rekkedal, Nils Marius: *Krigføring ved inngangen til det 21. århundre*, FFI/Rapport-96/04460, Kjeller, 1996a ja Rekkedal, Nils Marius: *Manøverkrigføring – Viktige begreper og problemtillinger*, FFI/Rapport-96/03664, Kjeller, 1996b. Liikesodankäynti otettiin Norjassa käyttöön kesällä 1995 dokumentilla *Forsvassjefens grunnsyn* (Ks. myös seuraava alaviite).

Kun tarkastellaan modernin amerikkalaisen doktriinikehityksen alkua, voidaan huomata vahva usko operaatioanalyysiin ja mallintamiseen. Tavoitteena oli tutkimuksen ja mallien avulla ennakoida, miten taistelut ja sodat päättyisivät. Vietnamin sodan aikana tehtiin laajoja operaatioanalyyskejä, joiden tarkoituksena oli selvittää, miten *Vietkongin* sissit (Etelä-Vietnamin kansallinen vapautusrintama (*Front National de Liberté*, FNL), voitaisiin parhaiten nujertaa Etelä-Vietnamissa, ja myöhemmin myös miten Etelä-Vietnamiin lähetetyt Pohjois-Vietnamin vakinaisen armeijan joukot voitaisiin lyödä. Osoittautui pian, että operaatioanalyysi oli varsin huono työkalu selvittämään sitä, miten Pohjois-Vietnamin kommunistijohtajiin voitaisiin vaikuttaa siten, että he luopuisivat tavoitteistaan ottaa Etelä-Vietnam hallintaansa ja dominoida Laosia ja Kambodžaa. Tahtojen taistelu oli vaikeasti syötettävissä uuvutussotaan perustuviin malleihin, jotka olivat operaatioanalyysin tärkeimpiä apuvälineitä.

Selvä vastareaktio operaatioanalyysin virheelliselle käytölle tuli näkyviin 1970-luvun alussa. Syntyi merkittävä ja vähitellen erittäin vaikutusvaltainen uusi suuntaus, joka hyödynsi perinteisempiä teoreettisia ja historiallisia inspiraation lähteitä. Vähitellen saatiin huomata, että näin kehittyi aivan uusia ajatuksia ja menetelmiä. Hieman pelkistäen voidaan sanoa, että tähän päästiin tutkimalla sotakokemuksia ja kehittämällä muutama uusi konsepti, jotka perustuivat lähinnä Clausewitzin ajatuksiin.⁵³⁹

Tavanomaisen sodankäynnin teorioiden uusi kehitysvaihe alkoi varhain 1970-luvulla, ja se huipentui Yhdysvaltojen maavoimien doktriinidokumenteissa vuosina 1982 ja 1986. Koska doktriinit ovat muodollinen ilmaus puolustushaaran tai asevoimien kollektiivisesta viisaudesta miten sotaa tulee käydä, ne eivät koskaan voi syntyä tyhjiössä. Ne ovat tulos eri sotilaallisissa organisaatioissa tiettyinä aikoina vallitsevista suuntauksista ja kokemuksista. Kehityksen ymmärtämiseksi on välttämätöntä tarkastella, mitkä saman ajan ilmiöt ovat vaikuttaneet niihin.

Vuonna 1986 Yhdysvalloissa astui voimaan uusi laki, *Defense Reorganization Act*, jonka tarkoituksena oli pakottaa asevoimat tiiviimpään puolustushaarayhteiseen ajatteluun. Ennen tätä ajankohtaa kirjoitettiin maavoimien doktriini vain maavoimien tarpeista lähtien, siis miten voitetaan maasodankäynti. Sama puolustushaarakeskeisyys koski tietysti muitakin puolustushaaroja.⁵⁴⁰ Puolustushaaroilta edellytettiin keskinäistä operatiivista koordinointia, mutta siinä kaikki. Tämä vaikeutti joukkojen johtamista ja toiminnan koordinointia ylimmällä ja keskitasolla. Kellään ei ollut vastuuta yhteisestä osuudesta, siitä osuudesta, jonka piti tuottaa synergiatehoa puolustushaarojen yhdistetystä toiminnasta. Näin ollen Yhdysvaltojen asevoimissa ei myöskään ollut mitään yhteistä näkemystä nykyaikaisesta sodankäynnistä.

⁵³⁹ Keskeinen henkilö Clausewitzin ajatusten uudelle tulemiselle U. S. Army War Collegessa oli eversti Harry Summers. Hänet tunnetaan parhaiten varsin kriittisestä Vietnamin sodan tarkastelusta, jossa hän voimakkaasti korostaa, että konfliktista puuttui tarkkaan harkittu strategia ja siihen liittyvä sotaretken suunnitelma. Sana strategia, niin kuin Clausewitz oli sitä käyttänyt, ei ehkä enää ollut kaikenkattava, mutta Summers halusi nostaa esiin taistelun käymistä päämäärätietoisesti, ”*purposeful use of combat*”. Siinä Clausewitzin sotafilosofia on monin tavoin vertaansa vailla, ja siksi hänet otettiin uudelleen kurssikirjallisuuteen (Peter Paretin ja Michael Howardin käännöksenä).

⁵⁴⁰ Wheeler & Korb (2007), ss. 10–15. *Defense Reorganization Act* (1986), ks. <http://www.ndu.edu/library/goldnich/goldnich.html>, 10.1.2009. ”*The Goldwater-Nichols Department of Defense Reorganization Act of 1986, sponsored by Sen. Barry Goldwater and Rep. Bill Nichols, caused a major defense reorganization, the most significant since the National Security Act of 1947. Operational authority was centralized through the Chairman of the Joint Chiefs as opposed to the service chiefs. The chairman was designated as the principal military advisor to the president, National Security Council and secretary of defense. The act established the position of vice-chairman and streamlined the operational chain of command from the president to the secretary of defense to the unified commanders. [...]*”

Ei myöskään ollut olemassa mitään yhteisiä dokumentteja, jotka olisivat kytkeneet yhteen maavoimien ja ilmavoimien toiminnan.

Maavoimien näkökulmasta ei ollut olemassa minkäänlaista kaksikulotteista näkemystä taistelusta, jossa asevaikutus ilmasta olisi esiintynyt merkittävänä taktisena tukena. Tällainen tapa katsoa asioita vahvisti myös perinteistä käsitystä siitä, että maasodankäynti oli kaikkein tärkeintä konfliktissa ja kaikki muut osallistujat olivat mukana vain tukemassa maavoimia. Tällainen pinnallinen analyysi oli hallitsevassa asemassa myös Euroopassa kylmän sodan tässä vaiheessa, jonka seurauksena Europan asevoimissakaan ei panostettu uusien integroitujen doktriinien kehittämiseen.

Tärkein syy siihen, että nyt alkoi tapahtua jotakin, oli epäilemättä Yhdysvaltojen poliittinen tappio Vietnamissa. Vaikka vielä oli epäselvää, mitä tulisi tapahtumaan, kun viimeiset amerikkalaiset sotilaat poistuisivat Etelä-Vietnamista vuonna 1973, kukaan ei enää epäillyt lopputulosta siinä vaiheessa, kun Pohjois-Vietnam valtasi loput Etelä-Vietnamista toukokuussa 1975. Seuraukset Yhdysvaltojen maavoimissa olivat laajakantoiset. Moni oli näkevinään maavoimat hajoamistilassa. Monen silmissä se kuriton organisaatio, jolta yhtäkkiä puuttuivat selvät taktiset suuntaviivat ja suunta organisaatiokehitykselle. Ylin sotilasjohto oli menettänyt auktoriteettinsa niin organisaation sisällä kuin suuren yleisönkin keskuudessa.

5.5.2 ***U. S. Army Training and Doctrine Command (TRADOC) perustetaan***

Jotakin oli tehtävä, ja toimenpiteisiin ryhdyttiin vuonna 1973. Ratkaisuna maavoimien Vietnamin sodassa kokemiin yhä suurempiin ongelmiin silloinen maavoimien komentaja, *Army Chief of Staff*, kenraali Creighton William Abrams (1914–1974)⁵⁴¹ antoi vuonna 1973 käskyn perustaa *U. S. Army Training and Doctrine Command* (TRADOC). Tässä alaluvussa painopiste on kehityksessä vuosina 1976–1986, liikesodankäynnin teoriakehityksen ja modernin operaatiotaidon kannalta ratkaisevissa vuosissa. Se oli samalla ajanjakso, jolloin maavoimat kehittyi intellektuellisesti ja jolloin puolustuksesta kiinnostunut suuri yleisö osallistui keskusteluun. Swain kirjoittaa, että debatti tuli myös heijastamaan Yhdysvaltojen ja Euroopan muuttuneita poliittisia näkemyksiä sotilaallisesta kehityssuunnasta, kun Carterin hallinnon aikaisesta kaaoksesta siirryttiin Reaganin hallituksen offensiivisempaan linjaan.⁵⁴²

Kuten usein käy, yksittäiset henkilöt muodostuvat kehityksen kannalta ratkaiseviksi. Sotilasympäristössä tarvitaan sekä ideoita että auktoriteettia muutosten toteuttamiseksi, varsinkin jos halutaan luoda uusi pysyvä trendi. Kenraali William E. DePuy sai tehtäväkseen TRADOC:n johtamisen. Häntä on kuvailtu kovapintaiseksi ja erittäin terävänäköiseksi ko-

⁵⁴¹ Abrams seurasi vuonna 1968 kenraali William Westmorelandia Yhdysvaltojen Vietnamin joukkojen komentajana (*Commander of the US Military Assistance Command, Vietnam*). Hän rakensi Yhdysvaltojen Vietnamin suurlähettilään Ellsworth Bunkerin kanssa vietnamisointiohjelman, johon kuului mm. Vietnamin asevoimien perustaminen ja maaseudun asukkaiden turvallisuustilanteen parantaminen. Abramsin aikana Yhdysvaltojen sotilaalliset toimintatavat Vietnamissa muutettiin. Suuret taistelut saivat väistyä, ja tilalle tulivat pienet ylläkööt, joita tuettiin tykistön ja ilmavoimien tulella. Näillä muutetuilla menetelmillä aiheutettiin pohjoisvietnamilaisille vakavia tappioita. Abrams suositteli myös sotaretkeä Kambodžaan, mutta sitä ei toteutettu poliittisista syistä. Vuonna 1972 Abrams nimitettiin Yhdysvaltojen asevoimien komentajaksi. Hän ehti kuitenkin kuolla (keuhkosityöpään) vuonna 1974 näkemättä Vietnamin sodan loppua. Abramsin mukaan on nimetty M-1A1 (Abrams) -taistelupanssarivaunu. Ks. <http://www.answers.com/topic/creighton-abrams>, 4.12.2008.

⁵⁴² Swain, Richard M (1996), s. 147.

mentajaksi. Hän oli myös ansainnut monia kunniamerkkejä palveluksestaan toisessa maailmansodassa. Kenraalia pidettiin voimakastahtoisena ja käytännöllisenä miehenä. Hänen ensisijaisiin kiinnostuksenkohteisiinsa kuuluivat joukkoharjoitukset. Paradoksaalista kyllä, uusi kehittämisskeskus aloitti työnsä ilman että maavoimilla olisi ollut käytössään päivitettyä doktriinia toimintansa ohjenuoraksi. Alkuvaiheessa työtä tehtiinkin ensisijaisesti taktisesta näkökulmasta. Käytännön kokemuksista koottiin perusteita uusille koulutus- ja harjoitusohjelmille. Varsin pian DePuy kuitenkin ymmärsi, että hänen toivomiensa uudistusten tehokas toteuttaminen edellytti sitä, että maavoimilla olisi oltava myös uusi päivitetty doktriini.⁵⁴³

5.5.3 ”DePuyin malliin” perustuva uusi suuntaus doktriinityössä

DePuy oli palvellut yhdessä kaikkein surkeimmista amerikkalaisdivisioonista, jotka lähetettiin Eurooppaan maailmansodan aikana, 90. Jalkaväkidivisioonassa. Palvelu jätti häneen lähtemättömät jäljet, jotka tulisivat vaikuttamaan hänen toimintaansa TRADOC:n johtajana. Toisen maailmansodan kokemukset olivat siis jättäneet leimansa mieheen, josta tulisi doktriinikehityksen johtaja. Sota oli ollut DePuyllä ammatillisesti kehittävä kokemus, vaan ei suinkaan onnellinen sellainen. Nuorena upseerina heikosti koulutetussa jalkaväkidivisioonassa hän oli tullut siihen johtopäätökseen, että harva mies teki mitä piti ilman käskyä, ja vain muutama mies ryhmässä toimi niin kuin piti. DePuy ajatteli, että joukon ainoa pelastus ovat pätevät, järkevät ja toimeliaat upseerit. Vain muutama hänen vertaisistaan tai esimiehistä oli ollut tehtäviensä tasalla. Divisioonassa olonsa aikana hän oli nähnyt, kuinka kaksi hänen divisioonankomentajistaan, moni rykmentinkomentaja ja muita upseereja oli vapautettu tehtävistään epäpätevyiden tai suoranaisen sopimattomuuden takia.⁵⁴⁴

Kokemustensa jälkeen DePuy mietti jatkuvasti, millaisia sotilaallisia vaatimuksia sotilaille ja upseereille pitäisi asettaa. Hän katsoi myös, että tehokas harjoittelu oli täysin ratkaisevaa menestymisen kannalta. Kun DePuy itse määrättiin 1. Jalkaväkidivisioonan komentajaksi Vietnamissa, hän tuli tunnetuksi siitä, että hän antoi potkut niille komentajille, päälliköille ja esikuntaupseereille, jotka eivät hänen mielestään saavuttaneet hänen asettamia tavoitteita. Divisioonan komentajana hän katsoi velvollisuudekseen puuttua voimakkaasti epäkelpojen upseerien toimintaan. Toisin sanoen, tulevan reformityön johtoon asettui kova ja dynaaminen johtaja.⁵⁴⁵

Vuonna 1973 amerikkalaiset joukot poistuivat Kaakkois-Aasiasta. Saman vuoden syksyllä käytiin Lähi-idässä *jom kippur* -sota. Nimensä mukaisesti TRADOC:n piti valvoa kaikkia maavoimien sotilasopetuslaitoksia ja harjoituskeskuksia. Sen lisäksi, että tehtävänä oli uuden organisaation luominen ja maavoimien harjoitustoiminnan vauhdittaminen, oli tehostettava uuden oppimateriaalin käyttöönottamista ja omaksumista maavoimissa. 1970-luvun

⁵⁴³ Swain Richard M. (koonnut), D. L. Gilmore & C.D. Conway (toim.): *Selected Papers of General William E. DePuy, First Commander, U. S. Army Training and Doctrine Command, 1 July 1973*, U. S. Army Command and General Staff College, Combat Studies Institute, Fort Leavenworth, Kansas, 1994. Tämä on laajin kokoelma tärkeimpiä artikkeleita, selostuksia ja henkilökohtaisia kirjoituksia, jotka koskevat kenraali DePuy:n toimintaa.

⁵⁴⁴ Spiller, Roger J.: ”In the Shadow of the Dragon. Doctrine and the U. S. Army after Vietnam”, *RUSI Journal*, December 1997. Toisen maailmansodan kokemustensa perusteella DePuy oli aluksi skeptinen massa-armeijoiden suhteen.

⁵⁴⁵ Majuri Paul Herbertin kirjoittamaan raporttiin on dokumentoitu kenraali DePuy:n näkemyksiä: ”Deciding What Has to be Done: General William E. DePuy and the 1976 Edition of FM 100-5”, *Leavenworth Papers No. 16*, U. S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 1988.

puolenvälin tienoilla maavoimien johdossa alettiin ymmärtää, että maavoimissa oli pakko toimeenpanna mittava reformi. Vietnamin sodan harvat positiiviset kokemukset merkitsivät sitä, että asioita oli tarkasteltava uusin silmin. Juuri tässä TRADOC saavutti vähitellen johtavan aseman. Vaikka sana doktriini sisältyi organisaation nimeen, kenraali DePuy ei aluksi halunnut asettaa doktriinikehitystä etusijalle. Kuitenkin heti hänen aloitettuaan TRADOC:n johtajana maavoimien koulutuksessa alkoi pieneksi vallankumoukseksi luonnehdittu kausi.

Myös professori Roger J. Spiller on todennut, että doktriinit eivät aluksi olleet erityisen keskeisiä DePuyille. Sen sijaan keskityttiin luomaan uusi harjoituskäytäntö. DePuy'n kerrotaan myöhemmin todenneen, etteivät he aluksi välittäneet doktriinista: ”*We started out ignoring it; it just was not an issue*”. Spiller, kuten myös eversti Swain, on koonnut mielenkiintoista materiaalia DePuyistä ja amerikkalaisen doktriinin perusteista.⁵⁴⁶ Englantilaisessa *RUSI Journalissa* vuonna 1997 julkaistussa artikkelissa Spiller toteaa, että DePuy suhtautui doktriiniin paljolti samalla tavalla kuin muut maavoimissa. Päällimmäisenä hänen mielessään kesällä 1973 oli johtaminen ja koulutus.

Spiller kirjoittaa, että DePuy halusi nostaa omat koulutusta koskevat ajatuksensa yleisten periaatteiden tasolle. Asian saattoi tiivistää suurin piirtein suorituskeskeiseksi koulutukseksi, jonka hän halusi kytkeä omaan henkilökohtaiseen visioonsa maavoimien tulevaisuudesta. DePuy ei valmistautunut kolmanteen maailmansotaan, vaan ennakoி lyhyttä, inhottavaa ja rajoittunutta konfliktia, mahdollisesti Lähi-idässä. Hänen mukaansa ei tulisi olemaan aikaa toisen maailmansodan kaltaiseen kömpelöön liikekannallepanoon. Päätökset olisi tehtävä nopeasti, ja todennäköisesti ne toteutettaisiin pienin amerikkalaisin voimin, jos menestystä ylipäättänsä olisi saavutettavissa. DePuy'n mukaan jokaisen amerikkalaisen joukon oli oltava monta luokkaa parempi kuin odotettavissa oleva vastustaja. Joukkojen koulutukselle oli siis asetettava tavanomaista paljon korkeammat koulutustasovaatimukset. Jälkeenpäin voidaan havaita, että DePuy'n ajatuksilla oli vaikutusta doktriinikehitykseen, vaikkei sitä tuohon aikaan, eikä aivan sitä seuranneina lähivuosinakaan, nähty selvästi.⁵⁴⁷

Swainin näkemys DePuy'n perusasenteesta doktriinityötä kohtaan poikkeaa jonkin verran Spillerin näkemyksestä. Swain on tässä tapauksessa tärkeä sisäpiiriläinen, joka saattoi seurata koko doktriinistaista lähieräisyydeltä. DePuy'n jälkeensä jättämien paperien toimittajana hänellä on luultavasti Spilleriä paremmat tiedot tapahtumien yksityiskohdista. Swain sanoo DePuy'n ollen vakuuttunut siitä, että TRADOC:n neljästä toiminta-alueesta (doktriini, koulutus, varustus ja organisaatiokehitys) doktriini oli tärkein, koska se määrittäisi, millä tavalla Yhdysvaltojen maavoimat taistelisivat (”*concept must lead action*”).⁵⁴⁸ Jos tarkkailijoiden kesken näyttää olevan eriäviä mielipiteitä juuri tästä, se luultavasti johtuu siitä, että DePuy näki doktriineissa tapahtuvat muutokset evoluutioprosessina. Hän nimittäin selosti seikkaa kirjessään koulun johtajistolle heinäkuussa 1974.

⁵⁴⁶ Spiller (1997), s. 45. Tämä on tärkeä lähde, koska Spillerillä on ollut käytettävissään varsin paljon ainutlaatuista aineistoa *U. S. Army Command and General Staff Collegesta*, jossa hän toimi sotahistorian professorina. Artikkelissaan hän antaa paljon tilaa kenraali DePuyille ja tämän osuudelle maavoimien ensimmäisen modernin doktriinin luomisessa. Toinen erinomainen lähde on Swain & Gilmore & Conway (1994), s. 431.

⁵⁴⁷ Spiller (1997), s. 45 ja Swain (1994), s. 431. Swain seurasi TRADOC:n kehittymistä lähes 20 vuoden ajan. Hänellä on siis ensikäden tietoa organisaation kehitymisestä ja sen johtajista ja sotilasasiantuntijoista.

⁵⁴⁸ Swain (1995b), s. 4.

Vastaperustetun TRADOC:n ensimmäisten vuosien tutkimus keskittyi ennen muuta seuraaviin neljään kysymykseen:

1. **Joukkojen nopeat ryhmitysmuutokset.** Jo niinkin varhain kuin vuonna 1966 1. Air Cavalry Division (Airmobile) kykeni operoimaan välttämättömän huollon ja varustuksen turvin useiden maakuntien alueella neljä kuukautta⁵⁴⁹. H. P. Willmott kirjoittaa, että vuonna 1968 sama joukko kykeni *Liberty Canyon* -nimisessä suuressa operaatiossa kahden viikon aikana ryhmitysmuutoksiin vain yhden päivän varoitusajalla 900 kilometriä pitkällä alueella. Divisioonana kykeni muun muassa luovuttamaan taistelevat osansa muille divisioonille ennen kuin ne jälleen alistettiin oman divisioonan johdolle sen saavuttua taistelualueelle. Lyhyessä ajassa se oli jälleen valmis uusiin tehtäviin divisioonaksi organisoituna.⁵⁵⁰ Myös Euroopassa oli huomattu tämä amerikkalainen trendi, mutta kehitykselle valittiin toinen suunta. Tilannetta Keski-Euroopassa leimasi Neuvostoliiton itäisessä Euroopassa olevat suuret panssarijoukot, joiden tukena oli voimakas tykistö ja ilmavoimat.
2. **Yhdistelmä maavoimayksiköt ja lentoyksiköt.** Vietnamin sota osoitti amerikkalaisille, millaisia etuja kyettiin saavuttamaan maavoimayksiköiden ja lentoyksiköiden tiiviillä yhteistoiminnalla. Yhdistelmä maavoimayksiköt, kuljetushelikopterit, hävittäjäpommittajat, taisteluhelikopterit (esimerkiksi AH-1 *Air Cobra*) sekä tiedusteluhelikopterien käyttäminen maalien paikantamiseen B-52-pommituskoneille oli taktisesti uutta luovaa toimintaa. Erikoisvarustettujen lentokoneiden, kuten AC-130 H (aseistettu *Hercules*-kuljetuskone) ja KC-130 *Hercules* (ilmatankkaus) sekä CH-46 *Chinookin* kaltaisten kuljetushelikopterien, käyttäminen ilmakuljetuksiin ja muuhun tukeen muodostui tärkeäksi osaksi nykyaikaista amerikkalaista tavanomaisen sodankäynnin doktriinia. Tämä kaikki toi mukanaan sen, että amerikkalaiset kykenivät operaatioissaan musertavaan tulen keskittämiseen, mutta liittyi tähän kykyyn myös epäkohta. Massiivinen tulenkäyttö johti myös laajoihin tuhoihin maaseudulla. Amerikkalaiset luultavasti menettivät tuhojen takia saman verran kuin he sotilaallisesti voittivat – he menettivät talonpoikien tuen, kun näiden oli pakko siirtyä evakkoon suurkaupunkien slummeihin. Tästä kirjoittaa muiden muassa amerikkalainen historioitsija John L. Romjue.⁵⁵¹
3. **Ilmakuljetteisten operaatioiden ja uusien asetyyppien merkitys.** Keskitetty, oikein koordinoitu ja johdettu ilmatulituki tarjosi tavanomaisen sodankäynnin kannalta mielenkiintoisia kehitysnäkymiä. *Jom kippur* -sota lokakuussa 1973 osoitti, mikä merkitys oli uudentyypisillä aseilla, kuten ohjattavilla TOW-panssarintorjuntaohjuksilla sekä uudenaikaisella ja kehittyneellä venäläisvalmisteisella ilmatorjunnalla. Samaan aikaan kun venäläiset paransivat omaa tavanomaisen sodankäynnin kykyään kehittämällä johtamiskykyä, liikkuvuutta ja suurten panssarijoukkojen logistiikkaa, avasi Vietnamin sota amerikkalaisten silmät uusille tavoille yhdistää tulivoima ja liikkuvuus ilmakuljetteisina operaatioina. Yhdeksi keskeiseksi kysymykseksi nousi se, voisivatko Vietnamin kaltaiset ilmakuljetteiset operaatiot tulla kyseeseen eurooppalaisessa suursodassa, jossa taistelulentä tulisi olemaan aivan toisenlainen.⁵⁵²

⁵⁴⁹ Willmott (2001), s. 41.

⁵⁵⁰ Ks. esimerkiksi Mertel, Kenneth D.: *Year of the Horse: Vietnam, 1st Air Cavalry in the Highlands 1965–1967*, Schiffer Military History, Atglen, Pennsylvania, 1997. Teoksessa kerrotaan yksityiskohtaisesti, miten ilmakuljetteisia operaatioita kehitettiin ja käytettiin *Vietkongin* ja Pohjois-Vietnamin joukkoja vastaan Etelä-Vietnamissa.

⁵⁵¹ Romjue (1984), s. 6 ja 10.

⁵⁵² Sama, ss. 66–70.

4. Yhteisen näkemyksen merkitys. DePuy itse oli vakuuttunut siitä, että tulevaisuuden maavoimat ei olisi liikekannallepanoarmeija, vaan pienempi joukko, jota lyhyellä varoitusaajalla voitaisiin käyttää siellä missä tarvetta on. Sellaista joukkoa oli koulutettava aivan eri tavalla kuin liikekannallepanoarmeijaa. Ei ollut aikaa harjoitella kuukausia, vaan joukoilla oli jatkuvasti oltava korkea harjaantumisen taso. DePuy näki asian ilmeisesti myös niin, että asejärjestelmien suorituskyky ei sinällään ollut tärkeintä, vaan se, miten ne toimivat suhteessa vihollisen järjestelmiin.⁵⁵³ Logiikka oli suurin piirtein seuraava: ylivoimainen harjoittelu ja aseistus merkitsevät ylivoimaista taktiikkaa, ja ylivoimainen taktiikka on se, jolla nykyaikainen sodankäynti voitetaan⁵⁵⁴. Sodankäynti rakentuu taktiikasta, ja DePuyn mukaan komppaniat ja pataljoonat komentajiensa johdolla ovat maasodankäynnin keskeinen osa⁵⁵⁵.

Voidaan tietysti kysyä, vastasiko ilmakuljetteisiin operaatioihin käytössä ollut kapasiteetti niiden TRADOC:ssa saamaa painoarvoa. Se on epävarmaa, koska nyt valmistauduttiin sotaan läntisessä Euroopassa, ja siinä sodassa olisi vain vähän tilaa sen kaltaiselle sodankäynnille. Ilmakuljetteiset operaatiot oli kehitetty kevyesti aseistettujen jalkaväkijoukkojen lyömiseksi ja osaksi vastassitoimintaa Kaakkois-Aasiassa, siis maailmankolkassa, joka muistutti kovin vähän Eurooppaa. Mielenkiinto vastakumouksellista toimintaa kohtaan oli lähes nolla, ja harva näki, että Yhdysvallat uudelleen osallistuisi COIN-operaatioihin (*counter-insurgency*). Yhdysvaltojen asevoimissa oli kuitenkin pantu merkille seuraavat muutokset:

Ilmakuljetteiset operaatiot olivat epäilemättä olleet arvokkaita Kaakkois-Aasiassa, jossa amerikkalaiset olivat olleet sotilaallisesti ylivoimaisia. Vastaavat operaatiot Euroopassa olisivat jotakin aivan muuta. Ensiksi olisi voitettava taistelu ilmaherruudesta sellaista vihollista vastaan, jolla oli mittava ilmataistelukapasiteetti. Ilman vähintään paikallista ilmaherruutta suuret maahanlaskuoperaatiot ja ilmakuljetteiset operaatiot olisivat lievästi sanoen erittäin riskialttiita hankkeita tavanomaisessa sodankäynnissä korkeatasoista vihollista vastaan.⁵⁵⁶

Ilmakuljetteen konsepti vaati uudenmuotoista taktista organisointia, ja sen kehittäminen jatkui TRADOC:n johtamana. Kehitystyö suuntautui erityisesti aiempaa pienempien mutta monipuolisempien ja vahvemmin aseistettujen yksiköiden luomiseen. Nykyisin tällaisia operaatioita toteuttavat erilaiset erikoisjoukot ja jalkaväen valioyksiköt. Tällaisia joukkoja käytettiin myös alkuvaiheen operaatioissa Afganistanissa syksyllä 2001 ja talvella 2002.

⁵⁵³ Tämä oli DePuyille keskeinen kysymyksenasettelu, joka sopi hyvin siihen, mitä hän oli aiemmassa työssään Pentagonissa oppinut operaatioanalyysistä (*Operational Analysis, OA*). Selvästi hän katsoi, että harjoittelu lisäsi suorituskykyä sodassa. Näin se myös kompensoi lukumääräistä alivoimaa. Aseiden tehokas käyttö, jota taitavasti hyödynnettiin ylivoimaisen taistelutehon luomiseksi, muodostuisi ratkaisevaksi tulevaisuuden taistelukentällä. Kun vuoden 1976 doktriini julkaistiin, kriitikot reagoivat voimakkaasti ohjesäännön saamaan operaatioanalyysin leimaan. Tekstissä oli esimerkiksi runsaasti käyriä, kuvioita ja matemaattisia taulukoita, siis sellaista, jota ammattiupseerit eivät voineet hyväksyä, mutta joka ennen muuta oli seurausta OA:n absurdista käytöstä Robert McNamaran puolustusministerikaudella. Epäluulo ”*quantitative management techniques to battle*” -suuntausta kohtaan oli 1970-luvun puolivälissä huomattavan suuri, ja OA oli jo oikeastaan menettänyt hallitsevan vaikutuksensa doktriinikehitykseen. Vaikka uudet doktriinitekstit eivät perustuneet puhtaaseen OA:iin, vaan enemmän sotakokemuksiin ja sotateoreettisiin perusteluihin, se synnytti sotilaiden keskuudessa pitkäaikaisen epäluulon uusia toimintaedellytyksiä kohtaan.

⁵⁵⁴ Brownlee, Romie & Mullen, William J. III: *Changing an Army: An Oral History of General William E. DePuy*, United States Army Military History Institute, Carlisle Barracks, Pennsylvania, 1979, ss. 7–17 ja s. 33, 45.

⁵⁵⁵ Spiller (1997), s. 44.

⁵⁵⁶ Willmott (2001), s. 42. Tätä käsitystä vahvistavat kirjoittajan keskustelut Vietnamissa palvelleiden amerikkalaisten upseerien kanssa Bergenin yliopistossa syyskuussa 1978. Laajoihin ilmakuljetteisiin operaatioihin osallistuneina vain jokunen heistä piti sen kaltaisia operaatioita merkittävänä Euroopassa käytävässä sodassa.

Tulen keskittäminen esimerkiksi mittavilla ilmahyökkäyksillä maamaaleja vastaan asetti aivan uudenlaisia vaatimuksia tiedustelu- ja maalinpaikannuskyvyille sekä kyvyille välittää ja käsitellä tietoa. Juuri sellaista kykyä yhdistetyt operaatiot vaativat. Tämä oli jo sen kaltainen merkittävä uudistus, joka tulisi viemään aikaa. Oikeastaan vasta nykyisin, 20 vuotta myöhemmin, on käytössä sellaisia tehokkaita verkostoja, eikä 1970-luvun järjestelmiä voi verrata niihin.

5.6 Fokus siirtyy käytännöstä uusiin teorioihin ja doktriineihin

5.6.1 Uusia ajatuksia

John Romjue kertoo TRADOC:ssa käydyn doktriinikeskustelun alkuvaiheista otsikolla ”*Development of the 1976 Operations Field Manual*”. Hän toteaa, että TRADOC:ssa tehtyyn doktriinin uuteen arvioon vaikutti useita tekijöitä. Niistä tärkeimpiä olivat vuoden 1973 Lähi-idän sodasta saadut opetukset, TRADOC:n alueelliset sotapelit (erityisesti Eurooppa ja Lähi-itä), tiivis yhteistoiminta maavoimien johdon kanssa eri kehitysajatuksista sekä konsultaatiot ilmavoimien taktisen johdon ja Saksan *Bundeswehrin* kanssa. Romjue kirjoittaa:

Vuoden 1974 aikana TRADOC:n tutkimus ja analyysi Lähi-idän sodasta teki voimakkaan vaikutuksen pääesikunnan suunnittelijoihin: sodan karut opetukset uuden aseistuksen tappavuuden hämmästyttävästä lisääntymisestä, ylivoimaisen taktiikan keskeisestä merkityksestä, maastonkäytöstä, naamiointista, hyökkäysreiteistä ja aselajien yhteistoiminnasta. Maavoimat sai kokonaisuudessaan tuntea tämän vaikutuksen seuraukset TRADOC:n ohjeistuksen välityksellä. Ohjeistus perustui Lähi-idän sodan analyysiin ja taktiseen ymmärrykseen, joka oli saatu Lähi-idän skenaarioista ja niiden puitteissa pelatuista raskaiden ja kevyiden armeijakuntien sotateleistä. Sotapelit ja analyysit todistivat oikeiksi sodan opetukset kaikkien aseiden voiman ja tehon valtavasta kasvusta. Erityisesti vahvistui käsitys panssarivaununtykkien sekä panssarintorjunta- ja ilmatorjuntaohjusten tuhovoimasta ja siitä taktiikalle koituvista seurannaisvaikutuksista. DePuyn ja monien muiden sotilashavainnoitsijoiden mielestä kokemus ja tutkimus vahvistivat sen, että silloiseen oppimateriaaliin sisällytetty taktinen doktriini oli keskeisiltä osiltaan osoittautunut paikkansa pitäväksi nykyaikaisella taistelutentillä.⁵⁵⁷

TRADOC:n piti seuraavaksi laatia arvio siitä, mitä suursota Euroopassa merkitsisi. Työ aloitettiin tutkimalla eurooppalaista sotänäyttämöä, siis sitä, miten sotaa voitaisiin parhaalla mahdollisella tavalla käydä Euroopassa. Tämä tuli vaikuttamaan sekä organisaatioon että doktriiniajatteluun. Varsinkin vuoden 1973 *jom kippur* -sodan analyysit pakottivat TRADOC:n etenemään tutkimuksissaan tavanomaisen sodankäynnin suuntaan, jossa panssarijoukot ja niiden kanssa tiiviissä yhteistoiminnassa olevat ilmavoimat tulisivat olemaan pääkomponentit. Keskittyminen materiaaliin tekijöihin, joita pidettiin kriittisinä taistelu-tehon lisäämisen kannalta, johti kuitenkin amerikkalaisten huomion pois organisaatiota ja doktriinia koskevista perustavaa laatua olevista kysymyksistä. Tämä johtui osittain jo käynnissä olevista kehitys- ja hankintaohjelmista. Uusi käyttöön otettu sotakalusto sai tietyt sotateoreetikot miettimään mahdollisuuksia käydä kulutussotaa suuria panssaroituja joukkoja

⁵⁵⁷ Romjue (1984), ss. 3–4.

vastaan ja voittaa se: jos vain uusi kalusto saataisiin sijoitettua ja organisaatio ja taktiikka tarkistettua siten, että sotavalmistelut voitaisiin suorittaa tehokkaalla tavalla, voisi tuloksena olla parempi Naton puolustuskyky Euroopassa. Iskulauseena oli, että sillä tavalla länsi saavuttaisi laadullisia etuja, jotka mahdollisesti tasapainottaisivat vastapuolen lukumääräistä ylivoimaa.⁵⁵⁸ Kenttäohjesäännön FM 100-5 *Operations* uusien trendien kehittymistä Romjue kuvailee sen julkaisuvuonna 1976 seuraavasti:

*Ohjesäännön aseita käsittelevä keskeinen luku antoi karun ja rehellisen kuvan nykyaikaisen aseiden tehosta. Massiivisissa panssarijoukkojen yhteenotoissa, jollaisia ei ollut nähty kolmeenkymmeneen vuoteen, Israelin ja arabimaiden armeijat olivat vuonna 1973 kärsineet 50 prosentin materiaalitappiot alle kahden viikon taistelussa. Siinä sodassa nähty taktisen taistelun tulivoima, intensiteetti, tempo ja liikkuvuus toivat esiin nykyaikaisen taistelun uudenlaisen tappavuuden. Sama asia ilmeni myös TRADOC:n simuloituissa skenaarioissa ja muissa tutkimuksissa. Kaikissa keskeisissä asekatgorioissa trendianalyysit tukivat käsitystä tapahtuneesta perustavaa laatua olevasta muutoksesta.*⁵⁵⁹

Kuten aiemmin on todettu, oli avainasemissa työskentelevillä henkilöillä ja heidän panoksellaan suuri merkitys tulevalle kehitykselle. Yksi esimerkki tästä on kenraali DePuyn lähimpänä työtoverina toiminut kenraali Donn A. Starry. Kenraali Starry määrättiin Saksaan 5. Armeijakunnan komentajaksi, jossa tehtävässä hän voisi joukoilla testata uutta taktiikkaa alueella, jolle se oli suunniteltu. Tämä, ja se että hänellä oli mahdollisuus vaihtaa ajatuksia ja kokemuksia saksalaisten kollegojen kanssa, tuli muodostumaan merkittäväksi seikaksi. Starry huomasi pian Eurooppaan tultuaan, että uudessa doktriinissa oli ilmeisiä heikkouksia. Yksi pääongelmista oli se, että neuvostojoukkojen läpimurtohyökkäys tuskin kyettäisiin torjumaan ilman täysin uusia taistelumenetelmiä. Ongelmana oli muun muassa, miten kyettäisiin etukäteen näkemään, millä tavalla vihollinen tulisi käyttämään porrastettuja hyökkäysjoukkojaan.⁵⁶⁰

Starry nimitettiin TRADOC:n johtajaksi DePuyn jäädessä eläkkeelle kesällä 1977. Hänen Saksan kokemuksillaan tuli olemaan suuri merkitys uuden doktriinin kehitystyössä. Tästä lähtien teoreettisia pohdintoja seurasivat aina joukoilla tehdyt käytännön kokeilut. Tätä mahdollisuutta DePuyllä ei ollut 1970-luvun puolivälissä, kun hän aloitti doktriinintyötä. Tässä kohtaa on tärkeää huomata, että siviiliasiantuntijat olivat jo ehtineet käydä keskustelun Naton *Forward Defense* -konseptin operatiivisista ja strategisista seurauksista, kun Yhdysvaltojen maavoimat vielä keskittyi ensisijaisesti taktisiin kysymyksiin.⁵⁶¹ Esimerkkinä tästä voidaan mainita, että vaikka vuoden 1976 doktriinissa luki *operational*, sitä voidaan ensisijaisesti pitää taktisena ohjesääntönä. Tosiasia oli myös se, että koko ohjesäännön ajatuksenkulku oli kehitetty Keski-Eurooppaa tarkastellen. Se oli muodoltaan passiivinen tai reaktiivinen, mikä sopi silloiseen Länsi-Saksan kansalliseen tilanteeseen, mutta se tuskin oli sopiva supervallan armeijalle, jolla oli globaalit intressit (ja ehkei se sopinut myöskään amerikkalaiseen upseerikulttuuriin?). Moni kirjoittaja totesi muun muassa *Military Review* aikakauslehdessä vuosina 1977 ja 1978, että maavoimat oli keskittynyt aivan liikaa taktisiin yksityiskohtiin ja oli kadottamassa ymmärryksensä siitä, miten suurien joukkomuodostel-

⁵⁵⁸ Spiller (1997), ss. 42–43.

⁵⁵⁹ Romjue (1984), s. 7.

⁵⁶⁰ Starry (1978), ss. 2–11.

⁵⁶¹ Willmott (2001), ss. 46–46.

mien kanssa tulisi toimia.⁵⁶² Tällaiset kriittiset näkemykset olivat kuitenkin poikkeuksellisia tuohon aikaan, sillä useimmat artikkelit koskivat edelleen taktisia kysymyksiä.⁵⁶³

Yhdysvalloissa tekninen kehitys ja sotavarustukseen liittyvät kysymykset ovat yleensä olleet pääasiallisina asevoimista käytävässä keskustelussa. Kuten aiemmin on mainittu, sisältyivät syksyllä 1973 alkaneet varusteluohjelmat joukon uusia asejärjestelmiä, mukaan luetuna peloteaseita. Ohjelmat koskivat kaikkia neljää puolustushaaraa. Aiemmin on viitattu H. P. Willmottin artikkeliin ”*Doctrine as the Utmost Edge of Hazard*”. Siinä hän on käsitellyt yksityiskohtaisesti ilmavoimien teknistä kehitystä ja esittää mielenkiintoisen historiallisen katsauksen liikesodankäyntidoktriinin kehityksestä.⁵⁶⁴ Willmottin kirjoituksen perusteella voidaan keskeisimmät tulevaisuuteen tähdänneet amerikkalaiset ohjelmat ryhmittää ehkä seuraavalla tavalla⁵⁶⁵:

1. Laivasto, jolla 1970-luvulla oli eniten vanhaa kalustoa, oli se puolustushaara, jota varusteluohjelmat koskivat eniten. Uutena haasteena oli Neuvostoliiton globaalien merivoimakapasiteetin kehittyminen 1970-luvulla. Ensimmäisen kerran sitten vuoden 1945 oli olemassa vastustaja, joka kehittyessään voisi haastaa Yhdysvaltojen herruuden merillä.
2. Maavoimille tilattiin vuonna 1973 prototyyppisiä, joista ajan myötä syntyi M1A1 *Abrams* -taistelupanssarivaunu ja M2 *Bradley* -rynnäköpanssarivaunu, AH-64 *Apache* -taisteluhelikopteri ja UH-60 *Black Hawk* -kuljetushelikopteri sekä ilmatorjuntajärjestelmä *Patriot*⁵⁶⁶. Nämä kaikki asejärjestelmät esiintyivät myöhemmin merkittävällä tavalla muun muassa Kuwaitin sodassa vuonna 1991.
3. Lentokalustossa oli menossa kehitys, joka toi mukanaan uuden sukupolven hävittäjiä, rynnäkkökoneita ja helikoptereita. Erityisesti on mainittava E-3 AWACS -ilma- ja taistelunjohtokoneet (*Airborne Warning and Control System*). Ne olivat siihen aikaan maailman kalleimpia sotilaslentokoneita, joista ensimmäiset tulivat käyttöön vuonna 1977. Kokemukset *Linebacker*- ja *Linebacker II* -pommitusoperaatioista Pohjois-Vietnamissa vuonna 1972 ja *jom kippur*-sodasta vuonna 1973 johtivat

⁵⁶² Starryn lisäksi moni nuori majuri kirjoitti mainituista ongelmista. Yksi heistä oli Wesley Clark, myöhemmin Nato-kenraali ja Kosovon operaation komentaja. Mielenkiintoinen ja monella tapaa uutta luova on Paul E. Caten kirjoittama artikkeli ”Large Unit Operational Doctrine”, *Military Review*, December 1978, ss. 40–47.

⁵⁶³ *Military Review* -aikakauslehdessä julkaistiin vuosina 1977–1980 noin 80 artikkelia, joissa käsitellään uutta taktiikkaa, sotateorioita (varsinkin Clausewitzia), liikesodankäyntiä ja käsitteen todellista merkitystä sekä tehdään ensimmäisiä yrityksiä keskustella siitä, mitä nykyisin kutsutaan operaatioiksi.

⁵⁶⁴ Willmott (2001), ss. 39–79.

⁵⁶⁵ Sama, ss. 39–79. Willmott on käsitellyt samassa tekstissä Yhdysvaltojen maavoimien ja ilmavoimien hieman kireitä suhteita. Tekstissä ei ole lähdeviitteitä, joten on vaikea sanoa, mihin lähteisiin Willmott nojautuu. John Andreas Olsen, ilmasodankäynnin asiantuntija kirjoittaa kirjan johdannossa muun muassa näin: ”Hänen [Willmott] perusargumenttinsa on, että nykyiset ilmavoimateoreetikot eivät osaa tehdä eroa sodan käymisen ja sodan luonteen välillä (conduct of war, nature of war), ja näin ollen heidän uskonsa tekniikan tehokkuuteen on täysin vastakkainen sodan perusluonteelle inhimillisinä toimintana, jossa doktriini on sodan palvelija eikä determinantti.” Ehkä merkittävimmät muutokset koskivat ilmavoimia, varsinkin hävittäjäjoukkoja. Willmottin luettelemia esimerkkejä ovat F-14 *Tomcat* -koneen ensilento joulukuussa 1970 ja F-15 *Eagle* -koneen ensilento heinäkuussa 1972 sekä F-16 *Fighting Falcon* -koneen ensilento tammikuussa 1974. F-15- ja F-16-konetyypin merkitys on siinä, että pitkälle kehittyneine F-100-suihkumoottoreineen ne olivat ensimmäiset taistelukoneet, joiden työntövoima ylitti niiden lentoonlähöpainon. Molemmissa käytettiin *Fly-by-Wire*- ja elektro-optista *Heads-up Display* (HUD) -tekniikoita. Nämä koneet saivat monta F-4 *Phantom* -koneella ollutta roolia. Tällaisen uuden sukupolven hävittäjien laadullisen kehityksen merkittävyyttä voidaan valaista esimerkiksi sillä, että *Tomcat*-koneessa oli monenlaisia maalinhakujärjestelmiä ja *look down shoot down* -ominaisuus, se kykeni seuraamaan samanaikaisesti 22:ta maalia ja hyökkäämään kuutta vastaan. Laivaston tekniset laskelmat osoittivat, että kone selviytyisi suhdelluvulla 4:1 voittajana taistelussa neuvostoliittolaisia maatuikkohdista toimivia hävittäjäkoneita vastaan. Johtopäätöksen tekeminen oli helppoa: kun Yhdysvallat kohta saisi uudet hävittäjäkoneet operatiiviseen käyttöön, sillä olisi realistiset mahdollisuudet saavuttaa ilmaherruus Naton operaatioalueen yllä.

⁵⁶⁶ Ohjusjärjestelmä kuuluu maavoimien HIMAD-järjestelmään (*High to Medium Altitude Air Defense System*).

Yhdysvallat kehittämään häiveteknologiaa, jolla vähennettiin lentokoneen näkymistä tutkassa. B-1 *Lancer* -pommikone teki viimein ensilentonsa vuonna 1974. B-1-projektia vaivasi jatkuva kustannusten nousu, ja moni piti kustannuksia ylitsepääsemättöminä. Toukokuussa 1973 paranivat suhteellisen epäluotettavana pidetyn F-111 raskaan hävittäjäpommittajan tulevaisuuden näkymät, kun se sai aiempaa huomattavasti voimakkaammat moottorit. Sen myötä F-111 F saattoi vähitellen korvata *Strategic Air Commandin* vanhat B-52-pommikoneet.⁵⁶⁷

4. Yhdysvaltojen vuoden 1973 ohjusohjelma eteni useaan suuntaan. Kaikkein kiistanalaisin oli risteilyohjusohjelma, joka oli syntynyt vuonna 1972 sivutuotteena *Harpoon*-meritorjuntaohjusohjelmasta. AGM-84E *Harpoon* testattiin vuonna 1972 ja otettiin operatiiviseen käyttöön vuonna 1977.
5. Uusien mannertenvälisen ballististen *Multiple Independently Targetable Reentry Vehicle* (MIRV) -monikärkiohjusten kehittäminen. Yhdestä mannertenvälisestä tai sukellusveneestä laukaistavasta ballistisesta ohjuksesta saatettiin laukaista useita ydinkärkeä maaleihinsa. Kokeet alkoivat vuonna 1968 ja käyttöönotto tapahtui 1970-luvulla. Tämä valoi Nixonin hallintoon uskon amerikkalaisen tekniikan lyömättömästä ylivoimaisuudesta, minkä vuoksi katsottiin, että Yhdysvallat voi pitää kiinni Neuvostoliiton kanssa solmitusta ABM-sopimuksesta (vuonna 1972 solmittu ohjuspuolustusta koskeva sopimus, joka oli voimassa vuoteen 2001 asti).

Edellä esiteltyjen ohjelmien ja samaan aikaan tapahtuneen tieto- ja kommunikaatiotekniikan kehityksen tuloksena sodankäyntikyky kasvoi voimakkaasti. Willmottin esityksen perusteella ajanjaksoon sisältyi merkittävää ilmavoimien kehittymistä, kun 1960 ja 1970-lukujen vaihteessa kehitetyt lentokoneet saatiin käyttöön.⁵⁶⁸ Kun tarkastellaan, miten suuret ilmavoimat Varsovan liitolla oli tuohon aikaan ja millainen hajautettu tukikohtajärjestelmä neuvostoliittolaisilla oli, voidaan varmaankin olla monta mieltä sen merkityksestä. Mutta kahdesta asiasta vallitsee luultavasti suuri yksimielisyys:

- Vuonna 1973 amerikkalaiset olivat siinä tilanteessa, että kuluisi vain pari vuotta uusien lentokonetyyppien käyttöönottoon ja sen myötä Naton selvään yliotteeseen Varsovan liitosta Keski-Euroopan ilmatilassa ja vähitellen yliotteeseen ilmasodankäynnissä ylipäätään.
- Ilmavoimien pitkällä aikavälillä tehty kehittäminen vaikutti kovin vähän vuosien 1973 ja 1976 välillä TRADOC:n pohdiskeluihin. Se oli tuohon aikaan enemmän keskittynyt niin sanotusti läheisiin ja ajankohtaisiin asioihin.

Willmott on huomauttanut, että perustamisensa aikoihin TRADOC ei ollut vain tappion kärsineen armeijan osa, vaan vielä pahempaa. Se oli osa armeijaa, jota ei koskaan ollut voitettu Vietnamissa käydyissä suurissa taisteluissa, mutta joka kuitenkin oli osittain demoralisoitunut. Tapa, jolla amerikkalaisten aikakausi Vietnamissa päättyi, vahvisti maavoimissa vallinnutta tappiotunnelmaa. Suhde hallitukseen kärsi molemminpuolisista näkemyseroista,

⁵⁶⁷ F-111 F -version moottoriteho oli 35 % suurempi kuin vanhempien A-E-versioiden. Viimeinen F-version toimitettiin ilmavoimille marraskuussa 1974. F-versiot modifioitiin kantamaan AN/AVQ-26 *Pave Tack* jokasään maalinsoitusjärjestelmää. Persianlahden sodassa konetyyppi suoritti yli 2 500 taistelulentoa. Ilmakampanjaa edeltäneessä suunnittelussa F-111 F -koneille suunniteltiin etupäässä matalahyökkäyksiä lentokenntiä, tutka-asemia ja kemiallisten aseiden varastoja vastaan. Operaatio *Desert Stormissa* lähes kaikki tehtävät suoritettiin kuitenkin keski- tai yläkorkeuksista, kuten kaikilla muillakin lentokoneilla. Ks. <http://www.globalsecurity.org/military/systems/aircraft/f-111-variants.htm>, 23.7.2009.

⁵⁶⁸ Willmott (2001), ss. 42–45 ja 55–56.

ja suhdetta muuhun yhteiskuntaan leimasi suorastaan molemminpuolinen antipatia.⁵⁶⁹ Palveluksessa oli vielä monta sellaista upseeria ja aliupseeria, jotka Vietnamissa olivat kieltäytyneet johtamasta taistelupartioita ja jotka olivat olleet haluttomia tai kyvyttömiä käyttämään auktoriteettiaan alaiensa johtamisessa ja menettäneet sen. Tämä oli armeija, jonka olivat demoralisoineet sisäiset syyt, Kaakkois-Aasiassa käyty sota ja amerikkalaisen yhteiskunnan välinpitämättömyys.⁵⁷⁰ Sellaisessa tilanteessa ei ehkä ollut niin ihmeellistä, että TRADOC ja Yhdysvaltojen maavoimat keskittyivät enemmän koulutukseen kuin doktriineihin.

Vietnamin sodan jälkeen maavoimat halusi palata toiminnassaan tavanomaiseen sodankäyntiin, jonka katsottiin olevan sen hetken tärkein sodankäyntimuoto. Maavoimat ryhtyi hankiutumiaan eroon kelvottomista upseereista ja aliupseereista, ja samalla tehtiin perusteellinen uudelleenorganisointi, joka merkitsi myös asevelvollisuuden loppua. Willmott muistuttaa, että ennen kuin Yhdysvaltojen maavoimat joutui mukaan Vietnamin sotaan, upseerit ja aliupseerit palvelivat divisiooniensa runkokokoonpanoissa ja useimmat maavoimien joukot olivat olemassa pelkkinä runkoina. Tätä kaaderiorganisaatiota täydennettiin tarpeen mukaan asevelvollisella miehistöllä ja siitä koulutettiin vähitellen sotakelpoinen joukko. Asevelvollisuuden loppumisen myötä maavoimista tuli vähitellen ammattiarmeija, joka voitiin nopeasti lähettää tehtävään kriisialueelle.⁵⁷¹

Vuoden 1978 jälkeen toimittiin uudessa järjestelmässä, jossa jokaisessa divisioonassa oli erikseen kaaderit maavoimien reservistä ja kansalliskaartista palvelukseen määrättäviä yksiköitä varten (*U. S. Army Reserve* ja *National Guard*). Tuohon aikaan edellytettiin, että suurehkoissa konflikteissa pääosa ei-taistelevista joukoista ja varsinkin logistiikan ja raskaan huollon joukot koostuvat reserviläisistä. Se merkitsi sitä, että maavoimat ei voinut osallistua mihinkään suurempaan konfliktiin kutsumatta ensin reserviläisiä palvelukseen. Poliittisesti oli siis päätetty säilyttää tietynlainen liikekannallepanoarmeija, vaikka asevelvollisuusjärjestelmästä luovuttiin. Maavoimat saattoi nyt osallistua operaatioihin vain kongressin täydellä poliittisella tuella. Johnsonin hallinnon puutteellinen kyky varmistaa kongressin tuki oli yksi merkittävistä Vietnamin sodan sotilasjohdolle antamista opetuksista.⁵⁷²

Vaikka maavoimat ja TRADOC olivat hetken aikaa paneutuneet pääasiassa perustavaa laatua oleviin organisaatiokysymyksiin ja koulutukseen, niiden eteen nousi yhtäkkiä kysymys siitä, miltä sodankäynti tulevaisuudessa näyttäisi. TRADOC:n työskentely jatkossa tulisi samalla olemaan kertomus *AirLand Battle* -doktriinin käyttöönotosta.⁵⁷³ Uuden doktriinin kirjoittaminen tulisi osoittautumaan vaikeaksi prosessiksi. Aluksi vatvottiin, kuka kirjoittaisi mitä. Lopulta kävi niin, että DePuy itse osallistui aktiivisesti kirjoitusprosessiin. Hän sai muutamat ylemmät upseerit, joihin hän luotti, kirjoittamaan lukujen luonnokset Fort A. P. Hillissä (yksi maavoimien koulutuskeskuksista) pidetyn kokoontumisen aikana. Sitten hän otti luonnokset mukaansa Virginiassa Fort Monroessa sijaitsevaan TRADOC:n esikuntaan, jossa hän kokosi pääasiassa nuoremmista upseereista koostuvan työryhmän. Päävastuussa

⁵⁶⁹ Willmott (2001), s. 45.

⁵⁷⁰ Sama. Se tosiseikka, että vuoteen 1994 mennessä Vietnamin sodan veteraanien itsemurhien määrä ylitti sodassa kaatuneiden määrän, viittaa siihen, että konfliktin vaikutukset olivat aiemmin luultua pitkäaikaisemmat ja syvemmät. H. P. Willmott toi julki lukumäärät Trondheimissa *Lufstridsskolenissa* pitämässään esitelmässä. (Esitelmän teksti on julkaistu ilman lähdeviitteitä.)

⁵⁷¹ Sama, ss. 45–46.

⁵⁷² Sama, s. 45.

⁵⁷³ Spiller (1997). Ks. hänen kehitystä koskevia pohdintojaan artikkelissa ”Doctrine in context”, ss. 41–42 ja ”Setting up TRADOC”, s. 45. Ks. myös Willmott (2001), s. 46.

olleen kenraali Donn A. Staryn johdolla kirjoitettiin nyt nopeassa tempossa doktriinitexti, joka tulisi herättämään eniten keskustelua kautta aikojen.⁵⁷⁴ Käsikirjoituksesta tuli FM 100-5 *Operations*. Uusi doktriinidokumentti tuli vähitellen tunnetuksi nimellä *Active Defense*, vaikka tätä käsitettä ei juurikaan käytetä itse tekstissä.⁵⁷⁵

Doktriinin keskeinen tehtävä oli tulkita Naton joustavan vastaiskun strategiaa siten, että taistelulentäällä voitaisiin saavuttaa menestystä. *Active Defense*, käsite jonka kenraali Stary oletettavasti itse keksi, oli lyhyesti sanottuna pataljoona- ja prikaatitason taistelussa noudatettava defensiivinen taktiikka. Siitä puuttuivat siis suuret ajatukset siitä, miten taistellaan suurilla yhtymillä vahvaa vihollista vastaan, ja se oli seikka, josta doktriinia heti kritisoitiin. Eversti Swain ilmaisi asian seuraavasti:

*Active Defenseä kritisoitiin oikeutetusti yrityksenä vastata voimaan samanlaisella voimalla samalla kun se luovutti aloitteen suunnattoman ylivoimaisille vihollisvoimille. Mutta, vaikka se rajoittui käsittelemään prikaattia ja pataljoonia, se ei kuitenkaan antanut väärää käsitystä siitä, mitä taktinen johtaja todennäköisesti joutuisi kohtaamaan Euroopassa. Neuvostojoukkojen läpimurtohyökkäyksen kohtaavalla prikaatinkomentajalla tulisi olemaan enemmän kuin kylliksi tekemistä aktiivisessa puolustuksessa pelkästään vastassa olevien vihollisjoukkojen määrän ja hyökkäyksen tempon vuoksi. Hänen prikaatinsa kuolisi ehkä enemmän tai vähemmän tyylikkäästi, mutta se kuolisi yhtä kaikki. Sen menestys mitattaisiin ajalla, jonka se hankkisi joillekin toisille ylemmille komentajille löytää reservejä tai päättää, missä ja milloin käyttää ydinaseita, viimeksi mainittu yhtä paljon poliittisen ja moraalisen vaikutuksen vuoksi kuin puhtaasti sotilaallisista syistä. [...] ja varsin suuressa osassa seurannutta kritiikkiä todettiin, että manuaali oli epäonnistumisen resepti.*⁵⁷⁶

Edellä mainittuun on lisättävä, että doktriinissa haluttiin panostaa syvään puolustustaisteluun käyttämällä suurta tulivoimaa ja liikkuvia joukkoja. *Active Defense* pyrki vastaamaan sodan taktiselle tasolle asettamiin vaatimuksiin tulivoimalla. Sillä tavalla se sopi amerikkalaiseen sotilaalliseen ajattelutapaan. *Active Defensen* avulla amerikkalaiset pyrkivät kompensoimaan oletettua strategista alivoimaisuuttaan sarjalla taktisia voittoja. Siihen liittyi kuitenkin vaara, että puolustus voittaisi kaikki taistelut lukuun ottamatta viimeistä ja ratkaisevaa. Richard M. Swain on kirjoittanut DePuyistä seuraavalla tavalla:

*William E. DePuy oli todennäköisesti kaikkein tärkein henkilö Yhdysvaltojen maavoimien toipumisessa romahduksestaan Vietnamin sodan tappion jälkeen. Se on varsin voimakas väite, joka asettaa hänet monien oman aikansa ja myöhempien ansioituneiden upseerien edelle. Mutta tätä väitettä voidaan perustella ”nollahypoteesi” -testillä: Olisivatko Persianlahden sodan maavoimat kuviteltavissa ilman kenraali DePuyin ja hänen kouluttamiensa ja innoittamiensa henkilöiden vaikutusta. Selvästikään ei. Harvoista tuon aikakauden upseereista voidaan sanoa samaa.*⁵⁷⁷

⁵⁷⁴ Eversti Edwin G. Scribnerin kirjoittama muistio ”Doctrine development by TRADOC, May 1973 – December 1979”, CARL Archive, Box 106A, CGSC 82, DTAC-038, ”Scribner paper on Doctrinal Process”, TRADOC archives. Erityisesti viitataan sivuihin 4, 5 ja 23.

⁵⁷⁵ Joka haluaa perehtyä yksityiskohtaisesti doktriinin esityöhön ks. Spiller (1997) s. 47 ja Willmott (2001), s. 44.

⁵⁷⁶ Swain (1994), ss. 5–6.

⁵⁷⁷ Sama, s. VII.

Active Defensen takana olevaa ajatusta voidaan luonnehtia eräänlaiseksi uuvutusajatteluksi tai uuvutussodankäynniksi, mikäli haluaa käyttää ilmaisua, jota tällaisen sotilaallisen ajattelun vastustajat yhä useammin käyttivät. Ylivoimaista vihollista vastaan taisteltaessa oli luonnollisesti vaarana, että puolustus ajan myötä kuluisi olemattomiin, monesti vihollisen perättäisten paikallisten voittojen seurauksena.⁵⁷⁸ Kriitikoiden mielestä tämä oli uhka, johon doktriinidokumentti ei ottanut kantaa, vaikka tämä oli se todellinen ongelma, jonka Nato kohtaisi eurooppalaisella sotänäyttämöllä. Juuri tämän seikan *Active Defensen* kriitikot, joita tulaisiin kutsumaan nimellä *The Military Reform Movement* tai *Maneuver Warfare School*, olivat huomanneet. Siitä tuli heidän paras aseensa, kun he seuraavien kolmen vuoden aikana käydyssä debatissa hyökkäsivät niitä ajatuksia vastaan, jotka olivat vuoden 1976 FM 100-5:n takana.⁵⁷⁹

Kenraali DePuyllä itsellään oli suuret odotukset doktriinin suhteen, kun se julkaistiin. Esi miehelleen, maavoimien komentajalle kenraali Frederick C. Weyandille lähettämässä kirjeessään hän ei kiistänyt, että suuntauksesta oli erimielisyyttä. Mainittuaan ensiksi saksalaisten ja israelilaisten esittämiä erinäisiä huomautuksia amerikkalaisten tavasta organisoida muun muassa panssarivaunukomppanioitaan ja siitä, miten taistelukentällä voidaan parhaiten järjestää panssarijoukkojen, jalkaväen, tykistön ja ilmatulituen yhteistoiminta ynnä muuta, hän tekee seuraavan yhteenvedon:

*Tulee kulumaan vielä useita vuosia ennen kuin 51 prosenttia maavoimien komentajista – kenraalista kapteeniin – toimivat vaistomaisesti FM 100-5:n periaatteiden mukaisesti. Vasta silloin se on todellinen doktriini.*⁵⁸⁰

Siteeratun artikkelin johdannossa Spiller⁵⁸¹ (joissakin lähteissä mainitaan eversti Swain) korostaa myös arabien ja israelilaisten välisen vuoden 1973 sodan merkitystä. Kaikki viittaa siihen, että tämän sodan saamat muodot kerta kaikkiaan sokeerasivat maavoimien enemmän konseptuaalisesti kiinnostunutta osaa. Se valtava voima, jolla tavanomaista sotaa käytiin pitkin Suezin kanavaa ja Golanin kukkuloilla, teki suuren vaikutuksen.⁵⁸² Maavoimia vaivaava perustavaa laatua oleva ongelma tuli nyt vielä selvemmin näkyviin niille, jotka sen halusivat nähdä. Maavoimien oli nyt nopeasti opittava käsittelemään uusia uhkia ja uuden sukupolven asejärjestelmiä taktisine sovelluksineen. Maavoimien tuli yksinkertaisesti varmistua siitä, että se kykenisi hyväksyttävällä tavalla kohtaamaan vahvan vastustajan. Swain kirjoittaa maavoimien kyvystä taistella:

⁵⁷⁸ Willmott (2001), s. 47.

⁵⁷⁹ Romjue (1984), ss. 13–17. Siinä kerrotaan muun muassa William S. Lindin ja Steven Canbyn esittämästä kritiikistä ja doktriinin puolustamisesta, josta vastasivat esimerkiksi Archer Jones, Philip A. Karber, Robert A. Doughy, L. D. Holder, Donn Stary ja monet muut sotilasajattelijat. Vielä nykyisinkin debatin lähempi tutkiminen on hyödyllistä.

⁵⁸⁰ Swain (1994), ks. ”Selected papers”. Teksti on kirjeestä ”DePuy to General Fred Weyand, 18. February 1976”, ss. 179–183. Lainaus on sivulta 183.

⁵⁸¹ Spiller (1997), s. 51. Spiller referoi myös DePuy'n omaa arviota uudesta dokumentista. Siinä DePuy kirjoittaa: ”*Sen [FM 100-5:n] vaikutus tulee olemaan tubatkertainen. Se tulee olemaan suurempi kuin kukaan voi kuvitella. Se tulee olemaan yhtä kuin maavoimat, ja se tulee vaikuttamaan vuosikymmenien ajan.*”

⁵⁸² Amerikkalaiset yllättyivät suurella määrin siitä, millä nopeudella materiaalia, huoltoresursseja ja henkilöstöä kului. Vuoden 1973 taistelut eivät kuitenkaan olleet mitenkään merkittäviä, kun niitä vertaa samankaltaisiin taisteluihin toisessa maailmansodassa, myös sellaisiin, joissa amerikkalaisia joukkoja oli mukana. Ehkä tämä kertoo siitä, miten vähäinen kiinnostus tavanomaista sodankäyntiä kohtaan oli ollut Yhdysvalloissa edellisinä vuosikymmeninä, jolloin fokus oli ollut ydinaseissa ja ei-tavanomaisessa sodankäynnissä kolmannessa maailmassa.

*Armeija, joka ei osaa taistella, ei voi suoriutua yhdestäkään monimutkaisesta operatiivisesta tehtävästä. Vuonna 1973 oli hyvin vähän merkkejä siitä, että Yhdysvaltojen maavoimat kykenisi taistelemaan ensiluokkaista vihollista vastaan. Tämä merkittävä tosiasia, yhdessä kenraali DePuy'n vastaperustettuun johtoportaaseen tuomien henkilökohtaisten kokemusten kanssa, ovat aivan ratkaisevia asioita, jotta voisi ymmärtää maavoimien 1970-luvun puoli-välissä tekemiä valintoja.*⁵⁸³

Spiller kirjoittaa:

*Arabimaiden ja Israelin välisen vuoden 1973 sodan seurauksena fokus siirtyi enemmän doktriinin rooliin, ja siitä saatiin tarvittava tekosyy tarkistaa perusteellisesti yhdysvaltalaisista doktriinia todellisen kehityksen valossa, vapaina Vietnamin kokemuksista. DePuy'n itsevaltainen luonne ja vahva itseluottamus olivat ehkä johtaneet äärimmäisen virheelliseen tuotteeseen, [...] kukaan muu ei vaikuttanut niin pysyvällä tavalla doktriinin rooliin kuin hän asettamalla sen uudistuksen keskipisteeksi ja varmistamalla, että Yhdysvaltojen maavoimista tuli doktriinivetoinen organisaatio.*⁵⁸⁴

Ei kestänyt kuin kolme vuotta ennen kuin nähtiin vuoden 1976 doktriinidokumentin ensimmäinen pieni tarkistus. Käyttäen iskulauseita, kuten ”*extending the battlefield*” ja ”*the central battle*”, useat doktriinin perusteet otettiin keskustelun kohteeksi TRADOC:ssa vuosina 1977–1980. Tietysti kiivas julkinen keskustelu oli pantu merkille sielläkin, ja jatkuvien henkilösiirtojen johdosta uusia ajatuksia tuotiin myös doktriinimiljööseen.⁵⁸⁵

Kun tutkitaan amerikkalaisen doktriinin kehittymistä vuosina 1973–1986, on vaikea päätellä, voidaanko vuoden 1982 dokumenttia pitää puolivalmiina vuoden 1986 julkaisuna vai oliko vuoden 1986 julkaisu lisäys vuoden 1982 versioon. Samoin on tämän päivän tutkijalle vaikeaa jäljittää kehityksen yksityiskohtia. Pisimmälle on luultavasti päässyt eversti Swain, joka on koonnut tähän mennessä mielenkiintoisimman dokumentaation julkaisemalla kenraali DePuy'n papereita. Myös John L. Romjue'n erikoinen aikalaishistoria on keskeinen ja mielenkiintoinen lähde, kun etsii 1980-luvulla julkaistujen amerikkalaisten maavoimadoktriinien juuria. Vuoden 1980 tienoilla Romjue tunsu luultavasti useimmat doktriinikirjoittajat henkilökohtaisesti.⁵⁸⁶

On myös mahdollista tulkita doktriiniprosessia siirtymiseksi enemmän niin sanottujen operatiivisten sodankäyntikonseptien suuntaan. Toisin sanoen voidaan huomata, että operatiiviseen tasoon ja operaatiotaitoon sodassa kiinnitetään aivan uudella tavalla huomiota. Keskeisinä asioina voidaan havaita 1970-luvulla systematisoidut sotakokemukset Vietnamista ja uudet puoliälykkäät asejärjestelmät, joita otettiin tuolloin käyttöön. Nämä uudet, kehittyneet asejärjestelmät saatiin käyttöön 1960-luvun lopulla ja varsinkin 1970-luvun aikana.⁵⁸⁷

⁵⁸³ Swain (1994), s. VII.

⁵⁸⁴ Spiller (1997), s. 41.

⁵⁸⁵ Willmott (2001), s. 47 ja Romjue (1984), ss. 23–27.

⁵⁸⁶ Romjue (1984).

⁵⁸⁷ Skole, Robert & Dickson, Paul: *Det automatiserade slagfältet*, Askild och Kärnekull, Stockholm, 1974, ss. 159–169. Tämä varsin erikoinen teos käännettiin ruotsiksi aikana, jolloin Vietnamin sotaa käytettiin keinona vasemmiston poliittiseksi mobilisoimiseksi Ruotsissa. Silloin ei niinkään oltu kiinnostuneita tulevasta sotatekniikan vallankumouksesta, jonka alkamista teos käsittelee. Kirjan epilogi kertoo paljon kirjoittajien käsityksistä: ”*Ei useampia vanhanaikaisia Vietnamin sotia*”.

Tapahtumista on olemassa myös toinen tulkinta, joka korostaa enemmän kehityksen henkilökeskeisiä puolia ja keskittyy siinä kaikkein keskeisimpiin henkilöihin. Vaikka kenraali Donn A. Starry ei lukeutunut liikesodankäyntikoulukunnan kaikkein innokkaimpiin kannattajiin, hän oli koko ajan uudistusten keskipisteessä, kuten aiemmin on todettu. Mutta hän oli myös yksi kenraali DePuy:n uskotuista ja tärkeässä roolissa *Active Defense* -työssä. Toinen keskeinen henkilö tässä vaiheessa oli tutkija Edward N. Luttwak, joka jo tuohon aikaan oli tunnettu sotilasstrateginen ajattelija ja analyytikko. Hänen epäsuora vaikutuksensa meneillään olevaan doktriinin tarkistustyöhön oli merkittävä. Monet työssä mukana olleet olivat lukee Luttwakin artikkelin ”The Operational Level of War” ja käyttivät hänen ajatuksiaan työnsä tärkeinä lähtökohtina.⁵⁸⁸

Oli myös muita, niin sanotusti ulkopuolisia henkilöitä, jotka olivat merkittäviä jatkokehityksen kannalta. Kuten aiemmin on todettu, oli TRADOC:n sisäpiirin ulkopuolella joukko siviilitieteellisiä ja upseereja, kuten William S. Lind, John Boyd, Franklin C. Spinney ja Pierre Sprey.⁵⁸⁹ Muita nimiä, jotka ovat maininnan arvoisia tässä yhteydessä, ovat Steven Canby, Michael D. Wyly ja Norman Polmar. Mainitut olivat luultavasti kaikkein keskeisimmät henkilöt reformiryhmässä, ja he tulivat olemaan aivan keskeisiä tulevan kehityksen kannalta. Muun muassa Spillerin aiemmin mainitussa artikkelissa viitataan yhä vahvempaan kritiikkiin, joka nousi sen jälkeen, kun FM 100-5 oli julkaistu heinäkuussa 1976. William S. Lind, joka toiminut senaattori Robert Taft jr.:n neuvonantajana, kirjoitti *Military Review* -lehteen kriittisen esseen, joka perustui FM 100-5:n luonnokseen ja perehdytystilaisuuteen, jossa DePuy oli ollut läsnä.⁵⁹⁰ Artikkelin oli maavoimien johtoa voimakkaasti provosoiva, mutta sen julkaiseminen teki samalla doktriinin kritisoinnin legitimoivaksi⁵⁹¹. Lindin artikkelia ei ensiksi haluttu julkaista. Päätökseen vaikutti luultavasti itse kenraali DePuy, joka ei pitänyt kritiikistä. Tämä johti siihen, että doktriini sai erityisen paljon huomiota, varsinkin kun Lind oli järjestänyt artikkelin epävirallisen jakelun asiasta kiinnostuneille ja kun asia lisäksi nousi median kiinnostuksen kohteeksi.⁵⁹²

Aikakauslehdissä *Military Review* ja *Army* seurasi nyt vilkas keskustelu, ja se osa maavoimien väestä, joka oli kiinnostunut konsepteihin liittyvistä kysymyksistä, pääsi näin esiin. Muun muassa Lindin artikkeli vuodelta 1977 on nykyisinkin lukemisen arvoinen. Hän esittelee siinä muun muassa käsitteen *maneuver warfare*, liikesodankäynti, ja asettaa sen vastakohtaksi *firepower attrition*, tulivoimaan perustuvan kulutussodan, ja yhdisti vuoden 1976 doktriinin viimeksi mainittuun. Lind väittää, että kulutussota ei onnistuisi eurooppalaisella sotänäyttämöllä ja että liioiteltu usko voittoon ensimmäisessä taistelussa voisi todellisuudessa kääntyä tilanteeksi, jossa omat joukot voivat heikentyä vihollisen joukkoja enemmän. Sen sijaan hän puhuu varsin kriittikittömästi manööverin, liikkeen, käyttämisestä itsessään aseena, ”as a weapon in itself”, kuten hänen tekstissään lukee.⁵⁹³ Lind käytti tehokkaasti hyväkseen hieman tarkoitushakuisesti mukautettuja esimerkkejä toisesta maailmansodasta ja vuoden 1973 Lähi-idän sodasta.

⁵⁸⁸ Luttwak, Edward N.: ”The Operational Level of War”, *International Security*, Winter 1980/1981, ss. 61–79.

⁵⁸⁹ Wheeler & Korb (2007), ss. 20–22 ja 114–115.

⁵⁹⁰ Spiller (1997), s. 51. Kuten mainittua, julkaistiin lehdessä vuosina 1976–1980 noin 80 artikkelia aiheesta *Active Defense*, doktriineista yleensä, operaatiotaidosta sekä vaihtoehtoista *Active Defense*lle. Näkyvästi, että nämä olivat aiheita, jotka herättivät kiinnostusta sen aikaisissa kirjoittajissa ja aikakauslehden toimituksessa.

⁵⁹¹ Lind, William S.: ”Some Doctrinal Questions for the United States Army”, *Military Review*, Mars 1977, ss. 54–65.

⁵⁹² Keskustelu William S. Lindin kanssa huhtikuussa 2001 hänen vieraillessaan Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulussa Tukholmassa.

⁵⁹³ Lind (1977), s. 58.

Vuosina 1977–1985 käyty keskustelu oli monella tapaa ainutlaatuisen avoin ja uutta luova. Mitään vastaavaa ei juuri ole viime aikoina näkynyt nykyisissä sotilasaikakauslehdissä. Puolustusministeri Donald Rumsfeldin eron jälkeen vuonna 2006 amerikkalaisissa sotilasaikakauslehdissä ja sotilasalan blogeissa (esimerkiksi *smallwarsjournal.com*) on kuitenkin alkanut näkyä selvästi avoimempaa keskustelua.

Lind eikä kukaan hänen tukijoistaan reformia koskevassa debatissa kyennyt vastaamaan yhteen tärkeään kysymykseen: koska taktinen doktriini on aina välttämättä sovitettava strategiaan osuhteisiin, miten se tehtäisiin Euroopassa? Poliittinen todellisuus Euroopassa ja varsinkin Länsi-Saksassa vaikeutti siirtymistä joustavampaan strategiaan kuin Naton siihen aikaan soveltama. Lind ei kyennyt, eivätkä useimmat muutkaan kyenneet, ratkaisemaan, miten offensiivinen taktinen manööveri voitaisiin sovittaa yhä kireämpään poliittiseen tilanteeseen Keski-Euroopassa.⁵⁹⁴ Lindillä oli myöhemmin toinen ajatussuunta: hän piti liikesodankäyntiä enemmän filosofisena vaihtoehtona, toisena tapana ajatella, ja kävi keskustelua asiasta sitomatta sitä konkreettiseen tilanteeseen Euroopassa. Tämä käy ilmi muun muassa Lindin teoksesta *Maneuver Warfare Handbook* vuodelta 1985.⁵⁹⁵

Eräitä keskeisiä TRADOC:n sisäpiiriin kuuluneita henkilöitä, jotka osallistuivat vuoden 1982 version kirjoittamiseen, olivat silloiset everstiluutnantit Richmond B. Henriques, Huba Wass de Czege ja Leonard ”Don” Holder. Varsinkin kaksi viimeksi mainittua ovat julkaisseet paljon doktriineista ja sotateoreettisista ja operatiivisista ongelmanasetteluista. Swain kirjoitti kehityksestä seuraavasti:

Kenraali Starry aloitti työn, joka hänestä oli pohjimmiltaan olemassa olevan manuaalin tarkistus pikemminkin kuin uuden kirjoittaminen. Hän pyrki ratkaisemaan hyökkäysportaisiin liittyvän ongelman antamalla vastuun etulinjan taistelusta divisioonille, prikaateille ja pataljoonille. Armeijakunnan piti käydä niin sanottu syvä taistelu (deep battle) käyttäen epäsuoraa tulta, omaa lentokalustoaan ja ilmavoimien iskukykyä. Konseptia, joka määritteli tämän taistelukentän jaon, kutsuttiin nimellä laajennettu taistelu (extended battle). Se heijasti sitä, mitä Starry oli oppinut toimiessaan 5. armeijakunnan komentajana Euroopassa. Starry ja (Bill) Richardson päättivät lopulta yhdistää nämä kaksi samanaikaista taistelua nimellä AirLand Battle, jota käsitettä oli ensimmäisen kerran käytetty vuoden 1976 manuaalissa kuvaamaan lähi-ilmatuen ongelmaa.⁵⁹⁶

Doktriinia koskevien käsitysten muuttaminen oli henkinen prosessi, eikä *AirLand Battlen* syntyä pidä yksinkertaistaa ja perustella vain uudella ja kehittyneemmällä sotakalustolla. *AirLand Battle*, joka korvasi *Active Defensen* vuonna 1982, oli ensisijaisesti tulos uusista ajatuksenkuiluista. Hyväksyttiin se, että Neuvostoliiton kohtaaminen eurooppalaisessa sodassa turvautumatta heti ydinaseisiin loi uusia tarpeita. Kehitystä ei voi siis selittää pelkästään viittaamalla Vietnamin sotaan tai uusin asejärjestelmiin, jotka korostuvat esimerkiksi Willmottin kirjoituksissa. Vuoden 1982 doktriiniin sisältyi nimittäin uusi operatiivinen sodankäyntikonsepti, jollaista ei aiemmin ollut kuvailtu amerikkalaisissa doktriineissa. Mutta luonnollisesti intellektuelli ja materiaallinen kehitys täydensivät toisiaan.⁵⁹⁷ Ne olivat riippuvaisia toisistaan, ja ne yhdessä muodostivat epäilemättä tärkeän perustan doktriinin kehittä-

⁵⁹⁴ Wheeler & Korb (2007), ss. 18–28.

⁵⁹⁵ Lind (1985).

⁵⁹⁶ Swain (1995b): Swain viittaa tässä doktriiniin FM 100-5 *Operations*, 1976, lukuun 8.

⁵⁹⁷ Wheeler & Korb (2007), ss. 19–20. Ks. myös ss. 116–117.

tämiselle. Ehkä vuoden 1982 doktriini poikkeaa vuoden 1976 doktriinista eniten itse doktriinijattelun suhteen siinä, miten TRADOC:n sisäpiirin edustajat ja voimakas ulkoinen kritiikki yhdessä kykenivät muuttamaan doktriiniin kirjattua suuntausta.

Uuden versio esityössä käytettiin perinteisiä tieteellisiä menetelmiä, ja se perustui varsin laajalti myös historiallisiin ja sotateoreettisiin lähteisiin. Siitä oli nyt tullut jotain muuta kuin laajennettu ohjesääntö. Esitystapa oli enemmän kuvaileva kuin vuoden 1976 versiossa, joka oli muodoltaan selvästi preskriptiivinen ohjesääntön tapaan. Tuloksena oli parempi tasapaino deskriptiivisen ja preskriptiivisen tekstin kesken, mikä oli eduksi koko dokumentille. Tärkeää oli myös se, että vuoden 1976 jälkeen oli toimeenpantu monia mittavia kokeiluja joukoissa ja oli kirjoitettu suurehko määrä ohjesääntöjä. Nyt saatettiin nojautua aivan erilaisiin kokemuksiin kuin vuoden 1976 versiota kirjoitettaessa. Sen seurauksena preskriptiivinen aineisto oli aiempaa laadukkaampaa. Romjuen mukaan doktriinidokumentille kyettiin nyt antamaan entistä abstraktimpi muoto, se ei ollut enää vain doktriinin asemaan korotettu ohjesääntö.⁵⁹⁸

Oli monella tapaa vaikeaa pitää vuoden 1982 *AirLand Battlen* käyttöön ottaminen erillään puolustushaarojen ikuisesta resurssitaistelusta ja asevoimien byrokratiasta. Uusi doktriini herätti kriittisiä kysymyksiä muun muassa rahoituksen ja priorisointien osalta sekä Yhdysvaltojen maavoimien ja ilmavoimien suhteesta, josta aiheutui monta kiistaa.⁵⁹⁹ Vuoden 1982 doktriinin valmistelu TRADOC:ssa tapahtui aikana, jota voidaan kutsua sisäiseksi kamppailuksi oikeasta opista. *Active Defense* -doktriinin kritikoiden väitteitä ei voitu kiistää, ja se johti lopulta muutokseen. Yhdysvalloilla oli todellinen tarve uudistaa doktriiniaan, kun sitä vertasi kehitykseen muualla maailmassa ja varsinkin Keski-Euroopassa.

1970-luvun jälkimmäisellä puoliskolla Neuvostoliitto sai luotua itselleen suurvallalle kuuluvan sotilaallisen kapasiteetin. Siitä oli selvimpänä merkinä avomerilaivasto sekä yhteistyö uusien kommunististen ystävävaltioiden kanssa muun muassa Afrikan sarvessa ja Angolassa. Neuvostoliiton uusi sotilaallinen kapasiteetti merkitsi vaikeuksia Natolle ja sen myötä myös TRADOC:lle. Vähitellen alettiin ymmärtää syntyneitä asetelmia, eli samaa asiaa katsottiin kahdesta eri suunnasta: koko kylmän sodan ajan molemmat osapuolet saattoivat seurata, mitä toinen teki, ja siihen pyrittiin vastaamaan parhaalla mahdollisella tavalla. Tässä voidaan nähdä osapuolten käyvän sotaa peilikuvansa kanssa.⁶⁰⁰

Uudistuksen lähtökohtana oli muuttunut näkemys ydinaseiden käytöstä. Kun Yhdysvallat, ja sen jälkeen myös sen eurooppalaiset Nato-liittolaiset, ottivat käyttöön *Flexible Response* -konseptin, oli Neuvostoliitto uusien haasteiden edessä. Neuvostoliiton ydinasekapasiteetin kasvaminen 1960-luvulla oli johtanut tilanteeseen, jossa Varsovan liitto kykeni kohtaamaan Naton tasavertaisena monilla aloilla. Se kykeni siten neutraloimaan ydinaseuhkan, joka aiemmin oli ollut leimaa antavaa Naton sotilaalliselle doktriinille. Tämän kehityksen myötä Neuvostoliitto näki uuden mahdollisuuden laajentumiseen Euroopassa ilman automaattista ydinsodan uhkaa. Mutta samalla Naton uusi panostus tavanomaisiin joukkoihin aiheutti

⁵⁹⁸ Romjue (1984), ss. 51–57.

⁵⁹⁹ Ks. aikanaan tärkeä muistio ”Army Deputy Chief of Staff for Operations and Plans and Air Force Deputy Chief of Staff for Plans and Operations Memorandum”: *USA and USAF Agreement on Apportionment and Allocation of Offensive Air Support (OAS) INFORMATION MEMORANDUM*, 23 May 1981, THO.

⁶⁰⁰ Romjue (1984), s. 16. Ks. muun muassa Romjuen pohdinnat neuvostoliittolaisesta operaatiotaidosta ja sotateoriasta.

Neuvostoliitolle ongelman: Varsovan liitolla ollut tavanomaisten joukkojen merkittävä ylivoima saattoi nyt alkaa horjua.⁶⁰¹

Neuvostoliiton johdossa ainoana vaihtoehtona pidettiin omien tavanomaisten joukkojen varustelun kiihdyttämistä entisestään. Näin myös päätettiin tehdä, ja sen seurauksena Neuvostoliitto lisäsi voimakkaasti tavanomaisen sotavarustuksen tuotantoaan 1970-luvun lopulla. Neuvostoliitossa todettiin myös tarpeelliseksi tarkistaa olemassa olevia sotilaallisia konsepteja ja doktriineja. Vuoden 1974 jälkeen uudelleen arviointi poiki kolme toisiinsa liittyvää kehityspiirrettä:

- Tavanomaista tulivoimaa oli vahvistettava massiivisesti ja olemassa olevien divisioonien logistiikkajärjestelmää oli parannettava.
- Ilmavoimien käyttöä oli laajennettava (maavoimien tukeminen ja ainakin paikallisen ilmaherruuden hankkiminen niillä alueilla, jossa on omia joukkoja).
- OMG-konseptia oli kehittävä neuvostoliittolaisen operaatiotaidon pohjalta⁶⁰². Neuvostoliiton asevoimissa asetettiin seuraava kysymys: miten pitää suuria Naton vastaisia operaatioita johtaa operatiivisella ja sotilasstrategisellä tasolla?

Neuvostoliitto pyrki pääasiassa vahvistamaan tavanomaisia joukkojaan laadullisin parannuksin. Syvän taistelun konseptin toimivuus haluttiin varmistaa lisäämällä tulivoimaa, parantamalla logistiikkatoimintoja operaatioiden tempon kohottamiseksi ja parantamalla kykyä johtaa suuria hyökkäysjoukkoja myös syvällä Naton alueella. 1980-luvun alussa muodostetut OMG:t käsittivät kokonaisia erikoistuneita armeijakuntia ja armeijoita.⁶⁰³ Yhdysvaltalainen sotilasiantuntija David C. Isby selvittää teoksessaan *Weapons and Tactics of the Soviet Army* OMG:n käyttöperiaatteita: OMG on tarkoitettu hyökkäämään syvin tavoittein vihollisen puolustuksen operatiivisessa syvyydessä. Se voidaan panna liikkeelle, kun ensimmäinen hyökkäysporras on saavuttanut tavoitteensa tai jopa ennen läpimurtoa. Ajatuksena on, että ensimmäinen porras tekee läpimurron ja OMG käyttää sitä hyväkseen.⁶⁰⁴ Myös maahanlaskujoukkojen käyttämistä kehitettiin. Perustettiin moderneja maahanlaskudivisioonia ja ilmarynnäkköprikaateja, jotka varustettiin kevyillä panssariajoneuvoilla. Lisäksi luotiin ilmakuljetuskyky, jolla pystyttiin kuljettamaan kokonainen divisioona varusteineen.

Neuvostoliiton länsiosissa olevien tavanomaisten joukkojen kehittäminen vahvensi maan asevoimia. Se muodostui Natolle ongelmaksi ennen 1970-luvun päättymistä, siis samoihin aikoihin, kun kamppailu *Active Defense* -doktriinista Yhdysvalloissa alkoi. Aiemmissa Naton suunnitelmissa ja laskelmissa oli arvioitu, että sen joukot kykenisivät torjumaan tai lyömään Itä-Saksassa ja läntisessä Puolassa olevien neuvostojoukkojen hyökkäyksen (*Group of Soviet Forces Germany*). Nyt isoksi ongelmaksi muodostui alati kasvava uhka, että Länsi-Saksassa olevat Naton pääjoukot kuluisivat ja heikentyisivät merkittävästi sodan kuluessa.⁶⁰⁵ Neuvostoliittolaiset sotateoreetikot olivat nähneet paljon vaivaa kehittäessään teorioita laajojen operaatioiden toimeenpanosta. Yksi heistä oli kenraali Vasili Reznitšenko, joka on todennut:

⁶⁰¹ Willmott (2001), s. 48.

⁶⁰² Isby, David C.: *Weapons and Tactics of the Soviet Army*, uudistettu painos, Jane's, London, 1988, s. 52, 54, 108.

⁶⁰³ Aiheeseen voi syventyä esimerkiksi perehtymällä teoksen Orenstein & Glantz (1995b) artikkeleihin Ogarkov, Nikolai V.: "The Deep Operations (Battle)", ss. 191–199 ja Mozolev, V. F.: "On the General Fundamentals of the Theory of Soviet Operational Art", ss. 200–212 ja Bezhkrebtyy, M. I.: "The Preparation of Successive Offensive Operations", ss. 232–244.

⁶⁰⁴ Isby (1988), s. 54.

⁶⁰⁵ Willmott (2001), ss. 48–49.

”Hyökkäys on taistelun perusmuoto. Vihollinen voidaan tuhota täydellisesti vain suurella tempolla toteutetulla päättävällä hyökkäyksellä kauas syvyyteen.”⁶⁰⁶

Naton piirissä tajuttiin 1970-luvun lopulla, että Neuvostoliiton toisen strategisen hyökkäysportaan joukkoja oltiin edelleen vahventamassa⁶⁰⁷. Toinen porras kykenisi nopeasti siirtymään Saksaan, ja se antaisi Neuvostoliitolle mahdollisuuden aloittaa hyökkäyksen alivoimaisia Nato-joukkoja vastaan. Naton johdossa ymmärrettiin, että ellei neuvostojoukkojen nopeaa keskittämistä Saksaan vastaa kyettäisiin estämään, olisi tappio tavanomaisessa sodankäynnissä väistämätön. Amerikkalaisten kannanotot joiden mukaan siitä pitäisi kuitenkin selvittää, kauhistutti aluksi sen liittolaisia. Uusi käsitys siitä, että suurimman uhkan Natolle tulisivat muodostamaan toisen strategisen hyökkäysportaan joukot, jotka siirtyvät länteen Neuvostoliiton läntisistä sotilaspiireistä, sai kuitenkin amerikkalaiset entistä päättäväisemmin tavoittelemaan länteen johtavien etenemisreittien sulkemista.⁶⁰⁸ Toisen hyökkäysportaan joukkojen nopea siirtyminen sotänäyttämölle aiottiin estää ilmavoimilla.

Neuvostoliiton ensimmäisten hyökkäysjoukkojen ja suurten ilmavoimien torjumiseen liittyi myös ongelmia⁶⁰⁹. Naton eurooppalaiset jäsenet suhtautuivat aluksi epäillen ajatukseen käyttää ilmavoimia neuvostojoukkojen toisen hyökkäysportaan joukkoja vastaan. Eurooppalaisesta näkökulmasta ei ollut mitään mieltä siinä, että estetään toisen portaan joukkojen pääsy sotänäyttämölle, ellei kyettäisiin takaamaan, että ensimmäinen porras torjutaan ja tuhotaan. Eurooppalaisten arvioiden takana oli tietty epäluulo amerikkalaisia kohtaan, sillä Euroopassa oltiin hyvin selvillä Yhdysvaltojen maavoimien vähentyneestä suorituskyvystä Vietnamin sodan jälkeen. Tällä kohtaa on hyvä muistaa, että TRADOC:n vuonna 1976 julkaiseman *Active Defense* myötä pyrittiin epäsuorasti löytämään ratkaisu alivoimaisuuteen puolustustaistelun alussa. Operatiivisesti ratkaisuna oli muun muassa joukkojen hajuttaminen, joka oli vastoin lähes kaikkia sotilaallisia oppeja.⁶¹⁰ Tämä oli, kuten aiemmin on mainittu, vain yksi syistä *Active Defenseä* koskevaan kiistelyyn, joka tuli vaikuttamaan amerikkalaiseen doktriinikehitykseen.

Yksi syy jännitteisiin oli *Active Defense* -kriitikoiden harrastama vakiintuneiden käsitteiden väärinkäyttö. Kun tarkastellaan uutta taktiikkaa ja doktriinia koskevia artikkeleita vuosilta 1977–1980, huomataan tietynlaisen kielellisen ja ajatuksellisen sekavuuden saaneen usein sijaa, kun sotilaat yrittivät ymmärtää ja tulkita liikesodankäynnin argumentaatioon liittyvää saivartelua ja yksityiskohtia. Aina ei tiedetty, mistä oikein keskusteltiin. Toinen ongelma oli liikesodankäyntikoulukunnan selvästi selektiivinen tapa käyttää – ehkä väärinkäyttää – käsitteitä ja niiden sisältöjä ja osin myös historiallisia argumentteja. Tästä kiistelemineen muodosti aivan oman kokonaisuutensa keskustelussa. Kriitikot siis käyttivät omasta vaihtoehdostaan nimitystä liikesodankäynti, jolla he ottivat selvästi etäisyyttä kulutussodankäynnin ajatuksiin perustuvaan konseptiin. Käsitteen liikesodankäynti käyttäminen uudesta ajattelutavasta ja konseptista oli monella tapaa onnetonta, varsinkin kun käsitteet kuluttaminen ja liike eivät automaattisesti ole toistensa vastakohtia.⁶¹¹

⁶⁰⁶ Isby (1988), s. 42.

⁶⁰⁷ Wardak (1989–1992), ss. 15–50.

⁶⁰⁸ Isby (1988), ss. 54–57.

⁶⁰⁹ Willmott (2001), s. 48 ja ss. 61–62.

⁶¹⁰ Sama, ss. 47–48.

⁶¹¹ Sama, ss. 50–51.

Kulutussodankäynti tai uuvutusota on siis sodankäyntimuoto, jossa tavoitteena on vihollisen joukkojen tuhoaminen. Kuitenkin kun lähdetään siitä tosiasista, että yhtään sotaa ei ole käyty ilman joukkojen liikettä, muodostui käsite liikesodankäynti ehkä hieman harhaanjohtavaksi.⁶¹² Suurelle yleisölle käsitteen sisältö jäi usein epämääräiseksi.

W. T. Wheeler yrittää artikkelissaan ”Some Lessons from the Dustbin of History” (oppeja historian roskakorista) selittää, mistä oikein oli kysymys:

*Puolueettomien, reformiliikkeeseen sitoutumattomien ihmisten mielestä Boyd, Spinney ja Sprey tekivät jyrkän vaikutelman, usein oikein jyrkän. Kullakin heistä oli esityksissään oma sävynsä, mutta usein kukin heistä myös lyttäsi uudet kuulijat, ikään kuin vihjaten, että ”ellet ymmärrä ja hyväksy, mitä minä sanon sinulle, sinussa on jotain vikaa, ei minussa”. [...] Reformistit eivät esityksillään voittaneet puolelleen montakaan kannattajaa, mutta on mahdoton sanoa, montako potentiaalista kannattajaa karkotettiin tällä vaativalla, kompromissittomalla sävyllä.*⁶¹³

Willmott mainitsee erityisesti silloisen maavoimataustaisen asevoimien komentajan (*Chairman of the Joint Chiefs of Staff*) yrityksen pakottaa liikesodankäynnin takana olevan ajatuskulun myös Yhdysvaltojen laivastoon ja ilmavoimiin. Molemmat puolustushaarakomentajat suhtautuivat epäillen uuteen oppiin, ja asevoimien komentajan epäonnistunut yritys vain kasvatti uusien ajatusten vastustusta näissä puolustushaaroissa.⁶¹⁴

Active Defensen vastustajat halusivat omalla vaihtoehdollaan muun muassa tuoda sodankäyntiin rationaalisemman päätöksentekoprosessin. He halusivat päästä siihen keskittämällä tulivoima vihollisen niin kutsuttua voimanlähdettä vastaan (*center of gravity, CoG*), vaikka käsite kriittinen haavoittuvuus olisi paremmin kuvannut asiaa, josta keskusteltiin. Keskustelussa tuotiin esille myös käsite tahto. Liikesodankäynnin kannattajien puolella käsite ”*taistelu tahdosta*” sai korostuneen aseman, vaikei kukaan oikein kyennyt selittämään, mitä sillä tarkoitettiin. Willmott toteaa, että, *AirLand Battle* -konsepti sekoitettiin usein käsitteeseen liikesodankäynti, ja ne muodostuivat keskustelussa lähinnä synonyymeiksi. Tämä vaikutti harhaan johtavalla tavalla keskusteluun, koska siitä saattoi ymmärtää, että nimenomaan liike oli keskeistä, kun taas sotateoreetikot ja doktriinin kirjoittajat tavoittelivat uudenlaista tasapainoa tulivoiman ja liikkuvuuden kesken. Koska uudessa käsitteessä pantiin paino liikeeseen, liikesodankäynnin kannattajat tahtoivat myös antaa suuren painon havainnoille, joiden mukaan tulivoimalla voidaan vain harvoin tyydyttävällä tavalla korvata liike.⁶¹⁵

Willmott toteaa, että *Active Defensen* vastustajien mukaan idea taktisesta hajauttamisesta oli vain pieni osa operatiivisen keskittämisen konseptia. Sen tarkoituksena oli yhtä paljon toimia vihollisen tahtoa ja yhtenäisyyttä vastaan kuin vaikuttaa vihollisen fyysiseen voimaan.

⁶¹² Keskustelussa käytettiin käsitteitä *manoeuvre warfare* ja *manoeuvrist approach to warfare*. Ne eivät esiintyneet virallisissa maavoimien doktriineissa – niissä kirjoitettiin *maneuver*.

⁶¹³ Wheeler & Korb (2007), s. 27. Tärkeitä johtavien reformistien kirjoittamia tekstejä ovat muun muassa Spinney, Franklin C. (toim.) James Clay Thompsonin kommentit: *Defense Facts of Life, The Plans/Reality Mismatch*, Westview Press, Boulder, Colorado, 1985 ja Sprey, Pierre M: Round Table Session 11: ”The Modernization Debate: Quantity versus Quality”. *The ”Military Reform” Debate. Directions for the Defense Establishment for the Remainder of the Century, Senior Conference XX, Background Pamphlet*, West Point, New York, 3–5 June 1982. Pierre Sprey oli yksi Boydin kollegoista, ja hänellä oli keskeinen asema A-10-lentokoneen kehittämisessä ja myös suuri vaikutus F-16:n muotoutumiseen.

⁶¹⁴ Willmott (2001), ss. 50–51.

⁶¹⁵ Sama, s. 50.

Tärkeän kohteen valtaamiseen johtavalla liikkeellä saadaan aikaiseksi pitkäaikaiset vaikutukset ja sillä osaltaan pakotetaan vihollinen toimimaan liikkeen tekijän ehdoilla. Tulivoimalla tehtävää iskuja ei voida jatkaa rajattomasti, eikä se välttämättä provosoi vihollista reagoimaan tavalla, jota voisi käyttää hyväksi. Tällä kohtaa on oltava selkeä: tulivoimalla voidaan voittaa taisteluvaiheita, tai jopa kokonaisia taisteluja, mutta ei nykyaikaista sotaa. Toisaalta ei liike ole koskaan yksinään voittanut sotaa, ja tuskin se tulee sitä tekemäänkään. Argumentoinnin heikkous on siinä, että se ei tuo esiin liikkeen ja tulenkäytön riippuvuutta toisistaan. Tästä seuraa luonnollisesti se, että on väärin asettaa liike ja tulenkäyttö toisiaan vastaan, kun sen sijaan on korostettava niiden täydentävän toisiaan sodassa.

5.6.2 Ajatusten tärkeimmät lähteet

On mielenkiintoista todeta, että perusteet uusille amerikkalaisille ajatuksille olivat paljolti jo olemassa sen aikaisessa neuvostoliittolaisessa sotilaskirjallisuudessa ja ennen muuta neuvostoliittolaisessa sotateoriassa. Tätä tosiasiaa ei kommentoida vuoden 1982 FM 100-5:ssä, mutta monet doktriinin parissa työskennelleet ovat myöhemmin kirjoittaneet asiasta.⁶¹⁶ Naton sopeuttaminen joustavaan vastaiskuun 1970-luvulla pakotti liittoutuneet tutkimaan neuvostoliittolaista doktriinia ja organisaatiota. Oli pakko panostaa rahaa ja tutkijavoimaa selvittämään neuvostoliittolaisia ajatuksia. Kuten aiemmin on mainittu, 1970-luvun alussa ryhdyttiin kääntämään neuvostoteoreetikkojen, kuten Savkinin, Svetšinin, Triandafillovin ja Tuhatševskin, tekstejä. Siten syvän taistelun konsepti ja operatiivista tasoa koskevat teoriat saatiin englanninkielisinä länsimaisten upseerien ja tutkijoiden käyttöön.⁶¹⁷

Moniin 1980-luvun liikesodankäynnin ajatuksiin oli inspiraatio haettu neuvostoliittolaisesta sotateoriasta, mutta olisi silti väärin sanoa, että se olisi suora kopio neuvostoliittolaisesta teoriasta. Inspiraation lähteenä olivat ennen muuta operaatiotaitoon liittyvät ajatukset, siis se, miten suuria joukkoja johdetaan sodassa. Taktisella tasolla voidaan havaita suuri kiinnostus saksalaista vuosien 1917–1945 teoriaa ja käytäntöä kohtaan, mutta myös se saa modernin ja teknologisen kehityksen huomioon ottavan muodon vuosina 1976–1986 kehitetyissä ja julkaistuissa teorioissa. Tämä oli kaiken kaikkiaan hyvin merkittävä kausi amerikkalaisten sotilaallisten ajatusten ja doktriinien kehittämisessä.

Uusissa liikesodankäyntiin liittyvissä teorioissa voidaan havaita pyrkimys kontrolloida vihollisen toimintaa koko sen hyökkäyksen syvyydeltä joko tuhoamalla sen joukot tai vaikuttamalla johtajien tahtoon jatkaa hyökkäystä. Siitä muodostui vähitellen koko liikesodankäyntikonseptin keskeinen lähtökohta. Vihollisen aikomusten ja taistelukyvyyn kontrolloiminen sai suurin piirtein saman merkityksen kuin vihollisen lamauttaminen tai sen taistelutahdon lamaannuttaminen. Näiden uusien teorioiden myötä otettiin etäisyyttä kulutussotaan voi-

⁶¹⁶ Vuosina 1976–2008 kirjoitettiin viisi *FM 100-5/3-0 Operations* -versiota. On täysin selvää, että teoriakehityksellä ja teorioiden soveltamisella käytännössä on ollut suuri merkitys myöhemmälle amerikkalaiselle kehitykselle. Ensimmäinen versio liikesodankäyntidoktriinista on vuodelta 1982, toinen on vuodelta 1986, ja siinä esiintyy ensimmäisen kerran *operational art*, operaatiotaito. Kolmas on vuodelta 1993. Vuoden 2001 versio sai uuden nimen, *FM 3-0 Operations*. Se puolestaan korvattiin uudella versiolla vuonna 2008. Vuosina 1993, 2001 ja 2008 julkaistujen versioiden teksteissä ei ole käytetty käsitteitä liikesodankäynti tai liikesodankäyntiteoria.

⁶¹⁷ Esimerkiksi Triandafillov, V. K. (1994), Savkin (1972/1984), Grechko, A. A.: *The Armed Forces of the Soviet Union (A Soviet View)*, käännetty ja julkaistu Yhdysvaltojen ilmavoimien (U. S. Air Force) tuella, U. S. Government Printing Office, Washington, D. C., 1975/1977 ja Kozlov, S. N.: *The Officer's Handbook (A Soviet View)*, käännetty ja julkaistu Yhdysvaltojen ilmavoimien (U. S. Air Force) tuella, U. S. Superintendent of Government Press, Washington, D. C., 1971/1977.

ton kaavana. Tärkeää on myös se, että enää ei uskottu mahdollisuuden voittaa suursota Euroopassa vain taktisten voittojen avulla.⁶¹⁸

Edellä mainittujen uusien teorioiden mukaan keskeistä oli se, että vihollinen lyödään sarjalla nopeita ja ratkaisevia toimenpiteitä, joilla aiheutetaan viholliselle järjestelmäromahdus⁶¹⁹. Sama ajatus sisältyy myös Boydin OODA-silmukkaan. Lind puhuu tässä yhteydessä nopeudesta. Taistelua pitää käydä omaa tahtoa noudattaen, toteuttaen operaatiot suurella tempolla ja keskittäen tuli vihollisen syvyydessä oleviin ryhmytyksiin. Näin vihollinen pakotetaan reagoimaan defensiivisesti ja reaktiivisesti, eikä sille anneta mahdollisuutta toimia proaktiivisesti ja tehokkaasti. Vihollinen siis painostetaan defensiiviseen ja reaktiiviseen toimintamalliin.⁶²⁰

Uudet amerikkalaiset ajatusmallit siis painottivat taistelua syvyydessä ja kalliiksi käyvien, maailmansotien materiaali- ja ihmislaitteiden kaltaisten lähitaisteluiden välttämistä. Viholliseen tuli vaikuttaa omilla ilmavoimilla ja liikkuvilla panssaroiduilla yhtymillä. Luonnollisesti useimmat teoreetikot ymmärsivät, ettei lähitaistelua voitaisi kokonaan välttää. Tulenkäytöllä ja liikkeellä liikesodankäynnin kannattajat halusivat saavuttaa ratkaisut operatiivisella tasolla. Käsitys siitä, että operatiivisella tasolla voisi olla suuri merkitys sodan lopputulokselle, antoi värinsä koko doktriiniryhmälle, ja tietysti sen piti heijastua myös sotaretkien suunnitteluun.

Uuden ajattelutavan seurauksena piti aloite säilyttää koko ajan omissa käsissä ja samalla estää vihollista toteuttamasta suunnitelmaansa. Onnistuminen riippuisi hyvin paljon siitä, miten hyvin onnistuttaisiin häiritsemään vihollisen joukkojen koordinoitu toiminta syvyydessä. Liikesodankäyntikoulukunnan häirinnän periaatetta moni piti voiton avaimena. Se oli heijastuma neuvostoliittolaisista periaatteista ja vastakohta käsitteille ratkaiseva tavoite, ratkaiseva toimenpide ja joukkojen massamainen käyttö. Koska neuvostoliittolaiset pyrkivät saavuttamaan ratkaisun operatiivisella tasolla, se piti myös estää operatiivisella tasolla.⁶²¹

William S. Lind, ehkä tunnetuin liikesodankäyntikoulukunnan jäsen, kirjoittaa vuonna 1985 julkaistussa teoksessaan, että liikesodankäynti ei ole mikään uusi asia⁶²². Amerikkalaisessa yhteydessä se kuitenkin oli uusi asia, melkein vallankumouksellinen. Liikesodankäyntikoulukunta ei ollut yksin kehittämässä tällaisia ajatuksia. Neuvostoliitossa marsalkka Nikolai Ogarkov esitti lähes samaan aikaan samankaltaisia ajatuksia ja teki niistä, jos mahdollista, vielä radikaalimpia johtopäätöksiä.⁶²³ Kun uudet amerikkalaiset ajatukset lopulta formalisoitiin parannetussa versiossa FM 100-5, *Operations* (1986), ne edustivat muutosta tavanomaiseen sotilaalliseen osaamiseen ottamalla etäisyyttä Yhdysvaltojen maavoimien perinteiseen tai lineaariseen tapaan käydä sotaa. Siinä murtui amerikkalainen perinne, joka ulottui kahdesta maailmansodasta aina Vietnamin sotaan asti.

⁶¹⁸ William S. Lind, huhtikuu 2001, muistiinpanot keskustelusta Ruotsin maanpuolustuskoulussa Tukholmassa.

⁶¹⁹ Wheeler & Korb (2007), ss. 114–115.

⁶²⁰ Lind (1985), ss. 4–24 ja 98–106.

⁶²¹ Wardak (1992), ss. 26–30 ja s. 40.

⁶²² Lind (1985), Ks. muun muassa johdanto ja 1. luku.

⁶²³ Ogarkov, Nikolai V. (1978), ”The Deep Operations (Battle)” teoksessa Orenstein & Glantz (1995b), ss. 191–199.

5.7 Arvio kehityksestä

Nykyisissä Yhdysvaltojen asevoimissa jatkuu vahvana perinne, jossa ylempi taso pitää alaisensa tiukasti valvonnassaan. Tämä vaikuttaisi olevan ristiriidassa verkostokeskeisen johtamisen periaatteiden kanssa. Esimerkiksi *Network Centric Warfare* (NCW) ja myöhemmin *Effect-Based Operations* (EBO)- ja *Effect-Based Approach to Operations* (EBAO) -konsepteissa, joita pyrittiin soveltamaan 1990-luvun lopusta noin vuoteen 2005, piti joukkojen itsesynkronoituminen tapahtua alhaalta ylös.⁶²⁴ Tehokas tietoverkko houkutteli kuitenkin hyvin korkeita johtajia johtamaan hyvin pieniä asioita ja valvomaan alaisten toimintaa hyvinkin tarkasti. Joissakin tilanteissa se voi olla perusteltua, mutta yleensä ei.

On vanha uskomus, että sodassa kovaan paineeseen joutuvat asevoimat joutuvat toimimaan innovatiivisesti niin organisaation, taktiikan kuin koulutuksenkin osalta. Yhdysvalloissa on käyty Afganistanin ja Irakin kokemusten pohjalta laaja keskustelu siitä, millaisia sotilaallisia haasteita tulevaisuus tuo mukanaan. Tärkeä kysymys on, priorisoiko Yhdysvaltojen asevoimat edelleen terrorismin vastaista ja vastakumouksellista toimintaa, vai asetetaanko tavanomainen sodankäyntikyky uudelleen etusijalle? Viimeisin vaikutelma on, että Irakin ja Afganistanin operaatioiden päätyttyä tavanomainen sodankäynti asetetaan jälleen etusijalle.

H. P. Willmottin mukaan ensimmäinen Vietnamin sodan jälkeinen vuosikymmen 1970-luvulta alkaen oli Yhdysvaltojen asevoimissa mullistusten ja sekavuuden aikaa. Siinä ajassa piilevät tulevan muutoksen alkutekijät. Silloin offensiivisemmän liikesodankäynnin kannattajat kykenivät saavuttamaan ainutlaatuisen vaikutusvallan. Siviilitutkijoiden ja eläkkeellä olevien sotilaiden rooli puolustusajattelussa ei ollut mitään uutta Yhdysvalloissa. Tuolloin heidän haastajikseen nousivat innokkaat väittelijät asevoimien sisältä. Vuosien 1976–1982 keskusteluun osallistui asevoimien sotilas- ja siviilihenkilöstöä, mutta liikesodankäyntiajatukset saivat myös paljon käyttövoimaa kongressin suunnalta.⁶²⁵ Erityisen aktiivinen oli senaattori Gary Hart. Hänen artikkelillaan ”The Case for Military Reform” vuodelta 1981 oli suuri merkitys debatissa.⁶²⁶ Poliittinen prosessi oli kuitenkin alkanut jo aiemmin muun muassa yhteistyöllä W. S. Lindin ja senaattori Robert Taft jr:n kesken vuosina 1976–1977.⁶²⁷

Jotta voisi ymmärtää ne puitteet, joissa kamppailu Yhdysvaltojen asevoimien reformista käytiin, on palattava Jimmy Carterin presidenttikauteen 1977–1981. Tuolloin Yhdysvalloilla oli suuria taloudellisia vaikeuksia, eikä Carterin hallinto koskaan onnistunut kokonaan ratkaisemaan niitä. Kaudelle oli ominaista suuri päättämättömyys ja sekavuus ulkopoliittisissa ja puolustuspoliittisissa asioissa. Sitä seuranneella presidentti Ronald Reaganin ensimmäisenä presidenttivuotena epävarmuus oli vielä suurempaa. Carterin hallinnon monet hyvät aiomukset tuhraantuivat päättämättömyyteen. Kuitenkin yhdessä kriittisessä asiassa Carterin ja Reaganin hallinnoilla oli yhtäläinen vaikutus asevoimien reformiin: molemmat rohkaisivat liikesodankäyntikoulukuntaa luultavasti ymmärtämättä täysin asiaan liittyvää argumentointia tai uusien ajatusten seurauksia.

Norjalainen historioitsija Torgeir E. Sæveraas on tehnyt mielenkiintoisen yhteenvedon ase-reformin sekavuuden aikakaudesta ja uuden sotateorian ja doktriinikehityksen seurauksis-

⁶²⁴ Ks. alaluku 5.9.

⁶²⁵ Willmott (2001), ss. 58–59

⁶²⁶ Hart, Gary: ”The Case for Military Reform”, *The Wall Street Journal*, 21 January 1981.

⁶²⁷ Wheeler & Korb (2007), ss. 17–18.

ta. Hän oli selvästi skeptinen liikesodankäyntikonseptin suhteen ja kirjoitti muun muassa näin: ”*Tässä tutkimuksessa olemme nähneet, että siinä peruskonseptissa, jolle liikesodankäynti perustuu, on ilmeisiä heikkouksia.*” Sæveraas luettelee kolme seikkaa, jotka hänen mukaansa puhuvat konseptia vastaan. Keskeisin väite on se, että liikesodankäyntikonsepti ei ole yleispätevä sotilaallinen konsepti ja liikesodankäynti on käytettävyydeltään erittäin rajoittunut.⁶²⁸

Sen perusteella, mitä nykyään kehityksestä tiedetään, kritiikki voi olla pitkälti totta. On kuitenkin paikallaan huomauttaa, että käyty debatti sai aikaan ainakin yhden pysyvän vaikutuksen: vuonna 1982 kirjattiin ja määriteltiin ensimmäisen kerran doktriinidokumentissa käsite sodankäynnin operatiivinen taso ja luotiin edellytykset ymmärtää käsite operaatiotaito nykyaikaisella tavalla. Pitkällä aikavälillä tällainen muutos on ehkä merkinnyt eniten amerikkalaiselle ja Natossa harjoitetulle doktriinijattelulle. Tästä näkökulmasta katsoen ei ole kovin keskeistä se, oliko liikesodankäynti tärkeä vai vähemmän tärkeä käsite. Käsite on käytännössä poistunut käytöstä, eikä se esiinny uudemmissa amerikkalaisissa tai Naton doktriineissa, joissa uudet teoriat ovat vallanneet alaa.

On myös huomattava, että samoihin aikoihin palautettiin poliittiseen ja sotilaalliseen ajatusmaailmaan ajatus rajoitettujen sotien käymisestä ja voittamisesta. Willmott on omassa tulkinnassaan todennut, että Yhdysvaltojen maavoimat tuli aina vain vakuuttuneemmaksi kyvystään ja oikeutuksestaan käydä sellaisia sotia omilla ehdoillaan ja kyvystään voittaa ne musertavalla ylivoimallaan.⁶²⁹ Kehitys voidaan tiivistää kolmeen kohtaan:

1. TRADOC:ssa näkyi uusien ajatusten asteittainen kehittyminen. Ensimmäinen askel oli niin sanottu *Central Battle Corps* -konsepti vuonna 1978, jossa fokus oli sodankäynnissä Keski-Euroopassa.
2. Kehitys eteni ”*Corps Plus Air Force*” -ideoihin, jotka esiintyvät vuonna 1979 julkaisussa TRADOC:n *Integrated Battle* -nimisessä konseptitutkimuksessa. Siinä näkyivät neuvostoliittolaiset periaatteet, kuten operatiivinen syvyys, operatiivinen tavoite ja operatiivinen isku, ensimmäisen kerran oikein ymmärrettyinä ja kuvailtuna länsimaisessa doktriinitekstissä.
3. Vuoden 1982 jälkeen seurasi uusi kehityskierros, tällä kertaa SACEUR:n taholta, mistä seurasi *Follow-on-Forces Attack* -konsepti ja käsitteen *extended battlefield* tuleminen käyttöön. Niitä voidaan myös pitää alkuna Naton omalle versiolle liikesodankäynnistä.

Kaksi ensimmäistä kehitysaskelta otettiin silloin, kun keskustelu kahden kilpailevan koulukunnan kesken kävi kiihvimpana. Tammikuussa 1980 esitetty niin sanottu *Carter*-doktriini ja *Rapid Deployment Task Force*, uusi todellinen sotilaallinen voima maaliskuusta 1980 lukien, saivat pitkällä aikavälillä erittäin suuren merkityksen.⁶³⁰ *Carter*-doktriini muotoutui ai-

⁶²⁸ Sæveraas, Torgeir E. & Henriksen, Kjetil: *Et militært universalmiddel? Amerikansk "Maneuver Warfare" og norsk doktrineutvikling*, Institutt for forsvarsstudier, Oslo Files on Defence and Security-01/2007, Oslo, 2007, ss. 70–81.

⁶²⁹ Willmott (2001), s. 59.

⁶³⁰ Paul K. Davis kirjoitti kesäkuussa 1982 kehityksestä seuraavasti: ”*Since the summer of 1979 there has been an accelerating effort in the United States to increase capabilities for non-NATO contingencies in the Middle East, particularly in Southwest Asia, the area surrounding the Persian Gulf. The newly created Rapid Deployment Joint Task Force (RDJTF) and related programming and diplomatic initiatives have been central elements in this effort.*” <http://www.rand.org/pubs/papers/2005/P6751.pdf>, 8.7. 2009. Presidentti Carter julisti puheessaan kansakunnan tilasta 23.1.1980, että Yhdysvallat tulisi tarpeen vaatiessa käyttämään sotilaallista voimaansa puolustaakseen kansallisia etujaan Persianlahden alueella.

kana, jolloin Yhdysvaltojen sotilaallinen voima näytti olevan taantumassa ja Neuvostoliiton sotilaallisessa suorituskyvyssä nähtiin selvää kehittymistä. Se sai Yhdysvallat käynnistämään viisivuotisorjelman asevoimiensa uudistamiseksi. Asiaan vaikuttivat myös Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton huonot keskinäiset suhteet tuohon aikaan. Siitä olivat merkkeinä Neuvostoliiton massiivinen tavanomaisten joukkojen varustelu, Reaganin hallinnon Neuvostoliitosta käyttämä nimitys ”*Evil Empire*”, pahan valtakunta, ja amerikkalaisten niin kutsuttu *Star Wars* -ohjelma.

Kehitys voidaan tiivistää kahteen kohtaan:

1. *Rapid Deployment Task Force* perustettiin vuonna 1979. Vuonna 1980 sen nimeksi muutettiin *Rapid Deployment Joint Task Force* (RDJTF), ja se oli tammikuussa 1983 perustetun amerikkalaisen *Central Commandin* (CENTCOM) edeltäjä.
2. Carterin hallinto asetti asevoimille uusia vaatimuksia luomalla organisaation, jossa oli joukkoja sekä maavoimista että laivastosta. Ryhdyttiin käyttämään käsitettä *joint force*. Yhteisen johdon alaisuudessa toimivien joukkojen piti valmistautua operoimaan olosuhteissa, jossa ne olisivat vahvuudeltaan alivoimaisia, ja niiltä edellytettiin yhteisiä operaatioita, *joint operations*.⁶³¹

Yhdysvaltojen maavoimien oli nyt sopeuduttava Carterin hallinnon uusiin vaatimuksiin, ja myös laivasto ja ilmavoimat joutuivat vasten tahtoaan mukaan prosessiin. Uudet doktriinijatkukset tehtiin yhä tutummiksi asevoimissa ja laajemminkin julkisen debatin avulla. Siinä liikesodankäyntikoulukunnan kannattajat olivat avuksi. TRADOC:n uusi johtaja kenraali Donn A. Starry kääntyi liikesodankäyntiajatusten kannalle, mikä vaikutti osaltaan doktriinien kirjoittamiseen. Michael McClintock on kirjoittanut uusien ajatusten synnystä seuraavasti:

Suuntautumisen vaihtuminen matalan intensiteetin konflikteihin 1980-luvulla seurasi myös toista uraa, joka poikkesi varsin selvästi erikoisoperaatiokyvyn kehittämisestä. Konventionaalisempi ajatus oli kehittää kevyttä jalkaväkeä, joka sopi käytettäväksi mertentakaisissa kriisipesäkkeissä, joukkoja, joissa erikoisoperaatio-osat muodostivat vain pienen osan. Vietnamin sodan jälkeinen strategia, joka oli kiteytynyt jo vuonna 1977, ennakoi yleisjoukkojen käyttämistä Naton rakenteiden ulkopuolella luomaan kyky reagoida nopeasti mertentakaisiin kriiseihin. Sen konseptin mukaan, jonka puolustusministeriö oli luonostellut presidentille salaisessa muistiossa (Presidential Review Memorandum), kehitettäisiin joukkoja, jotka ilman etutukikohtia tai ystäväm maiden fasiliteetteja kykenisivät itsenäisiin operaatioihin niillä maantieteellisillä alueilla, jossa niiden suojaa tarvittaisiin, mukaan luettuna Korea, Persianlahti ja Lähi-itä. Strategian implementointi oli käynnissä tammikuussa 1979, jolloin Iranin šaahin syökseminen vallasta pani vauhtia suunnittelijoihin. Yksiköiden määrääminen puolustushaaroista yhdistettyyn joukkoon saatiin tiettävästi valmiiksi vuoden 1979 puoliväliin mennessä ja 1. lokakuuta 1979 presidentti Carter ilmoitti, että hän on käskenyt perustaa ensimmäisen nopean toiminnan joukon (Rapid Deployment Force (RDF)).

Maavoimien, ilmavoimien, laivaston ja merijalkaväen joukkojen yhdistäminen RDF:ssä oli innovatiivista siinä mielessä, että se vaati yhteistoimintaa yli puolustushaarakkojen ja te-

⁶³¹ McClintock Michael (2002): *Instruments of Statecraft: U. S. Guerilla Warfare, Counterinsurgency and Counterterrorism, 1940–1990*, ss. 15–16, <http://www.statecraft.org/chapter13.html>, 8.7.2009.

*hokkaan komentorakenteen. Konsepti edellytti yhdistettyjen joukkojen kokoamista nopeasti, kun tarve sitä vaati, ei niiden jatkuvaa valmiudessa oloa. Käytettävissä oleviin joukkoihin sisältyivät pääosa merijalkaväen amfibiojoukoista (noin 50 000 sotilasta), kolme laivaston lentotukialusryhmää ja erinäinen määrä ilmavoimien yksiköitä. Poikkeuksen tästä muodosti RDF:n ydinjoukko, joka tosiasiaa oli jatkuvassa valmiudessa. Sen muodosti Fort Braggissa oleva 15 000 sotilaan vahvuinen 82. Maahanlaskudivisioona, jolla oli pysyvästi kolme prikaatin taisteluosastoa korkeassa nopean toiminnan valmiudessa.*⁶³²

Viimeinen tekijä, joka tuli vaikuttamaan *AirLand Battle* -doktriinin ajatuksiin ja koko operaatiotaitoon liittyvään ajatteluun, oli Reaganin hallinnon panostus asevoimiin: puolustusbudjettia kasvatettiin 15 prosenttia. Seuraukset olivat moninaiset. Esimerkiksi laivastolle laadittiin kunnianhimoinen *The 600 Ship Navy*- ohjelma. Elo-syyskuussa 1982 julkaistu Yhdysvaltojen laivaston *Maritime Strategy* -dokumentti sai suuren merkityksen seuraavina vuosina, ja se oli Reaganin hallinnon varusteluponnistelujen kannalta hyvin tärkeä asiakirja.⁶³³

Uudet varusteluohjelmat ja niiden kautta saavutettava asema olivat huomiota herättävä asia, ja keskustelu käytiin paljolti siitä, miten puolustushaaroja tulisi priorisoida.⁶³⁴ Eräiden mielestä *AirLand Battle* oli maavoimien yritys saavuttaa etusija ilmavoimiin nähden, ja vuoden 1982 FM 100-5 *Operations* lähes tuhosi maa- ja ilmavoimien vaikeissa neuvotteluissa saavuttaman neuvottelutuloksen *AirLand Battle 2000* -tulevaisuuskonseptista. Olisi liioittelua väittää, että ilmavoimat olisi ollut kovin kiinnostunut vuoden 1982 FM 100-5:stä. Ilmavoimissa ei katsottu, että maavoimien operaatioiden tukeminen olisi niiden ensisijainen tehtävä. Ilmavoimat suhtautui alun alkaen skeptisesti kaikkiin uusiin sodankäyntikonsepteihin, jotka pakottaisivat sen muita puolustushaaroja tukevaan rooliin. Ilmavoimat myös kieltäytyi vuoteen 1984 asti hyväksymästä FM 100-5:n sille asettamia velvoitteita. Yksi vuonna 1986 julkaistun tarkistetun FM 100-5:n mielenkiintoisimmista piirteistä oli maa- ja ilmatoinnin tasapainoinen käsittely, jollainen ilmavoimien mukaan oli puuttunut vuoden 1982 versiosta.

Willmott on todennut, että vuoden 1976 konsepti käsitteli maa- ja ilmavoimien keskinäistä tukea ja yhteistoimintaa, kun taas vuoden 1982 *AirLand Battle* käsitteli ilma- ja maavoimien läheisessä yhteistoiminnassa käymiä samanaikaisia taisteluita pitkin rintamaa ja vihollisen taempien portaiden syvyydessä. Willmottin mielestä molemmissa doktriinidokumenteissa oli silmiinpistävä se, että vuoden 1986 dokumentista puuttuivat epäterveet piirteet ja tunne epätäydellisyydestä, jotka sisältyivät 1982-versioon. Hän luonnehtii 1982-versiota kiehtovaksi tutkimukseksi ja vuoden 1986-versiota vakiintuneen opin viralliseksi versioksi.⁶³⁵

Kuten aiemmin on todettu, Yhdysvaltojen liittolaisten keskuudessa liikesodankäyntiä koskevat ajatukset ja *AirLand Battlessa* kuvailtu sodankäyntitapa otettiin aluksi vastaan tietyllä epäilyksellä. Näin oli varsinkin poliittisella taholla. FM 100-5 (1982) jätti monta asiaa

⁶³² McClintock (2002), s. 16. Kirjoittaja on *Research for Human Rights First* -tutkimusyksikön johtaja. Hän viittaa muun muassa seuraavaan lähteeseen: *Rapid Deployment Forces, Issue Brief Number IB-80027*, Congressional Research Service, 16 January 1981, s. 51.

⁶³³ Hattendorf, John B.: *The Evolution of the U. S. Navy's Maritime Strategy, 1977–1986, Newport Paper 19*, Naval War College Press, Newport, Rhode Island, 2004, s. 65–74. Teksti kertoo Yhdysvaltojen meristrategian taustalla olevista ajatuksista.

⁶³⁴ Willmott (2001), s. 61.

⁶³⁵ Sama.

olosuhteista riippuviksi, varsinkin kun sitä vertaa tuon ajan todelliseen tekniseen tasoon, sillä se oli eittämättä varsin riippuvainen sellaisesta kehittyneestä tekniikasta, jota sen julkaisuajankohtana ei ollut käytettävissä. Se oli siis yhtenä syynä siihen, miksi lanseerattiin niin sanottu tehtäväjohtaminen: ei voitu edellyttää, että armeija- ja armeijakuntatasolta voitaisiin kauko-ohjata kaikkea toimintaa, mukaan luettuna laajoja ilmoitse tehtäviä operaatioita. Useimmat johtavista amerikkalaisista teoreetikoista ja doktriinin kirjoittajista ymmärsivät, ettei voitu välttää johtamistapaa, joka perustui komentajan toimintajaatukseen (*commander's intent*).

AirLand Battlen avulla amerikkalaiset halusivat luoda uutta uskoa sotilaalliseen kykyynsä. Euroopassakin siihen reagoitiin ajan myötä yhä myönteisemmin. Vietnamin sodan jälkimainingit, epävarmuus ja päättämättömyys Carterin vuosien ja Reaganin ensimmäisen presidenttivuoden aikana olivat asioita, jotka amerikkalaisten tuli itse selvittää, ja niin he myös tekivät. Vaikka monet eurooppalaiset kriitikot syyttivät *AirLand Battlea* science fiction piirteistä, se oli kuitenkin yksinkertainen ja ymmärrettävä toimintamalli verrattuna esimerkiksi saman aikakauden näkemyksiin ydinaseiden käytöstä. Liikesodankäyntiteoria ja uudet doktriinijatkukset levisivät nyt Euroopassa, ja myös Natossa ryhdyttiin tarkistamaan doktriineja uuden opin mukaisiksi.

Viimeisten 30 vuoden aikana yhtenä kehityspiirteenä on ollut yhä suuremman huomion kiinnittäminen tappioihin sodassa. Jos asevoiman käyttäminen on välttämätöntä, sen on tapahduttava nopeasti ja mieluiten minimaalisin henkilöstötappioin. Ehkä kaikkein suurin harhaluulo on ollut se, että nykyaikainen tehokas sodankäynti itsessään takaisi nopean voiton. Ellei voittoa saavuteta nopeasti, taistelukentän kitka kasvaa merkittävästi, kuten on nähty tapahtuvan viimeaikojen sodissa esimerkiksi Irakissa ja Afganistanissa. Silloin asevoimat joutuu vaikeuksiin pyrkiessään vastaamaan niin kotimaan suuren yleisön, median kuin omien poliitikkojenkin epärealistisiin odotuksiin.

Tässä yhteydessä on kysyttävä: voidaanko sotaa oikeastaan hallita? Siitä on sotateoreettisessa keskustelussa kiistelty viimeiset 20–30 vuotta. Usko siihen, että on mahdollista etukäteen lyödä lukkoon, miten sota päättyy, siis usko kykyyn toimia etukäteen sovitun politiikan mukaisesti ja saavuttaa haluttu sotilaallinen loppuasetus (*end state*) konfliktissa, on 1980-luvun puolivälin jälkeen ollut vahva eri suunnilla, ei vähiten Yhdysvaltojen asevoimissa. Monet poliitikot ja sotilasjohtajat vaikuttavat nykyisin myös keskittyvän enemmän levottomien ja kannassaan horjuvien valitsijoiden ja mediaväen rauhoitteluun sen sijaan, että tutkisivat historian kokemuksista, miten sodilla on tapana kehittyä.

Edellä mainittua kuvatkoon esimerkki, jota on käytetty amerikkalaisessa sisäisessä keskustelussa: mitä olisi tapahtunut, jos presidentti Rooseveltiltä olisi vaadittu sodan loppuasetusennustamista Pearl Harborin jälkeen vuonna 1941. Jos näin olisi tehty, Yhdysvallat luultavasti eivät olisi tulleet vedetyksi mukaan toiseen maailmansotaan kaikkine seurauksineen. Ajankohtaisempi asia loppuasetuskeskustelussa on se, että siihen sisältyy halu hallita rauhantilaa sotatoimien päätyttyä tai ainakin halu tehdä suunnitelmia rauhaa varten. Kun tarkastelee historian kokemuksia, voittajan on usein vaikeampi aikaansaada onnistunut siirtyminen vakaaseen rauhantilaan kuin käydä sotaa. Sodan nimittäin eivät automaattisesti pääty rauhaan, vaan niistä voi myöhemmin seurata uusi erä sotimista siitä syystä, ettei ole kyetty vakiinnuttamaan molempia osapuolia tyydyttävää rauhantilaa. Tällainen ajattelu lie-nee tyypillistä oman aikamme näkemyksille sodankäynnistä. Niihin kuuluu se, että rauha on

voitettava ja ettei konflikteja voida ratkaista sotilaallisesti. Tämä on nykyisin varsin yleinen ongelmanasettelu ainakin länsimaisessa poliittisessä teoriassa, vaikka siitä ei vallitsekaan yksimielisyyttä tutkijoiden keskuudessa.

5.8 Yhteenveto, eli mitä on operaatiotaito?

Modernin länsimaisen operaatiotaidon lähtökohdat löytyvät pitkälti amerikkalaisten doktriinien kehityksestä 1970-luvulta nykypäiviin asti. Kuitenkin, kuten tässä kirjassa osoitetaan, doktriinikehityksen takana on myös pitkä historiallinen kehitys, jossa usealla eurooppalaisella suurvallalla on ollut tärkeä rooli. Seuraavaksi esitetään yhteenveto tilanteesta.

Yhdysvaltojen maavoimien FM 3-0 *Operations* tammikuulta 2008 kuvailee operaatiotaitoa seuraavalla tavalla otsikon ”Understanding operational art” alla⁶³⁶:

”6-1. Military operations require integrating creative vision across the levels of war. Military art pervades operations at all echelons. Although military art transcends the levels of war, operational art is distinct. Operational art is the application of creative imagination by commanders and staffs – supported by their skill, knowledge, and experience – to design strategies, campaigns, and major operations and organize and employ military forces. Operational art integrates ends, ways, and means across the levels of war (JP 3-0). It is applied only at the operational level.

6-2. Operational art reflects an intuitive understanding of the operational environment and the approach necessary to establish conditions for lasting success. In visualizing a campaign or major operation, operational commanders determine which conditions satisfy the President’s strategic guidance; taken together, these conditions become the end state. Commanders devise and execute plans that complement the actions of the other instruments of national power in a focused, unified effort. To this end, operational commanders draw on experience, knowledge, education, intellect, intuition, and creativity.”

Edellä olevaan määritelmään liittyy tietty ongelma: nykyaikaiseen operaatiotaidon määritelmään pitäisi sisältyä sekä sotilaalliset että ei-sotilaalliset resurssit. Poliittisen johdon strategisista tavoitteista sotilaskomentajan on johdettava, määritettävä ja viestittävä alaisilleen joukoille selvät tavoitteet ja vaikutukset, joihin on päästävä poliittisten päämäärien saavuttamiseksi. Täyttäessään tehtävänsä käsillä olevassa ainutkertaisessa tilanteessa hänen täytyy oikealla tavalla soveltaa yleisiä voimassa olevia toimintaperiaatteita. Komentajan on jatkuvasti huolehdittava eri toimenpiteiden oikea-aikaisesta toimeenpanosta ja vaikutettava tilanteen kehittymiseen. Yleisten periaatteiden soveltaminen ainutkertaisissa tilanteissa vaatii sen laatuista järkeä ja taitoa, jota ei voida korvata teknologialla, mutta sitä voidaan tukea sillä.⁶³⁷

Edellä mainittua voidaan verrata siihen, miten britit ovat kirjoittaneet doktriininsa, tarkastelemalla kahta keskeistä kohtaa vuonna 2009 julkaistusta doktriinista *Security and Stabilisation: The Military Contribution*.

⁶³⁶ FM 3-0, *Operations* (2008), ss. 6–1.

⁶³⁷ Ks. esim. *Joint Publication 1-02, DoD Dictionary of Military and Associated Terms (definitions)*, www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp1_02.pdf ja *Joint Publication 3-0, Doctrine for Joint Operations*, www.fs.fed.us/fire/doctrine/genesis_and.../dod_joint_ops_doctrine.pdf

”402. Civilian readers will encounter the term operational art. This is the theory and practice of planning, preparing and conducting campaigns. It concerns a commander’s skill in orchestrating tactical actions in concert with other agencies to achieve the desired outcome. It is realised through a combination of the commander’s expertise and intuition, and the staff-assisted processes of campaign design and execution. It translates creative and innovative thinking into practical action. [...]”⁶³⁸

”916. Centre of Gravity (CoG) identification and analysis lies at the heart of operational art. In stabilisation, the myriad groups likely to impact the outcome – and their varied political objectives – demand detailed analysis. For this reason CoG analysis demands a different focus from conventional campaigning. The deductions made from CoG analysis will help the commander choose on whom, when and where to exert influence. In turn they will help him define his decisive conditions.”⁶³⁹

Brittiläinen *Joint Doctrine Note 7/06* (ks. alaviite) osoittaa ainakin sen, että *centre of gravity*, voimanlähde, on asia, josta on syytä keskustella ja jota on analysoitava, ja lopuksi on noudatettava suurta varovaisuutta sen valinnassa. Juuri tämän tyyppisten valintojen tekemisen tulee olla tunnusomaista operaatiotaidon soveltamiselle.

Operaatiotaitoon sisältyy taito valita oikeassa suhteessa olevat keinot ja tavoitteet. Yhteisoperaatioissa sotilaskomentajan ja hänen esikuntansa on huolehdittava siitä, että operaatiolle luodaan siihen parhaiten sopiva organisaatorakenne. On vaikea sanoa, millainen on niin sanottu oikea organisaatorakenne sodassa, mutta aiheeseen liittyy monta teoriaa. Organisaatio vaihtelee tilanteen, vastustajan ja tehtävän mukaan. Riippumatta organisaatorakenteesta on kuitenkin olemassa tietyt peruselementit. Kaikilla organisaatioilla on oltava kyky hankkia informaatiota, kyky muuntaa se tiedoksi ja sellaiseksi tilannekuvaksi, jonka perusteella voidaan tehdä päätöksiä jatkotoimenpiteistä. Tämä koskee myös sodalle niin tyypillistä odottamatonta tilannekehitystä, jolloin on kyettävä sopeuttamaan toimenpiteet tilanteen mukaisesti.

Kaikilla organisaatioilla on oltava keinonsa saavuttaa ja säilyttää yhteinen käsitys toiminnan tarkoituksesta ja yhtenäisyys toimintatavoissaan. Organisaatioiden on oltava uskottavia ja luotettavia kaikkien niiden piirissä toimivien mielestä. Yksi tietty vakiintunut ja kiinteä organisaatio ei kuitenkaan voi sopia niihin lähes lukemattomiin skenaarioihin, joissa asevoimia voidaan joutua käyttämään.⁶⁴⁰ Ehkä operaatiotaidossa kaikkein tärkeintä on taito käyttää kaikkia käytettävissä olevia elementtejä harmonisella tavalla ja sovittaa yhteen niiden toiminta?

⁶³⁸ Ministry of Defence: Joint Doctrine Publication (JDP) 3-40, *Security and Stabilisation: The Military Contribution, The Development, Concepts and Doctrine Centre*, Shrivenham, Swindon, Wiltshire, November 2009, ss. 4–2. Ks. myös Ministry of Defence: Joint Doctrine Note 7/06, *Incorporating and Extending the UK Military Effects-Based Approach*, Ministry of Defence, Director General Development, Concepts and Doctrine, London, September 2006, ss. 2–5. CoG kuvataan tässä seuraavasti: ”Although the accepted definition of CoG is broad and indeed commanders have historically interpreted it in a variety of ways, doctrinal texts have often described something physical that can be attacked. This two-dimensional approach, or own versus enemy, retains utility when planning discrete elements of the campaign, or where a discernible single adversary is the primary concern of the operation. It is less useful [...] when applied to complex, multifaceted crisis and modern situations. For example, selecting a single enemy CoG in Iraq from the range of potential opponents is not straightforward, nor would it necessarily provide the correct direction or clarity to planning.”

⁶³⁹ Joint Doctrine Publication (JDP) 3-40, (2009), ss. 9–5.

⁶⁴⁰ Lähde on U.S. Joint Forces Command, *Major Combat Operations*. Washington, D.C., U.S., 2005.

5.9 Operatiivinen ajattelu Yhdysvaltojen asevoimissa vuodesta 2001 lähtien

5.9.1 Johdanto

Vuodesta 1991 lähtien Yhdysvaltojen asevoimat on ollut osallisena useissa suurissa ja pienissä konflikteissa eri puolilla maailmaa. Merkittävimmät konfliktit ovat olleet sota Afganistanissa vuosina 2001–2002 (*Operation Enduring Freedom*) ja sota Irakissa vuonna 2003 (*Operation Iraqi Freedom*). Asevoimat on osallistunut myös vastakumoukselliseen toimintaan sekä Afganistanissa että Irakissa. Lisäksi Yhdysvaltojen joukkoja toimii useissa maissa osana maailmanlaajuisista taistelua terrorismia vastaan.

Taistelutoiminta konflikteissa on edellyttänyt operaatiotaidon soveltamista taitavalla ja innovatiivisella tavalla. Asevoimat ei kuitenkaan ole kyennyt vastaamaan odotuksiin tältä osin. 1990-luvun puolivälistä lähtien järjestelmäkeskeinen tapa ajatella sodankäyntiä nousi vähitellen johtavaksi ajattelutavaksi ja koulukunnaksi Yhdysvaltojen asevoimissa, Natossa ja useimmissa muissa läntisissä asevoimissa. Havaittavissa oleva operatiivisen ajattelun heikkeneminen Yhdysvaltojen asevoimissa johtuu pitkälti siitä, että melko kriiikkittömästi on hyväksytty näkemykset, joita ovat esittäneet verkostokeskeisen sodankäynnin, vaikutusperusteisten operaatioiden tai myöhemmin vaikutusperusteisen lähestymistavan ja *Systemic Operational Design* (SOD) -konseptin johtavat puolestapuhujat.⁶⁴¹ Uuden *Effect-Based Approach to Operations* (EBAO) -konseptin korostaminen vahvistaa trendiä käsitellä strategiaa ja politiikkaa kuten taktiikkaa. On myös olemassa selvä trendi erilaisten mittarien käyttämiin asevoimien taistelutoiminnan suunnittelussa ja toiminnan tuloksien arvioinnissa.

5.9.2 Verkostokeskeisen sodankäynnin konsepti

1990-luvun lopulla Yhdysvaltojen asevoimat ryhtyi omaksumaan niin kutsuttua verkostosodankäynnin konseptia, *Network-Centric Warfare* (NCW)⁶⁴², josta tuli yksi asevoimien transformaation avain elementti⁶⁴³. Johtavien NCW:n kannattajien mielisissä kaikki sodan kompleksisuus ja epävarmuus on supistunut itse asiassa vain suuren informaatiomäärän keräämiseksi, käsittelyksi ja välittämiseksi sekä nopeaksi käskynannoksi. Perinteisesti Yhdysvaltojen asevoimissa käytettiin käsitteitä *command, control, communications, computers, intelligence, surveillance* ja *reconnaissance* (C4ISR) kuvaamaan automatisoituja järjestelmiä, joita käytettiin avustamaan komentajan päätöksenteossa. NCW-intoilijat ovat kuitenkin muuntaneet C4ISR:n johtamisen ja valvonnan tukijärjestelmästä päätöksentekoprosessin ytimeksi. Yksi pääongelmista koko konseptissa on se, että se perustuu pohjimmiltaan *Wal-Mart*-monialayrityksen yritystoimintamalliin, on vain muutettu kolmen matriisin ni-

⁶⁴¹ *Network-Centric Warfare* (NCW), *Effect-Based Operations* (EBO).

⁶⁴² Verkostokeskeisen sodankäynnin juuret ulottuvat toiseen maailmansotaan, jolloin Yhdysvaltojen ja Ison-Britannian laivastot käyttivät isomilla aluksillaan taistelunjohtokeskuksia tuottamaan taktista ilmatilannekuvaa. Yhdysvaltojen laivasto otti 1960-luvulla käyttöön digitaalisia taktisia tietokoneita tuottamaan jaettua taktista tilannekuvaa järjestelmällä, jonka nimi oli *Naval Tactical Data Systems* (NTDS), ks. Friedman, Norman: ”A Network-Centric Solution: Naval Operations in the Persian Gulf”, *Joint Force Quarterly*, Winter 2000–01, s. 25.

⁶⁴³ Myös monet Yhdysvaltojen liittolaiset ja muut läntiset asevoimat ovat omaksuneet verkostokeskeisen sodankäynnin, tosin eri nimillä: Isossa-Britanniassa *Network Enabled Capability* (NEC), Ranskassa *Info-Centric Warfare* (ICW), Uudessa-Seelannissa ja Australiassa *Network Enabled Warfare* (NEW), Alankomaissa *Network Centric Operations* (NCO) ja Ruotsissa *Network Based Defence* (NBD).

met kuvaamaan aseiden ja sensoreiden käyttöä. Konseptin kannattajien mukaan verkostokeskeinen sodankäynti koostuu kolmesta vertikaalisesti linkitetystä verkosta: sensori-, ase- ja informaatioverkosta. Kaikki kolme on yhdistetty toisiinsa siten, että toiminnot kulkevat sensoreista päätöksen tekijöiden kautta aseille.⁶⁴⁴ Verkostosodankäynnin kannattajat väittävät, että vihollisen hyökkäys yhtä yksittäistä verkon osaa vastaan ei johda koko verkoston lamautumiseen⁶⁴⁵.

Sensoriverkko koostuu maalla, merellä, ilmassa, avaruudessa ja kyberavaruudessa olevista sensoreista. Se tuottaa yhteisessä johdossa oleville joukoille hyvät tilannetiedot omista ja vihollisen joukoista sekä toimintaympäristöstä koko taistelutilassa.⁶⁴⁶ Informaatioverkko koostuu verkkojen verkostosta, johon sisältyy lukuisia määriä tietopolkuja, tietokonesolmukohtia, käyttöjärjestelmiä ja tiedon hallinnan sovelluksia, jotka mahdollistavat verkostokeskeisen tietojenkäsittelyn ja tiedonvälityksen yli koko taistelualueen. Se on suunniteltu tarjoamaan keinot, joiden avulla yhteisjohdossa olevat yhdistetyt joukot voivat vastaanottaa, prosessoida, siirtää, varastoida ja suojata informaatiota. Pysyvä fyysikaalinen verkko yhdistää kaikki elementit. Ase- tai taisteluverkko muodostuu maantieteellisesti hajautetuista asejärjestelmistä, jotka kykenevät entistä nopeampaan, tarkempaan ja tappavampaan tulitukseen.⁶⁴⁷ Kun maantieteellisesti hajautetut joukot toimivat tietoverkossa, ovat siis linkittyneinä sensoreihin, asejärjestelmiin ja johtamisen ja valvonnan solmukohtiin, lisätään päätöksenteon nopeutta ja kaikkien joukkojen nopeaa synkronoitumista siten, että ne kykenevät saavuttamaan halutut tavoitteet. NCW:n puolestapuhujat väittävät, että laajalle alueelle hajautetut ja itsestään synkronoituvat joukot saisivat aikaan kootun vaikutuksen milloin ja missä vain halutaan.⁶⁴⁸

NCW:n johtavat puolestapuhujat väittävät, että uudet teknologiat eivät ole johtaneet pelkästään uuteen amerikkalaiseen tapaan käydä sotaa, vaan myös uuteen sodankäynnin teoriaan⁶⁴⁹. Näin väittäessään he pohjimmiltaan jäljittelevät neuvostoliittolaisia teoreetikkoja, jotka epäonnistuneella tavalla väittivät marxilais-leniniläisten sodan- ja vallankumousoppien vastaavan uutta sodankäynnin teoriaa⁶⁵⁰. NCW:n puolestapuhujat väittävät, että NCW on nouseva sodankäynnin teoria, koska se mukamas tunnistaa uusia voimanlähteitä, niiden keskinäisiä suhteita sekä sen, miten ne saadaan käyttöön siten, että ne auttavat pääsemään toivottuun tulokseen, ja miten ne linkittyvät poliittisiin tavoitteisiin.⁶⁵¹ Useimmat NCW:n kannattajat jättävät täysin huomiotta sodankäynnin inhimilliset ja psykologiset tekijät tai esittävät niistä pelkkää tyhjää puhetta. Heidän käsityksensä sodan todellisesta luonteesta on selvästikin uusnewtonilainen. Heidän näkemyksensä tulevaisuuden sodasta on syvästi

⁶⁴⁴ Hughes, Wayne P. jr.: *Fleet Tactics and Coastal Combat*, Naval Institute Press, 2. painos, Annapolis, Maryland, 2000, s. 285.

⁶⁴⁵ Zimmermann, John D.: ”Net-Centric Is about Choices”, *Proceedings 1, January 2002*, s. 40.

⁶⁴⁶ Joint Chiefs of Staff: *Observations on the Emergence of Network-Centric Warfare, Information Paper*, s. 2. <http://www.dtic.mil/jcs/j6/education/warfare.html>

⁶⁴⁷ Stein, Fred P.: ”Observations on the Emergence of Network Centric Warfare”, ss. 2–4 ja 6–7, <http://www.dodcrp.org.steincv.htm>

⁶⁴⁸ Hughes (2000), s. 285.

⁶⁴⁹ Director, Force Transformation, Office of Secretary of Defense, *Network-Centric Warfare: Creating a Decisive Warfighting Advantage*, Department of Defense, Washington, D. C., Winter 2003, s. 1 ja Director, Force Transformation, Office of Secretary of Defense, *The Implementation of Network-Centric Warfare*, Department of Defense, Washington, D. C., 5 January 2005, s. 15.

⁶⁵⁰ Lider, Julian: *Military Theory: Concept, Structure, Problems*, St. Martin's Press, New York, 1983, s. 280.

⁶⁵¹ Cebrowski, Arthur (2003). Virallinen puhe: ”Transformation Trends”, *Speech to the Heritage Foundation*, Office of Force Transformation, Washington, D. C., 13 May 2003a, s. 3. Vara-amiraali Cebrowski oli Yhdysvaltojen puolustusministeriön asevoimatransformaatiotoimiston päällikkö.

virheellinen, koska he suuresti yliarvostavat uusien teknologian edistysaskelten merkitystä ja vaikutusta.

Verkostokeskeisen sodankäynnin kannattajien näkemys sodan luonteesta poikkeaa suuresti Carl von Clausewitzin ja muiden tunnettujen sodankäynnin ajattelijoiden näkemyksistä. Verkostokeskeisen sodankäynnin kannattajat väittävät, että uusi informaatioaikakausi on niin erilainen, että Clausewitzin esittämä klassinen sodankäynnin teoria on vanhentunut ja että sodan luonne päinvastoin muuttuu jatkuvasti kehittyvän tekniikan myötä. Kuitenkaan mitkään tekniikan edistysaskeleet, olkoot ne miten dramaattisia tahansa, eivät voi muuttaa sodan todellista luonnetta. Kaikille sodille pysyvästi ominaisia piirteitä ovat vaaran tunne, äärimmäinen rasitus, kitka, epävarmuus (tai sodan sumu, kuten Clausewitz sanoi), onni ja sattuma. Uusi teknologia voi vähentää epävarmuuden määrää, mutta se ei koskaan voi poistaa sitä kokonaan. Mitä monimutkaisempi tekniikka on, sitä suurempi on todennäköisyys, että jokin asia ei toimi suunnitellulla tavalla tai hajoaa. Kuten menneisydessäkin, sodankäyntiä tulee hallitsemaan epäselvyys, virheelliset laskelmat, taitamattomuus ja ennen kaikkea sattuma.⁶⁵²

Verkostokeskeisen sodankäynnin johtavien puolestapuhujien tavalla selitettynä NCW muistuttaa pohjimmiltaan tieteellistä sodankäyntinäkemystä: siitä puuttuu taidon osuus tai se on epäolennainen. Sen ideat ovat silmiinpistävästi samanlaisia kuin erilaiset hylätyt sodankäynnin teoriat, jotka ovat olleet muodikkaita viimeisten kahden vuosisadan aikana. Myöhemmin 1700-luvulla esiintynyt pyrkimys tehdä sotataidosta kaikin puolin opittavissa oleva taito johti siihen, että kaikki erot sotataidon ja sotatieteen välillä hävisivät.⁶⁵³ Sotataittoa pidettiin tiettyjen teoreettisesti määritettyjen matematiikan lakien sovelluksena⁶⁵⁴. Niin kutsuttu geometrinen tai matemaattinen koulukunta hallitsi sotaan liittyvää ajattelua Ranskassa, Preussissa ja Englannissa. Tämän koulukunnan tärkeimpiä edustajia olivat brittiläinen kenraali Henry H. E. Lloyd (1729–1783) ja preussilainen sotateoreetikko Adam Heinrich Dietrich von Bülow (1757–1808). Koska sotaa käytäisiin sotaliikkein, sille pyrittiin löytämään periaatteita, sääntöjä ja kaavoja. Sitä varten tehtiin erilaisia maantieteellisiä tutkimuksia, jotka auttaisivat määrittelemään, mistä löytyvät sellaiset asemat, joihin vihollisen olisi vaikea hyökätä ja joihin oman armeijan tarvitsemien tarvikkeiden tuominen olisi helppoa. Linnoituksilla oli tavattoman suuri merkitys sodankäynnissä. Erilaiset taktiikan ja linnoitus-sodankäynnin kaavat ja säännöt liitettiin osaksi strategiaa. Maastoa tarkasteltiin linnoitukseen kuuluvien kurtiinien ja linnakkeiden näkökulmasta. Operaatiolinjat ja marssit perustuitvat matemaattisiin laskelmiin.⁶⁵⁵

Johtavat verkostosodankäynnin kannattajat väittävät, että NCW ammentaa voimansa yhteiskunnasta ja sen menetelmistä voimaantumaa ja luoda vaurautta. Tämä tapa nähdä sota liiketoimintana oli osin lainausta vuonna 1993 julkaistusta Alvin ja Heidi Tofflerin teoksesta *War and Anti-War*. Teosta voidaan pitää varsin hämmentävänä uusmarxististen ja konservatiivisten ajatusten sekoituksena. Kirjoittajat väittävät sen pääteesin olevan seuraava: ”*The*

⁶⁵² Riper Paul K. van & Scales, Robert H. jr.: ”Preparing for War in the 21st Century”, *Parameters, Autumn 1997*, ss. 9–10.

⁶⁵³ Regling, Volkmar: ”Grundzüge der Landkriegführung zur Zeit des Absolutismus und im 19. Jahrhundert” – *Deutsche Militärgeschichte, 1648–1939*, toimittanut Military Historical Office, Manfred Pawlak Verlagsgesellschaft an München, Bernard & Graefe Verlag, Herrsching, 1983, s. 144.

⁶⁵⁴ Delbrueck, Hans: *History of the Art of War*, Vol. 4, *The Dawn of Modern Warfare*, käännös Walter J. Renfro, jr., Lincoln, University of Nebraska Press, Lincoln, Nebraska/London, 1985, s. 389.

⁶⁵⁵ Sama, s. 388.

*way we make war reflects the way we make wealth – and the way we make anti-war must reflect the way we make war.*⁶⁵⁶ Verkostosodankäynnin kannattajien lailla kirjailijat yliarvioivat tekniikan merkitystä sodankäynnissä, niin menneisydessä kuin tulevaisuudessakin.

Verkostosodankäynnin kannattajat väittävät, että perustavaa laatua oleva yhteiskunnan voimanlähteen muuttuminen, eli siirtyminen teollisuusyhteiskunnasta tietoyhteiskuntaan, on jo tapahtunut ja muutos on verrattavissa aiempaan siirtymiseen maatalousyhteiskunnasta teolliseen aikaan. Ironista kyllä tällainen ihmisen kehityshistorian jakaminen eri aikakausiin ei poikkeakaan kovin paljon marxistis-leninistien ja heidän läntisten uskonveljiensä metodologiasta. On täysin väärin väittää marxistien lailla, että taloudelliset tekijät ja niihin liittyvä luokkataistelu olisivat kaikkein tärkein muutosvoima ihmiskunnan historiassa. Tällaiset väitteet ovat myös Amerikka- tai länsikeskeisiä, koska ne ummistavat silmänsä siltä tosiasialta, että suurin osa maailman ihmisistä elää muissa yhteiskuntamuodoissa, joissa taloudellinen kehitys ja muutos tapahtuvat eri tahdissa ja eri laajuudessa kuin läntisissä yhteiskunnissa.

Vapaan markkinatalouden ja sodankäynnin välinen analogia on yksinkertaisesti virhepäätelmä. Vallitsevaa yhteiskunnallista ja taloudellista järjestystä enemmän tai vähemmän kunnioittavalla vaurauden luomisella ei ole mitään yhteistä sodankäynnin kanssa. Sotilaallisen voiman käyttö tähtää juuri taloudellisella toimeliaisuudella luodun vaurauden tuhoamiseen. Sota on täynnä väkivaltaa ja verenvuodatusta. Se on erittäin irrationaalista ja ennalta arvaamatonta. Sodankäyntiin liittyviä sääntöjä rikotaan usein. Toisin kuin voitettu taloudellinen kilpailija, voitettu kansakunta on jonain päivänä jälleen valmis sotaan. Väärä päätös liike-elämässä ei johda ihmishenkien menetyksiin, kun taas väärä päätös sodassa, varsinkin silloin kun se tehdään ylimmässä poliittisessa johdossa, johtaa todennäköisesti vakaviin tai jopa katastrofaalisiin seurauksiin.⁶⁵⁷ Totuus on, että sota ei koskaan ole ollut eikä se koskaan voi olla puhtaasti taloudellinen aktiviteetti. Sodankäynnissä ei ole kyse pelkästään taloudellisen voiton tekemisestä tai tappioiden välttämisestä. Siinä ei myöskään ensisijaisesti pyritä välttämään omien voimavarojen tuhlaamista eikä tuskan minimoimista. Sota koskee kansakunnan elintärkeitä etuja, kuten kansakunnan koko olemassa oloa ja sen elinmahdollisuuksia tulevaisuudessa. Sota on voitettava mahdollisimman nopeasti riippumatta siitä maksettavasta hinnasta.⁶⁵⁸

Verkostosodankäynnin kannattajat uskovat, että sotiminen on tulevaisuudessa yhtäjaksoista ilman tarvetta operatiivisiin taukoihin. Tällaisia ajatuksia testattiin ensimmäisen kerran mukamas onnistuneesti Irakin sodassa vuonna 2003. Kuitenkin, vastoin verkostosodankäynnin kannattajien odotuksia, joukkojen huolto ja säätila pakottivat koalition joukot pitämään 72 tuntia kestäneen operatiivisen tauon painopistesuunnassa. On yksinkertaisesti epärealistista suureen ääneen julistaa, että yhtäjaksoisia operaatioita voidaan toimeenpanna kaiken aikaa ja kaikissa olosuhteissa. Yleensäkin yhtäjaksoista taistelua on vaikeaa hahmottaa vähänkään kauemmaksi ajassa eteenpäin edes silloin, kun taistellaan heikkoja ja passiivisia vihollisia vastaan. Omat joukot on huollettava ja täydennettävä, ja säätila ja vaikea maasto saattavat tehdä yhtäjaksoisen taistelun mahdottomaksi. Omien joukkojen on jossakin vaiheessa pakko hidastaa etenemistään ja siirtyä tilapäisesti puolustukseen, ennen kuin ne jälleen voivat jatkaa etenemistään tai operaatioitaan.

⁶⁵⁶ Toffler, Alvin & Heidi: *War and Anti-War*, Warner, New York, uusittu painos, 1995, s. 2.

⁶⁵⁷ Kaufman, Alfred: *Curbing Innovation: How Command Technology Limits Network Centric Warfare*, Scitech, Raleigh, North Carolina, 2004, s. 58.

⁶⁵⁸ Handel (2001), s. 138.

Verkostokeskeisen sodankäynnin kannattajat väittävät, että tulevaisuuden sota käydään ilman, että kartoille piirretään perinteiseen tapaan linjoja, kuten esimerkiksi omien joukkojen etureuna. Omat joukot kytetään tarpeen vaatiessa hajauttamaan ja jälleen keskittämään korvaamalla joukkomäärä informaatiolla ja käyttämällä tietojärjestelmiä.⁶⁵⁹ Puolestapuhujat väittävät, että Irakin sota vuonna 2003 havainnollisti epäyhtenäisen taistelukentän tulemisen, siis taistelukentän ilman rintamaa, ja että se oli mahdollista vain verkottumisen ansiosta.⁶⁶⁰ Sodan epälineaarisuus ei kuitenkaan johdu vain maantieteestä tai tekniikasta, kuten usein luullaan, vaan monista muista tekijöistä, joista useimmat ovat vaikeasti ymmärrettäviä. Ne sisältyvät, mutta eivät rajoitu, sodan luonnostaan kaoottiseen luonteeseen. Tällaisia tekijöitä ovat sodan kitkan ikuinen ja ratkaisematon ongelma, sattuma ja ennalta arvaamaton ihmisluonne.

Sota on luonnostaan epälineaarista, kuten Clausewitz hyvin havaitsi noin 170 vuotta sitten. Epälineaarisuus johtuu tekniikan kehityksestä, joka tekee maavoimille mahdolliseksi liikkumisen, paikantamisen ja hyökkäämisen maaleja vastaan kautta koko taistelutilan. Perinteisesti sodankäynnin epälineaarisuus on yhdistetty kumoukselliseen ja vastakumoukselliseen toimintaan. Nykyajan tavanomaisissa operaatioissa se liittyy kykyyn siirtää joukkoja, hankkia tietoa, välittää käskyjä, havaita maaleja ja kykyyn iskeä laajasti hajautettuihin kohteisiin taistelutilassa. Omien joukkojen sivustojen suojaamiseen liittyy kuitenkin aina vakavia ongelmia, kun joukot on hajautettu toistensa tuen ulottumattomiin. Lisäksi joukkojen huollon ja taistelukykyyn säilyttäminen muodostuu ongelmaksi, kun nopeutuva liike yhdistyy joukkojen hajautettuun ryhmytykseen.

Yksi verkostosodankäynnin kannattajien ehkä tärkeimmistä uskomuksista on se, että tulevaisuudessa omat joukot ovat paljon nykyistä pienemmät ja kevyemmät. Logiikka tämän takana piilee uskossa siihen, että älykkäiden aseiden tarkkuudessa ja tappavuudessa tapahtuva kehitys tekee mahdolliseksi ulottaa pääosaa omasta iskukyvyystä ja vaikutuksesta taistelukentälle hyvin etäältä. Teoriassa se vaatisi vähemmän joukoille kuuluvia aseita kentällä. Koska aseita tarvitaan vähemmän kentällä, maavoimien joukot voivat olla pienempiä ja toimia hajautetummin. Vihollisen olisi silloin vaikeampi löytää ne, ja ne olisivat vaikeammin maalitettavissa. Pienuuteensa takia joukot voitaisiin myös siirtää nopeasti taistelukentälle, jopa nopeammin kuin perinteiset kevyet ilmarynnäkköjoukot. Suhteellisen pieni ja nopeasti ryhmitettävä joukko kykenisi suoriutumaan tehtävästä, johon muuten tarvittaisiin suuri määrä joukkoja.

Verkostosodankäynnin puolestapuhujien väitteet eivät itse asiassa ole uusia. Lähes tarkalleen samoja perusteluita käyttivät lentoaseen kannattajat ja johtavat moottoroinnin puolestapuhujat 1920- ja 1930-luvuilla. Saksan *Reichswehrin* komentaja, kenraali Hans von Seeckt (1866–1936) kirjoitti, että koko tulevaisuuden sodankäynti näyttäisi perustuvan moottoroitujen armeijoiden käyttöön ja koko asevoimien samanaikaiseen liikekannallepanoon hyökkäystä tai kotimaan puolustusta varten. Joukot olisivat suhteellisen pienet mutta korkeatasoiset, ja ilmavoimien tukemina ne olisivat entistä tehokkaammat.⁶⁶¹ Hän väitti myös, että nykyaikana sisälinjoilla toimeenpannuissa operaatioissa oli tärkeimpänä onnistumisen edellytyksenä omien toimenpiteiden nopeus ja liikkuvuus⁶⁶². Samalla tavalla ohjusten ja

⁶⁵⁹ "Champion of a New American Way of War", *Seapower Magazine*, June 2003, s. 15.

⁶⁶⁰ Burger Kim et al: "What Went Right?", *Jane's Defence Weekly*, 30 April 2003, s. 21.

⁶⁶¹ Corum (1992), s. 31.

⁶⁶² "Schnelligkeit tut not", *Militär-Wochenblatt*, Nr. 7, 17 August 1931, s. 256.

ydinaseiden aikakausi lupaili tavanomaisten joukkojen radikaalia vähenemistä, ellei peräti häviämistä. Loppujen lopuksi ei mikään uutta tekniikkaa ja pienempiä armeijoita koskenut ennustus käynyt toteen.

Verkostokeskeisen sodankäynnin kannattajat uskovat vahvasti, että sotaa voidaan käydä menestyksekkäästi, ei vain pienillä joukoilla, vaan myös ilman reservejä tai vahvennuksia. Nämä näkemykset ovat räikeässä ristiriidassa nykyaikaisen sodankäynnin yleisten periaatteiden kanssa. Sodankäynti ilman reservejä tai vahvennuksia on vaarantäyteistä. Operatiivisen komentajan on aina kyettävä vaikuttamaan taisteluun joko käyttämällä avautuvia tilanteita hyväkseen tai puuttumalla uhka- ja kitkatekijöihin, jotka vaarantavat käskettyjen tavoitteiden saavuttamista. Se tarkoittaa muun muassa sitä, että hänellä on oltava käytettävissään reservi päätöksensä toimeenpanemiseksi. Näin ollen komentajalla on aina oltava reservi tai hänen on luotava sellainen riippumatta käytettävissä olevan tai vapautumassa olevan joukon koosta. Muussa tapauksessa hänen toiminnanvapautensa supistuu merkittävästi. Reservien tai vahvennusten puuttuminen vähentää huomattavasti komentajan toimintavaihtoehtoja. Samalla viholliskomentajan vaikeudet päättää omista toimenpiteistään helpottuvat suuresti. Vaikka sotaa voisikin jossain tilanteessa käydä ilman reservejä, sitä ei saisi koskaan kirjata tiukasti doktriiniin. Menestyksen avaimena on aina käsillä olevan sotilaallisen ongelman ratkaisutavan vaihtelu.

5.9.3 Sodankäynnin rinnastaminen liiketoimintaan

Menneinä vuosina Yhdysvaltojen asevoimat on käyttänyt erilaisia liikkeenjohdon käytäntöjä hallinnoidessaan byrokraatiaansa ja budjettiaan ja johtaessaan joukkojen käytön suunnittelua. 1990-luvun lopulta lähtien asevoimat on valitettavasti omaksunut käsityksen siitä, että liikkeenjohdon mallia voidaan soveltaa sodankäyntiin. Se sotkee liiketoiminnan ja sodankäynnin resurssit, keinot ja toimintatavat. Analogia liiketoiminnan ja sodankäynnin välillä on virhepäätelmä. Liiketoiminnan tarkoituksena on luoda asiakassuhde ja tuottaa voittoa.⁶⁶³ Sodan tarkoituksena taas on tuhota vihollinen ja varjella omia elinmahdollisuuksia.

Verkostokeskeisen sodankäynnin kannattajat näkivät *Wal-Martissa* itsesynkronoituvan hajautetun tietoverkon, jossa on ajantasainen liiketoimintatieto. Kauppojen kassakoneet lähettävät automaattisesti myyntitiedot *Wal-Martin* tavarantoimittajille. Tuotevalikoimaa hallitaan horisontaalisten tietoverkkojen avulla eikä perinteisen pääkonttorihierarkian avulla.⁶⁶⁴ *Wal-Mart* monialayritys menestyi, koska se pystyi laajoja tietokonejärjestelmiä hyödyntämällä pienentämään varastojaan, vastaamaan paremmin kysyntään ja jopa ennustamaan, mihin suuntaan markkinat kehittyvät. *Wal-Mart*-järjestelmä koostuu kolmesta verkosta: infrastruktuuriverkosta, sensoriverkosta ja transaktiiverkosta. Kaksi ensin mainittua tuottavat tietoa yrityksen kilpailukyvyistä ja viimeksi mainittu hyödyntää saatua tietoa kilpailukyyn lisäämiseksi. Tietoisuus kilpailutilanteesta on avain kilpailuedun saavuttamiseen vähittäiskaupan alalla.

⁶⁶³ Drucker, Peter F. & Maciariello, Joseph A.: *Management*, Harper Collins, New York, tarkistettu painos, 2008, ss. 97–98 ja Kaufman, Alfred: *Curbing Innovation: How Command Technology Limits Network Centric Warfare*, Scitech, Raleigh, North Carolina, 2004, s. 58.

⁶⁶⁴ Tomgram: ”Mike Davis on a 21st century Assyria with laptops”, February 26, 2003 http://tomdispatch.org/post/440/mike_davis_on_a_21st_century_assyria_with_laptops, s. 2.

Koko verkostokeskeisen sodankäynnin konsepti perustuu siis pohjimmiltaan *Wal-Mart*-malliin, vain verkkojen nimet on muutettu. Siinä *Wal-Martin* myymälät ympäri maata älykkäine kassajärjestelmineen vastaavat taistelutilaa.⁶⁶⁵ Kuten aiemmin on todettu, koostuu sotilaallinen sensoriverkko kaikista taistelutilassa olevista ja sitä ympäröivistä sensoreista, mukaan luettuna kyberavaruudessa olevat, joilla kootaan tietoja. Informaatioverkko koostuu koko tietoverkosta, sen tiedonsiirtoyhteyksistä ja niissä tapahtuvasta tiedon siirrosta, tiedon käsittelyn solmukohdista ja tiedon esitysjärjestelmistä, siis verkkojen verkostosta. Kootun ja käsitellyn tiedon perusteella kohdistetaan maantieteellisesti hajautettuun aseverkkoon kuuluvien järjestelmien asevaikutus haluttuihin maaleihin.

Verkostokeskeisen sodankäynnin kannattajat lainasivat myös *lock-in lock-out* -konseptin *Wal-Martilta*. Siinä nopeutettu johtaminen määritellään prosessiksi, jonka avulla ylivoimainen tilannetietoisuus muunnetaan kilpailueduksi. Sille on luonteenomaista lähtökohtatilan-teen muuntelu suurella määrällä muuttuvia tekijöitä, joiden avulla valitaan menestykseen johtavat toimintavaihtoehdot (*lock-in*) ja suljetaan pois viholliselle edulliset vaihtoehdot (*lock-out*).⁶⁶⁶ Verkostokeskeisen sodankäynnin kannattajat väittävät, että yksi omien joukkojen verkottumisen merkittävästä eduista on itsesykronoituminen alhaalta ylös eikä perinteiseen tapaan ylhäältä alas. Myös tämä kopioitiin *Wal-Mart*-mallista. *Wal-Mart* jakaa tiedon varastotilanteesta tavarantoimittajilleen lähes reaaliaikaisesti käyttäen tietoverkkoteknologiaa. Tieto tuotteen myymisestä ja sen poistumisesta hyllystä aikaansaa automaattisesti tilauksen tavarantoimittajalle, eikä mitään erillistä hankintaosastoa tarvita.⁶⁶⁷

Donald Rumsfeldin puolustusministeriaikana vuosina 2001–2006 yksi keskeisistä muutospolitiikoista oli *just-in-time*-logistiikkajärjestelmä. Sen päätarkoituksena oli vähentää varastot minimiin ja varmistaa tilausten toimitusvarmuus täsmäsuoritteilla ja optimoinnilla. *Just-in-time*-logistiikka oli yritys soveltaa kaupallista käytäntöä ulkoistamalla varastot ja näin tehdä logistiikkajärjestelmästä entistä tehokkaampi. Se voi olla toimiva järjestelmä ihanteellisissa olosuhteissa taistelukentällä, mutta ei päättäväisen vihollisen vaikutuksen alaisena. Se on luonnostaan joustamaton, haavoittuva ja kykenemätön huolehtimaan kiivaan toiminnan aikana syntyvistä huoltotarpeista. Kuten Irakin sota vuonna 2003 osoitti, järjestelmä on hyvin herkkä ja riskialtis dynaamisessa ympäristössä.

Yhdysvaltojen asevoimat omaksui myös logistiikkansa johtamisessa kaupallisten yritysten käyttöön tarkoitetun toiminnanohjausjärjestelmän (*enterprise resources planning*, ERP). Tuloksena oli niin kutsuttu *sense-and-respond*-logistiikka (S&RL), joka oli lainattu alkuaan IBM:n kehittämästä kaupallisesta S&R-johtamisrakenteesta. S&RL perustuu oletukseen siitä, että muutokset liiketoiminta-, turvallisuus- ja teknologiaympäristössä ovat niin nopeita, että ne ylittävät perinteisen järjestelmän kyvyn ennakoida ja suunnitella niiden varalle. Onnistunut reaktio syntyy paremminkin muutoksen nopeasta havaitsemisesta ja siihen mukautumisesta kuin turvautumalla prosessimalleihin, toimivaltahierarkioihin ja teollisen ajan johtamismenetelmiin, jotka oli suunniteltu paremmin ennakoitaviin tilanteisiin.⁶⁶⁸

⁶⁶⁵ Tomgram: "Mike Davis on a 21st century Assyria with laptops", February 26, 2003.

⁶⁶⁶ Cebrowski, Arthur: *Network-centric Warfare: An Emerging Military Response to the Information Age*, Presentation to Network Centric Operations NDIA Conference, 29 June 1999, s. 3.

⁶⁶⁷ Wells, David P.: *Managing the Double Edge Sword of Network-Centric Warfare*, Naval War College, Newport, Rhode Island, 30 January 2003, s. 2.

⁶⁶⁸ IBM Consulting Service, *Transforming the military through sense and respond*, White Paper, January 2005, ss. 1–2.

Taistelujoukkojen toiminta-aika suuroperaatiossa tai tavanomaisen sotaretken aikana on kuitenkin suhteellisen lyhyt. Näin ollen on väärin väittää, ettei operaation logistiikkaa ja taistelukyvyyn ylläpitäviä toimenpiteitä kyetä asianmukaisesti suunnittelemaan. Komentajan ja suunnittelijoiden on kaiken muun ohessa kyettävä synkronoimaan operaatiot ja niissä tarvittava logistiikka perusteellisella ja oikea-aikaisella suunnittelulla.

Kaupallisista konsepteista tehtyjen johtopäätösten perusteella asevoimien transformaatiota varten kehitettiin kolme pääasiallista muutoshanketta: verkostokeskeiset operaatiot (*network-centric operations*, NCO), S&RL ja sotilaskulttuurin muutos. Puolustusministeriön harjoittama kaupallisten menetelmien liiallinen painottaminen on johtanut 1990-luvun lopulta lähtien erilaisten mittarien⁶⁶⁹ laajamittaiseen käyttöön arvioitaessa suoriutumista ja tavoitteiden saavuttamista taistelukentällä. Tällaiset mittareihin perustuvat menetelmät itse asiassa korvasivat komentajan harkinnan, intuition ja itsenäisen päätöksenteon tehtävän suorittamisesta.⁶⁷⁰ Sotilaalliseen toimintaan liittyy kuitenkin liikaa asioita, joita ei yksinkertaisesti voi mitata tai määrittää tarkoituksenmukaisella tavalla näillä menetelmillä, ei varsinkaan operatiivisella ja strategisella tasolla. Mittarien käyttäminen on erittäin subjektiivista, koska ylempi viranomainen voi mielivaltaisesti valita, mitkä tilanteen tekijät mitataan ja arvioidaan. Mutta siinäkin tapauksessa, että mittarit on oikein määritetty, on usein vaikeaa mitata tilanteen piileviä osatekijöitä.

Esimerkiksi Irakissa käydyssä sodassa Yhdysvaltojen asevoimat käytti seuraavia mittareita: kuinka monta uskonlahkoihin liittyvää murhaa tai välikohtausta tapahtuu tietyllä aikavälillä?, kuinka monta asekatkkoa koalition tai Irakin hallituksen joukot löytävät?, mikä on joukkoihin kohdistuneiden hyökkäysten määrä maakunnittain?, mikä on hyökkäysten määrä viikoittain keskimäärin?, kuinka suuret ovat keskimääräiset päivittäiset tappiot?, mikä on vihjetietojen kokonaismäärä koko maassa ja alueittain?, millainen on luottamus Irakin hallituksen kykyyn kohentaa tilannetta? ja niin edelleen⁶⁷¹. Afganistanin sodassa mittarien käyttämisen kohdistunut kritiikki osoittaa, että monella nykyisellä mittarilla ei ole todellista merkitystä. Ne käsittelevät merkityksetöntä maanlaajuista tietoa, mittaavat epäolennaista, tai ne on suunniteltu pikemminkin mittaamaan menestymistä lyhyellä tähtämellä kuin ajan myötä saavutettavaa todellista voittoa. Todellista kompleksisuutta, epävarmuutta ja riskejä, jotka liittyvät toimintaan suurten etnisten ryhmien, uskonlahkojen, heimojen ja alueellisten ongelmien kanssa, vähätellään tai jätetään kokonaan huomioimatta.⁶⁷²

5.9.4 Vaikutusperusteinen sodankäynti (EBO, EBAO)

Verkostokeskeisen sodankäynnin kannattajien lailla eivät myöskään EBAO:n kannattajat jaa Clausewitzin näkemyksiä sodan luonteesta. He ovat omaksuneet syvästi virheellisen sys-

⁶⁶⁹ Liikkeenjohdossa ne ovat osa laajaa kokonaisuutta, jossa eri tekniikoilla ja sovelluksilla kootaan, analysoidaan, varastoidaan ja esitetään tietoja liikkeenjohdon päätöksenteon tueksi. Systemaattisia menetelmiä, kuten *Balanced Scorecard*-menetelmää, voidaan käyttää yrityksen toiminta-ajatuksen ja liikeidean muuttamiseksi yksilöidyiksi ja mitattaviksi tavoitteiksi, joiden avulla voidaan tarkastella toiminnan tehokkuutta ja tuloksellisuutta.

⁶⁷⁰ Stockfisch, Dieter: "Im Spannungsfeld zwischen Technologiefortschritt und Führungsverständnis Auftragstaktik", *Marineforum* 12, Dezember 1996, s. 13.

⁶⁷¹ *Measuring Stability and Security in Iraq, June 2007*, raportti kongressille, perusteena puolustusministeriön Appropriations Act 2007, Section 9010, Public Law 109-2890, s. 17, 20, 21, ss. 23–26.

⁶⁷² Cordesman, Anthony: *The Uncertain 'Metrics' of Afghanistan (and Iraq)*, Center for Strategic and International Studies, Washington, D. C., May 18, 2007, s. 3.

teemiperustaisen lähestymistavan tilanteenarviointiin ja voimanlähteiden tunnistamiseen. Vaikutusperusteinen lähestymistapa on hyvin riippuvainen erilaisista matemaattisista menetelmistä, kun ennustetaan ja mitataan toimintojen tehokkuutta. Tämä kasvava trendi käyttää erilaisia mittareita määrittämään sodankäynnin ei-laskettavissa olevia tekijöitä vain vahvistaa useiden ihmisten omaksumaa näkemystä, jonka mukaan sota on pikemminkin tiedettä kuin tieteen ja taidon yhdistelmä. EBAO:n kannattajat väittävät myös, että heidän uusi konseptinsa perustuu operatiivisen sodankäynnin oppeihin. Mikään ei kuitenkaan voisi olla kauempana totuudesta. Vaikutusperusteinen lähestymistapa on operatiivisen ajattelun ja käytännön antiteesi. Erilaisia operatiivisia käsitteitä käytetään pikemminkin ehosteina kuin ilmaisemaan niiden todellista tarkoitusta. Tilannetta pahentaa vielä se, että erinäiset hyvin ymmärretyt ja yleisesti hyväksytyt käsitteet on määritelty uudelleen perustelemaan vaikutusten korostamista tehtävien ja tavoitteiden sijaan.

Konseptin johtavat puolestapuhujat väittävät, että EBAO antaa komentajille ja suunnittelijoille uudenlaisen mahdollisuuden iskeä vihollisen tahtoon vaikuttaviin tekijöihin ja näin voidaan suoraan välttää tai ainakin vähentää tarvetta turvautua puhtaaseen fyysiseen tuho-vaikutukseen⁶⁷³. Heidän näkemyksensä mukaan massan ja liikevoiman asettaminen perinteiseen tapaan etusijalle ei ole enää välttämätöntä. He näkevät mielessään kevyempiä ja ketterämpiä joukkoja, jotka hyödyntävät vankan digitaalisen verkoston suomina toiminnallisia ja tiedollisia etuja, nopeutunutta tietojenkäsittelykapasiteettia ja laajaa tiedon jakelua, joiden avulla keskitetään yhdenaikaisesti hajautettujen asejärjestelmien vaikutukset. Tällä tavalla varmistetaan suotuisa tulos uudella tarkkuudella ja taloudellisuudella.

Perinteisesti tavoitteisiin perustuva sodankäynti luo suoraan tai epäsuorasti tilanteen, johon se pyrkii. Sitä vastoin vaikutusperusteinen lähestymistapa pyrkii painostuksella saamaan vihollisen vakuuttuneeksi tarpeesta muuttaa aikomuksiaan tai käyttäytymistään. Clausewitz korosti, että sota on toimenpide, jolla vihollinen pakotetaan toimimaan oman tahtosi mukaan. Jos luottaa vaikutukseen ensisijaisena tai yksinomaisena keinona pakottaa tai taivuttaa vihollinen tahtoonsa, jättää lopullisen päätöksen taistelusta tai siitä luopumisesta viholliselle. Tämä on ehkä kriittisin yksittäinen ero vaikutusperusteisen ja tavoiteperusteisen sodankäynnin välillä. Kokemukset osoittavat pitävästi, että taistelu lähietäisyydellä on sodan perimmäinen yhdistävä tekijä: se yhdistää taisteluliikkeen ja tulivoiman. Niillä tehdään vihollisen vastatoimet tehottomiksi ja lopulta pakotetaan vihollinen tappiolle, siis pakotetaan vihollinen toimimaan oman tahdon mukaisesti.

EBAO keskittyy selvästi lähes yksinomaan sodankäynnin strategiseen tasoon, siis juuri siihen tasoon, jolla sen käyttö menestyksellä on epätodennäköistä. Ajatuksena on asejärjestelmien, kohteiden tuhoamisen ja vaadittujen sotilaallisten tavoitteiden kytkeminen epäsuorasti toisiinsa vaikutuskyvyn avulla. Maalit pitää tuhota siten, että sillä lopulta lamautetaan vihollisen järjestelmä ja sen operatiivinen suorituskyky. Siten aiheutetaan viholliselle avuttomuuden ja ahdinkoon joutumisen tunne, joka syöksee vihollisen raiteiltaan, johtaa strategisen luokan henkiseen romahdukseen ja pakottaa välittömästi lopettamaan vihollisuudet.⁶⁷⁴

⁶⁷³ Cebrowski, Arthur K.: *Military Transformation Strategic Approach*, Office of Force Transformation, Washington, D. C., December 2003b, s. 34.

⁶⁷⁴ McDaniel, Tom: "Effects-Based Operations (EBO): The Next American Way of War?", *A Common Perspective*, U. S. Joint Forces Command Joint Warfighting Center Doctrine and Education Group's Newsletter May 2004, Norfolk, Virginia, s. 15.

Yksi merkittävä EBAO:n ongelma on vaikeus ennakoida, ja vielä vähemmän mitata, sotilaallisen tilanteeseen liittyviä aineettomia tekijöitä. Mitä yleemmästä sodankäynnin tasosta on kysymys, sitä enemmän aineettomia tekijöitä siihen sisältyy. Tilanteeseen liittyvät fyysiset tekijät on yleensä mahdollista kvantifioida, ei kuitenkaan aina. Aineettomien tekijöiden tilanne on toinen. Niitä on vaikea tai jopa mahdotonta kvantifioida millään varmuudella tai tarkkuudella. Parhaiten se pitää paikkaansa juuri sodankäynnin operatiivisella ja strategisella tasolla. Niihin liittyy aineettomia tekijöitä, jotka eivät sisällä vain sotilaallisia voimanlähteitä, vaan myös joukoittain ei-sotilaallisia voimanlähteitä. Strategisella tasolla ei voida tyydyttävällä tavalla kvantifioida kansallista taistelutahtoa, sodan saaman kannatuksen tasoa tai pysyvyyttä, johdon taistelutahtoa tai liittoutuman tai koalition yhtenäisyyttä.

Kognitiivisten vaikutusten aikaansaaminen on sitä vaikeampaa ja epävarmempaa, mitä laaja-alaisemmat ovat sodan tavoitteet ja seuraukset. Mitä yleemmästä sodankäynnin tasosta on kysymys, sitä kompleksisempi on niin sanottu vihollisen järjestelmä. Kompleksisuus on suurinta silloin, kun omat toimenpiteet tähtäävät halutun vaikutuksen aikaansaamiseen operatiivisen tai strategisen tilanteen ei-sotilaallisiin tekijöihin. Juuri siinä tilanteessa vihollisen kulttuurin ja yhteiskunnan riittämätön tuntemus voi saada hyvin vakavat seuraukset. Vihollinen voi myös toimia emotionaalisesti ja tehdä virheitä tai vain olla ymmärtämättä toimintansa kaikkinaisia seurauksia. Vihollinen voi myös toimia irrationaalisesti, tai ainakin vastapuolensa näkökulmasta irrationaalisesti.

Sekä suorat että epäsuorat vaikutukset voivat olla luonteeltaan kognitiivisia tai ei-kognitiivisia⁶⁷⁵. Yleensä kognitiivisten vaikutusten aikaansaaminen riippuu suuresta määrästä erilaisia muuttujia, kuten vihollisen päättäväisyydestä, vihollisen kyvystä aiheuttaa vastavuoroista tuhoa ja siitä, millaiseksi vihollinen arvioi vastustajansa kykyä jatkaa vaikutukseen perustuvia hyökkäyksiä niin poliittisesti kuin sotilaallisestikin. Kognitiivinen vaikutus riippuu myös vihollisen johdon ja yleisen mielipiteen käsityksestä vaikutukseen tähtäävistä toimenpiteistä, vihollisyhteiskunnan elintasosta ja yleisestä talouden kehitystasosta.⁶⁷⁶

Vaikeinta on ennustaa, millaisiin toimenpiteisiin on ryhdyttävä halutun käyttäytymisen aikaansaamiseksi pysyvästi⁶⁷⁷. Se on erityisen vaikeaa sodankäynnin operatiivisella ja strategisella tasolla, mikä johtuu tilanteeseen liittyvien konkreettisten ja ei-konkreettisten tekijöiden välisestä dynamiikasta. Omien toimenpiteiden vaikutusta vihollisen poliittiseen johtoon tai operatiiviseen komentajaan ei voi ennustaa. Niiden vaikutusta vihollisen taistelutahtoon ja tavallisten kansalaisten suhtautumiseen ei voi tarkasti ennakoida, ei myöskään sitä, millaisen psykologisen vaikutuksen toimenpiteet aikaansaavat. Näin on varsinkin silloin, kun vihollisen poliittinen ja sotilaallinen kulttuuri poikkeaa omasta kulttuurista. Oma järki ei silloin yksinkertaisesti riitä ennustamaan vihollisen strategista käyttäytymistä ja kaikkea, mitä siihen liittyy.⁶⁷⁸

⁶⁷⁵ Käsitteellä kognitio (latinan *cognoscere* 'tietää, tuntee') tarkoitetaan sellaisia mielen ilmiöitä, joita voi kuvata informaation prosessointina. Kognitiivisia toimintoja ovat erilaiset tiedon vastaanottamiseen, tallentamiseen, käsittelyyn ja käyttöön liittyvät prosessit. Havaitseminen ja tunnistaminen, kielelliset toiminnot, ajattelu, päättely ja ongelmanratkaisu, muistaminen ja oppiminen sisältyvät kognition käsitteeseen.

⁶⁷⁶ Tira, Ron: *The Limitations of Standoff Firepower-Based Operations: on Standoff Warfare, Maneuver, and Decision*, Institute for National Security Studies, Tel Aviv, 2007.

⁶⁷⁷ Neill, Douglas A.: *Effects-Based Operations: Not Simple, but Necessary*, Canadian Forces College, Toronto, October 2002, s. 20.

⁶⁷⁸ Sinnreich, Richard Hart: "An Operating Concept in Search of Modesty", *Lawton Constitution*, July 6, 2003, s. 4.

Vaikutusperusteisten operaatioiden kannattajien tapa analysoida sotilaallista tilannetta poikkeaa radikaalisti perinteisestä komentajan tilanteenarvioon perustuvasta lähestymistavasta. Vaikutusperusteisten operaatioiden kannattajien mukaan paras tapa arvioida sotilaallista tilannetta on käyttää, kuten he ilmaisevat, systeemien systeemiä (*System of Systems*, SoS). Se on itse asiassa muunneltu niin kutsutusta Viiden kehän mallista (*Five-Ring Model*). Oudoin sanakääntein he määrittelevät systeemien systeemin olevan ”a grouping of organized assemblies of resources, methods and procedures regulated by interaction or interdependence to accomplish a set of specific functions”⁶⁷⁹. Sekä Joint Publication (JP) 3-0 *Joint Operations*- että JP 5-0 *Joint Operations Planning* -ohjesäännöissä omaksuttiin tilanteen analysoinnissa systeeminäkökulma. Systeemien systeemi on integroitu osa toimintaympäristöä (*operational environment*, OE), kuten asian kannattajat sanovat. Se taas muodostuu maa- ja merialueesta, ilmatilasta, avaruudesta, kyberavaruudesta ja niissä olevista vihollisen järjestelmistä, omista järjestelmistä ja puolueettomien toimijoiden järjestelmistä, jotka ovat relevantteja tietyssä yhteisoperaatiossa.⁶⁸⁰

Systeemianalyysi (*SoS Analysis*, SoSA) on vaikutusperusteisen suunnittelun perusta. Se jaetaan kuuteen pääsysteemiin: poliittinen, sotilaallinen, taloudellinen, sosiaalinen, informatiivinen ja infrastruktuurinen.⁶⁸¹ Näistä jokainen on jaettu kahteen alaryhmään: noodit eli solmut (itse asiassa ratkaisevat pisteet) ja linkit. Solmut ovat systeemin konkreettisia elementtejä, kuten henkilöitä, paikkoja ja muita fyysisiä elementtejä. Linkit sitä vastoin ovat solmujen välillä olevia fyysisiä ja toiminnallisia yhteyksiä.⁶⁸² Oletuksen mukaan SoSA identifioi solmujen kesken vallitsevat suhteet yksittäisissä systeemeissä ja systeemien välillä. Analysoijat myös yhdistävät solmuja sopivasti toisiinsa ja määrittävät avainasemassa olevat solmut, eli solmut, jotka liittyvät strategiseen tai operatiiviseen vaikutukseen tai johonkin voimanlähteeseen. Jotkin solmut voivat muodostua sotilaallisten operaatioiden ratkaisukohdiksi, kun niillä ryhdytään vaikuttamaan.⁶⁸³

Vaikutusperusteisten operaatioiden kannattajat sekoittavat ilmiselvästi käsitteiden vaikutus, voimanlähde ja ratkaisukohta todellisen merkityksen. SoSA tuottaa solmuihin perustuvan analyysin, joka on perustana, kun solmuja yhdistetään vaikutuksiin, (perinteisessä prosessissa tehtäviä) toimenpiteitä yhdistetään solmuihin ja resursseista luodaan vaikutus-solmu-toiminta-linkitys. Solmuja ja niihin liittyviä linkkejä käytetään sitten diplomaattiseen, sotilaalliseen, taloudelliseen ja informaatiolla vaikuttamiseen, jolla aiheutetaan muutoksia vastustajan järjestelmän toimintaan ja vaikutetaan järjestelmän suorituskykyyn ja saavutetaan lopulta haluttu päämäärä. Kansallisiin voimavaroihin kuuluvilla tappavilla ja ei-tappavilla voimilla ja muilla instrumenteilla vaikutetaan vihollisen solmuihin ja linkkeihin operatiivisten tai strategisten vaikutusten aikaansaamiseksi.⁶⁸⁴ Tarkoituksena on aikaansaada vihollisen järjestelmän sisällä vaikutuksia, kuten sokeutumista, johdon eristymistä ja ahdistuksen tunnetta, joita seuraa strateginen romahdus. Vihollisen järjestelmäromahduksen ansiosta saavutetaan sodan strateginen tavoite.⁶⁸⁵

⁶⁷⁹ Ware, Lewis: ”Some Observations of the Enemy as a System”, *Airpower Journal*, Winter 1995, s. 2, <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/ware.html>

⁶⁸⁰ Joint Publication 5-0, *Joint Operation Planning, Revision, Final Coordination*, 11 April 2006, s. IV-5 ja JP 5-0 (2011), s. III-8.

⁶⁸¹ The Joint Warfighting Center, USJFCOM, *Pamphlet 7: Operational Implications of Effects-based Operations (EBO)*, 17 November 2004, s. 2.

⁶⁸² The Joint Warfighting Center, *Commander's Handbook for an Effects-Based Approach to Joint Operations*, s. II-3.

⁶⁸³ Sama.

⁶⁸⁴ Tira (2007), ss. 11–12.

⁶⁸⁵ Challons, Tim: *Emerging Doctrine and the Ethics of Warfare*, U. S. Army Command and General Staff College, School of Advanced Military Studies, presented at the Joint Services Conference on Professional Ethics, Fort Leavenworth, Kansas, 2006, ss. 3–5.

EBAO:n kannattajat eivät kuitenkaan tee selväksi, kenellä on valta ja vastuu suunnitella ja toimeenpanna mainitunlaiset diplomaattiset, sotilaalliset, taloudelliset ja informaatioon liittyvät toimenpiteet. Jotkut heistä antavat jopa ymmärtää, että toimenpiteet olisivat operatiivisten komentajien vastuulla, mutta sitä ne eivät ole. Vain valtion, liittokunnan tai koalition ylin poliittinen ja strateginen johto voi suunnitella ja käyttää synkronoidusti sekä sotilaallisia ja ei-sotilaallisia välineitä ja keinoja. Vaikutusperusteisten operaatioiden kannattajat näyttävät olevan yliluottavaisia siinä, että vaikuttamalla vihollisen järjestelmän johonkin fyysiseen kohtaan saadaan aikaan haluttu vaikutus inhimillisen toiminnan alueella. He uskovat virheellisesti, että syy-seurausyhteydellä voidaan niin monimutkainen asia kuin inhimillinen toiminta supistaa periaatteessa passiiviseksi ja hengettömäksi reaktioksi. Itse asiassa heidän kuvailemaansa todellisuutta ei ole olemassa eikä sellaista kyetä luomaan.⁶⁸⁶ Lyhyesti sanottuna inhimillinen toiminta on niin ainutlaatuista ja monimutkaista, että se ei rajoitu vain fyysisen toiminnan piiriin. EBAO:n kannattajien näkemys siitä, mistä voimanlähde muodostuu, on virheellinen. Heidän näkemyksensä on olennaisilta osiltaan identtinen sen kanssa, joka esitetään Viiden kehän mallissa. JP 5-0:n (2006) mukaan voimanlähde koostuu joukosta solmukohtia ja niiden välisistä yhteyksistä (suhteista).⁶⁸⁷

EBAO:ssa voimanlähde on supistettu asian kannattajien sanoin avainasemassa olevaksi solmuksi, itse asiassa ratkaisevaksi pisteeksi. Ratkaiseva piste ei kuitenkaan ole voimanlähde, vaikka se voi olla reitti kohti vihollisen voimanlähdettä. Systemianalyysi kuvittelee tunnistavansa useita niin sanottuja voimanlähteitä. Kuitenkin kun voimanlähteitä on monta, koko konsepti menettää merkityksensä. Silloin ei toteudu periaate, jonka mukaan oman voiman käyttö on tehokkainta, kun se keskitetään vihollisen kaikkein kriittisintä voimaa vastaan. Sen vuoksi tavoitteen täytyy olla tiukasti koko prosessin keskipisteenä, kun pyritään löytämään vihollisen voimanlähde. EBAO:ssa tätä yhteyttä ei ole, mikä johtuu sen kannattajien keskittymisestä lähes täysin vaikutuksiin tavoitteen saavuttamisen sijasta. Toinen heikkous systeemiajattelussa on se, että se arvioi luonnostaan vaikeasti pelkistettäviä tilannetekijöitä operatiivisella ja strategisella tasolla. Systeemiajattelu on ehkä kaikkein suurin yksittäinen virhe koko vaikutusperusteisessa sodankäyntiajatuksessa.

Sotilaalliset tavoitteet määrittävät sen, miten taistelujoukkoja käytetään. Siksi tehdään ero taktisen toiminnan, suuroperaatioiden ja sotaretkien välillä. Iskut, hyökkäykset ja taistelut ovat perusmenetelmiä, kun taistelujoukkoja käytetään taktisten päämäärien saavuttamiseksi. EBAO:n kannattajat sen sijaan keskittyvät lähes yksinomaan iskuihin ja hyökkäyksiin. He käyttävät sanaa operaatiot (*operations*), mutta eivät varsinaista operaatio-käsitettä (*major operation*), niin kuin operaatiotaidon teoria sitä käyttää. Yhdysvaltojen yhteisoperaatioiden doktriinin mukaan operaatio on sarja yhden tai useamman puolustushaaran taistelujoukkojen ajan ja paikan suhteen koordinoituja taktisia toimenpiteitä (taisteluita, iskuja, hyökkäyksiä), joiden tarkoituksena on saavuttaa operatiivisia ja joskus strategisia tavoitteita operatiivialueella. Toimenpiteet suoritetaan samanaikaisesti tai peräkkäisinä yhteisen suunnitelman pohjalta ja niitä johtaa yksi komentaja.⁶⁸⁸

⁶⁸⁶ *Joint Publication 5-0: Joint Operation Planning*, U. S. Government Printing Office, Washington, D. C., 26 December 3, 2006, s. IV-10 ja *Joint Publication 3-0: Joint Operations*, U. S. Government Printing Office, Washington, D. C., 17 September 2006, s. IV-4 and IV-5.

⁶⁸⁷ Headquarters, Department of the Army, *FM 3-0: Operations (June 2001)*, s. 2-3, *Joint Publication (JP) 3-0: Doctrine for Joint Operations (10 September 2001)*, s. GL-12, GL-13.

⁶⁸⁸ Joint Warfighting Center: *Implications of Effects-based Operations (EBO)*, Joint Warfighting Center Doctrine Pamphlet 7, s. 15.

Kaikkein pahimpia seurauksia EBAO:n omaksumisesta ovat ehkä sen aiheuttamat muutokset perinteiseen sotilaalliseen päätöksenteko- ja suunnitteluprosessiin. Perinteinen päätöksenteko- ja suunnitteluprosessi perustui tiettyyn logiikkaan ja järjen käyttöön. Oikein ymmärrettynä ja sovellettuna sitä on käytetty aina menestyksellä lukuisissa nykyajan sodissa. Silti on totta, että viime vuosina päätöksenteko- ja suunnitteluprosessista tehtiin paljon monimutkaisempi varsinkin Yhdysvaltojen asevoimissa. Nykyisin katsotaan muun muassa, että kokonaisarvio operatiivisesta toimintaympäristöstä (*Joint Intelligence Preparation of the Operational Environment*, JIPOE)⁶⁸⁹ on yhtä tärkeä, ellei tärkeämpi kuin tehtävänälyysi. Komentajan tilanteenarvointi tehtiin myös yhä enemmän aikaa vieväksi ja hankalammaksi, kun siihen liitettiin liian paljon usein triviaaleja asioita. Kaiken lisäksi sen muodolle pantiin usein enemmän painoa kuin itse arvion sisällölle. Kaikkia näitä ja muita ongelmia voidaan kuitenkin merkittävästi vähentää ja poistaa palaamalla perusasioihin. EBAO:n ottaminen osaksi komentajan tilanteenarviota ja suunnittelua on luonut joukon vakavia ongelmia, jotka vaarantavat koko päätöksenteko- ja suunnitteluprosessin.

EBAO:n kannattajat pyrkivät myös radikaalisti muuttamaan perinteisiä järkevän päätöksenteon menetelmiä. Hyväksi havaittu komentajan tilanteenarviointiprosessi on harvoin pohdinnan kohteena heidän keskuudessaan. Sen sijaan tilanteenarvioinnin eri vaiheiden sisältöä on muutettu merkittävästi ottamalla ensiksi mukaan vaikutukset ja sitten vielä korostamalla niitä. Jotta asia olisi vielä monimutkaisempi, EBAO:n kannattajat ovat lisänneet SoSA:n JIPOE-prosessiin ja osaksi komentajan tilanteenarviointia. He väittävät, että JIPOE ja SoSA palvelevat samaa päämäärää: tuottaa yhteisoperaatioiden komentajille (*Joint Force Commanders*, JFCs) riittävä tilannetietoisuus operatiivisesta toimintaympäristöstä niin, että he kykenevät suorittamaan tehtävänsä menestyksellä. JIPOE ja SoSA eroavat toisistaan pääasiassa ulottuvuuden, painotuksen ja muodon osalta: JIPOE keskittyy enemmän vihollisen sotilaalliseen suorituskykyyn ja maantieteellisiin tekijöihin, kun taas SoSA laajentaa arvion ulottuvuuksiin, jotka eivät ole sidottuja maantieteeseen ja ulottuvat taistelutilaa kauemmaksi, kuten politiikan, talouden ja informaation alueille. SoSA analysoi enemmän poikkiallennollisia kiinnostuksen kohteita kiinnittäen erityisesti huomiota inhimilliseen käyttäytymiseen.⁶⁹⁰ Kuitenkin JIPOE, kun se tehdään kunnolla, sisältää yksityiskohtaisen analyysin tilanteen sekä sotilaallisista että ei-sotilaallisista tekijöistä. SoSA:n lisääminen ja JIPB-prosessin säilyttäminen käytössä ei tule tekemään päätöksentekoprosessista yksinkertaisempaa tai tehokkaampaa, päinvastoin.

EBAO:ssa omaksumattiin myös erilainen menettelytapa sotaretkien ja suuroperaatioiden suunnittelussa. Siinä hylättiin regressiivinen tai käänteinen menetelmä, joka perustui saavutettaviin tavoitteisiin. EBAO:ssa painopiste on lähes yksinomaan vaikutuksissa, ei lopullisissa tavoitteissa (strategiset tai operatiiviset), ei välitavoitteissa (operatiiviset tai keskeiset taktiset) eikä muissa operatiivisen suunnittelun elementeissä, kuten operatiivisten tekijöiden punta-roinnissa tai omien ja vihollisen kriittisten tekijöiden ja voimanlähteiden tunnistamisessa. Kun ylin poliittinen johto antaa strategista ohjaustaan sotaretkiä tai suuroperaatioita varten, siihen pitäisi yleensä kuulua myös haluttu loppuasetelma, siis se, millainen on ylimmän johdon haluama strateginen tilanne poliittisesta, diplomaattisesta, sotilaallisesta, taloudellisesta, etnisestä, uskonnollisesta ja tiedotuksen näkökulmasta katsottuna vihollisuuksien päättyes-

⁶⁸⁹ *Joint Publication 2-01.3, 16 June 2009*. JIPOE oli aiemmin JIPB, *Joint Intelligence Preparation of the Battlefield*.

⁶⁹⁰ Lee, David B. & Kupersmith, Douglas: *Effects Based Operations: Objectives to Metrics Methodology – An Example*, Military Operations Research Society, Analyzing Effects-Based Operations Workshop, Vienna, Virginia, January 2002, s. 8 ja 10.

sä. EBAO:ssa haluttu strateginen tavoite on itse asiassa strateginen vaikutus, joka pitäisi aikaansaada poliittisen voiton saavuttamiseksi konfliktissa tai sodassa. Haluttu strateginen loppuasetelma puolestaan on lähtöpiste, kun määritetään strategisia tavoitteita, jotka ovat myös osa strategista ohjausta.

Taistelevien joukkojen komentaja määrittää yleensä sotänäyttämötason strategiset tavoitteet valtionjohdon määrittämien sotilasstrategisten tavoitteiden perusteella. On kuitenkin osoitautunut, että poliittinen ja sotilaallinen ylin johto harvoin, jos koskaan, määrittää strategisessa ohjauksessaan sotänäyttämön komentajalle mitään haluttua strategista loppuasetelmaa. EBAO:n kannattajat aikoivat käyttää erilaista logiikkaa suunnitteluprosessissa. Heidän mukaansa joukkojen komentaja tai alainen puolustushaarakomentaja valitsee tavoitteita, jotka ilmentävät haluttuja vaikutuksia. Kun vaikutukset on rajattu tai täsmennetty, suunnittelijat laativat toimintamallin, joka sisältää vaikuttamisen elementit kutakin haluttua vaikutusta varten. Sen jälkeen kun vaikutuksiin on liitetty mittasuureet, ne annetaan tehtävinä alaisille.⁶⁹¹ Sotaretken jako vaiheisiin perustuu saavutettuihin vaikutuksiin, ei operatiivisten välitavoitteiden saavuttamiseen. Oletettavasti havaintoja vaikutuksesta viholliseen, oman puolen joukkoihin ja puolueettomiin osapuoliin käytetään kriteereinä, kun päätetään siirtymisestä sotaretken seuraavaan vaiheeseen.⁶⁹²

Yleensä välitavoitteiden saavuttaminen sotaretkellä määrittää sen vaiheistuksen. On vaikea ymmärtää, miksi vaikutukset puolueettomiin osapuoliin olisivat yksi päätekijöistä sotaretken vaiheistuksessa. Avainedellytys EBAO:n menestymiselle on lähes virheetön tiedustelu- ja muu tieto sekä luotettavat yhteydet. Ellei niitä ole, koko konsepti ei toimi. Operatiivisen komentajan kyky ennustaa vaikutuksia määräytyy operatiivisen tason verkkokeskeisen arviointiprosessin (*Operational Net Assessment*, ONA) laadun perusteella ja hänen kyvystään hyödyntää sitäärkevää päätöksen tekemisessä. ONA puolestaan on riippuvainen tiedon keräämisestä ja analysoinnista. Informaatio on EBAO:n kriittinen tekijä. EBAO:n kannattajat vakuuttavat, vailla minkäänlaisia todisteita tai hyvin vähäisin sellaisin, että erinomainen informaatioaineisto yhdistettynä ylivoimaiseen analysointikykyyn auttaa vaikutusten ennustamisessa. Samaan aikaan he väittävät epäuskottavasti, että rajoittunut informaatioaineisto tai epätäydelliset analyysit eivät mitätöi vaikutusperusteisuuden teoriaa.⁶⁹³ Informaatioon liittyvät ongelmat ovat pohjimmiltaan inhimilliseen havaintokykyyn, subjektivisuuteen ja toiveajatteluun liittyviä ongelmia. On epätodennäköistä, että ne häviäisivät mihinkään, oli käytössä miten kehittyneitä informaation keräys- ja prosessointimenetelmiä tahansa.⁶⁹⁴

Vaikutuksen arviointiprosessi hyödyntää useita määrällisiä ja laadullisia mittauksia määrittämään sen, saavutetaanko ennustetut vaikutukset (*Measures of Effectiveness*, MOE) todella ja etenevätkö omat toimet aiotulla tavalla (*Measures of Performance*, MOP). EBAO:n kannattajat selittävät, että MOE ja MOP voivat olla sekä määrällisiä että laadullisia. Määrällisiä mittauksia suositellaan, koska ne ovat vähemmän herkkiä subjektiiviselle arvioinnille. Määrälliset mittaukset jaetaan kolmeen ryhmään: mittarit ja mittaukset, mitta-asteikot, in-

⁶⁹¹ *Commander's Handbook for an Effects-Based Approach to Joint Operations (January 2006)*, Joint Warfighting Center, Joint Concept Development and Experimentation Directorate, Standing Joint Force Headquarters, 24 February 2006, http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/jfcom/ebo_handbook_2006.pdf, s. 39.

⁶⁹² Williams, Brett T.: *Effects-Based Operations: Theory, Application and the Role of Airpower*, U. S. Army War College, Carlisle Barracks, Pennsylvania, 9 April 2002, s. 5.

⁶⁹³ Handel (1986), s. 69.

⁶⁹⁴ Matthews, Matt M.: *We Were Caught Unprepared: The 2006 Hezbollah-Israeli War*, The Long War Series Occasional Paper 26, U. S. Army Combined Arms Center Combat Studies Institute, Fort Leavenworth, Kansas, 2008, s. 25.

dikaattorit. Vaikutusten arvioinnissa komentajia kiinnostavat eniten mittausten näkyviin tuomat toimintamallit ja trendit sekä muutokset mitattavien kohteiden ominaisuuksissa, eli se, miten he edistyvät tehtävissään.

5.9.5 Systemic Operational Design

Vaikutusperusteisen lähestymistavan surkeista kokemuksista huolimatta Yhdysvaltojen asevoimat näyttää nykyisin olevan hyvää vauhtia ottamassa pääosan niin kutsutusta *Systemic Operational Design* (SOD) -konseptista maavoimiensa ja yhteisoperaatioiden doktriiniin. Uusi konsepti rakentuu hyvin kyseenalaiselle teoreettiselle perustalle. Kaiken lisäksi se selvästi petti, kun Israelin puolustusvoimat toteutti sitä Libanonin konfliktissa heinäkuussa 2006. SOD:n puolestapuhujat ovat antaneet useita, joskus ristiriitaisia, määritelmiä siitä, mitä uusi konsepti todella sisältää. Heidän määritelmänsä ovat myös muuttuneet ajan myötä, kun konseptin sisältöä on muutettu. Esimerkiksi vuonna 2006 SOD-konseptia kuvailtiin älyllisenä harjoituksena, joka ammentaa komentajien luovasta visiosta, kokemuksesta, intuitiosta ja arvostelukyvystä ja joka luo kehyksen yksityiskohtaisten operatiivisten suunnitelmien laatimiselle.⁶⁹⁵ Joskus SOD:n kannattajat ovat väittäneet, että se on operatiivisen suunnittelun esiaste, joskus taas, ettei se ole sitä. Viimeaikoina SOD:n johtavat puolestapuhujat ovat menneet vielä pidemmälle esittämällä absurdin väitteen, että SOD edustaa itse asiassa 2000-luvun operaatiotaitoa.⁶⁹⁶ Yhdessä määritelmässä SOD kuvaillaan systeemiteorian soveltamiseksi operaatiotaidossa ja sen sanotaan olevan yritys rationalisoida kompleksisuutta systeemiajattelun avulla.⁶⁹⁷

SOD:n johtavat kannattajat ovat myös selittäneet sen olevan menetelmä, joka hyödyntää systeemiajattelun avulla opittua, yhteisesti hyväksyttyä kriittistä tietoa. Sen avulla muodostetaan hypoteeseja ainutlaatuisissa ja erittäin kompleksisissa tilanteissa, joista ei selvitä yksinkertaisilla tai tavanomaisella järjenkäytöllä tehdyillä ratkaisuilla. SOD:lla ja EBO:lla on paljon yhtäläisyyksiä, mutta myös merkittäviä eroja. Molemmat konseptit ovat perusolemukseltaan pseudotieteellisiä. EBO:n ja SOD:n toiminnot ovat hyvin samankaltaisia, mutta ne poikkeavat toisistaan varsin paljon perustana olevalta teorialtaan ja itse suoritukseltaan.⁶⁹⁸ Molemmille konsepteille on ominaista ei-klassinen, systeeminen lähestymistapa sodankäyntiin. SOD perustuu sekä yleiseen systeemiteoriaan että kompleksiteoriaan.⁶⁹⁹ EBAO käsittelee systeemejä suljettuina systeeminä, kun taas SOD pitää niitä avoimina⁷⁰⁰. Molemmat käyttävät systeemiteorian kieltä. SOD:n kieli on huomattavasti vaikeammin ymmärrettävissä kuin EBAO:n. Molempien väitetään antavan kokonaisvaltaisen kuvan tilanteesta, mutta niin tekee myös perinteinen sotilaallinen päätöksentekoprosessi. SOD:n kannattajat väittä-

⁶⁹⁵ Naveh, Shimon & Wass de Czege, Huba & Clark, John Lockhart & Powell, Jeffrey: *Operational Design: Operational Art for the 21st Century, Center of Excellence, Coursebook, From Theory to Practice, Operational Workshop* (OD), Booz, Allen and Hamilton, Washington, D. C., December 2008, www.operationaldesign.net/RESTRICTED/coursebook/ARCENT/ARCENT%20coursebook.html, 18.12.2008. SOD-konseptin vaikutus näkyy myös *Joint Publication 3-0:n* operaatiotaidon käsitteessä, *Joint Publication 3-0: Joint Operations*, Joint Chiefs of Staff, Washington, D. C., 17 September 2006, s. GL-24.

⁶⁹⁶ McClade, Patrick E.: *Effects-Based Operations Versus Systemic Operational Design: Is There A Difference*, Department of the Air Force Air University, Air Force Institute of Technology, Wright-Patterson AFB, Ohio, June 2006, s. 11.

⁶⁹⁷ Swain (1995b) : Luku 1 ”Design in Army Doctrine” ja Naveh (ja muut 2008), s. 17.

⁶⁹⁸ Cummings, William G.: *Operational Design Doctrine: Hamstrung Or Footloose In The Contemporary Operating Environment*, Canadian Forces College, CSC 33/CCEM 33, Toronto, 30 April 2007, s. 74.

⁶⁹⁹ Swain (2008), s. 16

⁷⁰⁰ Green, Jelte R.: *Systemic Operational Design: Improving Operational Planning for the Netherlands Armed Forces*, United States Army Command and General Staff College, School of Advanced Military Studies, Fort Leavenworth, Kansas, 2006, s. 23.

vät, että siinä missä EBAO:n kokonaisvaltainen lähestymistapa keskittyy häiritsemään vihollisen solmukohtia ja niiden välisiä yhteyksiä, SOD pyrkii muuttamaan systeemiin kuuluvien kokonaisuusien keskinäisiä suhteita ja vuorovaikutusta.

Sekä SOD:n että EBAO:n puolestapuhujat väittävät, että nykyaikaiset sotilaalliset operaatiot ovat liian monimutkaisia, jotta niissä voitaisiin soveltaa niin sanottua lineaarista lähestymistapaa. Vihollinen yhdessä toimintaympäristön kanssa muodostavat siihen liian monimutkaisen ja mukautumiskykyisen systeemin. Perinteinen sodankäynnin lähestymistapa on kuitenkin aina perustunut siihen, että menestys voidaan taata vain käyttämällä sekä lineaarisia että epälineaarisia toimenpiteitä. SOD:n kannattajat väittävät virheellisesti, että mainitunkaltaisia systeemejä ei voida tuhota, vaan ne on sysättävä pois tasapainosta, siis kaaokseen ja menettämään koheesionsa.

SOD:n puolestapuhujat väittävät, että EBAO on tieteellinen konsepti, kun taas SOD-konseptin sanotaan olevan filosofinen. Se on kuitenkin vain pinnallinen totuus, koska SOD:n teoreettiset rakennelmat perustuvat ranskalaisten postmodernien filosofien pseudotieteellisiin ja erittäin kiistanalaisiin aivoituksiin sekä äärimmäisen virheelliseen uudelleentulkintaan neuvostoliittolaisesta operaatiotaidosta. SOD:n kannattajat väittävät myös, että EBAO:n päätöksentekoprosessit ovat suljettuja ja valmiita, kun taas SOD:n kriittiset menetelmät pysyvät avoimina ja epätäydellisinä. Edelleen he väittävät, että EBO perustuu inhimillisen käyttäytymisen pakottamiseen syy-seurausajatteluun, joka johtaa aiheuttajan ja vaikutuksen virheellisiin ketjutuksiin.⁷⁰¹ Toisin kuin EBAO:n kannattajat he kuitenkin tunnustavat, ainakin teoriassa, että epävarmuus on kompleksisiin mukautuviin systeemeihin kuuluva ominaisuus, joka vaatii jatkuvaa uudistumista⁷⁰².

SOD:n kannattajat sanovat, että heidän lähestymistapansa ei pyri saavuttamaan virheetöntä tietoa, toisin kuin vaikutusperusteinen lähestymistapa. Sen sijaan SOD:ssa korostuu systeemin kehittäminen ja asioiden käsitteellistäminen, uuden oppiminen siten, että se antaa järkevän perustan toiminnalle. SOD tiedostaa, että systeemi itse asiassa tulee muuttumaan ja sopeutumaan sen koko toimintaympäristön vaikutuksesta, ei pelkästään oman toiminnan vaikutuksesta.⁷⁰³ Kannattajat väittävät, että SOD tuottaa systeemiin lisää energiaa, jonka avulla päästään lähemmäksi haluttua päämäärää. Merkittävä ero SOD:n ja EBO:n/EBAO:n välillä on se, että SOD:ssa ei tarvita laskennallisia menetelmiä kuten MOE ja MOP.

SOD, eli operatiivinen suunnittelu (*design*), erotellaan operaatiosuunnitelman tekemisestä (*planning*), koska näiden välillä väitetään olevan merkittäviä kognitiivisia eroja. SOD:n kannattajien näkemyksen mukaan SOD:ssa on kysymys oppimisesta: se on viitekehys uudelle oivallukselle, se luo uusia toimintatapoja ja se on avoin järjestelmä. Suunnitelman teko sen sijaan on tekemistä, ongelmien ratkaisua, valmiiden toimintamallien käyttämistä, ja se on suljettu järjestelmä. SOD:n kannattajat väittävät, että suunnitelman teossa keskitytään tilanteen osatekijöihin pyrittäessä luomaan siitä kokonaiskäsitely. *Planning* on ratkaisukeskeistä,

⁷⁰¹ Davison, Ketti C.: *Systemic Operational Design (SOD): Gaining and Maintaining the Cognitive Initiative*, Monograph, US Army Command and General Staff College, School of Advanced Military Studies Department, Ft. Leavenworth, KS, 2006), <http://www.dtic.mil/> 1.4.2009, saatavissa myös Defense Technical Information Centerin (DTIC) raporttina ADA458361, s. 46.

⁷⁰² Sama, s. 52.

⁷⁰³ Green (2006), ss. 26–27, s. 40.

ja se painottuu vakiomuotoisiin tuotoksiin, joilla tehdään toiminta ylipäänsä mahdolliseksi.⁷⁰⁴

Operatiivisen suunnittelun (*design*) erottaminen suunnitelmanteosta (*planning*) on täysin mielivaltaista, ja se saattaa olla hyvinkin haitallista. Suotta se hajottaa koko operatiivisen päätöksenteko- ja suunnitteluprosessin. Kokemus on laajalti osoittanut, miten vaarallista on erkaannuttaa operaation suunnittelijat ja toimeenpanijat toisistaan. Perinteisessä operatiivisessa suunnitteluprosessissa operaatioajatuksen muotoileminen on kiinteä osa päätöksentekoa ja suunnittelua, ei erillinen asia.

Edellä esitettyä vielä vakavampi ongelma SOD:ssa on se, ettei se oikeasti ole sitä, mitä perinteinen operatiivisen sodankäynnin teoria pitää operatiivisena suunnitteluna. Itse asiassa SOD yhdistää keinotekoisesti politiikan ja strategian operatiiviseen sodankäyntiin. Se sisältää useita elementtejä, jotka yleensä kuuluvat politiikan ja strategian alueeseen. Samalla siihen sisältyy monta komentajan tilanteenarviointiin ja päätöksentekoon kuuluvaa elementtiä. SOD keskittyy täysin sotatoimen toiminta-ajatuksen muotoilemiseen (*campaign design*), kun taas keskeisten operaatioiden suunnitteluun se ei puutu lainkaan. Ne taas ovat kiinteä osa mitä tahansa korkeaintensiivistä konventionaalista konfliktia.

Sotatoimen suunnittelussa SOD keskittyy täysin eri asioihin kuin perinteinen operatiivinen suunnittelu. Se korostaa ennakoivaa suunnittelua, hieman kiinalaisen sotilaallisen ajattelun tapaan.⁷⁰⁵ SOD:n puolestapuhujat väittävät, että se tästä syystä soveltuu muita menetelmiä paremmin yhteisoperaatioympäristöön. He selittävät, että ennakoiva suunnittelu lähtee valitsevasta tilanteesta, että se tuo etukäteen esiin päätökset ja toimenpiteet, jotka mahdollisesti tulevat tehtäviksi tulevaisuudessa ja että se tunnistaa seuraavan toteuttamiskelpoisen askeleen kohti haluttua päämäärää. He selvästikin sekoittavat loppuasetelman ja tavoitteen, kun he sanovat, että kaavailtu loppuasetelma on pikemmin kaukainen ja yleinen päämäärä kuin tarkasti määritetty tavoite. SOD:n kannattajat väittävät virheellisesti, että ennakoiva suunnittelu on muita menetelmiä luontevampi, koska se etenee johdonmukaisesti aikajanelä ja koska ihmiset toimivat tällä tavalla.

SOD kuitenkin rikkoo eräitä järkevän operatiivisen suunnittelun tärkeimpiä sääntöjä. Riippumatta ongelman laajuudesta tai kompleksisuudesta looginen ajattelu ja terve järki sanovat, että ratkaisua tulee hakea siitä, mitä lopulta on saavutettava. Perinteinen operatiivinen suunnittelu perustuu regressiiviseen tai käänteiseen prosessiin, joka alkaa sotatoimen tai suuroperaation lopullisesta tavoitteesta. Sotatoimessa, jonka tarkoituksena on lopettaa vihollisuudet, suunnittelun lähtöpisteenä tulee olla poliittis-strategisen johdon haluama loppuasetelma. Sen jälkeen määritetään lopulliset sotilaalliset tai sotänäyttämötason strategiset tavoitteet. Kunnolla määritetty strateginen loppuasetelma antaa toiminnalle riittävät puitteet ajan ja paikan suhteen, ja se jättää riittävästi tilaa sotatoimen lopullisten strategisten tavoitteiden muokkaamiselle. Itse asiassa haluttu strateginen loppuasetelma tarkoittaa sitä strategista vaikutusta, jonka poliittinen johto haluaa nähdä tietyllä sotänäyttämön osalla vihollisuuksien päätyttyä.

⁷⁰⁴ Green (2006), s. 40. *Operational design* tulee ymmärtää operaatioajatuksen tai toiminnan perusajatuksen suunnitteluksi, erotukseksi sen toimeenpanemiseksi laadittavasta suunnitelmasta (suom. huom.).

⁷⁰⁵ Davison (2006), s. 46.

Koska sotatoimen tai suuroperaaation lopullista tavoitetta ei yleensä saavuteta vain yhdellä toimenpiteellä, täytyy toiminnalle määrittää useita operatiivisia ja taktisia tavoitteita. Muuten on vaarana, että tavoitellaan kerralla liian paljon liian nopeasti. Välitavoitteita ei saa olla liikaa tai liian vähän, vaan sopivasti, niin että ne yhteisvaikutuksellaan johtavat lopullisen tavoitteen saavuttamiseen. Välitavoitteiden määrä ja se, milloin ja missä järjestyksessä ne pitää saavuttaa, vaikuttaa monella tapaa suoraan tai epäsuorasti useaan asiaan operaatioajatuksessa. Erityisesti se vaikuttaa operatiiviseen synkronointiin, vaiheistukseen, saavutettavaan liikevoimaan ja tempoon sekä kulminaatiopisteeseen.

Sotaretkeä tai suuroperaaatiota suunnitellessaan operatiiviset komentajat ja heidän esikuntansa joutuvat ottamaan täysimääräisesti huomioon tilanteen ei-sotilaalliset näkökohdat, kuten poliittiset, diplomaattiset, taloudelliset, sosiaaliset, uskonnolliset ja tiedotuksen näkökohdat, koska ne sisältyvät poliittiseen ja strategiseen kehykseen. Suunnitelman tulee perustua laaja-alaiseen operatiiviseen harkintaan, operatiiviseen suunnitteluun. Järkevä operatiivinen suunnittelu varmistaa, että joukkoja käytetään johdonmukaisella ja yhtenäisellä tavalla annettujen strategisten tai operatiivisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Sotaretken tai operaation operaatiosuunnitelman perusosa sisältää vain operatiivisen suunnittelun tärkeimmät asiat. Muut asiat esitetään yksityiskohtaisesti suunnitelman liitteissä ja operaation maa-, meri-, ilma- ja erikoisjoukkojen komentajien suunnitelmissa. Voidaan siis sanoa, että järkevään operatiiviseen suunnitteluun, operaatioajatukseen muotoilemiseen, sisältyvät haluttu strateginen loppuasetelma, pää- ja välitavoitteet, joukkojen käyttö, operatiivisten tekijöiden puntarointi tavoitekeskeisesti, vihollisen ja omien voimanlähteiden tunnistaminen, geostateginen alkuryhmitys ja operaatiolinjat, operaatiosuunnat ja operatiivinen jatkuvuus. Toisin sanoen, operaatioajatus on operatiivisen suunnittelun ydin, sen juoni.

5.9.6 **Operational Design**

TRADOC näyttää luopuneen SOD:sta sen alkuperäisessä muodossa vuonna 2008. *U. S. Joint Forces Command* (USJFCOM, Norfolk, Virginia) ja *Joint Staff* (Washington, D. C.) omaksuivat sen sijaan sen uudemman version, jota kutsutaan nimellä *Operational Design*. Syyskuussa 2009 USJFCOM julkaisi ensimmäisen luonnoksen kirjasta *Commander's Handbook for Operational Design and Joint Operation Planning*, ja *Joint Staff* suunnittelee ottavansa osia *Operational Designista* mukaan uuteen ja tarkistettuun JP 5-0 -ohjesääntöön⁷⁰⁶. USJFCOM:n komentaja, kenraali John Mattis on muistiossaan *Vision for a Joint Approach to Operational Design* (2009) perustellut tarvetta omaksua *Operational Design* sillä, että nykyisten ja edessä olevien haasteiden kompleksinen luonne vaatii sille ominaisen kriittisen ajattelun, luovuuden ja kaukokatseisuuden muodostumista rutiiniksi. Ilmeisesti yhdysvaltalaiset komentajat soveltavat nykyistä päätöksenteko- ja suunnitteluprosessia mekaanisesti ja luovan ajattelun tarpeellisuus prosessissa on hämärtyneet. Muistiossa sanotaan uuden turvallisuusympäristön edellyttävän, että komentajat puuttuvat kuhunkin tilanteeseen sen omilla ehdoilla ja sen ainutkertaisessa poliittisessa ja strategisessa viitekehyksessä sen sijaan, että yrittäisivät sovitella sitä johonkin etukäteen valittuun kaavaan.⁷⁰⁷ Mutta, perinteinen päätöksenteko- ja suunnitteluprosessi oikein toteutettuna ei estä komentajaa käyttämästä

⁷⁰⁶ Huom. Tämän kirjoittamisen jälkeen on julkaistu *JP 5-0, Joint Operations Planning, Joint Chiefs of Staff*, 11 August 2011. (suom. huom.)

⁷⁰⁷ *Commander's Handbook for Operational Design and Joint Operation Planning* (2009), s. 1–ii.

luovaa ajattelua ja hahmottamista arvioidessaan tiettyä sotilaallista pulmaa ja tehdessään sitä kokevan päätöksen. *Operational Design* -konsepti ei sinällään takaa, että komentaja tekee oikean päätöksen.

Edellä mainitun *Commander's Handbook* -kirjan kirjoittajat määrittelevät operaatiotaidon seuraavalla tavalla: ”*the thought process commanders use to visualize how best to efficiently and effectively employ military capabilities to accomplish their mission*”⁷⁰⁸. Määritelmä on liian laaja ja epätarkka ja sen vuoksi periaatteessa kelvoton. *Operational Design* kuivaillaan seuraavasti: ”*conception and construction of the framework that underpins a joint operation plan and its subsequent execution*”⁷⁰⁹. Perinteisen operatiivisen suunnittelun elementit, kuten operaatiolinjat, tavoite ja loppuasetelma, ovat välineitä, jotka auttavat komentajia ja esikuntia hahmottamaan, kuvailemaan ja muuntelemaan yhteisoperaatioiden rakennetta. Ei voi kuin ihmetellä, mikä oli syynä tämän uuden SOD:n version omaksumiselle, kun se itse asiassa muistuttaa perinteistä operatiivista suunnittelua. EBAO:n ja SOD:n tapaan *Operational Design* käyttää systeemistä lähestymistapaa sotilaallisessa tilanteenarvioinnissa.⁷¹⁰ Suurin muutos on se, että kirjoittajat liittävät yhteen komentajan tilanteenarvioinnin ja suunnitelman teon joksikin, jota he kutsuvat nimellä ”*joint operation planning process*”. Päätöksen tärkeys on kokonaan sivutettu, koska tilanteenarvion sisältänyt prosessin kuudes askel on nyt ”*Course of Action (COA) Approval*”, eikä ”*Decision*”, kuten aiemmin. Uudessa *Joint Operation Planning* -prosessissa on viimeisenä seitsemäntenä askeleena ”*Plan or Order Development*”.⁷¹¹

Edellä mainitun käsikirjan kirjoittajat myös toistavat EBAO:n ja SOD:n kannattajien virheen, kun he katsovat voimanlähteen koostuvan joukosta solmukohtia ja niiden välisistä yhteyksistä. Käsikirjassa operatiivisen tilanteen analysointi perustuu kokonaan systeemiajatteluun. Kirjoittajat määräsivät sekä vihollisen, käsikirjan mukaan vastustajan, että oman toiminnan voimanlähteiden tunnistamisen J-2:n (tiedustelun) vastuulle osana operatiivisen toimintaympäristön kokonaisarviointiprosessia (JIPOE).⁷¹² Kuitenkin terveellä järjellä ja loogisesti ajatellen voimanlähteiden tunnistamisen kuuluu olla komentajan ja hänen esikuntansa vastuulla. J-2:n ja J-3:n tulee vastata vain oman osuutensa tuottamisesta prosessiin, ei koko lopullisesta tuotoksesta.

Käsikirjan merkittävä ongelma on, että siinä sodan lopettaminen on jostain syystä lisätty osaksi tehtäväanalyysiä⁷¹³. Tämä ei ole vain turhaa ja tee päätöksentekoprosessia entistä monimutkaisemmaksi, vaan se on yksinkertaisesti väärin. Sodan lopettaminen on puhtaasti kansallisen tai liittokunnan poliittisen johdon vastuulla. Operatiivisen komentajan tehtävänä on luoda vihollisuuksien menestyksekkäälle lopettamiselle suotuisat olosuhteet. Hänen tehtävänä on siis valmistella ja toimeenpanna poliittiseen johdon ohjaukseen perustuva hanke. Sellainen hanke pitää valmistella erillään sotaretken ja vihollisuuksien jälkeisestä vaiheesta. Kuten nyt hylätty EBAO, myös *Operational Designissa* arvio tehtävän edistymisestä ja loppuunsaattamisesta perustuu erilaisiin suoritustason ja tehokkuuden mittareihin, kuten MOP ja MOE.⁷¹⁴

⁷⁰⁸ *Commander's Handbook for Operational Design and Joint Operation Planning* (2009), s. 1–5.

⁷⁰⁹ Sama, s. 1–6.

⁷¹⁰ Sama, 7–1.

⁷¹¹ Sama, s. 7–1 ja JP 5-0 (2011), s. IV–2.

⁷¹² Sama, s. 7–20.

⁷¹³ Sama, s. 7–36.

⁷¹⁴ Sama.

5.9.7 Lopuksi

Kuten verkostokeskeiseen sodankäyntiin uskovat ovat esittäneet ja selittäneet, siinä on pohjimmitaan kysymys aseiden ja sensorien käytön taktiikasta. Informaatioylivoiman todellisenä tarkoituksena on luoda kyky maalien tuhoamiseen ja neutraloimiseen heti ensimmäisessä yhteenotossa. Koko konsepti on otettu osaksi strategiaa, ja sitä on yritetty tunkea jopa politiikan alueelle. Samalla verkostokeskeisen sodankäynnin innokkaat kannattajat ovat tyystin ummistanneet silmänsä operaatiotaidolta – kahden vuosisadan tutkimukselta ja käytännön kokemukselta. On pakko kysyä, miten verkostokeskeinen sodankäynti voi olla elinkelpoinen konsepti, kun se vähät välittää äärimmäisen tärkeästä linkistä taktiikan ja strategian välillä – operaatiotaidosta? Voi kuulostaa kliseeltä, mutta toistamisen arvoinen totuus on edelleen se, että sodat voitetaan tai hävitään poliittisella ja strategisella tasolla. Taktiikka, tai – vielä pahempaa – vain asejärjestelmien käyttöön perustuva taktiikka, ei saa koskaan hallita strategiaa tai operaatiotaitoa.

Verkostokeskeisen sodankäynnin kannattajien selitykset informaatioteknologian merkittävistä hyödyistä eivät ole turhaa puhetta. Omien joukkojen verkottumien voi tuottaa ratkaisevan edun, kun taistellaan voimakasta ja kehittynyttä vihollista vastaan. Vaikka verkottuminen ei sinällään lisää tulivoimaa ja liikkuvuutta, se parantaa omaa päätöksentekokykyä ja kykyä toimia vihollista nopeammin, kykyä käyttää tulta ja liikettä tehokkaammin. Taistelukyvyyn parantuminen johtuu monista vaikeasti ymmärrettävistä, etupäässä inhimillisistä tekijöistä. Esimerkiksi mikromanagementi, ylenmääräinen johtaminen, huonosti koulutetut ja harjaantumattomat komentajat ja esikunnat eivät voi ainoastaan merkittävästi vähentää ylivoimaisella informaatioteknologialla saavutettavaa hyötyä, vaan ne voivat kokonaan hukata sen. Kuten ennenkin, uudet, oikein sovelletut teknologiat tulevat vähentämään suurten joukkojen käyttämisen tarvetta. Maavoimat näyttää kuitenkin muodostavan tässä suhteessa poikkeuksen, koska maavoimien on taisteltava paljon vaikeammassa, monimuotoisemmassa ja vaativammassa ympäristössä kuin ilmavoimien ja merivoimien.

Ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö pienet, mutta paremmin varustetut, koulutetut ja johdetut asevoimat kykene lyömään heikon ja kehittymättömän vastustajan. Vihollisuuden jälkeinen vaihe, varsinkin jos siihen liittyy kumouksellista toimintaa, lisää kuitenkin suuremman miesvahvuuden merkitystä. Vaarana on, että joudutaan niin uuden teknologian lumoihin, että unohdetaan kokonaan laajemmat puitteet, joissa sotaa käydään. Kokemus on toistuvasti osoittanut, miten väärin on luottaa vain teknologiseen ylivoimaan, ja sattumanvaraisesti supistaa asevoimiensa kokoa. Teknologia on aina integroitava muihin, usein abstrakteihin taistelukyvyyn osatekijöihin. Sellaisia ovat erityisesti taistelun johtaminen ja johtajuus, yksiköiden koheesio, moraali, kuri, doktriini ja koulutus. Muussa tapauksessa uudesta teknologiasta ei tule olemaan mitään tai on vain vähäistä hyötyä, kun pyritään lyömään vahva ja ketterästi toimiva vastustaja.

Perusolemukseltaan EBAO edustaa sodankäyntitapaa, joka perustuu maalittamiseen sodankäynnin kaikilla tasoilla. Aina on ymmärretty, ettei kaikkia kohteita tarvitse heikentää, tuhota tai neutraloida. Siksi vaikutusperusteinen lähestymistapa on osoittautunut menestyksekkääksi ja sopivaksi hyökkäyksiin vihollisen infrastruktuurin eri osia vastaan, esimerkiksi maakuljetusverkostoa, meriliikennettä sekä sähkö- ja voimaverkkoja vastaan. On täysin järkeenkäypää, ettei tietyn verkoston tai järjestelmän kaikkia mahdollisia kohteita vastaan hyökätä, vaan ainoastaan avainasemassa olevia solmukohtia vastaan, joiden tuhoamisella tai

lamauttamisella saadaan aikaiseksi koko verkoston romahduttava tapahtumasarja. Vaikutusperusteinen lähestymistapa voi olla erittäin tehokas, kun hyökätään vihollisen tietojärjestelmiä ja erityisesti sen tietokoneverkkoja vastaan.

On kuitenkin merkittävästi monimutkaisempaa käyttää vaikutusperusteista lähestymistapaa sodankäynnin operatiivisella ja strategisella tasolla. Konkreettisten ja ei-konkreettisten osatekijöiden yhdistelmä ja aina vaikuttavat epävarmuus, sattuma, onni, kitka ja inhimillisen toiminnan arvaamattomuus, tekevät vaikutusperusteisen lähestymistavan suurelta osin hyödyttömäksi. Taktisia menetelmiä ja menettelytapoja ei voi menestyksekkäästi käyttää sodankäynnin operatiivisella tai strategisella tasolla. Strategisten ja operatiivisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää toisenlaista tapaa käyttää sotavoimaa, ja siksi se edellyttää myös toisenlaista suunnittelua ja toimeenpanoa.

Systemic Operational Design sisältää samanlaisia, ellei peräti vakavampia virheitä kuin vaikutusperusteinen lähestymistapa. Sekä SOD:n että EBAO:n puolustajat tekevä komentajan edessä olevasta tilanteesta huomattavasti monimutkaisemman kuin mitä se oikeasti on. Tämä johtuu siitä, että he käyttävät systeemiteoriaan kuuluvaa sanastoa, joka ei ole pelkästään vaikeasti ymmärrettävää, vaan se myös esittelee tilanteeseen vaikuttavat muuttujat abstraktein käsittein. Teoreettinen perusta, jolle SOD rakentuu, on erittäin kyseenalainen. Yleinen systeemiteoria saattaa olla sovellettavissa biologiaan ja joihinkin muihin sosiaalisiin tieteenaloihin, mutta se ei ole sovellettavissa niin valtavan monimutkaiseen ja arvaamattomaan inhimilliseen toimintaan kuin sotaan.

SOD tulkitsee neuvostoliittolaista operaatiotaidon teoriaa uudelleen tavalla, joka ei ole pelkästään epätavallinen, vaan myös tavalla, jota ei voida hyväksyä. Ranskalaisten postmodernististen filosofien ajatukset eivät voi toimia operatiivisen sodankäynnin teorian perustana. Ne ovat suurelta osin vailla todellista merkitystä jopa filosofisessa diskurssissa. SOD-konsepti kajoaa operatiivisen tason suunnittelun koeteltuun ja menestyksellä käytettyyn käänteiseen menetelmään. Se jättää huomiotta sen, miten kriittisen tärkeää on keskittää ponnistelunsa vihollisen voimanlähdeä vastaan ja suojata riittävästi omaa voimanlähdeä, tai väheksyy sitä. Joihinkin operatiivisen suunnittelun ratkaisevan tärkeisiin elementteihin, kuten kulmi-naatiopiste tai harhautus, se ei lainkaan kiinnitä huomiota.

Yhdysvaltalaisen operatiivisen suunnittelun uuteen villitykseen näyttää sisältyvän monta elementtiä nyt jo hylätyistä EBAO:sta ja SOD:sta. Sen sijaan, että operatiivinen suunnittelu olisi osa sotilaallista harkintaa suuroperaation tai sotaretken suunnittelussa, sitä pidetään nyt osana kutakin askelta prosessissa, jota ennen kutsuttiin komentajan tilanteenarvioksi ja päätökseksi. Kaiken lisäksi nykyinen operatiivinen suunnittelu käyttää myös systeemistä menettelytapaa tilanteenarvioinnissa ja voimanlähteiden tunnistamisessa. EBAO:n tapaan se pitää myös kiinni erilaisista mittareista arvioitaessa tehtävän edistymistä.

Vuoden 2000 jälkeen Yhdysvaltojen asevoimat on omaksunut useita erilaisia sodankäynnin konsepteja. Jokainen niistä on suurelta osin perustunut uuden ja kehittyvän teknologian tarjoamiin mutta toteen näyttämättömiin kapasiteetteihin. Tässä prosessissa sodankäyntiä ryhdyttiin pitämään yhä enemmän tieteenä sen sijaan, että sitä olisi pidetty pääosin taitona ja vain jossain määrin tieteenä. Useimmat kehitetyistä konsepteista eivät vastanneet niiden äänekkäimpien ja vaikutusvaltaisimpien puolestapuhujien odotuksia. Asevoimat omaksui myös liikkeenjohdollisia malleja ja käytäntöjä pitäen niitä täysin soveltuvina sodankäyntiin.

Sillä tavalla erilaiset mittarit tulivat kiinteäksi osaksi operatiivista suunnittelua ja toimenpanoa. Sotilaallinen kielenkäyttö sananmukaisesti saastui erilaisista liike-elämän käsitteistä.

Tuloksena oli, että operatiivisen sodankäynnin klassiseen teoriaan suhtauduttiin välinpitämättömästi ja se jätettiin suurelta osin jopa täysin vaille huomiota. Toinen kasvava kielteinen trendi oli se, että asevoimat kaikin mahdollisin tavoin ulkoisti ajattelunsa erinäisille suurille siviiliyrityksille. Itse asiassa EBAO ja SOD eivät olisi saavuttaneet niin suurta ihailua ja hyväksyntää asevoimien ja puolustushaarojen doktriineissa ilman suuryritysten yllytystä. Kulunutta vuosikymmentä voidaan kuvailla menetettyjen mahdollisuuksien vuosikymmeneksi, koska asevoimien todellisia ongelmia niin operatiivisen sodankäynnin teorian kuin käytännönkään osalta ei kyetty ratkaisemaan. Aika ja kipeästi kaivatut resurssit tuhlattiin pääasiassa erilaisiin pseudotieteellisiin teorioihin ja konsepteihin.

LUKU 6

RANSKALAINEN OPERAATIOTAITO

Hervé Coutau-Bégerie
Nils Marius Rekkedal
Lars Wedin

6.1 Johdanto⁷¹⁵

Ranskalainen operaatiotaito on kehittynyt epätasaisesti. Ennen ensimmäistä maailmansotaa se perustui vahvaan offensiiviseen ajatteluun, joka muuttui ennen toista maailmansotaa hyvin defensiiviseksi. 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla, itse asiassa vielä koko kylmän sodan ajan, ranskalainen ajattelu keskittyi täysin Euroopassa käytävään suursotaan. Ranskan asevoimat joutui kuitenkin mukaan täysin erilaisen luonteen omaaviin operaatioihin maan siirtomaissa. Ranskan Indokiinassa ja Algeriassa käymiä sotia voidaan pitää kahtena merkittävimpänä sotana niiden vapaussotien joukossa, joita käytiin vuodesta 1945 aina 1970-luvun alkuun. Useimmat niistä käytiin Afrikassa ja Aasiassa.

Tässä luvussa keskitytään ranskalaisen operaatiotaidon kehittymiseen vuosina 1919–1940 ja siirtomaasotien aikana 1950-luvulla. Ensimmäisen tarkastelujakson valinta perustuu siihen, että nykyisessä ranskalaisessa doktriinissa on löydettävissä maailmasotien välisen ajan operaatiotaidon elementtejä, ja siihen, että se operaatiotaito muodosti hyvin selkeän vastakohtan muun muassa saksalaiselle operaatiotaidolle, jonka se kohtasi vuonna 1940. Toinen tarkastelujakso, siirtomaasodat kolmannessa maailmassa, on valittu siksi, että sen avulla voidaan tarkastella muunkinlaista sodankäyntiä kuin pelkästään konventionaalista suursotaa eurooppalaisella sotänäyttämöllä.

Monet tulevaisuuden haasteista löytynevät kolmannen maailman maista. Sen vuoksi voi Indokiinassa käydyssä sodassa kehittynyt operaatiotaito toimia mielenkiintoisena esimerkkinä sodankäynnistä kolmannessa maailmassa, vaikka sitä ei voikaan kopioida tämän päivän poliittiseen todellisuuteen. Lars Wedin on osallistunut luvun kirjoittamiseen muun muassa haastatteleamalla ranskalaisia tutkijoita ja upseereja. Hän on myös tarkastanut tekstin erinäisistä ranskankielisistä lähteistä. Hän on itse kirjoittanut alaluvut 6.2 ja 6.9. Luvun vii-

⁷¹⁵ Kirjoittaja on Nils Marius Rekkedal.

meisessä osassa Hervé Coutau-Bégerie esittelee eräitä uudempia ranskalaisia ajatuksia oman aikamme ranskalaisesta operaatiotaidosta.

6.2 Eräitä havaintoja doktriinikehityksestä maailmansotien välisenä aikana⁷¹⁶

6.2.1 Johdatus ranskalaiseen ajatteluun

Vuosiluvut 1871, 1914 ja 1940 ovat traumaattisia virstanpylväitä Ranskan historiassa. Vuonna 1871 Ranska kärsi suuren tappion Preussia vastaan käydyssä sodassa ja menetti Alsacen ja Lorrainen. Vuonna 1914 syttyi suuri sota (*la Grande Guerre*), josta oli tuhoisat seuraukset ranskalaiselle yhteiskuntaelämälle. Vuonna 1940 tapahtui täydellinen romahdus Natsi-Saksaa vastaan. Siitä alkoi neljä vuotta kestänyt miehitysaika ja maan jakautuminen marsalkka Philippe Pétainin ”laillisen hallituksen” Ranskaan ja kenraali Charles de Gaullen Vapaaseen Ranskaan.

Edellä mainitut vuosiluvut ovat edelleen tärkeitä ranskalaisessa politiikassa ainakin kahdesta syystä. Ensimmäinen opittiin, ettei liittolaisiin voi luottaa ja että Ranskan täytyy itse päättää sen elintärkeistä asioista. Toiseksi Ranskan maaperä ei enää koskaan saa joutua sotanäyttämöksi. Näiden kahden johtopäätöksen perusteella Ranska päätyi puolustamaan elintärkeitä kansallisia etujaan kansallisen ydinasepelotteen avulla.

Ennen ensimmäistä maailmansotaa Ranskan asevoimissa oli vallitsevana offensiivinen doktriini. Niin oli myös Saksassa, mutta Ranskassa se vietiin äärimilleen. Tälle kehitykselle voidaan löytää ainakin viisi syytä.

Ensimmäinen syy oli Saksaan kohdistunut revanssihalu ja halu vallata takaisin menetetyt alueet.

Toinen syy oli näkemys, jonka mukaan saksalaisten offensiivinen taktiikka, rohkeus ja liikkuvuus oli ollut ratkaisevasti parempaa kuin ranskalaisten defensiivien taktiikka. Tämä sanoma korostui erityisesti, kun luki Ardant du Picqin kirjoittaman *Études sur le combat*.⁷¹⁷ Sitä seikkaa, että saksalaisten taktiikka itse asiassa oli aiheuttanut ranskalaisten suuret tappiot, joita vain heidän lukumääräinen ylivoimansa saattoi kompensoida, ei silloin ymmärretty.⁷¹⁸

Kolmas syy löytyy sosiaalidarwinismin vaikutuksesta. Äärimäinen sosiaalidarwinismi väitti, että sota oli kansojen kyvyn äärimäinen koe – vain vahvin jäisi henkiin. Ajatus henkiinjäämisestäistelusta antoi mahdollisuuden paeta arjen tylsää toimintaa. Samalla se osaltaan johti voiman ihannointiin ja sodan kaunisteluun. Émile Zola kirjoitti esimerkiksi ”*Sotahan on itse elämä!* [...] *Vain sotaisat kansakunnat ovat menestyneet; kansakunta kuolee, kun se riisuu*

⁷¹⁶ Kirjoittaja on Lars Wedin. Teksti on teoksesta Wedin, Lars: *Marianne och Athena, Franskt militärt tänkande från 1700-talet till idag*. Försvarshögskolan, Stockholm, 2007, 9. luku.

⁷¹⁷ Tutkimuksia taistelusta.

⁷¹⁸ Wawro, Geoffrey: *The Franco-Prussian War, The German Conquest of France in 1870–1871*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003, s. 308

*aseensa*⁷¹⁹. Katsottiin, että sota herättäisi Ranskan terveet voimat⁷²⁰. Sosiaalidarwinistinen näkökanta sopi hyvin ranskalaisen politiikan ja strategian perinteiseen kaikki tai ei mitään -ajatteluun – kansakunta aseissa taistelemassa eloon jäämisestään.

Neljäntenä syynä on se, että filosofi ja sosiaalidarwinisti Henri Bergsonilla oli suuri vaikutus johtaviin upseereihin, kuten Loiseau de Grandmaison ja Ferdinand Foch ja myöhemmin Charles de Gaulle. Bergsonin ajatuksena oli, että henkinen voima aina voittaa materian, ja *élan vital*, isänmaallisuudesta kumpuava taistelutahto tai -henki, saisi ihmiset tekemään suurtekoja. Tästä tehtiin se johtopäätös, että rohkeudella ja taistelutahdolla voidaan pitkälti korvata koulutuksen puutteet ja miesten ja aseiden alivoimaisuus. Tämä johti doktriiniin *l'offensive à outrance*, äärimmilleen viety hyökkäys, jolla tarkoitetaan jalkaväen pistinrynnäköä vihollisen aseisiin.⁷²¹ Doktriinia voidaan pitää eräänlaisena taktiikan sovelluksena. Ranskan asevoimissa ymmärrettiin, että tulevassa sodassa Saksa tulisi olemaan ylivoimainen niin miesvahvuudeltaan kuin materiaaliltaan. Miten Ranska voisi selviytyä siitä? Vastaus oli *l'offensive à outrance* ja siihen liittyvä usko ranskalaisen sotilaan ylivoimaiseen taistelumo-raaliin.⁷²²

Viides syy oli Napoleonin sotataidon ylistäminen, jota varsinkin Foch harrasti opettajana sotakorkeakoulussa.

Uusin tutkimus on kuitenkin osoittanut, että tätä vallitsevaa historiankäsitystä on syytä tarkistaa. *L'offensive à outrance* toki leimasi vuoden 1914 doktriinia, mutta se tuli käyttöön liian myöhään vaikuttaakseen joukkojen koulutukseen. Vuoden 1914 tappiot johtuivat sen sijaan muista tekijöistä: koulutustaso oli yleisesti heikko, upseerien taso oli laskenut ammatin vähentyneen arvostuksen vuoksi ja asevoimien organisaatioon ja infrastruktuuriin liittyi suuria ongelmia.⁷²³ Fochin sokkivaikutusta korostanut opetus oli lyönyt leimansa kokonaiseen upseerisukupolveen. Lisäksi Grandmasonin luennot vaikuttivat vahvasti sosiaalidarwinismin, revanssinhalun ja kansallismielisyyden läpitunkemiin upseereihin.

Vuoden 1914 ranskalainen doktriini merkitsi sitä, että yksipuolinen historiallinen koulukunta oli voittanut. Vuonna 1914 julkaistussa ohjesäännössä yhtymien johtamista varten sanotaan muun muassa, että historian opetukset ovat kantaneet hedelmää ja perinteensä uudelleen löytänyt Ranskan armeija ei enää hyväksy muuta kuin offensiivisia.⁷²⁴

Edellä esitetty kehitys osoittaa hyvin, miten vaarallista on, kun maan poliittinen johto ei halua tai kykene ottamaan vastuuta puolustuksesta ja sotilaat torjuvat poliittisen vaikuttamisen operatiiviseen suunnitteluun ja toimeenpanon. Sota kuitenkin osoitti, että politiikalla on vastuu maan johtamisesta sota mukaan luettuna, mikä käy selvästi ilmi Georges Clemenceaun tutusta lausumasta ”*Sota on aivan liian vakava asia jätettäväksi sotilaiden hoidettavaksi*”.

⁷¹⁹ Zola, Émile: ”Sedan”, kolumni, *Le Figaro* 1.9.1891. (suom. huom.)

⁷²⁰ Lindemann, Thomas: *Les doctrines darwiniennes et la guerre de 1914*, Economica och Institut de Stratégie Comparée, Paris, 2001, s. 31

⁷²¹ Nordin, Svante: *Filosofins historia*, Studentlitteratur, Lund, 1995, s. 471 ja Motte, Martin: *Une éducation géostratégique, La pensée navale française de la jeune école à 1914*, Economica och Institut de Stratégie Comparée, Paris, 2004, s. 207.

⁷²² Gat, Azar: *A History of Military Thought from the Enlightenment to the Cold War*, Oxford University Press, New York, 2001, s. 409.

⁷²³ Queloz, Dmitry: *De la manœuvre napoléonienne à l'offensive à outrance, la tactique générale de l'armée française 1871–1914*, Economica, Paris, 2009, ss. 502–503.

⁷²⁴ Castex, Raoul: *Théories stratégiques*, Institut de Stratégie Comparée ja Economica, Paris, 1997, osa VI, s. 274.

6.2.2 Maailmansotien välillä tapahtuneen doktriinikehityksen poliittiset taustatekijät

Ensimmäisen maailmansodan seuraukset olivat valtaiset. Vuonna 1918 oli 18 prosenttia väestöstä kuollut tai invalidisoitunut – kuolleita oli 1,5 miljoonaa. Maalle oli aiheutettu suuret materiaaliset vahingot, ja lukemattomat ihmiset olivat menettäneet rahansa ja omaisuutensa sodan ja Venäjän vallankumouksen seurauksena.⁷²⁵

1920-luvulla Ranskan politiikkaa leimasi pasifismi ja aseistariisunta. Locarnon sopimuksessa vuodelta 1925 Ranska ja Saksa sitoutuvat kunnioittamaan toistensa rajoja. Ranskan moninkertainen pääministeri ja ulkoministeri Aristide Briand ja Yhdysvaltojen ulkoministeri Frank Kellogg laativat nimiään kantavan monikansallisen rauhansopimuksen, jonka 65 valtiota allekirjoittivat elokuussa 1928. *Kellogg-Briand*-sopimuksella kiellettiin sodankäynti politiikan välineenä. Briand työskenteli eurooppalaisen liittovaltion aikaansaamiseksi, mutta britit pysäyttivät hänet vuonna 1929.⁷²⁶ Amiraali ja strategi Raoul Castex on todennut, että rauhaa tavoiteltiin itesesuggestion avulla⁷²⁷.

Ranskan turvallisuuspolitiikka, niin kuin termi nykyään kuuluu, oli ristiriitaista. Ulkopolitiittinen johto yritti luoda liittokunnista muodostuvaa rakennelmaa täydentämään Kansainliiton ”takaamaa” kollektiivista turvallisuutta. Niin kutsutun *Pikku-ententen* osapuolia olivat Ranskan lisäksi Tšekkoslovakia, Romania ja Jugoslavia. Puolan kanssa solmittiin läheiset suhteet ja Belgian kanssa liitto. Tällaisen liittokuntiin perustuvan ulkopolitiikan rinnalla olisi tietysti pitänyt olla asevoimat, joilla olisi maan rajojen ulkopuolelle ulottuva offensiivinen kyky. Asevoimissa priorisoitiin kuitenkin käytännönläheisiä teknillis-taktisia asioita. Kokemusten katsottiin osoittavan, että tarvittiin yhtenäisiä ja linnoitettuja rintamia – defensiivistä tuli sodan kuningatar.⁷²⁸

Ranskan armeija oli henkisesti muun yhteiskunnan ulkopuolella. Sotilaallista asioista käytyä keskustelua vaivasi keskinkertaisuus. Yhteiskunnallinen keskustelu strategiasta ja politiikasta oli mitäänsanomatonta.⁷²⁹ Vasemmistossa vaikutti voimakas pasifismi ja antimilitarismi. Oikeisto ei halunnut suosia kommunismia liian vihamielisellä politiikalla Italian ja Saksan totalitaarisia oikeistohallituksia kohtaan.⁷³⁰ Älymystö jakautui vasemmistoon, joka oli lukkiutunut halveksimaan kaikkea sotilaallista, ja oikeistoon, joka ei halunnut kyseenalaistaa. Yliopistot eivät välittäneet sotilaallisista kysymyksistä puutteellisen mielikuvituksen ja akateemisen rutiinin vuoksi.⁷³¹ Ranskalainen filosofi, sosiologi ja journalisti Raymond Aron oli myöhemmin hyvin kriittinen älymystöä kohtaan ja myös itseksi kriittinen, koska hän katsoi älymystön ja itsensä laiminlyöneen tehtävänsä jättämällä sotatieteen vaille huomiota⁷³². Yleinen mielipide tyytyi myytiin kaikkivoivasta Ranskan armeijasta, joka herätti kiinnostusta suuresta sodasta periytyvällä vahvuudellaan ja maineellaan⁷³³.

⁷²⁵ Sowerwine, Charles: *France since 1870, Culture, Politics and Society*, Palgrave, New York, 2001, s. 117.

⁷²⁶ Sama, s. 135.

⁷²⁷ Castex (1997), osa IV, s. 438.

⁷²⁸ Duroselle, Jean-Baptiste: *France and the Nazi Threat, The Collapse of French Diplomacy 1932–1939*, Enigma Books, New York, 2004, s. 189.

⁷²⁹ Malis, Christian : *Raymond Aron et le débat stratégique français 1930–1966*, Economica, Paris, 2005, s. 55.

⁷³⁰ Sama, s. 49, 65.

⁷³¹ Sama, ss. 49–59.

⁷³² Aron, Raymond: *Mémoires, 50 ans de réflexion politique*, Julliard, Paris, 1983, s. 451.

⁷³³ Malis (2005), s. 53.

Saksa miehitti pienellä joukolla Reininmaan maaliskuussa 1936. Sen myötä Ranska menetti suojansa Belgian läpi mahdollisesti tehtävältä Saksan hyökkäykseltä, eikä se enää kyennyt auttamaan keski- ja itäeurooppalaisia liittolaisiaan.⁷³⁴ Ranska ei reagoinut miehitykseen, ja valmistautumattoman ranskalaisen yleisen mielipiteen voi tiivistää ajatukseen ”ennen kaikkea ei sotaa!”⁷³⁵. Ranska ryhtyi nyt kuitenkin varustautumaan.

Tiivistäen voidaan sanoa, että Ranskan suurena ongelmana oli se, etteivät liittoutumiin perustunut ulkopolitiikka ja defensiivinen puolustusdoktriini sopineet yhteen. Defensiivisen puolustusjärjestelmänsä suojassa Ranska saattoi vain seurata, miten Eurooppa sortui Saksan miehittäessä haluamiaan alueita.⁷³⁶ Aron on tiivistänyt Reininmaan militarisoinnin seuraukset seuraavasti: liittoutumisjärjestelmän hajoaminen, menetetty kyky auttaa Puolaa ja Tšekkoslovakiaa, ristiriita defensiivisen puolustusjärjestelmän ja liittoutumisvelvoitteiden välillä⁷³⁷. Offensiivisemmalle doktriinille ei kuitenkaan löytynyt minkäänlaista tukea yleisestä mielipiteestä, ja suuri yleisö vastusti kaikenlaisia seikkailuja, joita saattaisi liittoutumisista seurata. Moni katsoi, että oli parasta rajoittua vain omien rajojen puolustamiseen.⁷³⁸

6.2.3 Doktriinikehitys Ranskan asevoimissa maailmansotien välillä

Heti ensimmäisen maailmasodan jälkeen Ranskassa kirjoitettiin suuri määrä muistelmia ja koottuja kokemuksia. Keskustelua käytiin kirjojen ja aikakauslehtien välityksellä sekä sotakorkeakoulussa. Keskustelussa saattoi erottaa kaksi perustavaa laatua olevaa doktriiniajastusta. Yksi oli tekniikkapainotteinen, ja se perustui teollisiin tekijöihin ja etenkin tulivoiman merkitykseen. Tämän koulukunnan kannattajat lähestyivät ongelmaa tieteellisestä ja lähinnä hallinnollisesta näkökulmasta. Heidän johtopäätöksensä oli se, että ilman massiivista tykistön tulivalmistelua ei tulevaisuudessa voi toteuttaa minkäänlaista hyökkäystä tai vallata alueita. Toinen suuntaus perustui vuoden 1918 offensiivin kokemuksiin. Moni upseeri toivoi joustavampaa doktriinia ja mahdollisuutta suurempaan henkilökohtaiseen aloitteellisuuteen.⁷³⁹ Suhteellisen pian keskustelu kuitenkin loppui sotilaallisen kurin ja hierarkian vaikutuksesta⁷⁴⁰. Seurauksena oli älyllinen rappio ja dogmaattinen suhtautuminen doktriinikehitykseen. Yhtenä merkittävänä syynä taantumiseen oli asevoimien älyllinen eristyneisyys.⁷⁴¹ Katsottiin esimerkiksi, että sota oli kerta kaikkiaan osoittanut, miten panssarivaunuja ja lentokoneita pitää käyttää⁷⁴².

Niin defensiivisen kuin offensiivisenkin doktriinin kannattajat saattoivat hakea perustelunsa maailmansodasta. Aluksi offensiivinen doktriini oli epäonnistunut, kun taas defensiivinen vaikutti onnistuneen. Katsottiin, että Verdun oli todiste defensiivin vahvuudesta.⁷⁴³ Sota kuitenkin voitettiin liittoutuneiden vastahyökkäyksellä syksyllä 1918.

⁷³⁴ Malis (2005), s. 57.

⁷³⁵ Duroselle (2004), s. 128.

⁷³⁶ La Gorce, Paul-Marie de: *De Gaulle Entre deux mondes, Une vie et une époque*, Fayard, Paris, 1964, s. 90.

⁷³⁷ Aron (1983), s. 136.

⁷³⁸ La Gorce (1964), s. 115.

⁷³⁹ Sama, s. 82.

⁷⁴⁰ Sama, s. 81.

⁷⁴¹ Malis (2005), s. 59.

⁷⁴² Sama, s. 55.

⁷⁴³ Ousby, Ian: *Vägen till Verdun, Frankrike och första världskriget*, Norstedts, Stockholm, 2003, s. 366.

Marsalkka Philippe Pétain, joka oli pelastanut Ranskan armeijan romahdukselta Verdunin jälkeen, nautti suunnatonta arvonantoa, ja hän oli keskeinen hahmo koko sotien välisenä aikana. Hän ei missään vaiheessa yhtynyt näkemykseen äärimmilleen viedystä hyökkäyksestä, *l'offensive à outrance*.⁷⁴⁴ Vuonna 1921 Pétain kirjoitti muistion, joka koski tarvetta suojata tärkeimpiä koillisia alueita: massiivinen liikekannallepano suojattaisiin aluksi suojajoukoilla, minkä jälkeen luotaisiin yhä vahvempi ja vahvempi puolustusrintama, jonka suojasta voitaisiin myöhemmin käynnistää vastahyökkäys. Tästä syntyi *Maginot*-linja, joka nimettiin silloisen puolustusministerin André Maginot'n mukaan. Päätös tehtiin vuonna 1927 Pétainin vaikuttaessa siihen voimakkaasti sodan ajan ylipäällikkönä. Tuloksena oli defensiiviseen taisteluun tarkoitettu linnoitettu taistelukenttä, *champ de bataille fortifié*.⁷⁴⁵ Kumpikaan Pétainin seuraajista maavoimien komentajana, Maxime Weygand ja Maurice Gustave Gamelin, eivät halunneet edetä Pétainin ajatuksia pidemmällä. Weygandilla ei ollut siihen riittävästi rahaa ja henkilöstöä, Gamelin taas halusi kunnioittaa esivaltaa, siis Pétainia.⁷⁴⁶

Defensiivistä doktriinia puolsi tarve puolustaa Ranskan pohjoisia ja koillisia alueita hiili- ja teräsresurssineen. Offensiivinen suunnittelu ennen ensimmäistä maailmansotaa oli tehnyt näiden alueiden puolustamisen mahdottomaksi. Tuloksena ei ollut pelkäämistä Ranskan maaperällä käyty asemasota, vaan hiili- ja teräsresurssien jääminen vihollisen linjojen taakse.⁷⁴⁷ Defensiivistä strategiaa puolsi myös tarve estää tappio ennen kuin liittolaiset ehtisivät tulla avuksi, mikä oli erityisen tärkeää sodan alkuvaiheessa.⁷⁴⁸

Varsmieskoulutusta lyhennettiin maailmansodan jälkeisenä aikana useammassa vaiheessa kolmesta yhteen vuoteen. Katsottiin, että lyhyt koulutusaika sulki pois offensiivisen doktriinin, ja koulutusajasta tuli näin tärkeä defensiivää puoltava tekijä.⁷⁴⁹ Defensiivinen doktriini oli myös se, jota Ranskan sotakorkeakoulu opetti, ja kaiken lisäksi varsin kaavamaisesti.⁷⁵⁰ Kenraali André Beaufre, joka opiskeli sotakorkeakoulussa vuonna 1930, on kuvaillut tuota rajoittunutta doktriinia, jossa taktiikka muistutti rakennepiirustusta – tekninen ja kätevä, mutta perusteellisen virheellinen.⁷⁵¹

Oli myös henkilöitä, jotka puhuivat offensiivisen doktriinin sekä panssarivaunujen ja lentokoneiden käytön puolesta. Liittoutuneiden ylipäällikkönä vuonna 1918 toiminut marsalkka Foch korosti, että sodankäynnin lainalaisuudet eivät olleet muuttuneet, ja niihin kuului muun muassa offensiivin vaikuttavuus. Konekiväärien ja piikkilangan ansiosta puolustuksen nopea järjestäminen oli helpottunut, mikä oli tehnyt hyökkäämisen tilapäisesti vaikeammaksi. Uusilla ja tehokkailla aseilla, kuten raskaalla tykistöllä ja panssarivaunuilla, löydettiin taktinen ja operatiivinen ratkaisu länsirintaman asemasotaan.⁷⁵²

⁷⁴⁴ Colson, Bruno: "La culture stratégique française", *Stratégique No 53*, Fondation pour les Etudes de Défense Nationale, Paris, 1992/1992, s. 45.

⁷⁴⁵ La Gorce (1964), s. 84.

⁷⁴⁶ Durosell (2004), s. 194.

⁷⁴⁷ Posen, Barry R.: *The Sources of Military Doctrine, France, Britain, and Germany between the World Wars*, Cornell University Press, Ithaca and London, 1984, s. 107.

⁷⁴⁸ Sama, s. 111.

⁷⁴⁹ Sama, s. 108.

⁷⁵⁰ Sama, s. 131.

⁷⁵¹ Durosell (2004), s. 208.

⁷⁵² Foch, Ferdinand: *De la conduite de la guerre, La manœuvre pour la bataille*, Berger-Levrault, Paris, Nancy, 4. painos, 1918.

Kenraali Jean Baptiste Eugène Estienneä kutsuttiin panssarivaunun isäksi, koska hän oli mies ranskalaisten panssarivaunujoukkojen takana vuonna 1918⁷⁵³. Hän kuvaili jo vuonna 1921, millaisia etuja noin 100 000 miehen ja 12 000 taistelujoneuvon moottoroitu armeija tarjoaisi eilispäivän raskaisiin armeijoihin verrattuna⁷⁵⁴. Etienne oli todellinen materiaalikoulukunnan edustaja, jota kuvastaa hänen toteamuksensa, että tekniikka on määräävä tekijä taktiikan ja strategian kehittymisessä⁷⁵⁵. Hän kannatti myös ajatusta siitä, että ilmavoimien tulisi antaa välitöntä tukea maavoimille⁷⁵⁶.

Historiallisen koulukunnan johtohahmo, kenraali Hubert Camon kirjoitti vuonna 1926, että hevosen täytyy häipyä taistelukentältä ja tykistön ja huollon pitäisi olla moottoroitua. Kenraali Emile Alléhaut esitti saman suuntaisia ajatuksia vuonna 1929 julkaistussa teoksessaan, ja vuonna 1935 julkaistussa kirjassaan hän ehdottaa konseptia *aéro-terrestre*⁷⁵⁷. Kenraali Gamelin puolestaan vaikutti panssaridivisioonien perustamiseksi⁷⁵⁸. Myös Beaufré kuului heihin, jotka ymmärsivät mekanisoitujen panssarijoukkojen tärkeyden. Hän sai inspiraationsa muiden muassa Liddell Hartilta.⁷⁵⁹

Panssarivaunuin varustetun liikkuvan iskujoukon tunnetuin puolestapuhuja on kuitenkin kenraali Charles de Gaulle, jonka teos *Vers l'armée de métier*, kohti ammattiarmeijaa, julkaistiin vuonna 1934⁷⁶⁰. De Gaullen ajatuksena oli, että oli perustettava erityinen 100 000 ammattisotilaan mekanisoitu valiojoukko liikesodankäyntiä varten. Lisäksi *Maginot*-linjan linnoitusten olisi toimittava tukikohtina offensiivisille operaatioille sen sijaan, että muodostavat staattisen puolustusjärjestelmän. Tällä tavalla luotaisiin yhtenäinen ulkopolitiikka ja puolustuspolitiikka.⁷⁶¹

Toinen ilma- ja maavoimien yhteistoiminnan puolestapuhuja oli ranskalainen sotateoreetikko Camille Rougeron. Teoksessaan *L'Aviation de bombardement* vuodelta 1936 hän perustelee syöksypommitusten tehokkuutta.⁷⁶²

Vastustus oli kuitenkin voimakasta niin asevoimissa kuin vasemmistossakin. Vasemmisto vastusti jokaista strategista, operatiivista ja taktista doktriinia, joka olisi viitannutkaan paluuseen ensimmäisen maailmansodan offensiiveihin.⁷⁶³ Kun vuonna 1931 päätettiin moottoroida kaksi ratsuväkidivisioonaa, silloinen ratsuväentarkastaja, kenraali Charles Brécard kutsui muutosta vaaralliseksi utopiaksi⁷⁶⁴. Kenraali Louis Chavineau argumentoi defensiivin ja rintaman loukkaamattomuuden puolesta vuonna 1939 julkaistussa kuuluisassa teoksessaan *Une Invasion est-elle encore possible? (Onko invaasio vielä mahdollinen?)*. Kehittyvän tekniikan mukanaan tuomat ja tuloillaan olevat muutokset tyrmättiin toteamuksella ”doktriin-

⁷⁵³ Bourget, P. A.: *Le général Estienne, Penseur, ingénieur et soldat*, esipuhe kenraali Weygand, Ranskan akatemia, Éditions Berger-Levrault, Paris, 1956, s. 5.

⁷⁵⁴ Duroselle (2004), s. 209.

⁷⁵⁵ Bourget (1956), s. 21.

⁷⁵⁶ Sama, s. 51.

⁷⁵⁷ Tarkoittaa koordinoitua sotimista maassa ja ilmassa, vrt. *aéro-navale*.

⁷⁵⁸ Porch, Douglas: ”Arms and Alliances: French Grand Strategy and Policy in 1914 and 1940” teoksessa Kennedy, Paul (toim.), *Grand Strategies in War and Peace*, Yale University Press, New Haven, 1991., s. 129.

⁷⁵⁹ François Géré, sähköinen kirjeenvaihto kirjoittajan kanssa vuonna 2005.

⁷⁶⁰ Gaulle, Charles de: *Vers l'armée de métier*, Éditions Berger-Levrault, Paris, 1934.

⁷⁶¹ Malis (2005), s. 57.

⁷⁶² Sama, s. 50.

⁷⁶³ Porch (1991), s. 129.

⁷⁶⁴ La Gorce (1964), s. 92.

*ni edellyttää, ettemme anna yleistä moottorointia koskevan harhakäsityksen pelottaa meitä*⁷⁶⁵. Marsalkka Pétain kirjoitti teokseen esipuheen.

Korkein sotilasjohto väitti, ettei panssariyhtymällä voi hyökätä Reininmaalla maastoesteiden ja asutusten takia. Weygand kirjoitti samaan aikaan: ”*Meillä on mekanisoitu reservi, moottoroitu ja lähtövalmis. Ei ole tarvetta luoda mitään. Kaikki on olemassa*”. Sotaministeri Louis Maurin kirjoitti, että panssariyhtymä olisi hyödytön, ei-toivottu ja vastoin historian logiikkaa. Pétain kirjoitti Chavineaun teoksessa, että panssarivaunut ovat kalliita ja siksi ne jäisivät vähälukuisiksi. Niiden suuntaaminen hyökkäykseen kestäisi kauan, ja vihollinen ehtisi ryhmittyä puolustukseen, jossa olisi riittävästi tykistöä ja miinoja panssarivaunujen tuhoamiseksi.⁷⁶⁶

Panssarivaunuihin liittyviä uusia ajatuksia testattiin harjoituksessa vuonna 1932, mutta huonoin tuloksin. Todettiin, että panssarivaunu ei kykene hyökkäämään ilman voimakasta tykistön tukea. Panssarivaunut ovat sitä paitsi offensiivisia – mikä hyöty niistä olisi, kun strategia rakentuu defensiivin varaan?⁷⁶⁷ Vuoden 1936 jälkeen tapahtuneeseen varustautumiseen sisältyi kuitenkin panostus panssarivaunuihin. Siitä ei kuitenkaan ollut mainittavaa hyötyä. Sodan syttymisen jälkeen perustettiin panssarivaunudivisioonia, mutta ne eivät ehtineet saada kunnolla materiaalia tai koulutusta ennen vuoden 1940 romahdusta.⁷⁶⁸

Toisena ongelmana oli se, että ranskalainen doktriini perustui nyt, kuten ennen ensimmäistä maailmansotaa, vahvaan alaisten valvontaan, mikä jätti vähän tilaa joustavuudelle ja yllätykselle. Siksi se ei myöskään voinut hyödyntää liikesodankäynnin ajatuksia, jotka vaativat hajautettua toimintaa ja tehtävätaktiikkaa. Valvontaa ja hierarkkisuuutta kuvatkoon 1980-luvulla esitetty televisio-ohjelma, jossa muutama iäkäs herrasmies kertoi vuoden 1940 tapahtumista. He olivat olleet vartiossa Luxemburgin vastaisella rajalla Ardenneilla, siis paikassa, jossa asevoimien johdon mukaan saksalaiset eivät voisi hyökätä. Heillä oli vartiopaikalla puhelin, mutta koska he olivat vain tavallista miehistöä, he eivät saaneet soittaa, vaan päivystävä upseeri soitti heille tietyin väliajoin. Päivystäjä soitti – ”ei ilmoitettavaa”, oli aina vastaus, kunnes koitti se soitto, jolloin saksalaiset joukot olivat jo ohittaneet vartiopaikan. Tarina kuvatkoon Ranskan asevoimien mieltymystä kuriin ja hierarkiaan aloitekyvyn kustannuksella.

6.3 Operaatiotaidon kehittyminen toisen maailmansodan jälkeen

6.3.1 Kehityksen taustoista

Toisen maailmansodan syttymiseen asti Ranska oli ollut yksi Euroopan suurvalloista ja pitkään merkittävä siirtomaavalta. Tässä alaluvussa tarkastellaan, miten Indokiinassa vuosina 1946–1954 ja Algeriassa vuosina 1954–1962 käydyt kaksi suurta siirtomaasotaa vaikuttivat kehitykseen. Ranska hävisi molemmat sodat. Se vaikutti ranskalaiseen operatiiviseen ajatteluun ja operaatiotaitoon sekä Ranskan asemaan suurvaltana.

⁷⁶⁵ Duroselle (2004), s. 197 ja Coutau-Bégarie, Hervé : *Traité de Stratégie*, Economica och Institut de Stratégie Comparée, Paris, 1999, s. 213.

⁷⁶⁶ La Gorce (1964), s. 106.

⁷⁶⁷ Malis (2005), s. 56.

⁷⁶⁸ Everstiluutnantti Rémy Porte, École Militaire, haastattelu 16.2.2009.

Tässä kohtaa on paikallaan tarkastella ranskalaista operaatiotaitoa lainauksella ranskantuntija Robert A. Doughnyn esseestä ”French Operational Art, 1888–1940”:

Läpi koko 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun ranskalaiset keskittyivät pikemminkin operatiivisen tason sodankäynnin käytännön näkökohtiin kuin teoreettisiin. Vaikka he pitivät operatiivista tasoa enemmän strategian ja taktiikan välissä olevana siirtymävaiheena kuin jonakin pohjimmiltaan omana asianaan, he näkivät huomattavan paljon vaivaa analysoidessaan ja tutkiessaan armeijakuntien, armeijoiden ja armeijaryhmien käyttöä. He uskoivat, että näiden suurten yhtymien käyttö operaatioissa ja sotaretkillä oli operaatiotaidon ydin. Monista eri syistä ranskalaiset kuitenkin jättivät määrittelemättä, mikä on operatiivisen tason funktio, eivätkä he onnistuneet tekemään selvää eroa operaatioiden ja taktiikan välillä. Ennen ensimmäistä maailmansotaa operatiivisen tason sodankäynnin konseptit hallitsivat taktista ajattelua, ja ennen toista maailmasotaa taktiset asiat hallitsivat operatiivista ajattelua. Epäonnistuminen operatiivisen ja taktisen konseptin erottamisessa toisistaan väärästi ranskalaista näkemystä sodankäynnin operatiivisesta tasosta, ja se vaikutti syvästi asevoimien suoriutumiseen kummassakin maailmansodassa. Kaiken kaikkiaan ranskalaisten tapa suhtautua sodankäynnin operatiiviseen tasoon ei milloinkaan tarttunut operaatiotaidon monimutkaisuuteen.⁷⁶⁹

Doughy kuvaa tärkeitä osia ranskalaista operaatiotaitoa koskevasta ajattelusta ja maailmansotienvälisestä käytännöstä. Ne puolestaan perustuivat tärkeinä pidettyihin ensimmäisestä maailmansodasta saatuihin kokemuksiin. Moni asia viittaa siihen, että ainakin osia sotien välisen ajan ranskalaisesta sotilaallisesta ajattelusta sovellettiin Indokiinassa ja Algeriassa, millä oli kauaskantoiset seuraukset ranskalaisten tavalle käydä näitä kahta sotaa. Lainaus tuo näin jälkikäteen näkyviin myös selkeän ongelman ranskalaisessa ajattelussa: koska Ranskan sodanjohdolla oli ensisijaisesti taktinen näkökulma sodankäyntiin, oli helppo epäonnistua sellaista vastustajaa vastaan, jolla oli selvä poliittinen päämäärä. *Viet Minh*⁷⁷⁰ kehitti selkeän poliittisen strategian tavoitteidensa saavuttamiseksi, lähtökohtanaan selvä poliittinen päämäärä. Menestyksen saavuttamiseksi tarvitaan riittävä sotilaallinen kapasiteetti ja ajanmukainen operaatiotaito, jotka mahdollistavat sen, että sotilaalliset operaatiot voidaan pitää käynnissä pitkän aikaa.

Sodissa Ranska joutui siis kehittämään sodankäynnin teoriaansa ja taktiikkaansa, sopeuttamaan taktiikkansa uusien haasteiden mukaan. Vaikka Ranska toimeenpani molemmilla alueilla useita suuroperaatioita kapinallisjoukkoja vastaan, operaatiotaito muodostui monessa mielessä taktiseksi toiminnaksi. Ranskassa katosi vähitellen poliittinen tahto käydä näitä sotia, ensiksi Indokiinassa ja sitten Algeriassa. Ranskalla oli kuitenkin sotilaallinen strategia pitkäkestoisia sotilaallisia operaatioita varten, mikä teki mahdolliseksi fyysisesti voittaa sota Algeriassa. Siitä huolimatta Ranska ei kyennyt voittamaan pysyvää rauhaa omilla ehdoillaan.

Jotta voitaisiin sanoa jotakin uudemmasta ranskalaisesta ajattelusta, on tarkasteltava myös vastustajien poliittista ja sotilaallista ajattelua, varsinkin *Viet Minhin* tapaa ajatella ja toimia. Se nimittäin vaikutti myöhempään sotimiseen Algeriassa. Tarkastelun painopiste on siis jatkossa Indokiinassa käydyssä sodassa. Se tarjoaa mahdollisuuden verrata länsimaista opera-

⁷⁶⁹ Doughy, Robert A.: ”French Operational Art 1888–1940” teoksessa Krause, Michael D. & Phillips, R. Cody (toim.): *Historical Perspectives of the Operational Art*, Center of Military History, United States Army, Washington, D.C., 2005. Saatavissa myös mm. <http://www.history.army.mill/books/OpArt/france2.htm>, ss. 101–102.

⁷⁷⁰ *Viet Minh* on translitteroitu tässä teoksessa *Viet Minh*.

tiivista ajattelua Aasiassa kehittyneisiin ajatuksiin vallankumouksellisesta sodankäynnistä, siis ajatuksiin ja teorioihin, jotka tulivat vaikuttamaan useassa vapaussodassa 1960-luvulla ja jotka uudistuneina ovat vaikuttaneet kansainväliseen tilanteeseen aina nykypäiviin asti.

Ranskan vuosina 1946–1962 käymistä kahdesta sodasta on kirjoitettu lukuisia teoksia ja artikkeleita. Monet ajanjaksosta kirjoittaneet ovat todenneet, että siinä missä Indokiinan sodan dokumenttiaineisto on täysin tutkijoiden saatavilla, on Algerian sodan historiallinen aineisto ollut vain muutamien tutkijoiden käytettävissä. Tämä johtuu muun muassa siitä, että Pohjois-Afrikassa käyty sota vaikutti suuresti Ranskan sisäpolitiikkaan, ja vaikuttaa yhä tänä päivänä. Koska tarkastelun kohteena on operaatiotaito ja sen kehittyminen, tärkeimmiksi lähteiksi on valikoitunut tuohon aikaan keskeisissä tehtävissä vaikuttaneiden ranskalaisten sotilasjohtajien julkaisemia teoksia. Laskuvarjojoukkojen kenraalit Jacques Massu ja Marcel M. Bigeard ovat kirjoittaneet kokemuksistaan monessa sodassa. Everstit Roger Trinquier ja Antoine Argould, joista viimeksi mainittu toimi Massun esikuntapäällikkönä Algeriassa, ovat kirjoittaneet erityisesti vastasisstioinnasta, ja he edustivat uutta sotilaallista ajattelua ennen muuta vastakumouksellisessa toiminnassa. Niin kirjoitti myös everstiluutnantti David Galula, mutta hän julkaisi useimmat kirjoituksensa englanninkielisinä Yhdysvalloissa. Mainituista kirjoittajista Galula on luultavasti nykyisin eniten luettu. Näiden sotilasjohtajien asennoituminen oli monien vuosien sotimisen jalostama, ja he seurasivat kehitystä mitä suurimmalla vakavuudella. Eversti Arnaud totesi marraskuussa 1960: ”*Haluamme lopettaa lännessä vallitsevan dekadenssin ja kommunismin etenemisen. Se on velvollisuutemme, asevoimien todellinen velvollisuus. Siksi meidän on voitettava sota Algeriassa. Indokiina opetti meidät näkemään totuuden.*”⁷⁷¹

On merkillepantavaa, että tuon ajan ranskalaisupseereista, joista monella oli kokemusta toisesta maailmansodasta sekä Indokiinan ja Algerian sodista, oli tullut politiikkaan voimakkaasti osallistuvia henkilöitä. Monille kehittyi selvästi antikommunistinen asenne, johon usein yhdistyivät kansallismielisyys ja radikaalit poliittiset näkemykset.

On osoittautunut vaikeaksi nähdä mitään selvää temaattista kehitystä ranskalaisessa operatiivisessa ajattelussa, ja ranskalaiset kirjoittavat itse kokemuksistaan ja näkemyksistään kovin eri tavalla. Tässä luvussa on päädytty käsittelemään operatiivisia kokemuksia suhteellisen kronologisesti, mikä on ehkä kaikkein loogisinta, koska operatiiviset ajatukset perinteisesti kehittyvät ajan myötä.

Ranskan sisäinen politiikka vaikutti merkittävästi siirtomaasotien aikaisiin sotilaallisiin toimintaedellytyksiin. Poliittikkahan asettaa vaatimuksia asevoimille ja odottaa niiden löytävän sotilaallisen ratkaisun vaatimuksiinsa. Sabine Marie Decup toteaa teoksessaan *The Operational Art*, että käsite operatiivinen (*operational*) on ranskalaisille tutkijoille ongelmallinen,

⁷⁷¹ Horne, Alistair: *A Savage War of Peace, Algeria 1954–1962*, MacMillan London Ltd., London, 1977, s. 165. Voimakkaasti politikoivat laskuvarjorykmenttien everstit olivat merkittävässä osassa Algerian sodassa. He olivat sotilaidensa keskuudessa hyvin suosittuja, vapautusrintaman (*Front de libération nationale*, FLN) ja ranskalaispoliitikkojen keskuudessa pelättyjä. Miehet kuten Paul Ducournau, Roger Trinquier, Marcel Bigeard, Albert Brothier, François Meyer, Pierre Paul Jeanpierre, Albert Fossey-Francois, Pierre Chateau-Jobert, Jacques Romain-Desfossés ja François Coulet olivat kaikki hyvin taitavia upseereja. He olivat kaikki osallistuneet toisen maailmansodan loppuosaan ja Indokiinan sotaan. Useimmat heistä joutuivat de Gaulleen suorittamien puhdistusten kohteeksi, kun tämä halusi lopettaa Algerian sodan vuonna 1961. Sissien vastaisen sodankäynnin ehkä paras asiantuntija oli Roger Trinquier. Hän oli syntynyt vuonna 1908 ja palveli Indokiinassa vuosina 1938–1945. Sinä aikana hän oppi ymmärtämään ja arvostamaan itämaista sotilaallista ja poliittista ajattelua. Vuonna 1947 hän oli mukana perustamassa laskuvarjojoukkojen eliittipataljoonaa *Bérets rouge* (B.P.C.) (Punaiset baretit), ja hän vietti seuraavat kuusi vuotta *Viet Minhin* kontrolloimilla alueilla Vietnamissa.

koska käsitettä ei ole milloinkaan määritetty tarkasti Ranskassa, ja sotahistorioitsijoiden keskuudessa siitä ollaan täysin erimielisiä.⁷⁷² Decup'n tekstin perusteella näyttää vuoden 1945 jälkeen muodostuneen kaksi koulukuntaa:

1. Jotkut tutkijat näyttävät käyttäneen laveampaa määritelmää pannen painoa laajoihin operaatioihin Euroopassa. Heidän ongelmanasetteluaan leimaa kylmän sodan aika ja se, että mikäli suursota puhkeaisi Euroopassa, sodankäyntiä johdettaisiin Naton päämajasta.
2. Toiset historioitsijat ja sotateoreetikot ovat valinneet kapea-alaisemman määritelmän. He ovat painottaneet Ranskan siirtomaissaan toteuttamia operaatioita. Näissä sodissa maavoimat oli pääosassa ja sitä tuettiin ilmavoimilla. Operaatiot olivat toisin sanoen yhdistettyjä operaatioita. Ranskan laivaston tehtävänä oli ensisijassa suojata meriyhteyksiä sotatoimialueelle, mutta esimerkiksi Indokiinassa laivasto osallistui myös operaatioihin jokien suistoalueilla.

6.3.3 Poliittiset ja sotilaalliset toimintaedellytykset vuoden 1945 jälkeen

Ranska kuuluu maihin, jotka kärsivät eniten toisesta maailmansodasta. Sodan jälkeen maassa vallitsi jyrkkä poliittinen vastakkainasettelu eri ryhmien ja poliittisten johtajien kesken. Saksalle vuonna 1940 muutamassa viikossa kärsitty tappio ja sitä seurannut pitkä miehityskausi osoittivat, ettei Ranska todellisuudessa ollut oikea suurvalta, vaikkei ranskalainen itsetunto sitä vieläkään myönnä. Paperilla Ranska oli vielä vuonna 1945 merkittävä siirtomaavalta, mutta sen sotilaallinen kapasiteetti ja teollinen perusta olivat itse asiassa heikentyneet hyvin paljon. Sodan jälkeen asevoimat oli luotava käytännöllisesti katsoen kokonaan uudelleen ja niin oli rakennettava myös koko puolustusteollisuus.

Ranskan oli kehitettävä ja rakennettava täysin uusi strateginen johtamisjärjestelmä, joka ulottuisi Pariisista aina siirtomaihin asti. Ilman nykyaikaista johtamisjärjestelmää olisi käytännössä vaikeaa saada maa poliittisesti hallintaan, ja erityisen vaikeaa se olisi siirtomaissa. Ongelma oli tiedostettu ja toimiin oli ryhdytty jo ennen kuin Japani antautui syksyllä 1945. Siihen asti Japani oli hallinnut muun muassa Ranskan Indokiinaa. Oli itsestään selvää, että Ranskalla oli oltava käyttökelpoiset asevoimat, mikäli se halusi luoda itselleen uudelleen aseman suurvaltana ja siirtomaavaltana. Ilman asevoimia olisi mahdotonta palauttaa valta-asema Indokiinassa. Aina vuonna 1954 Dien Bien Phussa kärsittyyn tappioon asti Indokiina oli alue, jossa Ranska joutui käyttämään parhaimpia ammattijoukkojaan.

Indokiinassa ongelmana oli se, että Ranska joutui kohtaamaan erittäin motivoituneen ja yhä paremmin organisoituneen vastustajan, kommunistivaltaisen *Viet Minhin*. Kaiken lisäksi japanilaisten miehitys oli myötävaikuttanut vietnamiläisten orastavaan nationalismiin, eikä osa väestöstä halunnut hyväksyä paluuta ennen vuotta 1940 vallinneeseen tilanteeseen. Vaikka Ranskalla oli laaja kokemus siirtomaiden hallinnoimisesta, nyt jouduttiin vähitellen vastakkain erilaisen vastustajan kanssa, vastustajan, joka oli paremmin organisoitunut kuin paikalliset kapinat, jotka aiemmin oli kyetty kukistamaan. Lisäksi kylmä sota Euroopassa vaati samaan aikaan osansa myös Ranskalta.

⁷⁷² Decup, Sabine Marie: "Operational Methods of the French Armed Forces, 1945–1970" teoksessa McKercher, B. J. C. & Hennessy, Michael A. (toim.): *The Operational Art. Developments in the Theories of War*, Praeger, London, 1996, s. 103.

Vuonna 1940 kärsityn täydellisen tappion jälkeen myös moni ranskalainen ihmetteli, oliko maalla oikeastaan sotilaallista kompetenssia ja kykenisikö ranskalainen operaatiotaito vastaamaan uuden ajan haasteisiin. Jos siirrytään tuosta ajasta nykypäivään, voidaan edelleen kysyä, onko olemassa mitään erityistä ranskalaista operaatiotaitoa? Luultavasti vastaus on kyllä, ainakin on mahdollista erotella joitakin erityispiirteitä, vaikka Ranska on muiden länsimaiden tapaan saanut paljon vaikutteita amerikkalaisesta ajattelusta. Joka tapauksessa sota on, ja tulee aina olemaan, inhimillistä toimintaa, jolle on luonteenomaista epävarmuus ja suuri vaara siihen osallistuville. Tekniikalla on suuri merkitys, mutta vain tilanteet ja asenteet aistiva ihminen kykenee ylipuhumaan, turvaamaan tai uhkaamaan toista ihmistä. Sodankäynti edellyttää monipuolisia kykyjä kohdata erilaisia tilanteita, ja siihen kuuluu myös kyky käyttää eriasteista väkivaltaa.⁷⁷³

1950-luvun puolivälistä pitkälle 1970-luvulle monet ranskalaiset sotilasammattilliset teokset ja artikkelit käsitelivät kapinaa ja epäsäännöllistä ja epätavanomaista sodankäyntiä. Monet silloisista teoreetikoista ja kirjoittajista ovat kokeneet renessanssin ammattikirjallisuudessa Yhdysvaltoihin syyskuun 9. päivänä 2001 kohdistuneen terroriuhkän jälkeen. On syytä huomata, että Yhdysvalloissa on perinteisesti suhtauduttu hyvin skeptisesti eurooppalaisten valtioiden siirtomaavaltaan, eikä Ranskalla ollut toivoa tuesta toimilleen Kaakois-Aasiassa ennen Korean sodan puhkeamista vuonna 1950. Uhka Neuvostoliiton ekspansioista Euroopassa ja Kiinan ekspansioista vuoden 1949 jälkeen Aasiassa muodostivat tilanteen, joka herätti Ranskan johdossa toiveita mahdollisesta amerikkalaisesta tuesta Indokiinassa. Ranskan sotilaallinen doktriini ei tuohon aikaan ollut valmis kohtaamaan uusia ja hyvin paljon muuttuneita sotilaallisia haasteita.⁷⁷⁴

Samoihin aikoihin kun Ranska pitkän Indokiinassa sotimisen jälkeen toukokuussa 1954 ymmärsi, että sota tultaisiin häviämään, käynnistyi yhä voimakkaampi kapinointi pohjoisafrikkalaisissa provinseissa keskuspaikkana Algeria. Ranskalaisilla joukoilla oli jälleen edessään kapinoinnin kukistaminen ja sissisota. Useat Indokiinan tappiota käsittelevät ranskalaislähteet korostavat ranskalaisupseerien *Viet Minhin* vastaisessa sodassa saamien kokemusten merkitystä.⁷⁷⁵ Vuodesta 1955 alkaen ranskalaiset upseerit perehtyivät sotakorkeakoulussa Mao Zedongin teokseen *Strategic Problems of China's Revolutionary War*.⁷⁷⁶ Nyt varsinkin sotilaat uskoivat, että he onnistuisivat paremmin kuin Indokiinan sodassa ja kykenisivät vastustamaan Algerian kapinallisia. Asevoimat oli kehittänyt uusia teorioita ja organisaatioita, joiden piti paremmin vastata uusiin sotilaallisiin haasteisiin. Algerian sodasta tuli verinen ja katkera niin Ranskalle kuin Algeriallekin.

Algeriassa saavutetusta sotilaallisesta menestyksestä huolimatta Ranska joutui vetäytymään maasta. Vetäytymisen syynä oli poliittinen kehitys Ranskassa. Charles de Gaulle ja hänen uusi hallintonsa eivät olleet halukkaita jatkamaan sotaa muun muassa siksi, että de Gaulle asetti etusijalle Euroopan puolustuksen ja kansallisen ydinasevoiman luomisen. Se perustui

⁷⁷³ Desportes, Vincent: *Décider dans l'incertitude*, Economica, Paris, 2007a. Desportes on toiminut Ranskan maavoimien doktriinikeskuksen johtajana. Teos on julkaistu myös englanninkielisenä Desportes, Vincent: *Deciding in the Dark*, esipuhe kenraali Brune Cuche, Economica, Paris, 2008, s. 29 ja 113.

⁷⁷⁴ Decup (1996), s. 104.

⁷⁷⁵ Clayton, Anthony: *The Wars of French Decolonization*, toinen painos, Longman Group UK Limited, London, 1998, erityisesti luku "Indochina, 1951–55", ss. 59–78.

⁷⁷⁶ Rynning, Sten: *Changing Military Doctrine, Presidents and Military Power in Fifth Republic France, 1958–2000*, Praeger, Westport 2002, s. 24.

tyystin erilaiseen strategiseen ja operatiiviseen ajatteluun kuin se, joka oli vallitsevana Indokiinan ja Algerian rintamilla taistelleiden upseerien keskuudessa.⁷⁷⁷

Ydinasesodankäynti ja vastassisitoiminta olivat aivan omia sotilaallisen toiminnan alueitaan, eikä niihin liittyvää ajattelua yhdistänyt juuri mikään. Luonnollisena seurauksena oli lähinnä romahdus ranskalaisessa operatiivisessa ajattelussa, lukuun ottamatta 1960-luvun lopun pohdintoja siitä, miten ydinasetta tulisi käyttää.⁷⁷⁸ Vasta Natossa virinneiden uusien ajatusten myötä, esimerkiksi liikesodankäynnin teoriat vuodesta 1984 lähtien, voidaan havaita uusia suuntauksia ranskalaisessa sotilaallisessa ajattelussa⁷⁷⁹.

Seuraavaksi tutkitaan kahden tapauskohtaisen tarkastelun avulla kehitystä Indokiinassa ja Algeriassa, missä ranskalainen sotilaallinen ajattelu muuttui käytännöksi.

6.4 Indokiina 1945–1954

6.4.1 Toiminnan lähtökohdista

Jotta voisi ymmärtää Indokiinan sotaan johtanutta kehitystä, on välttämätöntä tarkastella eräitä seikkoja Japanin suorittamasta alueen miehityksestä sekä kehityksestä vuoteen 1946.

Seurauksena Saksalle kesällä 1940 kärsitystä tappiosta ja akselivaltojen suuntaan kallistuneen Vichyn hallituksen perustamisesta myös Indokiinassa tapahtui pirstoutuminen Vichyn hallituksen kannattajiin ja de Gaullen johtaman Vapaan Ranskan, *Forces Françaises Libres*, kannattajiin.

Heinäkuussa 1940 Vichyn hallitus lähetti amiraali Jean Decoux'n Indokiinaan johtamaan siellä olevaa siirtomaahallintoa. Decoux toimi Ranskan Indokiinan kenraalikuvernöörinä vuosina 1940–1945. Samalla Vichyn hallitus puhdisti siirtomaahallinnosta kaikki virkamiehet, joiden oletettiin olevan Vichyn hallituksen vastaisia, ja heidät korvattiin lojaaleina pidetyillä vietnamilaisilla. Amiraali Decoux teki kaikkensa, jotta ei olisi provosoinut japanilaisia ja toivoi samalla, että sodan loputtua olisi mahdollista neuvottelujen avulla saada japanilaiset vetäytymään rauhanomaisesti ranskalaisista siirtomaista.⁷⁸⁰ Ranskan tavoitteena oli tilanteen jatkuminen suurin piirtein samanlaisena kuin ennen toisen maailmansodan puhkeamista. Mutta näin ei käynyt – toinen maailmansota muutti maailman peruuttamattomasti.

Pariisin vapautuksen jälkeen elokuussa 1944 Vapaan Ranskan joukkojen vaikutusvalta kasvoi nopeasti. Sen johdosta Japani päätti kaapata vallan Indokiinassa ja otti alueen haltuunsa maaliskuussa 1945. Vaikka vietnamilaiden enemmistö ei vielä ollut aktivoitunut poliittisesti antikolonialistiseen kapinaan, useita kansallisia liikkeitä oli kehityksessä. Esimerkiksi Vietnamin eteläosissa oli uskonlahkoja kuten *Cao Dai* ja *Hoa Hao*, jotka molemmat halusivat jonkinlaista poliittista itsehallintoa omille alueilleen ja olivat perustaneet puolisolitaallisia organisaatioita. Ne olivat kansallismielisiä lahkoja, mutta ne keskittyivät enemmän keskinäi-

⁷⁷⁷ Decup (1996), s. 104.

⁷⁷⁸ Wedin (2007), ss. 263–276.

⁷⁷⁹ Ks. professori Hervé Coutau-Bégarin teksti luvun lopussa. Ks. myös Desportes, Vincent: *Tomorrow's War. Thinking otherwise*, esipuhe kenraali (U. S.) William S. Wallace, Economica, Paris 2009.

⁷⁸⁰ http://www.indochine-souvenir.com/recits/tem10_jdecoux.pdf, 3.6.2009.

siin taisteluihin kuin Ranskan siirtomaahallinnon vastustamiseen. Ranskan Indokiinan siirtomaahallinnon todelliseksi haastajaksi muodostui lopulta uudelleen organisoitu *Viet Minh*, Hồ Chí Minhin⁷⁸¹ ja muiden kommunistijohtajien johdolla.⁷⁸²

Kun ranskalaiset joukot jälleen palasivat Indokiinaan vuonna 1946, tilanne oli täysin uusi, eivätkä aiemmin hyvin toimineet ranskalaiset kumouksenvastaiset menetelmät olleet enää riittävät. Valtiotieteilijä, professori ja sotakirjeenvaihtaja Bernard B. Fall kuvailee kehitystä Vietnamissa ensimmäisen Indokiinan sodan aikana teoksessaan *Street Without Joy*⁷⁸³:

Ranskalaiset onnistuivat häviämään toisen erän, poliittiset neuvottelut, oman itsepäisyytensä ansiosta ja haluttomuudellaan nähdä tilanne sellaisena kuin se oli: heidät oli päihitetty, ja syypäitä olivat he itse ja heidän liittolaisensa. Heillä ei ollut sitä musertavaa sotilaallista voimaa, jota olisi tarvittu voimamittelössä Viet Minhin kanssa, jolle mitteli olisi ollut niin ilmeisen toivoton, ettei se olisi sellaista edes yrittänyt. Vuonna 1946 Ranska itsekin tuntui pitävän kommunistien valta-asemaa mahdollisena. Mutta Ranskan Indokiinaan lähettämät joukot olivat liian vahvoja, jotta Ranska olisi voinut vältyä kiusaukselta käyttää niitä. Ne eivät olleet kuitenkaan riittävän vahvoja, jotta ne olisivat estäneet Viet Minhii yrittämästä ratkaista koko poliittinen ongelma heittämällä ranskalaiset mereen.

Indokiinan sodan syttyminen voidaan jäljittää tuohon yksittäiseen, traagisen virheelliseen arvioon, joka jollakin tavalla muistuttaa kommunistien uhkapeliä Koreassa ja joka ajan kuluessa tuotti vastaavan tuloksen: Vietnamin tapauksessa maan jakamisen ja Korean tapauksessa jaon jatkumisen.

Kun täysimittaiset vihollisuudet olivat alkaneet, Ranska ei budjetti- ja poliittisista syistä kyennyt heti sellaisiin laajamittaisiin toimenpiteisiin, jotka olisivat olleet tarpeen rajoittamaan kapinointi pienen mittakaavan sotimiseksi. Kun vuoden 1947 lopulla alkoi muodostua laajoja sissien hallussa olevien alueita, joiden läpi ranskalaiset eivät kyenneet tunkeutumaan, sota ei enää ollut luonteeltaan pelkkää alueen puhdistamista lainsuojattomista rosvojoukoista, jollaiseksi monet ranskalaiset hallituksen jäsenet ja kenraalit sotaa edelleen halusivat kutsua.

Ranskan sisäisten erimielisyyksien takia oli mahdotonta saada aikaan selkeä poliittinen ohjelma siirtomaahallinnon säilyttämiseksi Indokiinassa. Samaan aikaan oli johtava poliittinen yhteiskuntaluokka Ranskassa vakuuttunut siitä, että siirtomaavalta oli säilytettävä, muuten Ranskaa ei enää pidettäisi suurvaltana. Maailmansodan katsottiin myös osoittaneen, että imperiumi oli strategisesti tärkeä. Vaikka tarve uuden poliittisen ratkaisun löytämiseksi oli ilmeinen, Ranskan johto päätti yrittää perinteistä sotilaallista ratkaisua saadakseen jälleen Indokiinan hallintaansa. Ratkaisevaa tulevien vuosien kehitykselle oli se, että ranskalaiset

⁷⁸¹ Hồ Chí Minh on vietnamilainen kirjoitustapa. Tässä teoksessa käytetään suomalaista kirjoitustapaa Ho Tši Minh. Lähteissä esiintyy myös Ho Chi Minh.

⁷⁸² Karnow, Stanley: *Vietnam, A History*, The Penguin Group, New York, 1984, s. 139.

⁷⁸³ Fall, Bernard B.: *Street Without Joy, Indochina at War, 1946–54*, The Easton Press, Norwalk, Connecticut, ensimmäinen painos 1961, uusintapainos 1995, s. 26. Bernard Fall oli syntynyt Itävallassa, taisteli toisen maailmansodan aikana Ranskan armeijassa, teki tiedeuransa Yhdysvalloissa ja osallistui kirjeenvaihtajana myös Vietnamin sotaan, missä sai surmansa astuttuaan miinaan vuonna 1967. Fall kirjoittaa, että 7. lokakuuta 1947 ranskalaiset laskuvarjojääkärit olivat vain minuuttien päässä Hon ja Giapin vangitsemisesta operaatio *Leassa* Hanoin pohjoispuolella. Mikäli molemmat olisi vangittu tuona päivänä, se olisi varmasti vaikuttanut asioiden kehittymiseen. Fall kuvaa kehitystä seuraavalla tavalla sivulla 28: ”1. tammikuuta 1951 mennessä ranskalaiset olivat menettäneet Pohjois-Vietnamin hallinnan Punaisesta joesta pohjoiseen ja linnoittautuivat nyt epätoivoisesti pitääkseen hallussaan koko Indokiinan sodan ratkaisevan pelinappulan – Punaisenjoen suistoalueen.”

eivät kyenneet estämään vietnamilaisten nationalismia, joka sai uutta intoa toisen maailmansodan aikana.⁷⁸⁴

Ho Chi Minh ja muut johtavat vietnamilaiset kommunistit perustivat *Viet Minh*-liikkeen vuonna 1941. *Viet Minh* tuli kommunismia ihannoiva mutta samalla kansallismielinen alku vastarinnalle. Sen tavoitteena oli Vietnamin vapauttaminen Ranskan siirtomaaherruudesta.⁷⁸⁵ Liike perustettiin Pac Bon maakunnassa Pohjois-Vietnamissa (Tonkin). Sen johtaja oli Nguyễn Ái Quốc (alias, joka merkitsee 'Nguyen patriootti'), joka myöhemmin käytti nimeä Ho Tši Minh (alias 'Valontuoja'). Hänen oikea nimensä oli Nguyễn Tất Thành, mutta Ho ei käyttänyt sitä sen jälkeen, kun hän oli astunut vietnamilaisten nationalistien ja valtakumouksellisten johtoon 1940-luvulla. On epävarmaa, milloin Ho oli syntynyt, mutta useimmat hänestä kirjoittaneet ovat maininneet, että hän oli syntynyt vuonna 1892. Hän oli syntynyt Nghe Anin maakunnan pohjoisosassa alueella, joka on tunnettu talonpoikaiskapinoistaan kautta historian. Ho kuoli vuonna 1969.⁷⁸⁶

Viet Minh toimi salaisena maanalaisena liikkeenä vuodesta 1941 vuoteen 1945. Vaikka organisaatio oli koko ajan kommunististen kaaderien käsissä, *Viet Minh* ei tuolloin halunnut esiintyä kommunistisena rintamana. Tärkein sanoma oli se, että Vietnamin täytyy vapautua siirtomaahallinnosta ja maan kolmen osan pitää yhdistyä yhdeksi valtioksi. Aktiivinen agitaatio aloitettiin Pohjois-Vietnamissa vuonna 1943 ja seuraavana vuonna *Viet Minh* perusti yhdessä *Lieu-Tcheou*-puolueen nationalistien kanssa niin kutsutun Kansanrintaman. Kuten aiemmin on mainittu, japanilaiset syrjäyttivät ranskalaisen siirtomaahallinnon keväällä 1945 hieman ennen Japanin antautumista. Se antoi *Viet Minhille* mahdollisuuden perustaa hallitus Hanoiin. Se vaati irrottautumista Ranskasta. Nyt koitti Indokiinan kommunistipuolueen johdon kauan odottama hetki. Puolueen keskusjohto määräsi käynnistettäväksi liikekannallepanon kansallista vapautumista varten. Samalla se aloitti mittavan propagandakampanjan – kohta koittaisi Vietnamin kansallinen vapautus.

⁷⁸⁴ Hammer, Ellen J.: *The Struggle for Indo-China*, Oxford University Press, London, 1955, uusintapainos 1967, ss. 122–128. Teos kuvaa erinomaisella tavalla Ranskan Indokiinan politiikassa vallinnutta hajaannusta Japanin antautumisen jälkeen 1945. Toinen lähde on Malis (2005), s. 369.

⁷⁸⁵ Lähdekirjallisuudessa mainitaan useita kansallismielisiä ja kommunistisia vapautusliikkeitä, jotka ovat vaikuttaneet Ranskan Indokiinassa. Seuraavaksi esitellään eräitä vuosina 1925–1955 toimineita liikkeitä.

- ***Việt Nam Canh Tân Cách Mạng Đảng*** (Uusi vietnamilainen vallankumouspuolue, engl. *New Vietnamese Revolutionary Party*). Perustettiin 1920-luvulla Ranskan vastaisena nationalistipuolueena. Yhtyi sittemmin ICP:een.
- ***Đảng Cộng sản Đông Dương*** (Indokiinan kommunistipuolue, engl. *Indochinese Communist Party, ICP*). 1930-luvulla kommunistijohtajat suunnittelivat kolmen valtion liittovaltiota, johon olisivat kuuluneet Vietnam, Kambodža ja Laos. Vuoden 1945 jälkeen tämä tulkittiin uudelleen siten, että maiden välillä tulisi vallitsemaan erityiset suhteet.
- ***Mặt trận Liên Việt*** (*Lien Viet* rintama, engl. *Lien Viet Front*). Todellisuudessa vain lyhytikäinen ICP:n perustama rintamaorganisaatio, jonka tehtävänä oli houkutelua puoleensa ei-kommunistisia nationalisteja vuonna 1946. Liitettiin *Viet Minhiin*, mutta syntyi uudelleen vuona 1955 rintamaorganisaationa nimellä Isänmaallinen rintama.
- ***Vệ quốc quân*** (Vietnamin vapautusarmeijan, engl. *National Defence Guard*, lyhytaikainen nimi vuosina 1945–1946). Nimen käytöllä haluttiin välttää ongelmia kiinalaisten miehitysjoukkojen kanssa.
- ***Việt Nam Thanh Niên cách mạng đồng chí*** (Vietnamilainen nuorisovallankumousliike, engl. *Revolutionary Youth League of Vietnam*). Ho Tši Minh perusti organisaation vuonna 1925 Kiinan eteläosassa. Yhdisti marksilaiset ja nationalistiset ajatukset. Korvattiin vuonna 1930 Kommunistisella puolueella.
- ***Pathet Lao*** (Yleisnimitys Laosin vallankumouksellisille joukoille, engl. *Lao Nation*). Taktisessa mielessä liittoutunut *Viet Minhin* kanssa, ensiksi ranskalaisia joukkoja vastaan ja myöhemmin Vietnamin tasavaltaa (Etelä-Vietnam) vastaan.
- ***Đảng Cộng sản Đông Dương*** (Vietnamin kommunistipuolue, engl. *Vietnamese Communist Party, VCP*). Vietnamilaisen nuorisoliikkeen ja Indokiinan kommunistipuolueen seuraaja. Vanha nimi otettiin uudelleen käyttöön yhdistyneessä Vietnamissa vuonna 1976.
- ***Đảng Lao động Việt Nam*** (Kommunistinen puolue vuodesta 1951, engl. *Vietnamese Workers' Party, VWP*). Nimi katosi vuonna 1976, kun Vietnamin kommunistipuolueen (***Đảng Cộng sản Đông Dương***) nimi otettiin uudelleen käyttöön.

⁷⁸⁶ Hon kotimaakunnan kapinallinen perinne aiheutti myöhemmin ongelmia myös *Viet Minhin* hallinnolle. Marraskuussa 1956 maakunnassa puhkesi suurehko talonpoikaiskapina, jonka kommunistinen hallinto tukahdutti kovin ortein.

Toukokuussa 1945 alkoi sissisota japanilaisia ja Vietnamin keisarin Bao Dain joukkoja vastaan. Vallankumoukselliset kaappasivat vallan alueilla, jossa he olivat riittävän vahvoja.⁷⁸⁷ *Viet Minh* ja kommunistipuolue olivat ottaneet opiksi aiemmista virheistään ja opastivat kaadereitaan esiintymään pidättyvästi ja olemaan provosoimatta väestöä alueilla, joilla vallankumouksellisilta puuttui kansan tuki⁷⁸⁸. Kenraali Võ Nguyên Giáp⁷⁸⁹ (syntynyt vuonna 1911) on itse kirjoittanut siitä, miten tärkeänä hän piti kumouksellisen toiminnan esityötä ja sitä, että *Viet Minh* kiistatta osoitti hyvää poliittista arvostelukykyä ja hyvää psykologisen sodankäynnin taitoa kansan saamiseksi puolelleen⁷⁹⁰. Menestyksen keskeinen tekijä oli työ, joka oli tehty omien kaaderien keskuudessa vuosina 1941–1945 ja kaaderiorganisoituminen leninistisen perinteen mukaisesti. Se toimi myös perustana, kun kommunistipuolueelle ja myöhemmin *Viet Minhille* luotiin pitkäjähtäyksen strategia.⁷⁹¹

Raportissa, jonka *Special Operations Research Office* (SORO) on laatinut ja julkaissut vuonna 1964, raportin kirjoittajat ovat tiivistäneet sen osan sodasta, jota käytiin syksystä 1946 ranskalaisten tappioon Dien Bien Phussa, seuraavasti:

Laajamittaisten vihollisuuksien puhjettua vuoden 1946 lopulla neuvottelut lopetettiin ja Viet Minh aloitti maineikkaan vastarintataistelunsa, joka tulisi jatkumaan heinäkuuhun 1954. Vastarintataistelun aika merkitsi totaalista vallankumousta, jonka tavoitteena oli saavuttaa kansallinen itsenäisyys Viet Minhin valvonnassa kaikille kolmelle Vietnamin alueelle. Kiistämällä kaikki kommunistiyhteydet Vietnamin demokraattisen tasavallan ja Viet Minhin johto pyrki hankkimaan mahdollisimman laajaa kansainvälistä ja kotimaista tukea, ja samalla pitämään tien avoimena neuvotteluratkaisulle ranskalaisten kanssa. Nationalistinen ilme, jonka Ho Tši Minh oli omaksunut, oli olennainen osa strategiaa.⁷⁹²

6.4.2 Sota Indokiinassa 1945–1947 – Ranska kohtaa vallankumoukselliset

Monet käytännön ongelmat, joihin Ranska törmäsi Indokiinassa vuoden 1945 jälkeen, olivat seurausta toisen maailmansodan aikana tapahtuneesta kehityksestä. Siihen sisältyi muun muassa se, että Vichyn hallitus oli hyväksynyt Saksan liittolaisen, Japanin, miehityksen alueella vuodesta 1940 lähtien. Kuten mainittua oli japanilaisten miehitys herättänyt voimakkaan vietnamilaisen kansallismielisyyden, voiman, jonka Ranska oli hyvin kyennyt pitämään hallinnassa ennen maailmansotaa. Ho Tši Minhistä tuli 1940-luvulla keskeinen

⁷⁸⁷ Vo Nguyen Giáp: *People's War, People's Army*, Foreign Languages Publishing House, Hanoi, 1961, ss. 80–81.

⁷⁸⁸ Sama, ss. 82–83.

⁷⁸⁹ Võ Nguyên Giáp on vietnamilainen kirjoitustapa. Tässä teoksessa käytetään länsimaista kirjoitustapaa Vo Nguyen Giáp, koska nimi esiintyy tässä muodossa lähteissä.

⁷⁹⁰ Giáp oli niin sanottu itseoppinut kenraali. Teoksessaan *The Military Art of People's War*, Monthly Review Press, New York, 1970a hän kertoo opiskelleensa Leniniä ja Maoa ja tutustuneensa sitä kautta myös Clausewitziin ja Sun Zuhun. Philip B. Davidson kirjoittaa kirjassaan *Vietnam at War* muun muassa seuraavaa: ”Giapilla oli kaksi muuta opettajaa, joita hän ei koskaan maininnut kirjoituksissaan. Ensimmäinen [...] oli Napoleon. Toinen oli T. E. Lawrence [...]. Vuonna 1946 Giáp uskoutui ranskalaiselle kenraalille Raoul Salanille, ”Taisteluvaankeliumini on T. E. Lawrencen Seven Pillars of Wisdom. Se on aina mukamani.” Tässä ovat siis Vo Nguyen Giapia opettaneet kuolemattomat sotapäälliköt: Napoleon Bonaparte, T. E. Lawrence, Carl von Clausewitz, Vladimir Lenin, Mao Tse-dong, Sun Zu, Ho Tši Minh sekä ne legendaariset vietnamilaiset sankarit, jotka lukemattomissa taisteluissa taistelivat kiinalaisia valloittajia ja päällekkäiviä mongoleja vastaan.”

⁷⁹¹ Giáp (1961), s. 87, 100, ss. 106–108.

⁷⁹² Cooper, Bert & Killingrew, John & La Charité, Norman: *Case Studies in Insurgency and Revolutionary Warfare, Vietnam 1941–1954*, The American University, Washington, D. C., 1964, s. 82. *Special Operations Research Office* on Washington D. C:ssä oleva *American Universityn* tutkimusyksikkö. Se toimi yhteistyössä Yhdysvaltain asevoimien kanssa.

hahmo sellaisten kansallismielisten kommunistien joukossa, jotka tulivat hallitsemaan *Viet Minh*ä.⁷⁹³ Hon taktiikkana oli taistella sekä japanilaista että ranskalaista hallintoa vastaan. Syyskuussa 1945, Japanin muodollisen antautumisen jälkeen, Ho julisti Vietnamin demokraattisen tasavallan perustetuksi. Vaikka tämä ensimmäinen tasavalta jäi lyhytikäiseksi, se oli merkittävä poliittinen askel, joka takasi kommunisteille johtavan aseman *Viet Minh*-liikkeessä. Ajanjaksoa on kuvailtu seuraavasti:

*Võ Nguyen Giap, Indokiinan kommunistinen puolue sekä sen hallitsema Viet Minhin keskuskomitea päättivät aloittaa kapinan ja kansanvallan mobilisoinnin välittömästi Japanin antautumisen jälkeen ja ennen liittoutuneiden joukkojen saapumista. Vaikuttaa siltä, että tämä strategia vallankumouksen siinä vaiheessa perustui johdon poliittiseen tarkkanäköisyyteen ja opportunistisiin, tästä parhaana esimerkkinä Ho Tši Minh. Viet Minhin vallankumouksen menestyminen johtui ennen muuta siitä, että tartuttiin tilaisuuteen, vaikka suunnittelukin edesauttoi ratkaisevalla tavalla. Giap on korostanut sitä, miten suuri merkitys oli sillä, että Viet Minh käytti hyväkseen kommunistisen puolueen innoittaman kansan poliittista ja psykologista kapinointia, jota tuettiin aseellisilla ja puolisoitilaallisilla joukoilla, joita oli perustettu vuosina 1941–1945.*⁷⁹⁴

Kun Japani antautui syksyllä 1945, *Viet Minh* oli ainoa suurehko ryhmä Vietnamin, joka pystyi hyödyntämään syntyneitä valta-tyhjiöitä. Kommunistikaaderien koulutus antoi *Viet Minhille* erinomaiset lähtöasemat verrattuna muihin idealistisempiin nationalistiryhmiin, jotka vasta nyt ryhtyivät keskustelemaan siitä, miten tilanteessa pitäisi toimia. Koska kommunistit olivat hyvin organisoituneita, he kykenivät helposti ottamaan maan haltuunsa muiden ryhmittymien nenän edestä. Silloinen Indokiinan kommunistisen puolueen pääsihteeri Truong Chinh kertoo pienessä kirjassaan *La revolution d'aout* (*Elokuun vallankumous*), miten kommunistit ottivat maan hallintaansa ja miten antikolonialistinen vallankumous alkoi. Sen voi tuskin selvemmin sanoa:

[...] kommunistinen puolue kutsui koolle kansalliseen kongressiin (13. elokuuta 1945 Tan Traon kylässä Tuyien-Quangin maakunnassa), jossa ilmoitettiin, että käynnistettäisiin yleinen kapina ja perustettaisiin vietnamilainen demokraattinen tasavaltalainen hallinto [...] Kansalliskongressi aloitti työnsä samana hetkenä, kun annettiin käsky yleisestä kapinasta. Sen jälkeen kokous päätettiin nopeasti [...]

*Osana kokousta, jossa tehtiin historiaa, kommunistinen puolue esitteli selkeän ohjelman: vallankumouksellisille annetaan tehtäväksi riisua japanilaiset aseista ennen kuin liittoutuneet saapuvat Indokiinaan; japanilaiset ja heidän juoksupoikansa syrjäytetään vallasta ja liittoutuneet otetaan vastaan maan todellisina vallanpitäjinä, kun nämä saapuvat demobilisoimaan japanilaiset.*⁷⁹⁵

⁷⁹³ Kolme muuta keskeistä vallankumousjohtajaa ja teoreetikkoa Hon sisäpiirissä olivat Đặng Xuân Khu alias Truong Chinh (s. 1909), Phạm Văn Đồng (s. 1906) ja Võ Nguyễn Giap. Tarkasteltavana ajanjaksona Truong Chinh oli puolueen keskeinen teoreetikko ja kiinalaismielisen *Lao Dong* ryhmän johtaja. Hän edusti poliittisissa kysymyksissä kovaa linjaa. Phạm Văn Đồng, josta tuli myöhemmin Pohjois-Vietnamin pääministeri ja Hon vankka tukija, oli kaikkina vuosina keskeisessä osassa, kun tehtiin päätöksiä puolueen poliittisesta linjasta. Võ Nguyễn Giap oli sotilaallinen johtaja ja hyvin tunnettu sotateoreetikko myös Indokiinan ulkopuolella. Hänen sotilaallinen johtamisensa ei ollut virheetöntä, mutta hänellä oli keskeinen osa sodassa Ranskaa vastaan.

⁷⁹⁴ Cooper (ja muut 1964), s. 80. Kommunistinen näkemys on esitetty kirjassa Giap (1961) ss. 73–74.

⁷⁹⁵ Chinh, Truong: *La revolution d'aout*, The Gioi Publishers, Hanoi, new printing, 1946/1994, s. 7. Bernard B. Fall toimitti ja julkaisi vuonna 1963 kaksi silloisen Indokiinan kommunistisen puolueen pääsihteerin Truong Chinhin vallankumouksellista tekstiä. Kirjan nimi on Truong Chinh, *Primer for Revolt*, Frederick A. Praeger Publishers, New York, 1963. Yksi keskeisimmistä luvuista kirjassa kertoo paljon *Viet Minhin* valitsemasta strategiasta: ”Chapter II, Policy and Tactics of the Vietnamese Com-

Edellä mainittu teksti sanoo suoraan, mitkä olivat kommunistisen puolueen poliittiset tavoitteet. Tätä politiikkaa puolue myös lähti toteuttamaan. Ranskalaisten tilannetta vaikeutti kiinalaisjoukkojen eteneminen Vietnamin pohjoisosaan. Aluetta miehittävät Kiinan tasavallan joukot eivät riisuneet *Viet Minhiä* aseista eivätkä myöskään yrittäneet takavarikoida suurta määrää nykyaikaisia japanilaisia aseita, joiden kätkemiseen *Viet Minhille* jäi aikaa. Yhtenä syynä siihen oli se, että kiinalaisilta divisioonilta kesti kokonaista kolme kuukautta saavuttaa Tonkin. Tilanne vain paheni, kun kiinalaiset ryhtyivät myymään omia uusia amerikkalaisaseitaan *Viet Minhille*.⁷⁹⁶ Sen seurauksena *Viet Minh* sai käytännössä noin kymmenen kuukauden etumatkan poliittisiin vastustajiinsa nähden. Sinä aikana *Viet Minh* saattoi kehittää ja kouluttaa hallintoaan ja sotilaallisia joukkojaan, jotka varustettiin japanilaisilla ja amerikkalaisilla aseilla. Aika käytettiin hyvin, muun muassa pelottelemalla ja surmaamalla muita nationalisteja, jotka tavoittelivat vapaata mutta ei kommunistista Vietnamia. Tämän perusteella voidaan jo väittää, että Ranska oli hävinnyt ensimmäisen erän, ennen kuin lännen joukot saapuivat kommunistisen puolueen keskeiselle tukialueelle Tonkinissa. Kenraali Giap kirjoitti kirjassa *Selected Writings* (1977) kommunistien strategiasta seuraavasti:

*Elokuun vallankumous vuonna 1945 oli koko kansan kansannousu. Lyhyessä ajassa vallankumoukselliset massat nousivat puolueen johtamina samanaikaisesti kapinaan kaupungeissa ja maaseudulla, pohjoisesta etelään, kaataakseen japanilaisten fasistien vallan ja heidän japaninmielisen nukkehallintonsa, kaapataakseen vallan koko maassa ja perustaakseen Vietnamin demokraattisen tasavallan, ensimmäisen kansantasavallan Kaakkois-Aasiassa. Elokuun vallankumous merkitsi marksilais-leninismien ensimmäistä voittoa puolifeodaalisessa siirto-
maassa [...]*

Välittömästi elokuun vallankumouksen jälkeen kansamme oli torjuttava ranskalaisten kolonialistien aggressio, amerikkalaisten interventionistien pönkittäminä ranskalaiset tekivät paluuta ja valtasivat maamme. Tuo ensimmäinen vastarintasota kesti lähes yhdeksän vuotta, ja se päättyi voittoon talvella 1953 – kesällä 1954. Historiallisen Dien Bien Phun voittomme jälkeen ranskalaisten kolonialistien oli pakko allekirjoittaa Geneven sopimukset. Rauha palautui Indokiinaan Vietnamin, Kambodžan ja Laosin kansojen itsenäisyyden, suvereniteetin, yhtenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden kansainvälisen tunnustamisen johdosta. Maamme pohjoisosa oli täydellisesti vapautettu. [...]

*Vuosien tarmokkaan ja peräänantamattoman poliittisen taistelun jälkeen kansannousujen sarja levisi laajoille maaseutualueille etelässä vuosina 1959 ja 1960. Ne olivat miljoonien maanmiestemme mitä sankarillisimpia ja mielikuvituksellisimpia tekoja. Turvautuen pääasiassa hyvin pienten asevoimien tukemien massojen poliittiseen voimaan he murskasivat vihollisen otteen maaseudulla ja saivat hallintaansa pääosan maasta huolimatta sen yli 200 000 miehen vahvuisesta armeijasta ja valtavasta sortokoneistosta. Ne kansannousut johtivat Ngô Đình Diệmin fasistisen hallituksen kaatumiseen, ja ne kehittyivät vallankumousodaksi, vapaussodaksi Yhdysvaltoja ja sen erikoista sotaa vastaan. [...]*⁷⁹⁷

Kuten edellä oleva teksti antaa ymmärtää, koko pitkän sodan aikana ei ollut epäilystäkään siitä, että *Viet Minh* ja myöhemmin Pohjois-Vietnamin kommunistinen hallitus oli se poliit-

---

munists in the August Revolution”, ss. 20–27.

⁷⁹⁶ Fall (1995), s. 25.

⁷⁹⁷ Vo Nguyen Giap: *Selected Writings*, Foreign Languages Publishing House, Hanoi, 1977, ss. 206–208.

tinen ryhmittymä, joka kehitti ja toimeenpani oman strategiansa sodan voittamiseksi. Heidän strategisena tavoitteena oli vallata ja hallita yhdistynyt Vietnam. Lisäksi kommunistit halusivat päästä poliittiseen valta-asemaan myös Kambodžassa ja Laosissa.

Seuraavaksi esitetään yhteenveto Ranskan Indokiinan sodan muuttamista keskeisistä poliittisista ja sotilaallisista tekijöistä.

Tärkeä virstanpylväs olivat niin kutsutut Fontainebleau neuvottelut *Viet Minhin* ja Ranskan hallituksen välillä. Koska Ranska halusi palauttaa siirtomaahallintonsa Indokiinassa, vaikka *Viet Minhin* johtaja Ho Tši Minh oli julistanut Vietnamin itsenäiseksi valtioksi 2. syyskuuta 1945, aloitettiin neuvottelut mahdollisesta rauhanomaisesta ratkaisusta Fontainebleauissa Pariisin lähellä. Neuvotteluissa Vietnamia edusti sittemmin pitkäaikainen Pohjois-Vietnamin pääministeri *Phạm Văn Đồng* (1906–2000). Osana näitä neuvotteluja Vietnamin demokraattinen tasavalta tunnustettiin Ranskan unioniin (*L'Union Française*) kuuluvaksi niin kutsutuksi vapaavaltioksi. Todellisuudessa Ranskan ja *Viet Minhin* tavoitteet olivat yhteensovittamattomat. *Viet Minhin* tavoitteena oli sen hallitsema itsenäinen, kommunistinen Vietnam.⁷⁹⁸ Niinpä ensimmäinen Indokiinan sota oli tosiasia marras-joulukuun vaihteessa 1946, kun ensimmäiset sotatoimet alkoivat. Myöhemmän kehityksen kannalta oli merkittävää, että Maon Kiina tunnusti Ho Tši Minhin hallituksen vuonna 1950.⁷⁹⁹

Toinen merkittävä virstanpylväs oli Vietnamin kommunistisen puolueen *Lao độngin* uudelleenaktivointi vuonna 1951, sen oltua virallisesti lepotilassa vuodesta 1945 lähtien. Juuri *Lao động* johti poliittisesti Ranskaa vastaan käytävää sotaa ja käynnisti myöhemmin valtakumouksellisen toiminnan Etelä-Vietnamissa saadakseen sen hallintaansa.⁸⁰⁰

Toukokuussa 1945 de Gaulle nimitti Jean Saintenyn ylikomissaariksi Indokiinaan tehtävään palauttaa alue Ranskan hallintaan. Suurin piirtein samoihin aikoihin de Gaulle nimitti amiraali Thierry d'Argenlieun kenraalikuvernööriksi ja ylipäälliköksi Indokiinaan. Ennenään hyvin tunnettu kenraali Philippe Leclerc de Hauteclocque⁸⁰¹ määrättiin Vietnamissa olevien Ranskan joukkojen komentajaksi.⁸⁰² Vahvennuksia alkoi saapua Ranskasta Saigoniin 5. lokakuuta 1945. Leclercin saapuminen symboloi samalla sitä, että Ranskan edut Kaakkois-Aasiassa tultaisiin turvaamaan. Ranskalaisittain tämä oli loogista, mutta samalla se oli haaste Hon uudelle hallitukselle Hanoissa. Jo maaliskuussa 1945, pian japanilaisten syrjäytettyä ranskalaisen siirtomaahallinnon, de Gaulle oli ilmoittanut, että sodan päätyttyä siirtomaa saisi ranskalaisen liittovaltiohallinnon, jota johtaisi ranskalainen kenraalikuvernööri ja johon kuuluisi sekä vietnamilaisia että ranskalaisia ministereitä. Aiottiin siis perustaa ranskalais-vietnamilainen liittohallinto. Se vastasi suurin piirtein sitä, mitä Ranskan liberaalivoimat olivat ehdottaneet jo 1930-luvulla.

Kiinalaiset olivat siis vallanneet pohjoisessa Tonkinin alueen, kun taas etelässä oli käynnissä ohimenevä brittiläinen miehitysvaihe. Ranska otti nopeasti alueen hallintaansa briteiltä.

⁷⁹⁸ Ks. <http://www.vietnammgear.com/Indochina1946.aspx>, helmikuu 2011.

⁷⁹⁹ Fall, (1961/1995), s. 24. *Việt Minh* on alun perin vietnaminkielinen lyhenne Vietnamin itsenäisyysliitosta. Vaikka liike hajotettiin jo vuonna 1951, sen nimi jäi elämään ja tuli tarkoittamaan pohjoisvietnamilaista kommunistihallintoa aina 1960-luvun alkupuolelle. Silloin otettiin käyttöön nimitys Vietnamin demokraattinen tasavalta Pohjois-Vietnamin virallisena nimenä.

⁸⁰⁰ Lacouture, Jean: *Ho Chi Minh*, Tidens Tema, Tiden Norsk Forlag, Oslo, "Kronologi", ss. 255–256.

⁸⁰¹ Leclerc, kuten häntä yleensä kutsuttiin, oli johtanut panssaridivisioonansa Tšadista Berchtesgardeniin ja matkalla vapauttanut muun muassa Strasbourgin. Leclerc oli alun perin peitenimi, jonka hän liitti nimeensä vuonna 1945.

⁸⁰² Sowerwine (2001), s. 256.

Etelässä *Viet Minh* oli heikosti kehittynyt, millä oli vaikutuksensa myöhempään sotimiseen. Leclerc sai eteläiset alueet suhteellisen nopeasti ranskalaisten hallintaan, mutta hän oli samalla vakuuttunut poliittisen ratkaisun tarpeellisuudesta, kuten oli myös Sainteny. Koska *Viet Minh* oli suhteellisen vahva Tonkinissa pohjoisessa mutta vastaavasti heikko etelässä Cochín-Kiinassa, ranskalaiset katsoivat, että pitäisi yrittää neuvotella *Viet Minhin* kanssa ennen alueella suoritettavia sotilaallisia toimenpiteitä.

Maaliskuussa 1946 Ho Tši Minh ja Jean Saintenay allekirjoittivat Fontainebleaussa väliaikaisen sopimuksen, jossa Vietnam tunnustettiin Ranskan unionin vapaavaltioksi, jolla oli oma parlamentti, omat asevoimat ja oma julkistalous. Kysymykset Vietnamin tarkasta statuksesta Ranskan Indokiinan federaatiossa ja diplomaattisista suhteista jätettiin sen sijaan avoimiksi. Niistä piti päättää myöhemmin järjestettävässä konferenssissa. Sellainen järjestettiin kesällä 1946, ja sen perusteella allekirjoitettiin lisäpöytäkirja syyskuussa 1946. Käytännössä tilanne kuitenkin kiristyi yhä enemmän Vietnamissa. Moni asia viittaa siihen, että Leclerc ja Ho olivat kaikesta huolimatta luoneet hyvät keskinäiset suhteet. Syksyllä Leclerc määrättiin kuitenkin kenraalikuvernööriksi Pohjois-Afrikkaan, jossa hän kuoli tapaturmaisesti vuonna 1947. Tässä on mainittava, että Vietnamista Ranskaan palattuaan Leclerc oli todennut kommunismin vastaisen toiminnan jäävän hyödyttömäksi keinoksi, ellei nationalismiin liittyvää ongelmaa kyetä ratkaisemaan. Tämä lausunto vaikutti kuitenkin kovin vähän silloiseen Ranskan poliittiseen johtoon.⁸⁰³

Amiraali d'Argenlieu (1889–1964) oli mies, jolle Ranskan suuruus oli sydämen asia. Hänet nimitettiin vuonna 1946 ylikomissaariksi Indokiinaan. Hän ei ollut valmis luopumaan Indokiinasta taistelusta.⁸⁰⁴ Marraskuun 23. päivänä hän käski tulittaa Haiphongia *Viet Minhin* karkottamiseksi sieltä. *Viet Minhin* tappiot olivat noin 6 000 miestä. Giap halusi nyt iskeä välittömästi takaisin jäljellä olevilla joukoilla, mutta Ho Tši Minh pidätteli häntä 19. joulukuuta asti.⁸⁰⁵ Osapuolet eivät onnistuneet saavuttamaan lopullista neuvottelutulosta, eikä siihen ollut suinkaan vähäisimpänä synä Ranskan jatkuvasti myrskyisä sisäpoliittinen tilanne.⁸⁰⁶

Joulukuussa 1946 Ranska sai uuden, sosialistisen pääministerin Léon Blumin johtaman hallituksen. Blum toivoi konfliktille rauhanomaista ratkaisua. Muun muassa ranskalaisen delegaation piti matkustaa Indokiinaan käymään uusi neuvottelukierros *Viet Minhin* kanssa. Jännityksen lisääntyessä Ho lähetti viimeisen vetoamuksen Pariisiin, mutta se viipyi d'Argenlieun esikunnassa ja myöhästyi. Professori William J. Duiker kirjoittaa kehityksestä päivinä ennen sodan syttymistä:

Joulukuun 19. päivänä Viet Minhin yksiköt hyökkäsivät ranskalaisia laitoksia ja asuinalueita vastaan kautta koko (Hanoi) kaupungin, kun taas vakinaiset joukot vetäytyivät ennalta valmisteltuihin aseisiin Punaisenjoen suistoa ympäröivillä vuorilla. Pian sen jälkeen Hon viimehetken vetoamus saapui Pariisiin.

⁸⁰³ Karnow (1984), s. 166, ss. 168–169, s. 175.

⁸⁰⁴ Hänellä oli tässä asiassa todennäköisesti de Gaullen tuki. Huom. seuraava lainaus: ”After the defeat of Japan, d'Argenlieu was sent to French Indochina as part of the French Far East Expeditionary Corps to restore the French colonial administration. In 1946, he was promoted to vice-admiral d'escadre, and soon later to admiral. During the First Indochina War, the actions of d'Argenlieu grew more and more controversial, and he was replaced by Emile Bollaert in March 1947. Back to France, he was made inspector general of the Naval Forces, before retiring in a convent.” http://wapedia.mobi/en/Georges_Thierry_d'Argenlieu, 18.2.2011.

⁸⁰⁵ Sowerwine (2001), s. 259.

⁸⁰⁶ Cooper (ja muut 1964), ss. 48–50.

*Miksi Viet Minhin hallitus päätti aloittaa hyökkäyksensä juuri kun uusi myötämielisempi hallitus oli astunut virkaan Pariisissa, on kysymys, johon ei ole koskaan ole löytynyt tyydyttävää vastausta. Jotkut historioitsijat ovat arvelleet, että sotaisat ainekset Hon hallituksessa tarkoituksella aiheuttivat aseellisia yhteenottoja ranskalaisten kanssa ja sitoivat näin hänen käsiään. Ranskalaislähteet Hanoissa ilmoittivat tuohon aikaan, että Ho vastusti sotaa, mutta hän oli menettänyt otteensa puolueesta Vo Nguyen Giapin johtamalle militantille ryhmitymälle. Esiintyi jopa huhuja kaappauksesta hänen syrjäyttämiseksi vallasta. Ilman lisätodisteita kaikki tuollaiset teoriat saavat jäädä spekulatioiksi.*⁸⁰⁷

Viet Minhin johdon strategiana syyskuusta 1945 joulukuuhun 1946 oli hankkia väestön tuki Viet Minhin koko maata kattavalle hallinnolle. Tähän pyrittiin, vaikka Viet Minhin joukot Vietnamin eteläisimmässä osassa olivat joutuneet rajoittamaan sissitoimintaansa syyskuun 1945 jälkeen brittiläisten ja ranskalaisten joukkojen tultua alueelle. Viet Minh pyrki samaan aikaan vaikuttamaan maailman mielipiteeseen. Se korosti demokraattista luonnettaan, vältti muuten niin tyypillisiä kommunistisia iskulauseita ja vakuutteli tahtovansa neuvotella ranskalaisten kanssa.⁸⁰⁸

Kommunistijohdossa oli keskustelun kohteena kolme vallankumousstrategiaa:

- Aloitetaan totaalinen sota ranskalaisia vastaan ja toivotaan, että se johtaisi voittoon. Holle ja hänen lähipiirilleen tämä ei ollut vaihtoehto, koska kansainvälinen tilanne ei ollut vielä sille kovin otollinen.
- Aloitetaan lyhytaikainen sota tavoitteena edullinen sopimus ranskalaisten kanssa. Tähän liittyi riski Viet Minhin vahvuuksien hukkaamisesta: menetettäisiin monta kaaderia ja samalla menetettäisiin oletettavasti hallinta jo omassa hallinnassa olevilla alueilla. Lisäksi oli luultavaa, että moni toiminnasta vähemmän vakuuttunut siirtyisi ranskalaisten puolelle tai ryhtyisi kannattamaan uutta ranskalaisten valvomaa vietnamilaishallintoa.
- Neuvoteltaisiin ranskalaisten kanssa. Ho käytti myöhemmin ensimmäisen maailmansodan Brest-Litovskin rauhansopimusta perusteena tälle vaihtoehdolle. (Liittymällä sopimukseen Lenin sai aikaa vahvistaa asevoimiaan ja voimistaa poliittista kaaderityötä.) Ho päätti tavoitella neuvotteluja ranskalaisten kanssa valmistautuen samalla sotaan. Kommunistien kielenkäytössä tämä sai nimen ”Kaksi rinnakkaista tietä kohti lopullista voittoa”.⁸⁰⁹

Hon henkilökohtaiset yhteydet ranskalaiseen vasemmistoon olivat myös tärkeä taustatekijä strategian valinnassa. Hän oletti saavansa poliittista tukea vasemmistolta Ranskan sisäisessä poliittisessa kamppailussa tulevista valinnoista. Hän oli kuitenkin valmis aloittamaan sodan, ellei saavuttaisi tavoitettaan: kansallinen itsenäisyys puolueen johtamana.⁸¹⁰ Samalla kun Ho

⁸⁰⁷ Duiker, William J.: *Sacred War, Nationalism and Revolution in a Divided Vietnam*, McGraw-Hill, Inc., New York, 1995, s. 62. Duiker on yhdysvaltalainen historian professori ja entinen Yhdysvaltain ulkomaanpalvelun (*United States Foreign Service*) upseeri.

⁸⁰⁸ Sama, ss. 55–56.

⁸⁰⁹ Fall, Bernard B. (toim.): *Primer for Revolt, The Communist Takeover in Viet-Nam, A Facsimile Edition of The August Revolution and The Resistance Will Win by Truong Chinh*, esipuhe B. B. Fall, Frederick A. Praeger, New York, toinen painos, 1966. Ks. erityisesti Truong Chinh: *The August Revolution*, Hanoi, Foreign Language Publishing House, 1958 ss. 9–43. Englanninkielisestä painoksesta esiintyy myös vuosilukua 1962. Truong Chinh pohtii siinä, millaista strategiaa ja taktiikkaa pitäisi noudattaa tulevassa sodassa. Kommunistijohto pitäytyi pääosin tähän pitkän tähtäyksen strategiaan aina vuoteen 1975 asti.

⁸¹⁰ Tuntematon kirjoittaja: *The 30-Year War, 1945–1975*, The Gioi Publishers, Hanoi, 2002, luku V: ”Achieving a Truce to March Forward”, ss. 63–82. Tässä virallisessa vietnamilaisteoksessa kuvaillaan strategian ja ajattelun kehittymistä.

allekirjoitti väliaikaisen sopimuksen Ranskan hallituksen kanssa, hän väitti Ranskan rikko-
neen sopimuksen. Hän ja puolue menivät maan alle vuonna 1946 ja jatkoivat sotilaallisia
hyökkäyksiään ranskalaisjoukkoja vastaan.⁸¹¹ Duiker kirjoittaa *Viet Minhin* tekemästä valin-
nasta:

*Viet Minh kaipasi selvästi uuteen tilanteeseen sopivaa strategiaa. Sellainen löytyi Kiinan kan-
sansodasta. Mao Zedong oli luonut konseptin, kun huhtikuussa 1927 toimeenpantu kuuluisa
Shanghain verilöyly oli lopettanut puolueen yhteisrintaman Tšiing Kai-šekin nationalisti-
puolueen kanssa [...]*

*Myöhään joulukuussa (1946), kolme päivää ranskalais-vietnamilaisen konfliktin puhkea-
misen jälkeen, Ho Tši Minh ilmoitti julkisesti, että hänen hallituksensa tulisi omaksumaan
maolaisen mallin mukaisen kansansodan taistelussaan ranskalaisia vastaan. Tyypillisesti Ho
ei käsitellyt prosessia yksityiskohtaisemmin, vaan jätti konseptin asettamisen vietnamilaiseen
viitekehyykseen Indokiinan kommunistisen puolueen pääsihteerin Truong Chinhin tehtäväksi.
Tämä oli jo nousemassa puolueen pääideologiksi. Tutkielmassaan, joka tulisi myöhemmin
tunnetuksi lännessä nimellä *Resistance Will Win*, Truong Chinh julisti, että vaikka olosuh-
teet Vietnamissa poikkesivat monella tavalla Kiinan olosuhteista, maolainen kolmen vaiheen
malli oli huomattavan tärkeä vietnamilaiselle vallankumoukselle. [...]*⁸¹²

Kaikki Indokiinan tapahtumia tutkineet eivät kuitenkaan näe asioita samalla tavalla kuin
Duiker ne näkee. Amerikkalaiset olivat jo aiemmin mainitussa *Special Operations Research
Officen* tutkimuksessa kapinoista ja vallankumoussodista kiinnittäneet huomiota niihin
enemmän ideologisiin voimanlähteisiin ja myytteihin, jotka olivat *Viet Minhin* taustalla.
Erityisesti korostettiin mandariiniradikalismia, kiinalaisen vallankumousjohtajan Sun
Yat-senin uudistusajatusten ja leniniläisen kommunismin suurta merkitystä *Viet Minhin* ke-
hitykselle. Mainitussa teoksessa kirjoittajat tekevät seuraavan yhteenvedon:

*Konfutselainen etiikka, vietnamilaisen yhteiskunnan ideologinen perusta, oli suuresti heiken-
tynyt ranskalaisen hallinnon kaudella. Marksismi-leninismi, yhdistettynä mandariiniradi-
tioon kuuluvaan muukalaisvihamielisyyteen, sivistykselliseen ylpeyteen ja modernin nationa-
lismien voimaan, täytti ideologisen tyhjiön, joka oli tuloksena traditionalismin luhistumisesta.
Kommunistinen ideologia tarjosi vietnamilaisille ekstremisteille integroidun, toiminnallisen
ja erittäin joustavan perustan ajattelulle ja toiminnalle. Viet Minh käytti menestyksellä hy-
väkseen vallankumouksen mystiikkaa – vietnamilaista perinnettä vastustaa vierasta valtaa ja
kunnioittaa karismaattista johtajaa – ja hyödynsi koko kansan toivomusta itsenäisyydestä ja
uudistuksesta. Vasta vuonna 1950 Viet Minh ryhtyi omaksumaan radikaalimman, puhda-
soppisemman kommunistisen strategian ja politiikan.*⁸¹³

Viet Minh toimeenpani mittavan organisaatiouudistuksen omassa piirissään toisen maa-
ilmansodan aikana. Sitä seurasi lyhyt välinäytös, jossa *Viet Minh* yritti vakiinnuttaa Hon
johtaman Vietnamin demokraattisen tasavallan (1945–1946) aseman – Ho johti myös *Viet
Minhiä*. *Viet Minhin* otettua vallan Pohjois-Vietnamissa (Tonkin) jo olemassa olevia vapau-
tuskomiteoita käytettiin uusien kansankomiteoiden perustamiseen ja niiden kaadereita hal-

⁸¹¹ Duiker (1995), ss. 62–63.

⁸¹² Sama, s. 63.

⁸¹³ Cooper (ja muut 1964), s. 87.

linnollisiin tehtäviin. Kansankomiteoita perustettiin maaseutu-, maakunta- ja piiritasolla. Kaikkea toimintaa johdettiin Hanoista, kenraali Giapin johtamasta ministeriöstä.⁸¹⁴

Suurista sisäisistä ongelmista huolimatta Ranskan hallitus päätti sitoutua voimakkaasti pitkään sotaan Indokiinassa, ja erityisesti Vietnamissa. Pian kävi selväksi, että ylin vastuullinen d'Argenlieu ei saisi aikaiseksi rauhanomaista ratkaisua, joten oli vain yksi tie kuljettavana – sotilaallisen voiman käyttäminen *Viet Minhii* vastaan.⁸¹⁵ Enää ei ollut kyse vain Hanoi alueelle keskittyneestä paikallisesta kapinasta, vaan vuodesta 1947 lähtien kyseessä oli täysimittainen sota. Giapin johtamat *Viet Minhin* joukot olivat aluksi vaikeuksissa ranskalaisia siirtomaajoukkoja vastaan, mutta tilanne parani Maon Kansan vapautusarmeijan voitettua Kuomintangin Kiinan sisällissodassa vuonna 1949. *Viet Minh* saattoi sen jälkeen muun muassa perustaa turvallisia tukikohtia Kiinan alueelle. Ranskalaisille joukoille asetettavat operatiiviset vaatimukset kasvoivat luonnollisesti sodan laajentumisen ja sotaan käytettävien resurssien lisääntymisen myötä.⁸¹⁶

- Kenraali de Gaullen jättäessä tilapäisesti Ranskan poliittisen näyttämön joulukuussa 1946 alkoi ranskalaisessa politiikassa varsin sekava ja päämäärätön vaihe. Neljännen tasavallan aikana maalla oli jatkuvasti vaikeuksia muodostaa vakaita hallituksia, mikä johtui kansalliskokouksessa vallinneesta varsin kaoottisesta tilanteesta ja siitä, että presidentillä oli perustuslain perusteella heikko asema. Ranska ei myöskään ollut valmistautunut tulevaan sotaan, ja maa oli ilmiselvästi viisi vuotta kestäneen sodan ja saksalais miehityksen heikentämä. Ranskassa vallinnut poliittinen epävakaasi vaikutti nopeasti kehitykseen Indokiinassa. Decup väittää, että ilman selvää poliittista johtoa ja ymmärrettävää strategiaa alkoivat sekä byrokraatia että sotilaat kehittää omia toimintamallejaan, mikä muodostui kohtalokkaaksi poliittiselle kehitykselle Indokiinassa.⁸¹⁷
- Useat onnettomat poliittiset päätökset heikensivät osaltaan yhä huonommaksi käyvästä siirtomaahallinnon tilannetta. Decup'n mukaan merkittävimpiä olivat luultavasti kolme seuraavaa seikkaa⁸¹⁸:
- Kenraali de Gaullen ero tammikuussa 1946 lisäsi osaltaan kaaosta. Ero johtui presidentin heikosta asemasta tulevassa neljännessä tasavallassa. Uusi perustuslaki, johon presidentin heikko asema oli kirjattu, astui voimaan tammikuussa 1947, ja Vincent Auriolista tuli seuraava presidentti.
- Tammikuusta 1946 lähtien ei enää yksi ministeri ollut vastuussa puolustuksesta, vaan kaksi: puolustusministeri ja varusteluministeri. Tämä perustui omituiseen kuvitelmaan siitä, että tässä asiassa hajota ja hallitse -periaate olisi Ranskan edun mukaista. Moni poliitikko katsoi ilmeisesti, että tällä tavalla pidettäisiin sotilaat käsivarren mitan päässä politiikasta.
- Jokaiselle sotaanäyttämölle nimettiin oma sotilaskomentaja, joka ei ottanut vastaan käskyjä puolustus- tai varusteluministeriltä vaan suoraan hallitukselta Pariisissa.

⁸¹⁴ Cooper (ja muut 1964), s. 89.

⁸¹⁵ La Gorce, Paul-Marie de: *The French Army, a Military-Political History*, George Braziller, Inc., New York, 1963, s. 381, 384.

⁸¹⁶ Fall (1961/1995), ss. 28–29. Fall kirjoitti: ”Vuosien 1946–1949 sissijoukot olivat muotoutuneet ensiksi pataljooniksi, sitten rykmenteiksi ja nyt (noin vuonna 1950) alkoivat noin 10 000 miehen vahvuiset divisioonat löytää muotonsa. Ensimmäinen viiden divisioonan sarja – divisioonat numero 304, 308, 312, 316 ja 320 – perustettiin vuonna 1950, ja niitä seurasi pian niin kutsuttu 351. Raskas divisioona, joka oli mallia neuvostoliittolainen tykistödivisioona, johon kuului kaksi tykistörykmenttiä ja pioneerirykmentti.”

⁸¹⁷ Decup (1996), ss. 104–105.

⁸¹⁸ Sama, s. 105.

Tämä johti käytännössä siihen, että sotilaskomentajien oli vaikea sopeuttaa toimintansa ja toimia tilanteen mukaisesti niin kuin sota olisi edellyttänyt, koska heillä oli vain vähän toimintavaltuuksia.⁸¹⁹

Näiden onnettomien poliittisten päätösten lisäksi sotilasorganisaatio koki monta organisatiomuutosta vuoden 1946 aikana ja yleisesikunnan asema heikentyi vuonna 1947. Kaikki tekijät vaikuttivat samaan negatiiviseen suuntaan Indokiinassa: Kuka oikeastaan oli vastuussa sotilaallisen strategian ja operaatiotaidon kehittämistä? Todennäköisesti ei kukaan! Tällainen vastaus on kauhuskenaario kaikille sotilaallisille ja poliittisille suunnittelijoille, ja sellaista tilannetta pitää luonnollisesti aina välttää.

Ranskan poliittista epävakautta vuosina 1946–1954 kuvaa hyvin se, että hallitus vaihtui 19 kertaa. Tähän verrattuna *Viet Minhin* johtaminen oli vakaalla pohjalla. Ho ja hänen sotilasjohtajansa kenraali Giap johtivat koko tuon ajan poliittista kehitystä Vietnamissa ja vietnamilaisia sotajoukkoja, kun taas ranskalaisten puolella Indokiinan hallintoa johti viisi eri kenraalikuvernööriä. Ranskalaisten joukkojen komentaja vaihtui seitsemän kertaa. Kun vielä yleisesikunnan päällikön asema Pariisissa oli heikentynyt erittäin merkittävästi ja hänen vaikutusvaltaansa oli rajoitettu, sotilaskomentajat siirtomaissa eivät myöskään enää saaneet selkeitä käskyjä. Siinä missä *Viet Minhillä* oli selkeä poliittinen strategia, sellainen puuttui Ranskalta. Ilman selkeää poliittista strategiaa sotilasjohtajien oli vaikea tietää, mitä oikeastaan piti priorisoida. Ehkä tavoitetta voidaan kuvata seuraavasti: pitääkö sota käynnissä ja yrittääkö estää kommunisteja pääsemästä valtaan Indokiinassa.⁸²⁰

Jos pyrkii ymmärtämään ranskalaisten joukkojen mahdollisuuksia ja rajoituksia Indokiinassa, on syytä tutustua muutamiin tuon ajan tutkimuksiin ja aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen, jota on aikojen saatossa julkaistu paljon. Moni tutkimus niin alueesta kuin itse sodankäynnistäkin kuvaa varsin hyvin sodanaikaisia kehityspiirteitä. Monelle upseerille ja kirjoittajalle oli ajan myötä kehittynyt hyvä paikallistuntemus, ja moni heistä on myöhemmin kirjoittanut mielenkiintoisia teoksia sodankäynnistä ja molempien osapuolten sotilaallisesta ajattelusta. Osa näistä upseereista, joista tuli myöhemmin akateemisia tutkijoita, kykenivät tuomaan esiin Vietnamissa nähdyin nationalistisen ja samalla kommunistisen vallankumouksen globaalin ulottuvuuden paremmin kuin osallistujat ja tarkkailijat muista maista, jotka joutuivat vedetyksi mukaan Indokiinan sotaan. Vastaavasti on joukko pohjoisvietnamilaisia kirjoja, jotka kertovat siitä, miten kommunistinen johto ajatteli ja priorisoi asioita.

Ranskalaisella puolella jäi usein puuttumaan looginen analyysi, jonka avulla olisi ollut mahdollista kehittää hyviä vastatoimia *Viet Minhiä* vastaa, joka oli epäilemättä onnistunut kehittämään koulutusta, mobilisointia ja pääasiassa talonpojista koostuvien joukkojensa indoktrinaatiota tehokkaalla tavalla. Yhtenä syynä ranskalaisten puutteelliseen operatiiviseen ajatteluun on loppuun asti ajateltujen poliittisten ohjeiden puuttuminen sotilailta, sillä Pariisissa tiuhaan vaihtuneet hallitukset eivät sellaisia kyenneet antamaan. Ilman selkeää strategiaa ja sotilasstrategista ajattelua oli oikeastaan mahdotonta voittaa perinteistä siirtomaasotaa. Siirtomaiden paikalliset eliitit, joista hyvänä esimerkkinä on vähitellen hyvin organisoitunut

⁸¹⁹ Decup (1996), s. 104.

⁸²⁰ La Gorce (1963), ”Chapter fifteen: The Army of the Fourth Republic”. Tämä luku on hyvä katsaus siitä, miten Ranskan asevoimat ja varsinkin maavoimat toimivat neljännen tasavallan aikana, useiden hallitusvaihdosten ja puutteellisten strategisten perusteiden aikana.

indokiinalainen kommunistinen puolue, eivät yksinkertaisesti halunneet hyväksyä paluuta ennen maailmansotaa vallinneeseen tilanteeseen.⁸²¹ Kun Ranskan johto Pariisissa ei oikein tiennyt, mitä se halusi, joutuivat Indokiinassa olevat sotilaat toivottomaan pinteeseen, ja he ryhtyivät kehittämään omia paikallisia ratkaisujaan⁸²².

Konfliktin ensimmäisessä vaiheessa ranskalaisilla oli hallinnassaan kaikki suurehkot kaupungit ja tärkeimmät maaseutualueet koko Indokiinassa. Vielä keväällä 1954 ranskalaisilla oli hallinnassaan useimmat alueet 16. leveyspiirin eteläpuolella, alue, josta myöhemmin tuli Etelä-Vietnam. Ranskalla ei kuitenkaan ollut riittävästi joukkoja ulottaakseen hallintansa kaikkiin osiin pohjoisen Vietnamin sisämaata. Juuri tällä alueella *Viet Minh* oli voimissaan jo vuodesta 1946 lähtien, ja alue kehittyi nopeasti sellaiseksi, jota Maon teorioissa kutsutaan vapautetuksi alueeksi. Ajan mittaan rekrytoidut joukot koottiin ja ne saivat peruskoulutuksensa juuri näillä usein vaikeapääsuisillä alueilla. Vapautetut alueet olivat käytännössä *Viet Minhin* hallinnassa. Se saattoi niillä toimeenpanna maareformeja, pitää valvonnassaan poliisia ja kouluja, rekrytoida avoimesti ja romahduttaa paikallinen talouden. Siirtomaahallinto menetti vastaavasti resurssien hallinnan näillä alueilla, eikä se kyennyt vaikuttamaan kehitykseen paikallisella tasolla.

6.4.3 Tappiot kasvavat – ranskalaisten toimintamalli vuosina 1947–1950

Kun tarkastellaan ranskalaisten tekemiä operaatioita vuodesta 1947 lähtien siihen asti, kun kenraali Jean de Lattre de Tassigny saapui alueelle vuonna 1950, kehityksessä havaitaan monta keskustelunarvoista piirrettä. Ne nimittäin kertovat paljon siitä, millä tasolla ranskalainen operaatiotaito oli. Vuonna 1947 ranskalaisten oli pakko yrittää uudelleen harsia Indokiina kokoon ja karkottaa *Viet Minh* Hanoista ja siirtomaapäkaupunkinsa ympäristöstä. Osoittautui kuitenkin vaikeaksi saada hallintaan siirtomaajohdon haluamat alueet, varsinkin kun *Viet Minhin* joukot yleensä onnistuivat vetäytymään ennen kuin ne kyettiin lyömään.⁸²³

⁸²¹ Pohjoisvietnamilaisesta näkökulmasta kirjoitettuja tai Vietnamin kommunistijohtajien kirjoittamia kirjoja ovat

1. *Victory in Vietnam. The Official History of the People's Army of Vietnam, 1954–1975*, kääntäjä Merle L. Pribbenov, esipuhe W. J. Duiker, University Press of Kansas, Kansas, 2002. Tämä on yhtyneen kommunistisen Vietnamin kertomus sodasta.
2. Vo Nguyen Giap: *Banner of People's War, the Party's Military Line*, esipuhe Jean Lacouture, johdanto Georges Boudarel, Pall Mall Press, London, 1970b. Boudarel oli ranskalainen kommunistimilitantti ja Ranskan kommunistipuolueen johtaja Indokiinassa. Indokiinan sodan aikana Boudarel toimi yhteistyössä *Viet Minhin* kanssa. Häntä syytettiin sittemmin sodan jälkeen ranskalaisten sotavankien kiduttamisesta leirillä 113. Leirin 320 vangista 278 kuoli aikana, jolloin Boudarel oli siellä poliittinen komissaari.
3. Vo Nguyen Giap: *Selected Writings*, Foreign Languages Publishing House, Hanoi, 1977.
4. Vo Nguyen Giap: *How We Won the War*. Kenraali Van Tien Dung oli toinen kirjoittaja. RECON Publications, Ypsilanti, Michigan, 1976.
5. Truong Chinh: *Selected Writings*. The Gioi Publishers, Hanoi, 1994.
6. Truong Chinh, *Primer for Revolt, The Communist Takeover in Viet-Nam*, esipuhe Berdnard B. Fall, Frederick A. Praeger Publishers, New York, 1963.
7. Ho Tši Minh: *On Revolution, Selected Writings, 1920–66*, Frederick A. Praeger Publishers, New York, 1967.

⁸²² Lartéguy, Jean: *Tapte skanser*, Dreyer Forlag, Oslo, 1961. Ranskankielinen nimi *Les Centurions*. Jos haluaa paneutua ranskalaisten sotilasjohtajien vaikeaan tilanteeseen, tämä teos on suositeltavaa luettavaa. Se on kirjoitettu (historiallisen) romaanin muotoon, ja se kertoo ranskalaisista laskuvarjojoukkojen upseereista Indokiinassa ja Algeriassa. Kirja onnistuu vangitsemaan tunnelmia joukoissa ja kuvaa paremmin kuin useimmat historian ja politiikan faktakirjat neljännen tasavallan syvää kriisiä 1950-luvulla sekä syytä terroriorganisaatio OAS:n (*L'Organisation de l'armée secrète*) syntyyn 1960-luvulla. OAS oli ranskalainen äärioikeistolais-nationalistinen maanalainen organisaatio, joka syntyi Ranskan vetäytyessä Algeriasta. Se toimi 1961–1963.

⁸²³ Davidson, Phillip B.: *Vietnam at War, The History 1946–1975*, Presido Press, Novato, California, 1988, ss. 57–72.

Koska Ranska oli tässä vaiheessa hyvin riippuvainen erikoisjoukoistaan, erityisesti laskuvarjojoukoista, muodostuivat lentokuljetukset todelliseksi pullonkaulaksi. Ennen vuotta 1950 ilmavoimat ei yrityksistä huolimatta juurikaan kyennyt tukemaan operaatioita ilmasta, eikä ilmavoimille ollut vielä kehitetty tehokkaita menetelmiä toimia maamaaleja vastaan. Sotilasjohto muutti nopeasti taktiikkaansa päätyen toimintamalliin, jossa kommandojoukoilla iskettiin havaittuihin vihollisjoukkoihin. Isku tehtiin usein ilmoitse syvälle taistelualueelle, alueille, jotka eivät olleet omassa hallinnassa. Ranskalaisjoukot olivat usein lukumäärältään selvästi alivoimaisia, mutta ne onnistuivat silti varsin usein lyömään vastassa olleet *Viet Minhin* joukot. Joukkojen huoltaminen ilmoitse oli johtava konsepti ja onnistumisen edellytys. Ranskan ilmakuljetuskapasiteetti kasvoi hitaasti mutta varmasti.

Anthony Clayton, *Royal Military Academy Sandhurstin* pitkäaikainen opettaja ja ranskalaisen sotataidon asiantuntija, on tehnyt yhteenvedon edellä mainittujen taistelujen varhaisemmasta mutta tärkeästä vaiheesta ja siinä ilmenneistä pääpiirteistä. Hän tukeutuu pääasiassa ranskalaisiin lähteisiin. Teksti osoittaa, että osapuolten sodankäyntitavat poikkesivat merkittävästi toisistaan:

*Ranskalaiset aloittivat sotarekensä karkottamalla Viet Minhin Hanoi alueelta. He kykenivät myös valtaamaan takaisin lähes koko Laosin. He eivät kuitenkaan olleet riittävän vahvoja, jotta he olisivat kyenneet estämään Viet Minhiä vetäytymästä ennalta valmistelluille ja varustelluille turvallisille alueille pohjoisessa. He kykenivät vaivoin purkamaan Nam Dinbin ja Huén piiritykset. Tilanne Cochin-Kiinassa säilyi epävarmana. [...] loka-marraskuussa 1947 käynnistettiin kaksi operaatiota, joiden tarkoituksena oli eristää Viet Minh Thai Nguyenin kukkuloilla. Näissä operaatioissa he käyttivät laskuvarjojoukkoja, joilla pyrittiin yllätykseen, sekä tykistöä ja lentokoneita, enimmäkseen Spitfire-koneita. Viet Minhin tappiot ja asemennytykset olivat hyvin suuret: noin 10 000 miestä, mukaan luettuna surmansa saanut valtionvarainministeri. Vastoin ranskalaisten arviota tappiot eivät kuitenkaan olleet kohtalokkaita. Ranskalaiset eivät kyenneet ratkaiseviin takaa-ajo-operaatioihin, koska suuri määrä joukkoja oli sitoutunut suojaamaan jatkuvien hyökkäysten kohteina olevia elintärkeitä alueita pohjoisessa, Annamissa ja Cochin-Kiinassa. Tähän aikaan ranskalaiset olivat kuitenkin varmoja voitostaan ja pysyivät haluttomina kouluttamaan suuria määriä vietnamilaisia, he jopa suostuivat omien joukkojensa vahvuutta. Kuitenkin heidän valvonnassaan olevalla kaukaisella Viet Bacin vuoristoalueella luoteessa Viet Minh teki hyökkäyksiä, järjesti väijytyksiä ja livahti tiehensä välttämättä avointa taistelua, jota ranskalaiset olisivat hallinneet tulivoimallaan. Ranskalaiset käyttivät myös poltetun maan taktiikkaa. Konfliktia sävyttivät lukemattomat pienet paikalliset taistelut ympäri koko Vietnamia, jotkut hyvin verisiä molemmille osapuolille. [...]*⁸²⁴

Vuodesta 1948 lähtien oli kuitenkin selvää, että ranskalaisten oli lisättävä sotilaidensa määrää, mikäli he halusivat menestyä. Siihen aikaan ei juuri ollut viitteitä siitä, että sodasta *Viet Minhiä* vastaan tulisi lyhyt, pikemminkin päinvastoin. Kuitenkin Ranska samaan aikaan kokosi joukkoja operaatioihin myös muissa osissa Ranskan imperiumia. Kaiken kaikkiaan se antoi Indokiinassa taisteleville vain vähän toivoa tulla asetetuksi etusijalle, mikä olisi ollut välttämätöntä niiden uudelleenjärjestelyjen kannalta, joiden he vähitellen ymmärsivät olevan välttämättömiä.⁸²⁵ Esimerkiksi laskuvarjorykmentit eivät olleet mitenkään ihanteel-

⁸²⁴ Clayton (1998), s. 48.

⁸²⁵ Decup (1996), s. 107. Ranskalaisten joukkojen toiminnasta Indokiinassa kertovia teoksia ovat esimerkiksi Gaujac, Paul: *Histoire des Parachutistes Français, Volume I*, S. P. L. A Paris, Paris, 1975 ja Sergeant, Philippe: *Paras-Légion, le 2ème BEP en Indochine*, Presses de la Cité, Paris, 1982.

lisesti organisoituja sellaisia iskuja ja nopeita hyökkäyksiä silmällä pitäen, joita ne tekivät lähes päivittäin. Ne eivät myöskään olleet saaneet tarvitsemaansa erikoisvarustusta. Merkille pannuista operatiivisista ongelmista huolimatta niiden odotettiin kykenevän kolmeen täysin erilaiseen sodankäyntiin. Niiden tuli kyetä sotaan siirtomaissa, sotaan Euroopassa suurvaltaa vastaan (lue: Neuvostoliittoa vastaan) ja toimimaan turvallisuusjoukkoina Ranskan sisäisessä puolustuksessa.

Pataljoonat oli varustettu vain kevyellä kalustolla, siis käsiaseilla, kevyillä kranaatinheittimillä, maastoautoilla ja kannettavalla radiokalustolla, mutta niillä ei ollut omaa tykistöä. Siitä huolimatta joukot pystyivät toimimaan hyvin siirtomaissa vuodesta 1946 aina vuoteen 1950, koska vastustajilla oli vielä vähemmän raskasta kalustoa.⁸²⁶

Ranskalaisten sotilasoperaatiot Indokiinan uhanalaisimmalla alueella Tonkinissa olivat niin sanotusti säästöliekillä vuosina 1948 ja 1949. Sotilasjohdolla oli koko ajan liian vähän joukkoja suhteessa heille käskettyihin tehtäviin. Samaan aikaan *Viet Minh* kasvatti koko ajan joukkojensa määrää, koulutti lisää poliittista kaaderia, toteutti järjestelmällisesti rekrytointia ja joukkojen koulutusta ja ylläpiti tietyn tasoista taistelutoimintaa.⁸²⁷ Ranskalaisetkin aloittivat joukkojensa uudelleenorganisoinnin tavoitteenaan selkeämmät johtosuhteet ja huollon sopeuttaminen entistä paremmin toimintaympäristöön. Huoltoyksiköt saivat vastuulleen lentokuljetukset, joilla huollon materiaali toimitettiin operatiivisille pataljoonille ja siinä vaiheessa perustetuille niin sanotuille moottoroiduille osastoille (*Groupement Mobile, GM*).⁸²⁸ Nykytermein niitä voitaisiin kaiketi kutsua kiinteiksi *task force* -organisaatioiksi.

Viet Minhin karkottaminen tärkeimmiltä alueilta pohjoisessa Tonkinissa vaati yhä suurempia ponnistuksia. Ranskalaisjoukkojen johdon oli pakko siirtää joukkoja etelästä pohjoiseen Vietnamiin. Samalla tultiin etelässä alttiimmiksi vihollisen toiminnalle. *Viet Minh* yritti hyödyntää tilannetta lisäämällä sotilaallista ja poliittista läsnäoloaan alueella. Tarkoituksena oli muun muassa voittaa puolelleen varsin välinpitämättömästi tilanteeseen suhtautuva paikallinen väestö. *Viet Minh* otti terrorin elimelliseksi osaksi strategiaansa toiminnassaan niin sanottuja kansanvihollisia vastaan.

⁸²⁶ Länsimaisten kirjailijoiden kirjoittamia teoksia Indokiinan ja Vietnamin sodasta:

1. Macdonald, Peter: *Giap, The Victor in Vietnam*, W.W. Norton & Company, London, 1993. Kirja perustuu Giapin haastatteluihin Hanoissa.
2. Post, Ken: *Revolution, Socialism and Nationalism in Viet Nam, Volume 1 to 5*, Dartmouth Publishing Company, Aldershot, Hants, 1989–1994. Tämä on yksi kunnianhimoisimmista tähän mennessä julkaistuista tutkimuksista siitä, mistä vallankumouksellinen kehitys Vietnamin johtui. (Kuudetta osaa ei koskaan julkaistu – kustantamo lopetti kirjailijan tukemisen ilmoittaen syyksi huonon taloudellisen tilanteen).
3. Thompson, Robert: *Peace is NOT at Hand, The American Position in the Post-Vietnam World and the Strategic Weakening of the West*, David McKay Company Inc., New York, 1974.
4. Thompson, Robert: *No Exit from Vietnam*, David McKay Company Inc., New York, 1969.
5. Marshall, S. L. A.: *Vietnam – Three Battles*, Da Capo Press Inc., New York, 1971. Teoksessa tarkastellaan yksityiskohtaisesti kolmea taistelua vuosina 1966–67.
6. Pustay, John S.: *Counterinsurgency Warfare*, The Free Press, New York, 1965.
7. Roy, Jules: *The Battle of Dien Bien Phu*, Harper & Row Publishers, New York, 1965.
8. Fall, Bernard B.: *Hell in a Very Small Place, The Siege of Dien Bien Phu*, J. B. Lippincott Company, New York, 1967.
9. Sullivan, David S. & Sattler Martin J. (toim.): *Revolutionary War – Western Response*, Columbia University Press, New York, 1971.

⁸²⁷ Clayton (1998), s. 52.

⁸²⁸ *Groupement Mobile* (GM) oli itsenäiseen toimintaan kykenevä moottoroitu rykmentin taisteluosasto, johon tyypillisesti kuului kolme jalkaväkipataljoonaa, niitä tukeva tykistöpatteristo sekä muita joukkoja, kuten kevyitä panssarivaunuja, pioneereja, viestijoukkoja ja lääkintäjoukkoja. *Groupement Mobilen* vahvuus oli tyypillisesti noin 3 000–3 500 miestä.

Ranskalaiset halusivat saada paikallisen väestön vakuuttuneeksi siitä, että he olivat tulleet pysyäkseen, ja ryhtyivät vastatoimiin, mutta enimmäkseen vain pienessä mittakaavassa. Taktiikkaan kuului rakentaa vartiotorneja tienvarsille ja partioida jatkuvasti komppanioilla tärkeiksi katsotuilla alueilla. Korkean valmiuden ansiosta kyettiin nopeasti käynnistämään vastatoimet, kun paikallinen väestö ilmoitti *Viet Minhin* esiintymisestä alueella, ja kyettiin vahventamaan hyökkäyksen kohteeksi joutuneita puolustusasemia sekä iskemään paljastuneita *Viet Minhin* esikuntia vastaan. Samankaltaisia menetelmiä käytettiin Annamissa, Cochín-Kiinassa ja Kambodžassa, joissa varsinkin laskuvarjojääkärijoukkoja käytettiin tällä tavalla. Toimintamalli poikkesi luonnollisesti paljon siitä, millä tavalla taisteltiin *Viet Minhin* suurempia vaikutisia joukkoja vastaan pohjoisessa Vietnamissa.⁸²⁹

Vuonna 1949 ranskalaiset päättivät siirtyä defensiiviseen strategiaan. Edellisenä vuotena taistelut olivat kiihtyneet varsinkin pohjoisessa. Ranskalaisten vielä organisoidessa uudelleen joukkojaan kyetäkseen paremmin vastaamaan Indokiinan operatiivisiin haasteisiin *Viet Minh* suoritti odottamatta mittavan sarjan hyökkäyksiä tärkeälle siirtomaavaltatielle numero 4 (*Route Colonial 4*).⁸³⁰ Ensimmäisen kerran Ranskan johto Pariisissa ymmärsi nyt, miten vahvaksi *Viet Minh* oli kehittymässä. Kesästä 1948 lähtien *Viet Minhin* joukot kykenivät lyömään ranskalaisten komppanian vahvuisia puolustusasemia ja samalla estämään ranskalaisia valtaamasta asemia takaisin vastahyökkäyksillä. Utta oli myös se, että *Viet Minh* alkoi olla ilmatorjuntatykkejä, joita se osasi käyttää tehokkaasti.⁸³¹

Giapin sotajoukot valmistautuivat nyt siihen, mitä Mao kutsuu toiseksi vaiheeksi vallankumousasteikollaan: ryhdyttiin perustamaan vakinaisia pataljoonia ja rykmenttejä, jotka kykenivät toimimaan yhdessä ja muodostamaan tavanomaisen jalkaväkidivisioonan. Kesällä 1948 ranskalaiset joukot menettivät kolmessa viikossa kahdeksan pataljoonaa, noin 7 000 miestä, ja varsin suuren määrän aseita.⁸³² Eräässä kommunistilähteessä aikaa kuvaillaan seuraavasti:

Vuonna 1948 sota sai uuden ilmeen, kun sissisotaa kiihdytettiin vihollisen tilapäisesti valtaamilla alueilla. Vihollinen pakotettiin valtaamaan maa-alueita ja siksi hajauttamaan joukkojaan, se pakotettiin raivaus- ja rauhoitusoperaatioihin ja lujittamaan jalansijaansa. Siksi vihollinen ei kyennyt keskittämään suuria joukkoja hyökkäyksiä varten tai torjumaan vietnamilaisten hyökkäyksiä.

*Verrattuna syksyyn ja talveen 1947 vihollisen voima oli vähentynyt tuntuvasti. Hyökkäyksessä Viet Bacia vastaan (huom. Viet Minhin päätukikohta pohjoisessa) saattoi kenraali Valluy tarkastaa 14 strategista liikkuvaa pataljoonaa (1947). Vuonna 1948 (kenraali) Blaiseaulla oli vain kahdeksan pataljoonaa [...]*⁸³³

⁸²⁹ Clayton (1998), ss. 53–54.

⁸³⁰ Viet, Dang Van: *Highway 4, The Border Campaign, 1947–1950*, Foreign Languages Publishing House, Hanoi, 1990, ss. 15–90.

⁸³¹ Sama, ss. 65–71. Teos antaa värikkään propagandistisen kuvan taisteluista, ja se on täynnä silminnäkökertomuksia kommunistiselta puolelta. Teksti osoittaa, miten yhdistelmä poliittista indoktrinaatiota, sotilaskoulutusta ja vähitellen merkittäväksi muodostuva taktinen kokemus vei *Viet Minhin* kohti ranskalaisten ammattisotilaiden taistelukykyä.

⁸³² Decup (1996), s. 108 ja Gaujac (1975), s. 196 ja 245. Materiaalitappiot: 13 kanuunaa, 450 ajoneuvoa, kolme mekanisoitua joukkuetta kussakin neljä taisteluaajoneuvoa, 120 kranaatinheitintä, 2 140 kevyttä konekivääriä ja 8 500 kivääriä.

⁸³³ Tunteamaton kirjoittaja: *The 30-Year War 1945–1975* (2002), s. 150.

”*The Border Campaign*” eli taistelut valtatie 4:n varrella ja Kiinan vastaisella rajalla osoittivat kuitenkin sen, että *Viet Minh* ei vielä ollut kyllin vahva voittamaan suurempaa tavanomaisin menetelmin käytävää taistelua ranskalaisia joukkoja vastaan. Ranskalaisten joukkojen strateginen ja taktinen liikkuvuus, varsinkin edellä mainittujen liikkuvien ryhmien erikoisjoukkojen liikkuvuus, yhdistettynä ylivoimaiseen tulivoimaan, esti *Viet Minh*ä saavuttamasta ratkaisevaa menestystä.⁸³⁴

Seurauksena *Viet Minh*in kärsimistä ja edelleen jatkuvista merkittävistä tappioista, Giap päätti vaihtaa taktiikkaa. Hän panosti nyt uuvutusstrategiaan. Sen sijaan että ranskalaisten hallussa oleville alueille tunkeuduttaisiin taistellen, siirryttiin soluttautumistaktiikkaan, jossa päätaistelumuotona olivat jatkuvat pienimuotoiset hyökkäykset ja ylläkööt. Taktiikan muutosta seurasi intensiivinen poliittinen propaganda, jonka kohteena oli erityisesti talonpoikaisväestö. Siihen yhdistyi yhteistyöhaluttomien voimakas leimaaminen. Terrori oli tärkeä vaikutuskeino. ”Epäystävällisen asenteen” omaavien paikallisten johtohenkilöiden murhat ja muilutukset yleistyivät ja muodostuivat olennaiseksi osaksi sissitaktiikkaa.

Koska vietnamilaiset eivät käytännössä kyenneet voittamaan suurehkoja taisteluja ranskalaisten tukikohtien lähellä Tonkinin suistoalueella, jossa ranskalaiset aina saattoivat vastata hyökkäykseen panssarijoukon vastahyökkäyksellä, amfibio-operaatioilla jokivarsilla sekä tykistön ja ilmavoimien tulella, Giap ja poliittiset johtajat ymmärsivät, että heillä ei ollut valinnan varaa. Pääjoukot vedettiin länteen ja pohjoiseen siten, että etäisyys ranskalaistukikohtiin kasvoi. Pohjoisessa, kommunistien hallinnassa olevalla alueella pitkin Kiinan rajaa, ranskalaiset joutuivat vuodesta 1950 lähtien turvautumaan huollossaan pelkästään ilmakuljetuksiin, eivätkä he siellä kyenneet käyttämään hyväkseen ylivoimaista tulivoimaa.

*Viet Minh*in hyökkäykset valtatie 4:n suunnassa vuosina 1947–1950 saivat viimein Ranskan hallituksen hieman kiinnostumaan sodasta⁸³⁵. Ranskalaisten tappio Dong Khéssa pohjoisessa Tonkinissa teki myös vahvan vaikutuksen. Vaikka ranskalaiset laskuvarjojääkärit valtasivat Dong Khén nopeasti takaisin, se näytti, että kehitys kulki siirtomaahallinnon kannalta väärään suuntaan. Ranskalaiset eivät lopulta kyenneet puolustamaan Dong Khéta, jonka *Viet Minh* valtasi lopullisesti syyskuussa 1950. Clayton kuvailee tapahtumaa:

Syyskuussa (1950) Giap aloitti voimakkaat hyökkäykset pohjoisen rajan vuoriharjanteella olevia asemia vastaan käyttäen yli 20 pataljoonaa parhaista joukoistaan sekä tykistöä ja valtasi jälleen Dong Khén. Sitten hän tuhosi pala palalta kolme pataljoonaa käsittävän ranskalaisen kolonnan, jonka kenraali Carpentier oli 3. lokakuuta – liian myöhään – käskenyt vetäytyä Cao Bangista. [...] Carpentierin taitamaton ja ylimielinen suunnitelma jätti huomioimatta nimenomaisen tiedustelutiedon sillä seurauksella, että neljä pataljoonaa käsittävä kolonna, jossa nyt oli mukana vetäytymisen tueksi lähetetty laskuvarjopataljoona, tuhottiin. Katastrofi maksoi ranskalaisille yli 4 800 miestä kaatuneina ja kadonneina sekä suuren määrän haavoittuneita. Sen johdosta ranskalaiset tyhjensivät Lang Sonin (maakunnan) varastoineen aseineen ilman taistelua. Sen jälkeen heidät tungettiin vähitellen pois lähes koko pohjoisesta Tonkinista. Henkilökohtaisilla ristiriidoilla (kenraalien) Carpentierin ja Alessandrin välillä Tonkinissa ja kolonnan kahden komentajan välillä oli suuri merkitys tässä katastrofissa.⁸³⁶

⁸³⁴ Viet, Dang Van (1990), ss. 19–90. Teos välittää vietnamilaisen näkemyksen pitkistä sarjasta kahakoita ja taisteluja Kiinan vastaisella rajalla ennen kuin alue käytännössä siirtyi *Viet Minh*in hallintaan vuodesta 1950 lukien.

⁸³⁵ Decup (1996), ss. 107–108 ja Clayton (1998), s. 52, ss. 54–57.

⁸³⁶ Clayton (1998), s. 55.

Yksittäinen tekijä, joka ajan mittaan nousi ehkä kaikkein merkittävimmäksi sodassa, oli kommunistien tulo valtaan Kiinassa vuonna 1949. Jälkikäteen on helppo nähdä, että Kiinan kommunistijohto halusi luoda aivan uudet edellytykset *Viet Minhille* käydä sotaa Ranskan siirtomaahallintoa vastaan. Siitä lähtien *Viet Minh* ei enää ollut maantieteellisesti eristyk- sissä, vaan se alkoi saada merkittävästi apua Maon Kiinalta. *Viet Minhillä* oli nyt toiveissa saavuttaa Maon sodankäynnin kolmas vaihe, ja myöhään vuonna 1949 Ho Tši Minhin ”vaihtoehtohallitus” ilmoitti kansallisesta liikekannallepanosta ja otti käyttöön uuden ase- velvollisuusjärjestelmän, joka koski 18–44-vuotiaita miehiä. Se varmisti *Viet Minhille* enem- män kuin kylliksi työvoimaa ja sotilaita. Samaan aikaan *Viet Minh* aloitti kampanjan, jonka tarkoituksena oli tuhota ranskalaisten monet pienet etuvartioasemat Pohjois-Vietnamissa, varsinkin Mustanjoen laaksossa Hanoiin luoteispuolella.

Tammikuussa 1950 Peking tunnusti virallisesti *Viet Minhin* Vietnamin laillisena hallituk- sena. Sen vuoksi kävi myös Neuvostoliitolle poliittisesti välttämättömäksi tunnustaa *Viet Minh*.⁸³⁷ Se sai siitä lähtien apua monella eri tasolla. Keväästä 1950 lähtien saattoivat *Viet Minhin* joukot muun muassa vapaasti vetäytyä Kiinan alueelle lepäämään, harjoittelemaan ja varustautumaan ilman pelkoa ranskalaisista lentopommituksista ja hyökkäyksistä. Aseita, ampumatarvikkeita ja muuta tarpeellista sotamateriaalia alkoi vähitellen virrata suuria mää- riä *Viet Minhille*.⁸³⁸

Ranskalaisten kannalta tilanne Indokiinassa oli syksyllä 1950 hyvin vakava. Sodasta oli nyt tullut epäsuosittu myös Ranskassa, ja monet sosialistit sekä radikaalipuolueen johtaja Pierre Mendès France vastustivat avoimesti sotaa. Kommunistipuolue, jota johdettiin Moskovasta, oli myös sotaa vastaan, mikä johti moniin lakkoihin muun muassa Ranskan asevoimien ase- voimien ammattiarmeijaosia, koska ne vastasi- vat vuodesta toiseen kaikkein vaativimpien operaatioiden toimeenpanosta.⁸³⁹

6.4.4 Kenraali de Lattre de Tassigny palauttaa ranskalaiset voittojen tielle – väliaikaisesti

Kenraaliluutnantti Phillip B. Davidson, Yhdysvaltojen tiedustelupäällikkö Vietnamissa vuosina 1967–1969, kuvailee mielenkiintoisella tavalla Indokiinan sodan uutta vastuun- kantajaa⁸⁴⁰. Ranskalaisten joukkojen menetettyä käytännössä Kiinan vastaisen raja-alueen hallinnan vuoden 1950 aikana kenraali de Lattre de Tassigny (1889–1952) sai tehtäväkseen yrittää pelastaa tilanteen pohjoisessa⁸⁴¹. Häntä pyydettiin vastaanottamaan yhdistetty ken- raalikuvernööri ja Ranskan Indokiinan joukkojen komentajan tehtävä, sillä aiempaa ken- raalikuvernööriä Léon Pignonia pidettiin syypäänä RC 4:llä kärsittyyn tappioon. De Lattre oli tuolloin 61 vuoden ikäinen, ja hän oli korkeimmassa asemassa oleva ranskalaisupseeri Euroopassa.⁸⁴² Emmittyään uuden nimityksen vastaanottamista de Lattre lopulta suostui, ja hän saapui Saigoniin joulukuussa 1950.

⁸³⁷ Asprey, Robert B.: *War in the Shadows, The Guerrilla History, Volume I*, iUniverse, Lincoln, Nebraska, 2002, ss. 495–496.

⁸³⁸ Clayton (1998), s. 54.

⁸³⁹ Sama, ss. 55–56. Kolme pääasiallista ryhmää olivat *Coloniale* (nykyisin *Troupes de Marine*), *Légion Etrangère* ja pohjoisaf- rikkalaiset *Tirailleurs*-joukot.

⁸⁴⁰ Davidson (1988). Luvun teksti perustuu Davidsonin kirjaan varsinkin suurten taistelujen osalta, ja sitä täydentävät muut viitteissä mainitut lähteet.

⁸⁴¹ Viet, Dang Van (1990), ss. 15–34 (mukaan luettuna taistelualueiden kartat) ja ss. 103–110.

⁸⁴² Davidson (1988) s. 101.

Ei ole liioittelua väittää, että uusi tehtävä muodosti merkittävän haasteen Ranskan selvästi arvostetuimmalle kenraalille. Hänen täytyi lyhyessä ajassa kyetä muuttamaan Ranskan Indokiinan joukoissa vallinnut masentunut ilmapiiri. Kaatuneiden ja haavoittuneiden määrä oli kasvanut koko ajan pohjoisessa, ja tappiot oli aiheuttanut vihollinen, jota aiemmin ei ollut lainkaan kunnioitettu. Aiemmat ranskalaiset johtajat – d'Argenlieu, vuodesta 1947 Émile Bollaert ja vuodesta 1948 Léon Pignon – olivat kaikki vastuussa useista vakavista poliittisista ja sotilaallisista virhearvioinneista, ja he olivat uhranneet paljon aikaa juonitteluun ja sisäisiin ristiriitoihin.

Viimeinen epäviisas toimenpide ennen de Lattren saapumista oli siirtomaajohdon antama käsky ryhtyä evakuoimaan ranskalaiset naiset ja lapset Tonkinin suistoalueelta. Lisäksi oli ryhdytty suunnittelemaan luopumista koko pohjoisesta Vietnamista. Yhtä hyvin olisi voinut lähettää joukoille sanoma, että kaikki on kohta ohi, kuka haluaa olla viimeinen kaatunut hävityssä sodassa?⁸⁴³ Tällaiseen ilmapiiriin de Lattre saapui. Hämmästyttävän lyhyessä ajassa hänen onnistui muuttaa tunnelmat kiitos henkilökohtaisen luonteensa, joka ilmeni erikoisena sekoituksena brutaalia suhtautumista epäpäteviin upseereihin, henkilökohtaista viehätysvoimaa, valtavaa energisyyttä ja voimakkaita raivokohtauksia.⁸⁴⁴ Davidson kuvailee lyhyessä, mutta äärimmäisen mielenkiintoisessa luvussa, miten de Lattre erinomaisen hyvin ymmärsi ongelmat, jotka Ranskalla ja sen ylimmällä edustajalla Indokiinassa oli edessään⁸⁴⁵. Davidson antaa esimerkin kenraalin suorasta johtamistavasta:

Hän [de Lattre de Tassigny] saapui Saigoniin 17. joulukuuta 1950. Kun hän laskeutui lentokoneesta, soittokunta aloitti Marseljeesin, mutta yksi soittajista soitti väärin. De Lattre räjähti. Hän kutsui heti kokoon kaikki, jotka jollakin tavalla olivat vastuussa, ja antoi heille läksytyksen, joka ei ollut missään suhteessa mitättömään rikkeeseen. Kun hän laskeutui Hanoiin kaksi päivää myöhemmin, hän vapautti Hanoiin alueen komentajan tehtävistään alta viiden minuutin, koska hänen mielestään kunniakomppania vaikutti vetelältä. Kunniakomppanian tarkastuksen jälkeen de Lattre puhutteli kaikkia koolla olevia upseereja, mutta sanansa hän osoitti nuoremmille upseereille (heidän joukossa hänen oma poikansa Bernard). Hän sanoi: ”Te kapteenit ja luutnantit, teidän vuoksenne olen suostunut tähän raskaaseen tehtävään. Lupaen teille, että tästä päivästä lähtien teitä tullaan johtamaan.” Sana uuden johtajan saapumisesta kiiri ’sotilaiden tietotoimiston’ välityksellä yli Indokiinaan. Ei enää uusia munauksia, ei turhia tappioita, ei uusia paniikkievakuointeja. Ranskalaisten taistelutahto alkoi nousta.⁸⁴⁶

Davidson kirjoittaa siitä, miten de Lattre loi uutta uskoa joukkoihin. Armeijan hajoamistilan syyt oli tunnistettava nopeasti ja poistettava. Tämän de Lattre ymmärsi ja peruutti heti Tonkinin aluetta koskeneen evakuointikäskyn, myös naisten ja lasten osalta. Hän toi välittömästi vaimonsa Hanoiin ja teki kaikille selväksi, että ranskalaiset joukot tulisivat taistelemaan suistoalueella – tappionkin uhalla.⁸⁴⁷ Ilman sääliä de Lattre erotti ja lähetti takaisin Ranskaan kaikki ylemmät upseerit, jotka eivät hänen mielestään täyttäneet vaatimuksia. Hän puhui sotilaiden kanssa niin usein kuin mahdollista ja tapasi sanoa, että he saisivat

⁸⁴³ Davidson (1988), s. 101.

⁸⁴⁴ Clayton (1998), ss. 60–61.

⁸⁴⁵ Davidson (1988), s. 102. Davidson itse viittaa kirjassaan seuraavaan teokseen: Salisbury-Jones, Guy: *So Great a Glory*, Frederick A. Praeger, New York, 1955, ss. 95–102.

⁸⁴⁶ Sama, s. 102 ja Salisbury-Jones (1955), s. 197.

⁸⁴⁷ Sama, s. 102.

nyt taistella vihollista vastaan niillä aseilla, jotka heillä oli. Mitään ihmeaseita ei olisi tulossa – mutta he tulisivat kuitenkin voittamaan. Hän ryhtyi vahventamaan suistoalueella olevia asemia ja linnoitteita. Ennen kaikkea hän integroi alueella olevat ranskalaiset ilmavoimat kaikkeen suunnitteluun ja huolehti siitä, että lentokoneisiin hankittiin napalmpommeja. Tunnelmat kohosivat nopeasti, ja ranskalaiset valmistautuivat kohtaamaan kenraali Giapin odotettua vuoden 1951 kevätoffensiivia.⁸⁴⁸

Vuoden 1951 alkuun mennessä Ranskan yleisesikunnalle oli käynyt selväksi, että Indokiinassa oli vastassa äärimmäisen sitkeä vihollinen ja että *Viet Minhin* toimeenpanemilla operaatioilla oli suhteellisen suuri väestön tuki varsinkin Pohjois-Vietnamissa. Edes kenraali de Lattre ei onnistunut vähentämään väestön tukea kommunistien hallitsemalle *Viet Minhille*, ja siitä syystä siirtomaahallinnolle kävi yhä vaikeammaksi saavuttaa menestystä sodassa. Vaikka de Lattre yritti valaa innostusta omiin sotilaisiinsa ja niihin vietnamilaisiin, jotka eivät tukeneet *Viet Minhii* tai epäroivät valita puolensa, hän ei yrittänyt muuttaa itse sodankäynnin luonnetta. Ehkä oli niin, että ranskalaiset eivät koskaan ymmärtäneet, että sota oli *Viet Minhin* kannalta ensisijaisesti poliittista sodankäyntiä. Mutta kaikesta kritiikistä huolimatta kenraali de Lattre saavutti kolme suurta voittoa – Vinh Yen, Mao Khe ja Thai Binh Punaisenjoen suistossa. Talvella ja keväällä 1951 ranskalaiset saavuttivat tiettyä menestystä puolustaessaan asemiaan *Viet Minhii* vastaan.⁸⁴⁹ Yhdysvaltalainen sotahistorioitsija Robert B. Asprey kirjoittaa:

Tämä taistelujen sarja (Hanoista länteen) sai aikaiseksi merkittävää kehitystä molemmissa leireissä. Viet Minhin puolella epäonnistumiset saivat Giapin peräytymään ajatuksissaan ja siirtämään myöhemmäksi kolmannen vaiheen, yleishyökkäyksen. Hän arvioi aivan oikein, että aika on hänen puolellaan, ja hän käytti kesän 1951 hajonneiden divisiooniansa kokoamiseen. Sen jälkeen hän suuntasi toimintansa Thaimaan ylämaan heimoalueille ja Laosiin ja aloitti syyskuussa joukon operaatioita, joilla nakerrettiin puolittain eristyksissä olevia etuvartioasemia.

Yhtä merkittävää kehitystä tapahtui ranskalaisten ja amerikkalaisten leirissä. Vaikka talven ja kevään taistelut olivat kaukana ”voitoista”, ne poistivat paljon ranskalaisten aiempien tappioiden aiheuttamaa kirvelyä. Ne yhdistettynä muihin tekijöihin, kuten de Lattren tavanomainen sotilastausta, hänen vaarallinen uskonsa länsimaisen sodankäyntitavan ylivoimaisuuteen sissisodankäyntiympäristössä ja ehkä hänen sairautensa (syöpä), tekivät hänet sokeaksi poliittisen taistelun todelliselle luonteelle.⁸⁵⁰

De Lattre vaati, että koko Vietnamia oli puolustettava, ei pelkästään Etelä-Vietnamia, kuten Ranskan yleisesikunta oli halunnut. Hän toisti kerta toisensa jälkeen, että kyseessä ei ollut siirtomaasota, ja hän väitti esimerkiksi yhdysvaltalaiselle Vietnamissa toimineelle kirjeenvaihtajalle Robert Shaplenille, että ”hän johti kommunisminvastaista ristiretkä [...] että Ranskan aikomuksissa ei ollut jäljellä muruakaan kolonialismista.”⁸⁵¹ On vaikea sanoa, uskoiko kenraali de Lattre itse täysin tähän, vai oliko lausunnon tarkoituksena lisätä ymmär-

⁸⁴⁸ Davidson (1988), s. 102, ss. 108–109.

⁸⁴⁹ Asprey (2002), ss. 500–501.

⁸⁵⁰ Sama, s. 501.

⁸⁵¹ Shaplen, Robert: *The Lost Revolution, Vietnam 1945–1965*, New York, Harper & Row, 1965, s. 80. Shaplen toimi mm. Newsweekin, The Reporterin ja The New Yorkerin kirjeenvaihtajana.

tämystä sodalle Yhdysvalloissa (joka epäsuorasti osallistui sodan rahoitukseen *Marshall*-avun kautta) ja Ranskan suuren yleisön keskuudessa.

Edellä mainittu asenne ei estänyt de Lattrea heti ensisilmäyksellä huomaamasta, että sekä poliittinen että sotilaallinen tilanne oli karkaamassa käsistä. Tämä ei ollut mikään tavallinen talonpoikaiskapina siirtomaaherroja vastaan, vaan nyt ranskalaisilla oli vastassaan aina vain tehokkaammin johdettu kommunistijohtoinen vallankumousliike, jolla oli hyvin koulutetut joukot, hyvä kuri ja korkea motivaatio. Lisäksi *Viet Minh* oli osoittanut, että se kykeni oppimaan sotilaallisista ja poliittisista virheistään, eikä liike alkanut hajota niistä. Viimeksi mainittu oli ehkä eniten tunnusomaista liikkeelle. Se oli kaaderijärjestelmänsä avulla luonut voittoaikaisen konseptin, sillä kaaderit olivat joukon kokoava voima, ja se takasi sisäisen kurinalaisuuden.⁸⁵²

Kenraali de Lattre yritti kehittää vastatoimia Pariisin poliittisella ja amerikkalaisten taloudellisella tuella. Hän oivalsi, että vastatoimet eivät onnistuisi, ellei välittömästi ryhdyttäisi perustamaan vietnamilaisista rekrytoitua laillista armeijaa. Ensimmäisessä vaiheessa oli tarkoitus rekrytoida ja kouluttaa 30 pataljoonaa. Toimeenpantu voimakas rekrytointikampanja oli tietystä määrin menestyksellinen, vaikkei ranskalainen byrokratia osoittanut mitään kiinnostusta asiaa kohtaan eikä vietnamilaisten apatia ollut millään tavalla rohkaisevaa. Lopputulosta voidaan joka tapauksessa pitää epäonnistuneena. Yhdessä asiassa de Lattre kuitenkin onnistui: ranskalaisten joukkojen lähettämisessä Afrikasta Indokiinaan.⁸⁵³

De Lattre halusi kovasti viedä *Viet Minbiltä* sen ”riisikulhon” Punaisenjoen suistossa Hanoiin länsipuolella. Ranskalaiset pyrkivät nyt varmistamaan tämän tärkeän alueen, jossa oli noin kahdeksan miljoonaa asukasta. De Lattre käynnisti erikoisen hankkeen. Joukot saivat käskyn ryhtyä rakentamaan monimutkaista sarjaa erikokoisia betonilinnakkeita, joilla saarrettiin tärkeä suistoalue. Linnoitusketju tunnettiin nimellä de Lattre-linja. Hankkeen viisaudesta on myöhemmin keskusteltu paljon Ranskassa. Samaan aikaan de Lattre uudisti taktiikkaa ottamalla käyttöön moottoroidut taisteluosastot, jotka koostuivat jalkaväestä, panssarijoukoista ja tykistöstä. Näitä joukkoja käytettiin Indokiinassa olevien kahdeksan laskuvarjojoukkojen pataljoonan ohella tästä lähtien offensiivisesti, ja ne olivat alituisesti taistelemassa *Viet Minhiä* vastaan. Toivottiin, että niillä kyettäisiin lyömään ne kuusi tai seitsemän jalkaväkidivisioonaa, jotka *Viet Minh* oli tuona ajankohtana kyennyt perustamaan.⁸⁵⁴ On syytä huomata, että vaikka ranskalaisjoukkojen kokonaisvahvuus nyt nousi lähes puoleen miljoonaan mieheen, siitä oli arviolta 350 000 miestä sidottuna paikallisiin puolustustehtäviin ja tukijoukkoihin⁸⁵⁵. De Lattren oli kuitenkin yritettävä voittaa sota näillä joukoilla.

Ensimmäisessä vaiheessa oli Giapin vuoro törmätä ongelmiin Vinh Yenissä Hanoista länteen taistelussa ranskalaisten tukikohtadasta. Tukikohtaa puolusti noin 6 000 ranskalaisotilasta, eli moottoroidut osastot GM 1 ja GM 3, joissa kummassakin oli kolme jalkaväkipataljoonaa ja tukipataljoona (Kuva 6.1). Myös GM 2 osallistui myöhemmin taisteluun varmistuen ranskalaisten voiton yhdessä napalm-pommeja käyttäneiden ilmavoimien kanssa. Giap hyökkäsi kahdella parhaista jalkaväkidivisioonistaan, 308. JvD ja 312. JvD, joiden yhteenlaskettu

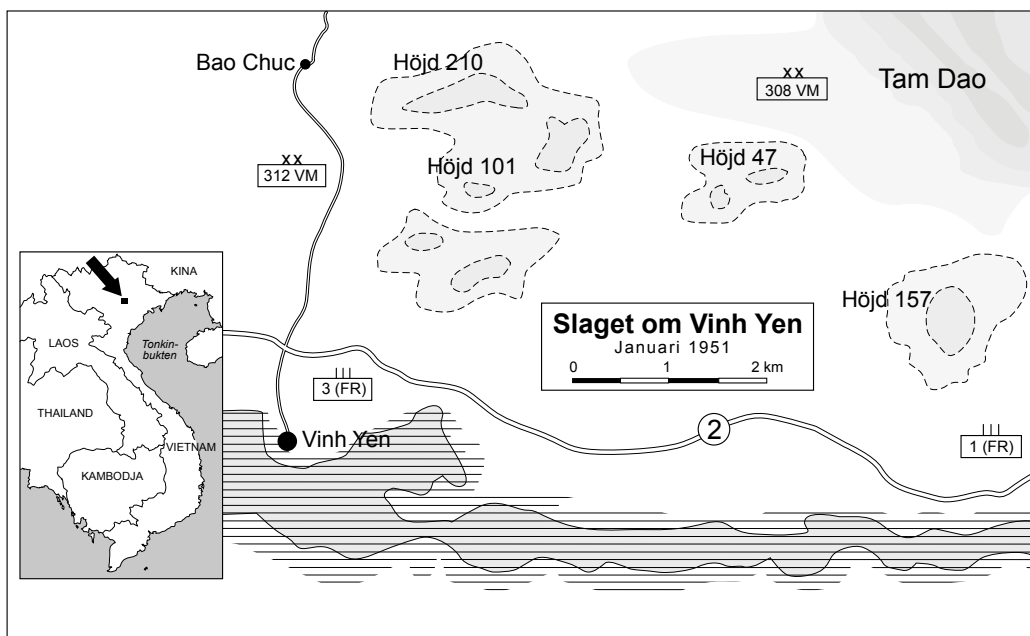
⁸⁵² Clayton (1998), ss. 61–62 ja Decup (1996), s. 108.

⁸⁵³ Devillers Philippe & Lacouture, Jean: *End of a War: Indochina, 1954*, Frederick A. Prager, New York, 1969, s. 80.

⁸⁵⁴ Ks. esimerkiksi Fall (1961), ss. 169–191. Siinä kerrotaan *Groupment Mobile No. 100:n* taisteluista *Viet Minhiä* vastaan. *Viet Minhin* joukot onnistuivat kukistamaan GM 100:n Annamissa, josta myöhemmin tuli Etelä-Vietnam.

⁸⁵⁵ Devillers & Lacouture (1969), s. 33.

vahvuus oli noin 20 000 miestä.⁸⁵⁶ Giapilla oli vuoden 1951 alussa käytössään yhteensä noin 170 000 miestä, eli käytettävissä olevien joukkojen vahvuus oli kasvanut merkittävästi verrattuna vuoteen 1947 ja ensimmäisiin ranskalaisten kanssa käytyihin taisteluihin⁸⁵⁷. Vinh Yenin taistelussa 14.–17. tammikuuta 1951 Giap menetti Davidsonin mukaan kaksi parasta divisioonaansa kaatuneiden lukumäärän ollessa 6 000–9 000 miestä. Lisäksi haavoittui noin 6 000 miestä ja 500 jäi vangiksi.⁸⁵⁸

KUVA 6.1.⁸⁵⁹ Vinh Yenin taistelu.

Tavanomaiseen tapansa kommunistijohto kokoontui pian taistelun jälkeen Giapin johdolla pohtimaan tappion syitä. Giap syytti myös tällä kertaa sotilaitaan ”puutteellisesta aggressiivisuudesta”, mikä oli täysin kohtuutonta ajatellen *Viet Minhin* kärsimiä tappioita. Giap halusi selvästikin pelastaa oma nahkansa ja välttyä kritiikiltä.⁸⁶⁰

Käydyssä taistelussa häviäjiä eivät olleet kuitenkaan sotilaat vaan Giap itse. Siihen on monta syytä. Giap oli aliarvioinut ranskalaisten ilmavoimien merkityksen, niiden kyvyn lentää alueelle vahvistuksia ja erityisesti niiden kyvyn tuottaa tappioita napalm- ja lentopommeilla. Tähän liittyi napalmin sotilaissa aiheuttama kauhu, sillä napalmiin ei ollut vielä totuttu. Myös muunlaiset taktiset virheet auttoivat ranskalaisia voittoon. Tammikuun 14.–15. *Viet Minhin* joukot onnistuivat lyömään ranskalaiset kahtia ja työntämään heidät taaksepäin. Tätä Giap ei selvästikään tajunnut. Siitä syystä hän ei käyttänyt tilannetta hyväkseen eikä hyökännyt kootusti moottoroituja osastoja vastaan, vaan hän hyökkäsi divisioona kerral-

⁸⁵⁶ Davidson (1988), s. 110.

⁸⁵⁷ Clayton (1998), s. 61.

⁸⁵⁸ Davidson (1988), s. 112.

⁸⁵⁹ Sama, ss. 110–112.

⁸⁶⁰ Fall (1967/1995), mm. ss. 13–17 ja 28–36. Pohjoisvietnamilaisen näkemyksen sodasta esittää Truong Chinh (1967), ss. 156–159.

laan. Kaikesta päätellen Giapin joukot eivät koskaan saaneet käskyä keskittää joukkonsa koottuun päähyökkäykseen. On epäselvää, miten Giap oikeastaan ajatteli, koska hän on jättänyt kirjoittamatta tästä tappiosta omista teoksissaan. Lopulta taistelu päättyi ranskalaisjoukkojen hyökkäykseen ilmahyökkäysten tukemina.⁸⁶¹

Ranskalaiset tajusivat, kuinka helposti kaikki olisi voinut mennä pieleen Vinh Yenissä. Vinh Yenin jälkeen de Lattre pani vauhtia strategiseen suunnitelmaansa. Ajatuksena oli kasvat-
taa offensiivista voimaa joukkojen määrän rajallisuudesta huolimatta. Lisäksi ryhdyttiin rakentamaan pieniä linnoitettuja tukikohtia suistoalueelle Haiphongin satamakaupungista sisämaahan tärkeään Viet Trin maakuntaan ja sieltä edelleen takaisin merelle Phat Diemin satamakaupungin kohdalla. Kyseessä olivat pienet jalkaväen miehittämät linnoitukset, joita valmistui 600 rakennelmaa kesällä 1951 ja toiset 600 saman vuoden joulukuussa. Tässä yhteydessä voi kysyä, kävikö niin, että ranskalaisten sotataito palautui ensimmäisen maailmansodan ajatuskulkuihin? Linnoitusten hyödyllisyys voidaan monesta syystä kyseenalaistaa. Nämä 1 200 linnoitusta sitoivat suuren osan käytettävissä olevista joukoista, noin 20 pataljoonaa tai kaksi jalkaväkidivisioonaa, ja kuitenkin niillä oli vain rajallinen taisteluarvo. Linnoitukset eivät estäneet *Viet Minhin* sissijoukkoja tunkeutumasta suistoalueelle, ja myös suuria osastoja *Viet Minhin* vakinaisista joukoista tunkeutui kerta toisensa jälkeen alueelle. Kenraali Henri Navarre totesi myöhemmin, että ryhdyttiin rakentamaan eräänlaista asia-laista *Maginot*-linjaa.⁸⁶²

Leclerc oli perustanut jo vuonna 1945 erityiset jokilaivueet suojaamaan jokiyhteyksiä. Näitä joukkoja kutsuttiin nimellä *Dinassaut*⁸⁶³, ja ne koostuivat jokisodankäyntiin tarkoitetuista jalkaväkiosastoista mairinnousaluksineen. Niiden tehtävänä oli pitää yhteydet avoimina suistoalueen linnoitusten välillä ja tukea maavoimajoukkojen taistelua. *Dinassaut*-joukkojen toiminta oli varsin menestyksestä.⁸⁶⁴

Linnoitusketju olisi toimiva vain, mikäli se miehittäisiin vietnamilaisilla joukoilla, ja juuri sen takia de Lattre ajoi paikallisesti rekrytoidun vietnamilaisarmeijan perustamista. Vietnamin muodollista valtionpäämiestä, keisari Bao Daita painostettiin ottamaan käyttöön asevelvollisuus ja erityinen vietnamilainen sotakoulu perustettiin. Vietnamilainen armeija olisi vasta ensimmäinen askel kohti lopullista tavoitetta, joka oli ranskalaisten joukkojen irrottaminen offensiiviin Giapin joukkoja vastaa suistoalueella ja sen jälkeen Giapin ja *Viet Minhin* lyöminen Tonkinissa. Tehokkaan vietnamilaisarmeijan perustaminen osoittautui kuitenkin vaikeaksi, eikä de Lattre, eikä hänen seuraajansakaan, onnistunut kokoamaan riittävää offensiivista voimaa Giapin pääjoukkojen lyömiseksi. Tämä oli yksi tärkeä osasyys Ranskan lopulliseen tappioon Indokiinassa.⁸⁶⁵

Vuoden 1951 kuluessa Giap yritti vielä toimeenpanna kaksi suurehkoa paikallista hyökkäystä Hanoi ympäristön linnoitetulla suistoalueella. Ensimmäinen suuntautui pieneen Mao Khen kylään maaliskuussa ja toinen Day-joelle touko-kesäkuussa (Kuva 6.2). Molem-

⁸⁶¹ Davidson (1988), ss. 110–111.

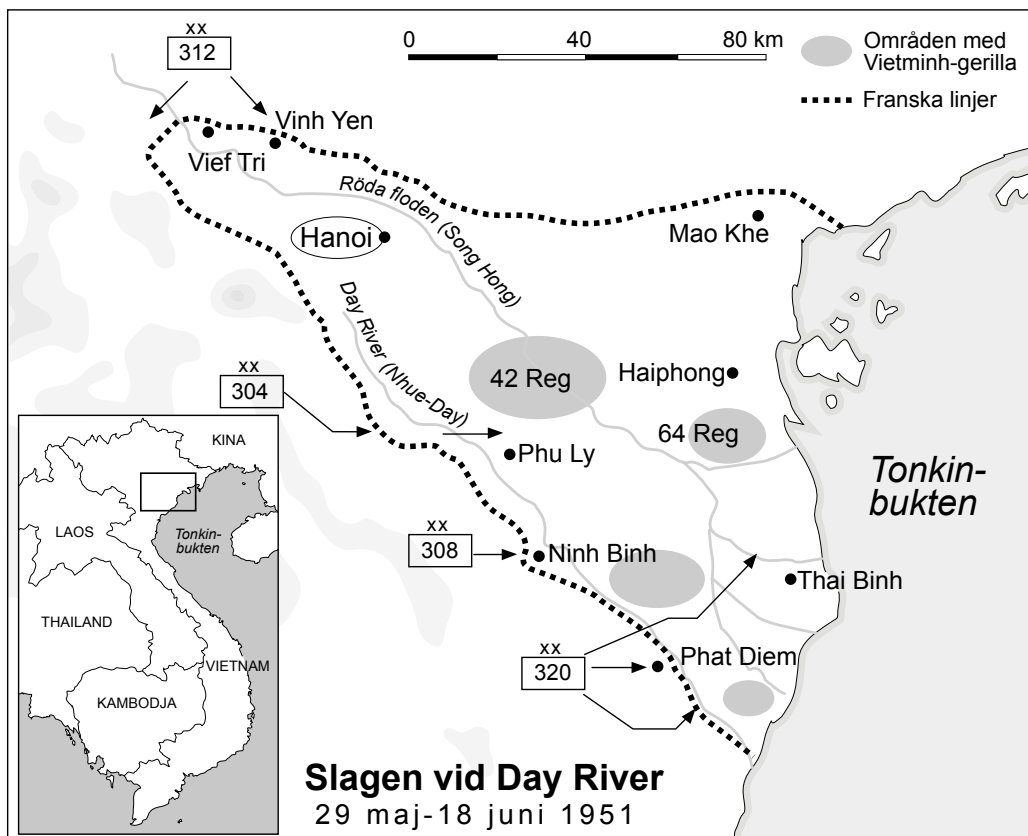
⁸⁶² Decup (1996), s. 108. Toinen tärkeä lähde, joka selvittää ranskalaista näkökulmaa on Navarre, Henri: *Agonie de L'Indochine*, Plon, Paris, 1958, s. 22.

⁸⁶³ Lyhenne nimityksestä *Divisions Navales d'Aussaut*, merelliset hyökkäysosastot.

⁸⁶⁴ Hesselman, Fredrik: ”Flodkrigföring i Vietnam – manöverkrigföring kontra gerillakrig”, *Tidskrift i Sjöväsendet nr 4, 2003*, <http://flotille.amphibie.free.fr/indochinehistoire.htm>, 17.2.2009.

⁸⁶⁵ Davidson (1988), ss. 105–135. Tämä osa teoksesta käsittelee *Viet Minhin* vastahyökkäystä.

mat hyökkäykset epäonnistuivat täysin, ja kokonaistappiot olivat todennäköisesti yli 20 000 miestä. Davidson huomauttaa, että tappioiden seurauksena *Viet Minh* menetti nyt aloitteen sodassa ainakin tilapäisesti. De Lattren joukot eivät kuitenkaan olleet riittävän vahvoja aloittamaan suuroffensiivia ja käyttämään näin hyväksi *Viet Minh*in ja Giapin kärsimää tappiota. Davidson toteaa, että jalkapallotermein vuoden 1951 taistelujen tulos oli de Lattren hyväksi 3–0.⁸⁶⁶

KUVA 6.2.⁸⁶⁷ Day-joen taistelu touko-kesäkuussa 1951.

Ranskan yleisesikunta Pariisissa ei kaikesta päätellen ollut erityisemmin kiinnostunut operatiivisen tilanteen kehittymisestä Indokiinassa. Sitä ei myöskään kiinnostanut, millaisen koulutuksen joukot saivat ennen niiden lähettämistä alueelle. Sotilaat saivat äärimmäisen vähän tietoa siitä, mikä heitä odotti Indokiinassa, eivätkä he saaneet koulutusta siellä vallitseviin olosuhteisiin. Vain Indokiinan komennukselta kotiin palavat sotilaat saattoivat kertoa, milaista oli sodankäynti riisipelloilla ja viidakossa. Ranskan sotakouluissa keskityttiin taktiikan opetuksessa edelleen suursotaan Euroopassa.

⁸⁶⁶ Davidson (1988), ss. 119–121. Decup (1996), s. 108.

⁸⁶⁷ Davidson (1988), ss. 119–121.

Vastakumouksellisten toimintaperiaatteiden kehittämisen laiminlyönti johtui Ranskan tarpeesta varustautua kylmän sodan Euroopassa. Ylin sotilasjohto oli täysin tietoinen siitä, että samanaikaisesti ei ollut mahdollista vahvistaa kotimaan puolustusta ja käydä sotaa Indokiinassa. Monet poliitikot kuin myös sotilaat halusivat asettaa Euroopan etusijalle useastakin syystä. Ensinnäkin he katsoivat, että kotimaan puolustus oli strategisesti tärkeintä. Toiseksi Ranskan piti osallistua tuolloin vastaperustetun Naton toimintaan samalla tasolla kuin Iso-Britannia. Kolmas syy oli se, että monet ranskalaiset katsoivat, ettei sotaa Indokiinassa voitu voittaa. Silloinen Ranskan asevoimien komentaja, Ranskan marsalkka Alphonse Pierre Juin (1888–1967) asettui vuonna 1952 Euroopan priorisoinnin kannalle.⁸⁶⁸ Kiinnostus muuttaa koulutusta vastaamaan olosuhteita ja sodankäyntiä siirtomaissa oli sen vuoksi vähäistä. Indokiinassa reagoitiin tähän ”petokseen” koko ajan voimakkaammin ja voimakkaammin. Tilannetta kuvataan hyvin varsin realistisessa poliittisessa romaanissa *Les Centurions* (sadanpäämiehet, kenturiot), jonka on kirjoittanut ranskalainen lehtimies ja aiempi sotilas Jean Lartéguy.⁸⁶⁹

Ranskassa oli Ison-Britannian tapaan huomattava ero niiden välillä, jotka omistautuivat ”suurelle sodalle” – tavanomaiselle sodankäynnille Euroopassa – ja niiden, jotka vastasivat ”pienestä sodasta” siirtomaissa. Ranskassa viimeksi mainitusta vastasivat ensisijaisesti muukalaislegioona, laskuvarjojoukot ja siirtomaajoukot⁸⁷⁰. Jako oli voimassa kylmän sodan loppuun asti.

Vaikka Ranskan yleisesikunnalla Pariisissa olisi sijaintinsa puolesta ollut mitä parhaat edellytykset tutkia konfliktia laajemmassa kansainvälisessä viitekehyksessä, se ei koskaan onnistunut tulkitsemaan ja ymmärtämään Indokiinan konfliktia oikealla tavalla. Tästä syystä se ei myöskään kyennyt priorisoimaan oikein ja johtamaan tehokkaasti ranskalaisjoukkojen toimintaa.

Kun tutkitaan operatiivista toimintaa Indokiinassa johtaneiden ranskalaisupseerien toimia, voidaan huomata, etteivät he juurikaan olleet kiinnostuneita päätöstensä mutkikkaista poliittisista seurauksista. Heidän operatiivisena tavoitteenaan oli, ainakin de Lattren tuloon asti, maaseudun rauhoittaminen. Heidän oli arvioitava maaston vaikutus operaatioihin ja logistiikkaan sekä tarvittavien omien joukkojen määrä, ja tietysti vastaavat tekijät *Viet Minhin* osalta. Selviä poliittisia ja sotilaallisia tavoitteita ei kuitenkaan aina ollut, ja paikalliset alimman tason komentajat jätettiin usein selviytymään omin neuvoin. He joutuivat käymään omia pieniä paikallisia sotiaan, kun laajempi koordinaatio puuttui. Tietenkin oli myös sotilasjohtajia, jotka näkivät asiat pidemmässä perspektiivissä, mutta on mielenkiintoista huomata, että ennen de Lattren tuloa ei ollut esimerkiksi mitään toimivaa järjestelmää ilmakuvauksen hyödyntämiseksi tiedustelussa. Ranskalaiset eivät myöskään merkanneet pudotusalueita laskuvarjohyppyjä ja -pudotuksia varten eivätkä olleet kiinteää yhteistoimintaa maavoimien ja ilmavoimien välille.

⁸⁶⁸ Malis (2005), s. 378, sekä professori François Gérén haastattelu 16.2.2009. Juin oli viimeinen Ranskan marsalkka, toistaiseksi. Hän sai ko. arvon vuonna 1952.

⁸⁶⁹ Lartéguy (1961), osa 1, ss. 11–20. (Alkuperäinen ranskankielinen nimi *Les Centurions*, sadanpäämiehet, kenturiot). Kirjassa ranskalaiset sotavangit keskustelivat Dien Bien Phun tappion jälkeen, miksi he hävisivät sodan.

⁸⁷⁰ Siirtomaajoukoista tuli maavoimiin kuuluva merijalkaväki, *Troupes de marine*, vuonna 1958, kun siirtomaahallinto virallisesti lakkautettiin.

Kiinnostus erikoisjoukkoja kohtaan oli Ranskassa kasvanut toisen maailmansodan jälkeen, ja sellaisia saapuikin Indokiinaan jo varhaisessa vaiheessa. Mallina ranskalaisille oli brittien maailmansodan aikana perustama *Special Air Service* (SAS). De Lattre itse halusi käyttää ilmaiskuja ja ottaa käyttöön muita uusia taktisia keinoja. Ensimmäinen niistä oli *Groupement de Commandos Mixtes Aéroportés* (GCMA), jota johti laskuvarjojoukkojen majuri Roger Trinquier. Näitä yksiköitä käytettiin tiedustelu- ja vastasissitoimintaan yhdessä myötämie- listen heimokansojen kanssa, ja niissä palveli usein loikkareita *Viet Minhistä*. Yleensä ne vietitiin toiminta-alueelle laskuvarjopudotuksin ja ne myös huollettiin ilmasta. Toinen uusi taktinen keino oli aiemmin mainittujen *Dinassault*-osastojen käyttäminen jokialueilla. Kävi kuitenkin niin, että erikoisjoukkojen piti pyytämällä pyytää itselleen tehtäviä, koska pe- rinteisesti ajattelevilla ylemmillä komentajilla ei juurikaan ollut tietoa siitä, miten tällaisia erikoisjoukkoja pitäisi käyttää.⁸⁷¹

Luonnollisesti myös jatkuvat hallitustenvaihdokset Pariisissa vaikuttivat operatiiviseen joh- toon, kun niitä seurasivat vuorostaan ylemmän sotilasjohtoon jatkuvat tehtävävaihdokset. Operatiivisen johtamisen jatkuvuus kärsi jatkuvista henkilövaihdoksista, ja alueen maaston ja olosuhteiden heikon tuntemisen vuoksi sotilaallisen toiminnan tehokkuus aleni. Tämä on täydellinen vastakohta *Viet Minhille*, jossa sotaa johtivat käytännössä samat neljä henkilöä vuodesta 1946 vuoteen 1954, ja he tunsivat maaston hyvin ja heidän joukoillaan oli paikal- liseväestön tuki. Nämä olivat *Viet Minhin* vahvuuksia.⁸⁷²

Kuten sanottua, ranskalaiset olivat vuoteen 1950 mennessä toimeenpanneet joukon operaa- tioita, joiden tarkoituksena oli saada etelässä hallintaan Mekong-joen suisto sekä rauhoittaa Cochiniina ja eteläinen Annam, käytännössä merkittävä osa tulevasta Etelä-Vietnamista. Toisin kuin Tonkinissa ranskalaiset olivat täällä saavuttaneet suurta menestystä onnistumatta kuitenkaan rauhoittamaan aluetta kokonaan. Alueella esiintyi edelleen sissitoimintaa liiken- neyhteyksiä vastaan. Alueen täydellinen hallinta oli vaikeaa jo pelkästään sen laajuuden ja suuren väestömäärän vuoksi. Asia voidaan yleisemmin ilmaista niin, että Giapin strategia oli liian vahva yhdistelmä poliittista ja sotilaallista strategiaa voitettavaksi pelkällä sotilaallisella toiminnalla. Alueen rauhoittaminen olisi edellyttänyt riittävästi joukkoja sitä valvomaan ja samalla olisi pitänyt kyetä vastaamaan kommunistijohtoisen *Viet Minhin* poliittisiin haastei- siin. Erityisesti viimeksi mainittuun Ranska ei kyennyt Indokiinassa.

Yksi ranskalaisten pääongelmista Indokiinassa oli jatkuva vaikeus luoda kestävä poliittinen strategia Indokiinaa varten⁸⁷³. Sen seurauksena Indokiinaan ei koskaan lähetetty todella suu- ria joukkoja. Ranskalaisten ensimmäiset suuremmat operaatiot etelässä tähtäsivät pääasiassa piiritettyjen varuskuntien vapauttamiseen ja tiestöllä liikkumisen turvaamiseen sekä *Viet Minhin* hallinnassa olleiden alueiden takaisinvaltaamiseen ja turvallisten alueiden luomi- seen. Tällaiset operaatiot aiheuttivat viholliselle tappioita, mutta myös omia tappioita, koska ranskalaiset joutuivat usein käyttämään operaatioissa Indokiinaan vastatulleita ja kokemato- mia joukkoja.⁸⁷⁴

Ensimmäisinä vuosina ranskalaisella johdolla ei myöskään ollut tarvittavia resursseja ja riit- tävästi operatiivista kokemusta saadakseen aikaan tehokasta yhteistoimintaa erittäin ammat-

⁸⁷¹ La Gorce (1963).

⁸⁷² Asprey (2002), ss. 502–503 ja Decup (1996), s. 109.

⁸⁷³ La Gorce (1963), ss. 382–386.

⁸⁷⁴ Sama, ss. 385–389.

titaitoisten laskuvarjojoukkojen ja tavallisen jalkaväen ja ilmavoimien kesken. *Viet Minhin* menestykset puolestaan tekivät toimintaympäristöstä turvattoman, mikä on aina joukoille henkisesti kuluttavaa. Palvelus oli paljolti vartio- ja varuskuntapalvelua, koska joukkoja ei riittänyt *Viet Minhin* yksiköiden takaa-ajoon ja tuhoamiseen. Puolustus muodostui siis passiiviseksi tilanteissa, joissa voiton mahdollisuus arvioitiin pieneksi. Tästä näkökulmasta katsottuna Indokiinan sota oli ensimmäinen nykyaikainen sota – sota ilman selviä rintamalinjoja. Sotaa käytiin maassa, jossa oli suuret maantieteelliset kontrastit: Mekong-joen ja Punaisenjoen suistoalueet, joille pääosa väestöstä oli keskittynyt, ja Vietnamin keskiosan viidakon peittämä ylämaa-alue, jossa välimatkat kaupungista toiseen olivat pitkät. Tämä kaikki oli uutta useimmille Euroopasta tulleille ranskalaisjoukoille, ja se oli yksi Ranskan tappioon vaikuttanut tekijä.⁸⁷⁵

Teoksessaan *Les Guerres d'Indochine* korsikalais-vietnamilainen historioitsija Phillippe Franchini kuvailee hyvin ranskalaisten ongelmia. Esimerkkinä hän mainitsee, että vuonna 1947 jokaisella ranskalaisella pataljoonalla oli valvottavanaan noin 6 000 neliökilometrin alue, jossa asukkaita oli noin 600 000.⁸⁷⁶ Tilannetta Indokiinassa hankaloitti lisäksi sodan kannatuksen horjuminen Ranskassa, jossa yleinen mielipide vaihteli sen mukaan, miten sodasta raportoitiin.

Tonkinissa vuonna 1950 kärsimänsä tappion jälkeen Giap siis katsoi tarpeelliseksi muuttaa sotilaallista strategiaansa⁸⁷⁷. Aika ei ollut vielä kypsä Maon oppien mukaiseen yleiseen vastahyökkäykseen – ranskalaiset olivat vielä aivan liian vahvoja. Sissitaktiikka sai kelvata toistaiseksi.⁸⁷⁸

⁸⁷⁵ Decup (1996), s. 106.

⁸⁷⁶ Sama. Decupin käyttämä keskeinen ranskalainen lähde on Franchini, Philippe: *Les guerres d'Indochine, Volume 1*, Pygmalion, Paris, 1988, ks. esimerkiksi ss. 374–375.

⁸⁷⁷ Kenraali Phillip B. Davidson kuvailee teoksessaan *Vietnam at War* yhtä vietnamilaista hyökkäystä ihmisaaltona: ”*Giap valitsi helmikuun hyökkäyksensä ensimmäiseksi kohteeksi pienen vartioaseman Pho Lussa, savesta ja puutavarasta rakennetun linnoituksen keskellä laajaa sademetsää. Tulitettuaan linnoitusta kranaatinheittimillä ja singoilla 308. Divisioonaa valtasi tukikohdan ja löi sitä puolustaneen ranskalaisen komppanian. Se oli itsemurhahyökkäys. Yhdeksän Viet Minh -pataljoonaa kymmenestä (5 000–6 000 miestä) vyöry ihmisaallon lailla eteenpäin kohti 150:tä puolustajaa. Ranskalaisten päämaja lennätti paikalle laskuvarjojääkärikomppanian, mutta se pudotettiin yli 30 kilometrin päähän kohteesta. Kun laskuvarjojääkärit etenivät kohti Pho Luta, kaksi vietnamilaispataljoonaa hyökkäsi heidän kimppuunsa. Taistelut olivat kovat. Aaltojen lailla hyökänneet vietnamilaiset työnsivät laskuvarjojääkäreitä hitaasti taaksepäin. Harvalukuiset laskuvarjojääkärit vaikuttivat tuomituilta häviämään, mutta onni asettui heidän puolelleen. Kuusi ranskalaista rynnäkkökoneetta ilmestyi taistelualueen ylle. Ne tulittivat ja pommitivat Viet Minhin masoja, jotka ryntäsivät kohti pyöritykseen joutuneen komppanian jäljellä olevaa joukkoa. Ranskalaiset laskuvarjojääkärit vetäytyivät hyvässä järjestyksessä, mutta he joutuivat jättämään kaatuneet toverinsa. Ranskan armeija on aina polttomerkinnyt sellaisen menettelyn tunteettomaksi ja kunnianttomaksi, ja itse kenraali Carpentier syytti laskuvarjojääkärien päällikköä, luutnantti Platneyta pelkuruudesta.” Davidson (1988), ss. 78–79.*

⁸⁷⁸ Sekä Neuvostoliitto että Kiinan kansantasavalta olivat tunnustaneet Vietnamin demokraattisen tasavallan tammikuussa 1950, ja Kiinan johdolla tuettiin vallankumousta Indokiinassa. Ho Tsi Minh hankki samana vuonna merkittävää sotilaallista tukea Kiinasta. Vietnamilaisen sodan jälkeen ilmestyneiden lähteiden mukaan kenraali Giapin vakinaisten joukkojen vahvuus oli noin 200 000 miestä, mutta niiden lisäksi oli noin miljoona miestä käsittävät paikalliset ja alueelliset tukijoukot. Vuonna 1950 joukkojen varustus oli kuitenkin edelleen varsin heikko, ja kiinalaiset pitivät niitä kansansodan amatööreinä. Kaiken lisäksi oli kiinalaisen kenraalin Chen Gengin ansiota, että *Viet Minh* sai Kiinan vastaisen raja-alueen hallintaansa. Hän löi ranskalaiset rajavaruskunnat Dong Khessa, Cao Bangissa ja Lang Sonissa, ja ranskalaiset menettivät raja-alueen hallinnan lopullisesti. Siitä lähtien *Viet Minh* sai yhä suurempia määriä aseita, mikä teki mahdolliseksi ottaa aloite sodassa. Sodan tätä vaihetta tutkineen Qiang Zhain mukaan *Viet Minh* sai seuraavien neljän vuoden aikana muun muassa 116 000 kivääriä ja 4630 tykkiä – tuon ajan rahan arvolla noin 700 miljoonan dollarin arvoisen avustuspaketin. Zhai, Qiang: ”Transplanting the Chinese Model: Chinese Military Advisers and the First Vietnam War, 1950–1954”, *Journal of Military History, Volume 57, 1993a*. Sama Qiang Zhai kirjoittaa sodasta myös artikkelissaan ”China and the First Indochina War”, *The China Quarterly, Volume 133, 1993b*.

6.4.5 Sodan kulku vuosina 1952 ja 1953

Kun tarkastellaan kehitystä Indokiinassa vuodesta 1951 ranskalaisten vetäytymiseen vuonna 1955, on tärkeää muistaa, että sotilaallinen toiminta laajeni jatkuvasti ja yhä useampi maa joutui suoraan tai epäsuorasti sodan vaikutusten piiriin. Erityisen merkittävä tapahtuma oli Pohjois-Korean hyökkäys Etelä-Koreaan kesäkuussa 1950. Sen johdosta amerikkalaiset alkoivat vähitellen suhtautua myötämielisemmin ranskalaisten ponnistuksiin Indokiinassa. Toinen tärkeä tekijä oli se, että Kiinassa oli nyt kommunistinen hallitus, jonka apu *Viet Minhille* oli merkittävä.

Kuten aiemmin on todettu, kenraali de Lattre sairasti syöpää, ja hän kuoli pian kotiinpaaluunsa jälkeen tammikuussa 1952⁸⁷⁹. Kenraali Raoul Salan nimitettiin hänen seuraajakseen 6. tammikuuta 1952. Tuona vuonna sodassa alkoi monessa mielessä ratkaiseva vaihe. Salan jatkoi puhdistusoperaatioita, muttei kyennyt pääsemään eteenpäin itse sodassa. Indokiinan tilannetta kuvaa hyvin seuraava lainaus Aspreyn erittäin kriittisestä analyysistä:

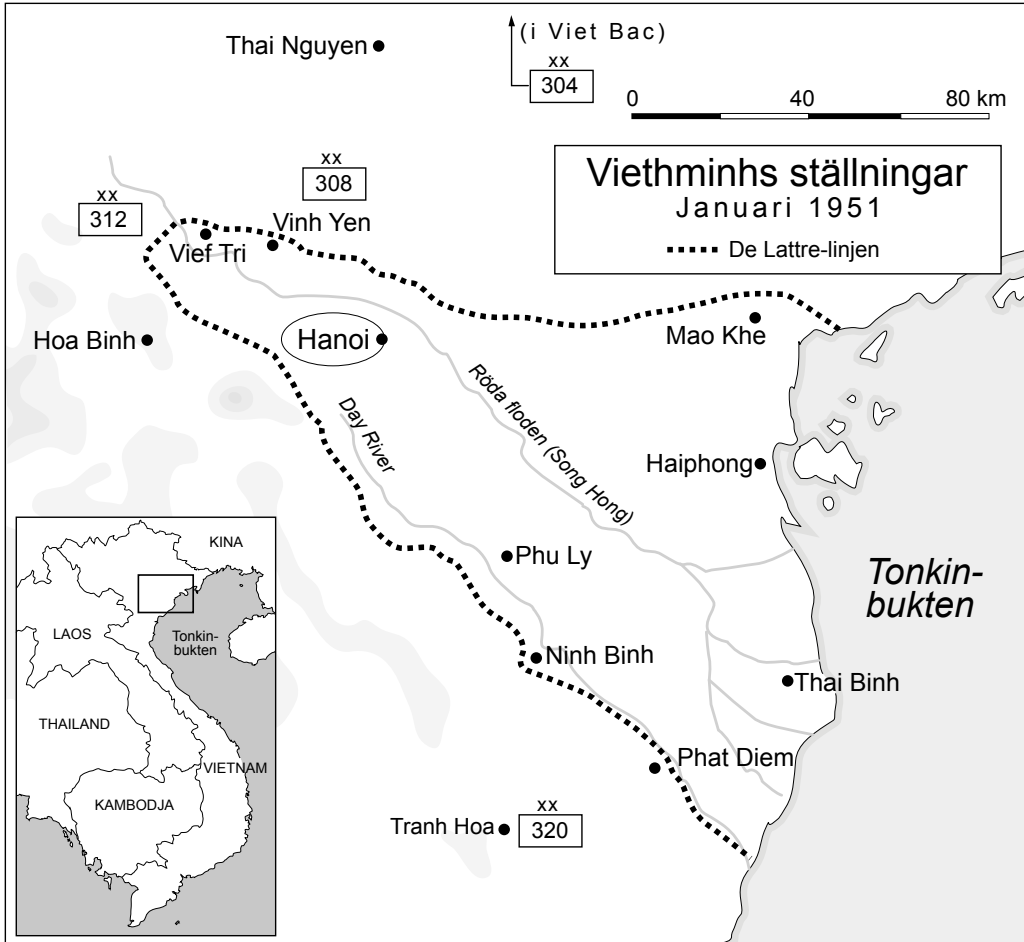
[...] *Kenraali Salan piti operaatioista maksettavaa hintaa niin kalliina, että hän lopetti tammikuussa operaatiot Hoa Binissä Hanoin lounaispuolella. Siinä vaiheessa Hoa Binhin taisteluosasto oli saarrettu! Lopulta yli kolmelta vahvennetulta rykmentiltä kului yksitoista päivää edetä taistellen kaksikymmentäviisi mailia tietä eteenpäin pelastusoperaatioissa, joka tuli kalliiksi ihmishengissä, kallisarvoisina ajoneuvoina ja ajassa mitattuna. Hoa Binhin valtaamiseen, puolustamiseen ja evakuoimiseen de Lattre ja Salan olivat käyttäneet noin kolmasosan moottoroiduista joukoistaan, mikä heikensi muita alueita ja mahdollisti Viet Minhin vakinaisen armeijan laajamittaisen soluttautumisen suistoalueelle. Fallin mukaan [...] jo maaliskuussa 1952 ranskalaiset käynnistivät yhdistettyjä operaatioita omien linjojen sa takana pitääkseen liikenneyhteytensä auki, käyttäen niihin useita moottoroituja osastoja.*⁸⁸⁰

Syyskuusta 1952 seuraavan vuoden toukokuuhun ulottuvalla ajanjaksolla *Viet Minh* toimeenpani joukon kunnianhimoisia hyökkäysoperaatioita, joita on myöhemmin nimetty talvi- ja kevätsojaretkeksi. *Viet Minhin* joukkojen vahvuus oli tässä vaiheessa 110 000–125 000 miestä. Joukot oli organisoitu kuudeksi jalkaväkidivisioonaksi, neljäksi erilliseksi jalkaväkirykmentiksi ja muutamiksi erillisiksi pataljooniksi. Nyt, vuonna 1952, *Viet Minh* sai runsaasti aseita ja ampumatarvikkeita Kiinasta. Kiinasta saadun tykistökaluston ansiosta kyettiin perustamaan tykistödivisioona, jossa oli kaksi tykistörykmenttiä (kalustona 105 mm:n haupitseeja ja 120 mm:n kranaatinheitimiä), pioneerirykmentti ja vahva ilmatorjunta. Lisäksi *Viet Minhillä* oli noin 70 000 miestä niin sanotuissa alueellisissa joukoissaan ja lopulta 120 000–200 000 miestä paikallisissa miliisi- ja sissijoukoissa. Mikäli haluaa uskoa vietnamilaisia lähteitä, esimerkiksi Quiang Zhaita, oli niin sanottujen osa-aikataistelijoiden määrä huomattavasti suurempi kuin mitä ranskalaiset olettivat.⁸⁸¹

⁸⁷⁹ Clayton (1998), s. 63.

⁸⁸⁰ Asprey (2002), s. 509. Ks. myös B. B. Fall, *Street Without Joy*, ss. 56–58.

⁸⁸¹ Buttinger, Joseph: *Vietnam: A Dragon Embattled, Volume 1*, Frederick A. Praeger, New York, 1967, s. 759. Ks. myös Qiang Zhai (1993).

KUVA 6.3⁸⁸² Viet Minhin ryhmitys tammikuussa 1951.

Ranskan siirtoarmeijan vahvuus oli kesällä 1952 noin 90 000 miestä, jossa luvussa on mukana meri- ja ilmavoimien joukot. Tuosta joukosta oli ranskalaisia noin 50 000, ja loput olivat muukalaislegioonalaisia, pohjoisafrikkalaisia ja erinäisiä indokiinalaisia joukkoja ranskalaisessa komennossa.⁸⁸³ Kirjassaan *The French Army* journalisti Paul-Marie de La Gorce tekee seuraavan yhteenvedon ranskalaisjoukoista vuoden 1952 lopulla. Hän selvittää myös, mitä sota oli tullut maksamaan ranskalaisille taloudellisessa mielessä:

⁸⁸² Davidson (1988).

⁸⁸³ O'Ballance, Edgar: *Indo-China War*, viite s. 174. On merkillepantavaa, että kirjassaan *The 30-Year War 1945–1975* Vietnamin kommunistinen johto operoi paljon suuremmilla ranskalaisjoukkojen vahvuuksilla kuin mitä mitkään ranskalaiset tai englantilaiset lähteet esittävät. Näin on varmaankin haluttu korostaa omaa panosta ja sankuruutta sodassa, mikä on varsin luonnollista. Kirjan sivulla 20 sanotaan: ”Kenraali de Lattre ponnisteli kovasti ainakin miesmäärien osalta strategisen suunnitelmansa ensimmäisessä kohdassa. Hänen onnistui lisätä joukkojensa vahvuutta vuoden 1950 lopun 239 400 miehestä vuoden 1951 lopun 338 000 mieheen. Hänellä oli alaisuudessaan 160 jalkaväkipataljoonaa (muun muassa 88 eurooppalais-afrikkalaista pataljoonaa, 27 marionettipataljoonaa [vietnamilaisia] osana ranskalaisia joukkoja ja 45 marionettipataljoonaa, jotka organisoitiin erillisinä niin kutsuttuun kansalliseen armeijaan) ja lisäksi 18 tykistöpatteristoa, 7 moottoroitua pansariyksikköä, 7 pioneeripataljoonaa ja 5 kuljetuspataljoonaa [...]”. On mielenkiintoista havaita, tämän merkittävän saman lähteen mukaan, että vain noin 18 % kokonaisvahvuudesta oli niin sanottuja strategisia liikkuvia reservejä, siis todella taistelevia joukkoja, joilla oli tarvittava koulutus ja motivaatio offensiivista toimintaa varten. Uudemmissa tuon kauden lukuja ja ongelmia käsittelevistä lähteistä ks. Hess, G.: *Vietnam and the United States: Origins and Legacy of War*, Twayne, Boston, 1990.

*Vuodesta 1950 lähtien Indokiinaa varten korvamerkityt määrärahat olivat 40–45 prosenttia koko puolustusbudjetista. Vuoden 1952 lopulla Ranskan kokoamien vakinaisten joukkojen määrä nousi 175 000 mieheen, joista 54 000 oli ranskalaisia, 30 000 pohjoisafrikkalaisia, 18 000 afrikkalaisia, 20 000 legioonalaisia ja 53 000 alkuperäisväestöä. Tähän on vielä lisättävä 55 000 *supplétifs* [tukijoukkojen miehistöä], 5000 *merisotilasta*, 10 000 lentäjää sekä Vietnamin kansallisen armeijan vakinaisten joukkojen 150 000 miestä ja 50 000 *supplétifs*, 15 000 miestä Laosin ja 10 000 miestä Kambodžan armeijoista. Nämä luvut osoittavat, miten suuressa määrin ja miksi tämä sota Indokiinassa oli ranskalaisille vain armeijan kaadereita koskeva asia – valtaosa miesvahvuudesta oli rekrytoitu ulkomailta.⁸⁸⁴*

Ranskan sotatoimien tehokkuutta vuosina 1952–1953 rajoitti käytettävissä olevien joukkojen vähäisyys. Edellä mainitun lainauksen mukaan Ranskalla oli paperilla suhteellisen suuret joukot, mutta niistä alle 50 prosentin voidaan sanoa olleen tehokkaita sotilasyksiköitä. Se pakotti Ranskan noudattamaan defensiivistä strategiaa. Vaikka ranskalaiset olivat vuoden 1953 aikana perustaneet noin 100 000 miehen vahvuisen vietnamilaisen armeijan, sen joukkojen taistelukelpoisuuteen liittyi merkittäviä epävarmuustekijöitä, ja niitä käytettiin vain puolustustehtäviin. Ranskan sotilasjohto oli sen sijaan panostanut rekrytointiin Pohjois-Afrikasta, mutta sieltäkin tulleiden sotilaiden taso oli komentajien mukaan vaihteleva. Ranskalaisia asevelvollisia voitiin käyttää tehtäviin Ranskan rajojen ulkopuolella vuoteen 1990 asti. Varsinaisissa taistelutehtävissä oltiin kuitenkin riippuvaisia ammattisotilaista muodostetuista joukoista.⁸⁸⁵ Tällaisia joukkoja oli noin viisi divisioonaa sekä mahdollisesti vielä seitsemän divisioonaa, joita oltiin nyt muodostamassa. Näin ollen sotaa saatiin käydä niillä joukoilla, jotka oli saatu käyttöön, ilman toivoa suurista vahvennuksista Euroopasta. Edes syntyneiden tappioiden korvaamisesta ei ollut takeita. Jopa noin 70 prosenttia ranskalaisten joukoista oli tuohon aikaan sidottuna staattisiin puolustustehtäviin, minkä vuoksi tehokas offensiivinen sotiminen oli vaikeaa.⁸⁸⁶

Giap oli tässä vaiheessa päättänyt käydä taas hyökkäykseen. Tällä kertaa hän halusi kokeilla onneaan kenraali Salanin vahvaa tukikohtaa vastaan Mustanjoen luona Hanoin länsipuolella. Na San -niminen tukikohta oli rakennettu erittäin vahvaksi linnoitukseksi ja tukikohdaluueksi, jossa oli 12 000 hyvin varustettua ja koulutettua sotilasta sekä vahvoja linnoitteita, piikkilankaesteitä ja suuri määrä miinoja.

Kenraali Giap yritti lokakuussa 1952 toistaa aiemmat menestyksensä. Myös tällä kertaa hän aloitti tuttuun tyyliinsä hyökkäämällä uloimpia ranskalaisasemia vastaan Punaisenjoen ja Mustanjoen välillä. Hän hyökkäsi kolmella divisioonalla leveällä rintamalla (308. D, 312. D, 316. D ja tukijoukkoja). Hyökkäys onnistui, vaikka *Viet Minh* kärsi raskaita tappioita. Ranskalaisten puolustuksen lujouden vuoksi Giap keskeytti hyökkäyksen Mustanjoen länsipuolella ja jatkoi sen sijaan yhdellä divisioonalla Dien Bien Phuun, jossa löi siellä olleen pienen ranskalaisvaruskunnan.⁸⁸⁷

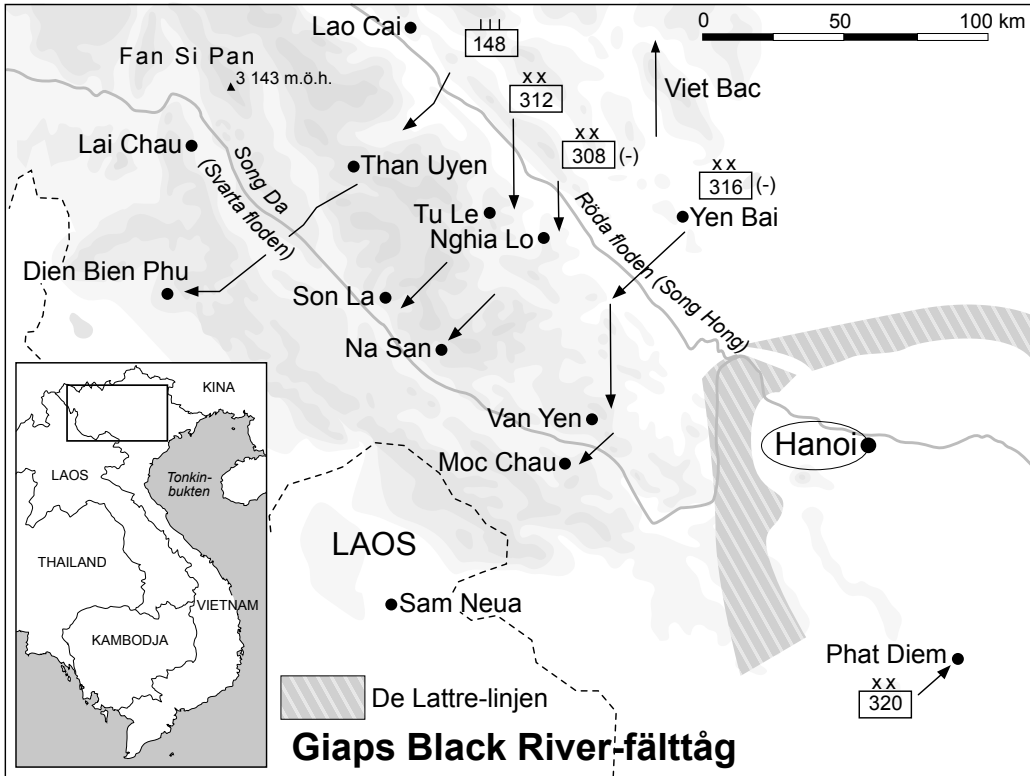
⁸⁸⁴ La Gorce (1963), ss. 376–377.

⁸⁸⁵ Professori François Gérén haastattelu 16.2.2009.

⁸⁸⁶ Clayton (1996), ss. 63–64.

⁸⁸⁷ Davidson (1988), ss. 140–141.

KUVA 6.4⁸⁸⁸ Giapin hyökkäys Mustanjoen ja Na Sanin luona lokakuussa 1952.

Salan kävi nyt vastahyökkäykseen pohjoiseen kohti Viet Bacin tukikohta-alueita, joka oli *Viet Minhin* päätukikohta pohjoisessa. Koko hänen operaatioajatuksensa perustui moottoroitujen osastojen (yleensä kolme jalkaväkipataljoonaa, tykistöpatteristo ja tarvittavat tukiyksiköt), laskuvarjojääkärien ja pienehköjen panssariyksiköiden käyttöön. Operaatiolla, jonka peitenimi oli *Lorraine*, ranskalaisten piti pakottaa Giap perääntymään, mutta tässä onnistuminen osoittautui vaikeaksi. Salanin offensiivisista aikomuksista huolimatta on linnoitettujen tukikohtien käyttö nähtävä ranskalaisen doktriinin perustana.⁸⁸⁹

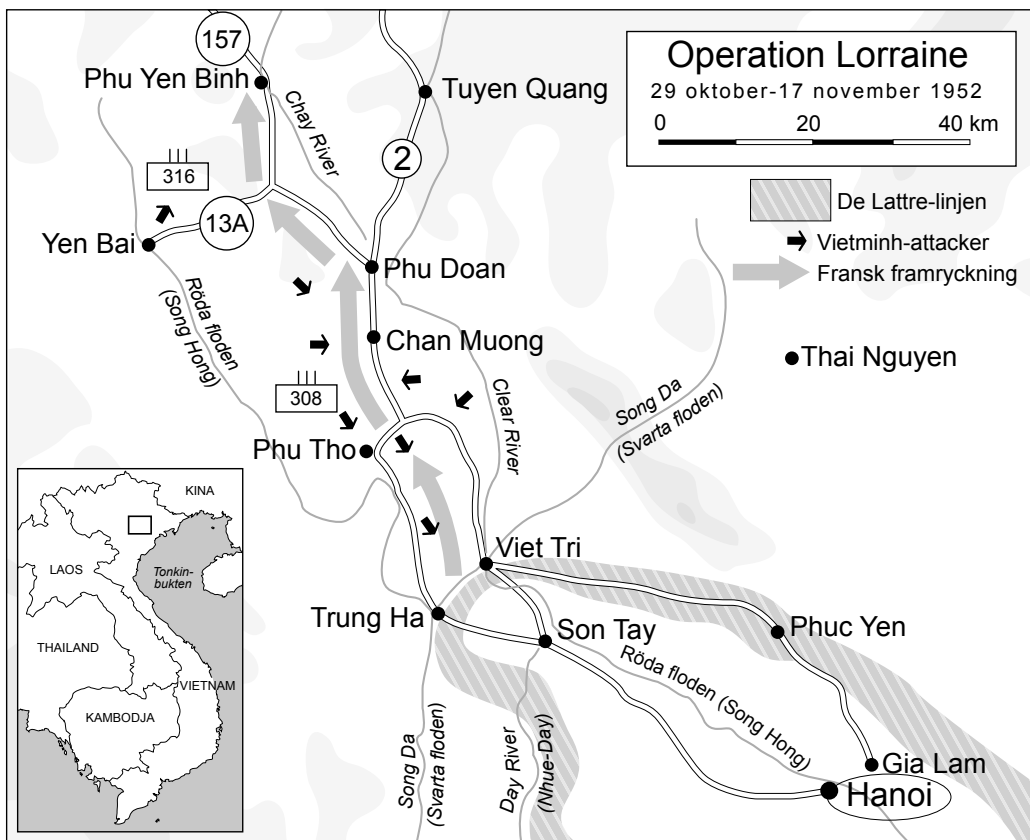
Ranskalaisten joukkojen ei onnistunut vallata Viet Bacin huoltotukikohtaa, ja koko vastahyökkäys pysäytettiin. Kenraali Davidson on kirjoittanut siitä seuraavasti:

*Yksinkertainen totuus oli se, että operaatio Lorraine oli epäonnistunut. Giap ei ollut vetäytynyt asemistaan Mustanjoen luona. Ranskalaisten ei onnistunut vahingoittaa Viet Minhin huoltojärjestelmää suuremmin, eivätkä näkymät siinä onnistumisessa näyttäneet hyviltä. Pääinvastoin oli Salanin oman logistiikan suorituskyky venytetty äärimmilleen joukkojen siirtämiseksi sinne, missä ne nyt olivat. Giapin joukot olivat hyvässä kunnossa, ja niitä oltiin keskittämässä suureen offensiiviin. Salan tiesi, että hänen oli ryhmitettävä joukkonsa uudelleen suistoalueelle tai T'ain alueelle voidakseen kohdata Giapin tuleva hyökkäys. Hän ei voinut sitoa niitä katkeraan taisteluun Yen Baissa.*⁸⁹⁰

⁸⁸⁸ Davidson (1988).

⁸⁸⁹ Sama, ss. 141–142.

⁸⁹⁰ Sama, s. 145.

KUVA 6.5⁸⁹¹ Operaatio Lorraine loka-marraskuussa 1952.

Bernard Fall on tutkinut operaatio *Lorrainea* yksityiskohtaisesti. Osoittautuisi, että se jäi ranskalaisten viimeiseksi suurisuuntaiseksi iskuksi kommunistien hallitsemalla alueella. Hyökkäys eteni noin sata kilometriä niin sanotusta *de Lattre*-linjasta pohjoiseen. Marraskuun 14. päivänä 1952 kenraali Salan ymmärsi, että hänen strateginen iskunsa ei enää ollut sotilaallisesti tarkoituksenmukainen. *Viet Minh* oli saavuttanut Mustanjoen ja oli käytännössä valtaamassa loputkin luoteisesta Tonkinista riippumatta siitä, mitä ranskalaiset tekivät. Ranskalaisilla ei ollut riittävästi joukkoja operaatioihin strategisesti tärkeille alueille Punaisenjoen suistoalueella ja luoteessa sekä Hanoiin varmistamiseksi samanaikaisesti. Tämä suurisuuntainen operaatio näytti ainakin sen, että ranskalaisten oli ollut pakko käyttää viimeisiä liikkuvia reservejään, mikä ei ollut viisasta.

Ranskalaisten logistiikkajärjestelmää ei ollut mitoitettu noin 30 000 miehen vahvuiselle hyökkäysjoukolle. Operaatioon tarvittiin esimerkiksi koko Ranskan Indokiinan ilmakuljetuskalusto, noin sata C-47-kuljetuskonetta, eikä operaation aikana voitu tukea muita pienempiä operaatioita, esimerkiksi sissioperaatioita *Viet Minhiä* vastaan T'ain alueella. Lisäksi niin kuin sotahistoriassa on usein käynyt, ranskalaisten moottoroitujen osastojen (GM 1, GM 4 ja panssaroidut alayksiköt 1 ja 2) vetäytyminen osoittautui paljon vaikeammaksi kuin

⁸⁹¹ Davidson (1988).

edeltänyt hyökkäys. Muun muassa Chan-Muongin kapeassa laaksossa käytiin suurehko taistelu. Siitä kehittyi yksi sodan puhutuimmista taisteluista. Fall kirjoittaa:

*Kello 9.30 (17. marraskuuta) Mobile Group 4:n kärkiosat saavuttivat ranskalaisen etuvar-
tioaseman Thai-Binhissä ilman välikohtauksia. Saattueen keskeinen osa, ajoneuvot joissa oli
esikuntaporras, tykistöpatterien täydennysampumatarvikkeet ja hankalasti käsiteltävä pioneeri-
rikalusto, olivat saavuttaneet laakson keskiosan. Samalla Mobile Group 1:n jälkivarmistus
oli lähtenyt ylittämään kanjonin pohjoisen suun siltaa 1 500 jaardia etelään Chan-Muongin
kylästä.⁸⁹²*

*Juuri sillä hetkellä helvetti pääsi irti laaksossa. Kommunistien tykistö ja heittimet avasivat
tulen saattueen kaikkia osia vastaan tien kummaltakin puolelta. Laukausten ääni kaikui ja
kimpoili kapeassa laaksossa. Jotkut vihollisen tykeistä olivat vain 50 jaardin päässä maaleis-
taan, eivätkä ne voineet ampua ohi sellaiselta etäisyydeltä. Muutaman minuutin kuluttua
yksi RICM:n panssarivaunuista räjähti [...] sulkien lähes koko Mobile Group 1:n taakseen.
Kun vihollinen oli tuhonnut koko saattueen kovimman iskevän osan ja lamauttanut Mobile
Group 4:n jalkaväkiosat kanjonin eteläpäässä, se alkoi järjestelmällisesti tuhota väliin jää-
neitä saattueen pehmeitä osia. [...] Itse laaksossa taistelu ajoneuvojen ympärillä muuttui
todelliseksi verilöylyksi Viet Minhin tappaessa järjestelmällisesti ympäri saattuetta maassa
makaavat haavoittuneet ranskalaiset. Onneksi Ranskan ilmavoimien väliintulo noin kello
12.00 ja toiminta vihollisen selusta-alueita vastaan, erityisesti kommunistirykmenttien ko-
mentopaikkoja ja taempia tykistöasemia vastaan, [...] helpotti jossain määrin painetta itse
saattueen ympärillä.⁸⁹³*

Hyvän johtamisen ansiosta onnistuttiin ranskalaisten puolella vetämään tien kaaoksesta kaksi valiojoukkoa: *Bataillon de Marche Indochinois* (BMI) ja osia yhdestä muukalaislegioonan pataljoonasta. Ne saivat tehtäväkseen raivata laakson laidat *Viet Minhin* raskaista aseista. Fall kirjoittaa:

*Lähes taianomaisen kurinalaisella tahdonvoimalla BMI:n ja muukalaislegioonan komppa-
nianpäälliköt saivat irrotettua yksikkönsä lähitaistelusta ajoneuvojen luona suorittaakseen
vastahyökkäyksen kukkuloille. Noin kello 15.30 alkoivat ranskalaiset jalkaväkitaistelijat –
heitä oli alle 500 – kynnet verissä kiivetä kukkuloille. [...] Sitten, kello 16.30, laaksossa
kaikui vihlova ranskalaisen merkkitorven ääni, joka oli merkinä jollekin, joka oli lähes
kadonnut läntisestä sotilassanastosta – pistinhyökkäykselle.*

Tämä ratkaisi taiston – *Viet Minh* keskeytti taistelun ja vetäytyi takaisin viidakkoon.⁸⁹⁴

Kumpikaan osapuolista ei kyennyt pysyvästi lyömään vastapuoltaan vuosina 1951–1953, mutta sodan edetessä kävi yhä ilmeisemmäksi, että *Viet Minh* oli vähitellen saamassa yliotteen, ja se kykeni vuodesta 1952 lähtien yhä enemmän ottamaan aloitteen haltuunsa sodassa. Ei ole myöskään ole mitään epäilystä siitä, että *Viet Minh* kärsi ranskalaisia suuremmat tappiot, mutta se onnistui koko ajan täyttämään omiin joukkoihin syntyneet aukot jatkuvalla uusrekrytoinnilla.

⁸⁹² Lähde on englanninkielinen. Siksi moottoroitu osasto lyhennetään MG. Ranskaksi GM (*Groupement Mobile*).

⁸⁹³ Fall (1995), ss. 93–94. *Régiment d'infanterie-chars de marine* (RICM).

⁸⁹⁴ Sama, ss. 96–97.

Anthony Clayton tekee seuraavan yhteenvedon syksystä 1952 vuoden 1953 alkupuolelle kestäneen sotaretken suuremmista taisteluista:

Tultuaan pysäytetyksi ainakin osassa suistoaluetta (1952) Giap palasi pohjoisen metsiin ja vuorille pyrki kiertämään de Lattre -linjan. Täällä hänen suosimalla tavalla, soluttautumisella, oli lisäetua: vaikka ranskalaiset kykenivät havaitsemaan soluttautumisen, sitä vastaan oli käytännössä mahdotonta käyttää tykistöä. Alue tarjosi vielä kaksi muuta lisäetua Giapille: ranskalaisten kyvyttömyys puolustaa alueen Thai ja Moi etnisiä vähemmistöjä heikensi niiden lojaalisuutta ranskalaisia kohtaan, ja Giap kykeni uhkaamaan Laosia. Syyskuusta 1952 lähtien käytiin kiivaita taisteluja Nghia Lon tienoilla, jonne Giap hyökkäsi kolmella divisioonalla.

*Salan vastasi haasteeseen uudella taktisella konseptilla, maa- ja ilmatoimintaan perustuvalla siilipuolustustukikohdalla. Se oli laaja puolustusasema, jonka ulkokehällä oli linnoituksia ja asepesäkkeitä toisiinsa liittyvine tulialueineen ja keskellä kiitorata täydennysten varmistamiseksi. Näistä siilipuolustustukikohdista kyettiin tekemään hyökkäyksiä sekä keveiden lentokoneiden että tykistön tukemina. Ensimmäisessä niistä, Na San Nghia Lon alueella, Salan torjui Viet Minhin kolmen divisioonan voimin tekemän hyökkäyksen aiheuttaen sille raskaita tappioita mutta saavuttamatta taaskaan ratkaisevaa menestystä [...]*⁸⁹⁵

Kun Giap marraskuun viimeisinä päivinä 1952 viimein hyökkäsi Na Sania vastaan kahden divisioonan osilla, hänet lyötiin suuria tappioita kärsien takaisin (luultavasti noin 7 000 miestä kaatuneina ja haavoittuneina). Mikä oli mennyt pieleen? Sen lisäksi, että Giapilla oli taipumus toistaa kerran onnistunut toimintatapa, hän oli nyt vihollismaassa. *T'ai* oli väestöryhmänä voimakkaasti vietnamilaisen *Viet Minhin* vastainen, eikä Giap voinut juuri odottaa saavansa apua paikalliselta väestöltä, toisin kuin etnisesti vietnamilaisilla seuduilla ainakin pohjoisessa.⁸⁹⁶ Sen jälkeen Giap päätti hyökätä Laosin pohjoisosiin, muttei saavuttanut sielläkään tavoitteitaan. Kuten aiemmissakin yrityksissä, hänellä oli ongelmia huollon järjestämisessä vietnamilaisvihamielisillä alueilla, tällä kertaa Houa Phanin maakunnassa Laosissa, jossa *T'ai*-väestö oli hallitseva.

Koska Giapilla nyt kuitenkin oli aloite hallussaan, hän päätti jatkaa sotimista. Tällä kertaa hän suuntasi alueille, jotka olivat kaukana ranskalaisten tukialueista, joissa oli kerta toisensa jälkeen osoittautunut mahdottomaksi lyödä ranskalaisten joukkokeskittymät. Keväällä 1953 alkoi näin *Viet Minhin* ensimmäinen sotaretki Laosiin, ja huhtikuun aikana se saavutti strategisesti tärkeän Ruukkujen tasangon alueen. *Viet Minhin* ei kuitenkaan onnistunut vallata ranskalaisten tukikohtaa Louang Phrabangia. Jälleen kerran nousi paikallisväestön tuki ranskalaisille merkittäväksi tekijäksi. He saivat runsaasti tiedustelutietoja, kun taas *Viet Minh* ei niitä saanut. Etnisyys on aina ollut merkittävä poliittinen tekijä Indokiinassa.⁸⁹⁷

⁸⁹⁵ Clayton (1998), s. 64. Oletettavasti Giap käytti täällä kahta divisioonaa (308. ja 316.), ei kolmea, kuten Clayton kirjoittaa. Molemmat divisioonat kärsivät raskaita tappioita, ja Giapin oli koottava ne uudelleen.

⁸⁹⁶ Davidson (1988), s. 147. Davidson kirjoitti: ”Giap oli tyrmistynyt tappiostaan.”

⁸⁹⁷ Sama, ss. 147–148.

6.4.6 Dien Bien Phu

Viet Minhin johdon säilyessä varsin muuttumattomana vaihdettiin ranskalaisella puolella jälleen ylin johtaja. Kenraali Henri Navarre tuli Salanin tilalle toukokuussa 1953. Navarren valinta ylipäälliköksi Indokiinaan on jälkepäin herättänyt paljon keskustelua.⁸⁹⁸ Navarre oli tuolloin 55 vuoden ikäinen. Hänen edellinen virkansa oli Naton Länsi-Euroopassa olevien maavoimien komentaja (*Chief of Staff, NATO Land Forces Western Europe*). Davidson kuvailee häntä seuraavalla tavalla:

Navarrella oli erinomaiset sotilaalliset meriitit, mutta ainakin kahdeltakymmeneltä muulta ranskalaiselta kenraalilta on täytynyt löytyä vielä paremmat meriitit. Aivan varmasti häntä ei valittu persoonallisuutensa vuoksi. Hän oli väritön ja jääkylmä intellektuelli, yksinäinen susi, ehdottomasti ei sellainen johtajatyyppe, joka kykenisi antamaan uutta virtaa kuluneelle siirtoarmeijalle. Kokemusta Indokiinasta? Ei laisinkaan. Ambitioita? Ei Indokiinaan liittyen. Halusiko hän tehtävään? Ei, hän ei halunnut tehtävään, ja hän hyväksyi sen pahaan aavistaen.⁸⁹⁹

Uusi kenraali tajusi nopeasti, että tilanne Indokiinassa oli kehittynyt vääriin suuntaan vuosina 1952–1953. Kenraali Navarren analyysi vuonna 1952 tapahtuneesta kehityksestä ei antanut aihetta optimismiin. Sota oli vähitellen kehittynyt *Viet Minhin* eduksi. Aseiden virtaaminen runsain määrin Kiinasta *Viet Minhille* vaikutti merkittävästi tapahtumien kulkuun, eikä Ranskalla ollut käytännöllisesti katsoen mahdollisuuksia puuttua siihen – ei ollut riittävästi poliittista eikä sotilaallista voimaa.⁹⁰⁰ Samaan aikaan lisääntyi pessimismi Pariisissa. Tunnettu poliitikko Paul Reynaud sanoi vuonna 1953: ”*Uskon että on rikos Ranskaa vastaa jatkaa sitä verenvuodatusta, jota sota Indokiinassa merkitsee.*” Nyt oli löydettävä hyvä tapa vetäytyä kunniallisesti.⁹⁰¹

Kenraali Navarre toivoi saavansa aikaiseksi uuden kääntein sodankäynnissä ja ottavansa sen myötä aloitteen haltuunsa. Ranskan siirtoarmeijan vahvuus oli vuoden 1952 lopussa teoriassa 175 000 miestä.⁹⁰² Navarren näkemyksen mukaan keskeisenä ongelmana oli se, että lähes 100 000 miestä, noin viisi divisioonaa, sitoutui vastasissitoimintaan ja tukikohtien puolustamiseen. Liikkuvia operaatioita varten jäi siten käytännössä vajaat 75 000 miestä, toisin sanoen 7 moottoroitua osastoa ja 8 laskuvarjojääkäripataljoonaa. Voimasuhde oli käytännössä 2:1 *Viet Minhin* hyväksi. Tällaiset luvut eivät kuitenkaan riittä sotilaallisen tilanteen arvioimiseen, vaikka tarkastelisi maavoimien vahvuuksia erillisinä. Navarrella oli jotakin, joka Giapilta puuttui – nykyaikaiset merivoimajoukot ja tietty ilmasotakyky. Ne antoivat ranskalaisille ainakin teoriassa operatiivisen edun, jos vain Giap tarjoaisi niille mahdollisuuden iskeä hänen jalkaväkijoukkojaan vastaan (, vertaa vuoden 1951 pohjoisessa käytyihin taisteluihin, joissa Giap kärsi raskaat tappiot). Tilanne oli kuitenkin toinen vuonna 1953, ja ranskalaisilla meri- ja ilmavoimajoukoilla oli itse asiassa rajallinen strateginen merkitys. Osoittautuisi, että varsinkin ranskalaisten strateginen ilmakuljetuskapasiteetti oli illuusio,

⁸⁹⁸ Decup (1996), s. 109.

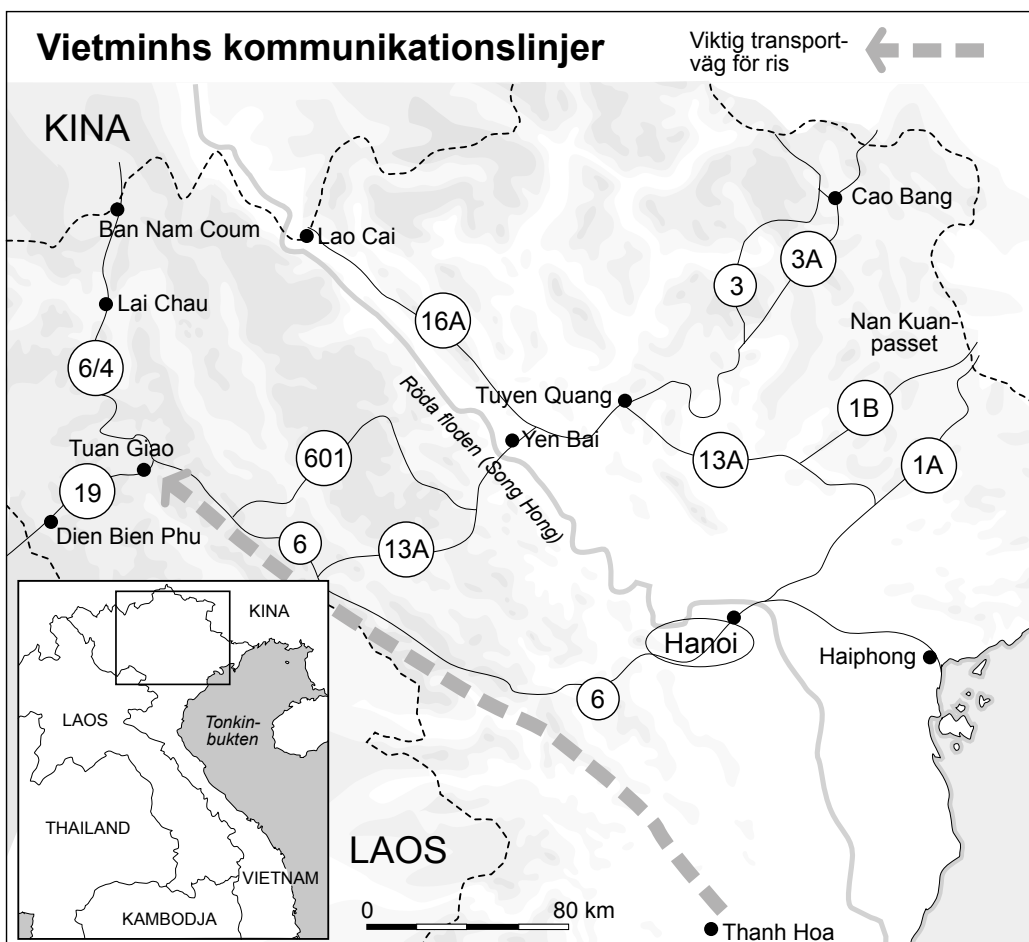
⁸⁹⁹ Davidson (1988), s. 161.

⁹⁰⁰ Clayton (1998), ss. 63–64. Luvun otsikko on ”Steady deteriorating, 1952–1953”. Se kuvaa hyvin ranskalaisten joukkojen kehitystä Indokiinassa.

⁹⁰¹ Malis (2005), s. 279.

⁹⁰² La Gorce (1963), ss. 376–377.

mutta sitä ei ollut tajuttu vielä silloin, kun ryhdyttiin suunnittelemaan Dien Bien Bhun takaisinvaltausta.⁹⁰³

KUVA 6.6⁹⁰⁴ Viet Minhin kuljetusreitit maalla – niin kutsuttu Riisitie 1952–1953.

Davidson korostaa, että kesällä 1953 vietnamilaisten pääjoukkojen suorituskyky oli Giapin johdolla pääpiirtein palautettu ja *Viet Minh* valmistautui yleishyökkäykseen Laosiin (aiemmin mainittu Ruukkujen tasangon valtaus Laosissa). Muun muassa estääkseen Giapia valtaamasta Laosin tärkeät pohjoiset alueet Navarre päätti käynnistää operaation, joka muodostuisi ratkaisevaksi sodassa Ranskan siirtomaavaltaa vastaan Indokiinassa. Navarre halusi vallata takaisin operatiivisesti tärkeän pitkän laakson, jossa sijaitsi Dien Bien Phun kylä, koska se oli osa luonnollista liikennereittiä Hanoiin ja Laosissa olevien Ranskan tukialueiden välillä. Nämä olivat Louang Phrabang Ruukkujen tasangolla ja pääkaupunki Vientiane.⁹⁰⁵

⁹⁰³ Davidson (1988), ss. 174–183. Davidson kuvaa ranskalaisten toimintaedellytyksiä tulevassa Dien Bien Phun taistelussa.

⁹⁰⁴ Sama.

⁹⁰⁵ Sama, ss. 174–177 ja s. 185. Davidson kuvaa kenraali Navarren edellytyksiä puolustaa pohjoista Laosia. Tähän liittyy Dien Bien Phun takaisinvaltaus. Navarre oli vakavasti päättänyt puolustaa Laosin pohjoisosaa, vaikka Pariisi ei asettanut sitä etusijalle.

Suunnittelun aikaisen pitkällisen jossittelun jälkeen Navarre päätti vallata Dien Bien Phun takaisin ja tehdä siitä tukikohdan jatko-operaatioille Vietnamin sisäosissa ja Laosissa. Ranskalaisjoukot aloittivat valtausoperaation 20. marraskuuta 1953. Siihen suunnattiin aluksi kaksi laskuvarjojoukkojen valiopataljoonaa, siirtomaajoukkojen laskuvarjopataljoona komentajanaan myöhemmin kuuluisaksi tullut majuri Marcel M. Bigeard (*6ème Bataillon de Parachutistes Coloniaux*, 6. BPC) ja laskuvarjojääkäriyrykmentin pataljoona (*1er Régiment de Chasseurs Parachutistes*, II/1. RCP) sekä tarpeelliset komento-osat 1. ilmakuljetteisesta moottoroidusta osastosta (*Groupement Aéroporté 1*, GAP 1). Toisena päivänä alueelle lähetettiin vielä lisää kaksi laskuvarjojääkäripataljoonaa ja 2. Ilmakuljetteen taisteluosasto, (*1er Bataillon Etranger de Parachutistes*, 1 BEP, *8e Bataillon de Parachutistes de Choc*, 8 BCP ja *Groupement Aéroporté 2*, GAP 2). *Viet Minhin* 149. Erillisen jalkaväkirykmentin ja eräiden muiden alueella olleiden joukkojen kanssa käytyjen kiivaiden taistelujen jälkeen kylä vallattiin ja alueelle lennätettiin uusia joukkoja.⁹⁰⁶

Muulla ranskalaisten onnistui vuonna 1953 jatkaa alueellisia operaatioitaan, joiden tarkoituksena oli lyödä *Viet Minhin* vakinaisen armeijan joukot ja alueelliset joukot. Ranskalaiset tukeutuivat operaatioissaan edellisen vuoden aikana rakennettuihin tukikohtiin ja linnoituksiin, jotka toimivat lähtöalueena moottoroitujen osastojen hyökkäyksille, joissa tukeuduttiin ei-vietnamlaisien väestöryhmien auliisti hankkimiin tiedustelutietoihin.

Heti Dien Bien Phun valtaamisen jälkeen ranskalaiset ryhtyivät rakentamaan kylässä linnoituksia, piikkilankaesteitä, miinoitteita ja kiitorataa. Tukikohdan piti kyetä toimimaan sinne lennätettyjen moottoroitujen osastojen ja tykistön tukialueena, ja elätettiin toivetta, että rynnäkkökoneet voisivat operoida kiitoradalta. Tiedustelutietoja pyrittiin hankkimaan paikallisväestöltä ja omilla etäällä toimivilla tiedustelupartioilla. Ei kestänyt kuitenkaan kauan ennen kuin Giap päätti keskittää divisioonansa ja tykistönsä ranskalaisten uuden tukikohdan lyömiseksi. Ranskalaiset kuvittelivat edelleen, että tukikohtaa voitaisiin käyttää offensiivisesti *Viet Minh*ä vastaan, ja he valitsivat sen komentajaksi ja operaatioita johtamaan ratsuväen everstin Christian de Castriesin. Hän oli kuitenkin väärä mies tehtävään, sillä se, mikä häntä siellä odotti, oli klassinen piiritysoperaatio. Ranskalaisten elektroninen tiedustelu havaitsi, että Giap oli käskenyt ainakin neljä divisioonaa hyökkäämään raskaan tykistön tukemina tukikohtaan. Navarre uskoi tuolloin, että Giap kykenisi käyttämään ja huoltamaan vain yhtä vahvennettua divisioonaa niin kaukana heidän tukialueeltaan Viet Bacissa. Hän aliarvioi selvästi *Viet Minhin* jatkuvasti kasvavaa sotilaallista suorituskykyä.⁹⁰⁷

Pitkähkön joukkojen keskittämisvaiheen aikana *Viet Minh* sai vähitellen haltuunsa Dien Bien Phun tukikohtaa ympäröivät kukkulat. Hyökkäyksensä Giap aloitti 13. maaliskuuta 1954.⁹⁰⁸ Kenraali Giap on itse kirjoittanut tästä sotaretkestä seuraavasti:

Maaliskuun 1954 ensimmäisten kymmenen päivän lähestyessä loppuaan valmistelutyöt suoritettiin perusteellisesti loppuun ja tarkastettiin huolellisesti. Maaliskuun 13. päivänä 1954 joukot saivat käskyn aloittaa suurihyökkäyksen [...], sotaretkeen oli suunniteltu vaihe, jossa joukkomme tuhoavat uloimmat asemat (linnoitukset), kiristävät saartorengasta, sulkevat tiet ja aikanaan katkaisevat ne vihollisen vahvistuksilta ja huoltokuljetuksilta. Sitten seurasi toi-

⁹⁰⁶ Roy (1965), erityisesti luvut 2 ja 3 sekä ss. 207–215.

⁹⁰⁷ Fall (1967), ss. 22–52. Luku 2 ”Base Aéro-Terreste”.

⁹⁰⁸ Davidson (1988), s. 223.

nen vaihe, jossa käynnistettiin päähyökkäys koko Dien Bien Phun linnoitetun ja kaivautuneen leirin tuhoamiseksi.

Todellisuudessa sotaretki eteni kolmessa vaiheessa:

- a) *Ensimmäinen vaihe: Joukkomme valtasivat pohjoiset ja koilliset uloimmat asemat, nimittäin Him Lamin ("Beatrice") ja koko pohjoisen alalohkon.*
- b) *Toinen vaihe: Se oli vaiheista pisin, jonka aikana käytiin mitä murhaavimmat taistelut. Tässä vaiheessa joukkomme tuhosivat keskimmäisen alalohkon tärkeimmät puolustusjärjestelmät, valtasivat itäiset kukkulat ja kiitoradan, virittivät vihollisen ympärille tulitusrenkaan, kiristivät vähitellen saartorengasta, supistivat vihollisen hallussa olevaa maastotalaa ja ilmatilaa ja valmistautuivat lopullisesti katkaisemaan vihollisen vahvistusten ja huollon tuloreitit.*
- c) *Kolmas vaihe: Tämä vaihe oli lyhyt, koska sille oli valmisteltu suotuista tilanne. Joukkomme valtasivat viimeisen kukkulan idässä ja siirtyivät päähyökkäykseen koko Dien Bien Phun linnoitetun ja kaivautuneen leirin tuhoamiseksi.⁹⁰⁹*

Ranskalaisille tukikohdan puolustajille selvisi nopeasti, että vihollisella oli paikallisesti ylivoimainen tykistö, sillä oli ilmatorjunta, joka teki lähes mahdottomaksi käyttää kiitorataa, ja että Viet Minh oli palvelukseen määrättyjen talonpoikien avulla improvisoinut merkittävän huoltokapasiteetin erityisesti polkupyörien ja kärryjen varassa. Giapin joukoille virtasi tarvikkeita, kun taas ranskalaisten huoltotilanne kävi nopeasti ongelmalliseksi, koska se oli täysin riippuvainen alimitoitetusta ilmakuljetuskyvystä. Jo parin viikon kuluttua tukikohta oli käytännössä piiritystilassa. Huoltokuljetukset maitse olivat lakanneet, ja kiitorata oli jatkuvan tulituksen kohteena. Davidson kuvailee tilannetta seuraavasti:

Yhteenvetona voidaan todeta, että Dien Bien Phussa Viet Minhin jalkaväellä oli 5:1 ylivoimaa suhteessa ranskalaisiin sekä ranskalaiset joukot yllättänyt taistelukyky ja taisteluhenkki. Viet Minhillä oli parempi tykistö, paljon parempi kuin pelkkä käytössä olevien aseiden määrällinen vertailu osoittaisi. Viet Minh kokosi suuria varastoja kaikenlaisesta materiaalista, erityisesti tykistön ampumatarvikkeista, kun taas ranskalaisten huoltotilanne erityisesti ampumatarvikkeiden osalta oli äärimmäisen huono. Ja lopuksi, Viet Minhillä oli merkittävä maaston tarjoama etu puolellaan.⁹¹⁰

Viet Minhin tappiot olivat merkittävät. Duiker kirjoittaa Ho Tši Minhistä kertovassa kirjassaan, että Giap ja hänen suunnittelijansa alkoivat epäillä, onnistuisivatko he:

Toukokuun alussa Viet Minh tunkeutui Dien Bien Phun tukikohdan uloimpien puolustusasemien läpi ja ryhtyi tulittamaan sisäpuolella olevaa linnaketta. Kiinalaislähteiden mukaan Viet Minhin suunnittelijoiden luottamus alkoi viime minuuteilla horjua suurten tappioiden ja Yhdysvaltojen interventiouhkan takia, mutta Pekingin vahvasti rohkaisemina he päättivät lopulta tehdä rynnäkön linnakkeeseen pyrkien täydelliseen voittoon.⁹¹¹

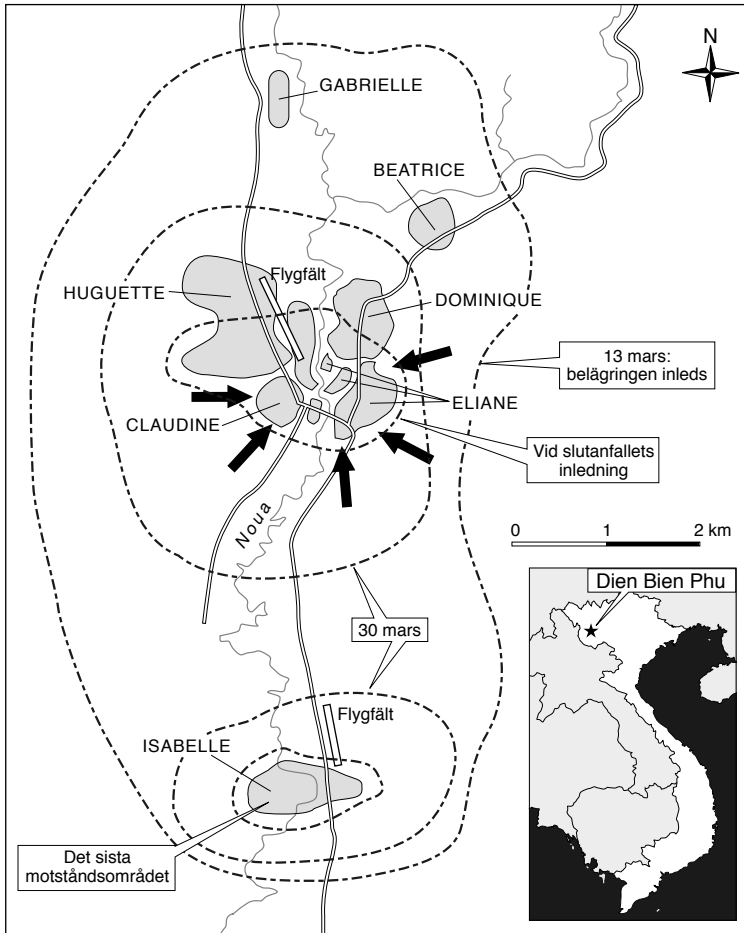
⁹⁰⁹ Vo Nguyen Giap, *Dien Bien Phu*, kuudes painos karttalisäyksiin, The Giói Publishers, Hanoi, 1999, ss. 112–113.

⁹¹⁰ Davidson (1988), s. 225.

⁹¹¹ Duiker, William J.: *Ho Chi Minh – A Life*, Theia Books, New York, 2000, s. 455.

Pitkien ja osittain hyvin kiihkeiden taistelujen jälkeen huhtikuussa uloimmat linnakkeet alkoivat kaatua. Varsinaiset lopputaistelut käytiin 1.–7. toukokuuta 1954, jolloin Giap lähetti taisteluun kaikki hänellä olleet joukot. Hyökkäyksissä noudatettiin usein hänelle luonteenomaista ihmisaaltotaktiikkaa, ja tappiot olivat melkoiset.⁹¹² Kaikki päättyi 7. toukokuuta. Taistelu Dien Bien Phusta oli ranskalaisjoukkojen osalta ohi⁹¹³. Siitä seurasi, että Ranskan siirtomaavalta Aasiassa oli siirtymässä historiaan. Sen sijaan oltiin rakentamassa vietnamlaista, kommunistijohtoista ”imperiumia”. Voittaja oli kenraali Vo Nguyen Giap.⁹¹⁴

KUVA 6.7⁹¹⁵ Luonnos Dien Bien Phun linnoitteista ranskalaisin silmin nähtynä – maaliskuu 1954.

⁹¹² Fall (1967), s. 487. *Viet Minhin* tappioiksi arvioitiin noin 7 900 kaatunutta ja 15 000 haavoittunutta, kokonaistappiot olivat siis noin 22 900 miestä.

⁹¹³ Tuntematon kirjoittaja: *The 30-Year War 1945–1975* (2002), s. 357. Virallinen vietnamlainen tilasto (joka ei ole täysin yhdenpitävä ranskalaistietojen kanssa) kertoo seuraavaa ranskalaisten tappioista, mukaan luettuna sotavangit, Dien Bien Phussa: ”Viidenkymmenenviiden päivän ja yön taistelujen jälkeen päättyi Dien Bien Phun strateginen taistelu loistavaan voittoon. Dien Bien Phun lobbolla tuhottiin 16 200 vihollista, muun muassa 17 jalkaväki- ja laskuvarjojääkäripataljoonaa, 3 raskasta tykistöpatisteriaa, 10 thaimaalaista marionettikomppaniaa sekä joukko moottoroituja kuljetuskomppanioita. Yhteensä 62 erityyppistä lentokonetta ammuttiin alas. Vankien joukossa oli yksi kenraali, 16 everstiä, 353 muuta upseeria sekä 1396 aliupeeria.”

⁹¹⁴ Roy (1965), s. 203, ss. 212–215, s. 225. Ks. myös Fall (1967), s. 205–206, s. 299, ss. 398–399.

⁹¹⁵ Roy (1965), ss. 212–215.

6.4.7 Arvio sodasta

Kun arvioidaan ranskalaisten operatiivisia menetelmiä ja operaatiotaitoa Indokiinassa vuosina 1945–1954, on tärkeä pitää mielessä selvät rajoitukset, jotka ranskalaisilla oli niin varustuksen kuin sotilaiden määränkin suhteen koko sodan ajan. Alueen tapahtumat toisen maailmansodan aikana vaikuttivat merkittävästi sotaa seuranneeseen kehitykseen. Japanilaisten miehitys ja sitä seurannut vallanvaihdos aiheuttivat sen, että Giap, Indonesian kommunistinen puolue ja puolueen hallinnassa oleva *Viet Minhin* keskuskomitea päättivät väkivaltaisesti käynnistää vallankumouksen ja perustaa ”kansanvallan”. Tämä tapahtui Japanin antauduttua mutta ennen liittoutuneiden saapumista alueelle. Poliittinen strategia perustui Hon ajatukseen tarttua eteen tuleviin mahdollisuuksiin. Myöhempi vallankumouksellinen menestys oli paljolti tulosta siitä, että puolue tarttui tilaisuuteen sen tullessa eteen, mutta menestys perustui myös mittavaan suunnitteluun.

Giap on itse antanut suuren painon sille, että *Viet Minh* kykeni käyttämään hyväkseen syntyneitä poliittista ja psykologista innostusta, näin varsinkin maan pohjoisosan väestön keskuudessa *Viet Minhin* päästyä siellä valtaan. Indonesian kommunistinen puolue oli valmistautunut siihen kouluttamalla poliittista ja sotilaallista kaaderia vuosina 1941–1945.⁹¹⁶ Käytännössä Ranska ei kyennyt syksyllä 1945 vastaamaan nationalististen virtausten synnyttämiin poliittisiin haasteisiin, ei varsinkaan Pohjois-Vietnamissa. Ranskalaiset, jotka alun perinkin olivat varsin haluttomia antamaan *Viet Minhille* mitään merkittävämpiä myönnytyksiä, päättivät ratkaista ongelman alueelle perinteisellä tavalla – sotilaallisilla keinoin. Tapa oli toiminut yleensä hyvin Indokiinassa koko Ranskan siirtomaavallan ajan. Myöhemmän kehityksen valossa voidaan huoletta väittää, että lopulta se ei ollut tehokas eikä sopiva menetelmä.

Ranskalaisten 1940-luvun lopulla tekemiä yrityksiä rauhoittaa maaseutu voidaan pitää epäonnistuneina. Epäonnistuminen johtui varsin puutteellisesta johtamis- ja valvontajärjestelmästä sekä liian vähistä sotilaisista ja muista turvallisuusjoukoista. Ne olivat riittämättömät turvaamaan paikallisväestöä *Viet Minhin* soluttautumiselta ja ranskalaisten kanssa yhteistyöminnassa olleisiin kohdistuneilta kostotoimenpiteiltä. Suurin merkitys oli luultavasti sillä tosiasialla, että ranskalaiset aliarvioivat liikkeelle lähteneen kansallismielisyyden voiman ja Giapin kaaderien osoittaman vallankumouksellisen mielenpalon. Jotta ranskalaiset olisivat kyenneet välttämään pitkäaikaista sotaa Indokiinassa, heidän olisi pitänyt kyetä ylläpitämään suurta operatiivista tempoa. Käytännössä Ranska ei missään vaiheessa kyennyt lähettämään alueelle niin paljon joukkoja, että ne olisivat riittäneet offensiivisiin operaatioihin vihollisen yhä suuremman ja aktiivisemmän pääjoukon lyömiseksi. Tonkinin alueen keskeisten osien hallintaa ja suojaamista pidettiin välttämättömänä, mikä puolestaan oli niin vaativa tehtävä, että joukot eivät riittäneet kyllin vahvoihin offensiivisiin operaatioihin.

Sota myös muutti luonnettaan ajan myötä. Aluksi se oli luonteeltaan sissisotaa, johon liittyi tilanteen niin vaatiessa suurehkoja *Viet Minhin* operaatioita. Vähitellen sota muuttui yhä enemmän tavanomaiseksi sodaksi, jossa molemmin puolin käytettiin myös sissitaktiikkaa. Sodan lopullisen kulun kannalta oli merkittävää, että *Viet Minhille* ei vuodesta 1950 lähtien tuottanut ongelmia saada raskaita aseita Kiinasta. Vuodesta 1951 lähtien sodan kuvaa hallit-

⁹¹⁶ Vo Nguyen Giap (1970), ss. 83–87.

sevat täysin molempien osapuolten suurisuuntaiset offensiivit aina ranskalaisten Dien Bien Phussa kärsimään tappioon asti.

Sitä mukaa kun sota pitkittyi, poliittinen ja kansalaisten tuki sodalle väheni vähenemistään Ranskassa. Sodan kustannukset kasvoivat koko ajan huolimatta siitä, että Yhdysvallat ryhtyi antamaan Ranskalle suoranaista sotilaallista apua Korean sodan syttymisen jälkeen vuonna 1950. (Vuosina 1946–1952 Ranska käytti sotaan luultavasti kaksi kertaa niin paljon varoja kuin se sai *Marshall*-apuna.) Sodan hinta ihmishengissä oli myös huomattava. Pelkästään vuonna 1952 oli kaatuneiden nuorten upseerien lukumäärä suurempi kuin Saint-Cyrin sotakoulusta neljän edellisen vuoden aikana valmistuneiden upseerien kokonaismäärä. Kesällä 1951 raportoitiin, että siihen mennessä oli menetetty yhteensä 150 000 miestä Ranskasta ja sen territorioista.

Ranskalaisten joukkojen vähäisyydestä johtunut taktiikka vaikutti osaltaan sotilaiden keskuudessa vallinneeseen huonoon henkeen. Eräänlaisen *Maginot*-mentaliteetin vallitessa he istuivat pienissä varuskunnissaan ja tukikohdissaan odottamassa alati kasvavien ja osaavampien *Viet Minhin* joukkojen seuraavaa hyökkäystä ja tunsivat itsensä lisääntyvässä määrin haavoittuviksi ja voimattomiksi. Sitä mukaa kun tukikohtia menetettiin, vahvistui negatiivinen ilmapiiri ranskalaisten joukkojen keskuudessa, ja vastaavassa määrin lisääntyi sodan poliittinen vastustus kotimaassa. Vuonna 1953 Ranskan asemaa ei siis uhannut pelkästään yhä vaikeammaksi käyvä sotilaallinen tilanne Vietnamissa, vaan myös monissa Pariisin poliittisissa piireissä voimistunut into pyrkiä neuvottelujen avulla nopeaan poliittiseen ratkaisuun.⁹¹⁷

Sotilaalliset tappiot ja sen myötä sodan vastustuksen lisääntyminen Ranskassa sekä Ranskan jatkuva haluttomuus antaa edes viitteitä Vietnamin itsenäistymisen aikataulusta aiheutti sen, että vietnamilaisien nationalistien oli vaikea nähdä mitään vaihtoehtoa kommunistien hallitsemalle *Viet Minhille*, mikäli he halusivat Vietnamin itsenäistyvän. Maan itsenäistymisen tavoittelijoiden keskuudessa Ho Tši Minhiä pidettiin koko ajan Vietnamin itsenäisyyden takuumiehenä – ei keisari Bao Daita. Tällainen poliittinen alistuneisuus antoi kommunisteille vahvan etulyöntiaseman nationalistien silmin katsottuna, ja luonnollisesti se vähensi ranskalaisten joukkojen mahdollisuuksia saavuttaa positiivinen sotilaallinen ratkaisu.⁹¹⁸

Jatkuvasti vaihtuville Ranskan hallituksille kuitenkin ainoa hyväksyttävä vaihtoehto oli selvä voitto sodassa. Tämä korostui varsinkin silloin, kun neuvoteltiin skeptisten amerikkalaisten kanssa sotilaallisesta lisäävusta ”taistelussa kommunismia vastaan”, kuten poliittisessa retoriikassa yhä useammin sanottiin.⁹¹⁹ Mielenkiintoista kyllä, de Lattre käytti tietoisesti tätä retoriikkaa halutessaan toisaalta parantaa Ranskan kolonialismin leimaamaa mainetta ja toisaalta saadakseen tukea Yhdysvalloilta.⁹²⁰

⁹¹⁷ *Viet Minh* oli Hon johdolla taktisesti viisaasti ilmoittanut olevansa halukas neuvottelemaan Ranskan kanssa marraskuussa 1953. Sillä oli suuri vaikutus kasvavan sotaväsymyksen leimaamaan yleiseen mielipiteeseen, ja hallitukselle kävi yhä vaikeammaksi kieltäytyä neuvotteluista. Ranskalaisten vaikean sotilaallisen tilanteen vuoksi amerikkalaiset olivat vuoden 1954 alusta lähtien hyvin skeptisiä Ranskan selviytymisen suhteen. Se vaikutti myös osaltaan siihen, että Yhdysvallat päätti pyynnöistä huolimatta olla puuttumatta suoraan sodan kulkuun ranskalaisten puolella, kun päähyökkäys Dien Bien Phuta vastaan alkoi 13. maaliskuuta 1954.

⁹¹⁸ Davidson (1988), ss. 137–157. Davidson kuvailee vaihetta, josta hän käyttää nimitystä ”*Winter-Spring Campaign*”. Luku sisältää hyvän katsauksen molempien osapuolten tappioista vuosina 1952–1953.

⁹¹⁹ La Gorce (1963), ss. 388–390, sitaatti s. 394

⁹²⁰ Géré, François: *Dictionnaire de la pensée stratégique* Larousse, Paris, 2000, s. 151.

Decup'n mukaan ranskalaiset joukot toteuttivat yhdeksän sotavuoden aikana yhteensä noin 250 suurehkoa yhdistettyä operaatiota⁹²¹. Niissä näkyy selvästi, että ranskalaisten rajalliset voimat johtivat rajallisiin tavoitteisiin. Sitä mukaa kun *Viet Minh* paransi sotilaallista osaamistaan, saattoi myös sen kommunistinen johto paremmin hyödyntää poliittista ja sotilaallista tilannetta. Tavanomainen toimintamalli oli se, että joukot toimivat hajautetusti ja ylläpitivät painetta hajalleen ryhmitettyjä ranskalaisjoukkoja ja myöhemmin myös vietnamilaisjoukkoja vastaan. Tällä tavalla *Viet Minh* saattoi itse päättää, milloin se halusi keskittää voimia jotakin tärkeää kohdetta vastaan ja saavuttaa paikallisen ylivoiman, kuten Dien Bien Phussa.⁹²² Tilannetta kuvaa erään ranskalaispolitiikon lausunto hänen vierailtuaan Indokiinassa vuonna 1953: ”Tällä hetkellä voitamme kaikki taistelut, jotka käymme Viet Minhin kanssa, mutta olemme häviämässä sodan, koska meillä on vastassamme vihollinen, joka on kaikilla eikä missään.”⁹²³

On välttämätöntä todeta jotakin *Viet Minhin* johtajien kehittämästä ja harjoittamasta sotilasstrategiasta. Asiasta on kirjoitettu useita teoksia, joita voisi käyttää lähteenä, mutta yksi parhaista on de La Gorcen kirjoittama. Hän viittaa muiden muassa yhteen Ranskan johtavista sotilasajattelijoista, joka oli keskeisessä asemassa Algerian sodassa – eversti Charles Lacheroy, ”psykologisen sodankäynnin isä”.⁹²⁴ La Gorce viittaa Lacheroy'n teorioihin, kun hän kirjoittaa ranskalaisten joukkojen kokemuksista Indokiinassa:

*Oli selvitettävä menetelmät, jotka olivat johtaneet verrattomasti paremmin varustetun, parempia upseereja omaavan ja paremmin koulutetun armeijan tappioon. Monet upseerit seurasivat tätä tutkimuslinjaa aidolla intellektuaalisella kiihkolla. Eversti Lacheroy puhui myöhemmin heidän puolestaan julistaen: Ehkä ajateltiin, että sotataito saisi inhimillisistä arvoista paljon vähemmän piittaavan uuden muodon, että olimme menossa kohti 'paina nappia sotaa'. Kuitenkin [...] viimeisten kahdentoista vuoden aikana ei ole kulunut päiväkään, ettei ranskalaisia upseereja ja sotilaita olisi kuollut maansa puolesta jossain maailman kolkassa. Eivätkä he kohdanneet mitään 'paina nappia sotaa', vaan erimuotoisia konflikteja, kansannousuja, ideologisia sotia ja niin edelleen, [...] tai sanalla sanoen, vapaussotia. Niihin liittyen – enemmän kuin milloinkaan muulloin tai minkään muun muotoisessa konfliktissa – kaikki Indokiinassa palvelleet upseerit etsivät vastausta inhimillisyyksysmykseen. Yhtäkaikki, johtamisessa olimme tietyssä määrin vastustajiamme etevämpiä. [...] Meillä oli, ja on edelleen, käytössämme merkittävä ylivoima niin jalkaväen kuin tykistön osalta, sekä ilma- ja merivoimien ja panssarijoukkojen osalta aivan täydellinen ylivoima, koska vastustajallamme ei ollut, eikä edelleenkaan ole, lentokoneita, laivoja tai panssarivaunuja. Silti meidät nujerrettiin – muuta ei voi sanoa – emmekä me olleet ainoita samoihin aikoihin suurin piirtein samanlaisessa tilanteessa. [...] Indokiinassa, kuten Kiinassa ja Koreassa ja muuallakin, me näemme, miten vahvempi näyttää häviävän heikommalle. Miksi? Koska normit, joita me käyimme arvioidessamme vastassa olevia voimia, perinteiset normit, ovat vanhentuneet. Meidän on tutkittava uutta sodankäynnin muotoa, joka on uusi niin ajatukseltaan kuin käytännöltäänkin. Tätä sodankäynnin muotoa me kutsumme vapaussodaksi.*⁹²⁵

⁹²¹ Decup (1996), s. 110.

⁹²² Sama.

⁹²³ Malis (2005), s. 378.

⁹²⁴ Charles Lacheroy (1906–2005) oli Ranskan armeijan upseeri ja vastakumouksellisen toiminnan teoreetikko. Hän oli OAS:n jäsen (*Organisation de l'armée secrète*). Eversti Lacheroy oli epäilemättä yksi vaikutusvaltaisimmista ranskalaiseversteistä 1950-luvulla. Hän piti joukon luentoja muun muassa Maon strategiasta.

⁹²⁵ La Gorce (1963), s. 400. Lacheroyta pidetään tämän nimityksen isänä (engl. *revolutionary war*, suomeksi itsenäisyysota tai vapaussota.)

Yksi seuraus Indokiinan sodasta oli se, että Ranskan ilmavoimista tuli maasodankäyntiä tukeva puolustushaara. Tiedustelulenkoista oli kuitenkin vain rajallinen hyöty, koska ei ollut käytettävissä joukkoja, joita olisi voitu lähettää kyllin nopeasti tehtäviin saadun tiedustelutiedon perusteella. Kun kenraali de Lattren aikana saatiin vähitellen luotua toimiva tukijärjestelmä, osoittautui, etteivät uudenaikaiset suihkukoneet olleet erityisen sopivia tukemaan maavoimayksiköitä vastasissioperaatioissa tiheässä metsässä. Avoimessa maastossa ne toimivat hyvin ja kykenivät aiheuttamaan *Viet Minhille* suuria tappioita – ne kerrat kun *Viet Minh* valitsi sellaisen taistelualueen. Decup kirjoittaa, että Ranskalla oli vuonna 1950 Indokiinan sotänäyttämöllä käytössään noin 250 erilaista lentokonetta, mikä siihen aikaan oli merkittävä ilmavoimakapasiteetti.⁹²⁶

Uuden toimintatavan ansoista ranskalaiset saivat paljon enemmän irti ilma-aseestaan kuin aiempina vuosina, vaikka monet koneista alkoivat olla vanhoja ja kuluneita. Ajan myötä ilmakuljetuksista tuli tärkein ilmatoiminnan muoto, mikä johtui harvasta tieverkosta ja siitä, että tiet olivat usein sissijoukkojen hallussa. Helikoptereita ei sodassa juurikaan käytetty, koska Ranskalla oli niitä käytössään vain muutamia. Sodan loppupuolella niitä käytettiin haavoittuneiden kuljettamiseen. Korean sodassa oli saatu hyvät kokemukset helikopterien käytöstä, ja seuraavassa Vietnamin sodassa amerikkalaiset tulisivat kehittämään helikopterioperaatioista uuden operaatiomuodon.⁹²⁷

Kaikki Indokiinassa korkeassa asemassa palvelleet näyttävät olleen samaa mieltä yhdestä asiasta: *Viet Minhin* torjumiseksi oli välttämättä luotava ja koulutettava vietnamilainen armeija. Vietnamilaiten joukkojen piti ennen muuta puolustaa tukikohtia ja linnoituksia ja näin vapauttaa ranskalaisia laskuvarjojääkäri- ja muita operatiivisia joukkoja offensiiviseen sodankäyntiin. Tällä tavalla olisi voitu muodostaa suurempi reservi ammattisotilaista omaa offensiivista sodankäyntiä varten. Ilman joukkoja, joita saattoi nopeasti lähettää tehtävään mihin tahansa alueella, oli vaikea torjua tehokkaasti paikalliset hyökkäykset, jotka usein johtivat pienten varuskuntien menettämiseen. Vaikka kulloisetkin johtajat tiedostivat tämän ja halusivat tällaista kehitystä, he eivät milloinkaan onnistuneet luomaan riittäviä liikkuvia reservejä. Ranskalaisia joukkoja oli liian vähän verrattuna *Viet Minhin* nopeaan ekspansioon vuoden 1950 jälkeen.

Joukkojen vähäisyydestä johtuen ranskalaisten oli mahdotonta suoriutua kolmesta välttämättömästä tehtävästä, rauhoitettujen alueiden suojaamisesta, iskuista sissijoukkoja vastaan sekä *Viet Minhin* rykmenttien ja divisioonien torjumisesta ja lyömisestä samanaikaisesti. Rauhoitettuja alueita oli suojattava, siis alueita, joiden väestö suhtautui myönteisesti ranskalaisjoukkoihin ja oli niiden kanssa yhteistoiminnassa. Varsinkin poliittisista syistä oli tärkeää osoittaa, että omaa paikallisväestöä suojataan. Toiseksi, hyökkääminen sissijoukkoja tai *Viet Minhin* vakinaisia joukkoja vastaan oli tehtävä viipymättä, kun niistä oli saatu tieto. Ilman nopeaa toimintaa hyökkäys vihollista vastaan ja sen lyöminen ei onnistuisi. Ja kolmanneksi, *Viet Minhin* rykmentit ja divisioonat oli torjuttava ja lopulta lyötävä sotilaallisesti, jos mieli saavuttaa jonkinlaisen sotilaallisen ja poliittisen voiton.

⁹²⁶ Decup (1996), s. 111.

⁹²⁷ Sama. Yksi Decup'n käyttämistä lähteistä on Zervoudakis, A.: "L'Emploi de l'Armée en Indochine, 1951–1952", *Revue Historique des Armées*, nr. 186, 1992, ss. 87–88. Siinä käsitellään varsin yksityiskohtaisesti Ranskan ilmavoimien käyttöä Indokiinassa.

Edellä mainitut kolme tehtävää olivat liikaa ranskalaisille joukoille ja niiden tukijoukoille. Vaikka ne onnistuivat laajoilla alueilla rakentamaan suhteellisen tehokkaan puolustuksen *Viet Minhiä* vastaan, väestöä vain harvoin saatiin kääntymään pysyvästi *Viet Minhiä* vastaan.

Sissien vastaisessa sodankäynnissä voidaan saavuttaa pysyvää menestystä vain jos sisseiltä onnistutaan poistamaan väestön tuki. Silloin on avainsanana turvallisuus. Ellei väestö voi luottaa siihen, että omat joukot haluavat ja kykenevät suojaamaan sitä sisseiltä, se voi parhaassakin tapauksessa vain toivoa, että pysyminen puolueettomana varjelsi sitä hyökkäyksiltä. Asettuminen aktiivisesti vastustamaan sissejä alueella, jossa on pysyvästi sissijoukkoja, ei ole vaihtoehto tavalliselle talonpoikaisväestölle. Vastustaminen merkitsisi leimautumista kansanviholliseksi ja joutumista suurella todennäköisyydellä rankaisutoimenpiteiden kohteeksi. Vaikka paikallisesta puolustuksesta vastaavat joukot olivat ranskalaisten upseerien johtamia, ne kykenivät harvoin pitämään puoliaan suurempia *Viet Minhin* joukkoja vastaan. Selviytyäkseen hyökkäyksistä ne tarvitsivat nopeasti suorituskykyisten reservien apua. Juuri tällaisten reservien vähäinen määrä oli ranskalaisten ongelmana.

Ranskan merellä toimivat joukot alkoivat ajan myötä yhä enemmän osallistua maavoimajoukkojen kanssa yhdistettyihin operaatioihin perinteisten valvontatehtävien ja esimerkiksi aseiden salakuljetuksen estämisen lisäksi. Koska Vietnamin, ja oikeastaan koko Indokiinan, taloudellisesti tärkeät osat olivat suuressa määrin riippuvaiset monista joista ja kanavista, oli tärkeää pitää ne auki. Suistoalueilla ne olivat tärkeitä kuljetusreittejä ja muuallakin niillä oli suuri merkitys riisinviljelyksessä ja muun toimeentulon hankkimisessa.⁹²⁸ Ajan myötä kävi yhä tavanomaisemmaksi käyttää laivatykistöä tulitukena suistoalueiden ja rannikon maaoperaatioissa, jos vedensyvyys sen suinkin salli. Ranskalaisalukset upottivat myös džonkkeja ja sampaaneja, joita *Viet Minh* käytti materiaalikuljetuksiinsa joilla ja rannikolla. *Viet Minhillä* ei ollut kunnolla toimivia vastakeinoja ranskalaisia aluksia vastaan, koska sillä ei ollut omia merivoimayksiköitä. Ranskan merivoimien lentoyksiköt suorittivat tiedustelulentoja ja osallistuivat *Viet Minhin* joukkojen ja tukikohta-alueiden pommittamiseen.

Kuten aiemmin on todettu, ranskalaiset yrittivät suojata Hanoita ympäröivää suistoaluetta rakentamalla suuren määrän tukikohtia ja linnoituksia. Niiden suojassa oli tarkoitus luoda väestölle siedettävät elinolosuhteet järjestämällä muun muassa terveydenhuoltoa ja perustamalla itsepuolustusryhmiä soluttautuvia sissiryhmiä vastaan. Missä vain suinkin oli mahdollista, tukeuduttiin vietnamilaisiin ei-kommunistisiin paikallisiin johtohenkilöihin, kuten virkamiehiin, hallinnon palveluksessa oleviin, opettajiin ja lääkäreihin. Heidän avullaan pyrittiin rauhoittamaan aluetta ja ajan myötä varmistamaan se niin, että se tulisi toimeen omillaan eikä se vaatisi jatkuvasti liikkuvien yksiköiden lähettämistä sinne.⁹²⁹

Ranskalaiset onnistuivat siis vähitellen luomaan strategisen reservin Indokiinaan, kun alueen sotilaskomentaja sai käyttöönsä niin sanottuja moottoroituja osastoja ja pataljoonia. Ongelmana oli se, että ne kaikista huolimatta olivat pieniä joukkoja. Laajoihin operaatioihin kyettiin vain jos niitä käytettiin keskitetysti, jolloin yllätetyksi joutumisen uhka kasvoi muualla. *Dinassaut*-yksiköiden aktiivinen käyttäminen jokialueilla 1950-luvun alussa, kun *Viet Minh* yritti saada haltuunsa Hanoita ympäröivän suistoalueen, lisäsi merkittävästi toiminnan te-

⁹²⁸ Eri Indokiinaa käsittelevistä lähteistä käy ilmi, että pelkästään Vietnamissa on noin 41 000 kilometriä purjehduskelpoisia jokia, joihin liittyy noin 3 000 kilometriä kanavia.

⁹²⁹ Tuntematon kirjoittaja, *The 30-Year War, 1945–1975* (2002), ss. 219–224. Tässä luvussa kerrotaan, miten *Viet Minh* pyrki vastaamaan ranskalaisten vastatoimiin.

hokkuutta.⁹³⁰ Valvomalla jokia ranskalaiset kykenivät pitkälti estämään *Viet Minhin* huoltokuljetuksia. Giap joutuikin sen vuoksi jatkuvasti muuttamaan joukkojensa ryhmitystä ja etsimään uusia huoltoreittejä.

Decup mainitsee sodasta tekemässään analyysissä ranskalaisten käyttämät etniset *Viet Minhin* vastaiset ryhmät, joita käytettiin tietyillä alueilla varsin hyvällä menestyksellä vastasisitointaan. Ranskalaiset käyttivät niistä nimitystä *maquis*, joka oli Ranskan vastarintaliikkeen nimitys maailmansodan aikana. Vietnamsissa ranskalaiset onnistuivat usein hyödyntämään alati vaikuttavia etnisiä jännitteitä organisoidessaan paikallisväestöä *Viet Minhin* vastaisiin toimiin. Näin voitiin hillitä tai jopa estää sissien soluttautumista ja suitsia *Viet Minhin* propagandaa. *Maquis*-joukot olivat osa ranskalaisten sotilaallista reserviä, ja niitä käytettiin usein menestyksellä alueiden rauhoittamisoperaatioissa.

Ranskalaiset perustivat myös erikoisjoukon tiedustelutoimintaa varten. Se operoi yhteistoiminnassa Ranskan tiedustelupalvelun kanssa tehtävänä hankkia tiedustelutietoja ja toteuttaa erilaisia operaatioita vihollisen syvytydessä.⁹³¹ Yhtenä tehtävänä oli perustaa paikallisia *Viet Minhin* vastaisia ryhmiä. Tehtävä oli muotoiltu seuraavasti:

[...] estää väestöä harjoittamasta yhteistoimintaa *Viet Minhin* kanssa, luoda pysyvä epävarmuuden ilmapiiri *Viet Minhin* hallitsemille alueille, saada väestö asteittain mukaan *Viet Minhin* vastaiseen toimintaan pyrkimällä järjestelmällisesti tuhoamaan poliittinen ja sotilaallinen organisaatio, jonka *Viet Minh* on luonut syvyyteemme⁹³².

Monien henkilöiden äärimmäisistä ponnisteluista huolimatta ranskalaiset joukot eivät onnistuneet torjumaan kommunistijohtoista vietnamilaista nationalismia vuosien 1946–1954 aikana. Ranskalaiset eivät lopulta hallinneet tilannetta, kun he joutuivat vastakkain Giapin aina vain paremmin koulutettujen ja varustettujen joukkojen kanssa, vaikka molemmilla puolilla oli suurin piirtein yhtä paljon vakinaisia sotilaita. *Viet Minh* oli jatkuvasti noudattanut varsin yksinkertaista ihmisaaltoon perustuvaa taktiikkaa, josta seurasi suuret tappiot. Se oli siitä huolimatta onnistunut säilyttämään ja vahvistamaan joukkojensa uskoa lopulliseen voittoon. Tällaista taktiikkaa Ranska ei luonnollisestikaan voinut noudattaa rajoitettujen resurssien ja poliittisten syiden vuoksi.

Kova kuri ja propaganda oikeassa suhteessa oli saanut *Viet Minhin* joukot sietämään valtaiset tappiot. Vuonna 1954 *Viet Minh* oli kokeneista veteraaneista muodostetuilla kahdeksalla jalkaväkidivisioonallaan saavuttanut ylivoiman verrattuna ranskalaisten liikkuviin joukkoihin. Giapin divisioonat olivat Dien Bien Phussa osoittaneet osaavansa ranskalaisia paremmin käyttää hyväkseen maastoa, ne kykenivät improvisoimaan toimivan huoltoyhteyden ja ne olivat Kiinasta saadun aseavun ansiosta itse asiassa paremmin varustettuja ja aseistettuja, olihan niillä tuohon aikaan tehokas tykistö ja suhteellisen hyvä ilmatorjuntakyky.

⁹³⁰ Fall (1995), s. 12, 39 ja 41. Fall toteaa, että raskaasti aseistetut ja panssaroidut laivueet, jotka hyödynsivät vesireittejä – Indokiinan valtateitä – olivat jatkuvasti menestyksekkäitä. Tosin nekään eivät kyenneet ratkaisemaan suurinta ongelmaa, jonka tuotti tunkeutuminen syvälle viidakkoon ja viidakkoalueen hallitseminen.

⁹³¹ Davidson (1988), ss. 147–148, 150 ja s. 203. Siinä mainitaan muun muassa *T'ai*-väestön sissitoiminta *Viet Minhiä* vastaan. Ks. myös Decup (1996), s. 112.

⁹³² Decup (1996), s. 112. Viitteenä Decupilla on tässä Roger Trinquier, *Les maquis d'Indochine*, Paris, 1976, s. 96. Trinquier tunnetaan nykyisin parhaiten kirjastaan: *Modern Warfare: A French View of Counterinsurgency*, käännös Daniel Lee, esipuhe Bernard B. Fall, New York: Praeger, 1964, uusintapainos 1965).

Teoksensa luvussa ”Dien Bien Phu – A Critique” Davidson nostaa esiin mielenkiintoisen teeman. Hän toteaa, että yksittäiset historioitsijat ovat tuominneet Giapin yksinkertaisen taktiikan Dien Bien Phussa *Viet Minhin* kärsimien suurten tappioiden vuoksi. Moni kuvaa sitä suorastaan primitiiviseksi. On kuitenkin perchedyttävä paikalliseen tilanteeseen ennen kuin antaa lopullisen tuomionsa. Ei ollut helppoa hyökätä ranskalaisten asemia vastaan. Sellaisen linnoitetun alueen voi jalkaväellä vallata käytännössä vain kahdella tavalla: joko puolustajat näännytetään tai käydään rintamahyökkäykseen. Kommunistit katsoivat, ettei heillä ollut aikaa käyttää ensimmäistä menetelmää, koska keväällä 1954 kävi selväksi, että järjestettäisiin uusi Geneven konferenssi. Tilanteessa, jossa vaihtoehtoja oli vähän, Giap onnistui yllättämään tuomalla suurin ponnistuksin alueelle merkittävän määrän tykistöä ja ilmatorjuntaa. Davidson kirjoittaa: ”*First, in a situation which permitted little use of stratagems or imaginative ploys, Giap achieved surprise by the employment and volume of fire of his antiaircraft and artillery.*”⁹³³

Myös kenraali Navarre on kirjoittanut Dien Bien Phun taistelusta muistelmissaan, joten kaikki näyttää viittaavan siihen, että ranskalainen sotilasjohto koki Dien Bien Phun taistelujen kehittymisen suurena yllätyksenä. Dien Bien Phun ympäröiville kukkuloille maahan kaivautuneen *Viet Minhin* tykistön voimakas tuli vaikutti merkittävästi ranskalaisten tappioon. Laajamittainen taisteluhautojen kaivaminen kohti linnoituksia niin että niiden läheisyyteen päästiin suojassa, oli *Viet Minhin* versio ensimmäisen maailmansodan taktiikasta. Kaikkiaan 56 päivää kestänyt tykistötuli ja linnoitettujen asemien järjestelmällinen tuhoaminen sekä ihmisaaltojen veriset hyökkäykset johtivat lopulta niin selvään *Viet Minhin* voittoon, että Pariisissa katsottiin viisaimmaksi lopettaa sota.⁹³⁴ Kenraali Davidson tekee seuraavanlaisen yhteenvedon Giapiin kohdistuneesta kritiikistä:

*Giapin voitto Dien Bien Phussa ja ranskalaisten tappio Indokiinassa on sopiva ajankohta arvioida pääpiirtein hänen toimintaansa kenraalina ensimmäisessä Indokiinan sodassa. Sotilasstrategina ja taktikkona hän aloitti amatöörinä ja lopetti ammattilaisena. Logistikkona hän oli vielä parempi. Hänen kykynsä huoltaa joukkojaan Dien Bien Phun ympärillä oli parasta luokkaa oleva suoritus. Hän loisti organisoinnin, hallinnon ja motivoinnin saralla. Silla alalla hän oli nero.*⁹³⁵

Dien Bien Phun ja ensimmäisen maailmansodan länsirintaman taistelujen samankaltaisuus on silmiinpistävää. Molemmille osapuolille oli kysymyksessä taistelu elämästä ja kuolemasta, kamppailu taisteluhautoista. Ratkaisusta Clayton toteaa kirjassaan: ”*Ranska menetti koko varuskuntansa, jonka vahvuus oli viimehetken vahvistusten myötä noussut 15 000 mieheen.*” Ranskalaisten ja liittoutuneiden tappioista on käyty keskustelua, mutta ne olivat noin 13 000 miestä, joista kaatuneita noin 2 250, haavoittuneita noin 6 500 ja vankeja tai kadonneita noin 3 700. Lisäksi oletetaan, että noin 2 000 paikallisesti rekrytoitua (enimmäkseen *T'ai*-väestöön kuuluvia) karkasi, joten kokonaistappiot nousevat 15 000 mieheen. Etenkin psykologisessa mielessä tämä oli suurin tappio, jonka vakinainen armeija on koskaan kärsinyt siirtomaavaltaa vastustavalle kapinalliikkeelle. Tällä tuli olemaan suuri merkitys tulevassa

⁹³³ Davidson (1988), s. 279–280.

⁹³⁴ Sama, s. 279.

⁹³⁵ Sama, s. 280.

Algerian sodassa.⁹³⁶ Bigeardin mukaan vankien lukumäärä nousi Dien Bien Phun jälkeen 12 000 mieheen, joista 8 000 kuoli.⁹³⁷

Huolimatta siitä, että ranskalaiset joukot olivat kehittäneet useita tehokkaita toimintatapoja ja luoneet uudenmuotoista yhteistoimintaa maa-, meri- ja ilmavoimien yksiköiden kesken, ne noudattivat pitkälti toisen maailmansodan aikana kehitettyjä operatiivisia menetelmiä. Ne eivät onnistuneet luomaan uutta operatiivista menetelmää – uudenlaista operaatiotaitoa – jolla olisi kyetty vastaamaan Giapin ja hänen kommunististen kaaderiensa haasteeseen. *Viet Minh* oli puolestaan kehittänyt menetelmäksi kansansodan, joka ennen muuta perustui yhdistelmään leninististä kaaderiajattelua, maolaisia ajatuksia ja vietnamilaisia perinteitä. Sen avulla voitiin rekrytoida ja kouluttaa kaadereita ja tavallisia talonpoikaissotilaita ja saada heidät vakuuttuneiksi lopullisesta voitosta.⁹³⁸

Viet Minhin sotilaat hyväksyivät suuret tappiot. Varsin primitiivistä taktiikkaa vastustaneet eliminoitiin brutaalisti. Kuri ja propaganda tekivät *Viet Minhin* päävoimista kaiken kaikkiaan tavattoman motivoituneen sotilasjoukon. Siirtomaavalta Ranska ei kyennyt kehittämään toimivaa vastastrategiaa toisaalta poliittisten rajoitustensa vuoksi ja toisaalta siksi, että se oli haluton kärsimään voiton vaatimat tappiot. Ranskan valitsema ensisijaisesti sotilaallinen ratkaisumalli ei ollut riittävän hyvä torjumaan ennen muuta nationalismiin perustuvaa vallankumousta. Indokiina oli elintärkeä intressi *Viet Minhille*, mutta ei Ranskalle.

6.4.8 Lopuksi

Geneven konferenssissa, joka alkoi samoihin aikoihin kuin *Viet Minh* aloitti suurhyökkäyksensä Dien Bien Phuta vastaan maaliskuussa 1954, selvisi nopeasti, että Ranska oli halukas lopettamaan sodan Indokiinassa. Laosista ja Kambodžasta tuli itsenäiset valtiot. Ho Tši Minhistä tuli Vietnamin demokraattisen tasavallan johtaja. Vietnamin eteläosasta muodostettiin Vietnamin tasavalta, jota Yhdysvallat ajan myötä ryhtyi tukemaan. Ranskan suurvalta-aika Aasiassa oli ohi.

De La Gorce tuo teoksessaan esiin tärkeän asian: kun Dien Bien Phun ratkaisutaistelut alkoivat keväällä 1954, kenraali Navarre oli käyttänyt operatiiviset reservinsä *Atlanta*-nimiseen samanaikaiseen operaatioonsa Annamissa ja Cochin-Kiinassa. La Gorce kirjoittaa:

Niinpä Indokiinan sota tuli päättymään kiistattomaan strategiseen virheeseen, johon yhdistyi Ranskan politiikan epävarmuus ja epäröinti [...]. Kuten jokainen voitettu armeija, myös Ranskan armeija etsi syytä tappioonsa. Aivan perustellusti se ei tyytynyt tutkimaan vain ylimmän johdon mahdollisesti tekemiä strategisia ja taktisia virheitä, vaan meni pidemmälle. Pohjimmitaan armeija halusi perinpohjaisen selityksen draamalle, jonka se oli juuri ko-

⁹³⁶ Clayton (1998), s. 71.

⁹³⁷ Bigeard, Marcel-Maurice: *De la brousse à la jungle*, Hachette/Carrere, Paris, 1994, s. 40.

⁹³⁸ Kenraali Vo Nguyen Giap (1970). Boudarel, joka oli suuri vietnamilaisen sotateorian ja sotilasajattelun auktoriteetti, kirjoittaa kirjan esipuheessa Giapista ja asettaa hänet omalle paikalleen vietnamilaisessa sotilaallisessa perinteessä. Vietnamilaisessa historiassa on viimeisten 500 vuoden aikana esiintynyt suuri joukko vietnamilaisia strategeja ja sotapäälliköitä. Boudarel osoitti, että Giap yhdisti omat sodankäynnin teoriansa aiempiin ajattelijoihin, kuten Lenin, Clausewitz ja Sun Zu sekä Mao Zedong, joka siihen aikaan oli vielä elossa. Boudarel vertaa esipuheessaan vietnamilaista vallankumousta Kiinan ja Kuuban vallankumouksiin, mikä avaa laajemman näkökulman varsinkin Aasiassa vuosien 1945 ja 1980 välillä käytyihin vapaussotiin.

kenut. Se alkoi huomata uudentyyppisen sodankäynnin piirteet, joita se ei aiemmin ollut ymmärtänyt. Indokiinassa ei ollut käyty itsenäisyysotaa. Melkein heti Viet Minhin kanssa tapahtuneen välirikon jälkeen hallitus oli selvästi ilmoittanut, että sen tavoitteena on perustaa itsenäinen Vietnam. Armeija oli joutunut taistelemaan kommunismia ja vain kommunismia vastaan, eikä asiaan liittynyt minkäänlaista nationalistista kiinnostusta.

Yleisen mielipiteen hylkäämä armeija oli innokas löytämään tappion syyt Ranskasta. Se ei halunnut asettaa noudatettua politiikkaa pääsylliseksi. Tekemällä niin olisi päädytty siihen johtopäätökseen, että vain neuvottelemalla Viet Minhin kanssa olisi sota voitu estää, ja sellainen johtopäätös ei ollut yhteensopiva antikommunismien kanssa. Sen vuoksi oli osoitettava, että maan taistelutahto ei ollut riittävä. Voitettujen armeijain suosivat ”puukoniskua selkään” selityksenä vihollisen käsittämättömälle voitolle. Ranskan armeija ei ollut poikkeus. Kommunistinen puolue, poliitikkojen petos, neuvottelujen kannattajiksi julistautuneiden journalistien petos – syyllisiä oli joka puolella.⁹³⁹

Luonnollisesti Ranskan armeija otti opikseen kokemuksistaan. Kokemukset Indokiinasta tekivät ratkaisevan vaikutuksen tulevaan kehitykseen. Ammattijoukot, muukalaislegioona ja laskuvarjojääkärit olivat halukkaimpia pisimmälle menevään uudelleenorganisointiin. Monet johtavista ranskalaisista upseereista ja sotateoreetikoista katsoivat, että nyt oli pakko ottaa opiksi Indokiinan tappiosta. Doktriineja ja taktiikkaa oli muutettava siten, että niillä kyettäisiin paremmin vastaamaan niihin sotilaallisiin ja siviilielämän haasteisiin, joita kommunistijohtoiset kapinat asettivat. Ja uuden kapinan alku oli nähtävissä jo vuonna 1954 – Algerian sota.

6.5 Algerian sota 1954–1962

6.5.1 Johdanto

Algerian sodan ja siihen liittyvien tapahtumien ymmärtämiseksi, on aluksi tarpeen palata Dien Bien Phun ja Geneven konferenssin Ranskalle aiheuttamaan traumaan. Häviö oli selvä arvovaltatappio Ranskalle. Varsinkin asevoimien ammattisotilaat suhtautuivat hyvin skeptisesti Pariisin poliittiseen ympäristöön. On myös mielenkiintoista todeta, aivan kuten brittitutkijat Martin S. Alexander ja J. F. V. Keiger tekevät artikkelissaan ”France and the Algerian war: Strategy, Operations and Diplomacy”, että aina vuoteen 1999 asti Ranskassa ei haluttu nähdä tätä laajaa konfliktia sotana. Todellisuudessa se on yksi suurimmista Ranskan käymistä sodista.⁹⁴⁰

Sota Indokiinassa oli hädin tuskin hävitty ennen kuin kapina Algeriassa oli tosiasia. Kapinan suunnittelijat olivat ottaneet itselleen mahtailevan nimen: *Comité Révolutionnaire d’Unité et d’Action* (C.R.U.A.). Organisaatiota johti yhdeksän henkilöä, joiden keski-ikä oli vain 32 vuotta. He kaikki olivat innokkaita vallankumouksellisia ja taustaltaan keskiluokkaisia. Joh-

⁹³⁹ La Gorce (1963), ss. 399–400.

⁹⁴⁰ Alexander, Martin S. & Keiger, J. F. V.: ”France and the Algerian War: Strategy, Operations and Diplomacy” teoksessa Alexander, Martin S. & Keiger, J. F. V.: *France and the Algerian War 1954–62, Strategy, Operations and Diplomacy*, Frank Cass Publishers, London: 2002, s. 1.

tajissa oli sekä arabeja että kabylialaisia (berberejä).⁹⁴¹ He onnistuivat yhdistämään poliittisesti hajallaan olevat kumoukselliset ryhmät. Vallankumoukselliset antoivat yhteisen käskyn, jonka mukaan heidän kannattajiensa tuli ”aseistautua, koulutautua ja valmistautua”. Loka-kuun 10. päivänä 1954 uusi organisaatio sai nimen *Front de Libération National* (F.L.N.). Vallankumouksen piti alkaa 1. marraskuuta pyhäinpäivänä samana vuonna.

Pyhänpäivän valitseminen kumouksen alkuajankohdaksi ei suinkaan ollut sattuma. Oli edullista iskeä yönä, jolloin tiukan katolilaiset pieds noirs (eurooppalaisperäisiä algerialaisia, jotka pitivät maata omanaan) viettivät tärkeää pyhäpäiväänsä ja poliisin valppaus oli alimmillaan. Valinta sai myös mahdollisimman suuren propagandistisen vaikutuksen. Kansalle, joka pani niin paljon painoa symbolismille kuin algerialaiset ja jolle Sétifin (arabien epäonnistunut kapinayritys vuonna 1945) muisto oli syöpynyt mieleen, ei ollut myöskään vailla merkitystä se, että pyhänpäivää vietettiin varhaisten kristittyjen marttyyrien väinojen muistoksi.

*Samanlaisella sekoituksella huolellisuutta ja tekniikkaa C.R.U.A. toimeenpani suunnitelmansa. Organisatorisesti lainattiin kokemuksia sekä sodanaikaiselta Ranskan vastarintaliikkeeltä että Viet Minhiltä. [...]*⁹⁴²

Ranska vahvensi nyt armeijaansa Pohjois-Afrikassa. Tällä kertaa joukkoja johtaneet upseerit eivät aikoneet hävitä. Pohjois-Afrikkaa pidettiin seuraavana taistelutantereena taistelussa kommunismia ja Neuvostoliittoa vastaan. Se oli ideologinen kamppailu, johon oletettiin tällä kertaa saatavan Nato-liittolaisilta tukea, ainakin henkistä tukea. Tällä kertaa oltiin lisäksi erilaisen haasteen edessä kuin Indokiinassa. Algeria oli perustuslaillisesti osa Ranskaa, ja ensimmäisestä päivästä lähtien sodasta tuli osa ranskalaista sisäpolitiikkaa. Lisäksi Ranskan departementit Algeriassa kuuluivat Washingtonin sopimukseen piiriin.⁹⁴³ Alue oli Natolle strategisesti tärkeä Välimeren meri- ja ilmaoperaatioiden tukikohta-alueena.⁹⁴⁴ Lisäksi liitto-kunta tuki siellä huoltotukikohdan rakentamista. Eurooppalaisessa sodassa sen piti olla suojassa ydinasehyökkäyksiltä.⁹⁴⁵ Tässä yhteydessä Algerian tilannetta pidettiin Neuvostoliiton epäsuorana manööverinä, jonka tarkoituksena oli heikentää Natoa ja Euroopan puolustusta. Sen vuoksi ranskalaiselta taholta väitettiin itsepintaisesti, että sen toimissa Algeriassa oli kyseessä koko Naton etu.⁹⁴⁶

Vain harvat ovat osanneet kertoa kehityksestä paremmin kuin Jean Lartéguy romaanissaan *Les Centurions* (*Tapte skanser*), kun hän kirjan lopussa antaa yhden upseereista muistella

⁹⁴¹ Clayton (1998), s. 112. Clayton kirjoitti johtajista: ”Heidän puheenjohtajansa oli 35-vuotias Mohammad Boudiaf, jonka koulutuksen oli tuberkuloosi keskeyttänyt. Hänen tehtävänsä oli olla linkkinä kolmelle muulle henkilölle, joiden tehtävänä oli hankkia tukea Kairosta. Nämä kolme henkilöä olivat Ahmed Ben Bella, paljon palkittu entinen Ranskan armeijan alipuseeri, Mohammed Khider, entinen Algerian kansalliskokouksen varajäsen ja berberi Hocine Ait Ahmed. Algeriassa kaivosmies Mustafa Ben Boulaid, joka oli myös palvelut Ranskan armeijassa kersanttina, oli jo organisoinut pienen kumouksellisen ryhmän Aurās'n alueelle. Larbi Ben M'hidi oli vastuussa Oranin alueesta, Algerista ja 20-vuotias Mourad Didouche Pohjois-Constantinesta. C.R.U.A:n sotilaallinen johtaja oli yhdeksäs jäsen, berberi Belkacem Krim. Hänen isänsä oli kabylialainen lojalistijohtaja, joka oli johtanut 500 aktiivipartisaanin ja yli 2 000 osa-aikaisen tukihenkilön joukkoa Kabyliassa vuodesta 1947 (Kabyliia on osa Tell Atlas -vuoristoa Pohjois-Algeriassa Algerista itään). Näistä henkilöistä Ben Bella, Ait Ahmed, Boudiaf, Bitat, Boulaid and M'hiti olivat olleet *Organisation Spéciale*n (OS) jäseniä.” OS:n tehtävänä oli valmistella tuleva vallankumous, mutta Ranskan poliisi paljasti sen 1948. Muutamat pidätettiin, mutta osa välttyi pidätykseltä ja saattoivat jatkaa valmisteluja.

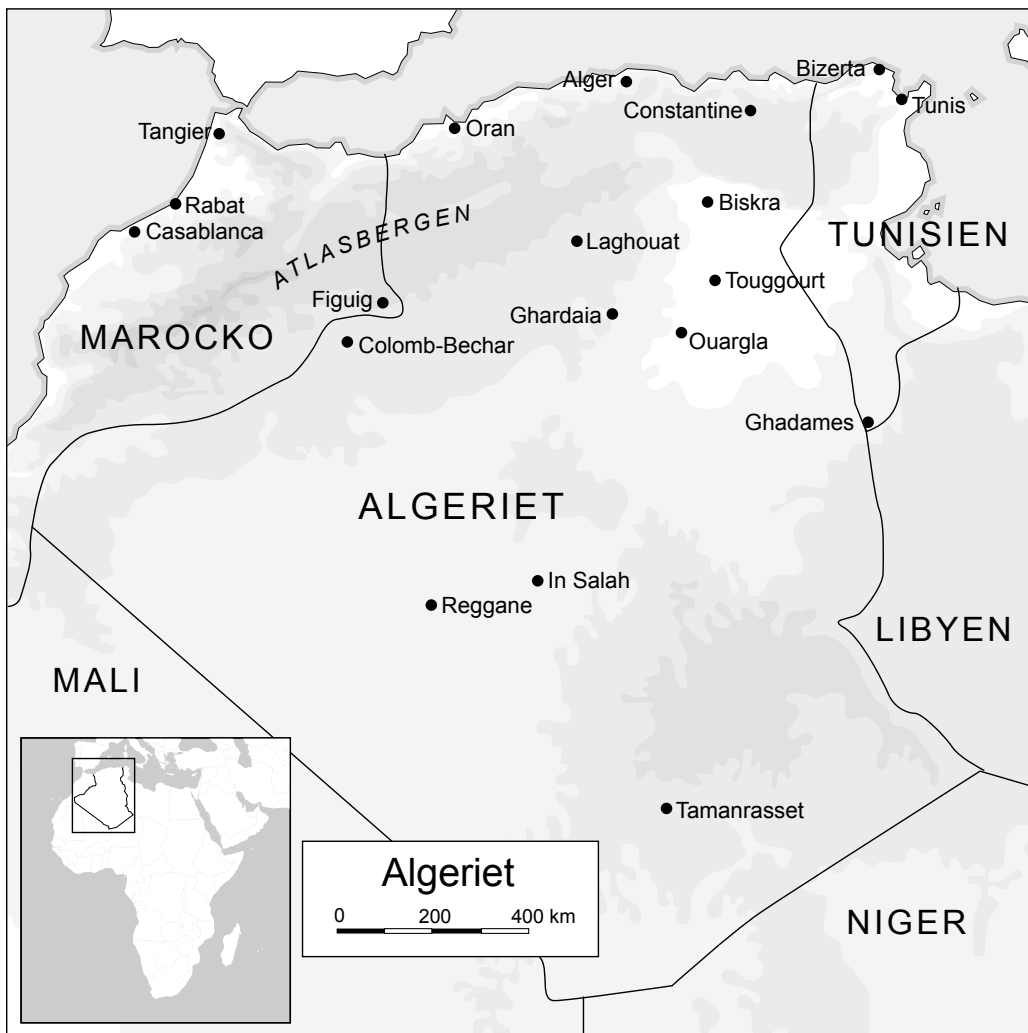
⁹⁴² Horne (1977), s. 83.

⁹⁴³ *The North Atlantic Treaty, Article 6, NATO Handbook*, NATO office of information and press, Brussels, 1995, s. 232.

⁹⁴⁴ Rynning (2002), s. 24.

⁹⁴⁵ Estival, Bernard: *La Marine française dans la guerre d'Algérie*, Marines éditions, Nantes, 2001, s. 12.

⁹⁴⁶ Gordon, Philip H.: ”Trading places: America and Europe in the Middle East”, *Survival*, volume 47 no 2, summer 2005, s. 92.

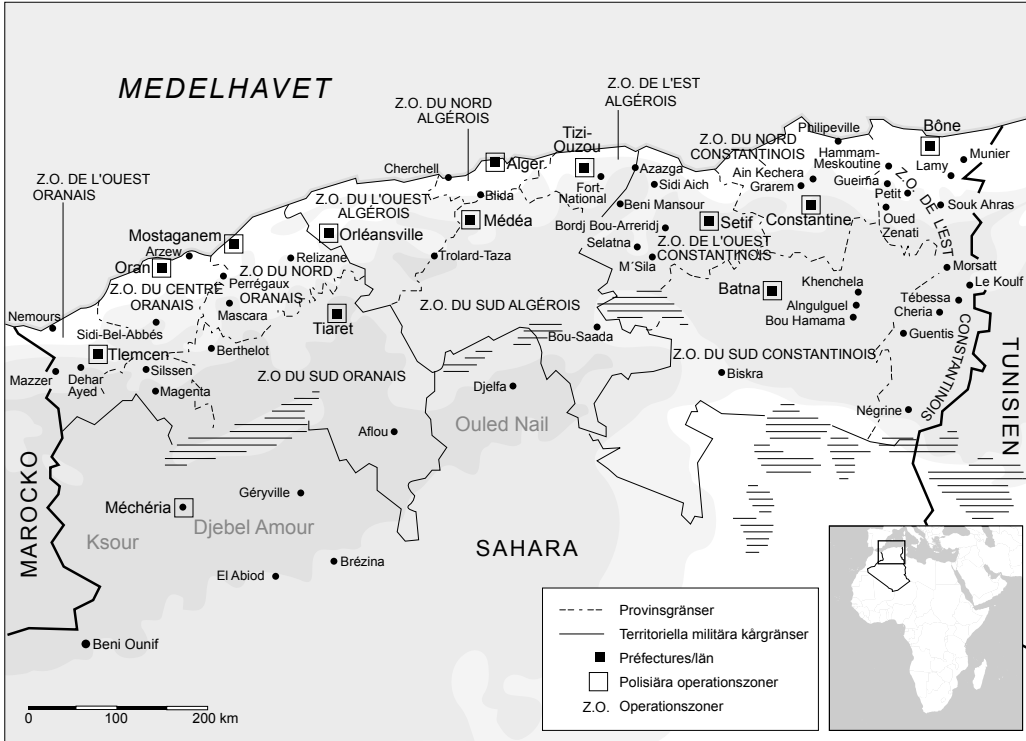
KUVA 6.8 Keskeiset kaupungit ja naapurivaltiot.

roomalaista tarinaa siitä, miten Rooman valtakunnan kävi, kun upseerit kadottivat uskon omaan asiaansa:

Monet Afrikan prokonsulaatin kenturiot jättivät legioonansa ja palasivat kotiin Roomaan. Siellä he palvelivat keisarillisessa pretoriaanikaartissa. Vähitellen he tulivat siihen tulokseen, että he halusivat itse nimittää keisarin, ja kun he lopulta ryhtyivät valitsemaan hänet omista riveistään, se oli Rooman valtakunnan loppu.⁹⁴⁷

Tälläkään kertaa ei kestäisi kauan ennen kuin Ranskan asevoimat joutuisi vaikean sotilaallisen tilanteen eteen. Tehtävää varten muodostettu sotilasjohto osoittautui tilanteessa varsin jäykäksi. Se kohtasi sissi- ja terrorihyökkäyksen, joka kohdistui henkilöihin ja ryhmiin, jotka halusivat säilyttää läheisen yhteyden Ranskaan ja ranskalaisten kontrolloimaan hallintojärjestelmään.

⁹⁴⁷ Lartéguy (1961), s. 510.

KUVA 6.9⁹⁴⁸ Algerian alueellinen jako.

Lartéguy'n teos kuvaa ilmapiiriä. Kirjassa kerrotaan, miten yksi laskuvarjojoukkojen eversteistä on perustamassa rykmenttiään ja valitsee huolella upseerinsa, jotka lähes kaikki ovat osallistuneet Indokiinan sotaan. Heillä ei ollut minkäänlaista harhakuvitelmaa lyhyestä sodasta. Siitä kertoo everstin erään alaisen raportti:

*Kapina ei ole läheskään tukahdutettu. Päinvastoin. Johtuen hallituksen epävarmuudesta ja sotaväen kyvyttömyydestä kehittää tehokkaita taistelumenetelmiä sissijoukkoja vastaan, se tulee leviämään vielä lisää. Muhamettilaiset tavoittelevat kaikkia mahdollisia reformeja, mutta ranskalaiset eivät halua antaa periksi yhdessäkään asiassa [...] kaikkein huolestuttavinta on, että ilmapiirissä on paljon yhtäläisyyksiä Indokiinan kanssa. Jälleen meillä on edessämme tuo maaginen sana ”riippumattomuus”, joka saa massat nousemaan kapinaan ja virtaamaan suoraan kommunismin kitaan. Mutta tästä sodasta näyttää tulevan vielä kamalampi ja raamempi kuin edellisestä [...]”*⁹⁴⁹

Sota työllisti ranskalaista mediaa, ja se tuli vaikuttamaan tilanteeseen monella tavalla enemmän kuin hävityssä Aasian sodassa. Sabine Marie Decup kertoo teoksessaan tämän ”sisäisen” sodan erikoisesta alkuvaiheesta:

Indokiinassa olevia joukkoja siirrettiin suoraan Algeriaan, jonne luotiin melko bankalasti käsiteltävä sotilaallinen järjestelmä, kun pohjoisafrikkalainen kapinointi oli vielä alku-

⁹⁴⁸ Alexander & Keiger (toim. 2002).

⁹⁴⁹ Lartéguy (1961), s. 316.

*vaiheissaan. Indokiinan veteraanien muodostaessa äkkiä 80 prosenttia Ranskan Algeriassa olevista joukoista tämän konfliktin operatiivinen lähestymistapa sai vaikutteita tuoreesta Itä-Aasian kokemuksesta. Yhtä merkittävää oli, johtuen Algerian perustuslaillisesta liitosta emämaa Ranskan kanssa, että siitä kehittyi konflikti, johon Ranskan kotimainen yleinen mielipide yhä suuremmassa määrin vaikutti.*⁹⁵⁰

Tämän päivän silmin katsottuna on merkillistä, ettei Ranskassa oltu kovinkaan halukkaita pitämään sotaa todellisena sotana, koska Algeria oli Ranskan provinssi. Tässä suhteessa kapinallisilla oli oikeampi kuva tilanteesta: käynnissä oli todellinen sota. Sen vuoksi heidän oli helpompi muotoilla poliittinen strategia ja selkeät sotilaalliset tavoitteet. Kun tarkastelee sotaa näin jälkepäin, kaikki viittaa siihen, että yhtenä syynä Ranskan viranomaisen käyttömyyteen suunnitella ja toteuttaa oikeita vastatoimia vuosina 1954–1956 oli Ranskan varsin omaleimainen tulkinta konfliktista: tämä ei ollut mikään sota. Ymmärrettävästi se vaikeutti selvien poliittisten tavoitteiden muotoilemista. Sen vuoksi Ranskassa oli myös vaikea herättää kansan keskuudessa sodalle välttämätön tuki. Jo vuonna 1963 hyvin informoitu journalisti Paul-Marie de La Gorce kirjoitti historiankirjan, jossa hän käsittelee tätä ilmiötä ja toteaa: ”*Se oli siis sota, jota Algeriassa käytiin. Ranskan armeijan tehtävänä oli ennen muuta käydä sotaa.*”⁹⁵¹

Kuten Decup toteaa, lähes 80 prosenttia Algeriaan lähetetyistä ranskalaisista sotilaista oli Indokiinan veteraaneja. Se vaikutti merkittävästi operatiiviseen ajatteluun alkavassa sodassa – tappio *Viet Minhille* oli jättänyt syvät jäljet. Veteraanit eivät halunneet tehdä samaa virhettä toistamiseen, eikä sotilaallinen ymmärrys vallankumouksen sisäisestä elämästä ollut enää kovin vähäinen upseerikunnan piirissä, ei varsinkaan Maoa ja Lacheroyta opiskelleiden nuorten upseerien keskuudessa. Samanlaista ymmärrystä ei sen sijaan ollut perinteisesti asennoituneessa siviilihallinnossa, joka pitkään yritti lohdututtaa ajatuksella, että ”luultavasti tämä on ohimenevää”. Tällainen asenne on ollut havaittavissa muidenkin kolmannen maailman vallankumousten yhteydessä. Kapinallisten vaikutus tavallisten ihmisten arkeen oli vähäinen ensimmäisen vuoden aikana. Ranskan johto päätti odottaa ja antaa ajan hoitaa tilanteen sen sijaan, että se olisi käynnistänyt laajoja poliittisia uudistuksia. Ei myöskään voi sanoa, että ensimmäiset ylimmät sotilasjohtajat olisivat ymmärtäneet kapinan poliittista luonnetta. Se johtui paljolti siitä, että kapinallisten toimet eivät aina vaikuttaneet erityisen loogisilta ja loppuun asti ajatelluilta – ranskalaisin silmin nähtynä.

Siitä huolimatta, että ranskalaiset saavuttivat jonkin verran sotilaallista menestystä vuoden 1955 aikana, oli maan hallinta luisumassa heidän käsistään. He yrittivät aluksi käyttää samoja menetelmiä kuin Indokiinassa, eikä heidän onnistunut alkuvaiheessa huomata selviä eroja *Viet Minhin* ja arabien johtamassa vastarinnassa. Kapinallisten mentaliteetti ja asenteet olivat aivan toiset ja maasto oli aivan erilainen kuin Vietnamissa. Nyt oli siis täysin eri vihollinen niin elämäntavaltaan kuin filosofialtaankin. Vaikka molemmilla kapinaliikkeillä oli eräänlainen yhteinen alusta, sosialistinen ideologia, niiden välillä oli enemmän eroavuuksia kuin yhtäläisyyksiä.

Vuoden 1955 aikana kansallinen vapautusrintama FLN sai yhä vahvemman tuen väestöltä. Parempaan rekrytoinnin seurauksena lisääntyivät hyökkäykset ranskalaisia joukkoja ja

⁹⁵⁰ Decup (1996), s. 113.

⁹⁵¹ La Gorce (1963), s. 539 ja 542.

paikallista hallintoa vastaa. Siihen aikaan sota herätti yhä enemmän huomiota Ranskan ulkopuolella. Sillä oli kielteinen vaikutus ranskalaisten yleiseen mielipiteeseen siitä, millaiset olivat mahdollisuudet säilyttää Algeria Ranskan hallinnassa.⁹⁵²

6.5.2 Sota vuosina 1956–1958

Vuonna 1954 ranskalaisten ensimmäiset operaatiot olivat pääasiassa paikallisia. Mitään selvää sissitoiminnan vastaista strategiaa ei ole havaittavissa tuona aikana. Yksi toimenpide, joka antoi viitteitä tulevasta muutoksesta, oli vähitellen aloitetut maaseudun rauhoitustoimenpiteet. Siihen liittyen oli SAS-yksiköiden perustaminen tärkeä toimenpide.⁹⁵³ Joukon vahvuus kasvoi vähitellen noin 5 000 mieheen jakautuen yli 800 alueelle ympäri maaseutua⁹⁵⁴. SAS:n tehtävänä oli luoda yhteydet muslimiväestöön, heikentää nationalistien vaikutusta maaseudulla ja osoittaa Ranskan läsnäoloa.

Vuonna 1955 ranskalaiset pystyivät vähitellen muodostamaan sodalle yhtenäisen sodanjohdon, ja toisin kuin Indokiinassa se sai nopeasti käyttöönsä maahanlaskujoukkoja strategiseksi reserviksi. Jos kapina leviäisi naapurimaihin Marokkoon ja Tunisiaan, niin kuin pelättiin, olisi strateginen reservi välttämätön suoraa interventiota ajatellen.⁹⁵⁵

Monella komppanianpäälliköllä ja pataljoonankomentajalla olleen vankan Indokiinassa hankitun kokemuksen ansiosta joukkojen koulutus muodostui aiempaa järjestelmällisemmäksi. Tutkittiin taktiikkaa ja hankittiin tietoja terrorismista. Varsinkin laskuvarjojääkärijoukot pyrkivät järjestelmällisesti kehittämään taktiikkaansa ja operatiivisia menetelmiään. Siihen kuului esimerkiksi nopea ryhmittyminen ilmakuljetusten avulla ja uuden huoltojärjestelmän kehittäminen. Psykologiselle sodankäynnille pantiin paljon painoa.

Ajallisesti, ja ranskalaisen näkemyksen mukaan strategisesti, Algerian sodan alku ja Suezin kriisi vuonna 1956 kävivät yksiin. Kun Egyptin presidentti Gamal Abdel Nasser heinäkuussa ilmoitti maailmalle aikovansa kansallistaa Suezin kanavaa hallinnoivan englantilais-ranskalaisen kanavayhtiön, nämä kaksi vanhaa siirtomaavaltaa päättivät toimia. Iso-Britannia ja Ranska sopivat Israelin tukemina Nasserin hallituksen vastaisista toimenpiteistä. Suezin kanava oli strategisesti niin tärkeä, ettei haluttu ottaa sitä riskiä, että kanava päättyisi egyptiläisen kansallismielisen hallituksen hallintaan. Ison-Britannian pääministeri Anthony Eden näki tässä mahdollisuuden pelata ulos Nasser, joka oli yhä enemmän ruvennut esiintymään kasvavan arabinationalismin johtajana. Sille taas oli ominaista voimakas antibrittiläisyys. Ranska puolestaan katsoi, että Nasser oli yksi Algerian kapinan yllyttäjästä.

Vaikka lokakuussa alkanut sotilaallinen interventio Egyptissä oli monella tavalla onnistunut, Ranska ja Iso-Britannia olivat täysin aliarvioineet sen aiheuttamat poliittiset seuraukset. Sekä Yhdysvallat että Neuvostoliitto vastustivat interventiota, ja Neuvostoliitto uhkasi Isoa-Britanniaa ydinaseella. Intervention YK:ssa saama voimakas vastustus esti liittoutuneiden voiton, ja jo 7. marraskuuta 1956 ne joutuivat keskeyttämään etenemisensä. Vaikka lyhyt sota oli Israelin kannalta menestys – se vahvisti Israelin sotilaallista asemaa suhteessa

⁹⁵² Decup (1996), s. 113.

⁹⁵³ *Sections Administratives Spécialisées*, niin sanotut *képis bleus* (siniset képit) päähineen värin mukaan.

⁹⁵⁴ Alexander & Keiger (toim. 2002), s. 5.

⁹⁵⁵ Decup (1996), s. 112.

arabivaltioihin – siitä muodostui kuitenkin ennen muuta poliittinen menestys Nasserille, joka voimakkaasti kohensi asemaansa arabimaailmassa.⁹⁵⁶ Ranska teki johtopäätöksen, ettei se ikinä enää luottaisi Yhdysvaltoihin⁹⁵⁷.

Häviäjiä olivat molemmat vanhat siirtomaavallat, jotka tällä tavalla osoittivat kaikille, jotka vain halusivat nähdä, että niiden suurvalta-aika oli ohi. Poliittisesta tappiosta aiheutui myös muita seurauksia Ranskalle Pohjois-Afrikassa. Se vahvisti suoraan FLN:n asemaa, ja sen vaikutusvalta kasvoi ranskalaismielisten kustannuksella. Vuoden 1956 puolivälistä lähtien oli myös terrori ja ranskalaisen hallinnon vastainen toiminta lisääntynyt, ja vielä enemmän se lisääntyi Suezin kriisin jälkeen. Kun ranskalaiset joukot palasivat Egyptistä Algeriaan, ne hajautettiin ympäri maata yrityksenä saada väestö edes jollakin tavalla ranskalaisten valvontaan.

Kuten mainittua, oli Ranskan armeija lähtenyt Indokiinasta mukanaan kehittynyt vastasisitoiminnan asiantuntemus. Muun muassa kumouksellisen sodankäynnin tunnusomaiset piirteet tunnettiin hyvin, sen perinteiset tavoitteet, käytettävät menetelmät ja se, miten kumouksellinen liike organisoituu. Tarvittava teoreettinen tieto ei kuitenkaan yksinään riitä, ja on aivan toinen asia luoda siitä paikallisesti sovellettava toimintatapa, joka ottaa huomioon maaston, paikallisen väestön ja itse kumousliikkeen.

Kahtena ensimmäisenä vuotena ei onnistuttu kehittämään tehokkaita vastatoimia, vaikka oli yritetty herättää henkiin sellaisia sotilaallisia tekniikoita, joita Pohjois-Afrikan 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa valloittaneet kenraalit olivat käyttäneet⁹⁵⁸. Joitakin menetelmiä, kuten laajamittainen partiointi, oli otettu käyttöön, mutta koska hyökkäykset partioita vastaan olivat tavallisia, tappiot kasvoivat nopeasti. Jotta edelleen esiintyvistä kahakoista ja pienehköistä taisteluista selviydyttäisiin varmuudella voittajina, oli välttämättä käytettävä vahvennuksia ja kehitettävä omaa taktiikkaa. Vähitellen toimeenpantiin suurempia operaatioita kumoustartunnan saaneiden alueiden ottamiseksi uudelleen hallintaan. Operaatiolla pyrittiin myös pitämään tärkeä tiestö auki ja saamaan pysyvästi haltuun strategisesti tärkeitä alueita ja kyliä. Ajan myötä luotiin myös järjestelmä, jolla ulotettiin pysyvä valvonta useimpiin tärkeisiin väestökeskittyymiin. Se taas vaati runsaasti henkilöstöä.⁹⁵⁹

Yhtenä hallintatekniikkana oli se, että armeija kielsi tietyillä alueilla liikenteen ja pysäköinnin ja perusti niin sanottuja operatiivisia vyöhykkeitä. Niiden muodostamisessa otettiin huomioon paikallinen todellisuus niin väestön kuin maastonkin osalta. Se johti siihen, että armeija oli faktisesti yhä suuremmassa määrin vastuussa monista siviiliasioista ja -toiminoista. Ranskan yleisesikunnan päällikkö kenraali Henri Lorillot esitteli vuonna 1956 menetelmän, joka tuli tunnetuksi nimellä *quadrillage* (ruudukko), jossa kullekin vyöhykkeelle pysyvästi ryhmitetty joukko vastasi kapinallisten ja FLN:n aseellisen osan (*Armée de Libération Nationale*, ALN) nujertamisesta.⁹⁶⁰ Esimerkiksi vuonna 1958 armeija ryhtyi keskittämään

⁹⁵⁶ Horne (1977), ss. 161–165 ja Alexander & Keiger (toim. 2002), s. 106, ss. 169–170.

⁹⁵⁷ Gordon (2005), s. 96.

⁹⁵⁸ Kenraalit Thomas Bugeaud (Algerian kenraalikuvernööri 1800-luvun lopulla, myöh. Ranskan marsalkka) ja Louis Lyautey (Marokon käskyntalji 1900-luvun alussa, myöh. Ranskan marsalkka) olivat kehittäneet joukon hallitsemistekniikoita, joiden avulla rauhoitettiin vähitellen arabialueet. Lyautey (1854–1934) kehitti menetelmän, jota kutsuttiin ”öljyläiskämenetelmäksi (*tache d’huile*)”. Siinä rauhoitettuja ja varmistettuja alueita laajennettiin vähitellen sekä sotilaallisin että poliittisin keinoin. Ks. Wedin (2007), ss. 307–310.

⁹⁵⁹ Horne (1977), ss. 147–160.

⁹⁶⁰ Clayton (1998), s. 110 ja 121. Eräät lähteet ilmoittavat, että kenraali Salan otti *quadrillage*-menetelmän käyttöön Algeriassa vuoden 1957 lopulla.

talonpoikaisväestöä vyöhykkeille perustettujen varuskuntien ja tukikohtien läheisyyteen. Tukikohtia saatettiin perustaa esimerkiksi alueelta paenneiden ranskalaisten maanviljelijöiden taloihin. Tämän toiminnan tarkoitusta voidaan tarkastella kahdesta näkökulmasta:

1. Pää tarkoituksena oli pitää FLN poissa niin, että kapinalliset eivät voisi vaikuttaa paikalliseen väestöön ja rekrytoida siitä. FLN:lle puolestaan oli tärkeää kyetä kohdistamaan kosto- ja terroritoimenpiteitä siihen osaan Algerian väestöstä, joka tuki ranskalaisten hallintoa.
2. Paikallinen varuskunta tai tukikohta tarjosi armeijalle mahdollisuuden toimeenpanna hallinnollisia sekä opetukseen ja terveydenhuoltoon liittyviä uudistuksia.⁹⁶¹

Kun ranskalaisjoukot joutuivat suorittamaan yhä enemmän ei-sotilaallisia ja paljon henkiöstöä sitovia tehtäviä, se samalla heikensi sotilaallista tehokkuutta. Vaikka joukot edelleen toimeenpanivat laajoja sotilaallisia operaatioita kapinallisjoukkoja vastaan, ja usein myös onnistuivat niissä, aina jotkut kapinalliset selvisivät niistä. Ranskalaisten taistelutekniikka ja taktiikka eivät soveltuneet erityisen hyvin sissien vastaiseen taisteluun, joka oli aivan erilaista kuin Indokiinassa. Myös poliittinen tilanne oli kovin erilainen, mitä kuvaa se, että Algerin sotilaskuvernööri kenraali Jacques Massu sai maaliskuussa 1956 täydelliset poliittiset valtuudet, jotka perustuivat valtuuslakeihin. Koska hänellä ei ollut Pariisin antamia selkeitä ohjeita poliittisista tavoitteista, ei voitu välttää tilanteelta, jossa armeijan oli pakko määrittää sellaiset itse. Sillä oli merkittävät vaikutukset Algerian poliittiseen elämään. Vastakumouksellinen doktriini perustui psykologiseen sodankäyntiin. Mutta sen onnistuminen edellytti, että oli olemassa poliittinen sanoma, jota levittää. Siinä eivät Ranskan heikot hallitukset onnistuneet, jolloin armeija katsoi olevansa itse pakotettu sellaisen kehittämiseen seurauksena sen vahva politisoituminen.⁹⁶²

Ymmärtämys Indokiinan ja Algerian tilanteiden erilaisuudesta oli alkanut jo vuonna 1955, jolloin ainakin osa paikallisesta ranskalaisesta hallinnosta alkoi tajuta, että oli kehittymässä uusi tilanne. Se vaatisi uudenlaisen sotilaallisen organisaation, jossa pyrittäisiin käyttämään Indokiinassa opittuja operatiivisia menetelmiä. Kaikki muu olisi resurssien ja ihmishenkien tuhlausta. Koska sekä maasto että kansan mentaliteetti poikkesivat niin merkittävästi Indokiinasta, armeijan oli yritettävä sopeuttaa toimintansa uuteen tilanteeseen. Merkittävä ero oli se, että nyt pantiin painoa tiedustelutoiminnalle niin tiedon hankkimisen kuin analysoinninkin osalta. Tämä toiminta oli ollut jatkuvasti puutteellista Indokiinassa.

Jotta tässä sodassa kyettäisiin paremmin kohtaamaan tiedustelutoiminnan haasteet, perustettiin yhteinen tiedustelukeskus, joka oli ammattitaidollisesti ja rakenteellisesti hyvä ja kiinteä. Tavoitteena oli koordinoida kaikenlainen tiedustelutoiminta koko alueella niin, että pystyttäisiin tehokkaammin taistelemaan havaittuja vihollisen joukkoja vastaan ja puuttumaan varhaisessa vaiheessa FLN:n erilaisiin salaisiin toimintoihin. Operatiivisille vyöhykkeille perustettiin uusia niin kutsuttuja operatiivisia suojausyksiköitä (*Détachement Operationnel de Protection*, DOP). Kutakin yksikköä johti tiedustelu-upseeri, ja siihen kuului sotilaspoliiseja, tulkkeja, sihteerejä ja tarpeellinen tukihenkilöstö. DOP-yksiköiden tehtävänä oli koordinoida tiedustelutoiminta vastuualueillaan, ja niistä tuli nopeasti yksi tärkeimmistä

⁹⁶¹ Kesällä 1958 aloitetun uudelleenryhmittymisen jälkeen siirrettiin noin 32 000 ihmistä maaseudulla kahteenkymmeneen-kahteen tällaiseen linnoitukseen.

⁹⁶² Pahlavi, Pierre Cyril: *La guerre révolutionnaire de l'Armée Française en Algérie 1954–1961, Entre esprit de conquête et conquête des esprits*, L'Harmattan, Paris, 2004, s. 81.

vaikutuskeinoista alueilla, joilla kapinallisilla oli hyvin toimiva poliittinen organisaatio ja terroristiverkosto.⁹⁶³

Poliittinen ja hallinnollinen johto tajusi vähitellen, että oli syntymässä vaarallinen tilanne, ja pääministeri Guy Mollet (1905–1975) päätti vahventaa Algeriassa olevia turvallisuusjoukkoja⁹⁶⁴. Paikallisesti rekrytoituihin joukkoihin (*Tirailleurs algériens*) ei enää voinut luottaa. Ranskasta lähetettiin suuri määrä vahvennuksia Algeriaan. Clayton kuvailee kehitystä seuraavasti:

*Annettiin kaksi asetusta, yksi elokuussa 1955 ja toinen huhtikuussa 1956, jotka määräsivät ensiksi vuoden 1953 ja sitten vuoden 1952 varusmiesten kutsumisesta palvelukseen sekä pidenivät pakollisen varusmiespalveluksen 18 kuukaudesta niinkin pitkäksi kuin 30 kuukautta [...], johon sisältyi kokonainen kaksivuotisjakso Algeriassa. Elokuussa 1956 Ranskan armeijan kokonaisvahvuus Algeriassa oli 390 000 miestä, ja se nousi huippulukemaan 415 000 miestä syksyllä 1957. Tämä miesmäärä merkitsi noin 200 000 miehen vähennystä emämaa Ranskan työvoimasta ja 300 miljoonan frangin lisäystä puolustusbudjettiin. Näistä 415 000 miehestä noin 390 000 – 86,1 prosenttia – oli ranskalaisia, ulkomaalaisia (muukalaislegioona) ja pohjoisafrikkalaisia oli kumpiakin 5,1 prosenttia ja 3,7 prosenttia oli mustia afrikkalaisia. Lisäksi oli arviolta sata kevyttä 90 miehen vahvuista paikallispuolustuskompaniaa (gardes mobiles), 9 000 santarmia, 30 000 ilmavoimien miestä ja 6 000 laivaston henkilöstöön kuuluvaa. Ja lopuksi olivat omankädenoikeutta harjoittavat siirtomaaväen Unités Territoriales. Ne saivat pian poliittisen merkityksen.*⁹⁶⁵

Algeriassa käytävän sodan pitkittyminen aiheutti myös sen, että Ranskan Euroopassa olevat joukot oli organisoitava uudelleen. Hallituksen oli ajan mittaan lähetettävä yhä enemmän ammattijoukkoja ja reservijoukkoja Algeriaan, mikä vaikutti Ranskan velvoitteisiin Natossa. Algeriaan lähtevät joukot oli varustettava osin toisenlaisella varustuksella, mikäli haluttiin niiden selviytyvän uusissa tehtävissään. Taistelussa sissijoukkoja ja hajallaan olevia terroristiryhmiä vastaan suuret panssarijoukot eivät olleet etusijalla. Joukot oli uudelleenkoulutettava jalkaväenomaiseen toimintaan, joka usein liittyi tukikohtien ja linnoitettujen kylien puolustamiseen.

Kuten Indokiinassa, ryhdyttiin Algeriassakin järjestelmällisesti rekrytoimaan paikallisia joukkoja (*Les Harkis*) ranskanmielisestä väestöstä, ja aivan kuten Indokiinassa, siinä onnistuttiin jossain määrin. Näiden joukkojen selvänä etuna oli se, että ne tunsivat paikallista kulttuuria ja mentaliteettia ja olivat tottuneita liikkumaan alueen usein karussa maastossa. Myös muslimeista koottuja valiojoukkoja perustettiin ja koulutettiin jonkinlaisella menestyksellä.

Indokiinassa alettiin jo vuoden 1950 jälkeen havaita, miten tehokkaat alueelle ryhmitetyt ilmavoimien joukot olivat, mutta Pohjois-Afrikassa tilanne osoittautui aluksi vaikeammaksi.

⁹⁶³ Decup (1996), s. 114. Decup viittaa kuvauksessaan teokseen Mire, Henri le: *Histoire militaire de la guerre d'Algérie*, Albin Michel, Paris, 1982, ks. s. 67. Se on yksi yksityiskohtaisimmista ranskalaisista Algerian sodan kuvauksista. Muita mielenkiintoisia ranskalaisia teoksia tästä sodasta ovat Roy (1960) ja Sergent, Pierre: *Je ne regrette rien, La poignante histoire des légionnaires parachutistes du 1er R.E.P.*, Fayard, Paris, 1972.

⁹⁶⁴ Guy Mollet oli ranskalainen sosialistipoliitikko. Hän johti *Section Française de l'Internationale Ouvrière* (SFIO) -puoluetta vuosina 1946–1969 ja toimi pääministerinä vuosina 1956–1957.

⁹⁶⁵ Clayton (1998), ss. 120–121.

Sen ajan uudenaikaiset suihkukoneilla toimivat ilmavoimat oli kehitetty toimimaan osana kylmän sodan aikaista Natoa. Niiden lentokonetyypit ja maorganisaatio soveltuivat huonosti toimintaan sissijoukkoja ja terroristiryhmiä vastaan. Täsmäaseita ei ollut käytössä, ja kun käytettiin suihkukoneita, aiheutettiin usein suunniteltua laajempia tuhoja. Se ei ollut pitkällä aikavälillä Ranskan etu.

Decup on muiden muassa kuvannut, miten vastakumouksellisen toiminnan ilmatuki kehittyi. Uudempi ja yksityiskohtaisempi esitys aiheesta on Alexanderin ja Keiglerin teoksessa. He korostavat sitä, että taistelutehoa moninkertaistavan ilma-aseen merkitys oli ratkaiseva ranskalaisten pyrkimykselle lyödä kumoukselliset voimat sotilaallisesti. Maavoimat ei voinut kuvitellakaan kykenevänsä siihen yksin, sillä sillä oli lukuisia muita runsaasti henkilöstöä vaatineita tehtäviä, kuten voima-aseiden suojaaminen, öljynporauslaitteistojen suojaaminen ja partioiminen kaupunkien kaduilla.⁹⁶⁶

Maavoimat pyrki luomaan tilanteeseen paremmin sopivat ilmavoimat, ja päätyi omintakeiseen ratkaisuun perustamalla jo vuonna 1954 paikalliset ilmavoimat, jossa oli pääasiassa kevyitä lentokonetyyppejä (*Aviation Légère de l'Armée de Terre*, ALAT). Niiden suorituskykyä jouduttiin koko ajan lisäämään sitä mukaa kun ilmatuen tarve lisääntyi. Niiden nimi muutettiin, ja lyhenteeksi tuli ERALA (*Escadrille de Réserve d'Aviation Légère d'Appui*).⁹⁶⁷ Yhdysvaltalaisen ilmasotahistorioitsijan James Corumin mielestä ranskalaiset pitivät Algerian sotaa *high-tech*-sotana. Hän huomauttaa muun muassa, että tämä oli ensimmäinen ranskalaisten sota, jossa helikopterilla oli tärkeä rooli sekä joukkojen kuljetuksissa että aselavettina. Helikoptereille kehitettiin nopeasti toimivat käyttö- ja toimintatavat, ja helikopterien lukumäärä kasvoi melko nopeasti. Vuonna 1960 Algeriassa oli käytössä lähes 400 helikopteria. Helikoptereilla kyettiin nopeasti siirtämään vahvennuksia paikalle, kun esimerkiksi autosaattueita joutui sissien väijytykseen tai sissit hyökkäsivät ranskalaisten tukikohtia vastaan.⁹⁶⁸

Kun ranskalaisilla oli ollut Indokiinassa käytössään vain muutama helikopteri, joita käytettiin pääasiassa haavoittuneiden kuljettamiseen, voitiin nyt parempien koneiden ja suuremman konemäärän ansiosta siirtyä taistelujoukkojen kuljettamiseen. Voimakkaasti kasvaneen helikopterien määrän ansiosta vältyttiin pitkiltä maastomarsseilta taistelukosketukseen pääsemiseksi. Tällaiset marssithan paljastivat usein käynnissä olevan operaation, ja kapinalliset saattoivat väistyä saamansa ennakkovaroituksen ansiosta. Helikoptereista, kuten H-34 (paremmin tunnetun nimellä Sikorsky 58), tuli tärkeitä apuvälineitä, ja muutamat varustettiin lähitulitukitehtäviä varten. Tämä oli monella tavalla esivaihe helikopterien tulevalle massiiviselle käytölle Vietnamissa sekä kuljetushelikoptereina että taisteluhelikoptereina.⁹⁶⁹

Ranskalaisten ilmavoimakapasiteetti kehittyi ajan myötä erikoisuutenaan esimerkiksi lentotiedustelu. Ilmavoimista tuli kaiken kaikkiaan hyvin menestyksenkäs osa Ranskan Algerian joukkoja. Kullekin maavoimien sotilasalueelle, joilla oli esikunnat kolmessa suurimmassa kaupungissa, Algerissa, Oranissa ja Constantinissa, perustettiin lentoryhmä. Se toimi eräänlaisena hajautettuna ilmavoimaesikuntana alueellisen esikunnan alaisuudessa. Tällaiset johtosuhteet eivät ehkä olleet aivan linjassa tavanomaisten johtosuhdejärjestelyjen kanssa, sillä

⁹⁶⁶ Alexander & Keigler (2002), s. 13.

⁹⁶⁷ Decup (1996), s. 115.

⁹⁶⁸ Corum, James S.: *Bad Strategies, How Major Powers Fail in Counterinsurgency*, esipuhe Dennis Showalter, Zenith Press, Minneapolis, Minnesota, 2008, s. 51. Corum toimi 2010-luvulla *Baltic Defence Collegen* dekaanina.

⁹⁶⁹ Corum (2008), s. 51.

näkemyksenä oli ollut, että ilmavoimia pitää aina johtaa ja käyttää keskitetysti. Kevyillä lentokoneilla toiminta muodostui joustavaksi, ja niillä kyettiin reagoimaan nopeasti. Olennaisinta oli kuitenkin se, että maavoimavoimien ja ilmavoimien toimintaa voitiin suunnitella tavaltaan alueellisesti keskitetysti. Sen ansiosta ranskalaisjoukkojen taisteluteho kasvoi selvästi.⁹⁷⁰

Ranskan laivastolla oli myös merkittävä rooli sotilaallisissa ponnisteluissa. Omien satamien ja merikuljetusten suojaamisen lisäksi sen päätehtävänä oli estää ja upottaa FLN:lle tarkoitettu ase- ja materiaalikuljetukset. Aseita ja muita tarvikkeita yritettiin toimittaa kapinallisille ennen muuta muista arabimaista. Koska Algerian rannikon pituus oli noin 1 300 kilometriä ja siellä oli monta pientä satamaa, laivastolta vaadittiin hyvin laajoja operaatioita. Laivatykistöllä tuettiin myös rannikon läheisyydessä käytäviä maataisteluita.⁹⁷¹ Laivasto koostui erikokoisista partioveneistä ja pienistä korveteista, joita oli eniten. Avomerilaivaston roolina oli ehkäistä muiden arabimaiden mahdolliset yrittökset auttaa kapinallisia.⁹⁷²

6.5.3 Kapinan torjuminen

Vuosien 1956–1958 aikana Algerian sota tuli vähitellen tunnetuksi ranskankielisen maailman ulkopuolella. Sota kävi myös kalliiksi, ja siitä tuli koko ajan yhä suurempi poliittinen taakka. Seuraava aikalaishavainto Alistair Hornen teoksessa *A Savage War of Peace* kuvaa kehitystä:

Ranskassa Janet Flanner oli merkinnyt pariisilaiseen päiväkirjaansa, miten tylsä oli voitontähtävän paraati toukokuussa 1956. ”Paraatissa ei ollut yhtään siirtomaajoukkoja [...] Ei ollut joukkoja Tunisiasta punaisissa fetseissään [...] Ei ollut parrakkaita muukalaislegioonalaisia valkoisissa lakeissaan. He taistelivat nyt Algeriassa, jossa kuoleman kaikki kauheat muodot olivat osa sotaa [...]” Tähän asti sodasta oli vain vähän mainintoja hänen päiväkirjassaan, ja tämä oli todellakin ensimmäinen kerta kun sen vaikutukset ranskalaiseen suurkaupunkielämään oli tehnyt häneen jonkinlaisen vaikutuksen. Sitten, vain kymmenen päivää myöhemmin, olivat tulleet sokeeraavat etusivun uutiset (FLN:n tekemästä) kahdenkymmenenryhden asevelvollisen joukkosurmasta Palestrossa. Lehdistö ei jättänyt pois yhtään yksityiskohtaa hirvittävästä silpomisesta ja kidutuksesta, joka oli tappanut pojat [...]”⁹⁷³

Jatkuvien suurten tappioiden vuoksi yhä useampi joutui suoraan tai epäsuorasti kosketukseen sodan kanssa. Ranskan johdon silmissä oli pahinta sodan saama yhä suurempi huomio Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa, mikä oli aina parempi FLN:n kannalta sen pyrkimässä tekemään sodasta kansainvälisen asian. Epäluulot Ranskan politiikkaa ja sodankäyntiä kohtaan lisääntyivät, varsinkin kun tuli tunnetuksi, että ranskalaiset laskuvarjojääkärijoukot olivat parhaaseen Vietnam-tyyliin kiduttaneet vankeja saadakseen yliotteen pääkaupungissa Algerissa esiintyvistä terrorismista. Kuten kaikissa tämän sodan isoissa operaatioissa, myös taistelu Algerista muodostui joukosta toisiaan seuranneita toimia ja vastatoimia. Ranskalaisen viranomaisten teloitettua kaksi FLN:n terroristia ammuttiin kostoksi suuri määrä eurooppalaisia kadulle. Se taas laukaisi vuorostaan kostotoimenpiteet *pieds noirs* (mustajalat) -väestön taholta. Se perusti niin sanottuja puolustusryhmiä ja hyökkäsi muun muassa

⁹⁷⁰ Decup (1996), s. 115 ja Corum (2008), ss. 51–52.

⁹⁷¹ Estival (2001), s. 61.

⁹⁷² Decup (1996), s. 115 ja Le Mir (1982), ss. 90–91.

⁹⁷³ Horne (1977), s. 231.

Algerin vanhassa kaupunginosassa Kasbahissa taloihin, joissa FLN:n kannattajien epäiltiin majailevan. Se taas johti FLN:n pommikampanjaan, jonka toteutukseen osallistuivat muiden muassa eurooppalaisiksi pukeutuneet arabinaiset.

Tapahtumien kulku ei johtunut pelkästään FLN:n kostonhimosta. FLN:n uudenlainen kiinnostuminen toiminnasta kaupungeissa johtui ranskalaisjoukkojen laajoista operaatioista maaseudulla. FLN toimi suuren paineen alla, ja sen oli selviytyäkseen pakko muuttaa politiikkaansa ja taktiikkaansa. Tavoitteena oli saada Kasbah hallintaan ja käyttää sitä tulevien operaatioiden tukialueena. Maaseudulla toimivat sissiliikkeet ovat usein joutuneet tekemään tämänkaltaisia päätöksiä. Toisaalta kaupunkisissitoimintaan sisältyy suuri vaara tulla havaituksi ja ilmiannetuksi. Kaupunkisissin täytyy olla kuin kuka tahansa kadunmies kaupungin vilinässä voidakseen selviytyä hengissä. Se voi onnistua, mutta kun vastassa on vihollinen, joka on valmis käyttämään kovia otteita ja pitää siviilitappiota hyväksyttävänä, voi kaupunkisissitoimintaan siirtyminen olla vaikeaa. Tällaisen monella tapaa klassisen vaikeuden eteen FLN joutui pian Algerissa.

Clayton korostaa, että vuoden 1957 alussa olivat niin FLN kuin ranskalaiset viranomaisetenkin valmiita kiihdyttämään sotimistaan. FLN oli jo käynnistänyt laajamittaisen terroritoiminnan, joka kohdistui arabeihin ja kabyleihin, jotka tukivat ranskalaisia, sekä Algeriassa syntyneisiin ranskalaisiin. FLN:ssä oli uusia ja varsin brutaaleja johtajia, kuten Mohamedi Said ja Ait Hamouda sekä Saadi Yacef Algerissa. On myös huomattava, että FLN jossain määrin rekrytoi uusia jäseniä ja lupasi parempaa elämää ja asemaa yhteiskunnassa varsinkin arabeille.⁹⁷⁴ Jo vuonna 1956 FLN oli käytännössä ottanut hallintaansa Kasbahin, jossa asui noin 80 000 muslimiasukasta, ja sillä oli osittain hallinnassaan myös muita osia suurkaupungista.

Uusi kehitys sai vauhtia joulukuussa 1956, kun FLN:n terroristit ampuvat Algerin pormestarin keskellä päivää. Nyt loppui silkkihansikkaiden käyttö – kenraali Jacques Massun johtama valiojoukko, 10. Laskuvarjojääkäridivisioona, määrättiin ottamaan Alger hallintaansa. Neljä laskuvarjorykmenttiä siirtyi kaupunkiin ja ryhtyi kenraalikuvernööri Robert Lacosten käskystä kitkemään pois vastarintaryhmiä. *Quadrillage*-menetelmää noudattaen kaupunki jaettiin ruutuihin kunkin rykmentin vastuualueiksi. Arabien asuttama Kasbah otettiin erityisen huomion kohteeksi, ja sen sai vastuulleen eversti Marcel Bigeardin rykmentti (*3e Régiment de Parachutistes Coloniaux*, 3. R. P. C.). Rykmentti eristi alueen ja kävi sen järjestelmällisesti läpi talo talolta. Vietnamin ja Suezin tappiot mielessä toimittiin erittäin tarkasti ja tehokkaasti. Ensiksi tarkastettiin poliisin arkisto FLN:n jäseniksi ja avustajiksi epäillyistä. Kaikkiaan 24 tuntia kestäneen aineiston tarkan läpikäymisen jälkeen aloitettiin systemaattinen pidätysaalto ilman mitään edeltävää oikeudellista tutkintaa, joka olisi merkinnyt aikaa vieviä juridisia prosesseja. Kidutuksella oli tärkeä osa nopeassa tiedustelutiedon hankkimisessa. Sitä käytettiin *Viet Minhin* tapaan osana operaatioprosessia, ja sen avulla saatiin hämmästyttävän nopeasti käsitys FLN:n verkostosta Algerissa. Heti kun tieto oli saatu, hyökättiin paljastuneiden kimppuun ennen kuin he ehtivät hakeutua turvaan. Moni pidätetty yksinkertaisesti vain katosi, mutta eivät kaikki. Moni pääsi pakenemaan ja kykeni kertomaan kokemuksistaan osana psykologista sodankäyntiä. Tältä osin voidaan havaita useita yhtäläisyyksiä *Viet Minhin* taistelutekniikkaan Vietnamissa.

⁹⁷⁴ Clayton (1998), s. 127.

Kun kenraali Massu myöhemmin joutui selvittämään, mitä oli tapahtunut, hän ei millään tavalla ollut pahoillaan käytetystä menettelystä, sillä hän katsoi, että FLN oli itse ottanut menetelmän ensiksi käyttöön. Tässä asiassa Roger Trinquier on hyvin selväsanaisten teokseensa *La guerre moderne – Modern Warfare*. Taistelukentällä sotilasta uhkaa kärsimys ja kuolema. Sama uhka kohdistuu terroristiin kuulustelujen ja kidutuksen muodossa.⁹⁷⁵ Joka haluaa tutkia ranskalaisten käyttämää kidutusta ja epätavanomaisia menetelmiä, voi tutustua kenraali Paul Aussaressesin muistelmiin.⁹⁷⁶ Teosta voitaneen pitää historiallisena dokumenttina, koska kirjoittaja siinä kertoo useimpia muita yksityiskohtaisemmin, miten ranskalaiset valiojoukot hyökkäsivät Philippevilleen vuonna 1955 ja Algeriin vuonna 1957.

FLN:n julistaman yleislakon lopettamiseksi tehty sotilaallinen demonstraatio osoittautui erittäin tehokkaaksi tavaksi vaikuttaa tilanteeseen. Brittiläinen Ranskan sotahistoriaan perehtynyt historioitsija Alistair Horne kuvailee operaatiota seuraavasti:

Aluksi lakko näytti täydelliseltä menestykseltä. Sitten Massu osoitti päättäväisyytensä käyttäen divisioonansa koko voiman. Panssariautoja ajettiin kaduille. Kauppojen suljettuihin teräsoviin kiinnitettiin kettinkejä ja ne vedettiin irti kiinnikkeistään. Tietyllä tyytyväisyydellä Salan kuvailee, miten kauppojen tuotteet näyttäytyivät ulkopuolella olevalle maailmalle: ”appelsiineja, banaaneja, hunajakakkuja, purkkeja, jossa oli monen värisiä makeisia [...] Kadulla leikkineet katulapset ryntäsivät paikalle, ottivat haluamansa ja pakenivat paikalta [...]” Algerialaiset lähteet syyttivät laskuvarjojääkäreitä osallistumisesta ryöstelyyn. Oli totuus millainen tahansa, onnettomien liikkeenomistajien oli pakko suojata näkyvillä olleita tavaroitaan. He saivat käskyn jatkaa liikkeiden aukipitämistä vangitsemisen uhalla.⁹⁷⁷

Muut valiojoukot toimeenpanivat samanlaisia operaatioita, ja kohta oli FLN:n yritys toteuttaa yleislakko murrettu. Kun tavallista kansaa kohtasivat tällaiset toimenpiteet, ei kestänyt kuin muutama päivä, niin väki oli jälleen töissä. Suuri osa FLN:n pomminheittäjistä ja muista tukijoista, jotka olivat suunnitelleet lakonaikaisia terroritekoja tai aikoivat yllyttää väestöä lakkoon, oli nyt pidätetty tai heidät oli pakotettu menemään maan alle. Pidätysten ansiosta saatiin jälleen runsaasti tiedustelutietoja, mikä johti uusien terroristiryhmien paljastumiseen. Syyskuussa 1957 FLN oli käytännöllisesti katsoen lyöty Algerissa, ja kapinan johtaja, Saadi Yacef saatiin vangittua kidutetun pommimiehen ilmiannon perusteella. Siitä seurasi muun muassa se, että pormestarin murhaaja paljastui ja hän haudautui räjäytetyn asuintalonsa alle.⁹⁷⁸

Tieto Algerissa ja muissa kaupungeissa käytetyistä kovista menetelmistä levisi maailmalle ranskalaisen kidutuksenvastaisen kampanjan ansiosta. Tiedoilla oli suuri merkitys sille, miten brittiläiset ja amerikkalaiset liberaalit voimat myöhemmin arvioivat sotaa. Massun voitto Algerissa muodostui myös eräänlaiseksi normiksi loppusodalle. Vaikka olisi väärin väittää,

⁹⁷⁵ Trinquier, Roger: *La guerre moderne*, La Table Ronde, Paris, 1961, s. 39, englanninkielisessä versiossa s. 43.

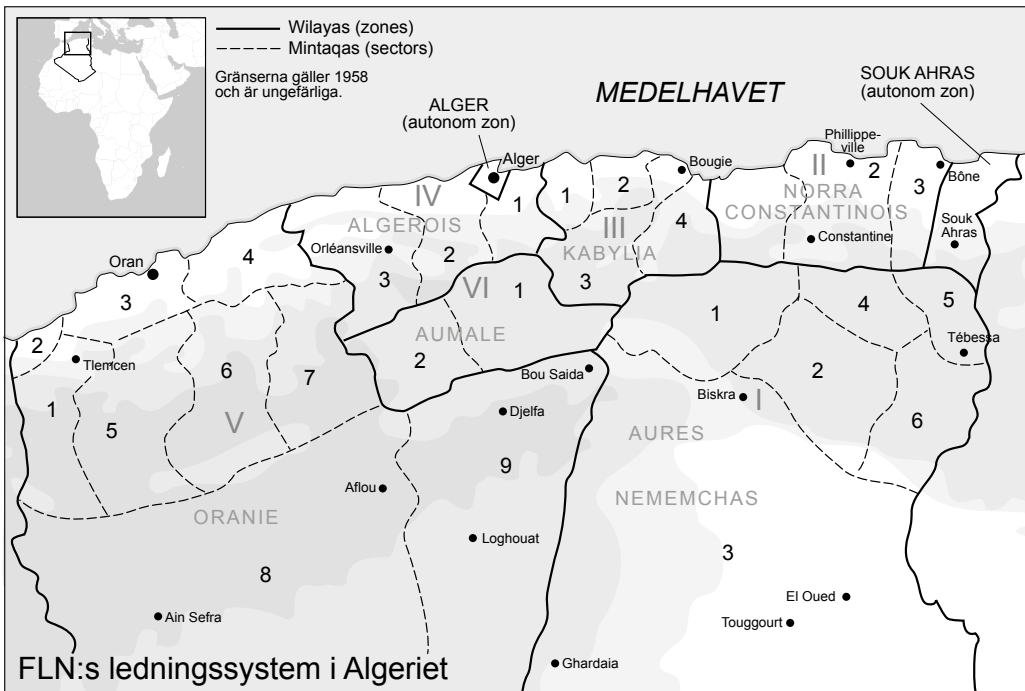
⁹⁷⁶ Aussaresses, Paul: *The Battle of the Casbah: Terrorism and Counter-Terrorism in Algeria, 1955–1957*, Enigma Books, New York, 2002. Burke Sheppardin kirjoittamassa kirja-arvostelussa todetaan seuraavaa: ”It isn’t often that one gets to read a book by a war criminal who is proud of his actions. Paul Aussaresses was a French Army officer who served in Algeria from 1955 to 1957, mainly as an intelligence officer in a paratrooper unit. France in those days was fighting against Algerian guerrillas who commonly used terrorism against French citizens living in Algeria, and against Arabs as well. The French considered Algeria to be part of metropolitan France, not a colony, and over a million French citizens lived there. The threat of terrorism directed at French civilians was constant and the French decided that this justified the use of all available means to root out the terrorists. The use of torture to gain information from prisoners became a common French practice.”

⁹⁷⁷ Horne (1977), s. 191.

⁹⁷⁸ Sama, ss. 190–194.

että nämä menetelmät tekivät sodasta entistä verisemmän, informaatio paljasti brutaalilla tavalla ranskalaiselle kotialueen väestölle sodan realismin. Liioittelematta voi sanoa, että se muodostui Ranskalle muissa yhteyksissä taakaksi. Väestö, joka vain muutama vuosi aiemmin oli elänyt saksalaisen miehityksen alaisena, tiesi mitä kidutus on. Vaikka moni hyväksyi Massun pragmaattisen selityksen, suuri osa väestöstä suhtautui sotaan entistä skeptisemmin.

Indokiinan veteraanit, kuten 10. Laskuvarjodivisioonan valiojoukot, hyväksyivät kovat menetelmät välttämättöminä kumouksellisen sodan voittamiseksi. Armeija piti siviilihenkilöiden valituksia tässä asiassa heikon moraalin merkinä. Olivathan poliitikot antaneet armeijalle tehtäväksi raivata järjestystä poliittiseen kaaokseen. Siviilijohtajien valituksia menettelystä, jonka he olivat itse hiljaisuudessa hyväksyneet, pidettiin kaksinaismoraalina ja lähes maanpetoksena. Ilmapiiri oli luultavasti erilainen suuressa joukossa ranskalaisia asevelvollisia, jotka eivät olleet palvelleet Indokiinassa, ja tuskinpa heidän vanhempansakaan pitivät tilanteesta. Algerian *pieds noirs* -väestön keskuudessa armeijalla oli vahva tuki, ja voiton katsottiin nyt olevan ulottuvilla. Se osoittautuisi kuitenkin harhaluuloksi – sota oli vain edennyt uuteen vaiheeseen.

KUVA 6.10⁹⁷⁹ Algerian Kansallisen Vapautuksen Armeijan (ALN) jako vyöhykkeisiin ja osastoihin.

Millaiset ajatukset ja teoriat olivat ranskalaisten valiojoukkojen kehittämien menetelmien ja taktiikan takana? Seuraavaksi esitetään Anthony Claytonin yhteenvedo vastakumouksellisesta doktriinista. Se ei kata aiheen koko kirjoa, mutta antaa kuitenkin jonkinlaisen käsityksen ajatuksenkulusta:

⁹⁷⁹ Alexander & Keigler (2002).

Algerian sota käytiin lisääntyvässä määrin *guerre révolutionnaire* -teoreetikkojen ohjeiden mukaan. Heidän doktriininsa [...] väitti, että kumouksellinen sota oli kaikenkattava hyvän ja pahan konflikti. Indokiina oli menetetty pahuuden voimille, mutta lopulle Ranskan imperiumista ei saanut missään tapauksessa käydä samalla tavalla. Algeriaa pidettiin joka tapauksessa vielä osana Ranskaa ja sen puolustamista osana vapaan maailman puolustamista. Doktriini oli ensisijaisesti vaistomainen vastareaktio tappiolle totaalissa kumouksellisessa sodassa sellaisena kuin Marx tai FLN sen näkivät. Siinä väitettiin, että kumouksellinen sota voidaan voittaa vain totaalilla vastakumouksellisella sodalla. Sen mukaan kaikille keinoille oli oikeutus ja käskyn tuli mennä lain edelle. Sotilaallisten tarpeiden täytyi mennä kaikkien juridisten ja poliittisten tekijöiden edelle, ja viimeisenä keinona sotilaiden saattaa olla pakko asettua poliittisen johdon yläpuolelle. Doktriinin mukaan Viet Minhin menestys johtui yhdistelmästä paikallisen tason psykologisia toimenpiteitä ja kansannousua, jossa kapinalliset johtajat eivät olleet pelkääneet sissisodan asiantuntijoita, vaan myös kyvykkäitä poliittisia ohjaajia, hallintoihmisiä ja maaseudun kehitysasiamiehiä, joita tuki armoton turvallisuusjärjestelmä. Jokainen vastakumouksellinen kampanja oli sen vuoksi toteutettava sellaisten tiedusteluelinten ja psykologisen sodankäynnin elinten avulla, jotka pystyivät toimimaan ilman pidäkkeitä. Missä tahansa paikallisella tasolla voitiin yhteisöjä karkottaa tai internoida, yksilöitä pidättää ja alistaa ankariin kuulusteluihin menetelmillä, jotka käytännössä hyvin nopeasti muuttuivat puolilailliseksi raakuudeksi [...]

*Äärimmäisiä keinoja perusteltiin eräiden valiojoukkojen upseerien julkaisemissa teoreettisissa pohdinnoissa konflikteista [...] heistä lähes kaikilla oli erinomainen taistelu- tai vastarintakokemus toisesta maailmansodasta ja Indokiinasta [...]*⁹⁸⁰

Skeptisyys Ranskan siirtomaasotaa vastaan lisääntyi varsinkin Euroopassa. Muun muassa Ison-Britannian työväenpuolue osoitti mieltään kolmen päivän ajan Ranskan Lontoon suurlähetystön edessä helmikuussa 1958. Mielenosoitus liittyi naispuolisen arabijohtajan saamaan kuolemantuomioon. Esimerkiksi tunnettu poliitikko Barbara Castle selitti, että terrorismi oli seurausta sorrosta, ei sen syy, ja työväenpuolueen Anthony Benn sanoi, että Ranskan tulisi suostua neuvotteluihin, joiden tavoitteena olisi itsenäinen Algerian valtio.⁹⁸¹

Ratkaisevampia sodan etenemisen kannalta olivat kuitenkin toisenlaiset ongelmat. Maaliskuussa 1956 Ranska oli antanut protektoraateilleen Marokolle ja Tunisialle, siis Algerian naapurimaille, itsenäisyyden. Kummallakaan uusista valtioista ei ollut halua joutua sotaan Ranskaa vastaa. Ranskalaisten suorittamaa FLN-johtajan Ahmed Ben Bellan sieppausta Tunisiaan matkalla olevasta marokkolaisesta lentokoneesta (kone pakotettiin laskeutumaan Algeriin) pidettiin uusien ja ylpeiden arabijohtajien keskuudessa niin suurena provokaationa, että tilanne arvioitiin uudelleen ja FLN:n joukoille päätettiin antaa vapaa pääsy niiden alueelle. Algerialaiset vallankumoukselliset saivat näin käyttöönsä kapinatilassa olevan alueen ulkopuolisia tukialueita, joilla ne olivat kansainvälisesti tunnustettujen valtioiden rajojen takana suojassa vastustajan tavanomaisten joukkojen hyökkäyksiltä. Historian valossa tällainen tukialue on ehkä tärkein menestyvän vallankumousliikkeen resurssi.

⁹⁸⁰ Clayton (1998), ss. 129–130. Ranskalaista vastakumouksellista doktriinia kuvailtiin varhaisessa vaiheessa teoksessa Kelly, George A.: *Lost Soldiers: The French Army and Empire in Crisis, 1947–1962*, M.I.T. Press, Cambridge, 1965.

⁹⁸¹ Horne (1977), s. 244.

Vastatoimena Ranska rakensi molempien valtioiden vastaisille rajoille Välimeren rannikolta Saharaan ulottuvan puolustuslinjan. Tehokkain raja- ja puolustuslinja rakennettiin Tunisian vastaiselle rajalle, niin kutsuttu *Morice*-linja, joka nimettiin Ranskan suhteellisen tuntemattoman puolustusministerin André Moricen mukaan. Puolustuslinja muodostui muun muassa sähköaidasta, miinoituksista ja piikkilankaesteistä. Sitä valvoi noin 80 000 sotilasta. James Corum korostaa, että siinä yhtyi ranskalainen tulivoima ja teknologia toimivalla tavalla.⁹⁸²

Vuoden 1957 ja vuoden 1958 ensimmäisen puoliskon aikana ALN yritti soluttautua jopa pataljoonan kokoisilla suurehkoilla joukoilla aidan ja siihen liittyvien linnoitteiden läpi. Corum väittää, että helmikuussa 1958 ALN menetti 3 400 miestä kuolleina ja 500 jäi vangiksi Tunisian rajalla, kun ranskalaisten tappiot saman kuukauden aikaan olivat 360 kuollutta. Seuraavan kuukauden aikana ALN:n menetykset aidatulla rajalinjalla olivat 3 000 kuollutta ja 700 vangittua ranskalaisten tappioiden jäädessä vähäisiksi. Vaikka osa ALN:n taistelijoista pääsi läpi, linnoitettu ja aidattu rajalinja vähensi Tunisiasta Algeriaan pyrkivien vahvennusten määrää noin 70 prosenttia.⁹⁸³

Lukuun ottamatta mainittuja soluttautumisyriä ALN ei tehnyt mitään mittavampia iskuja Tunisiasta Algeriaan. Sen sijaan ALN kokosi Tunisiassa yhä suurempia ja paremmin varustettuja joukkoja, jotka luonnollisesti muodostivat kasvavan uhkan ranskalaisten vastakumouksellisille operaatioille. Tämä osoittaa, ehkä selvemmin kuin muut tekijät, miten vaikeaksi Ranskan tilanne oli muodostumassa pitkällä aikavälillä, vaikka se oli vuodesta 1958 lukien useimmiten voittanut taistelut algerialaisia kapinallisia vastaan. Vuotta 1958 leimasi joukko mittavia sotilasoperaatioita. Koska ranskalaiset olivat nyt saaneet suuria vahvennuksia, he saattoivat toimia entistä offensiivisemmin ALN:n yksiköitä vastaan. Niitä taas yhä tehokkaampi tiedustelujärjestelmä paikallisti jatkuvasti lisää. Algerin taistelun jälkeen sodankäynti sai molemmin puolin yhä brutaalimpia muotoja. Lehdistössä taistelutoimista saivat ehkä eniten palstatilaa Tunisian vastaisen *Morice*-linjan taistelut.⁹⁸⁴

6.5.4 Ranskan operatiivisista toimenpiteistä Algeriassa

Aiemmin on kerrottu ranskalaisten erinäisistä sotilaallisista toimenpiteistä Algeriassa. Seuraavaksi esitetään lyhyt koonnos tärkeimmistä operatiivisista toimenpiteistä, jotka yritettiin toteuttaa.

Poliittinen ja sotilaallinen johto tajusi vähitellen, että oli välttämätöntä kehittää ja kokeilla uusia menetelmiä vastakumouksellisessa sodankäynnissä. Eversti Marcel Bigeard sai käskyn perustaa paikallinen esiupeeerikoulu. Siellä piti kouluttaa nuoria upseereja siten, että koulutuksen painopiste oli vastakumoukselliseen sodankäyntiin liittyvässä ajattelussa. Koulu perustettiin lähelle Philippevillen kaupunkia, Jeanne d'Arcin historiallista nimeä kantavaan paikkaan. Siitä tuli nopeasti merkittävä voimanlähde vastakumouksellisen sodankäynnin kehittämisessä. Satakaksikymmentä kapteenia kävi kurssin. Heidän opettajinaan ja koulutajinaan toimivat hyvin kokeneet sotilaat, joilla useimmilla oli kokemusta Indokiinasta ja

⁹⁸² Corum (2008), ss. 52–53.

⁹⁸³ Sama, s. 53. ALN kokosi eversti Houari Boumédiennen johdolla Tunisiin noin 45 000 miehen vahvuisen joukon, joka nousi merkittävään rooliin vuoden 1962 rauhan solmimisen jälkeen.

⁹⁸⁴ Alexander & Keigler (2002), s. 8 ja ss. 11–12.

Algeriasta. Kurssilla pantiin painoa myös käytännön osaamiselle muun muassa toimimalla taistelevien joukkojen mukana ja kouluttamalla hyppäämistä laskuvarjolla. Viimeksi mainittu oli motivoiva tekijä, mutta se edellytti kurssilaisilta myös hyvää fyysistä kuntoa. Suuri osa opetuksesta oli käytännön ongelmien ratkaisemista ja selostamista sotapeleissä ja esikunta-harjoituksissa. Opetus perustui tutkittuihin teorioihin, joiden vaikutuksia moni oli saanut tuntea nahoissaan Indokiinassa.

Eversti Bigeardin tavoitteena oli vahvistaa tulevien esiuupseerien moraalia ja tietoja siitä, mitä alettiin kutsua nykyaikaiseksi sodankäynniksi, niin että he voisivat toimia entistä tehokkaammin kentällä. Lisäksi upseereista muokattiin valiosotilaita ja heitä valmennettiin selviytymään Algerian sodan erityisistä olosuhteista. Suuri paino pantiin johtamiseen radion välityksellä ja tilapäisten taisteluosastojen rutiininomaiseen kokoamiseen ja johtamiseen. Näiden taisteluosastojen toiminta perustui jalkaväen, tykistön ja ilma-aseen tehokkaaseen taktiseen yhteistoimintaan.⁹⁸⁵

Vuoden 1956 Suezin kriisin jälkeen helpottui FLN:n aseiden hankkiminen Tunisiasta ja Marokosta. ALN ryhtyi perustamaan, varustamaan ja kouluttamaan joukkoja Algerian ulkopuolella, jonne ranskalaiset eivät voineet noin vain hyökätä. Sitä mukaa kun terroritoiminta kiihtyi vuonna 1956, sota kävi yhä kuumemmaksi. Kun kenraali Raoul Salan otti komennon Algeriassa joulukuussa 1956, tilanne oli kehittynyt sangen vaikeaksi. Salan kykeni kuitenkin muuttamaan ilmapiiiriä. Horne toteaa, että epäilemättä Salan kykeni lyhyessä ajassa valamaan uutta uskoa armeijaan Algeriassa tarmokkaan toimintalinjansa ansiosta: vihollista lyötiin jatkuvilla hyökkäyksillä, eikä sille annettu hetkenkään rauhaa, ei päiväsaikaan eikä öisin.⁹⁸⁶

Pieds noirs -väestön keskuudessa Salania kuitenkin vastustettiin voimakkaasti. Häntä pidettiin vasemmalle kallellaan olevana kenraalina, joka oli luopunut taistelusta kommunisteja vastaan Indokiinassa ja luultavasti tekisi samoin Algeriassa. Se oli perusteeton ja lähes järjetön reaktio, mutta siitä syystä tietyt äärimmäisyyshahmot halusivat raivata uuden johtajan pois tieltä. Salaliitto epäonnistui, mutta sen seurauksena ranskalaiset päättivät ottaa käyttöön kovemmat keinot kaikkia Algeriassa olevia ryhmiä vastaan, (vertaa aiemmin mainittuun taisteluun Algerista).⁹⁸⁷

Siitä lähtien panostettiin kovasti kapinallisten neutralointiin. Yhtenä toimenpiteenä vastustajan lamauttamiseksi oli alueiden fyysinen eristäminen. Esimerkkinä siitä on aiemmin mainittu *Morice*-linja. Sen ansiosta yhä enemmän valiojoukkoja voitiin irrottaa johdon reserviksi. FLN:n joukkojen etsiminen ja tuhoaminen niiden tukialueilla sekä päätiestön solmukohtien hallussa pitäminen annettiin yleensä laskuvarjojääkärijoukkojen tehtäväksi. Tiedustelutiedon perusteella vihollinen pyrittiin ensiksi eristämään ja sitten tuhoamaan. Operaatioissa käytettiin usein kuljetushelikoptereita.⁹⁸⁸

Sissien vastaiset operaatiot Algeriassa voidaan Decup'n mukaan jakaa kolmeen pääryhmään:

⁹⁸⁵ Massu, Jacques: *La Vrai Bataille d'Alger*, Plon, Paris, 1971. Teos kertoo poikkeuksellisen avoimelisesti ja suorasanaisesti ranskalaisten toimenpiteistä Algerin saamiseksi uudelleen hallintaansa. Teos sisältää myös useita arvioita operatiivisesta toiminnasta sissien vastaisessa sodankäynnissä.

⁹⁸⁶ Horne (1977), s. 180.

⁹⁸⁷ Sama, ss. 180–182.

⁹⁸⁸ Decup (1996), s. 117.

1. Algeriassa toimivien FLN:n suurten joukkojen lyöminen
2. sellaisten poliittisten ja psykologisten toimenpiteiden harjoittaminen, joilla saadaan pääasiassa arabiväestö omalle puolelle ja kääntymään FLN:ää vastaan
3. kapinallisten yhteyksien katkaiseminen niin, etteivät he kykene tuomaan tarvikkeita ja henkilöstöä Algeriaan naapurimaista.⁹⁸⁹

Ajan myötä operaatioissa onnistuttiin suhteellisen hyvin. Varsinkin ensimmäisessä ja kolmannessa tehtävässä menestyttiin niin hyvin, että vuonna 1959 rajoja kyettiin valvomaan kunnolla ja maaseudulla sisäinen turvallisuus oli ranskalaisen näkemyksen mukaan hyväksyttävällä tasolla.

Suurissa kaupungeissa sotilaallisilla operaatioilla oli toisenlainen luonne. Sotilaita saatettiin käyttää mellakoita ja mielenosoituksia vastaan, mutta tavallisesti heitä käytettiin partiointiin, etsintöihin vihamielisissä kortteleissa ja paljastuneisiin kapinalliskohteisiin tehtyihin iskuihin. Poliisilla ei ollut varustusta eikä koulutusta taistelutehtäviin vaan lähinnä tavanomaiseen poliisitoimintaan kaupungeissa. Armeijalla taas oli taistelutehtäviin sopiva varustus, mutta ei poliisin järjestyksenpitokoulutusta. Sodan tässä vaiheessa tarvittiin kuitenkin molempia kykyjä. Ranskalaisten valiojoukkojen valmentaminen taisteluun suurkaupungeissa oli kuitenkin käynyt vaivattomasti. FLN:n joukkoja vastaan suunnattuja operaatioita pidettiin aivan tavallisina sotilasoperaatioina. FLN:n joukot oli organisoitu pieniksi ryhmiä ja taisteluosastoiksi, jotka ennen muuta harrastivat pommien heittämistä ja propagandaa. Niiden toimintaa ei voida pitää ensisijaisesti sotilaallisina operaatioina.

Ranskalaisten toiminnassa tärkeintä olivat kaupunkien siviiliväestöön suunnatut psykologiset operaatiot. Asukkaita yritettiin rauhoitella ja saada heidät vakuuttuneiksi ranskalaisten joukkojen voitosta. Samalla luotiin paineita kapinallisjoukoille, joita pyrittiin koko ajan pitämään mahdollisimman suuressa epävarmuudessa, mikä tunnetusti on henkisesti kuluttavaa. Armeijan joukkojen pääasiallisena tehtävänä oli kuitenkin tietojen hankkiminen FLN:n eri soluista, ja kun riittävästi tietoja oli saatu, iskeä kapinallisverkostoa vastaan.⁹⁹⁰

Ranskan tiedusteluorganisaatiot käyttivät kaikkia mahdollisia menetelmiä tiedon hankkimiseksi FLN:n verkostoista Algeriassa⁹⁹¹. Algerin operaatioiden johtajat olivat hyvin nopeasti tajunneet, ettei pelkkä voimakas esiintyminen kaduilla riittänyt, vaan oli iskettävä itse terroristiorganisaatiota ja sen pomminheitäjiä vastaan. Koska laskuvarjojääkärijoukot eivät voineet luottaa paikallisiin pieniin sotilasyksiköihin, joilla oli kovin pienet resurssit, eivätkä kaupunkien poliisiin, jolla oli puutteelliset tiedot verkostoista, ne loivat uuden operatiivisen rakenteen. Ensimmäisenä tavoitteena oli selvittää, miten FLN oli rakentanut oman operatiivisen verkostonsa. Kaikkia saatuja tietoja piti hyödyntää mahdollisimman nopeasti muun muassa verkostoon soluttautumiseksi. Laadittiin esimerkiksi selvityksiä siitä, millä tavalla FLN oli organisoitu jaostoihin, soluihin, toimintaryhmiin, poliittisiin propagandaryhmiin. Oli myös tärkeää määrittää, millä tavalla organisaatio oli haaroittunut maaseudulla, koska merkittävä osa tarvikkeista tuli sieltä kaupunkiin. Kun yhteydet kaupunkien ja maaseudun ryhmien välillä oli selvitetty, oli luonnollisesti iskettävä myös maaseudun kohteisiin.⁹⁹²

⁹⁸⁹ Decup (1996), s. 116.

⁹⁹⁰ Clayton (1998), ss. 154–156.

⁹⁹¹ Bigeard, Marcel-Maurice: *Pour une Parcelle de Gloire*, Plon, Paris, 1975, ss. 279–280. Bigeard, joka oli keskeisessä asemassa taistelussa Algerista, kertoo muistelmissaan kokemuksistaan näissä muistelmissaan.

⁹⁹² Corum (2008), s. 60 ja 62.

Kun kenraali de Gaulle palasi valtaan vuonna 1958, kenraali Salan käskettiin Ranskaan ja hänen tilalleen Algerian sotilaskomentajaksi määrättiin kenraali Maurice Challe. Eriyttämällä poliittinen ja siviilivalta Algeriassa Pariisi yritti saada paremman otteen kehityksestä siellä.⁹⁹³ Poliittisesta johdosta vastasi nyt kenraalikuvernööri Paul Delouvrier. Pariisissa de Gaulle oli täyttänyt valtatyhjiön, joka oli syntynyt sodan synnyttämässä poliittisessä kriisissä. Salan ja muutamat muut, joilla oli kokemusta Indokiinasta, olivat ilmeisesti sekaantuneet poliittiseen kehitykseen Algeriassa, ja siitä päästäkseen de Gaulle siirsi hänet pois sieltä.⁹⁹⁴

De Gaullen valtaanpaluusta toukokuussa 1958 kesään 1959 ulottuvalla ajanjaksolla ratkaistiin sodan lopputulos. Ajanjakson kriittisyys käy ilmi seuraavasta:

Sodasta hengissä selvinneillä algerialaisilla johtajilla ei aina ole analyyseissään sama käsitys ratkaisevista hetkistä tai käännekohdista, kaikesta ”jos” ja ”olisi voinut tapahtua”. Vastauksissaan kirjoittajan yhä uudelleen esittämään kysymykseen siitä, mikä oli vaarallisin jakso sodan aikana, he osoittavat poikkeuksellista yksimielisyyttä. Vaarallisinta oli heti 13. toukokuuta jälkeen ja de Gaullen virkakauden ensimmäisillä viikoilla. Taistelurintamalla ANL (Armée de Libération Nationale) horjui jo niiden raskaiden tappioiden johdosta, jotka ilman hyötyä oli kärsitty Morice-linjalla keväthyökkäyksen 1958 aikana [...]

Mikäli de Gaulle jatkaisi tästä vetoamalla voimakkaasti pahoin kärsineisiin ja harhaisiin mutta vielä olemassa oleviin islaminuskoisiin ”kolmansiin voimiin”, se merkitsisi suurinta mahdollista uhkaa FLN:lle ja sen arvovallalle sekä sotatavoitteille. Oli myös toinen uhka: se, että de Gaullen jälleen yhdistämä ja vahvistama Ranska kykenisi käymään sotaa paljon aiempaa määrätietoisemmin ja tehokkaammin. Tapahtumien kulun yllättämälle FLN:lle [...] kaikki oli yhtä pimeyttä ja sekavuutta, ja liike teki välittömästi seuraavan viisaan siirron ja ryhtyi pitämään matalaa profilia. Vastahyökkäys oli kuitenkin toimeenpantava ennen kuin de Gaulle yksin onnistuisi voittamaan syyskuussa järjestettävässä kansanäänestyksessä.⁹⁹⁵

Kenraali Challen johdolla yhdistettyjä operaatioita kehitettiin edelleen. Hyvin suunniteltujen ja toimeenpantujen operaatioiden avulla hän halusi heikentää FLN:n mahdollisuuksia toimia Algeriassa. Tämän kampanjan aikana ranskalaiset pyrkivät pilkkomaan FLN:n pieniin ryhmiin ja estämään niiden yhteistoiminnan. Näin alueellisesti ryhmitetyille ranskalaisille kommandojoukoille kävi myös helpommaksi tuhota tiedustelun paljastamat yksittäiset ryhmät.⁹⁹⁶

Ranskalaiset aloittivat operaatiot lännestä ja etenivät sitten järjestelmällisesti kohti itää. Tarkoituksena oli penkoa läpi FLN:n niin sanotut turvalliset alueet ja vähitellen puristaa se idässä Morice-linjaa vasten. Ranskalaiset perustivat niin kutsutun johdon liikkuvan reservin, joka koostui kahdesta divisioonasta ja jopa 60 000 miehen vahvuisista muslimijoukoista. Tätä reserviä pidettiin yhtenä kulmakivenä alueiden rauhoittamisessa. Koska ranskalaiset joukot olivat ylivoimaisia FLN:n aseelliseen osaan ALN:een verrattuna, kehitettiin seuraavanlainen toimintatapa: Ensiksi varmistettiin ALN:n joukkojen olinpaikkaa ympäröivät

⁹⁹³ Horne (1977), s. 310.

⁹⁹⁴ Clayton (1998), ss. 145–146 ja 158–160.

⁹⁹⁵ Horne (1977), ss. 314–315. FLN ryhtyi vastatoimiin. Aiemman maltillisen nationalistin Ferhat Abbasin johdolla perustettiin pakolaishallitus. Hänen takanaan kehitystä todellisuudessa ohjailivat kuitenkin muut militantit johtajat, esimerkiksi Belkacem Krim. Toimiminen tällä tavalla oli kuitenkin viisas taktinen veto FLN:ltä.

⁹⁹⁶ Decup (1996), s. 117.

alueet. Sitten ryhdyttiin kuromaan aluetta pienemmäksi ja pyrittiin estämään vihollisen pääsy ulos saartorenkasta. Kun katsottiin, että alue oli hallinnassa, lähetettiin laskuvarjojääkäreitä tai muita valiojoukkoja, yleensä helikopterein, tuhoamaan saarrettu vihollinen. Menetelmä ei sinällään kuitenkaan riittänyt FLN:n ja ALN:n kitkemiseen, ja sen vuoksi Challe päätti muuttaa taktiikkaansa. Hän käynnisti sisämaan heimoalueilla (*djebels*) laajat operaatiot, joiden tarkoituksena oli aikaansaada epävarmuuden tunne FLN:n keskuuteen ja epäsuorasti ehkäistä sen mahdollisuuksia rekrytoida uusia joukkoja. Kapinalliset eivät saisi tuntea olevansa turvassa missään Algeriassa.⁹⁹⁷

Hän (Challe) aloitti operaation helmi-maaliskuussa 1959 Saidan ja Frendan kukkuloilla eteläisessä Oranissa,[...] Operaation kärkenä olivat ylijohdon reservin valiojoukot, 10. Laskuvarjodivisioona sekä 11. ja 25. Jalkaväkidivisioona (Operation Oranie). Hyökkäys oli suuri sotilaallinen menestys. Huhtikuun puolivälin ja toukokuun puolivälin välisenä aikana se ulotettiin Quarseni-massiivin Algerin puoleiseen päähän (Operation Courroie).⁹⁹⁸

Paikalliset joukot eivät useinkaan olleet riittävän vahvoja, mutta ne saivat tarpeen vaatiessa tukea johdon reserviltä ja ilmavoimilta. Armeija pyrki koko ajan laajentamaan maaseudun rauhoitettuja alueita ja vaikeuttamaan FLN:n rekrytointia. Vaikka operaatiot monin paikoin olivat menestyksellisiä, FLN:ää ei onnistuttu kitkemään kokonaan pois. Myöhään syksyllä 1959 oli isompia vastarintaryhmiä vain kaukaisilla Aurès-vuorten alueilla. Challe valmistautui nyt toimeenpanemaan viimeiseen puhdistukseen. Hän meni puheissaan niin pitkälle, että väitti kapinan sotilaallisen vaiheen olevan käytännöllisesti katsoen ohi.⁹⁹⁹

Bigeardin erikoisalana olivat suurisuuntaiset ja monimutkaiset operaatiot, jotka usein toimeenpantiin yöaikaan. Hänen joukkonsa olivat korkeassa valmiudessa. Kun tiedustelutieto vihollisesta saatiin, ajettiin joukkoja kuorma-autoilla tehtävän kannalta tärkille alueille. Osa joukoista pidettiin varuskunnassa, ja ne lähetettäisiin helikoptereilla tehtävään jos ja kun tukea tarvittiin. Lisäksi oli aina saatavissa tykistön ja ilmavoimien tukea. Bigeard koordinoi maassa etenevien joukkojen ja helikoptereilla kuljetettavien joukkojen toimintaa radion välityksellä. Tarkoituksena oli saartaa vihollinen. Taistelu aloitettiin jo ennen aamunkoittoa. Yllätykselle, nopeudelle, voimien keskittämiselle ja joustavalle toiminnalle pantiin paljon painoa.¹⁰⁰⁰ Kaiken kaikkiaan kyseessä oli varsin ainutlaatuinen ja dynaaminen tapa johtaa. Jokainen, joka kuunteli VHF-radioliikennettä, sai varsin hyvän kuvan operaation etenemisestä, ja eri joukkojen ja tukiyksiköiden päälliköt kykenivät jatkuvasti seuraamaan tilanteen kehittymistä. Tämä Bigeardin alaisineen kehittämä johtamismenetelmä muutti käsitystä sisäsoidan luonteesta ja teki mahdolliseksi hyökätä ALN:n sissejä vastaan. Tiedustelutiedon saaminen kapinallisista oli luonnollisesti tässäkin menetelmässä ratkaiseva seikka. Voidaan sanoa, että juuri maa- ja ilmavoimien läheisen yhteistoiminnan ansiosta ranskalaiset joukot kykenivät voittamaan sodan operatiivisella tasolla vuosien 1958 ja 1959 aikana.¹⁰⁰¹

Corum kuvaa sotilaallista kehitystä vuosien 1959 ja 1960 aikana seuraavasti:

⁹⁹⁷ Alexander & Keiger (2002), ss. 12–17.

⁹⁹⁸ Sama, s. 16.

⁹⁹⁹ Decup (1996), s. 117.

¹⁰⁰⁰ Ranskalainen tuon ajan ohjesääntö *SHAA I 157, février 1958, nr 500/EMAA/3/OP/DR: Instruction provisoire d'emploi des hélicoptères en AFN.*

¹⁰⁰¹ Clayton (1998), ss. 159–160 ja Corum (2008), ss. 70–72.

*Vuoden 1959 ensimmäisten seitsemän kuukauden aikana toteutetulla yhdeksän operaation sarjalla ranskalaiset taisteluosastot rauhoittivat järjestelmällisesti Algerian maaseudun alkaen lännestä ja edeten kohti itää. Harkit [muslimeita, jotka taistelivat ranskalaisten puolella], jotka tunsivat maaseudun yhtä hyvin kuin ALN:n sissit, olivat näissä operaatioissa tärkeässä roolissa maavoimien yksiköiden tiedustelijoina. Suuren liikkuvuuden ja musertavan tulivoiman aikaansaamiseksi jokaista suurempaa operaatiota tuettiin lentokoneilla ja helikopteri-yksiköillä. Challen hyökkäyssuunnitelma toimi loistavasti, ja arviolta 40 prosenttia ALN:n joukoista surmattiin tai vangittiin.[...] Sitä mukaa kun alueita järjestelmällisesti puhdistettiin, Sections Administratives Spécialisées -yksiköt (SAS) ryhtyivät organisoimaan tukea siviiliväestölle ja muodostamaan väestön lojaaleista jäsenistä kodinturvajoukkoja. Sotilasoperaatioiden, siviiliväestölle annetun tuen ja algerialaisten kodinturvajoukkojen yhdistelmä mursi ALN:n toiminnan tehokkaana sotilaallisena voimana.*¹⁰⁰²

Kun tarkastellaan kolmen viimeisen sotavuoden aikana tapahtunutta kehitystä, siis vuosina 1959–1962, voidaan kehityksessä tapahtunut muutos muotoilla Claytonin tapaan seuraavasti:

*Kolme viimeistä Ranskan hallinnon vuotta Algeriassa ovat vuosia, joihin sisältyi paradoksi ja dramaattinen käänne huonompaan. Vuoden 1958 lopulla ALN kulki kohti sotilaallista tappiota. Vuoden 1959 puolivälissä se oli jo melkein kokonaan lyöty. Ja kuitenkin, heinäkuussa 1962 Algeria oli itsenäinen valtio, FLN oli vallassa ja ranskalaiset joukot ja siirtomaaväki keskellä kiireistä evakointia Ranskaan.*¹⁰⁰³

Sodassa ei riitä, että voittaa konfliktin sotilaallisen osan. Siitä huolimatta, että ranskalaisten joukkojen voidaan sanoa voittaneen Algeriassa käydyn sodan, se ei riittänyt koko sodan voittoon. Sotilaat eivät kontrolloineet poliittista kehitystä Pariisissa. Kenraali de Gaullen paluu Ranskan politiikkaan toukokuussa 1958 oli kehityksen kannalta ratkaisevaa, vaikkei sitä sotilaiden keskuudessa heti ymmärretty.¹⁰⁰⁴ De Gaullen johdolla saatettiin kansanäänestyksen jälkeen voimaan uusi perustuslaki. Sen myötä syntyneessä viidennessä tasavallassa presidentillä on vahva asema. Hän on muun muassa *chef des armées*, asevoimien komentaja. Tämä tarkoittaa sitä, että hän on asevoimien hierarkiassa ylimpänä, mutta ei sitä, että hän voisi yksin päättää asevoimien käytöstä.¹⁰⁰⁵

Kohta tulisi käymään selväksi, ettei de Gaulle pitänyt tärkeänä sitä, että Algerian pysyisi osana Ranskaa. Häntä kiinnosti enemmän Ranskan yhtenäisyys ja säilyminen suurvaltana. Siinä olivat ydinaseet avainasemassa, eivät vastakumoukselliset operaatiot. De Gaulle oli monien sotilaiden kauhuksi enemmän kuin halukas luopumaan Algeriasta. Hän antoi myös julkisuuteen ehdotuksen siitä, että Algerian kansa saisi itse päättää, haluaisiko se tulla itsenäiseksi vai haluaisiko se jäädä osaksi Ranskaa. Sen jälkeen saattoi vain odottaa, että FLN palaisi kiivaasti osallistumaan seuranneeseen lehmänkauppojen tekoon. Itsenäistymiseen kului kolme vuotta, ja sinä aikana Pariisi joutui käsittelemään Algeriassa sotilaiden keskuudessa muhinutta kapinaa, johon oli sekaantunut tärkeitä kenraaleja, kuten Salan, Massu ja

¹⁰⁰² Corum (2008), s. 72.

¹⁰⁰³ Clayton (1998), s. 158.

¹⁰⁰⁴ Decup (1996), s. 118.

¹⁰⁰⁵ François Jourdir : *Le président de la République, chef des armées, Défense nationale et sécurité collective, Octobre 2007.* (Presidentin ja hallituksen valtuuttamana asevoimia johtaa yleisesikunnan päällikkö, *Chef d'état-major des armées*: asetun nro 2009-869, 15.7.2009. suom. huom.).

Challe. Algerian kansa valitsi lopulta itsenäisyyden. Tällä kertaa oli kuitenkin vaikea syyttää asevoimia siitä, että Ranskan valtakunta oli teknisessä mielessä menettänyt provinssin, sillä se oli de Gaullen johtaman uuden tasavallan päätös.¹⁰⁰⁶

Algerin niin sanotun barrikadien viikon jälkeen tammikuussa 1960 de Gaulle ryhtyi tosisaan purkamaan vastakumouksellisen sodan rakenteita. Osa sotaa kannattaneista perusti sen vuoksi salaisen armeijan nimeltä *Organisation armée secrète* (OAS) tarkoituksenaan syöstä de Gaulle vallasta. Rakenteiden purkamisen myötä ei kuitenkaan lopetettu psykologista vaikuttamista, ja de Gaulle käytti sitä hankkiakseen kannattajia algerialaiselle itsemääräämisoikeudelle.¹⁰⁰⁷ Trinquier mainitsee, että uusi hallitus salassa salli kapinallisten vakinaisten yksiköiden tulla Tunisiasta Algeriaan muodostamaan väliaikaisen hallituksen:

*Nämä hallituksen salassa päättämät odottamattomat toimenpiteet vahingoittivat Ranskan asevoimia. Ne olivat alku pahimmalle moraaliselle kriisille, jonka asevoimat on milloinkaan kokenut, sillä asevoimien huomattavimmat ja kunniaikkaimmat johtajat (Salan ym.) eivät epäroineet asettua avoimesti vastustamaan valtaa sen syöksemiseksi.*¹⁰⁰⁸

6.5.5 Sodan päättyminen vuonna 1962

Kun Ranskan lippu laskettiin viimeisen kerran Algeriassa heinäkuussa 1962, se merkitsi seitsemän ja puolivuotta kestäneen sodan päättymistä. Aivan kuten Indokiinassakin, monet tuhannet ranskalaisten joukoissa palvelleet paikalliset sotilaat, yleensä muslimeja, ja ranskalaisten hallinnossa työskennelleet ihmiset joutuivat laajojen kostotoimenpiteiden kohteeksi. On kirjoitettu lukemattomia kertomuksia kostosta ja julmuuksista, jotka kohdistuivat FLN:n valtaan tulon jälkeen petteureiksi leimattuihin algerialaisiin. Eri lähteissä luvut vaihtelevat, mutta oletetaan, että syksyn 1962 aikana surmattujen määrä on jossakin 30 000:n ja 115 000:n välillä. Lisäksi varsinaisessa sodassa kuoli 200 000 muslimia.¹⁰⁰⁹ Algerian 1970-luvun virallisten tilastojen mukaan sodassa kuoli tai haavoittui lähes miljoona ihmistä. Todellisia lukuja saadaan tuskin koskaan.

6.6 Sotien seuraukset

Voi olla vaikeaa saada otetta Ranskan ongelmista ja edellä kuvatusta tapahtumien kulusta, ellei samalla yritä ymmärtää myös muita Ranskan puolustuspolitiikkaan vaikuttaneita tekijöitä. Liittoutuminen Venäjän kanssa oli ollut tavanomaista ranskalaista politiikkaa Napoleonin sotien jälkeen, mutta liittoutuminen kommunistisen Neuvostoliiton kanssa oli mahdoton ajatus. Epäluuloisuus Ranskan vahvaa kommunistista puoluetta kohtaan toisen maailmansodan jälkeen ja kansanrintaman toiminta hallituksessa ennen sotaa johtivat siihen, että sotilaallisissa piireissä seurattiin jatkuvasti vaihtuvia hallituksia suurella epäluulolla.

Sota Indokiinassa oli edetessään muuttunut siirtomaasodasta joksikin, jota voidaan tulkita taisteluksi Neuvostoliitto-johtoista kommunistista ekspansiota vastaan. Tämä taistelu jatkuu

¹⁰⁰⁶ La Gorce (1963), ks. erityisesti ”Chapter Twenty: The Defeat of French Algeria”, ss. 525–552.

¹⁰⁰⁷ Pahlavi (2004), s. 135.

¹⁰⁰⁸ Trinquier, Roger: *Guerre, subversion, révolution*, Robert Laffont, Paris, 1968, s. 188.

¹⁰⁰⁹ Horne (1977), ss. 537–538.

sitten Algerian sotana vuonna 1954. Monien vuosien verisen sotimisen jälkeen Ranskan asevoimat puuttui harjoitettuun ranskalaiseen politiikkaan Algerin kriisin aikana toukokuussa 1958. Mikä johti siihen, että asevoimat, joka oli perinteisesti asettanut lojaalisuuden valtiota kohtaan etusijalle ja aina ja kaikkialla katsonut olevansa Ranskan arkipäivän politiikan yläpuolella, oli Algerian sodan loppupuolella vahvasti sekaantuneina politiikkaan? Sotilasjohto valitsi linjakseen toimia avoimen vihamielisesti sitä valtiota vastaan, jota sen piti puolustaa, ja käytännössä sotilaallinen oppositio oli suurelta osin syyppää neljännen tasavallan romahdukseen. Kehitystä on vaikea ymmärtää, ellei kiinnitetä huomiota upseeriston voimakkaaseen politisoitumiseen Indokiinassa kärsityn tappion jälkeen.

Kehitykseen kannalta nousi osaltaan merkittäväksi tekijäksi se, että monet upseerit olivat tutkineet Maon kirjoituksia ja kommunistista sotateoriaa ja monet olivat lisäksi joutuneet kokemaan, mitä on olla *Viet Minhin* sotavankina. Monet vihasivat kommunismia, mutta tajusivat kuitenkin, että on välttämätöntä ymmärtää sen teorioita ja käytäntöä. Mikäli halusi saavuttaa voiton näihin teorioihin uskovista vallankumouksellisista, heidät oli kohdattava samanlaisella mielen palolla ja voitontahdolla. Sen lisäksi ei oltu lainkaan valmiita hyväksymään tappio vielä yhdessä sodassa. Otettiin siis käyttöön kaikki ne menetelmät, jotka katsottiin välttämättömiksi vastustajan lyömiseksi.¹⁰¹⁰ Kuten on nähty, psykologinen sodankäynti on näiden menetelmien joukossa erittäin tärkeässä asemassa, mutta se edellyttää poliittista sanomaa, ja sellaista Ranskan poliittinen johto ei kyennyt muotoilemaan.

Indokiinan tappioon johtaneeseen kehitykseen vaikutti selkeiden poliittisten ja sotilaallisten ohjeiden puuttuminen. Ilman selviä tavoitteita oli vaikeaa saada aikaiseksi sodan erikoiseen luonteeseen mukautettua operatiivista toimintaa. Kun vuodesta 1946 noin vuoteen 1950 ulottuvalla ajanjaksolla ei riittävän hyvin ymmärretty kumouksellisen sodankäynnin poliittista luonnetta, oli myös vaikea luoda tilanteeseen sopiva johtamisjärjestelmä ja sopivat operatiiviset menetelmät. Ranskan asevoimat osoittautui aivan liian jäykäksi kyetäkseen nopeasti muuttamaan toimintatapojaan ja selviytyäkseen paikallisista olosuhteista varsinkin Pohjois-Vietnamissa, *Viet Minhin* tärkeimmällä tukialueella. Ilman joustavaa operaatiotaitoa ei kyetty tehokkaalla tavalla toimimaan sellaista kumouksellista liikettä vastaan, joka yhdisti sissisodankäynnin tavanomaiseen sodankäyntiin. Kenraali Giapin tavanomaisesti organisoitujen ja varustettujen divisioonien osoittauduttua ranskalaisjoukkoihin verrattuna ylivoimaisiksi Dien Bien Phussa vuonna 1954 ja aiheutettuaan siellä ranskalaisille tappion tilanteesta oli vain yksi ulospääsy, sota täytyi lopettaa.

Algerian sota poikkeaa merkittävästi Indokiinan sodasta. Algeriassa ranskalaiset joukot kykenivät tehokkaiisiin sissinvastaisiin operaatioihin ja saavuttivat sotilaallisen voiton, vaikka se ei johtanut koko konfliktin voittoon. Sotilaalliseen menestykseen oli useita syitä:

1. Indokiinan kokemuksien kautta oli opittu ymmärtämään sissisodan mekanismeja. Siitä oli merkittävästi hyötyä, vaikka algerialainen kulttuuri, ajattelutapa ja maasto poikkeavat merkittävästi indokiinalaisesta.
2. Luotiin johdon reservi, jota käytettiin aktiivisesti ja jonka käytössä sovellettiin uutta yhdistettyjen operaatioiden ajattelua. Tässä kohtaa on korostettava, että helikopterien

¹⁰¹⁰ Mikäli haluaa ymmärtää Ranskan asevoimissa ja varsinkin erikoisjoukoissa ja laskuvarjojoukoissa kehitettyjä teorioita ja vallinnutta ilmapiiriä, suositellaan luettavaksi Jean Lartéguy'n kirjoja ja eräiden aiemmin mainittujen ranskalaisteoreetikkojen tekstejä. Indokiinan sota oli valmistelua seuraavalle näytökselle, Ranskan viimeiselle suurelle siirtomaasodalle, Algerian sodalle.

käyttäminen oli yksi merkittävimmistä menetystekijöistä sissienvastaisessa taistelussa Algeriassa.

3. Maavoimien, paikalliseen toimintaympäristöön sopeutettujen ilmavoimien sekä paikalta rekrytoitujen joukkojen yhteistoiminta osoittautui perustavaa laatua olevaksi menestystekijäksi vuosien 1957–1960 aikana.
4. Sodan päättymisen kannalta ratkaisevaksi muodostui presidentti de Gaullen poliittinen päätös: sodan jatkamisen aiheuttaman poliittisen taakan arvioitiin käyvän liian raskaaksi. Seurasi turbulentti kausi, jonka aikana osa sotilasjohdosta asettui vastustamaan valtiojohdon päätöstä ja perusti terroristijärjestö OAS:n viimeisenä epätoivoisena yrityksenä estää Algerian irtautuminen Ranskasta. Siitä huolimatta Algeriasta tuli itsenäinen valtio vuonna 1962.¹⁰¹¹

Entä miten kävi politikoiville upseereille ja heidän johtajilleen? Alistair Horne on kirjoittanut siitä, ja muutamat hänen kommenteistaan ansaitsevat tulla minuutiksi tässä. On nimittäin niin, että mikäli ylin poliittinen johto jättää pitkiä aikoja vaille huomiota ne, jotka vastaavat maan sodankäynnin johtamisesta, siitä on omat seurauksensa:

Useimmat heistä, jotka olivat johtaneet ranskalaisjoukkoja Indokiinan ja Algerian sodissa, katosivat nopeasti. Armeijaa noin kokonaisuutena katsoen vanhemmat upseerit – nelikymmenvuotiaina Algeriassa palvelleet miehet, joita painoivat painajaiden ja stressin aiheuttama raskas taakka siitä, mitä menneisyys oli aiheuttanut heidän rakastamalleen armeijalleen – lähtivät ennen aikojaan, asettuivat aloilleen kirjoittamaan muistelmiaan, vetäytyivät täysin omiin oloihinsa. Ranskan suurin sotilasajattelija, kenraali André Beaufre kuoli varhain. [...] Eversti Trinquier, laskuvarjojoukkojen kova johtaja taistelussa Algerista, lähti Katangaan ennen Algerian sodan päättymistä, jäi sitten eläkkeelle ja omistautui viininviljelylle. Kaikkien laskuvarjosotilaiden ässä, Lartéguy'n Centurion-everstin esikuva Marcel Biegard oli yksi harvoista, jotka jäivät palvelukseen ja etenivät huipulle. Vuonna 1975 presidentti Giscard nimitti neljän tähden kenraalin Biegardin valtiosihteeriksi puolustusministeriön panemaan armeijan taas kuntoon.¹⁰¹²

Kun nyt jälkeensä tarkastelee ranskalaisten operatiivisten teorioiden kehittymistä sen jälkeen, kun pahin turbulenssi oli ohi, voidaan havaita kaksi tekijää, joilla oli kauaskantoiset seuraukset. De Gaullen johdolla Ranska päätti panostaa ydinaseisiin, ja siihen liittyen de Gaulle päätti 1960-luvun alussa hitaasti mutta varmasti vetää Ranskan pois Naton puolustusyhteistyöstä. Tämä alkoi jo maaliskuussa 1959, jolloin Ranskan Välimerenlaivasto irrotettiin Naton komennosta. Vuonna 1966 Ranska irtautui Naton integroidusta sotilaallisesta yhteistoiminnasta, minkä seurauksena Naton päämaja siirtyi Belgiaan.¹⁰¹³

Kun ydinaseet nousivat pääosaan Ranskan puolustamisessa Euroopassa, muodostui tavanomaisten joukkojen päätehtäväksi Ranskan elintärkeiden etujen turvaaminen Euroopan ulkopuolella. Ensimmäinen doktriini vahvistettiin vuonna 1967. Vuonna 1972 julkaistussa ensimmäisessä valkoisessa kirjassa esitettiin sitten yhtenäinen doktriinikokonaisuus. Vuonna 1976 kenraali Lucien Poirier, joka oli aiemmin muotoillut Ranskan pelatedoktriinin, muotoili kolmen kehän metaforan. Se hyväksyttiin niin laajasti, että sitä voidaan pitää epävi-

¹⁰¹¹ Clayton (1998), ss. 168–172.

¹⁰¹² Horne (1977), s. 551.

¹⁰¹³ Decup (1996), s. 119.

rallisena doktriinina. Ensimmäiseen kehään sisältyi itse Ranska, toiseen muu Eurooppa ja kolmanteen muu maailma. Joukko kriisejä kolmannen kehän piirissä, ennen muuta Mauritaniassa, Tšadissa, Zaireissa ja Libanonissa, johtivat siihen, että tavanomaisten joukkojen merkitys kasvoi vuoden 1976 puolustus suunnitelmassa. Vuonna 1962 niiden roolia oli supistettu huomattavasti ydinaseiden merkityksen korostamisen myötä.

Seuraava askel otettiin vuonna 1984, jolloin perustettiin nopeatoiminnan joukko *Force d'Action Rapide* (FAR), muun muassa kolmannen maailman tehtäviä varten¹⁰¹⁴. Sitä mukaa kun Ranskan siirtomaavaltaa purettiin, Ranska solmi uusien valtioiden kanssa joukon sopimuksia erilaisesta avusta. Mielenkiintoista on se, että Ranskan parlamentilla ei ole ollut mitään tekemistä näiden sopimusten sisällön kanssa.¹⁰¹⁵ Seuraavien valtioiden kanssa on nykyisin voimassa kahdenkeskinen puolustussopimus: Kamerun, Keski-Afrikan tasavalta, Komorit, Norsunluurannikko, Djibouti, Yhdistyneet arabiemiirikunnat, Gabon, Kuwait, Qatar, Senegal ja Togo¹⁰¹⁶. Lisäksi Ranska on rakentanut useilla suunnilla pieniä sotilastukikohtia ja ilmoittanut olevansa valmis turvaamaan yhteisiä taloudellisia, strategisia ja poliittisia etuja. Ranska on vuosien saatossa puuttunut tapahtumien kulkuun asevoimallaan aiemmissa siirtomaissaan turvatakseen sen oman näkemyksen mukaiset omat ja entisen siirtomaan edut.

Vuoden 1967 jälkeen tapahtuneet monet Ranskan sotilaalliset interventiot ovat johtaneet ranskalaiset joukot monta kertaa ennen muuta Afrikkaan, mutta Ranska on myös osallistunut merkittäväällä tavalla operaatioihin Balkanilla, ja se osallistuu nykyisin merkittäväällä tavalla Afganistanin operaatioon. Ulkomaanoperaatiot ovat luonnollisesti edellyttäneet sitä, että on ollut ja on käytettävissä ammattijoukkoja, joita on voitu korkean koulutustason, motivaation ja valmiuden ansiosta lähettää suhteellisen lyhyen ajan sisällä operaatioihin. Osa joukoista on ollut sijoitettuna tukikohtiin ulkomailla, mutta useimmilla joukko-osastoilla on ollut kotitukikohta Ranskassa, ja ne on kuljetettu operaatioalueille meri- ja ilmakuljetuksin.¹⁰¹⁷

Ranskan viides tasavalta perustuu vielä tänä päivänä presidenttikeskeiseen johtamisjärjestelmään, jossa presidentillä on keskeinen asema kaikessa päätöksenteossa. Sen katsotaan takaavan läheisen kytköksen ylimmän poliittisen ja sotilaallisen johdon välillä ja mahdollistavan nopean päätöksenteon esimerkiksi päätettäessä kiireisestä interventiosta kolmannessa maailmassa. Doktriinikehitys maailmasotien välisenä aikana, kuin myös tässä kuvatut sodat Intiassa ja Algeriassa, ovat osoittaneet, miten vaarallisia seurauksia on huonoista yhteyksistä poliittisen ja sotilaallisen johdon välillä. Samasta syystä Ranska on panostanut paljon hyvän tiedustelujärjestelmän luomiseen, omiin satelliitteihin, omaan johtamis- ja valvontajärjestelmään sekä ilmakuljetuskapasiteettiin. Tiedustelujärjestelmään sisältyi aiemmin useita kilpailuvia tiedustelupalveluja, mutta niiden toimintaa rationalisoitiin uuden valkoisen kirjan perusteella heinäkuussa 2008. Ilman mainittuja kykyjä ja kapasiteetteja ei ole mahdollista itse

¹⁰¹⁴ Coutau-Bégarie, Hervé : "La politique de défense de la France", *Stratégie no 53, Fondation pour les études de défense nationale, 1992*, ss. 13–19.

¹⁰¹⁵ Odile, Jacob: *Défense et Sécurité nationale. Le Livre Blanc*, esipuhe Nicolas Sarkozy, Paris, 2008, s. 154.

¹⁰¹⁶ *Le Livre Blanc* (2008), s. 167.

¹⁰¹⁷ Yksi esimerkki Ranskan interventiosta on Gabon helmikuussa 1964. Toinen esimerkki on Ranskan interventiot keski-afrikkalaisessa Tšadissa siellä tapahtuneiden kapinoiden aikana, ensimmäinen kerta vuoden 1969 huhtikuusta vuoden 1970 joulukuuhun ulottavana aikana, ja sen jälkeen useita kertoja 1970-luvulla, jolloin myös torjuttiin Libyan pyrkimykset sillä suunnalla.

päättää, milloin haluaa suorittaa intervention kaukana Ranskan päätukikohdista – *putting out bush fires*, kuten englanniksi tavataan sanoa.

Ranskan edellinen presidentti Nicolas Sarkozy pyrki saamaan aikaan selvän muutoksen gaullistiseen perinteeseen varsinkin Nato-yhteistyön osalta. Mutta Ranskan ulkopoliittikan suuntaa on muutettu myös muuten, eikä vähiten sen aiempien afrikkalaisten siirtomaiden osalta.¹⁰¹⁸ Nähtäväksi jää, mitä seurannaisvaikutuksia siitä on tulevaisuudessa ranskalaiselle sotilaalliselle ajattelulle sotilaallisten operaatioiden ja operaatiotaidon alalla.

6.7 Argumentteja operaatiotaidosta – tämän päivän ranskalainen arvio

*Hervé Coutau-Bégarie*¹⁰¹⁹

Aluksi kaiken keskipisteenä oli taktiikka. Sotataito muuttui tieteeksi uuden ajan alussa, kun ritarillinen sankaruus sai tehdä tilaa sotilaalliselle tieteenalalle. Sen myötä muodostuivat tärkeimmiksi asioiksi järjestys, koulutus ja näkemys taistelusta. Uutta tieteenhaaraa ryhdyttiin kutsumaan taktiikaksi. Käsite on lainattu kreikan ja antiikin kirjailijoilta.

1700-luvulla taktiikan tieteenala kehittyi monimutkaisemmaksi aseiden kehittymisen ja joukkojen koon kasvamisen myötä: oli pakko marssia osastoissa, jotta voisi taistella yhdessä. Yhä suurempien massojen liikuttelu asetti omat vaatimuksensa marssia ja liikettä koskevalle tieteelle, samoin syvällisemmälle kokonaisnäkemykselle. Uuden tieteen teoriat muovautuivat 1700-luvun ensimmäisten vuosikymmenten aikana. Esimerkiksi marsalkka Maurice de Saxe puhuu kirjassaan *Rêveries (Mietteitä)* sodan suurista osista. Napoleon puolestaan puhuu sodan korkeista osista. Jomini ja muut 1800-luvun alun kirjoittajat käyttävät uudelleen löydettyä sanaa, joka on peräisin 1770-luvulta ja jonka muotoili nykyisin jonkin verran unhoon jäänyt ranskalainen kirjailija Paul Gédéon Joly de Maizeroy: strategia. Siitä lähtien on sodan taide ja tiede käyttänyt ilmaisunaan käsitteitä strategia ja taktiikka.

Jomini ehdotti yksinkertaista jakolinjaa, jonka useimmat kirjoittajat omaksuivat 1800-luvulla ja 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla: strategia ennen ja jälkeen taistelun, taktiikka taistelun aikana. Koska strategiikirjallisuus oli pragmaattista, tällä kyseenalaisella jakoperusteella oli etunaan yksinkertaisuus. Lisäksi se soveltui hyvin sen ajan toimintaympäristöön, jota hallitsi napoleonilainen malli. Tämä malli (oikein tai väärin, ongelma ei ole siinä) keskittyi ratkaisutaisteluun, jonka odotettiin ratkaisevan sotaretken lopputuloksen – vain yhden ainoan taistelun perusteella.

Näin siis kuului virallinen tulkinta, tai ainakin näin sen muistivat useimmat lukijat ja käyttäjät. Hieman viisaammat tarkkailijat epäilivät kuitenkin, voisiko asia olla näin yksinkertainen. Eikö Jominilla itsellään ollut vallankin sekoittuneita operaatioita, jotka yhdellä ja

¹⁰¹⁸ Ranskalla on ollut selvänä tavoitteena integroitua uudelleen Naton sotilaalliseen yhteistoimintaan. Tämä kävi selväksi Naton huippukokouksen ja 60-vuotisjuhlallisuuksien yhteydessä huhtikuussa 2009.

¹⁰¹⁹ Tämä teksti on professori Hervé Coutau-Bégarien esitelmästä, jonka hän piti operaatiotaidon kurssilla Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulussa marraskuussa 2003. Hän on ystävällisesti antanut luvan sen painamiseen. Teksti on käännetty ranskasta ruotsiksi ja siitä edelleen suomeksi. Tämä teksti on otettu mukaan kirjaan, jotta nähdään, millainen on ranskalainen nykymäks operaatiotaidosta, mitä se on ja mitä se voisi olla.

samalla kertaa toivat esiin sekä taktiikkaa että strategiaa? 1820-luvulla kenraali Jean Maximilien Lamarque esitteli suhteellisen epämääräisen käsitteen strateginen taistelu. Se yhdisti lukemattomat yhteenotot ja taistelut, joita käytiin eri paikoissa tai eri päivinä mutta jotka kuuluivat yhden yksikön samaan operatiiviseen vaiheeseen. Vasta 1800-luvun loppupuolella ryhdyttiin hyödyntämään teoriaa tässä asiassa.

Vuoden 1870 jälkeen saksalaiset kirjoittajat ryhtyivät puhumaan operaatioista. Ajatusta kehiteltiin edelleen eräiden ajattelijoiden teksteissä, joita kaikkia ei tähän päivään mennessä ole kyetty tutkimaan. Voisi ajatella, että nämä kirjoittajat voivat vielä tarjota erinäisiä yllätyksiä, varsinkin kun useat teokset ovat meidän päiviimme asti perustuneet siihen, että ajatus operaatioista on peräisin myöhäisen 1800-luvun ja varhaisen 1900-luvun saksalaisilta ja venäläisiltä kirjailijoilta. Espanjalaisen kenraalin Ricardo Burguete y Lanan (1871–1937) teoksessa *La ciencia de la guerra (Sodan tiede)* vuodelta 1917 on kuitenkin hyvin selkeä ja täysin moderni määritelmä taktiikan ja strategian erosta.¹⁰²⁰ Tämä on erittäin huomionarvoista, kun ajattelee, että teos julkaistiin vuosikymmen ennen suurten venäläisten teoreetikkojen kirjoja. Tämän asian havaitseminenhan luetaan nykyisin heidän ansiokseen.

Olipa asia ja tarina aliarvostetuista alan pioneereista millainen tahansa, ensimmäinen täydellinen ja johdonmukainen määritelmä käsitteestä operaatiotaito esitettiin vasta joskus vuosien 1925–1935 välisenä aikana uudessa Neuvostoliitossa. Svetšinin ja Triandafillovin teokset tunnetaan nykyisin hyvin, kiitos niiden hiljattaisen julkaisemisen englanninkielisinä. Sotahistorioitsijat ovat selittäneet, miten konsepti on kehittynyt, ja osoittaneet, miten syvällä keisarillisen Venäjän sotilaallisessa ajattelussa operaatiotaidon juuret ovat. Tässä yhteydessä he ovat korostaneet Svetšiniä ja Triandafillovia vähemmän tunnettujen kirjoittajien merkitystä, sellaisten, joiden tekstejä ei toistaiseksi ole käännetty. Esimerkkinä voidaan mainita esimerkiksi Georgii Isserson. Yksi niistä harvoista länsimaisista henkilöistä, jotka todella ovat lukeneet Issersonia, on todennut, että hänen julkaisematon esseensä on yhtä merkittävä kuin Svetšinin *Strategija* vuodelta 1926, jota pidetään todellisena klassikkona.¹⁰²¹

Johtavana ajatuksena oli, että nykyaikaista sotaa tuskin voitaisiin ratkaista vain yhdellä ai-noalla taistelulla, kuten Austerlitz. Vihollisen voittamiseksi oli pikemminkin suunniteltava useita toisiinsa liittyviä operaatioita. Konseptin tietoteoreettinen perusta oli selkeästi määriteltä, ja siinä näkyi tasapainoilu kahden suuntauksen välillä. Ensimmäinen suuntaus asetti operaatiotaidon ja taktiikan samalle tasolle, jossa ensiksi mainitun kriteerinä oli liike, kun taas toisen kriteerinä oli taistelu. (Tämä on niin sanottu saksalainen suuntaus, joka saavutti Yhdysvallat 1950-luvulla saksalaisen strategin ja sotataidon tutkijan Herbert Rosinskin kautta.)¹⁰²² Toinen suuntaus muutti operaatiotaidon erilliseksi kategoriaksi, joka oli taktiikan yläpuolella. (Tämä on niin sanotun neuvostoliittolaisen koulukunnan näkemys.)

Vuosikymmenien ajan operaatiotaidon olemuksesta käytiin vain teoreettista keskustelua, joka kiinnosti vain harvalukuisia oppineita. Käsite operaatiotaito oli vieras lähes kaikissa sotilaskulttuureissa. Vasta kun amerikkalainen sotalaitos löysi ja omaksui konseptin, se levisi ja tuli yleisesti tunnetuksi. Vajaassa vuosikymmenessä se sai lähes maailmanlaajuisen levin-

¹⁰²⁰ Burguete y Lana, Ricardo: *La ciencia de la guerra*, (kustantamosta ei ole mainintaa) Madrid, 1917. Kopio kirjoittajalla.

¹⁰²¹ Harrison, Richard W.: *The Russian Way of War, Operational Art 1904–1940*, University Press of Kansas, Lawrence, Kansas, 2001.

¹⁰²² ”Frontières conceptuelles entre stratégie, opérations et tactique dans l’art de la guerre” (Strategian, operaatioiden ja taktiikan väliset käsitteelliset rajat sotataidossa), *Stratégique* 68, ss. 4–97 ja *Économica*, ss. 7–19.

neisyyden. Vanhemmassa kielenkäytössä mainittu taktinen strategia korvattiin kolminaisuudella strategia, operaatiotaito ja taktiikka. Kaikki myöhempien aikojen määritelmät, niin Yhdysvalloissa kuin muuallakin, perustuvat tähän hierarkiaan. Ilmiötä voi tulkita kahdella tavalla. Ensinäkin voidaan väittää, että sotataito, tai ehkä pikemminkin konfliktitaito, on tullut monimutkaisemmaksi: vielä yhden lisätason ottaminen käyttöön on vastaus tähän monimutkaisuuteen.

Oman aikamme konflikteissa poliittinen ulottuvuus on yhä kiinteämmin mukana: politiikka ei enää rajoitu päättämään vain konfliktin alkamisesta ja päättymisestä. Poliitiikka puuttuu jatkuvasti sotilaallisten resurssien käyttöön. Siitä on loogisena seurauksena se, että strategian aseman kohoaa ja se siirtyy yhä enemmän politiikan suuntaan, ja sen myötä se demilitarisoituu yhä enemmän. Todellisena strategina on nyt hallituksen päämies eikä enää asevoimien johtaja. Operaatiotaidon ilmestyminen kuvaan on vastaus tarpeeseen. Se nimittäin täyttää kasvavan kuilun, joka on muodostunut yhä poliittisemmän strategian ja sotilaalliseksi jääneen taktiikan välille, taktiikan, joka ei ole läpikäynyt samaa semanttista ja tietoteoreettista kehitystä.

Strategian politisoitumiseen ja operaatiotaidon tarpeeseen sisältyy eräs kiistämätön totuus, nimittäin dominoivan vallan imitointiin liittyvä ilmiö. Kenraali Lucien Poirier on käyttänyt siitä nimitystä *Polyben* syndrooma, samannimiseen kreikkalaisen historioitsijaan mukaan. Hänestä tuli roomalaisen imperialismiin teoreetikko ja propagandisti, joka teki lopun isänmaansa riippumattomuudesta. Käsité operaatiotaito ei kiinnostanut ketään niin kauan kuin se esiintyi vain saksan tai venäjän kielessä, koska nämä molemmat kielet, siis jopa saksa, ovat olleet marginaalisia. Käsité operaatiotaito on vulgarisoitunut siitä hetkestä lähtien, kun se käännettiin englanniksi ja kyseinen suurvalta omaksui sen. Se hetki on myös ainoa kiinne-kohta, josta vaivaudutaan reprodusoimaan doktriineja ja toimintatapoja. Tulos on silmiinpistävä, ja se todistaa amerikkalaisten doktriinien valtavasta vaikutusvallasta.

Edellä esitetystä herää ainakin kysymys, onko sellainen imitointi puolusteltavissa. Strategis-taktinen erottelu oli ehkä riittämätön, mutta sen tavattoman suurena etuna oli se, että se oli heti ymmärrettävä käytännön toimijoille. Lisätason ottaminen käyttöön aiheutti sen, että rajankäyntiongelmien lisääntyivät: mihin päättyy strategia, missä päättyy taktiikka? Pelottavat rajausongelmien eivät saa muodostua esteeksi määritelmien selkeydelle. Sellaisia oli olemassa aiemmin, mutta ne ovat vähentyneet. On myös sallittua ihmetellä, kompensoivatko käytännölliset edut teorian epämukavuuden, koska yksi viimeaikojen operaatioiden merkittävimmistä erityispiirteistä on ollut lisääntyvä tasojen sekaantuminen. On todella vaikeaa päättää, missä taktiikka loppuu ja politiikka astuu kuvaan, kun ajattelee, että oikeus päättää vastahyökkäyksestä yhden rintamalohkon tai pienen tukikohdan jouduttua hyökkäyksen kohteeksi voi joskus olla kaikkein ylimmällä tasolla. Onko tässä tilanteessa välttämätöntä tai käytännöllistä ottaa käyttöön välitaso?

Operatiivinen konsepti johtaa siihen, että sotilaiden vaikutusvalta määritelmän ja toteuttamisen suhteen vähenee edelleen, mikä johtaa lisääntyvään politisoitumiseen. Ei ole varmaa, että se on edistystä. Kun puhutaan strategiakonseptin sisällöstä, niin konsepti ei ole köyhtynyt pelkästään teoreettisista syistä, sillä strategia on itse asiassa vain poliittinen toimenpide. Tässä yhteydessä voidaan myös tuoda esiin sotilaallisen leiman häipyminen strategian muotoilusta, mistä voi olla kohtalokkaita käytännön seuraukset. On helppo luetella esimerkkejä lähimenneisyydestä – Somalia, Haiti ja entinen Jugoslavia.

Voidaan kuitenkin esittää vastaväite siitä, että operaatiotaito mahdollistaa järjestyksen palauttamisen olennaisella tavalla, ja välttää siten strategian levittäminen erilaisille tasoille, joilla on tuskin mitään yhteistä: siis ylimmälle strategiselle vallalle tai operatiivisen tason sotilasjohtajalle. Eikö tällainen vaikutuspiirin laajeneminen ole kuitenkin luonteenomaista useimmille inhimillisille toimille? Eikö uskonnon piirissä rinnasteta samalla tavalla Tuomas Akvinolaisen pohdinnat ja kouluja käymättömän miilunpolttajan usko? Eikö valtioiden hallituspolitiikkaa rinnasteta komiteoissa ja maataloustuottajien kokouksissa harjoitettuun vaalimanipulaatioon? Tasojen monimuotoisuuden lisäksi ainoa merkityksellinen asia on se, että on olemassa yhdistävä kriteeri, joka antaa käsitteelle sen merkityksen: strategia ja operaatiotaito hyödyntävät samaa termistöä, kun puhutaan konfliktin ratkaisemisesta (käsite operaatiotaito sen nykyisessä, neuvostokoulukunnasta peräisin olevassa muodossaan). Ilmeisesti tämä käsiteliskurssi on monimutkaisempi kuin yksinkertainen arvoasteikko, mikä sinällään tuskin on riittävä syy välttää sitä.¹⁰²³

Sotatiede on pragmaattista, ja sitä ohjaa tehokkuuden tavoittelu. Tästä näkökulmasta oli perinteinen dialektiikka strategia-taktiikka käytännöllisempi kuin nykyinen kolmijako. Tietysti se antaa mahdollisuuden mitä hienoimpiin teoreettisiin tarkasteluihin, mutta sen kustannuksella menetetään tuntuma strategiaan. Jaon tärkein etu, jos sellainen pitää ehdottomasti löytää, on nimenomaan taktiikka (mikäli sen uskaltaa lausua ääneen): sotilaat voivat operaatiotaidon varjolla saada takaisin itselleen kaiken sen, jota edusti sotilasstrategia. Siitä huolimatta, että sananvapaus on voimakkaasti rajoitettua strategisessa keskustelussa, sotilailta on täydellinen toimintavapaus operaatiotaidon alalla. Operaatiotaito on barbaarinen sana, jolla ei ole suurtakaan merkitystä ylimmän vallan neuvonantajille. Se on etu, jonka voi ottaa huomioon ja käyttää kohtuudella hyväkseen, mutta se ei välttämättä ole riittävä argumentti oikeuttamaan nykyistä konfliktintäyteistä sanastoa. Tässä voisi viitata englantilaisen munkin Wilhelm Ockhamin säästäväisyysperiaatteeseen (Occamin partaveitsi) ja soveltaa sitä muodikkaaseen käsitteeseen operaatiotaito: ”Selittävien tekijöiden määrää ei pidä lisätä, ellei se ole välttämätöntä.”

6.8 Loppukommentti

Ranskalaista operaatiotaitoa käsittelevä luku aloitettiin kuvailemalla kehitystä aina vuoteen 1940 ja saksalaisille kärsittyyn täydelliseen tappioon asti. Ajankohta merkitsi monella tavalla loppua pitempiäaikaiselle ranskalaiselle sotilaalliselle kehityssuunnalle. Sen jälkeen on käsitelty kahta Ranskan Euroopan ulkopuolella käymää suurta sotaa, joiden seurauksena Ranska menetti siirtomaansa Indokiinassa ja Pohjois-Afrikassa. Tämä kirja haluttiin päättää nykyistä ranskalaista operatiivista ajattelua ja operaatiotaitoa käsittelevään tutkielmaan.

Kaakkois-Aasiassa ja Pohjois-Afrikassa käydyt sodat ovat kiinnostavia siksi, että niissä tavanomaiset ranskalaisjoukot joutuivat taistelemaan kapinallisia ja kumouksellisia liikkeitä vastaan. Haluttiin kuvailla niitä erityisiä haasteita, joita tällainen sodankäynti aina tuo mukanaan tavanomaisesti varustetulle ja hyvin koulutetulle länsimaiselle armeijalle. Ranskalaisen Algeriassa käyttämät sotilaalliset ratkaisut, jotka usein perustuivat heidän Indokiinan

¹⁰²³ Kuten ranskalaisessa joukkojen käyttöä koskevassa puolustushaarayhteisessä sanastossa ”*Glossaire interarmées d’emploi des forces*”, joka määrittelee strategisen tason, mutta ei strategiaa. <http://www.interarmees.fr/article.php?article=1278&nom=Glossaire>, 4.4.2009.

kokemuksiinsa, voivat olla mielenkiintoisia myös nykyisin. Monet käytännön ratkaisut olivat kuitenkin sellaisia, joita tuskin voi suositella nykyaikana. Kuten aikaisemmin on todettu, aiheesta on olemassa huomattava määrä kirjallisuutta niin ranskaksi kuin englanniksikin, mikä antaa mahdollisuuden omiin tutkimuksiin.

Kuten professori Hervé Coutau-Bégarie totesi, sotilaiden keskuudessa on käyty keskustelua siitä, millaiseksi Ranskan kaltaista supistunutta suurvaltaa voisi nykyisin luonnehtia ja millaisiin sotilaallisiin operaatioihin maa mahdollisesti kykenisi omatoimisesti. Vallitsee selvä erimielisyys siitä, missä määrin Ranskalla on nykyisin sellaista omaa ranskalaista operaatio-taitoa, jollaista merkittävien kansallisten sotaretkien toimeenpaneminen edellyttää. Ranska on nykyisin myös osa useiden valtioiden koalitiota, kuten esimerkiksi Kuwaitin sodan aikana tai erinäisissä operaatioissa Afrikassa. Afrikassa Ranska on kuitenkin usein päättänyt toimia omin päin, varsinkin entisiin siirtomaihin tehdyissä interventioissa. Tämän tekeminen edellyttää ainakin kykyä suunnitella ja toimeenpanna suurehkoja yhteisoperaatioita, ja silloin vaaditaan osaamista operaatiotaidon alalla. Toisin sanoen: ranskalainen operatiivinen ajattelu ei päättynyt vuoden 1970 tienoilla, vaan se jatkuu ja kehittyy edelleen. Syventymisen nykyiseen ranskalaiseen operatiiviseen ajatteluun ei kuitenkaan sisälly tähän tutkimukseen, vaan siihen voidaan ehkä palata myöhemmin.

6.9 Lopuksi kolme uudempaa ranskalaista sotilasajattelijaa¹⁰²⁴

6.9.1 David Galula

Everstiluutnantti David Galula osallistui muun muassa Algerian sotaan. Hän jätti Ranskan asevoimat vuonna 1963 ja siirtyi vierailevaksi tutkijaksi Harvardin yliopistoon Yhdysvaltoihin. Hänet tunnetaan kahdesta teoksestaan, jotka ovat nimeltään *Pacification in Algeria 1956–1958*¹⁰²⁵ ja *Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice* vuodelta 1964. Ensiksi mainittu teos on lähinnä omaelämäkerta, ja se käsittelee pääasiassa taktista tasoa. Toinen teos on hyvin tunnettu Yhdysvalloissa, mutta se oli pitkään tuntematon Ranskassa, minkä vuoksi sen sisällymistä ranskalaiseen sotilaalliseen ajatteluun voidaan pitää kyseenalaisena.¹⁰²⁶ Toisaalta se on suurin piirtein ainoa ranskalaisen kirjoittama moderni ja kansainvälisesti tunnettu strategian teos. Se julkaistiin ranskankielisenä vuonna 2008. Siinä on hyvin tunnetun Yhdysvaltojen asevoimien kenraalin David H. Petraeuksen kirjoittama esipuhe. Kenraali Petraeus vertaa Galulaa Clausewitziin ja toteaa, että Galulan kirja on samalla kertaa merkittävin ja ainoa epätavanomaisesta sodankäynnistä koskaan kirjoitettu suuri teos.¹⁰²⁷ Olkoonkin, että Petraeus hieman liioittelee, teoksella on ollut suuri vaikutus niin Irakissa kuin Afganistanissa noudatettuun strategiaan. On siis paikallaan esitellä Galulan ajatuksia.

¹⁰²⁴ Kirjoittaja on Lars Wedin.

¹⁰²⁵ Galula, David: *Pacification in Algeria 1956–1958*, esipuhe Bruce Hoffman, Rand Corporation, Santa Monica, 2006.

¹⁰²⁶ François Géré, sähköposti kirjoittajalle 21.11.2006 ja Frédéric Guélon, *Service Historique de Défense*, haastattelu 6.12.2006. Galulan kirja mainitaan julkaisu-uutetelossa teoksessa Villatoux, Paul & Marie-Catherine: *La République et son armée face au "péril subversif", Guerre et action psychologiques 1945–1960*, Les Indes savantes, Paris, 2005.

¹⁰²⁷ Galula, David: *Contreinsurrection, Théorie et pratique*, esipuhe kenraali David H. Petraeus, Economica, Paris, 2008, s. VI. (Ensimmäinen painos englanninkielisenä 1964).

Beaufren ja Trinquierin tapaan Galula kirjoittaa kumouksellisesta sodasta. Tyypillistä on, että kirja alkaa Maoa lainaamalla.¹⁰²⁸ Mutta ei Mao eivätkä muutkaan kumouksellisen sodan teoreetikot tarjoa ratkaisuja sille, jonka tehtävänä on taistella kumouksellisia vastaan. Galulan teos tarjoaa, sillä se on tarkoitettu vastakumouksellisen toimijan strategiaksi. Galula täsmentää, että kirjassa on kyse taistelemisesta kommunisteja vastaan alueilla, joita voidaan pitää siirtomaina tai puolittain siirtomaina.¹⁰²⁹ Ei siis ole täysin itsestään selvää, että se – tai Trinquierin teos – on käyttökelpoinen taistelussa esimerkiksi jihadisteja vastaa. 1960-luvun kumouksellisten sotien ja tämän päivän Afganistanin sodan (ja muiden vastaavien alueiden) välillä on ainakin kaksi merkittävää eroa: median voima ja terroristien itsemurhapommitajat.

Galulan tapa kuvailla kumouksellista sotaa yleisellä tasolla ei poikkea Beaufren tai Trinquierin tavasta. Heidän laillaan hän korostaa, että väestö on sodan kohde (*l'objectif*). Teoksessaan *Pacification in Algeria* hän tekee seuraavanlaisen yhteenvedon: ”Pian kävi selväksi (Algeriassa), että pelkästään sotilaallisilla operaatioilla ei kapinallisia voinut voittaa. Väestöä piti suojella, valvoa, voittaa puolelleen, ja näin pitää se erillään kapinallisista.”

Turvallisuus oli keskeinen asia. Ellei väestöä kyetä turvaamaan, sitä ei myöskään voi voittaa puolelleen.¹⁰³⁰ Galula alleviivaa ideologian suurta merkitystä ja sitä, että kyseessä on asymmetrinen pitkäkestoinen sota¹⁰³¹. Kumouksellisen toiminnan onnistuminen vaatii sitä, että siihen on pätevä syy ja että kumoukselliset voivat käyttää hyväkseen hallinnossa ja poliisissa esiintyviä epäkohtia. Maantieteellisten olosuhteiden pitää olla kumouksellisten kannalta hyvät, siis sisämaa-alue epämääräisin rajoin, jota asuttaa maaseutuväestö. Lopulta kumouksellisen toiminnan on saatava ulkopuolista tukea ratkaisun hetken lähestyessä.¹⁰³²

Muiden ranskalaisten sotilaskirjoittajien tapaan, kuten Roger Trinquier, Joseph Gallieni ja Louis Lyautey, Galula korostaa vastakumouksellisen sodan edellyttävän, että yksi ja sama johtaja johtaa operaatioita alusta loppuun. Eri toimijoiden, kuten asevoimien, oikeuslaitoksen ja politiikan, toimenpiteitä ei saa vain laskea yhteen, vaan ne on kerrottava: jos yhdellä toiminnan alueella epäonnistutaan, on lopputulos nolla.¹⁰³³ Toki sotilaiden on kyettävä toimimaan monissa rooleissa: sosiaalityöntekijöinä, opettajina, sairaanhoitajina tai jopa partiojohtajina, mutta pääperiaatteena on oltava se, että siviilitehtävistä vastaavat siviilit.¹⁰³⁴ Siinä missä Trinquier korostaa sotilaallisia toimenpiteitä, Galula väittää, että pääpaino on politiikan alueella. Siksi vallan on oltava siviilijohdolla. Muutoin sotilaallisia toimia priorisoidaan poliittisten toimenpiteiden kustannuksella.¹⁰³⁵

Edellä mainitusta seuraa, että asevoimat on organisoitava tämän tyyppistä sotaa varten. ”Näissä olosuhteissa voisi mieluummin ottaa monistuskoneen konekiväärin sijaan, lastenlääkärin pätevyuden hankkineen sotilaslääkärin kranaatinheitinasiantuntijan sijaan, sementtiä piikkilangan sijaan ja toimistotyöntekijän jalkaväkimiehen sijaan.” Vaaditaan myös erilainen mielenlaatu. Sotilaiden täytyy oppia rajoittamaan voimankäyttö vähimpään mahdolliseen

¹⁰²⁸ Galula (2008), s. 1.

¹⁰²⁹ Sama, ss. 5–7.

¹⁰³⁰ Galula (2006), s. 23, 25.

¹⁰³¹ Sama, ss. 15–18.

¹⁰³² Sama, s. 59 ja 65.

¹⁰³³ Sama, ss. 129–130.

¹⁰³⁴ Sama, s. 132.

¹⁰³⁵ Sama, ss. 133–134.

sen sijaan, että iskisivät mahdollisimman lujasti, kuten tavanomaisessa sodassa tehdään.¹⁰³⁶ On siis koulutettava sekä sotilaita että siviilejä tämän tyyppistä sotaa varten¹⁰³⁷.

Tärkeä kysymys on, mistä vastakumouksellinen toiminta tulisi aloittaa. Joko toiminta aloitetaan vaikeilla alueilla ja edetään helpompiin, tai päinvastoin. Ensimmäinen tapa on nopeampi – jos se onnistuu. Toinen tapa vie enemmän aikaa, ja siihen sisältyy strategisia riskejä, koska se antaa aluksi viholliselle suuremman toimintavapauden, mutta se on pitkän päälle varmempi.¹⁰³⁸

Puolustajilla, lojalisteilla, on oltava poliittinen ohjelma, joka toimii vastavoimana kumouksellisten ajamalle politiikalle¹⁰³⁹.

Galula esittää vastakumouksellisen operaation yleissuunnitelman. Se muodostuu kahdeksasta vaiheesta: kapinallisten tuhoaminen tai karkottaminen, paikallisten yksiköiden ryhmittäminen, väestön ottaminen valvontaan, kapinallisten poliittisen organisaation tuhoaminen, paikallisten vaalien järjestäminen, valittujen johtajien paneminen koetukselle, poliittisen puolueen organisoiminen ja lopuksi viimeisten kapinallisten eliminoiminen tai heidän saaminen omalle puolelle. Lojalisteihin ja kapinallisiin kohdistettu propaganda on koko operaation ajan erittäin tärkeässä asemassa.¹⁰⁴⁰

Psykologisen sodankäynnin korostaminen asevoimissa oli sikäli ongelmallista, että se johti asevoimien omaan politisoitumiseen. Enemmän tai vähemmän alitajuisesti eräät upseerit alkoivat kyseenalaistaa perustavaa laatua olevaa suhdetta hallituksen, asevoimien ja väestön välillä. He eivät taistelleet ainoastaan kommunistista sissiliikettä vastaan, vaan he tulivat myös omaksuneeksi Maon sotilaspoliittisia ajatuksia.¹⁰⁴¹

6.9.2 Vincent Desportes

Galula ja Trinquier kirjoittivat kapinasta ja vastakumouksellisesta toiminnasta siirtomaavallan hajotessa. Samat asiat ovat kuitenkin jälleen ajankohtaisia, tosin toisessa yhteydessä. Nyt ei ole kysymys siirtomaahallinnon puolustamisesta, vaan vakauden luomisesta kriisivaltioissa. Syyskuun 11. päivään 2001 asti puhuttiin yleisesti rauhanturvaamisoperaatioista.¹⁰⁴² Afganistanin sodan myötä puhumme jälleen sodasta, uusista sodista, sodasta terrorismia vastaan ja sodista, joita ei voi voittaa sotilaallisin keinoin. Tähän on lisättävä vielä joukko enemmän tai vähemmän epämääräisiä uhkia ja konflikteja.¹⁰⁴³

Vuonna 2005 brittiläinen kenraali sir Rupert Smith julkaisi kuuluisan teoksensa *The Utility of Force, The Art of War in the Modern World*. Siinä hän väittää, että tulevaisuuden sodat käy-

¹⁰³⁶ Galula (2008), s. 141.

¹⁰³⁷ Sama, s. 143.

¹⁰³⁸ Sama, ss. 144–146.

¹⁰³⁹ Sama, s. 153.

¹⁰⁴⁰ Sama, ss. 159–199.

¹⁰⁴¹ Géré, François: "Contre-insurrection et action psychologique: Tradition et modernité", *Focus stratégique*, n°25, septembre 2010, s. 12.

¹⁰⁴² On myös puhuttu rauhan palauttamisesta, rauhaan pakottamisoperaatioista, rauhaa ylläpitävistä operaatioista ja vakauttamisoperaatioista.

¹⁰⁴³ Ks. esim. Lassere, Isabelle & Montety, Étienne de & Georgelin Géméral: "En Afghanistan, nous ne recherchons pas une victoire militaire", *Le Figaro*, 30.–31.2010, s. 16.

dään ihmisten keskuudessa, ”among the people”, ja siksi tarvitaan toisen tyyppisiä asevoimia ja varsinkin toisenlaista sodankäyntitapaa.¹⁰⁴⁴ Kaksi vuotta myöhemmin kenraali Vincent Desportes julkaisi teoksen *La guerre probable, Penser autrement*, jota voidaan pitää Smithin kirjan ranskankielisenä vastineena. Desportes oli tuohon aikaan Ranskan maavoimien doktriinikeskuksen päällikkö (*Centre de Doctrine d'Emploi des Forces de l'Armée de Terre*), minkä vuoksi teoksen katsotaan heijastavan tämän päivän ajattelua.

Desportes näkee tulevaisuudessa kolmenlaisia sotia, joita tulee kyetä käymään. Ensimmäinen on tavanomainen sota, jossa korkeateknologialla on merkittävä rooli. Tämän sodan siis Smith hylkää, mutta ei Desportes. Toisesta sodasta, jonka puolesta myös Smith argumentoi, sodasta ihmisten keskuudessa, Desportes käyttää suoraa käännoä Smithin ilmaisusta. Smithin tapaan hän katsoo, että siitä tulee ehdottomasti tavallisin sodan muoto, ja se onkin teoksen *pääteema*. Kolmannen sodan tarkoituksena on suojata oma väestö. Kansakunnan suojaaminen, kuten hän kirjoittaa, on puolustusvoimien varsinainen perusta.¹⁰⁴⁵

Sota ihmisten keskuudessa vaatii uudenlaisen sotilaan, sotilaan, joka on paljon edeltäjänsä monipuolisempi. Hänen on kyettävä muuntumaan tehokkaan sotilaan roolista tehokkaasti toimivan siviilin rooliin, mutta hän on ja pysyy sotilaana. Desportes pitää teknologian kehittymistä myönteisenä asiana, mutta katsoo samalla, että sodan ongelma ei liity asejärjestelmiin, vaan kyse on poliittisista, sosiaalisista ja inhimillisistä ongelmista.¹⁰⁴⁶ Jo tästä nähdään, että Desportes liittyy ranskalaiseen perinteeseen.

Läpi koko *La guerre probable* -teoksen kulkeva teema on selvä kriittisyys amerikkalaisen sotaväen teknologiauskoa kohtaan: ”Asejärjestelmien tekninen suorituskyky on olennaisesti vähemmän tärkeä kuin niiden poliittinen substanssi”¹⁰⁴⁷. Desportes käyttää asejärjestelmistä ilmaisua, joka tarkoittaa sekä aseita että niiden käyttäjiä. Se ei tarkoita sitä, että Desportes vastustaisi teknologiaa: ”Teknologia on vain teknologiaa. Se ei voi muuttaa sotaa, jonka luonnetta hallitsevat inhimilliset tekijät.”¹⁰⁴⁸ Uusi sota on teknistä monimutkaisuutta kompleksisempi ilmiö¹⁰⁴⁹. ”Tulevaisuus ei ole teknologiassa, tulevaisuus on ymmärryksessä”¹⁰⁵⁰.

Desportes asettuu vastustamaan konsepteja, kuten *Rapid Decisive Operations* ja *Shock and Awe*, joiden odotettiin johtavan nopeaan ratkaisuun. Niiden sijaan on nykyisin ratkaisu-
vassa asemassa pitkä vakauttamisvaihe, mutta siihen vaikuttaa voimakkaasti tapa, jolla interventiovaihe toteutetaan.¹⁰⁵¹ Tämä ajatus vaikuttaa maalien valintaan ensimmäisessä vaiheessa. Ennen muuta on vältettävä tuhoamista sellaista infrastruktuuria, jota tarvitaan myöhäisemmässä vakauttamisvaiheessa. Hän siteeraa George Kennania todetessaan, että demokratian tavoitteita ei voida saavuttaa sodalla ja laajamittaisella tuhoamisella. On pidettävä mielessä, että taistelua käydään niitä vastaan, joiden kanssa on solmittava rauha.¹⁰⁵²

¹⁰⁴⁴ Smith, Rupert: *The Utility of Force, The Art of War in the Modern World*, Allen Lane, Penguin Books, London, 2005.

¹⁰⁴⁵ Desportes, Vincent: *La guerre probable*, Economica, Paris, 2007b, ss. 191–192 ja Desportes (2009).

¹⁰⁴⁶ Sama, ss. 192–194.

¹⁰⁴⁷ Sama, s. 11.

¹⁰⁴⁸ Desportes (2007a), s. 173

¹⁰⁴⁹ Sama, s. 38.

¹⁰⁵⁰ Sama, s. 161.

¹⁰⁵¹ Sama, ss. 69–71.

¹⁰⁵² Sama, s. 83 ja 85.

Toinen muotikonsepti, jonka Desportes hylkää, on vaikutusperusteiset operaatiot (EBO, *Effect Based Operations*). Se nimittäin rakentuu ajatukselle, että sodankäyntiä voidaan koodinoida pikkutarkasti. Toinen virhe on oletus, että yksilöiden ja ryhmien käyttäytymistä voidaan ennustaa.¹⁰⁵³ Clausewitzin kitka, ero suunnitelman ja todellisuuden välillä, olisi siis jollain ihmeellisellä tavalla hävinnyt taistelukentältä. Käsite *Information Dominance* on tyyppillinen amerikkalainen iskulause, jonka sijaan pitäisi Desportesin mukaan mieluummin käyttää käsitettä *Knowledge Dominance* tai vielä paremmin *Understanding Dominance*.¹⁰⁵⁴ Hän torjuu myös OODA-silmukan johtamiskonseptina¹⁰⁵⁵, koska se johtaa keskusjohtoisuuteen ja muuttaa sotilaallisen johtamisen manageroinniksi¹⁰⁵⁶.

Toisena teemana on se, että sotilaallinen toiminta ei yksin riitä sodan voittamiseen¹⁰⁵⁷. Tunnistamme Clausewitzin ajatuksen siitä, että on eri asia voittaa sodassa kuin voittaa sodan avulla. Sodan päämääränä on voittaa puolelleen, ei nujertaa. Nykyajan operaatioiden pitää rakentua jatkuvuudelle – öljyläikkämenetelmälle – jonka Lyautey kauan sitten opetti.¹⁰⁵⁸

Teoksen nimi korostaa uuden ajattelemisen tärkeyttä. Se liittyy siihen intellektuelliin letargiaan, johon kylmä sota suhteellisen selvine asetelmiseen johti. Uudet sodat vaativat kuitenkin uutta ja toisenlaista ajattelua. Eilispäivän ratkaisumallit pitää korvata uusilla, jotka on sopeutettu todennäköiseen sotaan. Teoksen nimen mukaisesti – ”Todennäköinen sota on ennen muuta sopeutumissota.”¹⁰⁵⁹

Uutta sotaa ei käydä suurin rintamataisteluin. Se sijaan se muodostuu joukosta pienempiä mutta korkeaintensiivisiä toimia. Enää ei kuitenkaan riitä, että investoi ”todennäköisen sodan” asejärjestelmiin. Edelleen on välttämätöntä investoida myös ”mahdolliseen sotaan” ja ”suureen sotaan”.¹⁰⁶⁰ Tällä kohtaa herää helposti epäily, että Desportes maavoimien kenraalina haluaa puolustaa oman puolustushaaransa organisaatiota.

Viimeksi kuluneiden vuosien aikana on tullut yhä tavallisemmaksi puhua uudesta sodasta asymmetrisenä sotana. Desportes kuitenkin toteaa, että jokainen voitto on pohjimmiltaan asymmetrinen. Sotaa ei käydä jalkapallokentällä tuomarin valvomien sääntöjen mukaan. Sodassa ei ole ensimmäistä tai toista sijaa, vaan voittaja ja hävinnyt. Sota on epäsäännöllistä, koska siinä ei ole minkäänlaista säännönmukaisuutta.¹⁰⁶¹ Sota voi olla toiselle osapuolelle rajoitettu sota, kun se toiselle on totaalista kamppailua olemassaolosta. Totaalisessa sodassa ei ole rajoja sille, mikä on sotaa ja mikä ei.¹⁰⁶²

Todennäköinen sota on pitkä, ja sitä leimaa epävarmuus. Desportes siteeraa Winston Churchillia toteamalla: älä ikinä, ikinä, ikinä usko, että sodasta tulee helppo ja ettei se tuo

¹⁰⁵³ Desportes (2007a), s. 118.

¹⁰⁵⁴ Sama, s. 126.

¹⁰⁵⁵ *Observation, Orientation, Decision, Action*. Ks. Fadok : *La paralysie stratégique par la puissance aérienne*, John Boyd et John Warden, Hautes Études Stratégiques 10, Institute de Stratégie Comparée, 1999, s. 36.

¹⁰⁵⁶ Desportes (2007a). ss. 121–122.

¹⁰⁵⁷ Sama, s. 13.

¹⁰⁵⁸ Sama, ss. 14–15.

¹⁰⁵⁹ Sama, s. 18, 22, 28.

¹⁰⁶⁰ Sama, s. 31.

¹⁰⁶¹ Sama, s. 39.

¹⁰⁶² Sama, s. 49.

mukanaan yllätyksiä. On paljon helpompaa aloittaa sota kuin lopettaa se, ja kaikki ajatukset valmiista *exit*-strategioista ovat epärealistisia ja kontraproduktiivisia.¹⁰⁶³

Se, että Desportes käyttää nimitystä todennäköinen sota, ei tarkoita sitä, että hän uskoisi sodalla olevan määrätynlainen luonne. Konflikteja syntyy edelleen odottamattomista syistä ja ne ovat erilaisia. Kohtamme strategisia yllätyksiä ja hämmästyksemme tulee olemaan suuri.

6.9.3 François Géré

On mielenkiintoista, että Desportes ei puhu propagandasta tai psykologisesta sodankäynnistä, vaan käyttää neutraalimpaa sanaa kommunikoida¹⁰⁶⁴. Kuten huomattua, psykologisen sodankäynnin korostaminen johti asevoimien politisoitumiseen. Kun de Gaulle tuli valtaan, hän totesi asevoimien olevan valtiojohdon väline, eikä sen pidä puuhailta politiikan parissa. Psykologisesta sodankäynnistä vastuussa olleen toimiston toimivaltuuksia rajoitettiin voimakkaasti.¹⁰⁶⁵ Samaan aikaan kohdistui psykologisiin toimintoihin yhä voimakkaampi kritiikki niin lehdistön kuin osan asevoimienkin taholta.¹⁰⁶⁶

Psykologinen sodankäynti on kuitenkin edelleen erittäin ajankohtaista, vaikka sitä kutsutaisiin informaatio- tai sodankäynniksi. François Géré on tämän alan asiantuntija, ja siksi tuntuu luonnolliselta päättää kumouksellisen ja vastakumouksellisen toiminnan käsittely muutama kappale hänen ajatuksiinsa.

Tällä hetkellä, kun osallistumista Afganistanin operaatioon yhä enemmän kyseenalaistetaan, on päivänpolttavaksi asiaksi noussut oman väestön suhtautuminen ja sen merkitys. On ratkaiseva ero, käydäänkö sotaa kansakunnan olemassaolosta vai soditaanko muista kuin elintärkeistä syistä. Kun vihollinen on käynyt hyökkäykseen maan valtaamiseksi, ei ole muuta vaihtoehtoa kuin puolustautua, ellei halua alistua. Géré kuitenkin toteaa, että jos operaatio tapahtuu kaukana ja se voidaan asettaa kyseenalaiseksi, silloin kaikki on toisin.¹⁰⁶⁷ Siinä tapauksessa väestön täytyy olla vakuuttunut hallituksen määräämien operaatioiden legitimitetistä. Gérén mukaan sodat voitetaan tai hävitään sen perusteella, millaisen tuen kansalaiset antavat sotilailleen.¹⁰⁶⁸ Clausewitzin kolminaisuus, kansa, armeija ja hallitus, on edelleen ajankohtainen.

Kumouksellisissa sodissa on näkyvä menestys tärkeää. Vastakumouksellisen toiminnan on sen vuoksi osoitettava tehonsa, kun taas kumouksellisten täytyy todistaa itse kykenevänsä tehokkaaseen toimintaan ja saattamaan samalla vastakumouksellinen toiminta kyseenalaiseksi.¹⁰⁶⁹ Etiikalla ja sivistyksellisellä kompetenssilla on rässä yhteydessä ratkaiseva merkitys.¹⁰⁷⁰ Amerikkalaisten harkitsemattomat teot Irakissa, esimerkiksi Abou Ghraibin vankilassa harjoitettu kidutus, merkitsi Yhdysvalloille merkittävää legitimitetttappiota niin muslimimaiden kaduilla kuin Euroopassakin.

¹⁰⁶³ Desportes (2007a), ss. 90–92.

¹⁰⁶⁴ Sama, ss. 133–140.

¹⁰⁶⁵ Pahlavi (2004), s. 111.

¹⁰⁶⁶ Sama, s. 114.

¹⁰⁶⁷ Géré (2010), s. 15.

¹⁰⁶⁸ Sama, s. 14.

¹⁰⁶⁹ Sama, ss. 15–16.

¹⁰⁷⁰ Sama, s. 26.

Samaan aikaan on tarpeellista kiinnittää huomiota laajenevaan kuiluun mistään laillisuuksista ja moraalista pidäkkeistä piittaamattomien erilaisten taistelevien ryhmittymien toiminnan ja toisaalta operaatioita koskevien sääntöjen lisääntyvän juristerian välillä¹⁰⁷¹. Ihmisoikeuksia ja kansainvälistä oikeutta koskevat asiat ovat osa operaatioita, ja ne on aina otettava huomioon. Tämä on monitahoinen asia, josta keskustellaan aivan liian vähän.

Desportes siis puhuu todennäköisestä sodasta ihmisten keskuudessa. Siitä ei kuitenkaan päästä mihinkään, että länsimaisia sotilaita pidetään muukalaisina. Ulkomaalainen on ja pysyy ulkomaalaisena, muukalaisena. Hän tulee aina olemaan vieras suhteessa operaatioalueen kulttuuriin ja sen ikivanhoihin ristiriitoihin ja verikostoon heimojen ja klaanien välillä. Pitkällä aikavälillä hän on siellä vain tiellä. Koska länsimaisia joukkoja kierrätetään, usein monta kertaa vuodessa, vieraus vain lisääntyy.¹⁰⁷²

Nykyaikainen informaatioteknologia on sekä helpottanut että monimutkaistanut psykologista sodankäyntiä. Se koskee luonnollisesti niin kumouksellisia kuin vastakumouksellisia-kin. Tämä uusi toiminnan alue on yhtä tärkeä kuin klassiset fyysiset operaatiot.¹⁰⁷³ Perinteiset sotilaalliset operaatiot ja psykologiset operaatiot on nähtävä yhtenä kokonaisuutena. Elleivät ne etene samassa tahdissa, uhkana ovat katastrofaaliset erehdykset.¹⁰⁷⁴

Yhtenä syynä siihen, että psykologinen sodankäynti, niin offensiivinen kuin defensiivinenkin, on aliarvostettu läntisissä asevoimissa, johtuu siitä, että sitä pidetään puolustusteollisuuden kannalta vähemmän kiinnostavana. Toisena syynä on se, että siitä on tullut erikoisjoukkojen ala. Kuitenkin kaiken tyyppisissä operaatioissa tarvitaan henkilöstöä, joka hallitsee psykologisen sodankäynnin. Sen on perustuttava ymmärrykseen vastustajan psykologisesta strategiasta, ja se edellyttää alan teknologian hallintaa. Lisäksi vaaditaan intellektuelli ja hallinnollinen sopeutumiskyky, joka Natolta puuttuu.¹⁰⁷⁵ Jotta psykologisilla operaatioilla olisi vaikutusta, ne on aloitettava varhaisessa vaiheessa. On otettava haltuun psykologinen toimintaympäristö ja pidettävä se hallussa. Kuten kaikessa sodankäynnissä, aloite on otettava haltuun ja pidettävä se. Géré päättää toteamalla, että myöhään tulevat totuudet aiheuttavat vahinkoa.¹⁰⁷⁶

Edellä on useita kertoja korostettu, miten tärkeää on ymmärtää, että ei-tavanomainen sota voi pitkittyä ja kapinallisten on mahdollista käydä kulutussotaa. Länsimainen sotakoneisto tarvitsee myös runsaasti aikaa sopeutumiseen. Aika on usein kovin pitkä suhteessa poliittisiin odotuksiin. Kumouksellisilla on siis kaikki voitettavanaan toimeenpanemalla aikaisessa vaiheessa sellaisia operaatioita, joiden tehoa läntinen media vain lisää – näin kumoukselliset voivat vaikuttaa suureen yleisöön ja poliitikkoihin.¹⁰⁷⁷

Toinen pysyvä totuus on se, että kumoukselliset tarvitsevat ulkopuolista apua onnistuakseen. Esimerkkejä on monta: Wellington Espanjassa, Kiina Vietnamissa, Tunisia Algeriassa ja Pakistan tämän päivän Afganistanissa.¹⁰⁷⁸

¹⁰⁷¹ Géré (2010), s. 34.

¹⁰⁷² Sama, ss. 17–18.

¹⁰⁷³ Sama, s. 20.

¹⁰⁷⁴ Sama, ss. 34–35.

¹⁰⁷⁵ Sama, ss. 27–30.

¹⁰⁷⁶ Sama, s. 35.

¹⁰⁷⁷ Sama, s. 33.

¹⁰⁷⁸ Sama, s. 34

LÄHTEET

Kirjallisuus:

- Alberts, David S.; Garstka, John J. & Stein, Frederick P.: *Network Centric Warfare: Developing and Leveraging Information Superiority*. Washington, D.C.: U.S. Department of Defence, C4ISR Cooperative Research Program, 2nd ed., August 1999.
- Alexander, Martin S. & Keiger, J. F. V.: *France and the Algerian War 1954–62, Strategy, Operations and Diplomacy*, Frank Cass Publishers, London, 2002.
- Aron, Raymond: *Mémoires, 50 ans de réflexion politique*, Julliard, Paris, 1983.
- Asprey, Robert B.: *War in the Shadows, The Guerrilla History, Volume I*, iUniverse, Lincoln, Nebraska, 2002.
- Aussaresses, Paul: *The Battle of the Casbah: Terrorism and Counter-Terrorism in Algeria, 1955–1957*, Enigma Books, New York, 2002.
- Bailey, J. B. A.: *Field Artillery and Firepower*, Naval Institute Press, Annapolis, Maryland, 2004.
- Beaulieu, Walter Chales de: *Der Vorstoss der panzergruppe 4 auf Leningrad 1941*, Vowinkel, Neckargemünd, 1961.
- Benoist-Mechin, Jaques: *Sixty days that shook the West: the fall of France 1940*, Jonathan Cape, London, 1963.
- Bidwell, Shelford & Graham, Dominick: *Fire-Power: British Army Weapons and Theories of War 1904–1945*, London, 1982, uusi nidottu painos, Leo Cooper Ltd., 2004.
- Bigéard, Marcel-Maurice: *Pour une Parcelle de Gloire*, Plon, Paris, 1975.
- Bigéard, Marcel-Maurice: *De la brousse à la jungle*, Hachette/Carrere, Paris, 1994.
- Bjørnsen, Bjørn: *Norge 9. april 1940: Invasionen timme för timme*, Atlantis, Stockholm, 1978.
- Bloch, Johann von: *Der Krieg. Uebersetzung des russischen Werken des Autors: Der zukünftige Krieg in seiner technischen, volkswirtschaftlichen und politischen Bedeutung. Band II: Der Landkrieg*, Puttkammer & Mühlbrecht, Berlin, 1899.
- Blume, Willem von: *Strategie. Eine Studie*. (Toinen painos). E. S. Mittler, Berlin, 1886.
- Blumenson, Martin: *Breakout and Pursuit*, Office of the Chief of Military History, Dept. of the Army, Washington D. C., 1961.
- Boog, Horst: *Die deutsche Luftwaffenführung 1935 bis 1945. Führungsprobleme – Spitzengliederung – Generalstabsausbildung*, Deutsche Verlagsanstalt, Stuttgart, 1982.
- Boog, Horst; Förster, Jürgen; Hoffmann, Joachim; Klink, Ernst; Müller, Rolf-Dieter &
- Bourget, P. A.: *Le général Estienne, Penseur, ingénieur et soldat*, esipuhe kenraali Weygand, Ranskan akatemia, Éditions Berger-Levrault, Paris, 1956.
- Bowden, Mark: *Black Hawk Down. The Extraordinary story of the most dramatic US military operation since Vietnam*, Bantam Press, London, 1999.

- Buchner, Alex: *Narvik*, Vowinkel Verlag, Neckargemünd, 1958.
- Burguete y Lana, Ricardo: *La ciencia de la guerra*, (kustantamosta ei ole mainintaa) Madrid, 1917.
- Buttinger, Joseph: *Vietnam: A Dragon Embattled, Volume 1*, Frederick A. Praeger, New York, 1967.
- Caemmerer, Rudolph von: *The Development of Strategical Science During the 19th Centur*, käännös Donat, Karl von, Hugh Rees, London, 1905.
- Campbell, Christy: *Air Warfare. The Fourth Generation*, The Hamlyn Publishing Group Limited, London, 1984.
- Carrias, Eugène : *La pensée militaire française*, Presses Universiaries de France, Paris, 1960.
- Castex, Raoul: *Théories stratégiques*, Institut de Stratégie Comparée ja Economica, Paris, 1997.
- Cebrowski, Arthur K: *Military Transformation: Strategic Approach*. Washington, D. C., Office of Force Transformation, Department of Defense, December 2003.
- Challons, Tim: *Emerging Doctrine and the Ethics of Warfare*, U. S. Army Command and General Staff College, School of Advanced Military Studies, presented at the Joint Services Conference on Professional Ethics, Fort Leavenworth, Kansas, 2006.
- Chandler, David G. & Collins, James L. (toim.): *The D-Day Encyclopedia*, Macmillan Library Reference, New York, 1994.
- Chandler, David G.: *The Campaigns of Napoleon*, Weidenfeld & Nicholson, London, 1988.
- Chandler, David G.: *The Military Maxims of Napoleon*, käännös George C. D'Aguiar, Greenhill, London, 1994.
- Chinh, Truong: *La revolution d'aout*, The Gioi Publishers, Hanoi, new printing, 1946/1994.
- Chinh Truong: *The August Revolution*, Hanoi, Foreign Language Publishing House, 1958.
- Chinh, Truong: *Primer for Revolt*, Frederick A. Praeger Publishers, New York, 1963.
- Chinh, Truong: *Selected Writings*. The Gioi Publishers, Hanoi, 1994.
- Citino, Robert M.: *The Path to Blitzkrieg, Doctrine and Training in the German Army 1920–1939*, Lynne Rienner Publisher, Inc., Boulder, Colorado, 1999.
- Clausewitz, Carl von: *Om kriget*, käännös ja arviointi Hjalmar Mårtenson, Klaus-Richard Böhme ja Alf W. Johansson, Bonniers, Stockholm, 2002/2007.
- Clausewitz, Carl von: *On War*, käännös ja toimitustyö Howard, Michael & Paret, Peter, David Campbell Publishers Ltd., Everymans's Library, London, 1976/1993.
- Clausewitz, Carl von: *Sodankäynnistä*, suomennos Art House Oy ja Heikki Eskelinen 1998, 5. painos, AS Pakett, Tallinna, 2009.
- Clayton, Anthony: *The Wars of French Decolonization*, toinen painos, Longman Group UK Limited, London, 1998.
- Clement, Rolf & Jöris, Paul Elmar: *50 Jahre Bundeswehr: 1955 bis 2005*, Verlag E. S. Mittler & Sohn, Hamburg, 2005.

- Condell, Bruce & Zabecki David T. (käännös): *On the German Art of War: Truppenführung*, Lynne Rienner Publishers Inc, Boulder, 2001.
- Congressional Research Service: *Rapid Deployment Forces, Issue Brief Number IB-80027*, 16 January 1981.
- Cooper, Bert & Killingrew, John & La Charité, Norman: *Case Studies in Insurgency and Revolutionary Warfare, Vietnam 1941–1954*, The American University, Washington, D. C., 1964.
- Cordesman, Anthony: *The Uncertain 'Metrics' of Afghanistan (and Iraq)*, Center for Strategic and International Studies, Washington, D. C., May 18, 2007.
- Corum, James S.: *The Roots of Blitzkrieg: Hans von Seeckt and German Military Reform*, University Press of Kansas, Lawrence, Kansas 1992.
- Corum, James S.: *Bad Strategies, How Major Powers Fail in Counterinsurgency*, esipuhe Dennis Showalter, Zenith Press, Minneapolis, Minnesota, 2008.
- Coutau-Bégarie, Hervé : *Traité de Stratégie*, Economica ja Institut de Stratégie Comparée, Paris, 1999.
- Creveld, Martin van: *Supplying War: Logistics from Wallenstein to Patton*, Cambridge University Press, Cambridge, 1977.
- Creveld, Martin van: *Command in War*, Harvard University Press Cambridge, MS, 1985.
- Creveld, Martin van: *Technology and War: From 2000 BC to the Present*, The Free Press, New York, 1989.
- Creveld, Martin van: *The Transformation of War: The Most Radical Reinterpretation of Armed Conflict Since Clausewitz*, Free Press, London, 1991.
- Cross, Robin: *Citadel: the Battle of Kursk*, Michael O'Mara, London, 1993.
- Cummings, William G.: *Operational Design Doctrine: Hamstrung Or Footloose In The Contemporary Operating Environment*, Canadian Forces College, CSC 33/CCEM 33, Toronto, 30 April 2007.
- Dang Van Viet: *Highway 4. The Border Campaign, 1947–1950*, Foreign Languages Publishing House, Hanoi, 1990.
- Davidson, Phillip B: *Vietnam at War. The History 1946–1975*, Presido Press, Navato, CA, 1988.
- Davison, Ketti C.: *Systemic Operational Design (SOD): Gaining and Maintaining the Cognitive Initiative*, Monograph, US Army Command and General Staff College, School of Advanced Military Studies Department, Ft. Leavenworth, KS, 2006, <http://www.dtic.mil/> 1.4.2009, saatavissa myös Defense Technical Information Centerin (DTIC) raporttina ADA458361.
- Delbrueck, Hans: *History of the Art of War*, Vol. 4, *The Dawn of Modern Warfare*, käännös Walter J. Renfro, jr., Lincoln, University of Nebraska Press, Lincoln, Nebraska/London, 1985.
- Derry, Thomas K: *The Norwegian Campaign of 1940*, HMSO, London, 1952.

- Desarzens, Olivier: *Nachrichtendienstliche Aspekte der "Weserübung" 1940*, Biblio, Osnabrück, 1988.
- Desportes, Vincent: *Décider dans l'incertitude*, Economica, Paris, 2007a. Teos on julkaistu myös englanniksi nimellä *Deciding in the Dark*, esipuhe General Brune Cuche, Economica, Paris, 2008.
- Desportes, Vincent: *La guerre probable*, Economica, Paris, 2007b.
- Desportes, Vincent: *Tomorrow's War. Thinking otherwise*, esipuhe kenraali (U. S.) William S. Wallace, Economica, Paris 2009.
- Devillers Philippe & Lacouture, Jean: *End of a War: Indochina, 1954*, Frederick A. Prager, New York, 1969.
- Dick, Charles: *The Operational Employment of Soviet Armour in the Great Patriotic War*, Sandhurst Royal Military Academy, Soviet Studies Research Centre, Research Report, 1988.
- Diedrich, Torsten et al. (toim.): *Im Dienste der Partei*, Christoph Links Verlag, Berlin, 1998.
- Diedrich, Torsten et al. (toim.): *Im Dienste der Partei, Handbuch der bewaffneten Organe der DDR*, Das Militärgeschichtliche Forschungsamt, MGFA, Potsdam, 1998.
- Djakov, Yuri L. & Tatjana S. Bushuyeva: *Red Army and the Wehrmacht: How the Soviets Militarized Germany, 1922–33, and Paved the Way for Fascism*, Prometheus Books, New York, 1995.
- Donnelly, Christopher N.: *The Sustainability of the Soviet Army in Battle*, Sandhurst, Soviet Studies Research Center, 1986.
- Doughty, Robert A.: *The Seeds of Disaster*, Archon Books, Hamden, Conn, 1985.
- Doughty, Robert A.: *Sedan 1940 – The Breaking Point*, Archon Books, Hamden, Conn, 1990.
- Doughty, Robert A.: *The Breaking Point – Sedan and the Fall of France 1940*, Archon Books, Hamden, Conn, 1990.
- Drucker, Peter F. & Maciariello, Joseph A.: *Management*, Harper Collins, New York, tarkistettu painos, 2008.
- Duiker, William J.: *Sacred War, Nationalism and Revolution in a Divided Vietnam*, McGraw-Hill, Inc., New York, 1995.
- Duiker, William J.: *Ho Chi Minh – A Life*, Theia Books, New York, 2000.
- Dupuy, T. N.: *A Genius for War: The German Army and the General Staff, 1807–1945*, HERO Books, Fairfax, Virginia, 1984.
- Dupuy, Trevor N.: *The Evolution of Weapons and Warfare*, Da Capo Press, New York, 1990.
- Duroselle, Jean-Baptiste: *France and the Nazi Threat, The Collapse of French Diplomacy 1932–1939*, Enigma Books, New York, 2004.
- Echevarria, Antulio J. II: *After Clausewitz, German Military Thinkers Before the Great War*, University Press of Kansas, Lawrence, Kansas, 2000.

- Ehlert, Hans et al. (toim.): *Militär, Staat und Gesellschaft in der DDR*, Christoph Links Verlag, Berlin, 2004.
- Ellis, John: *Brute Force. Allied Strategy and tactics in the Second World War*, Andre Deutsch, London, 1990.
- Erickson, John & Hansen, Lynn & Schneider, William: *Soviet Ground Forces: An Operational Assessment*, Westview Press, Boulder, Colorado, 1986.
- Erickson, John: *The Road to Stalingrad*, Weidenfeld & Nicholson, London, 1975.
- Erickson, John: *The Road to Berlin*, Weidenfeld & Nicholson, London, 1983.
- Estival, Bernard: *La Marine française dans la guerre d'Algérie*, Marines éditions, Nantes, 2001.
- Fadok : *La paralysie stratégique par la puissance aérienne, John Boyd et John Warden*, Hautes Études Stratégiques 10, Institute de Stratégie Comparée, 1999.
- Fall, Bernard B. (toim.): *Truong Chinh. Primer for Revolt*. New York: Frederick A. Praeger, Publishers, 1963.
- Fall, Bernard B. (toim.): *Primer for Revolt, The Communist Takeover in Viet-Nam, A Facsimile Edition of The August Revolution and The Resistance Will Win by Truong Chinh*, esipuhe B. B. Fall, Frederick A. Praeger, New York, toinen painos, 1966.
- Fall, Bernard B.: *Hell in a Very Small Place, The Siege of Dien Bien Phu*, J. B. Lippincott Company, New York, 1967.
- Fall, Bernard B.: *Street Without Joy, Indochina at War, 1946–54*, The Easton Press, Norwalk, Connecticut, ensimmäinen painos 1961, uusintapainos 1995.
- Foch, Ferdinand: *De la conduite de la guerre, La manœuvre pour la bataille*, Berger-Levrault, Paris, Nancy, 4. painos, 1918.
- Foerster, Roland G., Frieser Karl-Heinz, Roth, Günter ja Balke, Ulf: *The Operational Thinking in Clausewitz, Moltke, Schlieffen and Manstein*, Militärgeschichtliches Forschungsamt, E. S. Mittler & Son, Bonn, 1988.
- Foerster, Roland G., Frieser Karl-Heinz, Roth, Günter ja Balke, Ulf: *Operatives Denken bei Clausewitz, Moltke, Schlieffen und Manstein*, Das Amt, Freiburg im Breisgau, 1989.
- Foerster, R. G. (toim.): *Gezeitenwechsel im Zweiten Weltkrieg?*, Mittler & Sohn, Berlin, 1996.
- Foley, Robert T. (toim.): *Alfred von Schlieffen's Military Writings*, Frank Cass, London, 2003.
- ”Folkkommissarien för försvaret i Sovjetunionen”. *Röda Arméns taktik. Översättning av 1936 års sovjet-ryska fältreglemente jämte kort översikt över Röda Arméns organisation*, Militärhistoriska litteraturföreningens förlag, Stockholm, 1937.
- Forbes, Monika H.: *Feindstaatklauseln, Viermächteverantwortung und Deutsche Frage*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 1983.
- Forss, Stefan & Kiianlinna, Lauri & Inkinen, Pertti & Hult, Heikki: *Venäjän sotilaspoliittinen kehitys ja Suomi*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 2: tutkimuslauseita no 47, Edita Prima Oy, Helsinki, 2011.

- Franchini, Philippe : *Les guerres d'Indochine, Volume 1*, Pygmalion, Paris, 1988.
- Freytag-Loringhoven, Hugo von: *Generalship in the World War, Volume 1.*, käännös Army War College, Washington D. C., 1934. Teos on julkaistu ensimmäisen kerran 1920, myöhemmin uusintapainoksena sarjassa *Art of War Colloquium Series*, U. S. Army War College, Carlisle Barracks, 1984.
- Frieser, Karl-Heinz: *Blitzkrieg-legende. Der Westfeldzug 1940, Zweite Auflage*, R. Oldenbourg Verlag GmbH, uusi painos, München, 1995/1996.
- Fuller, J. F. C.: *The Foundations of the Science of War*, Hutchinson & Co, Ltd., London, 1926 ja 1993.
- Gabriel, Richard A. : *The Antagonists: A Comparative Combat Assessment of the Soviet and American Soldier*, Greenwood, Westport, CT, 1984.
- Galula, David: *Pacification in Algeria 1956–1958*, esipuhe Bruce Hoffman, Rand Corporation, Santa Monica, 2006.
- Galula, David: *Contreinsurrection, Théorie et pratique*, esipuhe kenraali David H. Petraeus, Economica, Paris, 2008.
- Gareev, M.: *If War Comes Tomorrow? The Contours of Future Armed Conflict*, Frank Cass, London, 1998.
- Garthoff, Raymond L.: *Deterrence and Revolution in Soviet Military Doctrine*, Brookings Institution Press, Washington, D. C., 1990.
- Gat, Azar: *A History of Military Thought from the Enlightenment to the Cold War*, Oxford University Press, New York, 2001.
- Gaujac, Paul: *Histoire des Parachutistes Français, Volume 1*, S.P.L.A Paris, Paris, 1975.
- de Gaulle, Charles: *Vers l'armée de métier*, Éditions Berger-Levrault, Paris, 1934.
- Gehlen, Reinhardt: *Der Dienst: Erinnerungen 1942–1971*, v. Hase & Koehler Verlag, München 1971.
- Géré, François: *Dictionnaire de la pensée stratégique*, Larousse, Paris, 2000.
- Glantz, David: *Soviet Military Deception in the Second World War*, Frank Cass, London, 1989.
- Glantz, David: *Soviet Military Operational Art: In Pursuit of Deep Battle*, esipuhe Carl E. Vuono Frank Cass, London, 1991a.
- Glantz, David M.: *From the Don to the Dnepr*, Frank Cass, London, 1991b.
- Glantz, David M.: *The initial period of war on the Eastern Front, 22 June-August 1941*. Proceedings of the Fourth Art of War Symposium, Garmisch, FRG, October 1987, Frank Cass, London, 1993.
- Glantz, David. M. & Orenstein, H. S.: *Belorussia 1944: The Soviet General Staff Study*, Frank Cass, London, 1998.
- Glantz, David: *Zhukov's Greatest Defeat: The Red Army's Epic Disaster in Operation Mars, 1942*, University Press of Kansas, Lawrence, KS, 1999.

- Glantz, David M.: *Soviets Strategic Offensive in Manchuria, 1945, "August Storm"*, Frank Cass, London, 2003a.
- Glantz, David M.: *Soviet Operational and Tactical Combat in Manchuria, "August Storm"*, Frank Cass, London, 2003b.
- Gole, Henry G., *General William E. DePuy. Preparing the Army for Modern war*, esipuhe kenrm. William A. Stoffi, U.S. Army (Ret.), The University Press of Kentucky, Lexington, Kentucky, 2008.
- Goltz, Colmar von der: *Das Volk in Waffen, Ein Buch über Heerwesen und Kriegführung unserer Zeit*, R. von Decker's Verlag, Berlin, 1883.
- Goltz, Colmar von der: *The Nation in Arms*, käännös Philip Ashworth, Hudson-Kimberly, Kansas City, Missouri, luultavasti 1887.
- Goltz, Colmar von der: *Kriegführung, Kurze Lehre ihre Wichtigsten Grundsätze und Formen*, R. von Deckers Verlag, Berlin, 1895.
- Goltz, Colmar von der: *The Conduct of War*, K. Paul, Trench, Trübner & co., ltd., London, 1899 ja 1908.
- Grechko, A. A.: *The Armed Forces of the Soviet Union (A Soviet View)*, käännetty ja julkaistu Yhdysvaltojen ilmavoimien (U. S. Air Force) tuella, U. S. Government Printing Office, Washington, D. C., 1975/1977.
- Green, Jelte R.: *Systemic Operational Design: Improving Operational Planning for the Netherlands Armed Forces*, United States Army Command and General Staff College, School of Advanced Military Studies, Fort Leavenworth, Kansas, 2006.
- Green, Simon & Paterson, William E.: *Introduction till Governance in Contemporary Germany*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005.
- Green, W. C. & Reeves, W. R. (käännös ja toimitustyö): *The Soviet Military Encyclopedia. Vol 1.*, Westview Press, Boulder, CO, 1993.
- Greiner, Christian: *Adolf Heusinger – Ein deutscher Soldat im 20. Jahrhundert*, Bundesministerium der Verteidigung, Führungsstab der Streitkräfte I 3. Schriftenreihe – Innere Führung. Beiheft 3/87 zur Information für die Truppe, Bonn, 1987.
- Groehler, Olaf: *Selbstmörderische Allianz: deutsch-russische Militärbeziehungen 1920–1941*, Vision Verlag, Berlin, 1992.
- Großer Generalstab (toim.): *Moltke. Militärische Werke.* (cit. MMW), Kriegslehren, Vol IV, part 1, Berlin, 1912.
- Guderian, Heinz: *Panzer-Marsch*, Schild-Verlag, München, 1956.
- Guderian, Heinz: *Erinnerungen eines Soldaten*, 4. Auflage, Kurt Vowinckel, Heidelberg, 1951, uusi painos Stuttgart, 1979.
- Guderian, Heinz: *Panzer Leader*, Futura, London, 1982.
- Gudmundsson, Bruce I.: *Stormtroop Tactics*, Praeger, Westport, Connecticut, 1989.
- Gudmundsson, Bruce I.: *On Armor*, Praeger, Westport, Connecticut, 2004.

- Görlitz, Walter: *History of the German General Staff 1657–1945*, käännös B. Battershaw, Barnes & Noble Books, New York, 1995.
- Hammer, Ellen J.: *The Struggle for Indo-China*, Oxford University Press, London, 1955, uusintapainos 1967.
- Hammond, Grant T.: *The Mind of War: John Boyd and American Security*, Smithsonian Institution Press, Washington D. C., 2001.
- Handel, Michael I. (toim.): *Clausewitz and Modern Strategy*, Frank Cass, London, 1986.
- Handel, Michael I.: *Masters of War, Classical Strategic Thought*, kolmas tarkistettu ja laajennettu painos, Frank Cass, London, 2001.
- Harrison, Richard W.: *The Russian Way of War, Operational Art 1904–1940*, University Press of Kansas, Lawrence, Kansas, 2001.
- Hattendorf, John B.: *The Evolution of the U. S. Navy's Maritime Strategy, 1977–1986, Newport Paper 19*, Naval War College Press, Newport, Rhode Island, 2004.
- Hauge, Andreas: *Kampene i Norge*, Volume 1 & 2, Krigshistoriskt Forlag, Oslo, 1995.
- Hess, G.: *Vietnam and the United States: Origins and Legacy of War*, Twayne, Boston, 1990.
- Hewes, James E. jr.: *From Root to McNamara: Army Organization and Administration, 1900–1963*, U. S. Army Center of Military History, Washington, D. C., 1975.
- Ho Chi Minh: *On Revolution, Selected Writings, 1920–66*, Frederick A. Praeger Publishers, New York, 1967.
- Horne, Alistair: *A Savage War of Peace, Algeria 1954–1962*, MacMillan London Ltd., London, 1977.
- Hoth, Hermann: *Panzer-Operationen: die Panzergruppe 3 und der deutschen Führung Sommer 1941*, Vowinkel, Heidelberg, 1956.
- Howard, Michael: *War in European History*, Oxford University Press, Oxford, 1976.
- Howard, Michael (toim.): *The Theory and Practice of War*, Indiana University Press, Bloomington, Indiana, 1965/1984.
- Howard, Michael: *The Lessons of History*, Yale University Press, London, 1992.
- Howard, Michael: *The Franco-Prussian War: The German Invasion of France, 1870–1871*, London, (alkuperäisteos 1962, uusintapainos 1981,) uusintapainoksen toinen painos, Routledge, London, 2001.
- Hubatsch, Walther: *Weserübung*, Musterschmidt, Göttingen, 1960.
- Hughes, Daniel J. (toim.): *Moltke On the Art of War*, selected writings, käännös Daniel J. Hughes and Harry Bell, esipuhe Gunther E. Rothenberg, Ballantine Books, New York, 1993.
- Hughes, Daniel J. (toim.): *Moltke on the Art of War*, selected writings, Presido Press, Novato, California, 1995.
- Hughes, Thomas A.: *Overlord*, The Free Press, New York, 1995.

- Hughes, Wayne P. jr.: *Fleet Tactics and Coastal Combat*, Naval Institute Press, 2. painos, Annapolis, Maryland, 2000.
- Isby, David C.: *Weapons and Tactics of the Soviet Army*, uudistettu painos, Jane's, London, 1988.
- Johnson, Darfus L.: *Center of Gravity: The Source of Operational Ambiguity and Linear Thinking in the Age of Complexity*, School of Advanced Military Studies, U.S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, KS, 1998.
- Jomini, Le Baron de: *Précis de l'art de la guerre*, E. Pratz & Co, Paris, 1837.
- Jomini, Antoine Henri de: *The Art of War*, kääntäneet G. H. Mendell & W. P. Craighill, J. B. Lippincott, Philadelphia, Pennsylvania, 1862.
- Jomini, Antoine Henri: *Summary of the Art of War*, uusi esipuhe Charles Messenger, Greenhill Books, London 1838/1992.
- Jomini, Antoine Henri de: *The Art of War*, käänös G. H. Mendell and W. P. Craighill, erikoispainos. Norte Press, El Paso, 1892/2005.
- Jäckel, Eberhard: *Das deutsche Jahrhundert*, Deutsch Verlag-Anstalt, Stuttgart, 1996.
- Karnow, Stanley: *Vietnam, A History*, The Penguin Group, New York, 1984.
- Kaufman, Alfred: *Curbing Innovation: How Command Technology Limits Network Centric Warfare*, Scitech, Raleigh, North Carolina, 2004.
- Keegan, John.: *The Mask of Command*, Elisabeth Sitton Books/Viking Penguin, Inc, New York, 1986.
- Kehrig, Manfred: *Stalingrad : Analyse und Dokumentation einer Schlacht*, Deutsche Verlags-Anstalt, Stuttgart, 1974.
- Kelly, George A.: *Lost Soldiers: The French Army and Empire in Crisis, 1947–1962*, M.I.T. Press, Cambridge, 1965.
- Kennedy, Paul (toim.): *Grand Strategies in War and Peace*, Yale University Press, New Haven, Connecticut, 1991.
- Kennedy, Robert M: *The German Campaign in Poland (1939)*, U.S. Army Center for Military History, Publication 104–20, U. S. Government Printing Office, Washington D. C., 1988.
- Klapdor, Ewald: *Der Ostfeldzug 1941 – eine vorprogrammierte Niederlage? : Die Panzergruppe 1 zwischen Bug und Don*, Selbstverlag, Siek, 1989.
- Kolganov, K. S. (toim.): *Taktikens utveckling i Sovjetarmén under det Stora Fosterländska kriget 1941–1945*, käänös teoksesta Razvitje taktiki Sovjetskoj Armii v gody Velikoj Otetjestvennoj vojny /1941–1945, Hörsta, Stockholm, 1960.
- Koltunov, G. A.: *Kurskaya Bitva*, Voenizdat, Moskva, 1970.
- Kozlov, S. N.: *The Officer's Handbook (A Soviet View)*, käännetty ja julkaistu Yhdysvaltojen ilmavoimien (U. S. Air Force) tuella, U. S. Superintendent of Government Press, Washington, D. C., 1971/1977.

- Krause, Michael D. & Phillips, R. Cody (toim.): *Historical Perspectives of the Operational Art*, Center of Military History, United States Army, Washington, D. C., 2005.
- Krivosheev, G. F.: *Grid Sekretnosti Sniat*, Voenizdat, Moskow, 1993.
- Kullack, Werner: *Operational art of the German Army "Freie Operationen"*, School of Advanced Military Studies, U. S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 1999.
- La Gorce, Paul-Marie de: *The French Army, a Military-Political History*, George Braziller, Inc., New York, 1963.
- La Gorce, Paul-Marie de: *De Gaulle Entre deux mondes, Une vie et une époque*, Fayard, Paris, 1964.
- Lacouture, Jean: *Ho Chi Minh*, Tidens Tema, Tiden Norsk Forlag, Oslo, 1968.
- Lartéguy, Jean : *Tapte skanser*, Dreyer Forlag, Oslo, 1961. Alkuperäinen ranskankielinen nimi *Les Centurions*.
- Lawrence T. E.: *Seven Pillars of Wisdom*, Wilder Publications, 2011. Julkaistu ensimmäisen kerran 1922.
- Lee, David B. & Kupersmith, Douglas: *Effects Based Operations: Objectives to Metrics Methodology – An Example*, Military Operations Research Society, Analyzing Effects-Based Operations Workshop, Vienna, Virginia, January 2002.
- Leebaert, Derek: *Soviet Military Thinking*, Allen & Unwin, London, 1981.
- Lemke, Bernd et al.: *Die Luftwaffe 1950 bis 1970*, Oldenbourg Wissenschaftsverlag, München, 2006.
- Leonhard, Robert R.: *The Art of Maneuver: Maneuver-Warfare Theory and Airland Battle*, Presidio, Novato, CA, 1995.
- Liddell Hart, Basil H.: *Strategy*, toinen uudistettu keräilijäpainos, The Easton Press, Norwalk, Connecticut, 1967/1992.
- Liddle, Peter: *Home fires and foreign fields: British social and military experience in the First World War*, Brassey's Defence, London, 1985.
- Lider, Julian: *Military Theory: Concept, Structure, Problems*, St. Martin's Press, New York, 1983.
- Lider, Julian: *Origins and Development of West German Military Thought, Volume 1, 1949–1966*, Gower Publishing House Ltd., Aldershot, 1986.
- Lider, Julian: *Origins and Development of West German Military Thought – Volume II 1966–1986*, Gower Publishing House Ltd., Aldershot, 1988.
- Lind, William S.: *Maneuver Warfare Handbook*, Westview Press, Boulder, 1985.
- Lindemann, Thomas : *Les doctrines darwiniennes et la guerre de 1914*, Économica och Institut de Stratégie Comparée, Paris, 2001.
- Lomov, N. A. (toim.): *Scientific-Technical Progress and the Revolution in Military Affairs (A Soviet view)*, käännetty ja julkaistu Yhdysvaltojen ilmavoimien (U. S. Air Force) tuella,

- U. S. Government Printing Office, Washington D. C., 1977 (ensimmäinen painos Moskovassa 1973).
- Lupfer, Timothy T.: *The Dynamics of Doctrine: The Changes in German Tactical Doctrine during the First World War*, Leavenworth Papers No. 4, U. S. Army Command and General Staff College, Combat Studies Institute, Fort Leavenworth, 1981.
- Luttwak, E.: *Strategy. The Logic of War and Peace*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1987.
- Lykke, Arthur: *Military Strategy: Theory and Application*, U. S. Army War College, Carlisle Barracks, Pennsylvania, 1981.
- Lynn, John A. (toim.): *Tools of War: Instruments, Ideas, and Institutions of Warfare, 1445–1871*, University of Illinois Press, Urbana, Illinois, 1990.
- Macdonald, Peter: *Giap, The Victor in Vietnam*, W.W. Norton & Company, London, 1993.
- Mackenzie, J. J. G. & Holden Reid, Brian (toim.): *The British Army and the Operational Level of War*, Tri-Service Press, London, 1989.
- Macksey, Kenneth: *Why the Germans Lose at War*, Greenhill Books, Greenhill Military Paperback, London, 1999.
- Malis, Christian : *Raymond Aron et le débat stratégique français 1930–1966*, Economica, Paris, 2005.
- Manstein, Erich von: *Verlorene Siege*, Athäneum-Verlag, Bonn, 1958.
- Marshall, S. L. A.: *Vietnam – Three Battles*, Da Capo Press Inc., New York, 1971.
- Massu, Jacques: *La Vrai Bataille d’Alger*, Plon, Paris, 1971.
- Matthews, Matt M.: *We Were Caught Unprepared: The 2006 Hezbollah-Israeli War*, The Long War Series Occasional Paper 26, U. S. Army Combined Arms Center Combat Studies Institute, Fort Leavenworth, Kansas, 2008.
- McClendon, R. Earl: *Unification of the Armed Forces: Administrative and Legislative Developments, 1945–1949*, Maxwell Air Force Base, Air University, Alabama, April 1952.
- McGlade, Patrick E.: *Effects-Based Operations Versus Systemic Operational Design: Is There A Difference*, Department of the Air Force Air University, Air Force Institute of Technology, Wright-Patterson AFB, Ohio, June 2006.
- McKercher, B. J. C. & Hennessy, Michael A. (toim.) : *The Operational Art. Developments in the Theories of War*, Praeger, London, 1996.
- Mertel, Kenneth D.: *Year of the Horse: Vietnam, 1st Air Cavalry in the Highlands 1965–1967*, Schiffer Military History, Atglen, Pennsylvania, 1997.
- Meyer, Georg: *Adolf Heusinger. Dienst eines deutschen Soldaten 1915 bis 1964*, E. S. Mittler und Sohn Verlag, Hamburg/Berlin/Bonn, 2001.
- Middeldorf, Eike: *Taktik im Russlandfeldzug: Erfahrungen und Folgerungen*, Mittler, 1956.
- Middeldorf, Eike: *Taktik på Östfronten*, Försvarshögskolan, Stockholm, 1956/2004.

- Millet, Alan R. & Murray, Williamson: *Military Effectiveness, Vol II*, Allen & Unwin, Boston, 1988.
- Millotat, Christian O. E.: *Understanding the Prussian-German General Staff System*, U. S. Army War College, Carlisle, Pennsylvania 1992.
- Mire, Henri le: *Histoire militaire de la guerre d'Algérie*, Albin Michel, Paris, 1982.
- Motte, Martin: *Une éducation géostratégique, La pensée navale française de la jeune école à 1914*, Economica och Institut de Stratégie Comparée, Paris, 2004.
- Müller, Klaus-Jürgen : *General Ludwig Beck*, Harald Boldt Verlag, Boppard am Rhein, 1980.
- Müller-Hillebrand, Burkhardt: *Das Heer, vol II*, Mittler & Sohn, Frankfurt am Main, 1956.
- Mättölä, A.: *Armékårens roll för de mobila styrkorna under utvecklingen av Rysslands krigskonst i början av 2000-talet*, Försvarshögskolan, Stockholm, 2003.
- Navarre, Henri: *Agonie de L'Indochine*, Plon, Paris, 1958.
- Naveh, Shimon: *In Pursuit of Military Excellence*, Frank Cass, London, 1997.
- Naveh, Shimon & Wass de Czege, Huba & Clark, John Lockhart & Powell, Jeffrey: *Operational Design: Operational Art for the 21st Century, Center of Excellence, Coursebook, From Theory to Practice, Operational Workshop (OD)*, Booz, Allen and Hamilton, Washington, D. C., December 2008, www.operationaldesign.net/RESTRICTED/coursebook/ARCENT/ARCENT%20coursebook.html, 18.12.2008.
- Neill, Douglas A.: *Effects-Based Operations: Not Simple, but Necessary*, Canadian Forces College, Toronto, October 2002.
- Newell, Clayton R. & Krause, Michael D. (toim.): *On Operational Art*, Center of Military History, United States Army, Washington, D. C., 1994.
- Niehorster, Leo W. G.: *German World War II Organizational Series, Vol 1/I*. Hannover, 1988.
- Niepold, Gerd: *Battle for White Russia: the destruction of Army Group Centre, June 1944*; käännös Richard Simpkin, esipuhe Sir Robin Carnegie, Brassey's, London, 1987.
- Nipe, George M.: *Decision in the Ukraine, Summer 1943 : II. SS and III. Panzerkorps*, J. J. Fedorowicz Pub, Winnipeg, Man., Canada, 1996.
- Nipe, George M.: *Last Victory in Russia: the SS-Panzerkorps and Manstein's Kharkov Counter-offensive, February-March 1943*, Schiffer, Atglen, PA, 2000.
- Nordin, Svante: *Filosofins historia*, Studentlitteratur, Lund, 1995.
- Odile, Jacob: *Défense et Sécurité nationale. Le Livre Blanc*, esipuhe Nicolas Sarkozy, Paris, 2008.
- Olsen, John Andreas & Creveld, Martin van (toim.): *The Evolution of Operational Art, From Napoleon to the Present*, Oxford University Press, Oxford, 2011.
- Orenstein, Harold S. (käännös) & Glantz, David M. (esipuhe ja esittely): *The Evolution of Soviet Operational Art 1927–1991, volume I*, Frank Cass, London, 1995a.

- Orenstein, Harold S. (käännös) & Glantz, David M. (esipuhe ja esittely): *The Evolution of Soviet Operational Art, 1927–1991. Volume II. Operational Art, 1965–1991*, Frank Cass, Ilford, Essex, 1995b.
- Ottmer, Hans-Martin: *Weserübung*, Oldenburg Verlag, München, 1994.
- Ousby, Ian: *Vägen till Verdun, Frankrike och första världskriget*, Norstedts, Stockholm, 2003.
- Pahlavi, Pierre Cyril: *La guerre révolutionnaire de l'Armée Française en Algérie 1954–1961, Entre esprit de conquête et conquête des esprits*, L'Harmattan, Paris, 2004.
- Pallud, Jean Paul: *Blitzkrieg in the West: Then and Now*, After the Battle, London, 1991.
- Paret, Peter (toim.): *Makers of Modern Strategy*, Princeton University Press, Princeton, 1986.
- Parrish, M.: *Battle for Moscow – The 1942 Soviet General Staff Study*, Pergamon-Brassey's, Washington D.C., 1989.
- Poeppel, Hans, et al. *Die Soldaten der Wehrmacht*, Herbig, München, 1998.
- Posen, Barry R.: *The Sources of Military Doctrine, France, Britain, and Germany between the World Wars*, Cornell University Press, Ithaca and London, 1984.
- Post, Ken: *Revolution, Socialism and Nationalism in Viet Nam, Volume 1 to 5*, Dartmouth Publishing Company, Aldershot, Hants, 1989–1994.
- Pribbenov, Merle L. (käännös) & Duiker, W. J. (esipuhe): *Victory in Vietnam. The Official History of the People's Army of Vietnam, 1954–1975*, University Press of Kansas, Kansas, 2002.
- Price, Alfred: *The Last Year of the Luftwaffe 1933–45*, Wrens Park, London, 2001.
- Pustay, John S.: *Counterinsurgency Warfare*, The Free Press, New York, 1965.
- Queloz, Dmitry: *De la manœuvre napoléonienne à l'offensive à outrance, la tactique générale de l'armée française 1871–1914*, Economica, Paris, 2009.
- Range, Clemens: *Die geduldete Armee – 50 Jahre Bundeswehr*, Translimes Media, Berlin, 2005.
- Rekkedal, Nils Marius: *Moderne krigskunst, En presentasjon av moderne militærmakt och militærteori*, Forsvarets stabsskole, Oslo, 2003.
- Rekkedal, N. M. & Zetterling, N.: *Grundbok i operationskonst, Utvecklingen av operationskonsten och dess teorier*, Försvarshögskolan, Stockholm, 2004a.
- Rekkedal, Nils Marius (toim.): *Operationskonst. Essäer om operativt tänkande och operationskonst*, Försvarshögskolan, Stockholm, uusi tarkistettu painos, 2004b.
- Robequain, Charles: *The Economic Development of French Indo-China*, Oxford University Press, New York, 1944.
- Romjue, John L.: *From Active Defence to AirLand Battle: The Development of Army Doctrine 1973–1982*, U. S. Army Training and Doctrine Command, Historical Office, Fort Monroe, Virginia, 1984.
- Rothburst, Florian K.: *Guderian's XIXth Panzer Corps and The Battle of France*, Praeger, Westport Conn., 1990.

- Roy, Jules : *La guerre d'Algérie*. Julliard, Paris, 1960.
- Roy, Jules: *The Battle of Dien Bien Phu*, Harper & Row Publishers, New York, 1965.
- Rynning, Sten: *Changing Military Doctrine, Presidents and Military Power in Fifth Republic France, 1958–2000*, Praeger, Westport 2002.
- Sæveraas, Torgeir E. & Henriksen, Kjetil: *Et militært universalmiddel? Amerikansk "Maneuver Warfare" og norsk doktrineutvikling*, Institutt for forsvarsstudier, Oslo Files on Defence and Security-01/2007, Oslo, 2007.
- Salisbury-Jones, Guy: *So Great a Glory*, Frederick A. Praeger, New York, 1955.
- Samuels, Martin: *Command or Control. Command, training and tactics in the British and German armies, 1888–1918*, Frank Cass, London, 1995.
- Samuelson, Lennart: *Röd koloss på larvfötter*, SNS, Stockholm, 1999.
- Savkin, V. Ye.: *The Basic Principles of Operational Art and Tactics*, kääntänyt ja julkaissut U. S. Air Force, GPO, 1972/1984.
- Savkin, V. Ye.: *The Basic Principles of Operational Art and Tactics (A Soviet View)*, University Press of the Pacific, Honolulu, 2002.
- Schlieffen, Alfred von: *Cannae*, Mittler, Berlin, 1925.
- Schlieffen, Alfred von: *Cannae*, Command and General Staff School Press, Fort Leavenworth, Kansas, 1931, http://permanent.access.gpo.gov/lps59232/cannae_1%20thru%2098.pdf , 27.5.2013.
- Schreiber, Shane B.: *The Orchestra of Victory: Canadian Corps Operations in the Battles of the Hundred Days 8 August – 11 November 1918*. Pro gradu, Royal Military College, London, 1995.
- Schreiber, Shane B.: *Shock Army of the British Empire, The Canadian Corps in the Last 100 Days of the Great War*, Praeger Series in War Studies, London, 1997.
- Searle, Alaric: *Wehrmacht Generals, West German Society, and the Debate on Rearmament 1949–1959*, Praeger Publisher, Westport, 2003.
- Sergent, Pierre: *Je ne regrette rien, La poignante histoire des légionnaires parachutistes du 1er R.E.P.*, Fayard, Paris, 1972.
- Sergent, Phillipe: *Paras-Légion, le 2ème BEP en Indochine*, Presses de la Cité, Paris, 1982.
- Shaplen, Robert: *The Lost Revolution, Vietnam 1945–1965*, New York, Harper & Row, 1965.
- Shtemenko, S. M.: *The Soviet General Staff at War 1941–1945, Book one*, englanninkielinen painos, Progress Publishers, Moscow, 1985.
- Sidorenko, A. A.: *The Offensive (A Soviet view)*, käännetty ja julkaistu Yhdysvaltojen ilma-voimien (the U. S. Air Force, Superintendent of Documents) tuella, U. S. Government Printing Office, Washington, D. C., 1973.
- Simpkin, Richard E.: *Tank Warfare*, Brassey's Publisher's Ltd., London, 1979.

- Simpkin, Richard E.: *Red Armour – an examination of the Soviet mobile force concept*. Brassey's Defence, Oxford, 1984.
- Simpkin, Richard E.: *Race to the Swift, Thoughts on Twenty-First Century Warfare*, Brassey's Defence, London, 1985.
- Simpkin, Richard E.: *Deep Battle, The Brainchild of Marshal Tukhachevskii*, Frank Cass, London, 1987.
- Skole, Robert & Dickson, Paul: *Det automatiserade slagfältet*, Askild och Kärnekull, Stockholm, 1974.
- Smith, Rupert: *The Utility of Force, The Art of War in the Modern World*, Allen Lane, Penguin Books, London, 2005.
- Sokolovskij, V. D. (toim): *Voennaja Strategija*. Original: Moscow. käännös, esittely ja täydennysmateriaali Herbert S. Dinerstein, Leon Goure and Thomas W. Wolfe. käännös englanniksi Prentice-hall, Englewood Cliffs, 1963 (1962/1963/1968).
- Sowerwine, Charles: *France since 1870, Culture, Politics and Society*, Palgrave, New York, 2001.
- Spinney, Franklin C. (toim.) James Clay Thompsonin kommentein: *Defense Facts of Life, The Plans/Reality Mismatch*, Westview Press, Boulder, Colorado, 1985.
- Steinhoff, Johannes & Pommerin, Reiner: *Strategiwechsel: Bundesrepublik und Nuklearstrategie in der Ära Adenauer–Kennedy*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 1992.
- Štemenko, S. M.: *The Soviet General Staff in War*, Progress Publishers, Moscow, 1985.
- Stolfi, Russel H. S.: *A Bias for Action: The German 7th Panzer Division in France & Russia 1940–1941*, U.S. Marine Corps University, Quantico, 1991.
- Stolfi, Russel H. S.: *Hitlers Panzer East*, Alan Sutton, Phoenix Mill, 1992.
- Sullivan, David S. & Sattler Martin J. (toim.): *Revolutionary War – Western Response*, Columbia University Press, New York, 1971.
- Summers, Harry G.: *On Strategy II: A Critical Analysis of the Gulf War*, MassMarket Paperback, New York, 1992.
- Suvorov, V.: *Inside the Soviet Army*, Grafton Books, London, 1982.
- Swain Richard M. (koonnut), D. L. Gilmore & C.D. Conway (toim.): *Selected Papers of General William E. DePuy, First Commander, U. S. Army Training and Doctrine Command, 1 July 1973*, U. S. Army Command and General Staff College, Combat Studies Institute, Fort Leavenworth, Kansas, 1994.
- Swain, Richard. M.: *"Lucky War", Third Army in Desert Storm*, Command and General Staff College Press, Fort Leavenworth, KS, 1995a.
- Tamela, Michael & Zetterling, Niklas: *Den nionde april*, Historiska Media, Lund, 2000.
- Telp, Claus: *The Evolution of Operational Art 1740–1813: From Frederick the Great to Napoleon*, Frank Cass, London, 2005.
- Terraine, John A.: *Douglas Haig: the educated soldier*, Cassel, London, 1963/2000.

- Terraine, John A.: *The Road to Passchendaele*, Cooper, London, 1977.
- Terraine, John A.: *To Win a War: 1918, the Year of Victory*, Doubleday, New York, 1978.
- Terraine, John A.: *The Smoke and the Fire: myths and anti-myths of war 1861–1945*, Sidgwick & Jackson, London, 1980.
- Terraine, John A.: *White Heat: the new warfare 1914–18*, Sidgwick & Jackson, London, 1982.
- Tessin, Georg: *Verbände und Truppen der deutschen Wehrmacht und Waffen-SS, Vol 6–14*, Mittler & Sohn, and Osnabrück: Biblio Verlag, Frankfurt am Main, 1975.
- Thompson, Robert: *No Exit from Vietnam*, David McKay Company Inc., New York, 1969.
- Thompson, Robert: *Peace is NOT at Hand, The American Position in the Post-Vietnam World and the Strategic Weakening of the West*, David McKay Company Inc., New York, 1974.
- Tira, Ron: *The Limitations of Standoff Firepower-Based Operations: on Standoff Warfare, Maneuver, and Decision*, Institute for National Security Studies, Tel Aviv, 2007.
- Toffler, Alvin & Heidi: *War and Anti-War*, Warner, New York, uusittu painos, 1995.
- Triandafillov, V. K. (toimittanut Jacob W. Kipp): *The Nature of the Operations of Modern Armies*, Frank Cass & Co, Ilford, Essex, 1994.
- Trinquier, Roger: *La guerre moderne*, La Table Ronde, Paris, 1961.
- Trinquier, Roger: *Modern Warfare : A French View of Counterinsurgency*, käännös Daniel Lee, esipuhe Bernard B. Fall, New York: Praeger, 1964, uusintapainos 1965.
- Trinquier, Roger: *Guerre, subversion, révolution*, Robert Laffont, Paris, 1968.
- Trinquier, Roger : *Les maquis d'Indochine*, Paris, 1976.
- Ueberschär, Gerd R.: *Der Angriff auf die Sowjetunion*, Fischer, Frankfurt am Main, 1991.
- Ueberschär, Gerd R. & Wette, Wolfram: *Der deutsche Überfall auf die Sowjetunion*, Fischer, Frankfurt am Main, 1999.
- Uhle-Wetter, Franz: *Gefechtsfeld Mitteleuropa*, Bernard Graefe Verlag, Koblenz, 1981.
- Ulfving, Lars: *Rysk krigskonst, Военное искусство, en introduktion till den ryska militärvetenskapen sedd i ett militärteoretiskt, empiriskt och historiskt perspektiv*, Försvarshögskolan, Stockholm, 2005.
- Wardak, Ghulam Dastagir: *The Voroshilov Lectures, Materials from the Soviet General Staff Academy, Volume I–III*, päätoimittaja Graham H. Turbiville jr., National Defense University Press, Washington, D. C., 1989–1992.
- Wawro, Geoffrey: *The Franco-Prussian War, The German Conquest of France in 1870–1871*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003.
- Wedin, Lars: *Marianne och Athena, Franskt militärt tänkande från 1700-talet till idag*, Försvarshögskolan, Stockholm, 2007.
- Vego, Milan N.: *Joint Operational Operations, Theory and Practice*, Försvarshögskolan, Stockholm, 2008.

- Weisswange, Jan-Phillip: *50 Jahre Bundeswehr*, Report Verlag, Bonn, 2005.
- Wells, David P.: *Managing the Double Edge Sword of Network-Centric Warfare*, Naval War College, Newport, Rhode Island, 30 January 2003.
- Vézinet, Adolph: *Le général Leclerc de Hauteclocqu: maréchal de France*, Presses de la Cité, Paris, 1974.
- Wheeler, Winslow T. & Korb, Lawrence J.: *Military reform: A Handbook*, Praeger Publishers Inc., New York, 2007.
- Vigor, Peter H.: *Soviet Blitzkrieg Theory*, St. Martins Press, New York, 1983.
- Villatoux, Paul & Marie-Catherine: *La République et son armée face au "péril subversif", Guerre et action psychologiques 1945–1960*, Les Indes savantes, Paris, 2005.
- Williams, Brett T.: *Effects-Based Operations: Theory, Application and the Role of Airpower*, U. S. Army War College, Carlisle Barracks, Pennsylvania, 9 April 2002.
- Vo Nguyen Giap: *People's War, People's Army*, Foreign Languages Publishing House, Hanoi, 1961.
- Vo Nguyen Giap: *The Military Art of People's War*, Monthly Review Press, New York, 1970a.
- Vo Nguyen Giap: *Banner of People's War, the Party's Military Line*, esipuhe Jean Lacouture, johdanto Georges Boudarel, Pall Mall Press, London, 1970b.
- Vo Nguyen Giap: *How We Won the War*. Kenraali Van Tien Dung oli toinen kirjoittaja. RECON Publications, Ypsilanti, Michigan, 1976.
- Vo Nguyen Giap: *Selected Writings*, Foreign Languages Publishing House, Hanoi, 1977.
- Vo Nguyen Giap: *Dien Bien Phu*, kuudes painos karttalisäyksiin, The Giói Publishers, Hanoi, 1999.
- Wright, Patrick: *Tank*, Faber & Faber, London, 2000.
- Völker, Karl-Heinz: *Die deutsche Luftwaffe 1933 bis 1939. Aufbau, Führung und Rüstung der Luftwaffe sowie die Entwicklung der deutschen Luftkriegstheorie*, Deutsche Verlagsanstalt, Stuttgart, 1967.
- Völker, Karl-Heinz: *Dokumente und Dokumentarfotos zur Geschichte der deutschen Luftwaffe. Aus den Geheimakten des Reichswehrministeriums 1919 bis 1933 und des Reichsluftfahrtministeriums 1933 bis 1939*, Deutsche Verlagsanstalt, Stuttgart, 1968.
- Yakovleff, Michel: *Tactique Théorique*, Economica, Paris, 2006.
- Zaloga, Steven J. & Madej, W. Victor: *The Polish Campaign 1939*, Hippocrene, New York, 1991.
- Zehrer, Hartmut (toim.): *Der Golfkonflikt. Dokumentation, Analyse und Bewertung aus militärischer Sicht*, E. S. Mittler & Sohn, Herford, 1992.
- Zeidler, Manfred: *Reichswehr und Rote Armee 1920–1933: Wege und Stationen einer ungewöhnlichen Zusammenarbeit*, Oldenbourg Verlag, München, 1993.
- Zetterling, N. & Frankson, A.: *Kursk 1943 – A Statistical Analysis*, Frank Cass, London, 2000.

- Zetterling, Niklas: *Blixtkrig*, Försvarshögskolan, Stockholm, 2003.
- Ziemke, Earl F.: *The German Northern Theatre of Operations 1941–1945*, Dept. of the Army Pamphlet # 20-271, Washington D.C., 1960.
- Ziemke, Earl F.: *Stalingrad to Berlin, The German Defeat in the East*, Military Heritage Press, New York, 1985.
- Tuntematon kirjoittaja: *Glossaire interarmées d'emploi des forces*. (The French Dictionary for use in the French Armed Forces).
- Tuntematon kirjoittaja: *Statistisk Årsbok 1938*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån, Stockholm, 1938.
- Tuntematon kirjoittaja: *The 30-Year War 1945–1975, Volume I: 1945–1954*, The Gioi Publishers, Hanoi, 2002.
- Горшков, С. Г.: *Морская мощь государства, Воениздат*, Москва, 1976, suom. Gorškov, S. G.: Valtion merellinen voima, *Morskaja Mosjtj Gosudarstva*, Statens sjömagt, SSSR:s Försvarsministeriums Militärförlag, Moskva, 1976, svensk utg. Marinlitteraturföreningen / Bokförlaget Corona, Malmö, 1977.
- Гречко, А. А. (ред.): *История второй мировой войны 1939–1945*, в двенадцати томах, Военное издательство Министерства обороны СССР, Москва, 1973–1982 (*Istoria Vtoroi Mirovoi Voini*, suom. Gretško, A. A. (toim.): *Toisen maailmansodan historia 1939–1945*, Moskova 1973–1982).
- Захаров, М. В.: *О научном подходе к руководству войсками*, Воениздат, Москва, 1967, suom. Zaharov, M. V.: *Joukkojen johtamisen tieteellisestä lähestymistavasta*.
- Золотарев, В. А.: *История военной стратегии России, Кучково поле полиграфресурсы*, Москва, 2000, suom. Zolotarev, V. A.: *Venäjän sotilasstrategian historia*.
- Кадышев, А. Б. (ред.): *Вопросы стратегии и оперативного искусства в советских военных трудах (1917–1940)*, Военное издательство министерства обороны СССР, Москва 1965, suom. Kadyšev, A. B. (toim.): *Strategian ja operaatiotaidon kysymyksiä neuvostoliittolaisissa sotilaallisissa teoksissa (1917–1940)*.
- Кривошеев, Г. Ф., Андроников, В. М., Буриков, П. Д.: *Гриф секретности снят: Потери Вооруженных Сил СССР в войнах, боевых действиях и военных конфликтах: Стат. исслед*, Воениздат, Москва, 1993 (Krivošejev, G. F., Andronikov, V. M., Burikov, P. D.: *Grif Sekretnosti Snjat, Vojenizdat*, suom. *Salaisuuden leima poistettu: Neuvostoliiton asevoimien tappiot sodissa, taistelutoimissa ja sotilaallisissa konflikteissa. Tilastollinen tutkimus*, Moskova, 1993. Teos on julkaistu myös englanniksi, *Soviet Casualties and Combat Losses in the twentieth century*, London, Greenhill Books, 1997).
- Резниченко, В.Г. (ред.): *Тактика*, Военное издательство министерства обороны СССР, Москва 1966, 1984 ja 1987, suom. Reznitšenko (toim.), V. G.: *Taktiikka*. Ks. myös Резниченко, В.Г. (ред.): *Тактика*, Воениздат, Москва, 1987, <http://militera.lib.ru/science/tactic/index.html>, 2.9.2011, suom. Reznitšenko (toim.), V. G.: *Taktiikka*. Viimeinen painos (1987) on käännetty suomeksi nimillä *Venäläinen taktiikka* ja se on ilmestynyt Taktiikan laitoksen julkaisuna, viranomaiskäyttö-luokiteltuna. 1960-luvun ja 1980-luvun versioiden välillä on selviä eroja.

- Савкин, В. Е.: *Основные принципы оперативного искусства и тактики*, Воениздат, Москва, 1972, suom. Savkin, V. E.: *Operaatiotaidon ja taktiikan peruseriaatteen. Neuvostoliittolainen näkökulma*.
- Свечин, А. А.: *Стратегия*, Военный вестник, Москва, 1927, suom. Svetšin, A. A.: *Strategia*, löytyy myös http://swetschin.narod.ru/books/Svechin_AA_Strategy.pdf, 8.2.2013.
- Соколовский, В. Д. (ред.): *Военная стратегия*, Воениздат; Издание 2-е, Москва, 1963, suom. Sokolovski, V. D. (toim.): *Sotilasstrategia*, Vojenizdat, Moskova, 1963.
- Триандафиллов, В. К.: *Характер операций современных армий*, Госвоениздат, Москва, 1936, suom. Triandafillov V. K.: *Nykyäikaisten armeijoiden operaatiot*. Ensimmäinen painos on julkaistu vuonna 1929.
- Триандафиллов, В.: *Размах операции современных армии*, Военный вестник, Москва, 1926, suom. *Nykyäikaisten armeijoiden operaatioiden mittasuhteet*.
- Штеменко, С.М.: *Генеральный штаб в годы войны*, Воениздат, Москва, 1989, suom. Štemenko, S. M.: *Yleisesikunta sotavuosina*, löytyy myös <http://militera.lib.ru/memo/russian/shtemenkolindex.html>

Artikkelit ja raportit:

- Alexander, Martin S. & Keiger, J. F. V.: "France and the Algerian War: Strategy, Operations and Diplomacy" teoksessa Alexander, Martin S. & Keiger, J. F. V.: *France and the Algerian War 1954–62, Strategy, Operations and Diplomacy*, Frank Cass Publishers, London, 2002.
- Arkin, William M.: "Fear of Civilian Deaths May Have Undermined Effort". *Los Angeles Times*, 16 January, 2002.
- Atkinson, Rick & Ricks, Thomas E.: "War's Military Political Goals Begin to Diverge". *Washington Post*, 30 March, 2003.
- Bacevich, Andrew J.: "Nothing 'New' in This War". *Washington Post*, 19 March, 2005.
- Basler, Horst-Henning: "Operatives Denken und Planen in der NVA". *Ein Staat, Eine Arme, Von der NVA zur Bundeswehr*, Report Verlag, Bonn, 1992.
- Basler, Horst-Henning: "Das operative Denken der NVA". *NVA: Anspruch und Wirklichkeit, nach ausgewählten Dokumenten*, Verlag E. S. Mittler, Berlin, 1993.
- Bezhkrebtyy, M. I.: "The Preparation of Successive Offensive Operations" teoksessa Orenstein, Harold S. (käännös) & Glantz, David M. (esipuhe ja esittely): *The Evolution of Soviet Operational Art, 1927–1991. Volume II. Operational Art, 1965–1991*, Frank Cass, Ilford, Essex, 1995b.
- Bittner, Jochen: "Die Bundeswehr – eine Generalsabrechnung". *Die Zeit Nr. 04, 17 Januar 2008*, Zeitverlag Gerd Bucerius GmbH & Co. KG, Hamburg, 2008, <http://www.zeit.de/2008/04/Bundeswehr>, 8.12.2008.

- Blume, Wilhelm, Herman von: "Inwiefern haben sich die Bedingungen des Erfolges im Kriege seit 1871 verändert?". *Vierteljahrshefte für Truppenführung und Heereskunde* 5, Berlin, 1908.
- Böhme, Klaus-Richard & Böhme, Ulla: "Östtyska officerare om Warszawapakten" teoksessa Zetterberg, Kent (toim.): *Att skåda Sovjetunionen i vitögat*, Försvarshögskolan, Stockholm, 2004.
- Boot, Max: "The New American Way of War". *Foreign Affairs*, July–August, 2003.
- Bowman, Tom & Little, Robert: "Protection of Resupply Lines in Iraq Troublesome". *Baltimore Sun*, 25 March, 2003.
- Bowman, Tom: "Rumsfeld Taunting But Naysayers Persist". *Baltimore Sun*, 18 May, 2003.
- Brand, Dieter: "Plädoyer für freie Operationen". *Österreichischer Militärische Zeitschrift*, nr 2/98, Wien, 1998.
- Brown, John S.: "The Maturation of Operational Art: Operations Desert Shield and Desert Storm" teoksessa Krause, Michael D. & Phillips, R. Cody (toim.): *Historical Perspectives of the Operational Art*. Center of Military History, United States Army, Washington, D.C., 2005.
- Burger Kim et al. "What Went Right?". *Jane's Defence Weekly*, 30 April 2003.
- Campbell, John W.: "Evolution of a Doctrine: The Principles of War". *Marine Corps Gazette*, December 1970.
- Carver, Michael: "Conventional Warfare in the Nuclear Age" teoksessa Paret, Peter (toim.) *Makers of Modern Strategy*, Princeton University Press, Princeton, 1986.
- Cate, Paul E.: "Large Unit Operational Doctrine". *Military Review*, December 1978.
- Cedergren, Anders & Mattsson, Peter A. (toim.): "Tysk ledning under inledningen av första världskriget" teoksessa *Uppdragstaktik, En ledningsfilosofi i förändring*, Försvarshögskolan, Krigsvetenskapliga institutionen, Stockholm, 2002.
- Cherednichenko, M.: "The Heyday of Operational Art, 1970–86 – Some features of modern military art" (1970) teoksessa Orenstein, Harold S. (kääntäjä) & Glantz, David M. (esipuhe & esittely) &: *The Evolution of Soviet Operational Art 1927–1991, volume II*, Frank Cass, Ilford, Essex, 1995b.
- Colson, Bruno: "La culture stratégique française". *Stratégique No 53*, Fondation pour les Etudes de Défense Nationale, Paris, 1992/1992.
- Copley, Curt: "A Commander's Network-Centric Odyssey, Network-centric and operational art go hand in hand". *Naval Institute Proceedings*, volume 129, January 2003.
- Corbett, Julian S.: "Some Principles of Maritime Strategy". *Roots of Strategy (Book 4)*, 4 Military Classics, toimittanut David Jablonsky, Stackpole Books, Mechanicsburg, Pennsylvania, 1999.
- Corum, James S.: "The German Campaign in Norway 1940 as a Joint Operation". *Journal of Strategic Studies*, Vol 21, No 4, December, 1998.

- Coutau-Bégarie, Hervé : "La politique de défense de la France". *Stratégie no 53/92*, Fondation pour les études de défense nationale, 1992.
- Decup, Sabine Marie: "Operational Methods of the French Armed Forces, 1945–1970" teoksessa McKercher, B. J. C. & Hennessy, Michael A. (toim.): *The Operational Art. Developments in the Theories of War*, Praeger, London, 1996.
- Dick, Charles J.: "Soviet Doctrine, Equipment Design and Organization". *International Defense Review no. 12*, 1983.
- Dick, Charles J.: "Soviet Operational Concepts: Part I". *Military Review*, September, 1985.
- Dick, Charles: *The Operational Employment of Soviet Armour in the Great Patriotic War*, raportti, Sandhurst, 1988.
- Dieter, George: "Die Gründung der NVA ", *Informationsheft 18*, Deutscher Bundeswehrverband Landesverband Ost – Arbeitsgruppe Geschichte und Integration, Berlin, 2006, <http://www.aggi-info.de/fileadmin/Artikell/info%2018/Art%205%20George.pdf>, 20.10.2008.
- Donnelly, Christopher: "The Development of the Soviet Concept of Echeloning". *NATO Review 6*, 1984.
- Donnelly, John M.: "A Top Target Planner Gives Inside Look at 'Enduring Freedom'". *Defense Week*, June, 2002.
- Doughty, Robert A.: "French Operational Art 1888–1940" teoksessa Krause, Michael D. & Phillips, R. Cody (toim.): *Historical Perspectives of the Operational Art*, Center of Military History, United States Army, Washington, D.C., 2005. Saatavissa myös mm. <http://www.history.army.mil/books/OpArt/france2.htm>
- Eberhard, Arnold: "NATO-Strategie und NATO-Streitkräfte aus der Sicht des Warschauer Vertrages – Ein kritischer Rückblick", *Militärwissenschaft in der DDR 1949–1990*, DSS, Heft 5, Dresden, 1992.
- Ehlert, Hans: "Die Armee, die nicht mehr gebraucht wurde" teoksessa Ehlert, Hans et al. (toim.): *Militär, Staat und Gesellschaft in der DDR*, Christoph Links Verlag, Berlin, 2004.
- Elfving, Jörgen: "Den ryska militärreformen – Ivan goes NATO". *Vårt Försvar 4/2010*, Stockholm, 2010.
- Elkus, Adam: "Doctrinal Debates". *Operational Design Red Team Journal*, March 4, 2009, <http://redteamjournal.com/2009/03/doctrinal-debates-operational-design/>, 3.9.2009.
- English, John A.: "Central Army Group: Pillar of NATO Defence" teoksessa Ian V. Hogg (toim.): *Jane's 1982–83 Military Review*, London, 1982.
- English, John: "Introduction" teoksessa McKercher, B. J. C. & Hennessy, Michael A. (toim.): *The Operational Art, Developments in the Theories of War*, Praeger, London, 1996.
- English, John A.: "The Operational Art: Developments in the Theories of War" teoksessa McKercher, B. J. C. & Hennessy, M. A. (toim.): *The Operational Art. Developments in the Theories of War*, Praeger, London, 1996.
- Flottau, Renate et al.: "Deutsche Soldaten – Die Hasen vom Amselfeld". *Der Spiegel*, Nr. 19/2004, Spiegel-Verlag, Hamburg, 2004.

- Foerster, Roland G.: "The Operational Thinking of the Elder Moltke and Its Consequences" teoksessa *The Operational Thinking in Clausewitz, Moltke, Schlieffen and Manstein*, toimittaneet Roland G. Foerster, Karl-Heinz Frieser, Günter Roth ja Ulf Balke, Militärgeschichtliches Forschungsamt, E. S. Mittler & Son, Bonn, 1988.
- François Jourdier: *Le président de la République, chef des armées, Défense nationale et sécurité collective, Octobre 2007*, asetuss nro 2009-869, 15.7.2009.
- Franz, Wallace P.: "Grand Tactics". *Military Review*, December 1981.
- Franz, Wallace P.: "Two Letters on Strategy: Clausewitz's Contribution to the Operational Level of War" teoksessa Handel, Michael I. (toim.): *Clausewitz and Modern Strategy*. Frank Cass, London, 1989.
- Friedman, Norman: "A Network-Centric Solution: Naval Operations in the Persian Gulf". *Joint Force Quarterly*, Winter 2000–01.
- Frieser, Karl-Heinz: "The Execution of 'Case Yellow' ('Sickle Cut') Exemplified by Panzer Group Kleist (10–21 May 1940)" teoksessa *The Operational Thinking in Clausewitz, Moltke, Schlieffen and Manstein*, toimittaneet Roland G. Foerster, Karl-Heinz Frieser, Günter Roth ja Ulf Balke, Militärgeschichtliches Forschungsamt, E. S. Mittler & Son, Bonn, 1988.
- Galloway, Joseph: "Risks of Iraqi War Emerging" *Philadelphia Inquirer*, 25 March, 2003.
- Garstka, John. "Net Centric Warfare: An Overview of Emerging Theory", <http://www.mors.org/publications/phalanx/dec00/feature.htm>
- Géré, François: "Contre-insurrection et action psychologique: Tradition et modernité". *Focus stratégique*, n°25, septembre 2010.
- Gjelsten, Roald: "Strategiske grunnbegreper". *Forelesningshefte No. 2*. Sjøforsvarets stabsskole, Oslo, 1992.
- Glantz, David M.: "Soviet Operational Formations for Battle: A Perspective". *Military Review*, February 1983.
- Glantz, David M.: "The Nature of Soviet Operational Art". *Parameters*, Spring 1985.
- Gooch, John: "Soldiers, Strategy and War Aims in Britain 1914–18" teoksessa Hunt, Barry & Preston, Brian (toim.): *War Aims and Strategic Policy in the Great War*, Croom Helm, London, 1977.
- Gordon, Philip H.: "Trading places: America and Europe in the Middle East". *Survival*, volume 47 no 2, summer 2005.
- Grant, Rebecca: "An Air War Like No Other". *Air Force Magazine*, November, 2002.
- Grau, Lester. W. & Thomas, Timothy L.: "A Russian View of Future War; Theory and Direction". *The Journal of Slavic Military Studies*. Vol. 9, No 3, Routledge, Abingdon, 1996.
- Greiner, Christian: "Adolf Heusinger – Ein deutscher Soldat im 20. Jahrhundert". *Beiheft 3/87 zur Information für die Truppe*. Bundesministerium der Verteidigung, Führungsstab der Streitkräfte I 3. Schriftenreihe – Innere Führung, Bonn, 1987.

- Harris, J. P.: "The Myth of Blitzkrieg". *War in History*, 1995 2 (3).
- Hart, Gary: "The Case for Military Reform". *The Wall Street Journal*, 21 January 1981.
- Hartmann, Christian: "Massensterben oder Massenvernichtung? Sowjetische Kriegsgefangene im Unternehmen Barbarossa". *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte*, January, 2001.
- Hawkins, William: "Shows This Is No Time to Go Light". *Defense News*, 7 July, 2003.
- Hayward, Joel: "A Case Study in Early Joint Warfare: An analysis of the Wehrmacht's Crimean Campaign of 1942". *Journal of Strategic Studies*, Vol 22, No 4, December, 1999.
- Hayward, Joel: "Von Richthofens 'Giant fire-magic': The Luftwaffe's Contribution to the Battle of Kerch, 1942". *Journal of Slavic Military Studies*, Vol 10, No 2, June, 1997.
- Herbert, Paul: "Deciding What Has to be Done: General William E. DePuy and the 1976 Edition of FM 100-5". *Leavenworth Papers No. 16*, U. S. Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 1988.
- Hesselman, Fredrik: "Flodkrigföring i Vietnam – manöverkrigföring kontra gerillakrig". *Tidskrift i Sjöväsendet nr 4*, 2003, <http://flottille.amphibie.free.fr/indochinehistoire.htm>, 17.2.2009.
- Heuser, Beatrice: "Die Strategie der NATO während des Kalten Krieges". *Entschieden für Frieden – 50 Jahre Bundeswehr*, Rombach Verlag, Freiburg in Brandenburg, 2005.
- Himmeroder Denkschrift, 5–9 Oktober, 1950.*
- Hittle, J. D.: "Jomini and his Summary of The Art of War" teoksessa *Roots of Strategy, Book 2. 3 Military Classics*, Stackpole Books, Harrisburg PA, 1987.
- Holden Reid, Brian: "The Operational Level of War and Historical Experience" teoksessa Mackenzie, J. J. G. & Holden Reid, Brian (toim.): *The British Army and the Operatinal Level of War*, Tri-Service Press, London, 1989.
- Holder, L. D.: "Education and Training for Theatre Operations". *Military Review*, September 1990.
- Hooker, Richard D. Jr.: "Attritionists – or Technology – vs. Maneuvrists". *Parameters. Summer, 1993a.*
- Hooker, Richard D. Jr.: "The Mythology Surrounding Maneuver Warfare". *Parameters. Spring, 1993b.*
- Hoth, Hermann: "Mansteins Operationsplan für den Westfeldzug 1940 und die Aufmarschanweisung des O.K.H. vom 27.2.40". *Wehrkunde*, 1958.
- Howard, Michael: "Afterword – Tools of War: Concepts and Technology" teoksessa Lynn, John A. (toim.): *Tools of War: Instruments, Ideas, and Institutions of Warfare, 1445–1871*, Urbana, Illinois: University of Illinois Press, 1990.
- Howard, Michael: "The Demand for Military History". *The Times Literary Supplement*, 13 November, 1969.
- Howard, Michael: "Jomini and the Classical Tradition of Military Thought" teoksessa Howard, Michael (toim): *The Theory and Practice of War*, Indiana University Press, Bloomington, Indiana, 1965/1984.

- Hughes, David: "Networking, Swarming and Warfighting". *Aviation Week & Space Technology*, 29 September, 2003.
- Hürter, Johannes: "Es herrschen Sitten und Gebräusche, genauso wie im 30-jährigen Krieg". *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte*, July 2000.
- Hürter, Johannes: "Die Wehrmacht vor Leningrad". *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte*, July, 2001.
- Irwin, A. S. H.: "The Levels of War: Operational Art and Campaign Planning". *SCSI Occasional Paper*, number 5, 1993.
- Jablonsky, David: "US Military Doctrine and the Revolution in Military Affairs". *Parameters*, August 1994.
- Johnson, Garry: "On Winning, An Option for Change without Decay". *The RUSI Journal*, Autumn 1991.
- Jones, David R.: "Ogarkov and the Evolution of Operational Art". *Tactics and Technology*, Canadian Institute of Strategic Studies, 1987.
- Kane, Timothy : "Exit Strategy - A Mere Phrase, Not a Strategy". *USA Today*. 20 June, 2005.
- Karber, Phillip A.: "In Defense of Forward Defense". *Armed Forces Journal International*, May, 1984.
- Karlsson, Lars: "Ledningsfilosofi enligt tyska Wehrmacht och behov av densamma i dagens manövertänkande – sanning eller myt?" *C-uppsats 19 100:2021*, Krigsvetenskapliga institutionen, Försvarshögskolan, Stockholm, 2002.
- Kiliani, Emanuel: "Die Operationslehre des Grafen Schlieffen und ihre deutschen Gegner (II. Teil 2)". *Wehrkunde* 3, March, 1961.
- Kitfield, James: "Army's Race to Baghdad Exposes Risks in Battle Plan". *National Journal*, 28 March, 2003.
- Klein, Yitzhak: "The Sources of Soviet Strategic Culture". *Journal of Slavic Military Studies*, Vol 2, No 4, December, 1989.
- Kopytko, V. K.: "Evolution of Operational Art". *Military Thought*, Volume 17, No 1, 2008.
- Krake, Lutz: "Einsatzführungsstab". *Europäischer Sicherheit*, No 9/2008, Verlagsgruppe Koehler/Mittler, Bonn, 2008.
- Krause, Michael D.: "Moltke and the Origins of the Operational Level of War" teoksessa Krause, Michael D. & Phillips, R. Cody (toim.): *Historical Perspectives of the Operational Art*, Center of Military History, United States Army, Washington, D.C., 2005.
- Lassere, Isabelle & Montety, Étienne de & Georgelin Géméral: "En Afghanistan, nous ne recherchons pas une victoire militaire". *Le Figaro*, 30.–31.2010.
- Lather, Karl-Heinz: "Neue Strukturen zur Führung von NATO-Operationen". *Europäischer Sicherheit*, Nr. 11/08, Verlagsgruppe Koehler/Mittler, Bonn, 2008.
- Levine, Alan J.: "Was World War II a Near-run Thing". *Journal of Strategic Studies*, Vol 8, No 1, March, 1985.

- Lieb, Peter: "Die Judenmorde der 707. Infanteriedivision 1941/42". *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte*, October, 2002.
- Lind, William S.: "Some Doctrinal Questions for the United States Army". *Military Review*, Mars 1977.
- Lind, William S.: Artikkel i teoksessa Rekkedal. N. M. (toim.): *Luftmakt – en antologi*. Försvarshögskolan, Stockholm, 2003.
- Lindley, John H.: "Measure Like a Fighter Pilot". *Cross Talk: The Journal of Defense Software Technology*, Hill Air Force Base, UT. September, 2005.
- Loeb, Vernon & Ricks, Thomas E.: "Questions Raised About Invasion Force". *The Washington Post*, 25 March, 2003a.
- Loeb, Vernon: "Rumsfeld Faulted for Troop Dilution". *The Washington Post*, 30 March, 2003b.
- Löffler, Hans-Georg: *Studium an sowjetischen Militärakademien, Informationsheft 14*. Deutscher Bundeswehrverband Landesverband Ost – Arbeitsgruppe Geschichte und Integration, Berlin, 2004, <http://www.aggi-info.de/fileadmin/Artikel/info%2014/Art4.pdf>, 20.10.2008.
- Luttwak, Edward N.: "The Operational Level of War". *International Security*, Winter 1980/1981.
- Matheny, Michael R.: "The Roots of Modern American Operational Art". *USAWC Selected Readings, Implementing National Military Strategy, Volume 1*, U. S. Army War College, Carlisle Barracks, 2001, http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/army-usawc/modern_operations.pdf, syyskuu 2008.
- McClintock Michael: "Instruments of Statecraft: U. S. Guerilla Warfare, Counterinsurgency and Counterterrorism, 1940–1990", ss. 15–16, <http://www.statecraft.org/chapter13.html>, 8.7.2009.
- McConnell, Mike: "How to win the cyber-war we're losing". *Washington Post*, 28.10.2010.
- McDaniel, Tom: "Effects-Based Operations (EBO): The Next American Way of War? A Common Perspective". *U. S. Joint Forces Command Joint Warfighting Center Doctrine and Education Group's Newsletter May 2004*, Norfolk, Virginia.
- Meltyukhov, M. I.: "22 iyunya 1941, tsifry svidetelstvuyut". *Istoriya SSSR*. 3/1991.
- Millotat, Christian: "Operatives Denken und Führen in der Bundeswehr auf dem Weg zur Einsatzarmee". *Österreichischer Militärische Zeitschrift*, Nr. 3, Bundesheer, Wien 2006.
- Mills, Richard: "Follow-on Forces Attack: The Need for a Critical Assessment". *Defence Yearbook 1990*, Brassey's London, 1990.
- Mozolev, V. F.: "On the General Fundamentals of the Theory of Soviet Operational Art" teoksessa Orenstein, Harold S. (käännös) & Glantz, David M. (esipuhe ja esittely): *The Evolution of Soviet Operational Art, 1927–1991. Volume II. Operational Art, 1965–1991*, Frank Cass, Ilford, Essex, 1995b.
- Murray, Williamson: "The German Response to Victory in Poland, A Case Study in Professionalism". Article in *Armed Forces and Society*, Vol 7, No 2, Winter 1981.

- Murray, Williamson: "What the Germans Got Right" teoksessa Handel, Michael I.: *Clau-
sewitz and Modern Strategy*, Frank Cass, London, 1986.
- O'Brien, Phillips P.: "East versus West in the Defeat of Nazi Germany". *Journal of Strategic
Studies*, Vol 23, No. 2, June, 2000.
- Ogarkov, Nikolai V. (1978), "The Deep Operations (Battle)", in Orenstein, Harold S.
(käännös) & David M. Glantz (esipuhe ja esittely), *The Evolution of Soviet Operational
Art, 1927–1991. The Documentary Basis, Volume II, Operational Art, 1965–1991*. Lon-
don: Frank Cass & CO, LTD, 1995b.
- Palmer, R. R.: "Frederick the Great, Guibert, Buelow: From Dynastic to National War"
teoksessa Paret, Peter (toim.): *Makers of Modern Strategy: From Machiavelli to the Nuclear
Age*, Princeton University Press, Princeton, NJ, 1986.
- Porch, Douglas: "Arms and Alliances: French Grand Strategy and Policy in 1914 and 1940"
teoksessa Kennedy, Paul (toim.), *Grand Strategies in War and Peace*, Yale University Press,
New Haven, 1991.
- Quast, Karl H.: "50 Jahre Ausrüstung des Heeres" teoksessa *50 Jahre Wehrtechnik und Aus-
rüstung*, Report Verlag, Bonn, 2005.
- Raudzens, George: "Firepower Limitations in Modern Military History". *Journal of the
Society for Army Historical Research* 271, Autumn 1989.
- Rautala, Ari: "Havaintoja Venäjän suurista sotaharjoituksista". *Sotilasaikakauslehti, toukokuu
5, 2013*.
- Regling, Volkmar: "Grundzüge der Landkriegführung zur Zeit des Absolutismus und im
19. Jahrhundert". *Deutsche Militärgeschichte, 1648–1939*, toimittanut Military Historical
Office, Manfred Pawlak Verlagsgesellschaft an München, Bernard & Graefe Verlag,
Herrsching, 1983.
- Ricks, Thomas E.: "What Counted: People, Plan, Inept Enemy". *Washington Post*, 10 April,
2003.
- Rink, Martin: "Das Herr der Bundeswehr im Wandel 1950–2005" teoksessa *Entschieden für
Frieden – 50 Jahre Bundeswehr*, Rombach Verlag, Freiburg in Brandenburg, 2005.
- Riper Paul K. van & Scales, Robert H. jr.: "Preparing for War in the 21st Century". *Para-
meters*, Autumn 1997.
- Rogers, Bernard W.: "Follow-On Forces Attack: Myths and Realities". *NATO Review* 6,
1984.
- Rooney, Ben: "US Puts Tactics before Tanks with a Fraction of Schwarzkopf's Force". *Daily
Telegraph*, 26 March, 2003.
- Rosinski, Herbert "Frontières conceptuelles entre stratégie, opérations et tactique dans l'art
de la guerre". *Stratégique: Économica*. (Stratégique 68, 4–97, Économica pp. 7–19.).
(Katso Objectif Doctrine N° 39, kirjoittanut Hervé Coutau-Bégarie).
- Samuelson, Lennart: "Mikhail Tukhachevsky and War Economic Planning: Reconsidera-
tions on the Pre-war Soviet Military Build-Up". *Journal of Slavic Military Studies*, Vol 9,
No 4, December, 1996.

- Savushkin, R. A.: "The Evolution of Views on Defense in the Interwar Years". *Voennaja Mysl / Military thought*, 1/1987, Moscow, 1987.
- Scheler, Wolfgang: "Die weltanschaulichen und ideologischen Grundlagen der Militärwissenschaft in der DDR, Entstehung, Entwicklung und Bruch" *Militärwissenschaft in der DDR 1949–1990, DSS, Heft 5*, Dresden, 1992.
- Schneider, James: "The Theory of the Empty Battlefield". *RUSI Journal*, September 1987.
- Schrader, Esther: "War, On Advice of Counsel". *Los Angeles Times*, 15 February, 2002.
- Showalter, Dennis E.: "Total War for Limited Objectives: An Interpretation of German Grand Strategy" teoksessa Kennedy, Paul(toim.): *Grand Strategies in War and Peace*, Yale University Press, New Haven, Connecticut, 1991.
- Showalter, Dennis E.: "Prussian-German Operational Art, 1740–1943" teoksessa Olsen, John Andreas & van Creveld, Martin (toim.): *The Evolution of Operational Art, From Napoleon to the Present*, Oxford University Press, Oxford, 2011.
- Simpkin, Richard E.: "Manoeuvre Theory and the Small Army". *British Army Reviews*, December 1984.
- Sinnreich, Richard Hart: "An Operating Concept in Search of Modesty". *Lawton Constitution*, July 6.
- Spiller, Roger J.: "In the Shadow of the Dragon. Doctrine and the U. S. Army after Vietnam". *RUSI Journal*, December 1997.
- Sprey, Pierre M: Round Table Session 11: "The Modernization Debate: Quantity versus Quality". *The "Military Reform" Debate. Directions for the Defense Establishment for the Remainder of the Century, Senior Conference XX, Background Pamphlet*, West Point, New York, 3–5 June 1982.
- Starry, Donn A.: "A Tactical Evolution – FM 100-5". *Military Review*, August 1978.
- Stein, Fred P.: "Observations on the Emergence of Network Centric Warfare. <http://www.dodcrp.org.steincw.htm>
- Stockfisch, Dieter: "Im Spannungsfeld zwischen Technologiefortschritt und Führungsverständnis Auftragstaktik". *Marineforum 12*, Dezember 1996.
- Strohmeier, Holger: "Den operativa ledningens utveckling i Tyskland." *C-uppsats 19 100:1055*, Operativa institutionen, Försvarshögskolan, Stockholm, 2001.
- Stumpf, Reinhard: "Die Wiederverwendung von Generalen". *Entschieden für Frieden – 50 Jahre Bundeswehr*, Rombach Verlag, Freiburg in Brandenburg, 2005.
- Sturm, Eberhard: "Die Entwicklung der taktischen Ansichten der Landstreitkräfte". *Militärwissenschaft in der DDR 1949–1990, DSS, Heft 5*, Dresden, 1992.
- Swain, Richard M.: "Filling the Void: The Operational Art and the U.S. Army" teoksessa McKercher & Hennessy (toim.): *The Operational Art. Developments in the Theories of War*, Praeger, London, 1996.
- Terraine, John Alfred: "History and the Indirect Approach". *Journal of the Royal United Service Institute*, Vol 116, June 1971.

- Terraine, John A: "British Military Leadership in the First World War" teoksessa Liddle, Peter (toim.): *Home Fires and Foreign Fields: British Social and Military Experience in the First World War*, Brassey's Defence, London, 1985.
- Thorette, Bernard: "L'avenir des forces terrestres". *Défense nationale et sécurité collective*. Comité d'études de défense nationale, Paris, June, 2006.
- Tomgram: "Mike Davis on a 21st century Assyria with laptops", February 26, 2003, http://tomdispatch.org/post/440/mike_davis_on_a_21st_century_assyria_with_laptops
- Ulfving, Lars: "Sovjetunionens kärnvapenprogram". *KKrVa nr. 2*, Stockholm, 1992.
- Varfolomeyev, N.: "Strategiya v akademicheskoy postanovke". *Voyna i revolyutsiya*, November, 1928.
- Vego, Milan: "Network-Centric Is Not Decisive". *Naval Institute Proceedings*, volume 129, January 2003.
- Vološin, L. I.: (Tuntematon venäläinen otsikko), *Военная мысль (Vojennaja Mysl)* 8/1978, Москва (Moskva), 1978.
- Wallace, W. P.: "Operational Concepts". *Military Review*, July 1984.
- Ware, Lewis: "Some Observations of the Enemy as a System". *Airpower Journal*, Winter 1995, s. 2, <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/ware.html>
- Wellershoff, Dieter: "Das Ganze vor seinen Teilen sehen" teoksessa Bremm, Klaus-Jürgen Mack, Hans-Hubertus & Rink, Martin: *Entschieden für Frieden – 50 Jahre Bundeswehr – 1955 bis 2005*, Rombach Verlag, Freiburg in Brandenburg, 2005.
- Wenzke, Rüdiger: "Die Nationale Volksarmee (1956–1990)". *Im Dienste der Partei, Handbuch der bewaffneten Organe der DDR*, toimittaneet Torsten Diedrich et al. Das Militärgeschichtliche Forschungsamt, MGFA, Potsdam, 1998.
- Wiegrefe, Klaus: "Blühende Landschaften". *Spiegel Special 1/2006 – Die 50er Jahre*, Spiegel Verlag, Hamburg, 2006.
- Willmott, H. P.: "Doctrine as the 'Danger on the Utmost Edge of Hazard'" teoksessa Olsen, John A.: *From Manoeuvre Warfare to Kosovo?*, Luftkrigsskolen og Forsvarets stabsskole, Trondheim/Oslo, 2001.
- Young, Thomas-Durell: *Bundeswehr Plans for a National Command and Control Structure, SSI Special Report*, Strategic Studies Institute U. S. Army War College, Carlisle, 24 mars 1992.
- Zaharov, M. V.: "On the Theory of the Deep Operations", (1970) teoksessa Orenstein, Harold S. (kääntäjä) & Glantz, David M. (esipuhe & esittely): *The Evolution of Soviet Operational Art 1927–1991, volume II*, Frank Cass, Ilford, Essex, 1995b.
- Zehrer, Hartmund: "Aspekte operativer Führung". *Europäischer Sicherheit Nr. 8/1993*, Verlagsgruppe Koehler/Mittler, Bonn, 1993.
- Zeitler, Kurt: "Die Panzer-Gruppe v. Kleist im West-Feldzug 1940". *Wehrkunde*, 1959.
- Zervoudakis, A.: "L'Emploi de l'Armée en Indochine, 1951–1952". *Revue Historique des Armées*, nr. 186, 1992.

- Zetterling N. & Frankson, A.: "Analyzing World War II Eastern Front Battles". *Journal of Slavic Military Studies, Vol 11, No 1, March, 1998.*
- Zetterling, Niklas: "Myter om Sovjetisk krigskonst". *Kungliga Krigsvetenskapsakademins Handlingar och Tidskrif, No 5/96.*
- Zhai, Qiang: "Transplanting the Chinese Model: Chinese Military Advisers and the First Vietnam War, 1950–1954". *Journal of Military History, Volume 57, 1993a.*
- Zhai, Qiang: "China and the First Indochina War". *The China Quarterly, Volume 133, 1993b.*
- Zimmermann, John D.: "Net-Centric Is about Choices". *Proceedings 1, January 2002.*
- Zlobin, V. & Vetosnikov, L.: "Ob operativnom iskusstvie Sovjetskoj Armii". *Voennaja Mysl, Moscow, 1947.*
- Tuntematon kirjoittaja: "Schnelligkeit tut not". *Militär-Wochenblatt, Nr. 7, 17 August 1931.*
- Tuntematon kirjoittaja: "Hintergrundinformationen zur Eingliederung von Soldaten der NVA in die Bundeswehr". *www.bundeswehr.de*
- Tuntematon kirjoittaja: "Champion of a New American Way of War". *Seapower Magazine, June 2003.*
- Tuntematon kirjoittaja: "Awacs-Einsatz war verfassungswidrig". *Die Zeit, No 19/2008.* Zeitverlag Gerd Bucerius GmbH & Co. KG, Hamburg, 7 May. <http://www.zeit.de/online/2008/19/bundeswehr-urteil>
- Варфоломеев, Н.: "Стратегия в академической постановке". *Война и Революция, № 11, 1928,* suom. Varfolomejev, N.: "Strategian akateeminen asema". *Vojna i revoljutsija -lehti. Военный энциклопедический словарь, Москва 1983 (Vojennyi entsiklopeditsjeski slovar, Moskva 1983.*
- Груглов, В., В.: "О вооружённой конфликте будущего". *Военная Мысль, № 5, 1998,* suom. Kruglov, V., V.: "Tulevaisuuden sotilaallisesta konfliktista", engl. "Tendencies in Armed Conflicts Today". *Vojennaja Mysl', № 5, 1998.*
- Злобин, В, Ветошников, Л.: "Об оперативном искусстве Советской армии". *Военная Мысль, Москва, 1947.* Zlobin, V. & Vetosnikov, L.: "Ob operativnom iskusstvie Sovjetskoj Armii", "Neuvostoarmeijan operaatiotaidosta". *Vojennaja Mysl, Moskva, 1947.*
- Резниченко, В., Г.: "Подготовка и проведение армейских операции (Исторический опыт и современность)". *Военная Мысль № 1, 1991,* suom. Reznitschenko, V., G.: "Armeijan operaation valmistelu ja toteutus (Historialliset kokemukset ja nykyaika)", engl. "Preparation and Conduct of Army Operations: Historical Experience and Contemporary". *Vojennaja Mysl' № 1, 1991.*
- Родионов, И. Н.: "О некоторых положениях советской военной доктрины". *Военная Мысль, № 3, 1991,* suom, Rodionov, I., N.: "Neuvostoliiton sotilaallisen doktriinin muutamia peruskohtia", engl. "On Several Tenets of Soviet Military Doctrine". *Vojennaja Mysl' № 3, 1991.*

Салманов, Г. И.: ”Советская военная доктрина и некоторые взгляды на характер войны в защиты социализма”. *Военная Мысль*, № 12, 1988, suom. Salmanov, G., I.: ”Neuvostoliiton sotilaallinen doktriini ja muutamia näkemyksiä sodan luonteesta ja sosialismin suojelemisesta, Soviet Military Doctrine and some Views of the Nature of War in Defense of Socialism”. *Vojennaja Mysl’* № 12, 1988.

Sotilasjulkaisut ja arkistomateriaali:

Allied Joint Doctrine *AJP-01 (B), Operations*, Chapter 2, Section IV. (NATO document, unrestricted).

Armeearzt AOK 9. (Germany).

”Army Deputy Chief of Staff for Operations and Plans and Air Force Deputy Chief of Staff for Plans and Operations Memorandum”: *USA and USAF Agreement on Apportionment and Allocation of Offensive Air Support (OAS)* INFORMATION MEMORANDUM, THO, 23 May 1981.

BDM Corporation: *Generals Balck and Von Mellenthin on Tactics: Implication for NATO Military Doctrine*, McLean, VA, 1980.

Boevoy Sostav Sovetskoy Armii, Voenizdat, Moskva, 1972.

Bundesarchiv-Militärarchiv, Freiburg, aktit RW 6/v.552, BA-MA RW 6/v.553, BA-MA RH 2/1343.

Bundesarchiv-Militärarchiv, OKH Org. Abt. Bundesarchiv-Militärarchiv, Freiburg, Akt RH 2/1343.

Bundesarchiv-Militärarchiv, OKH/Org. Abt. 26.7.44, Notiz: Verbände, Stand 1.6 ja Notz: Fechtende Heeresstruppe, Stand 1.6, Bundesarchiv, Freiburg, RH 2/1341.

Bundesarchiv-Militärarchiv, OKH/org. Abt.24.7.44, *Iststärken und Tagesstärken des Feldheeres aufgegliedert nach Kriegsschauplätzen, nach dem Stand 1.6.44*, Bundesarchiv, Freiburg, RH 2/1339.

Bundesarchiv-Militärarchiv. RH 2/1341. OKH/Org. Abt. 26.7.44. Notiz: Verbände, Stand 1.6 och Notz: Fechtende Heeresstruppe, Stand 1.6., Freiburg.

Bundesarchiv-Militärarchiv. RH 2/2649. OKH/FHO. Kräftegegenüberstellung 1.6.44, Freiburg.

Bundesminister der Verteidigung: *Berliner Erlass*, Berlin, 2005.

Bundesminister der Verteidigung: *Neuausrichtung der Bundeswehr – Grobausplanung, Ergebnisse und Entscheidungen*, Bundesministerium der Verteidigung, Bonn, 2000.

Bundesminister der Verteidigung: *Verteidigungspolitische Richtlinien (Berlin den 27 Mai 2011)*, www.bmvg.de/portall/bmvg_Sicherheitspolitik, Dokumente, 9.7.2012.

Bundestag, *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland*, Berlin, 2007.

Bundeswehr, *HDv 100/1 – Grundsätze der Truppenführung des Heeres, Mars 1956*, Bonn, Oktober 1956.

- Bundeswehr, *HDv 100/100 – Truppenführung des Heeres*, 1973, Bonn, 1973.
- Bundeswehr, *HDv 100/100*, Bonn, 1987.
- Bundeswehr, *HDv 100/100 – Truppenführung von Landstreitkräften*, Bonn, 2007.
- Bundeswehr: *Operative Leitlinie für Einsätze der Streitkräfte (OpLESK)*, Bundeswehr, Bonn, 1999.
- Bundeswehrin internetsivut, *www.bundeswehr.de. Streitkräfte. 2012.*
- Chef der Heeresleitung*, Truppenführung, 2 vols., E. S. Mittler & Son, Berlin, 1933.
- Der Bundesminister der Verteidigung: *Militärische Planungen des Warschauer Paktes*, Bonn, im Januar 1992.
- Der Heeresarzt im Oberkommando des Heeres, GenStdH/Gen Qu, Az 1335 c/d (IIb), Personelle blutige Verluste des Feldheeres, Berichtige Meldung für die Zeit vom 1.6.1944 bis 10.1.1945, Microfilm T78, Roll 414, Frame 6383234f.
- Design for Operations – the British Military Doctrine*, Army Code No. 71451, kirjoitettu yleisesikunnan valvonnassa, UK Ministry of Defence, MoD, London, 1989.
- Director, Force Transformation, Office of Secretary of Defense: *Network-Centric Warfare: Creating a Decisive Warfighting Advantage*. Washington, D.C., Department of Defense, Winter, 2003.
- Director, Force Transformation, Office of Secretary of Defense: *The Implementation of Network-Centric Warfare*. Washington, D.C., Department of Defense, 5 January 2005.
- Dokumenty i materialy: *Pomostj sovetskich vojsk v vosstanovlenii narodnogo kozjajstva Belorusii*, julkaistu aikakauslehdessä *Voenno Istoritjeskij Zjurnal*, No 6, 1964.
- FM 3-0 Operations*, <http://downloads.army.mil/fm3-0/FM3-0.pdf>, helmikuu 2008.
- ”Folkkommisarien för försvaret i Sovietunionen”. *Röda Arméns taktik, översättning av 1936 års sovjet-ryska fältreglemente jämte kort översikt över Röda Arméns organisation*, Militär-literaturföreningens förlag, Stockholm, 1937. Alkuperäisteos on *Временный полевой устав РККА 1936 (ПУ-36)*, Нар. ком. обороны СССР, Воениздат, Москва, 1937, suom. *Työläisten ja talonpoikien armeijan väliaikainen kenttäohjesääntö 1936, (PU-36)*.
- Forsvarets overkommando: *Forsvarets fellesoperative doktrine, FFOD del A og B*, Oslo, 2000.
- Forsvarets overkommando/Operasjonsstaben: *Forsvarssjefens grunnsyn for utvikling og bruk av norske militære styrker i fred, krise og krig*, Forsvarets overkommando, Oslo, 2005.
- Försvarsmakten: *Militärstrategisk doktrin (MSD)*, Swedish HQ, Stockholm, May 2002.
- Försvarsmaktens underrättelsedoktrin, remissutgåva*, HKV/MUST, Stockholm, 2003.
- Från Röda Armén: *Översättning av 1929 års fälttjänstreglemente*, Militär-literaturföreningens förlag, Stockholm, 1930.
- Freundeskreis der Offiziere der Panzertruppe: *50 Jahre Panzertruppe der Bundeswehr – 1956–2006*, Armour Research, Uelzen, 2006.
- Gen. Insp. d. Pz. Tr., Einsatzbereite Pz. u. Stu. Gesch. Ost, National Archives, Washington, D. C., Microfilm Publication T78, Roll 145, Frame 6075856.

- Geschichte des Zweiten Weltkrieges, Osa 4.*, Militärverlag der DDR, Berlin 1975–85.
- Geschichte des Zweiten Weltkrieges, Osa 9.*, Militärverlag der DDR, Berlin 1975–85.
- Headquarters, Department of the Army, *FM 3-0: Operations, June 2001.*
- Hoffmann, Rudolf & Toppe, Alfred. *Series of manuscripts.* National Archives. Code MS # P-190. Washington D.C.
- J9 Joint Futures Lab. *A Concept for Rapid Decisive Operations, RDO Whitepaper version 2.0.* Norfolk, VA: U.S. Joint Forces Command, Coordinating Draft.
- Joint Chiefs of Staff: *Observations on the Emergence of Network-Centric Warfare, Information Paper*, s. 2. <http://www.dtic.mil/jcs/j6/education/warfare.html>
- Joint Publication (JP) 3-0: Doctrine for Joint Operations*, 10 September 2001.
- Joint Publication 01: Joint Warfare of the Armed Forces of the United States*, Chairman of the Joint Chiefs of Staff, Washington, D.C., 10th January, 1995.
- Joint Publication 1-02, DoD Dictionary of Military and Associated Terms (definitions)*, www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp1_02.pdf
- Joint Publication 2-01.3*, 16 June 2009.
- Joint Publication 3-0, Doctrine for Joint Operations*, www.fs.fed.us/fire/doctrine/genesis_and.../dod_joint_ops_doctrine.pdf
- Joint Publication 3-0: Joint Operations*, U. S. Government Printing Office, Washington, D. C., 17 September 2006.
- Joint Doctrine Publication (JDP) 3-40, Security and Stabilisation: The Military Contribution, The Development, Concepts and Doctrine Centre*, Ministry of Defence, Shrivenham, Swindon, Wiltshire, November 2009.
- Joint Publication 5-0, Joint Operation Planning, Revision, Final Coordination*, 11 April 2006
- Joint Publication 5-0: Joint Operation Planning*, U. S. Government Printing Office, Washington, D. C., 26 December 3, 2006.
- Joint Publication 5-0, Joint Operations Planning, Joint Chiefs of Staff*, 11 August 2011.
- Joint Warfighting Center: *Commander's Handbook for an Effects-Based Approach to Joint Operations*, Joint Warfighting Center, Joint Concept Development and Experimentation Directorate, Standing Joint Force Headquarters, 24 February 2006, http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/jfcom/ebo_handbook_2006.pdf
- Joint Doctrine Note 7/06, Incorporating and Extending the UK Military Effects-Based Approach*, Ministry of Defence, Director General Development, Concepts and Doctrine, London, September 2006.
- Joint Warfighting Center: *Commander's Handbook for Operational Design and Joint Operation Planning*, U. S. Joint Forces Command, Joint Warfighting Center, Initial Draft, Norfolk, Virginia, September 2009.
- Leijonhielm, J. (projektin johtaja): *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – en förnyad bedömning 2002*, FOI rapport FOI-R-08111-SE ISSN 1650-1942, Stockholm, 2003.

- Leijonhielm, J. (projektin johtaja) ja muut: *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – problem och trender*, FOI-R-1662-SE, Juni 2005.
- Militärgeschichtliches Forschungsamt: *Das Deutsche Reich und der zweite Weltkrieg, Bd. 4: Der angriff auf die Sowjetunion*, Deutsche verlagsanstalt, Stuttgart, 1979.
- Mueller-Hillebrand, Burkhardt: *Deutsche und Sowjetrussische Militaerische Fuehrung im Zweiten Weltkriege*. P-145, ZA/1 2162, Studien der Historical Division Headquarters, United States Army Europe, Foreign Military Branch, Bundesarchiv-Militaerarchiv, BA-MA, Freiburg.
- National Archives. Microfilm Publication T78, Roll 145, Frame 6075856. Gen. Insp. d. Pz. Tr., Einsatzbereite Pz. u. Stu. Gesch. Ost, Washington, D. C.
- National Archives. Microfilm Publication T78, Roll 411, Frame 6383128. OKH/Gen. St.d.H./Org.Abt. Nr. I/16620/44 g.Kdos., v. 16.4.44, "Entwicklung der Iststärke des Ostheeres", Washington, D. C.
- National Archives. Microfilm publication T78, Roll 414, Frame 6383234-5. GenStdH/GenQu Az 1335 c/d (Iib). "Personelle blutige Verluste des Feldheeres, berichtigte Meldung für die Zeit vom 1.6.1944 bis 10.1.1945", Washington D. C.
- National Archives. Microfilm Publication T78, Roll 414, Frames 6383314. Der Heeresarzt im OKH, 10-Tagemeldungen Jan – March 1944, Washington D. C.
- National Archives. Microfilm Publication T78, Roll 414, Frames 6383333, Washington D. C.
- Nationale Volksarmee Militärakademie "Friedrich Engels": *Grundlagen der modernen operativen Kunst (1962)*, NVA, Dresden, 1962.
- Nationale Volksarmee Militärakademie "Friedrich Engels", *Einführung in die operative Kunst der Landstreitkräfte (1974)*, NVA, Dresden, 1974.
- Nationale Volksarmee Militärakademie "Friedrich Engels", *Die Allgemeine Grundlagen der Angriffsoperationen einer Front und einer Armee (1982)*, NVA, Dresden, 1982.
- NATO office of information and press *The North Atlantic Treaty, Article 6, NATO Handbook*, Brussels, 1995.
- NTIS order #PB87-100343, July 1986, <http://www.fas.org/ota/reports/8630.pdf>, kesäkuu 2004.
- OpLESK (Operative Leitlinie für Einsätze der Streitkräfte), Bundeswehr, Bonn, 1999.
- PM (MUST) 2000-05-08, Ryska federationens militärdoktrin*.
- Rekkedal, Nils Marius, Lütcken, Carsten A. & Johansen, T.: *Utviklingen av moderne krigføring – Introduksjon til det sentrale militærteoretiske og teknologiske grunnlag for moderne militærmakt*, FFI/Rapport-92/5027, Kjeller, Norway, 1992.
- Rekkedal, Nils Marius: *Krigføring ved inngangen til det 21. århundre*, FFI/Rapport-96/04460, Kjeller, 1996a.
- Rekkedal, Nils Marius: *Manøverkrigføring – Viktige begreper og problemstillinger*, FFI/Rapport-96/03664, Kjeller, 1996b.

- Schadewitz, Michael: *Einsätze des "schweren Panzerregiments Bäke 24. January 1944"*, Bundesarchiv, akt MSg 2/4396, Freiburg.
- Schoomaker, Peter J.: "Opening Statement of General Peter J. Schoomaker, Army Chief of Staff, Before the Senate Armed Services Committee", Washington, D. C. 29 July, 2003.
- Scribner, Edwin G.: "Doctrine development by TRADOC, May 1973 – December 1979", CARL Archive, Box 106A, CGSC 82, DTAC-038, "Scribner paper on Doctrinal Process", TRADOC archives.
- SHAA I 157, février 1958, nr 500/EMAA/3/OP/DR: *Instruction provisoire d'emploi des hélicoptères en AFN*.
- Sprey, Pierre M: "Round Table Session 11: The Modernization Debate: Quantity versus Quality". *The "Military Reform" Debate. Directions for the Defense Establishment for the Remainder of the Century, Senior Conference XX, Background Pamphlet*, West Point, New York , 3–5 June 1982.
- Swan, Robin P.: *The Pieces of a Military Chessboard: What Is the Contemporary Significance of Jomini's Design of a Theater of Operations?*, U. S. Army Command and General Staff College, Ft. Leavenworth, KS, 1991.
- Technologies for NATO's Follow-On-Forces Attack Concept, special report, OTA-ISC-312*, U. S. Congress, Office of Technology Assessment, U. S. Government Printing Office, Washington, D. C., July 1986.
- The Joint Warfighting Center, USJFCOM: *Pamphlet 7: Operational Implications of Effects-based Operations (EBO)*, 17 November 2004.
- Third Infantry Division (Mechanized), *After Action Report, Operation Iraqi Freedom*.
- "Unterrichtung durch den Wehrbeauftragten". *Jahresbericht 2007 (49. Bericht), Deutscher Bundestag 16. Wahlperiode*, Drucksache 16/8200, Berlin, 2008.
- U. S. Army & U. S. Marine Corps: *Counterinsurgency Field Manual*. Esipuhe kenraali David H. Petraeus, kenraaliluutnantti James F. Amos ja everstiluutnantti John A. Nagl, The University of Chicago Press, Chicago, 2007.
- U.S. Army: *FM 3-0, Operations*. Washington, D. C.: Headquarters, Department of the Army, 2001.
- U.S. Army: *Field Manual 3-0, Operations*. Washington, D. C.: Headquarters, Department of the Army, February 2008.
- U.S. Army: *Field Manual FM 3-24, Counterinsurgency*. Washington D. C.: Headquarters of the Army, December 2006.
- U.S. Army: *FM 100-5, Operations*. Washington, D. C.: Department of the Army, July 1976.
- U.S. Army: *FM 100-5 Operations*, Department of the Army, Washington, D. C., 20 August 1982.
- U.S. Army: *FM 100-5 Operations*, Headquarters, Department of the Army, Washington, D. C.: U.S. Government Printing Office, 5 May 1986.

- U.S. Army: *FM 100-5, Operations*. Washington, D. C.: Headquarters, Department of the Army, 1993.
- U.S. Department of Defense: *Dictionary of Military Terms*. Mechanicsburg, Greenhill Books, PA, 1999.
- U.S. Joint Forces Command: *Major Combat Operations*. Washington, D. C.
- United States Marine Corps: *Warfighting Publication 3-33-5*, Washington. D. C, 2005.
- Unterrichtung durch den Wehrbeauftragten - Jahresbericht 2007 (49. Bericht), Deutscher Bundestag 16. Wahlperiode, Drucksache 16/8200, Berlin, 2008.
- USJFCOM: *Commander's Handbook for an Effects-Based Approach to Joint Operations*, January 2006. Julkaistu myös www.au.af.mil/au/awc/awcgate/jfcom/lebo_handbook_2006.pdf, kesäkuu 2010.
- UU-74 (1974). *1974 års underrättelseutredning*, bilaga 2. Stockholm.
- Vojeninform. Ryska försvarsministeriets informationstjänst – kalender, 2002.
- Военный энциклопедический словарь*, Москва 1983 (*Vojennyi entsiklopeditsjeski slovar*, Moskva 1983).
- Временный полевой устав РККА 1936 (ПУ-36)*, Нар. ком. обороны СССР, Воениздат, Москва, 1937.

Tietoja käytetystä Internet-aineistosta:

- ”Awacs-Einsatz war verfassungswidrig”, *Die Zeit* Nr. 19, 7 Mai 2008, Zeitverlag Gerd Bucerius GmbH & Co. KG, Hamburg, 2008, <http://www.zeit.de/online/2008/19/bundeswehr-urteil>, 8.12.2008.
- ”Broschüre zur Neuausrichtung”, http://www.bmvg.de/portal/a/bmvg_Journal, 9.7.2012.
- Bundesministerium der Justiz: *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland* (Saksan liittotasavallan perustuslaki), § 65a, spitz2010.
- Bundesministerium der Verteidigung: ”Der Dresdener Erlass (2012), Grundsätze für die Spitzengliederung, Unterstellungsverhältnisse und Führungsorganisation im Bundesministerium der Verteidigung und der Bundeswehr”, Der Bundesminister, Dresden, 21 März 2012, <http://www.bmvg.de/portal/a/bmvg>, 9.7.2012.
- Bundesministerium der Verteidigung: ”Ergänzende Festlegungen zu den Grundsätzen für die Spitzengliederung, Unterstellungsverhältnisse und Führungsorganisation im Bundesministerium der Verteidigung und der Bundeswehr”, Der Bundesminister, Dresden, 21 März 2012, <http://www.bmvg.de/portal/a/bmvg>, 9.7.2012, Ministerium, Aufbau und Funktion, Organisationsplan (Das Organigramm des BMVg).
- Bundesministerium der Verteidigung: Broschüre zur Neuausrichtung, <http://www.bmvg.de/portal/a/bmvg>, 9.7.2012.
- Bundesministerium der Verteidigung: *Das Organigramm des BMVg*, <http://www.bmvg.de/portal/a/bmvg>, 9.7.2012.

- Bundesministerium der Verteidigung: Verteidigungspolitische Richtlinien, Berlin 27.5.2011, www.bmvg.de/portal/a/bmvg, 9.7.2012.
- Bundeswehr: *Hintergrundinformationen zur Eingliederung von Soldaten der NVA in die Bundeswehr*, 18.11.2008.
- Bundeswehr: http://www.bundesregierung.de/nn_453986/Content/EN/Artikel/Auslandseinsatze-der-Bundeswehr/2008-04-24-chronologie-der-einsaetze__en.html, 1.12.2008.
- Bundeswehr: www.bundeswehr.de, 9.7.2012.
- Deutscher Bundestag: "Unterrichtung durch den Wehrbeauftragten". *Jahresbericht 2007 (49. Bericht)*, Deutscher Bundestag 16. Wahlperiode, Drucksache 16/8200, Berlin, 2008.
- Dieter, George: *Die Gründung der NVA, artikel i Informationsheft 18*, Deutscher Bundeswehrverband Landesverband Ost - Arbeitsgruppe Geschichte und Integration, Berlin, 2006, <http://www.aggi-info.de/fileadmin/Artikel/info%2018/Art%205%20George.pdf>, 20.10.2008.
- "Einsatzführungskommando", <http://www.einsatz.bundeswehr.de>, 9.7.2012.
- Fuller, J. F. C.: *The Foundations of the Science of War*, U. S. Army Command and General Staff College Press, Fort Leavenworth, Kansas, <http://usacac.army.mil/cac2/cgsc/carl/download/csipubs/FoundationsofScienceofWar.pdf>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Revolution_in_Military_Affairs, kesäkuu 2008.
- <http://usmilitary.about.com/od/glossarytermsj/glj3373.htm>, 4.6.2009.
- <http://usmilitary.about.com/od/glossarytermsj/glj3403.htm>, 2.6.2009.
- http://wapedia.mobi/en/Georges_Thierry_d'Argenlieu, 18.2.2011.
- <http://www.answers.com/topic/creighton-abrams>, 4.12.2008.
- http://www.bundeswehr.de/Einsatze_Staerke, 9.7.2012.
- <http://www.globalsecurity.org/military/systems/aircraft/f-111-variants.htm>, 23.7.2009.
- http://www.indochine-souvenir.com/recits/tem10_jdecoux.pdf, 3.6.2009.
- http://www.intelligence.gov/0-natsecact_1947.shtml, 2.12.2008.
- <http://www.interarmees.fr/article.php?article=1278&nom=Glossaire>, 4.4.2009.
- <http://www.military.com/opinion/0,15202,168924,00.html>, 1.8.2008.
- http://www.ndu.edu/inss/Press/jfq_pages/editions/i53/13.pdf, 5.6.2008.
- <http://www.ndu.edu/library/goldnich/goldnich.html>, 10.1.2009.
- <http://www.rand.org/pubs/papers/2005/P6751.pdf>, 8.7. 2009.
- <http://www.state.gov/r/pa/ho/time/curl/17603.htm>, kesäkuu 2009.
- http://www.svd.se/kultur/understrecktet/roda-armens-segervapen-i-nytt-ljus_120610.svd, 23.6.2005.
- <http://www.vietnamgear.com/Indochina1946.aspx>, helmikuu 2011.

- Jochen Bittner, ”Die Bundeswehr – eine Generalsabrechnung”, artikkeli *Die Zeit -lehdessä nr 04/2008*, Hamburg: Zeitverlag Gerd Bucerius GmbH & Co. KG, 17 jan 2008, <http://www.zeit.de/2008/04/Bundeswehr>
- Joint Chiefs of Staff: *Observations on the Emergence of Network-Centric Warfare, Information Paper*, s. 2. <http://www.dtic.mil/jcs/j6/education/warfare.html>
- Leersch, Hans-Jürgen: ”Lange Mängelliste beim Afghanistan-Einsatz”. *Die Welt*, 19.12.2006, http://www.welt.de/print-welt/article703575/Lange_Maengelliste_beim_Afghanistan_Einsatz.html, 8.12.2008.
- Lind, William S.: ”Was Military Reform Ever Possible?” 2.6.2008.
- Löffler, Hans-Georg: ”Studium an sowjetischen Militärakademien”. *Informationsheft 14*, Deutscher Bundeswehrverband Landesverband Ost - Arbeitsgruppe Geschichte und Integration, Berlin, 2004, <http://www.aggi-info.de/fileadmin/Artikel/info%2014/Art4.pdf>, 20.10.2008.
- Menning, Bruce W: *Operational Art's Origins*. <http://www.cgsc.army.mil/milrev/milrvweb/engsp/men.html>, 1.9.2011.
- Stein, Fred P.: *Observations on the Emergence of Network Centric Warfare*, ss. 2–4 ja 6–7, <http://www.dodcrp.org/steincw.htm>
- Wikipedia: http://en.wikipedia.org/wiki/Revolution_in_Military_Affairs, elokuu 2008.
- Zola, Émile: ”Sedan”, kolumni. *Le Figaro* 1.9.1891. Koko artikkeli <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k2816026>. Englanninkielinen versio <http://www.letas.ufjf.br/neolatinas/medial/publicacoes/cadernos/a4neledwardlasseigne.pdf>

Haastattelut, luennot, ym.

- Bild, Pär: Luentomateriaali. Pär Bild opiskeli Venäjän Federaation Yleisesikunta-akatemiassa 1.8.1998–25.6.2001 ja oli sittemmin oli Ruotsin sotilasiamiehenä Moskovassa.
- Brownlee, Romie & Mullen, William J. III: *Changing an Army: An Oral History of General William E. DePuy*, United States Army Military History Institute, Carlisle Barracks, Pennsylvania, 1979.
- Cebrowski, Arthur: *Network-centric Warfare: An Emerging Military Response to the Information Age*, esitelmä Network Centric Operations NDIA Conference, 29.6.1999.
- Cebrowski, Arthur: Virallinen puhe: ”Transformation Trends”. Speech to the Heritage Foundation, Office of Force Transformation, Washington, D. C., 13.5.2003a.
- Cebrowski, Arthur K.: *Military Transformation Strategic Approach*, Office of Force Transformation, Washington, D. C., December 2003b.
- Coutau-Bégawarrie, Hervé: Luento ”Operational Art” Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulussa marraskuussa 2003.
- Crowder, Gary L.: Esittely U.S. Defense Departmentissa 19 maaliskuuta 2003.
- Géré, François : Sähköpostiviesti Lars Wedinille 2.11.2005.

- Géré, François: Haastattelu (Lars Wedin) helmikuussa 2009.
- Guéltou, Frédéric : Haastattelu (Lars Wedin) 6.12.2006. Frédéric Guéltou työskenteli Ranskan asevoimien Sotahistorian laitoksella.
- Guéltou, Frédéric : Sähköpostiviesti Lars Wedinille helmikuussa 2009.
- IBM Consulting Service, *Transforming the military through sense and respond*, White Paper, January 2005.
- Lind, William S: Nils Marius Rekkedal in keskustelu Lindin kanssa Krigsskolenissa Oslossa.
- Lind, William S: Nils Marius Rekkedal in keskustelu Lindin kanssa Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulussa huhtikuussa 2001.
- Measuring Stability and Security in Iraq, June 2007*, raportti kongressille, perusteena puolustusministeriön Appropriations Act 2007, Section 9010, Public Law 109-2890.
- Porte, Rémy: Haastattelu (Lars Wedin) École Militairessa 16.2.2009.
- Riper, Paul K. van: ”Information Superiority”, lausunto valiokunnalle ’Procurement Subcommittee and Research and Development Subcommittee’, USA Edustajainhuoneen kansallisen turvallisuuden valiokunta, 20. maaliskuuta 1997.
- Swain, Richard M.: ”Filling the Void: The Operational Art and The U. S. Army”, esitelmäpaperi symposiumissa The Twenty-First Annual Military History Symposium of the Royal Military College of Canada, maaliskuu 1995b.

HENKILÖSTÖHAKEMISTO

A

Abbas, Ferhat 291
 Abrams, Creighton William 164
 Adenauer, Konrad 117, 118, 120–121, 124,
 Aït Ahmed, Hocine 274
 Alessandri, Marcel 242
 Alexander, Martin S. 273, 276, 278–279, 282, 286, 288, 292
 Alléhaut, Emile Julien Joseph Léopold 220
 Andropov, Juri 100
 Arc, Jeanne d' 288
 Argenlieu, Georges Thierry d' 232–233, 236, 244
 Argould, Antoine 223
 Aron, Raymond 217–218
 Asprey, Robert B. 243, 245, 251, 253
 Attlee, Clement 116
 Auriol, Vincent 236
 Aussaresses, Paul 285

B

Bailey, J. B. A. 44, 46
 Bao Dai 229, 248, 266
 Beaufre, André 15, 219, 296, 303
 Ben Bella, Ahmed 274, 287
 Ben Boulaid, Mustafa 274
 Ben M'hidi, Larbi 274
 Benn, Anthony 287
 Bergson, Henri 216
 Berija, Lavrenti Pavlovitš 90
 Bigeard, Marcel Maurice "Bruno" 223, 262, 272, 284, 288–290, 292, 296
 Bild, Pär 98, 102
 Bismarck, Otto von 28, 33–34
 Bitat, Rabah 274
 Blume, Wilhelm von 36–37, 42–43
 Blum, Léon 233
 Bollaert, Émile 233, 244
 Bonaparte, Napoleon 12, 21, 23, 25, 27–28, 33, 42, 157–158, 216, 229, 294, 298
 Boudarel, Georges 238, 272
 Boudiaf, Mohammad 274
 Boumédiène, Houari 288
 Boyd, John 64, 66–67, 69, 177, 182, 184, 306
 Brand, Dieter 147
 Brécard, Charles 220
 Brežnev, Leonid 77, 100
 Briand, Aristide 217

Brothier, Albert 223
 Bruchmüller, Georg 43
 Bugeaud, Thomas Robert 279
 Bunker, Ellsworth 164
 Burguete y Lana, Ricardo 299
 Bush, George W. 66
 Bülow, Adam Heinrich Dietrich von 194

C

Camon, Hubert 220
 Canby, Steven L. 64, 175, 177
 Carpentier, Marcel Maurice 242, 252
 Carter, Jimmy 164, 185–187, 189
 Castex, Raoul 216–217
 Castle, Barbara 287
 Castries, Christian de 262
 Challe, Maurice 291–294
 Chateau-Jobert, Pierre 223
 Chavineau, Louis Gabriel Alfred Narcisse 220–221
 Chen Geng 252
 Cherednichenko, M, myös Tšerednitschenko 67
 Churchill, Sir Winston 116, 306
 Clark, Wesley 171, 206,
 Clausewitz, Carl von 11, 15, 24–26, 28, 30, 33, 35–37, 39–41, 51, 63, 65, 83, 86, 151,
 157, 159, 163, 171, 194, 196, 199–200, 229, 272, 302, 306–307
 Clayton, Anthony 225, 239–244, 246, 247, 253, 255, 259–260, 271–272, 274, 279,
 281, 284, 286–287, 290–293, 296
 Clemenceau, Georges 216
 Clinton, William (Bill) 66
 Corbett, Julian S. 62
 Corum, James S. 51, 196, 282–283, 288, 290, 292–293
 Coulet, François 223
 Coutau-Bégarie, Hervé 6, 221, 226, 297–298, 302
 Creveld, Martin van 32–33, 45, 86
 Czege, Huba Wass de 51, 178, 206

D

Đặng Xuân Khu, ks. Trường Chinh 230
 Davidson, Phillip B. 207, 229, 238, 243–244, 247–249, 252, 254–257, 260–263, 266,
 270–271
 Decoux, Jean 226
 Decup, Sabine Marie 223–224, 236, 239, 241–242, 246, 248–249, 251–252, 260,
 267–268, 270, 276–278, 281–283, 289, 291–293, 296
 Delouvrier, Paul 291
 DePuy, William E. 23, 63, 164–166, 168, 170, 173–177
 Desportes, Vincent 225–226, 304–308
 Didouche, Mourad 274
 Doughty, Robert A. 175, 222

Douhet, Giulio 92
 Ducournau, Paul 223
 Duiker, William J. 233–235, 238, 263
 Du Picq, Ardant 215
 Dupuy, Trevor N. 29, 45

E

Echevarria II, Antulio J. 36–37
 Eden, Anthony 278
 Eisenhower, Dwight W. 61
 English, John 28–29, 31–34, 38–39, 41, 43–46, 48, 50, 52–53, 58, 73–74, 78, 80, 82
 Estienne, Jean Baptiste Eugène 220

F

Fall, Bernard B. 227, 230–232, 234, 236, 238, 240, 247, 253, 257–258, 262, 264, 270
 Flanner, Janet 283
 Foch, Ferdinand 46, 216, 219
 Foerster, Roland G. 28, 29, 34, 41, 52
 Foertsch, Friedrich 125
 Foley, Robert 38–39
 Fossey-Francois, Albert 223
 France, Pierre Mendès 243
 Franchini, Phillippe 252
 Frankson 58–59, 60
 Franz, Wallace P. 12–13, 26, 50–52, 63–64
 Freytag-Loringhoven, Hugo von 50–51, 158
 Frieser, Karl-Heinz 28, 52
 Fuller, John F. C. 21, 48–49, 54–55, 63, 73

G

Gallieni, Joseph 303
 Galula, David 223, 302–304
 Gamelin, Maurice Gustave 219, 220
 Gareev, Makhmut 110
 de Gaulle, Charles 126, 215–216, 218, 220, 223, 225–226, 232–233, 236, 291, 293–294, 296, 307
 Gehlen, Reinhardt 121
 Géré, François 220, 250, 255, 266, 302, 304, 307–308
 Geyer, Michael 43
 Giáp, ks. Võ Nguyễn Giáp 227, 229–231, 233–234, 236, 237–238, 240–242, 245–249, 251–252, 255–256, 259–265, 270–272, 295
 Giscard d'Estaing, Valéry Marie René Georges 296
 Gjelsten, Roald 6, 11, 14
 Glantz, David M. 54–56, 60, 67, 69, 72, 81, 88, 90–91, 94, 96, 98, 101, 180, 184
 Goltz, Colmar von der 35, 40–41
 Gorbatšov, Mihail 14, 101
 Grandmaison, Loiseau de 216
 Grolman, Karl Wilhelm Georg von 40

Guderian, Heinz 43, 118
 Gudmundsson, Bruce 47–48
 Görlitz, Walter 32–35, 39–42, 44, 46–47, 57

H

Hacket, Sir John 96
 Hamouda, Ait 284
 Hannibal 38
 Hart, Gary 65, 185
 Hennessy, Michael A. 20, 22, 28, 29, 71, 78, 84, 224
 Henriques, Richmond B. 178
 Heusinger, Adolf 118, 121–125, 127, 129–130
 Hồ Chí Minh 227–230, 232–233, 235, 238, 243, 252, 263, 266, 272
 Hoffmann, Heinz 144
 Holder, Leonard (Don) 50–51, 175, 178
 Horne, Alistair 223, 274, 279, 283, 285, 287, 289, 291, 294, 296
 Howard, Sir Michael 25, 26, 29–31, 163
 Hruštšov, Nikita 55, 87–88, 90–94
 Hughes, Daniel J. 26–27, 29–30, 42, 193

I

Iivana Julma 108, 111
 Isby, David C. 180, 181, 317
 Isserson, Georgii 299

J

Jeanpierre, Pierre Paul 223
 Jeltsin, Boris 104
 Jesin, Viktor 97
 Johnson, Garry 86
 Johnson, Lyndon B. 22, 173
 Joly de Maizeroy, Paul-Gédéon 298
 Jomini, Antoine Henri de 11, 21, 23–25, 40, 81, 157–158, 298
 Jones, Archer 175
 Juin, Alphonse Pierre 250

K

Kamenev, Sergei Sergejevič 56
 Kammerhoff, Holger 154
 Karber, Philip A. 175
 Keiger, J. F. V. 273, 276, 278–279, 292
 Kellogg, Frank 217
 Kennan, George 305
 Kennedy, John Fitzgerald 126
 Kesselring, Albert 43
 Khider, Mohammed 274
 Kleist, Paul Ludwig Ewald von 52–53
 Konev, Ivan Stepanovič 57, 90

Kopytko, Vasili Kirillovitš 56–57, 76–77
 Korb, Lawrence (Larry) 65–66, 84, 161, 163, 177–178, 182, 184–185
 Kozin, Vladimir 104
 Krause, Michael D. 20, 27–28, 32, 34, 81, 222
 Krim, Belkacem 274, 291

L

Lacheroy, Charles 267, 277
 Lacoste, Robert 284
 La Gorce, Paul-Marie de 218–221, 236–237, 251, 254–255, 260, 266–267, 272–273, 277, 294
 Lamarque, Jean Maximilien 299
 Lartéguy, Jean 238, 250, 274–276, 295–296
 Lather, Karl-Heinz 149
 Lattre de Tassigny, Jean de 238, 243–244, 253, 268
 Lawrence, T. E. (Thomas Edward) 229
 Leclerc de Hauteclocque, Philippe 232
 Lenin, Vladimir Iljič 229, 234, 272
 Liddell Hart, Sir Basil Henry 15, 48–49, 54, 64, 85, 220
 Lind, William S. 64–69, 162, 175, 177–178, 184–185
 List, Friedrich 31
 Lloyd, Henry H. E. 194
 Lorillot, Henri 279
 Ludendorff, Erich 40, 42, 46–47, 50
 Luttwak, Edward N. 64, 85, 177
 Lyautey, Louis Hubert Gonzalve 279, 303, 306
 Lykke, Arthur 51

M

Maginot, André 219
 Maizeroy, Paul Gédéon Joly de 298
 Manstein, Erich von 28, 41, 57
 Mao Tse-dong, myös Mao Zedong 225, 229, 235, 243, 252, 272, 295
 Marshall, George Catlett 117, 160, 240, 246, 266
 Massu, Jacques Émile 223, 280, 284–286, 289, 293
 Matheny, Michael R. 157–159
 Mattis, John 209
 Maurin, Louis 221
 McClintock, Michael 187, 188
 McKercher, B. J. C. 20, 22, 28, 29, 71, 78, 84, 224
 McNamara, Robert Strange 126, 160, 168
 Mendès France, Pierre 243
 Meyer, François 223
 Middledorf, Eike 118
 Minh, ks. Hồ Chí Minh 227–230, 232–233, 235, 238, 243, 252, 263
 Mollet, Guy 281
 Moltke, Helmuth Karl Bernhard von 20–21, 26–30, 32–42, 52
 Morelli, Don 51

Morice, André 288–289
Murray, Williamson 40

N

Nasser, Gamal Abdel 278, 279
Navarre, Henri Eugène 248, 260–262, 271–272
Ngô Đình Diệm 231
Nguyễn Ái Quốc, ks. Hồ Chí Minh 228
Nguyễn Tất Thành, Hồ Chí Minh 228
Norstad, Lauris 124

O

Ockham, Wilhelm 301
Ogarkov, Nikolai Vasiljevitš 67, 69, 74, 76–77, 91, 97, 99, 180, 184
Olsen, John Andreas 33, 70, 171
Otis, Glen K. 51

P

Paret, Peter 25, 26, 30, 117, 163
Pétain, Henri Philippe 215, 219, 221
Petraeus, David H. 302
Phạm Văn Đồng 230, 232
Pietari Suuri 111
Pignon, Léon 243–244
Platney (laskuvarjoluutnantti) 252
Poirier, Lucien 296, 300
Polmar, Norman 66, 177
Polybe 300
Porte, Rémy 221

Q

Qiang Zhai 252–253

R

Raudzens, George 45
Rawlinson, Henry 47
Reagan, Ronald 164, 185, 187–189
Record, Jeffrey 66
Reynaud, Paul 260
Reznitšenko, Vasili G. 100–102, 110, 180
Richardson, William (Bill) R. 70–71, 178
Rodionov, Igor 102, 104
Rogers, Bernard 78, 79, 127
Romain-Desfossés, Jacques 223
Romjue, John L. 63, 65, 167, 169, 170, 175–176, 179
Roosevelt, Franklin Delano 160, 189
Rosinski, Herbert 299
Rougeron, Camille 220

Rumsfeld, Donald Henry 178, 198

S

- Said, Mohamedi 284
 Sainteny, Jean 232–233
 Salan, Raoul 229, 253, 256–257, 259–260, 279, 285, 289, 291, 293–294
 Salmanov, Grigory I. 102
 Samuelsson, Lennart 55
 Sandrart, Hans-Henning von 145
 Sarkozy, Nicolas 297, 298,
 Savkin, Vasili Efimovich 64, 67, 72, 84–85, 183
 Savuškin, R. A. 101
 Saxe, Maurice de 298
 Schlieffen, Alfred von 28, 37, 38–42, 52, 68
 Seeckt, Hans von 50–51, 196
 Senger und Etterlin, Ferdinand Maria von 51
 Shaplen, Robert 245
 Sheppard, Burke 285
 Showalter, Dennis E. 33, 35–36, 42–43, 282
 Simpkin, Richard E. 52, 73–76, 79–80
 Slipstjenko, Vladimir 111
 Smith, sir Rupert 304
 Sokolovski, Vasili Danilovič 92, 94
 Speidel, Hans 118, 121
 Spiller, Roger J. 165–166, 168, 170, 173–177
 Spinney, Franklin C. 177, 182
 Sprey, Pierre 66, 177, 182
 Stalin, Josif - ven. 54–56, 59, 90, 92, 116
 Starry, Donn A. 63, 70–71, 170–171, 174–175, 177–178, 187
 Štemenko, S. M. 88–89
 Strauss, Franz-Josef 125
 Summer, Harry Jr. 51, 65, 163
 Sun Yat-sen 235
 Sun Zu 229, 272
 Svetšin, Aleksandr A. 21, 53–56, 67, 95, 100–101, 183, 299
 Swain, Richard M. 70–71, 84, 161, 164–166, 174–176, 178, 206
 Sæveraas, Torgeir E. 185, 186

T

- Taft jr., Robert (Bob) 65, 177, 185
 Terraine, John 21
 Tintjenko, Jaroslav 55
 Toffler, Alvin 194, 195
 Toffler, Heidi 194
 Triandafillov, Vladimir K. 53–54, 67, 72, 75, 97, 99, 183, 299
 Trinquier, Roger 223, 251, 270, 285, 294, 296, 303–304
 Truman, Harry S. 116–117
 Trường Chinh 230

Tšernenko, Konstantin 100
 Tšiang Kai-šek 235
 Tšuiikov, Vasili Ivanovič 89
 Tuhatševski Mihail 53–56, 67, 75, 95, 97, 101, 162, 183
 Tuomas Akvinolainen 301

U

Ustinov, Dmitri Fjodorovič 97

V

Valluy, Jean-Étienne 241
 Varfolomejev N. 21
 Varro, Terentius 38
 Vasilevski, Aleksandr Mihailovič 89
 Vego, Milan N. 6, 20–21, 36, 38, 44, 48–49, 54–57, 59–60, 62, 83, 140, 157, 161
 Vološin, L. I. 97–98
 Võ Nguyên Giáp 229

W

Wartenslebe, H. L. 32
 Wass de Czege, Huba 51, 178, 206
 Westmoreland, William Childs 164
 Wetzell, Georg 43
 Wever, Walter 43
 Weyand, Frederick C. 175
 Weygand, Maxime 219, 220, 221
 Wheeler, Winslow T. 65–66, 68, 69, 84, 161, 163, 177, 178, 182, 184
 Whitehurst, G. William (Bill) 66
 Wilhelm I 32
 Willmott, Hedley Paul 70, 72, 167–168, 170–176, 178, 180–182, 185–186, 188
 Wrangler, Friedrich Heinrich Ernst von 40
 Wyly, Michael D. 177

Y

Yacef, Saadi 284, 285

Z

Zaharov, Matvei 67, 95
 Zetterling, Niklas 58–60, 87
 Zola, Émile 215, 216

Neuvostoliittolainen operaatiotaito

Johdanto

Tämä teksti perustuu afganistanilaisen upseerin Ghulam Dastagir Wardakin muistiinpainoihin hänen opiskeluajaltaan Vorosilovin akatemiassa (sittemmin Yleisesikunta-akatemia) Moskovassa vuonna 1975.¹⁰⁷⁹

Neuvostoliittolaiseen sotataitoon sisältyy kolme pääkomponenttia: strategia, operaatiotaito ja taktiikka. Kukin näistä komponenteista koostuu puolestaan joukosta teorioita ja käytännön sovelluksia aseellisesta taistelusta kullakin tasolla.

Strategia on sotataidon ylin taso. Se perustuu sotilaalliseen doktriiniin, ja se on riippuvainen kansantalouden resursseista ja kansallisista voimavaroista. Strategia rakentuu suoraan kansalliselle politiikalle, ja se on sen ohjauksessa. Siihen kuuluvat seuraavat asiat:

- a. asevoimien valmistautuminen sotaan
- b. sodankäynnin suunnittelu ja johtaminen
- c. eri aselajien käyttäminen sodassa ja niiden johtamiskyvyn varmistaminen.

Operaatiotaito on strategian ja taktiikan välissä oleva taso. Se yhdistää nämä kaksi tasoa toisiinsa. Operaatiotaidossa on kyse eri aselajien operatiivisten muodostelmien (rintamat ja armeijat) sodan ajan käytöstä niin, että ne täyttävät strategian niille määrittämät tehtävät.

Taktiikassa on kyse seuraavien käyttämisestä taisteluun siten, että ne täyttävät operaatiotaidon niille määrittämät tehtävät:

- a. yhtymät (divisioonat, armeijakunnat)
- b. joukko-osastot (prikaatit, rykmentit)
- c. alayksiköt (pataljoonat, komppaniat, joukkueet, ryhmät)
- d. niiden taisteluvälineet ja aseet.

¹⁰⁷⁹ Wardak, Ghulam Dastagir: *The Voroshilov Lectures, Volume III, Issues of operational art*, National Defense University Press, Washington D. C., 1992, ss. 15–49. Huomautus: Suomenkielisessä käännöksessä on tietoisesti haluttu säilyttää alkuperäis-tekstin tyyli (suom. huom.).

Operaatiotaito ja siihen sisältyvät asiat

Operaatiotaitoon sisältyvät seuraavat asiat:

- a. analyysi
- b. tutkimus
- c. luokittelu
- d. operaatioiden valmistelun ja toimeenpanon edellyttämien käskyjen tuottaminen
- e. eri aselajien operatiivisten muodostelmien taistelutoimet sotaretken aikana millä tahansa strategisella sota-älytyksellä.

Operaatiot, jotka muodostavat oman kategoriansa sotataidon soveltamisessa operaatiotaidon viitekehityksessä, ovat kahden taistelutavan summa: hyökkäysten ja iskujen, joko kaikin tuhoamisen keinoin tai pelkästään tavanomaisin asein. Siihen sisältyvät myös operatiivisten muodostelmien taistelu- ja tukijoukkojen kaikenlaiset taistelutoimet. Operaatiot tapahtuvat määrättyllä alueella, ja ne koordinoidaan tavoitteiden, ajan ja alueiden osalta. Ne liittyvät toisiinsa, ja niiden tarkoituksena on täyttää tietty operatiivinen tehtävä osana yhtenäistä suunnitelmaa ja toiminta-ajatusta.

Nykyaikaisen operaatiotaidon pääasiallinen sisältö koostuu seuraavien joukkojen operaatioiden tai taistelutoimien teoriasta ja käytännöstä:

- a. operatiivisten muodostelmien (rintamat, armeijat, voimaryhmät sekä merivoimien-, ilmavoimien- ja ilmapuolustuksen operatiiviset muodostelmat)
- b. ilmarynnäköiden, jotka voidaan toimeenpanna yhdistettyinä tai erillisinä.

Tällaisten operaatioiden toimeenpanolle ominaiset piirteet ja menetelmät ovat erilaiset tulevaisuuden sodissa.

Operaatiotaitoon sisältyy myös marssien ja operatiivisten muodostelmien pitkien siirtymisten valmistelu ja toimeenpano. Operaatiotaidon kiinnostuksen kohteisiin sisältyvät seuraavat asiat:

- a. operaatioiden luonne ja tunnusomaiset piirteet sekä sellaisten periaatteiden muotoileminen, joilla varmistetaan operatiivisten tavoitteiden saavuttaminen
- b. operatiivisten muodostelmien käyttötapojen ja -menetelmien suunnittelu siten, että ne suoriutuvat erilaisista tehtävistä, mukaan luettuna niiden perusperiaatteiden ja käytännön suositusten laatiminen, joiden mukaisesti operatiiviset yhtymät valmistautuvat ja toimeenpanevat operaatioita (taistelevat) eri olosuhteissa
- c. parhaiden tapojen, menetelmien ja ryhmitysten määrittäminen joukkojen pitkille siirroille niin marssein kuin muinkin siirtymistavoin
- d. kaikenlaisten taistelun tukitoimenpiteiden kehittäminen operaatioihin osallistuville joukoille, kuten myös sellaisten toimenpiteiden, jotka koskevat joukkojen organisoinnista ja johtamista.

Operaatiotaito on kehittynyt merkittävästi nykyaikana. Se käsittää yleisiä teoreettisia konsepteja ja periaatteita, jotka koskevat kaikkien aselajien operatiivisten muodostelmien toimeenpanemia operaatioita (taistelutoimia). Siihen sisältyy myös joitakin kullekin aselajille

ominaisia teoriaosia, jotka määrittävät nimenomaan sen operatiivisten muodostelmien toiminnan aselajikohtaiset erityispiirteet sodankäynnissä.

Operaatiotaito liittyy läheisesti sotataidon muihin komponentteihin, siis strategiaan ja taktiikkaan. On selvää, ettei mikään sotataidon kolmesta pääkomponentista voi yksin käsitellä yksityiskohtaisesti kaikkia kysymyksiä, jotka koskevat sodankäynnin valmisteluja ja sodankäyntiä, operaatioita (taistelutoimia) ja taistelua. Se johtuu siitä, että kukin komponenteista kuvaa erityisiä periaatteita ja antaa käytännön ohjeita ja suosituksia sotatoimien valmistelua ja toimeenpanoa varten kyseisellä tasolla ja täydentää samalla kahta muuta tasoa. Sen vuoksi sotataidon päätehtävistä suoriudutaan kaikkien kolmen komponentin vuorovaikutuksella ja yhteisellä soveltamisella.

Sotataidon kaikista komponenteista strategialla on johtava asema. Siksi operatiivisten ja taktisten tehtävien suorittaminen on sidoksissa ja niitä ohjaa yleinen strateginen tavoite. Lisäksi tärkeiden strategisten tavoitteiden nopeaa saavuttamista edesauttavien strategisten ohjusten ja muiden strategisten joukkojen käyttöön ottaminen lisäävät merkittävästi strategian merkitystä sotänäyttämöillä. Ne myös edesauttavat sodan päätavoitteiden saavuttamista.

Edellä mainittu ei tarkoita sitä, että muiden komponenttien merkitys tai painoarvo sotataidossa vähenisi. Nykyaikaisissa armeijoissa operatiivisilla muodostelmilla ja suurilla taktisilla yhtymillä on omat, joukkoihin organisesti kuuluvat ydinohjusjärjestelmät. Se antaa niille suuremman toimintavapauden taistelumenetelmiä valittaessa ja sallii niiden toimia entistä aloitteellisemmin ja itsenäisemmin. Niinpä strategisen menestyksen riippuvuus operatiivisista saavutuksista ja operatiivisen menestyksen riippuvuus taktisista voitoista on muuttunut, kuten olemme nähneet. Nykyisin operatiivinen taso ei pelkästään käske ja määritä tehtävät yhtymille, vaan se voi samanaikaisesti suorittaa omin resurssein loppuun joitakin operatiivisia tehtäviä, jopa ennen kuin taktiset tehtävät on suoritettu.

Huolimatta sotataidon kunkin komponentin entistä itsenäisemmästä asemasta, ne ovat tiiviissä keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tämä osoittaa sen, että sodan kulku ja lopputulos eivät suoraan riipu pelkästään strategisten ydinasejoukkojen operaatioista, vaan ne ovat samalla riippuvaisia operatiivisten ja taktisten tehtävien suorittamisesta. Siksi strategia ottaa huomioon operaatiotaidon ja taktiikan aseman ja kapasiteetin perustana tutkimuksilleen ja arvioilleen, kun se analysoi ja tutkii sodan lainalaisuuksia ja kehittää tapoja käyttää asevoimia sodassa.

Operaatiotaito puolestaan ottaa tutkimuksissaan, laskelmissaan ja arvioissaan tarkkaan huomioon seuraavat asiat:

- a. taktiikan asema ja mahdollisuudet
- b. suurten yhtymien, joukko-osastojen ja alemman tason yksiköiden sotavarustuksen.

Operaatiotaitoa on sovellettava seuraaviin tarkoituksiin:

- a. strategisten konseptien toteuttamiseen
- b. kunkin aselajin operatiivisten muodostelmien taistelun organisoimiseen
- c. strategisten ajatusten toimeenpanon tukemiseen.

Varsinaiset taistelutehtävät hoidetaan taktiikan avulla, ja päävastuu joukkojen taistelutoiminnan organisoimisesta kuuluu operaatiotaidon alaan.

Eri puolustushaarojen operatiivisten muodostelmien operaatioiden (taistelutoimien) valmistelu ja toimeenpano organisoidaan ja toteutetaan osana sotänäyttämön strategisia operaatioita.

Tärkein yksittäinen tekijä, joka vaikuttaa operaatiotaidon sisältöön ja kehitykseen

Operaatiotaidon kehittämisen yleiset periaatteet ja suuntaviivat määräytyvät useiden tekijöiden perusteella. Perustekijät, jotka määrittävät operaatiotaidon sisällön ja kehittämisen, ja jotka yleisesti ohjaavat sotataidon kehittämistä, ovat seuraavat:

- a. kommunistisen puolueen johtava asema ja valtion ohjaus
- b. sotilaallisen doktriinin periaatteet
- c. tieteen ja teknologian edistysaskeleet
- d. asevoimien tekninen varusteluaste
- e. taisteluvalmius ja koulutustaso
- f. potentiaalisen vihollisen asevoimien tilanne ja kehityssuunta ja sen sotataidon teoria
- g. sotänäyttämön erikoispiirteet
- h. asevoimien sotakokemukset, rauhan ajan harjoitukset, organisaatio ja rauhan ajan rakenne
- i. sotatieteen kehittyneisyys
- j. jatkuvat toimet kansakunnan puolustuskyvyn vahvistamiseksi.

Puoluekokouksen päätösten toimeenpanemiseksi Neuvostoliiton kommunistisen puolueen keskuskomitea päättää asevoimien tehtävistä sekä niiden organisoimisen ja valmistautumisen periaatteista. Tämä muodostaa perustan sotataidon kehittämiseksi yleensä ja operaatiotaidon kehittämiseksi erityisesti. Tärkein huomioon otettava seikka asevoimien rakentamisessa on se tosiasia, että siitä määrää puolueen johto.

Yksi niistä tekijöistä, jotka määräävät operaatiotaidon sisällön ja suunnan, on valtion sotilaallinen doktriini. Puolueen ja valtion ohjeiden ja sotatieteen suositusten perusteella doktriini määrittää luotettavat keinot, toimintamuodot ja menetelmät, joiden avulla kotima suojataan vihollisen hyökkäyksiltä. Doktriini määrittää tulevien sotien kokonaiskuvan, tehtävät joiden eteen asevoimat ja valtio joutuvat sodan aikana, kuten myös tehtävien suoritustavat. Sotilaallisen doktriinin keskeisen sisällön perusteella operaatiotaito luottaa olettamukseen siitä, että imperialistien aloittama tuleva sota on suursota kapitalistisen ja sosialistisen järjestelmän välillä ja se on ratkaiseva yhteenotto näiden järjestelmien välillä.

Paikalliset sodat, tai sodat useiden kapitalististen ja sosialististen maiden välillä, voivat kehittyä suursodaksi. Sen ominaispiirteistä ja muodoista riippuen se voi olla yleinen ydinsota, tai se voi alkaa tavanomaisin keinoin ja kehittyä myöhemmin ydinsodaksi. Paikalliset sodat voivat alkaa ja päättyä ilman ydinaseiden käyttämistä, tai sota joidenkin kapitalististen ja sosialististen maiden välillä voi alkaa tavanomaisin asein ja myöhemmin kehittyä ydinase-

selkkaukseksi. Imperialistiset maat valmistautuvat sotaan, joka alkaa yllätyshyökkäyksellä Neuvostoliittoa ja sosialistisia maita vastaan.

Edellä esitetyn vuoksi operaatiotaidon tärkein tehtävä on antaa teoreettisia ja käytännöllisiä suosituksia ja suuntaviivoja, jotka koskevat operatiivisten muodostelmien operaatioiden valmistelua ja toimeenpanoa eri olosuhteissa. Valmistelut täytyy tehdä sodan syttymistä ja sodankäymistä ilman ydinaseita tai ydinaseita käyttäen sekä mahdollista vihollisen yllätyshyökkäystä silmällä pitäen. Menetelmä, jolla estetään vihollisen yllätyshyökkäys ja torjutaan sen iskut, on hyökkääjää vastaan laukaistavat tuhoisat iskut, joita seuraavat ratkaisevat hyökkäykset vihollisen tuhoamiseksi täydellisesti lyhyessä ajassa.

Operaatiotaidon sisältö ja kehitys ovat suuresti kytköksissä tieteen ja teknologian saavutuksiin ja edistysaskeliin. Ne ovat kytköksissä myös joukkojen tekniseen tasoon ja varustelutasoon. Tiede ja tekniikka vaikuttavat taistelumenetelmiin ja niiden ominaispiirteisiin ensisijassa aseiden ja taisteluvarustuksen laadun kautta. Sotahistoria vahvistaa epäsuorasti näiden tekijöiden vaikutuksen.

Taloudelliset olot muodostavat tieteen ja teknologian edistysaskelten ohella keskeisen tekijän sodankäynnin vallankumouksessa. Käyttäen hyväksi taloudellisia, tieteellisiä ja teknologisia saavutuksia Neuvostoliiton kommunistinen puolue ja valtio pyrkivät jatkuvasti edistämään asevoimien taistelukykyä toimittamalla niille uusimmat ja parhaat versiot aseista ja varusteista, joita tuotetaan ja modifioidaan jatkuvasti, esimerkiksi tykkeitä, panssarintorjunta-aseita ja tutkia ynnä muuta.

Aseiden ja sotavarustuksen jatkuva kehittyminen on johtanut voimakkaaseen kilpailuun ja jatkuvaan kilpajuoksuun hyökkäyksellisten ja puolustuksellisten aseiden välillä. Ydinaseiden käyttöön ottaminen lisäsi suuresti offensiivisten välineiden suorituskykyä, mutta samalla on myös defensiivisten välineiden suorituskyky pysynyt kehityksen tahdissa, ja ne ovat kehittyneet erittäin paljon.

Rinnan strategisten offensiivisten välineiden voiman kasvun kanssa kehittyvät myös operatiiviset ja taktiset ydinaseet nopeasti nykyaikaisissa armeijoissa. On kehitetty entistä voimakkaampia ja parempia ydinaseita ja niiden laukaisulaitteita. Rinnakkain ydinaseiden laukaisulaitteiden kehittämisen kanssa ovat myös tavanomaisten aseiden määrälliset ja laadulliset parannukset jatkuneet. Kaikissa nykyaikaisissa armeijoissa on pantu merkittävästi painoa tällaisten aseiden modifointiin ja modernisointiin. Tavanomaisten aseiden valikoima jatkaa kasvuaan, samalla kun ne käyvät rakenteiltaan yhä monimutkaisemmiksi. Nykyaikaiset panssarivaunut, lentokoneet ja alukset tulevat yhä sofistikoitummiksi, ja ne edustavat kaikkein monimutkaisimman teknologian saavutuksia. Tällaiset aseet sisältävät laajan valikoiman kehittyneitä instrumentteja ja muita laitteita. Aseiden tuhovoima, kuten myös niiden kantomatka, tarkkuus ja tulen teho, lisääntyy nopeasti, ja sen seurauksena maavoimien, ilmavoimien ja laivaston tuli- ja iskuvoima paranee jatkuvasti. Vastakehitettyjen tavanomaisten aseiden käyttö edistää taistelutoimien voimaperäistä kehittymistä, ja ne voivat tietyissä tapauksissa vaikuttaa ratkaisevalla tavalla operaation luonteeseen, kun niillä voidaan välttää tarve käyttää ydinaseita.

Ydinaseiden ja tavanomaisten aseiden samanaikainen kehittyminen ja tuleminen paremmiksi ei vaikuta pelkästään operaatioiden luonteeseen, vaan se muuttaa samalla operatiivisten muodostelmien kokoonpanoa, rakenteita ja organisaatiota. Samalla se edellyttää useiden operaatiotaidon teoreettisten ja käytännön periaatteiden ja menetelmien uudelleenarviointia ja tarkistamista, kuin myös niiden kysymysten, jotka koskevat operaatioiden valmistelua ja toimeenpanoa ja uusien aseiden käyttämistä.

Tarve järjestää operatiivinen ja taisteluvalmiuteen liittyvä koulutus sekä asevoimien henkilöstön henkinen valmistautuminen uudella tavalla on kasvamassa. Joukoilta vaaditaan kykyä voittaa vahva vihollinen vaikeissa olosuhteissa käyttäen ydinaseita tai ilman niitä. Johtajien ja esikuntien on opittava uusia menetelmiä johtaa joukkoja mitä monimutkaisimmissa ja vaikeimmissa olosuhteissa.

Operaatioiden luonteeseen ja operaatiotaidon teorioihin vaikuttavat erityisesti elektronisen sodankäynnin välineiden käyttö sekä tuhovoimaltaan valtavat laserasejärjestelmät, jotka ovat ilmaantuneet viime vuosien aikana tai joita kehitetään. Operaatiotaidon teoriaan vaikuttavat myös taistelu- ja toimintavalmius, kuten myös joukkojen poliittinen ja henkinen tila.

Operaatiotaito luottaa siihen tosiasiaan, että joukkojen jatkuva taisteluvalmius tekee tyhjäksi jokaisen vihollishyökkäyksen ja takaa operaatioiden (taistelutoimien) menestyksekkään toimeenpanon sodan syytyessä.

Joukkojen taisteluvalmiuden kaikkein tärkein tekijä on taisteluteho. Se määräytyy

- a. alayksiköiden, joukko-osastojen ja yhtymien vahvuuksien
- b. niiden taisteluvalmistelujen tilanteen
- c. henkilöstön taistelutahdon
- d. käytettävissä olevien materiaalistien resurssien perusteella.

Henkilöstön taistelutahdolla ja henkisellä valmiudella on merkittävä rooli joukkojen taisteluvalmiuden edistämisessä. Mitä korkeampi on joukkojen taistelutahto ja mitä suurempi sotilaiden omistautuminen tehtävilleen, sitä enemmän joukko-osastojen ja yhtymien taisteluvalmius nousee.

Kun määritetään operaatiotaidolle oikea sisältö ja kehityssuunta, on otettava huomioon todennäköisen vihollisen sotataidon luonne ja kehityssuunta. Vihollisen vahvuuksien ja heikkouksien ohella ovat sen sotatoimien toimeenpanoa koskevat teoriat erittäin merkittävässä asemassa. Nämä faktat auttavat neuvostoliittolaisia teoretikkoja saamaan aikaan kaikkein tehokkaimmat menetelmät vihollisen hyökkäyksen torjumiseksi ja vihollisvoimien tuhon varmistamiseksi sotilaallisin toimenpitein.

Sotanäyttämön sotilasmaantieteelliset olosuhteet tulee ottaa huomioon siellä missä operaatioita aiotaan toimeenpanna. Kokemukset menneistä ja nykyisistä sodista ja nykyinen tapa organisoida ja valmistaa asevoimia rauhan aikana otetaan myös huomioon tässä prosessissa. Näiden kokemusten unohtaminen voi saattaa meidät uhanalaiseen tilanteeseen ja vaarantaa operaatiotaidon kehitysprosessin. Kun joukkoja organisoidaan uudelleen uusia olosuhteita varten, pitää menneiden sotien kokemukset hyödyntää ja ottaa huomioon aseiden ja taisteluvälineiden kehittämistyön aikaansaannokset. Näin ollen on neuvostoliittolaisen

operaatiotaidon sisällön ja kehityssuunnan oikea määrittäminen mahdollista vain lukuisien tekijöiden syvällisen ja kokonaisvaltaisen, marxilais-leniniläiseen metodologiaan perustuvan analyysin avulla.

Kaikki edellä mainitut tekijät yhdessä vaikuttavat operaatiotaidon kehitykseen. Tällaisten tekijöiden välittömän vaikutuksen johdosta kuvaillaan ja määritetään nykyajan operaatiotaidon merkittävimmät ominaispiirteet seuraavasti:

- a. Ensinäkin koko operaatiotaidon teoria erottuu ja määrytyy täysin ja implisiittisesti marxilais-leniniläisten oppien perusteella sekä operaatioiden valmistelua ja toimenpanoa koskevien lakien ja periaatteiden perusteella.
- b. Toiseksi nykyaikainen operaatiotaito on monimutkaista, ja siinä on monta puolta. Operatiivisten muodostelmien toimeenpanemissa operaatioissa valmistelu- ja toimeenpanoprosessin määrittelee operaatiotaito. Koska monenlaiset puolustushaarat ja asevoimien eri osiin kuuluvat aselajit osallistuvat operaatioiden toimeenpanemiseen, operaatiotaito saa kompleksin luonteen, jossa on monta näkökulmaa. Operaation suunnittelun täytyy kattaa kaikki näkökulmat. Suunnitelma on laadittava yksityiskohtaisesti, ja sen on otettava huomioon kaikkien operaatioon osallistuvien joukkojen ja välineiden koordinoitua taistelutoimet.
- c. Kolmanneksi operaatiotaidossa on otettava huomioon tarve ja mahdollisuus hyödyntää kaikenlaisia sotilaallisia toimia. Kunkin muodon asettamiin vaatimuksiin pitää vastata sekä teoriassa että käytännössä. Ottaen huomioon nykyaikaisten operatiivisten muodostelmien kasvaneet suorituskyvyt sekä ajansäästön ja aloitteen ottamisen ja pitämisen tärkeyden on operaatiotaidon painopisteenä offensiivisten teorioiden ja niiden käytännön toteutustapojen luominen. Samalla muunlaisia taistelutoimia ei kuitenkaan jätetä huomiotta. Tällaiset operaatiotaidon ominaispiirteet, ja niiden ohella operaatioiden toimeenpanemisen eri muodot ja menetelmät, juontuvat pääasiassa sodankäynnin kehityksen dynamiikasta.
- d. Neljänneksi kollektiivisen aloitteellisuuden merkitys on kasvanut nykyaikaisessa operaatiotaidossa. Nykyaikaisten taistelutoimien tavattoman dynaaminen luonne, tarve tehdä nopeita päätöksiä erilaisten aseiden tehokkaasta käytöstä operaatioissa (taistelutoimissa) ja tarve analysoida taistelun aikana mittava informaatiotulva edellyttävät, että suuri määrä upseereja ja kenraaleja toimii esikuntaupseereina, kun taistelutoimia suunnitellaan ja toimeenpannaan. Komentaja tarvitsee heidän panostaan päätöksentekoprosessissaan antamaan ajantasaista tietoa, laskelmia ja ehdotuksia. Tämä osoittaa selvästi kollektiivisen työskentelyn ja yhteisen toiminta-ajatuksen tärkeyden. Kuitenkin joukkojen johtamisen peruseriaatteena on silti aina yhtenäinen johto.

Edellä mainittuja operaatiotaitoon yleisesti kuuluvia ominaispiirteitä täydentävät eri aselajeihin liittyvät ominaispiirteet: niiden rooliin, tehtäviin, joukkoihin, resursseihin ja käyttöön operaatioissa.

Operaatiotaidon teoriaa koskevia yleisiä periaatteita ja näkökohtia

Neuvostoliittolaisen operaatiotaidon pääsisältö on johdettu aseellisen taistelun lainalaisuuksista, ja tosiasiaa se määrittelee operaatioiden (taistelutoimien) suunnittelussa ja toimeenpanossa noudatettavat periaatteet ja menetelmät. Ne ovat tärkeitä eri aselajien operatiivisille muodostelmille huolimatta niiden erilaisuudesta ja toiminnan erityispiirteistä. Operaatiotaidon pääperiaatteiden syvälliseksi ymmärtämiseksi on tarpeen tarkastella lyhyesti erilaisia operatiivisia muodostelmia ja niiden tehtäviä.

Operatiivisia muodostelmia ovat:

- a. rintamat
- b. sotilaspiirien esikunnat
- c. ilma- ja ilmapuolustuspiirien esikunnat
- d. laivastot
- e. useista aselajeista koostuvat armeijat
- f. panssariarmeijat
- g. ilmapuolustusjoukot
- h. ilma-armeijat
- i. itsenäisesti operoivat erilliset armeijakunnat
- j. muut muodostelmat.

Kullakin näistä muodostelmista on omat erityiset tehtävänsä, organisaationsa, joukkonsa ja resurssinsa. Operatiivisilla muodostelmilla ei ole kiinteää kokoonpanoa. Niiden kokoonpano ja rakenne määräytyvät sotänäyttämön toimintaympäristön, suoritettavien tehtävien ja niiden tärkeyden ja operatiivisen tilanteen mukaan sekä siitä, millaisessa vuorovaikutuksessa ne ovat muiden operatiivisten muodostelmien kanssa.

Suomalaiset sotilaat ovat oppineet ymmärtämään operaatiotaidon opiksi ja taidoksi suunnitella, valmistella ja johtaa taktisten taistelujen muodostama sarja. Operaatiotaito ei kuitenkaan ole vain mekaaninen prosessi, joka tuottaa operaatiosuunnitelman, jolla saavutetaan asevoiman käytölle asetetut tavoitteet. Operaatiotaito on paljon muutakin. Se on luovuutta, kykyä rakentaa asetelmaa, joka johtaa päämäärän saavuttamiseen.

Tämän päivän sodan kuvasta saattaa saada sellaisen käsityksen, että tarve operaatiotaidolle vähenee kun joukkojen määrä taistelukentällä vähenee. Asian voi kuitenkin nähdä toisinkin. Voisi jopa ajatella, että operaatiotaidon tarve kasvaa, koska sodat ovat muuttuneet hyvin monimutkaisiksi.

Tämä kirja on tehty oppikirjaksi, kuten kirjan päätoimittaja ja yksi kirjoittajista, professori Nils Marius Rekkedal esipuheessaan toteaa. Tekijöiden tavoitteena on ollut antaa lukijalle kuva siitä, mitä erilaisia asioita operaatiotaitoon liittyy. Niin sanottuja oikeita vastauksia, toimintaohjeita, kirjasta ei löydä, koska operaatiotaitoa voidaan mieltää eri tavoin ja näin eri maissa on tehtykin. Oikeita vastauksia olennaisempaa on antaa lukijalle mielikuva siitä, miten asioista on ajateltu ja millä perusteilla. Operaatiotaito on tilannesidonnaista tiedon soveltamista käytäntöön. Tämä teos pyrkii lisäämään lukijan tietämystä siitä, mitä asioita ja tekijöitä operaatiotaitoon on liittynyt ja liittyy.

